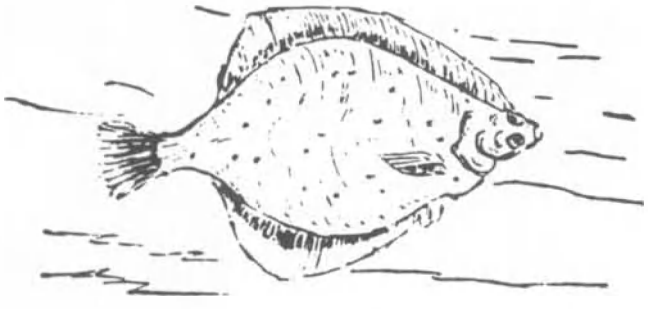

DE PLATE

MAANDBLAD

1 - JAN. 1987

ANHYP
SPAARKAS KREDIETEN
A. VAN ISEGHEM
Alle verzekeringen Hypotheken
Stockholmstraat 47a 8400 Oostende
Tel. 059/70 35 73

Plaatsingen op korte termijn bij

ANHYP

SPAARKAS KREDIETEN

Kantoor Oostende :

Wapenplein 8-8400 Oostende Tel. 059/50 49 11 (6 l)

geven U :

- **voordelige rente**
- **vrijstelling van roerende voorheffing** (tot 50.000 Fr. intrest)
- **onmiddellijk volledig opvraagbaar**
- **ongevallenverzekering**

Een vriendelijk onthaal en een persoonlijke service zullen U te beurt vallen.

Privé parking voor kliënten

Elke dag open van 9 tot 12.30 uur en van 14 tot 17.30 uur

Op zaterdag van 9 tot 12 uur

Ook onze agenten in de stad staan steeds tot uw dienst.

2740.85

DE PLATE

TIJDSCHRIFT VAN DE OOSTENDSE HEEMKUNDIGE KRING „DE PLATE".

Vormings- en ontwikkelingsorganisatie en Permanente Vorming.

Aangesloten bij de KULTURELE RAAD OOSTENDE
en het WESTVLAAMS VERBOND VAN KRINGEN VOOR HEEMKUNDE

Statuten gepubliceerd in de Bijlagen tot het Belgisch Staatsblad dd. 1-2 mei 1959, nr. 1931 en gewijzigd volgens de Bijlagen tot het Belgisch Staatsblad dd. 15 mei 1975 nr. 3394 en nr. 3395.

Verantwoordelijke uitgever: A. VAN ISEGHEM
IJzerstraat 1
8400 OOSTENDE

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen getekende bijdragen.

16 de jaargang, nr. 1 - januari 1987

VOOR DE INHOUDSTAFEL VAN DIT NUMMER, ZIE DE LAATSTE BLADZIJDE

JANUARI - ACTIVITEIT

Zeer belangrijke uitnodiging

Het bestuur van de OOSTENDSE HEEMKRING "DE PLATE" heeft de eer en het genoegen zijn leden uit te nodigen op de jaarlijkse ledenvergadering die doorgaat op :

donderdag 29 januari 1987 om 20 uur stipt

in de Conferentiezaal van de V.V.F. Oostende, Dr. Colenstraat 6 Oostende.

PROGRAMMA

1. Welkomswoord door de heer A. VAN ISEGHEM, voorzitter, en hulde aan de overledenen.
2. Toelichting op het jaarverslag en het jaarprogramma door de heer J.B. DREESEN, secretaris.
3. Filmvoordracht : ENSOR, VREEMD, MAAR VAN ALLE TIJDEN door mevrouw Simonne DESAEVER, voorzitster van de O.V.A.K. (Oostendse Vooruitstrevende Amateurkineasten).

   Mevrouw DESAEVER wordt ingeleid door de heer N. HOSTYN.
4. VEILING VAN DE PLATE onder leiding van de heer O. VILAIN, ondervoorzitter.

   Een lijst van de te veilen stukken zal ter beschikking gesteld worden van de leden.

Daar de veiling uitsluitend aan de leden is voorbehouden, zal het nodige gedaan worden opdat leden en niet-leden, die zich in regel willen stellen met hun lidmaatschapsbijdrage 1987, dit aan de ingang kunnen doen.

J.B. DREESEN

Beste Leden,

Een zwaar jaarprogramma van voordrachten, excursies binnen en buiten de stad, thematentoonstellingen, een welgevuld tijdschrift... Ziedaar onze troeven voor het komende jaar. En bij dit alles een stabiel ledenaantal.

Bij de thematentoonstellingen blikvangers als "Bouw van een stalen vissersschip". In het tijdschrift verwachten we interessante bijdragen over de Oostendse Vestingsbouw 1572-1865, de Capucijnenkerk, terwijl wellicht een nieuwe reeks start : Jazz te Oostende (een primeur in Heemkundige tijdschriften).

De "marathonreeks" over "vergeten Oostendse kunstschilders" werd zopas beëindigd; dra komt de reeks "Oostendse monumenten" tot een slot.

Ook zullen middenlange artikels in de toekomst in één, hoogstens 2 keer gepubliceerd worden. Zo komt een einde aan het eindeloos lijkend "feuilleton"systeem, dat zo moeilijk raadpleegbaar is.

Verder is ons museum een fikse schildersbeurt beloofd, gelegenheid om 't een en 't ander te herschikken; krijgt ons archief eindelijk een professionele klassering, wat voor onze kas een zware maar verantwoorde financiële aderlating betekent. Wat wilt U nog meer ?

Mag ik mijn "nieuwjaarsbrief" eindigen met een oproep ? Gooi niets weg waarvan U denkt dat het eventueel "De Plate" ten goede kan komen : de fotoalbums van nonkel Juul en tante Irma, oude archieven van een vereniging, of ter ziele gegane handelszaken, of nog zoveel dingen meer...
Schenk ze aan "De Plate" : wij zorgen voor triage en selectie. U weet niet met wat de vooruitgang van de Oostendse Heemkunde gediend kan zijn.

Ik wens U al het aangename in het jaar 1987 en kan niet eindigen zonder de leden van de beheerraad te danken voor hun inzet.

A. VAN ISEGHEM
Voorzitter

JAARPROGRAMMA "DE PLATE" 1987

1. Donderdag 29 januari 1987 om 20 uur.
   - ENSOR, VREEMD, MAAR VAN ALLE TIJDEN. Filmvoordracht door mevrouw S. DESAEVER.
   - Jaarlijkse VEILING VAN DE PLATE, voorbehouden aan leden, onder leiding van de heer Omer VILAIN.
2. Donderdag 26 februari 1987 om 20u30.
   - DE VLAAMSE BANKEN. Voordracht door Ir. C. VAN CAUWENBERGHE.
3. Dinsdag 17 maart 1987 om 15 uur.
   - HONDERD JAAR POLITIEKE PROPAGANDA TE OOSTENDE. Namiddagvoordracht door de heer O. VILAIN.
4. Donderdag 26 maart 1987 om 20u30.
   - MUZIEK OM ENSOR. Avondvoordracht door de heer C. WAUTERS.

5. Zaterdag 11 april 1987 om 15 uur.

   - KEN UW STAD. Wandelvoordracht naar de CONSTANT PERMEKE tentoonstelling in het Provenciaal Museum voor Monderne Kunst.

6. Donderdag 30 april 1987 om 20u30.

   - DE GEBROEDERS DEGRAEVE. Avondvoordracht door J.M. VAN DAMME.

7. Zaterdag 16 mei 1987 om 15 uur.

   - KEN UW STAD. Wandelvoordracht. Bezoek aan de HAZEGRASKERK onder leiding van de heer J.P. FALISE.

8. Donderdag 21 mei 1987 om 20u30.

   - VERLICHTE GEESTEN TE OOSTENDE (1775-1800). Avondvoordracht door de heer W. DEBROCK.

9. Zondag 14 juni 1987 om 9 uur.

   - Studiereis naar de Hoppestreek en het Westvlaams Openluchtmuseum van IZENBERGE onder leiding van de heer J.B. DREESEN.

10. Donderdag 24 september 1987 om 20u30.

    - BIJGELOVIGHEID ONDER DE VISSERS. Avondvoordracht door de heer HOVART.

11. Dinsdag 13 october 1987 om 15 uur.

    - DE VISSERSOPSTAND TE OOSTENDE, 100 jaar geleden. Namiddagvoordracht door de heer J. KLAUSING.

12. Donderdag 29 october 1987 om 20u30.

    - OOSTENDENAARS IN DEENSE AZIATISCHE COMPAGNIE. Avondvoordracht door de heer J. PARMENTIER.

13. Zaterdag 14 november 1987 om 15 uur.

    - KEN UW STAD. Wandelvoordracht. Bezoek aan het RIJKSSTATION VOOR ZEEVISSERIJ onder leiding van de heer HOVART.

14. Donderdag 26 november 1987 om 20u30.

    - AUGUST STRACKE (1846-1935) een merkwaardige Oostendse figuur uit de Belle Epoque. Avondvoordracht door de heer G. BILLIET.

15. Zaterdag 12 december 1987 om 19u30.

    - OOSTENDSE KLEINKUNSTAVOND en SOUPER

16. Donderdag 17 december 1987 om 20u30.

    - DE GROTE VLOEING VAN 1585 of het ontstaan van de Oostendse Geul. Avondvoordracht door de heer J.B. DREESEN.

O-O-O-O-O-O-

In het Museum worden in de loop van het jaar de volgende thematentoonstellingen georganiseerd.

- van 3 januari tot 31 maart. DE BOUW VAN EEN STALEN VISSERSSCHIP.
- van 1 april tot 30 juni. KLASFOTO'S VAN OOSTENDSE LEERLINGEN UIT 1962.
- van 1 juli tot 30 september. KINDERSPEELGOED VAN VOOR 1960.
- van 1 october tot 31 december. TRAMS AAN DE KUST.

J.B. DREESEN

OOSTENDSE HOTELS IN POËZIE ANNO 1878

In de Echo d'Ostende van 24 februari 1878 vonden we een gedicht getekend X BODART waarin een "tournée" gemaakt wordt langsheen de gekendste Oostendse hotels van toen. We willen het onze lezers niet onthouden.

De Redactie

LES HOTELS D'OSTENDE

Chant des commissionnaires
(AIR : du Frère Etienne)

I

On entend à chaque train,
St-Denis, l'hôtel du Rhin,
La Plage et puis l'Océan
Puis aussi l'hôtel Mertian.
L'hôtel la cour d'Angleterre
Que présente un petit père,
Prés du grand de la Digue,
Qui fait la même rubrique.

II

On entend souvent encor
Dire hôtel du lion d'Or.
Puis un Mr. bien coiffé
Dit hôtel du Grand Café.
Souvent prés de la chaîne
On entend hôtel Fontaine.
Et puis un homme s'avance
Et vous dit hôtel de France

III

Alors un autre s'amuse,
A dire Royal de Prusse.
Ou bien un autre vous crie,
Messieurs, hôtel de Russie,
Hôtel Stracké ou des Bains,
Ceux-la c'est tout un refrain
Car un qui les accompagne
Dit encore hôtel d'Allemagne

IV

J'oubliais l'hôtel St-Pierre
Le Nouveau Débarcadère,
Et l'hôtel de la Marine
Aussi vieux pére Soup'trine
L'hôtel du Cercle des Bains
Et puis celui du Bassin.
Puis encore dans la cohue
On crie hôtel Belle Vue.

V

Et puis l'hôtel des Nations
Et le grand hôtel Marion,
Madame sous votre voile
Voyez l'hôtel de l'Etoile;
Voici l'hôtel Impérial,
Et puis le Châlet Royal,
Vienne ou bien Germania
Et l'hôtel Victoria.

VI

Écoutez ce cri naïf
Ship hôtel, hôtel Detif,
Et puis l'hôtel des Brasseurs
Invitant les voyageurs
A venir prendre une chope:
Prés de l'hôtel de l'Europe.
Hôtel Schmitz hôtel de Gand
Le Nord et puis hotel Frank.

VII

Le Commerce, la Couronne
La Concorde, Barcelone,
Ni le Cercle Catholique
Cherchent peu la pratique
Mais un qui se fait entendre
Celui de l'hôtel de Flandre.
Et puis d'une voix nasale
L'hôtel Rocher de Cancale.

VIII

Encore la Cour de France,
Et l'hôtel de l'Espérance.
Pour les amis de Neptune
J'ai le Pavillon des Dunes,
Et puis si on le demande
L'Univers et la Hollande,
La Réthorique, l'Indien,
Et le Pavillon du Rhin.

IX

Mais j'oubliais le Kursaal
Et le Pavillon Royal.
Les Arts, le Cercle du Phare,
L'hôtel-buffet de la gare.
Hôtel Privé, Sit beau.
St-Pétersbourg et l'Agneau,
Et puis l'hôtel des Familles,
Tout prés de l'Hotel-de-Ville.

Pas de commentaires, n'est-ce pas ?

OOSTENDSE DRUKKERS WERKZAAM TUSSEN 1850 EN 1914

door Patrick VANDENABEELE

IV : WAHLEN-FIERLANTS ADOLPHE

Adolphe Wahlen-Fierlants (geboren te Brussel op 31 augustus 1817) was aanvankelijk te Oostende voornamelijk bekend als de uitbater van een bloeiende boekhandel.
Als opvolger in de Brusselse firma PICARD-MASY had hij zich reeds vanaf 1848 als boekhandelaar te Oostende voorzien van een bloeiend bijhuis (aanvankelijk gelegen aan de Hofstraat 1, later aan de Christianastraat 6) (1).
De boekhandel voorzien van een uitgebreid leeskabinet - ongeveer 8.000 boeken - bevatte vnl. Franstalige, Engelstalige, Russische en Poolse werken (2).
Wahlen-Fierlants speelde dus duidelijk in op het internationale kliënteel dat zich tijdens de zomermaanden te Oostende bevond.
Vanaf het seizoen van het jaar 1858 was Wahlen-Fierlants ook verantwoordelijk als uitgever van het seizoenblad "La Gazette Rose d'Ostende" (1858-1861) (3).

In het jaar 1863 ging de boekhandel samen met het leeskabinet over in handen van een zekere Jean-Baptiste GODTFURNEAU (4).

Onze vroegste vermelding van Wahlen-Fierlants als drukker gaat terug tot 6 februari 1867.
Vanaf dat moment immers stond hij in voor de druk van het liberale blad "La Flandre Maritime".
Maar het ging de krant niet voor de wind en zo richtte Wahlen-Fierlants op 31 januari 1867 volgend patetische schrijven aan de leden van de "Association libérale" : "J'ai pris la liberté de vous adresser la "Flandre Maritime", sachant, Monsieur, que vous partagiez les principes et l'opinion que ce journal défend, puisque vous faites partie de l'Association libérale et constitutionnelle d'Ostende, à la tête de laquelle se trouvent, comme vous ne l'ignorez pas, la plupart de nos principaux citoyens, et parmi lesquels on remarque notre honorable Sénateur, notre digne Représentant et Bourgmestre, ainsi que beaucoup d'autres notabilités de cette ville.
J'ai donc l'espoir, Monsieur, que vous voudrez bien m'accorder votre bienveillant concours en m'honorant de votre abonnement, afin de donner une plus grande extension à la publicité d'un journal qui défend les idées de progrès, lesquels (sic) représentent les véritables intérêts de la ville d'Ostende.
Il est juste que faisant, sans aide quelconque et entièrement à mes frais, une oeuvre éminemment libérale, tous ceux qui désirent le triomphe de cette opinion, m'y aident de leur concours, en présence des efforts de toute nature que fait l'opinion contraire pour le triomphe de ses principes.
...J'Ose donc espérer, Monsieur, que vous voudrez bien inscrire votre nom sur le bulletin ci-joint, si vous désirez sincèrement le succès de notre opinion, que je m'efforce de défendre avec le plus grand zèle" (5).

De onverschilligheid van wege de liberalen deed Wahlen-Fierlants reeds eind december 1867 beslissen de publikatie van de krant stop te zetten.
"La Flandre Maritime" kwam in handen van de reeds vernoemde Jean-Baptiste Godtfurneau.

Na het stopzetten door Wahlen-Fierlants van "La Flandre Maritime" vinden we van de drukkerij geen enkel spoor meer terug.

V. : GODTFURNEAU JEAN-BAPTISTE

De oudste vermelding naar het bestaan van de "Imprimerie Jean-Baptiste Godtfurneau" gaat terug tot 2 januari 1868.
Vanaf dat moment stond hij in voor de druk van het liberale blad "La Flandre Maritime".
Tevens was Godtfurneau verantwoordelijk voor de uitgave en typografische opmaak van het seizoenblad "La Chronique" (1868-1870) (6).
De drukkerij Godtfurneau was gelegen aan de Hofstraat 1 (7).

Jean-Baptiste Godtfurneau werd geboren te Brussel op 18 november 1837 als zoon van Jacques André Godtfurneau († Brussel 8 september 1854) en Marie Josephe KENETTENORF († Oostende 10 juli 1864).
Op 15 januari 1870 trad hij te Oostende in het huwelijk met een zekere Léonie DECOMMINES (geboren te Oostende op 25 januari 1843) (8). Reeds op 6 februari 1879 kwam zij te overlijden en we vermelden terzijde dat ze burgerlijk werd begraven (9).

Vooraleer Godtfurneau in 1868 van start ging met een eigen drukkerij was hij te Oostende vooral bekend als boekhandelaar.
De boekhandel Godtfurneau betrof de voortzetting van het handelshuis Wahlen-Fierlants (ut supra).

Van deze drukkerij hebben we alléén nog kunnen vaststellen dat ze verdween tussen 29 mei 1870 en 12 februari 1871.
Toen immers werd het handelshuis door faillissement getroffen en werd de drukkerij te koop gesteld (10).
Hierdoor verdwenen ook de beide kranten "La Flandre Maritime" en "La Chronique".

Godtfurneau bleef na dit faillissement echter nog aktief als boek-, papier- en krantenverkoper. Ook stond hij in voor de uitgave van een aantal toeristische gidsen, kaarten en prentbriefkaarten.
Vanaf 1 januari 1871 bevond zijn winkel zich aan de Capucijnenstraat 24 (11).
In de latere jaren verplaatste de handel zich over de Langestraat 53 naar de Vlaanderenstraat 7 (in 1914 Vlaanderenstraat 15).

Hoewel Jean-Baptiste Godtfurneau vanaf 1871 in geen enkele overzichtslijst met betrekking tot de Oostendse drukkerswereld wordt vermeld, vinden we hem terug als drukker van klein drukwerk, zoals familiedrukwerk en fakturatiepapieren (12).

Jean-Baptiste Godtfurneau overleed te Oostende op 15 augustus 1914 (13).

VI. IMPRIMERIE DU JOURNAL "LA FLANDRE MARITIME"

De oudste vermelding naar het bestaan van deze drukkerij gaat terug tot 15 juli 1870. De drukkerij - gelegen Hofstraat 5 - was naast de druk van de krant "La Flandre Maritime" ook nog verantwoordelijk voor de druk van het seizoenblad "La Chronique".

Te oordelen naar het opgegeven adres zou het nog steeds de drukkerij van Jean-Baptiste Godtfurneau kunnen betreffen (14).

Op 17 november 1870 werd als adres voor de drukkerij opgegeven, Maria Hofstraat (Cour Marie) (15).
Was Godtfurneau nog steeds verantwoordelijk voor de druk ? We hebben het uiteindelijk niet kunnen achterhalen.

Wat wel met zekerheid kan gezegd worden is dat de drukkerij tussen 8 december 1870 en 12 februari 1871 definitief verdween (16).

Voetnoten

(1) La Gazette Rose d'Ostende, 21 juli 1861/4-C.

(2) Le Courrier des Bains, 1 augustus 1863/4.

(3) Patrick Vandenabeele, De Oostendse drukkerijen. Een inleidend onderzoek naar het leven en het werk van een beroepsgroep (1870-1940). R.U.G., onuitgeg. licentieverhandeling 1984-1985, deel II, pp. 64-65.

(4) Le Courrier des Bains, 1 augustus 1863/4.

(5) L'Echo d'Ostende, 6 februari 1867/2-C.

(6) Patick Vandenabeele, op. cit., deel II, pp. 25-26.

(7) La Chronique, 21 augustus 1868/6-C.

(8) Burgerlijke Stand Oostende - huwelijken 1870 - akte 5.

(9) L'Echo d'Ostende, 13 februari 1879/2-C.

(10) L'Echo d'Ostende, 29 mei 1870/6-C; Ibidem, 12 februari 1871/3-D.

(11) Ibidem, 8 januari 1871/4-B.

(12) Op de eigen fakturatiebrief werden alle beschikbare lettertypes als vorm van reclameobject aangebracht !

(13) Burgerlijke Stand Oostende - overlijdens 1914 - akte 474.

(14) La Flandre Maritime, 8 december 1870/4 A-B.

(15) Patrick Vandenabeele, op. cit., deel II, p. 60.

(16) L'Echo d'Ostende, 12 februari 1871/3-D.

ICONOGRAFIE

In het jaarboek 1979 van de Heemkring Ter Cuere, Bredene, staat in de bijdrage "Bij enkele oude foto's van Oostende en Bredene" als nr. 9 een foto afgebeeld van het omwalde Oostende ca. 1865.

De foto is genomen vanaf het dak van de "Pavillon du Phare", dus vanaf de plaats waar nu op de zeedijk het monument aan de zeelieden staat.

Heel duidelijk zien we vooraan een huis met op de gevel het woord "LIBRAIRIE" geschilderd.

Dit huis is niets anders dan het huis J.B. GODTFURNEAU.

VRAAG

Bij wie van onze lezers gaat een belletje rinkelen bij het horen van de naam Hendrik BORKMAN ?

Het vermoeden is dat het om een noorse kapitein gaat die ca. 1880 - 1890 op Oostende voer ?

Antwoorden bij N. HOSTYN
Stadsarchief
Wapenplein
8400 Oostende

Librairie Européenne,

J.-B. GODTFURNEAU,

1, rue du Jardin des Princes Porte de Secours, à Ostende.

Editions Françaises et Belges et Livres en toutes langues,

AU PRIX RÉEL DU COMMERCE, SANS AUGMENTATION.

On se charge, sans frais, de l'emballage et de l'expédition pour les pays étrangers de toutes les acquisitions faites dans cette maison, et l'on procurera dans les 24 heures, sans augmentation de prix des éditeurs, tout ouvrage demandé qui ne serait pas en magasin.

Tous les prix sont marqués en chiffres connus.

La librairie belge a une réputation européenne pour le bon marché et la perfection de ses produits.

Aussi Ostende a-t-il, depuis quelques années, fait de nombreux envois à l'étranger. Cette des maisons qui a le plus contribué à faire connaître les avantages que les amateurs de livres et ceux qui désirent se former une belle bibliothèque à peu de frais, peuvent y rencontrer, c'est l'ancienne maison WAHLEN-FIERLANTS, établie depuis un grand nombre d'années à Ostende, et dont le successeur J.-B. GODTFURNEAU s'efforce de continuer, par son zèle et sa loyauté, de justifier la confiance que Messieurs les étrangers ont constamment accordé à cette librairie, la plus ancienne et la plus connue des bains d'Ostende.

Il ne suffit pas d'annoncer des rabais considérables pour obtenir la clientèle des familles étrangères, il faut qu'une longue expérience ait prouvé la réalité de ces prétendus rabais.

C'est l'avantage que nous croyons pouvoir présenter sans crainte d'être démentis par les anciens clients de la maison.

Albums de vues et costumes des diverses nations,

Choix de plus de 3,000 Costumes différents, coloriés, à 10 ct. — 500 Vues de tous les pays, à 5 ct. et au dessus.

LIVRES DE PRIÈRES ET OUVRAGES pour les Enfants, depuis 25 ct. le volume.

PAPETERIE, PAPETERIE ET DESSIN. — ON DONNE POUR 1 FR. 50 C.

Une papeterie complète, renfermant 12 cahiers papier Bath une boîte d'excellentes plumes, crayon, pains à cacheter, aire, 50 enveloppes, un cahier Buvard, un porte-plume et une bouteille d'encre; le tout renfermé dans une très-jolie boîte et garantie de qualité supérieure à tout ce qui s'annonce en ce genre.

EN LECTURE

Tous les Ouvrages Russes,

FONTON, HERTZEN O'GAREFF, RYLIEW, PUCHKIN, etc., etc.

LA LIBRAIRIE EUROPÉENNE, Porte de Secours, se charge de procurer endéans les 24 heures, tous les ouvrages qu'elle n'aurait pas en magasin.

Ostende,

1, RUE DU JARDIN, PORTE DE SECOURS.

LIBRAIRIE EUROPÉENNE,

J. B. GODTFURNEAU,

Successeur de l'ancienne maison WAHLEN-FIERLANTS, *connue depuis* 15 *ans à Ostende.*

LISTE DES ÉTRANGERS.

Livres français, belges, anglais, russes et polonais.

Des catalogues sont à la disposition des amateurs; on peut visiter les magasins et feuilleter les albums sans devoir acheter.

LE PETIT ARCHITECTE DES SALONS.

LE GRAND SUCCÈS DE LA SAISON.

40 feuilles coloriées à découper au moyen desquelles on forme des objets utiles et agréables, des châteaux, des monuments, des maisons de campagne, des chalets, des bateaux à vapeur et une foule de jolis objets.

Chaque feuille ne coûte que 50 cent. Lorsqu'on prend le collection complète on reçoit gratis une boîte élégante pour les renfermer

On peut répéter sincèrement pour cet article que c'est vraiment: l'amusement des enfants et la tranquillité des parents, proverbe trivial, mais toujours, vrai.

On peut voir dans notre magasins des échantillons tout montés.

Cabinet de Lecture.

Composé de 8,000 volumes Français, Anglais, Russes, et Polonais.

Toutes les nouveautés sont données en lecture, aussitôt leur apparition.

Francs 1-50 pour 10 jours.
» 3 » pour 1 mois.

Toute personne achetant pour 20 francs dans cette librairie, aura le droit de fréquenter gratuitement, toute la saison, le salon de lecture où plusieurs journaux en diverses langues seront tous les jours à sa disposition.

Tous les ouvrages sur les bains, ainsi que les vues et caricatures d'Ostende, se trouvent dans cette librairie au plus bas prix

Le catalogue des ouvrages en lecture et autres, se distribue gratis.

LA ROSE D'OSTENDE et de la BELGIQUE. 50 centimes.

LE KOLOKOL fr. 0-75
L'ÉTOILE POLAIRE » 8-00

et tous les ouvrages Russes au prix des éditeurs.

ALBUMS POUR PHOTOGRAPHIE de tous formats, riche reliure de fantaisie à prix divers, défiant toute concurrence..

Histoire, Costumes et Décorations de tous les Ordres de Chevalerie et Marques d'honneur.

Publié par feu AUG. WAHLEN, chevalier de l'ordre de Léopold de Belgique, officier de l'ordre de l'Aigle rouge de Prusse et de l'ordre impérial de la Rose de Brésil, chevalier des ordres du Mérite de Saxe-Cobourg-Gotha, de l'ordre de Guelfes de Hanovre, du Sauveur de Grèce, d'Isabelle-la-Catholique d'Espagne, du Christ de Portugal et de Saint-Sylvestre des États de l'Eglise, de Wasa de Suède et Norwège, décoré de l'ordre du Nichan de Turquie en brillants, etc., etc., augmenté d'un supplément renfermant tous les ordres nouveaux, depuis 1848 jusqu'à ce jour par Ad. Wahlen, chevalier de plusieurs ordres. Superbe volume gr. in-8° illustré de 100 planches en couleur, prix 25 francs.

CABINET DE LECTURE

FRANÇAIS — ANGLAIS

LIBRAIRIE GÉNÉRALE

PHOTOGRAPHIES

ALBUMS ET VUES

EN TOUT FORMAT

✦ PAPETERIE ✦

CARTES POSTALES VUES

JOURNAUX

J. B. GODTFURNEAU

LIBRAIRE ÉDITEUR

(Maison fondée en 1850)

Rue de Flandre, 7, OSTENDE

Doit

1910

Juin	30	1	abonnement	1 mai	30 Juin 1910	Daily Mail	15	2	55
"	"	1	"	"		" Graphic	20	3	40
"	"	1	"	"		Daily News	15	2	55
"	"	1	"	"		Telegraph	20 -	3	40
		1	"	"		Standart	20	3	40
		1	"	"		Times	40	6	80
		1	"	"		Globe Special Edi	30	4	50
		1	"	"		Evening Standart "	30	4	50
		1	"	"		Punch	35	1	05
		1	"	"		London News	1	3	00
		1	"	"		Graphic	1	3	00
								38	15

Pour acquit
J. B. Godtfurneau

OOSTENDSE MUZIEKGESCHIEDENIS - XXXV

INSTRUMENTALISTEN IN HET KURSAALORKEST VÓÓR 1914 (deel 1)

door Ann CASIER

1. Violist DE KREZS Geza (1882-1959)

Geza de Kresz werd geboren te Budapest op 11 juni 1882. Hij studeerde viool bij Jenö HUBAY aan het nationaal concervatorium te Budapest, te Praag bij SEVCIK en te Brussel bij YSAYE. Hij debuteerde te Wenen als solist in 1906 en trad ook op te Boekarest.

Dit jaar was hij ook werkzaam te Oostende en werd hier tot de goede eerste violisten gerekend. Toen de drukke zomermaanden voorbij waren, liet tweede dirigent LANCIANI het concertseizoen zachtjes uitdeinen met het gereduceerd Kursaalorkest. Daar eerste violist DERU reeds van het podium verdwenen was, nam de Kresz zijn plaats in. Op 14 oktober 1906 trad hij op als solist met een vioolfantasie van Max BRUCH en een polonaise en romance van H. WIENIAWSKY. Hij verbleef hier slechts één jaar.

Van 1917 tot 1921 was hij leider van de Berlijnse Philharmonie en hoofd van de Stern-conservatorium vioolafdeling. In 1923 vestigde hij zich te Toronto waar hij hoofd was van het Hamburg-concervatorium viool-departement tot 1927. Hij was medestichter van het Hart-House Quartet in 1924 en hun leider tot 1935. Daarna keerde hij terug naar Budapest om les te geven aan de Liszt-academie vanaf 1941. In 1947 was hij directeur van het nationaal conservatorium. In 1947 gaf hij een concerttournee doorheen Canada en in 1948 vervoegde hij de faculteit van Toronto. Hij was gehuwd met pianiste Norah DREWETT (1918) en samen traden ze vaak op. Hij werd Canadees genaturaliseerd in 1930. Hij stierf te Toronto op 2 oktober 1959 (1).

2. Altviolist LIMBOR Edouard (+ 1895).

Limbor was eerste altviolist in het Kursaal van 1881 tot en met 1884. Toen was hij al minstens een tiental jaar in het orkest werkzaam, waarschijnlijk als violist (2). Eerst als tweede violist en later als altviolist nam hij deel aan de kamermuziekconcerten. Hij was muziekleraar aan het koninklijk atheneum en leraar aan de Oostendse muziekacademie; in het begin gaf hij er notenleer en piano, later onderrichtte hij er viool en alt (3).

Hij componeerde enkele werkjes voor harmonie, uitgevoerd door de harmonie Euterpe waar hij muzikaal directeur van was. In 1894 was hij voor het laatst te horen in het symfonieorkest, het jaar daarop stierf hij (4).

3. Altviolist-componist LAPON Edmond (1858-1901)

Werd reeds eerder behandeld door N. HOSTYN. Zie "De Plate", 1982, pp. 161-162 & 164.

4. Cellist HAES Charles

Haes was eerste cellist aan het Kursaalorkest tussen 1876 en 1883. In 1877 liet hij zich opmerken door een goede uitvoering van het tweede celloconcerto van G. GOLTERMANN (5).

Hij was een zeer goed leraar aan de Oostendse muziekacademie en kon de mensen bekoren met zijn spel (6).

Hij stierf in oktober 1883 en in maart 1884 werd voor hem een herdenkingskruis op het stedelijk kerkhof geplaatst (7). Hij was ook amateur-componist.

(vervolgt)

Voetnoten

(1) C. MOREY, art. De Kresz, Geza, in The New Grove Dictionary of Music and Musicians, o.l.v. S. SADIE, 20 dln. 6de Uitg., (Londen), (1980), p. 329-330.

(2) E.O., 26.07.1883.

(3) E.O., 15.05.1867

(4) E.O., 12.05.1895.

(5) E.O., 12.08.1877.

(6) E.O., 30.08.1881.

(7) E.O., 06.01.1884 en 04.01.1885.

MONUMENTEN, BEELDEN & GEDENKPLATEN TE OOSTENDE - XXXV

door Norbert HOSTYN

"DE VIER ELEMENTEN" van OSCAR JESPERS OP DE LUIFEL VAN HET KURSAAL

Wanneer we foto's bekijken met ontwerptekeningen voor het huidige Kursaal, dan zien we dat de architect een soort vierspan op het oog had als beeldengroep ter bekroning van de luifel.

Het is uiteindelijk de bronzen beeldengroep "De Vier Elementen" van Oscar JESPERS geworden : 4 fraaie gestroomlijnde personnages, harmonieus verenigd, symbolen van water, vuur, aarde en lucht.

Deze bronzen sculptuur meet 560 x 415 x 180 cm en werd in 1954 gecreëerd door Oscar JESPERS. In mei 1955 werd ze op de luifel geinstalleerd.

Een bronskleurig gepatineerde maquette van deze sculptuur (193 x 161 x 89 cm) was in 1954 te zien in het Paleis voor Schone Kunsten te Brussel tijdens een grootse Oscar Jespers-retrospectieve. Ze prijkt sinds jaar en dag in het Museum voor Schone Kunsten te Oostende

* *
*

Oscar Jespers (Antwerpen 1887 - St.-Lambrechts-Woluwe 1970) was de zoon van beeldhouwer Emiel J. en broer van Floris J. In de leer bij zijn vader, daarna aan de Antwerpse Academie en het Hoger Instituur (T. VINÇOTTE). Impressionistisch debuut 1917. Tentoonstellingen te Antwerpen. Werkt onder invloed van het contact met

VAN OSTAIJEN in een kubistische stijl die rond 1920 naar het expressionisme evolueert en rond 1938 in een animistisch getint monumentaal classicisme overgaat. Onderwijst de beeldhouwkunst aan het Hoger Instituut van Ter Kameren van 1927 tot 1952.

Inconografie : allerlei publicaties Casino-Kursaal
prentkaarten

Lit. : José BOYENS, Oscar Jespers, Antwerpen (Mercator Plantijn), 1982.

HERDENKINGSPLAKET "RAID OP WALCHEREN"

Dit plaket werd op zaterdag 20 april 1985 officieel ingehuldigd door Burgemeester Julien GOEKINT, in tegenwoordigheid van de Ambassadeurs van Noorwegen, Groot Britannië en Nederland, alsook van een vertegenwoordiging van de Koning.

Het plaket werd ingemetseld in de stormmuur aan de Visserskaai ter hoogte van de Ooststraat.

De plaat herinnert aan één van de slotfasen van W.O. II, voor wat althans onze gewesten betreft : de raid op Walcheren die op 31 oktober 1944 begon te Oostende en een achttal dagen duurde.

Het ontwerp van het plaket is van de hand van de heer Willy BOSSCHEM, directeur van de Oostendse Kunstacademie. De uitvoering werd toevertrouwd aan de leerlingen van de ceramiekklas van de genoemde instelling.

Lit. : Zeewacht, 26.04.1985, p. 702/5.

¶ ¶ ¶ ¶ ¶ ¶ ¶ ¶ ¶ ¶ ¶

1924 - Met de turnkring van het VANESTE genootschap op de Europese Turnkamp in Italië - 1924

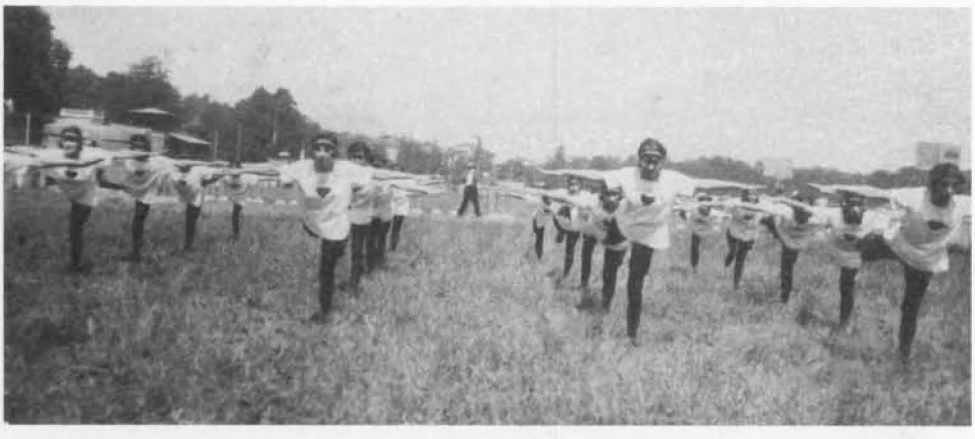

Met de "JUFFERS" afdeling van het VANESTE-genootschap, onder leiding van de heer BODDAERT naar de Europese Turnkamp in Italië.

Wij schrijven 1924.

De "Juffersafdeling" die onder leiding van de heer Boddaert een eerste prijs haalde op deze turnkamp.

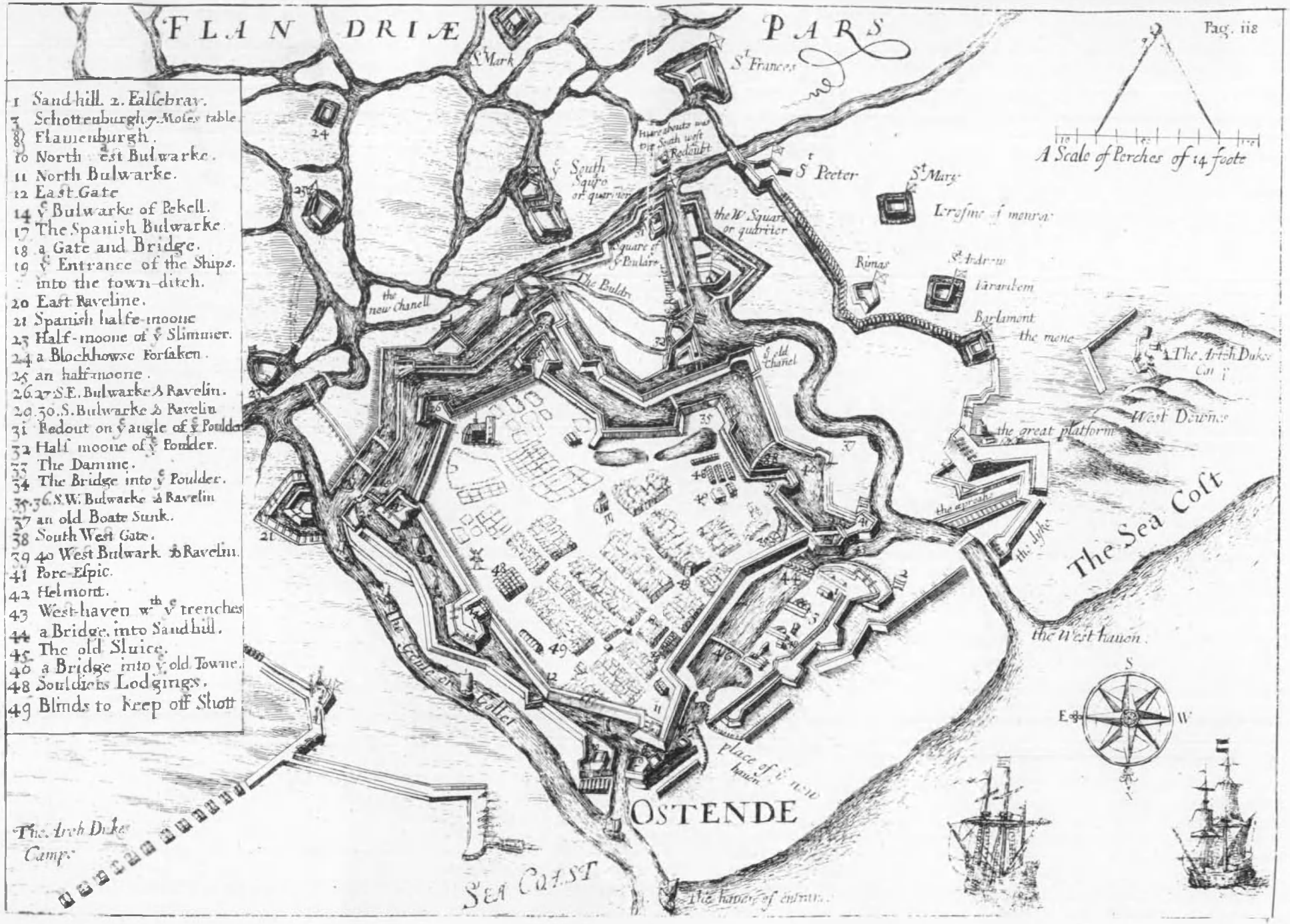
De "Juffersafdeling" van het VANESTE-genootschap in actie.

De turnmeester, de heer Boddaert en zijn groep worden gelukgewenst door de Duc d'Aoste.

Met dank aan mevrouw Van Loo-Duprés, Zandheuvel 1 B 7D, 8401 Bredene.

J.B.D.

FLANDRIÆ PARS
Pag. 118
A Scale of Perches of 14 foote
1 Sand-hill. 2. Fallebray.
3 Schottenburgh. 7. Motes table.
8 Flamenburgh.
10 North East Bulwarke.
11 North Bulwarke.
12 East Gate
14 ye Bulwarke of Pekell.
17 The Spanish Bulwarke.
18 a Gate and Bridge.
19 ye Entrance of the Ships into the town-ditch.
20 East Raveline.
21 Spanish halfe-moone
23 Half-moone of ye Slimmer.
24 a Blockhowse Forsaken.
25 an half-moone.
26 27 S.E. Bulwarke & Ravelin.
29 30. S. Bulwarke & Ravelin
31 Redout on ye angle of ye Poulder
32 Half moone of ye Poulder.
33 The Damme.
34 The Bridge into ye Pouldere.
35 36. S.W. Bulwarke & Ravelin
37 an old Boate Sunk.
38 South West Gate.
39 40 West Bulwark & Ravelin.
41 Porc-Espic.
42 Helmont.
43 West-haven wth ye trenches
44 a Bridge into Sandhill.
45 The old Sluice.
46 a Bridge into ye old Towne.
48 Souldiers Lodgings.
49 Blinds to keep off Shott
St Mark
St Frances
St Peeter
St Mary
Rimas
St Andrew
Barlamont
the mene
The Artch Dukes Cast
West Downe
the great platform
the approche
the Syke
The Sea Coast
the West haven
the new chanell
the old chanel
the Bulder
the Counter Gard of the Collet
place of ye new haven
OSTENDE
The Artch Dukes Campe
Sea Coast
the haven of entrance
S
E
W

OOSTENDSE AANDELEN

door Edwin LIETARD

S.A. PÊCHERIES A VAPEUR

Deze Naamloze Vennootschap werd gesticht te Brugge voor Mr. Jules JACQUE, notaris te Brugge, op 13 juni 1896 en dit voor een periode van 30 jaar.
De statuten verschenen in het B.S. voor vennootschappen op 29-30 juni 1896 onder het nummer 2360.

De maatschappelijke zetel van de N.V. bevond zich te Oostende en was gelegen Rederijkaai 35 (thans Hendrik Baelskaai).

Bij de stichting bedroeg het maatschappelijk kapitaal 3.000.000 ₣ en was verdeeld in 50.000 kapitaalsaandelen die allen in de handen waren van de stichters van de N.V. Deze aandelen werden onder de stichters verdeeld naar gelang hun kennis op het gebied van de techniek van de zeevisserij en hun studies van de zeevaart.

In de loop van het bestaan van de N.V. werden er niet minder dan 8 modifikaties aan de statuten aangebracht. Hieronder een opsomming van deze modifikaties met hun datum en eventuele vermelding van de reden van deze statuutveranderingen :

1. Op 21 januari 1897 en verschenen in B.S. op 6 februari 1897 onder het nummer 474.
2. Op 24 september 1903 en verschenen in het B.S. op 5 oktober 1898 onder het nummer 3767.
3. Op 20 augustus 1903 en verschenen in het B.S. op 2 september 1903 onder het nummer 4340.
4. Op 10 mei 1920 en verschenen in het B.S. op 30 mei 1920 onder het nummer 6232. Eerste verlenging van de N.V. met een periode van 30 jaar en dit ingaand op 1 mei 1920.
5. Op 18 september 1920 en verschenen in het B.S. op 25 september 1920 onder het nummer 10191.
6. Op 20 april 1937 en verschenen in het B.S. op 3-4 mei 1937 onder het nummer 6669. Een kapitaalsverhoging met 6.000.000 ₣ dit ondermeer met de invoering van de beschikbare reserven en andere waarden.
   De 50.000 kapitaalsaandelen werden bij deze verhoging omgezet in 50.000 maatschappelijke aandelen zonder waardevermelding. Elk aandeel had recht op 1 stem.
7. Op 18 april 1950 en verschenen in het B.S. op 7 mei 1950 onder het nummer 9903. Tweede verlenging van de N.V. met nogmaals een periode van 30 jaar en ingaand op 18 april 1950.
   Een buitengewone Algemene Aandeelhoudersvergadering gehouden in de maatschappelijke zetel te Oostende en in de aanwezigheid van Meester Alphonse LACOURT.
   De president John BAUWENS, wonende Ijzerstraat 33 te Oostende stelt het bestuur van deze vergadering voor aan de aanwezige aandeelhouders.
   Occasionele secretaris : Dhr. Raymond BAUWENS, wonende Ijzerstraat 33 te Oostende.
   Stemopnemers : Dhr. Joseph DEVESTELE wonende te Brussel.
   Dhr. Raymond DECLOEDT wonende te Brussel.
   In de statuten wordt Dhr. Michel DEPOORTER, wonende Euph. Beernaertstraat 34 te Oostende, aangesteld als permanente secretaris van de N.V.

Eveneens wordt de adresverandering genoteerd van de maatschappelijke zetel te Oostende, van het nr. 35 naar het nr. 14 zelfde straat.
Opsomming van de gebouwen eigendom van de N.V.
- gebouw gelegen aan de Rederijkaai 35 (oude maatschappelijke zetel)
- gebouw gelegen aan de Rederijkaai 14 (nieuwe maatschappelijke zetel)
- gebouw gelegen aan de Kanaalstraat 6 (tegenwoordig niet meer bestaand).

8. Op 16 mei 1968 en verschenen in het B.S. op 8 juni 1968 onder het nummer 1491/2. Derde verlenging van de N.V. met nogmaals 30 jaar eindigend op 15 mei 1998.
Een buitengewone Algemene Aandeelhoudersvergadering gehouden in de maatschappelijke zetel te Oostende, Hendrik Baelskaai 14.
De voorzitter Raymond BAUWENS, wonende te Oostende Ijzerstraat 33, stelde het bestuur voor aan de aanwezige aandeelhouders.
Occasionele Secretaris : Dhr. Ludovic BEAUVAL, wonende Kortrijksesteenweg 281, Gent.
Stemopnemers : Dhr. Pierre FUNCK, wonende te Brussel.
Dhr. Jean-Pierre DUQUENNE, wonende te Oostende.

* * *

In de statuten wordt vermeld dat de gewone algemene vergadering zal gehouden worden op de derde dinsdag van april van ieder jaar en dit te 16 uur in de maatschappelijke zetel te Oostende.
Tevens wordt de verdeling van de winst bij een positieve balans vastgelegd als volgt :
1. 5 % van deze winst gaat naar een reservefonds.
2. Het nodige kapitaal voor de uitbetaling van 3,60 ₣ aan intrest per maatschappelijk aandeel.
3. Van het saldo van de resterende winst :
   - 12 % voor de administratieve raad (Administrateurs)
   - 1 % voor het college van commissarissen.
   - 12 % voor een reservefonds van administratieve aard, dit vooral voor de uitbetaling van eventuele premies en vergoeding bij werkongevallen.
   - 75 % voor een evenredige verdeling onder alle aandeelhouders.

De schepen van de N.V. voeren onder een Wit- en Rode vlag met de letters PV in het zwart. Honderden Oostendse vissers, matrozen en andere personen waren gedurende tientallen jaren werkzaam bij de overbekende Pêcheries a Vapeur.

BIJGEVOEGDE AFBEELDINGEN

1. PART SOCIALE SANS DESIGNATION DE VALEUR NOMINALE (ROOD)
met het nummer 045665 met stempelopslag van statuutwijziging (3de verlenging) van 16 mei 1968.
Bijhorend koeponblad met 30 genummerde koepons van 1 tot 30, koepons 1 & 2 werden afgesneden.

2. DIX PARTS SOCIALES SANS DESIGNATION DE VALEUR NOMINALE (BLAUW)
met de nummers 025641 tot 025650 zonder stempelopslag.
Bijhorend koeponblad met 30 genummerde koepons van 1 tot 30, koepons 1 & 2 werden afgesneden.

Deze beide bovenvermelde aandelen werden gedrukt bij het ETABLISSEMENTS J. DEHENEFFE, 41-43 Rue Plantin, Bruxelles, nr. 151237.
Ze dragen de vermelding TITRE CREE APRES LE 6 OCTOBRE 1944.

Bij de liquidatie van de N.V. in 1970 werden de vissersschepen verkocht aan een Kongolese vissersfirma.

¶ ¶ ¶ ¶ ¶ ¶ ¶ ¶ ¶ ¶ ¶ ¶ ¶ ¶

Titre créé après le 6 octobre 1944

PÊCHERIES A VAPEUR

SOCIÉTÉ ANONYME

OSTENDE

Constituée par acte passé devant Me Jules JACQUÉ, notaire à Bruges, le 13 juin 1896, publié aux annexes du *Moniteur belge* les 29-30 juin 1896, nº 2360; statuts modifiés : le 21 janvier 1897, insertion au *Moniteur belge* le 6 février 1897, nº 474; le 24 septembre 1898, insertion au *Moniteur belge* le 5 octobre 1898, nº 3767; le 20 août 1903, insertion au *Moniteur belge* le 2 septembre 1903, nº 4340; le 10 mai 1920, insertion au *Moniteur belge* le 30 mai 1920, nº 6232; le 18 septembre 1920, insertion au *Moniteur belge* le 25 septembre 1920, nº 10191; le 20 avril 1937, insertion au *Moniteur belge* les 3-4 mai 1937, nº 6669; le 18 avril 1950, insertion au *Moniteur belge* le 7 mai 1950, nº 9903.

—

SIÈGE SOCIAL : **OSTENDE** (BELGIQUE)

—

CAPITAL SOCIAL : **9.000.000 de Francs**

REPRÉSENTÉ PAR **50.000 PARTS SOCIALES** SANS DÉSIGNATION DE VALEUR

—

PART SOCIALE

SANS DÉSIGNATION DE VALEUR NOMINALE

N° 045665

Un Administrateur, Ass. Gén. Extra. du 15 mai 1963 *Un Administrateur,*

Moniteur Belge nº 17742 du

Bull. [illegible]

pro[illegible] créée de

30 ans venant à expiration

le 15 mai 1998

Titre créé après le 6 octobre 1944

Titre créé après le 6 octobre 1944

PÊCHERIES A VAPEUR

SOCIÉTÉ ANONYME

OSTENDE

Constituée par acte passé devant Me Jules JACQUÉ, notaire à Bruges, le 13 juin 1896, publié aux annexes du *Moniteur belge* les 29-30 juin 1896, nº 2360; statuts modifiés : le 21 janvier 1897, insertion au *Moniteur belge* le 6 février 1897, nº 474; le 24 septembre 1898, insertion au *Moniteur belge* le 5 octobre 1898, nº 3767; le 20 août 1903, insertion au *Moniteur belge* le 2 septembre 1903, nº 4340; le 10 mai 1920, insertion au *Moniteur belge* le 30 mai 1920, nº 6232; le 18 septembre 1920, insertion au *Moniteur belge* le 25 septembre 1920, nº 10191; le 20 avril 1937, insertion au *Moniteur belge* les 3-4 mai 1937, nº 6669; le 18 avril 1950, insertion au *Moniteur belge* le 7 mai 1950, nº 9803

—

SIÈGE SOCIAL : **OSTENDE** (BELGIQUE)

—

CAPITAL SOCIAL : **9.000.000 de Francs**

REPRÉSENTÉ PAR **50.000 PARTS SOCIALES** SANS DÉSIGNATION DE VALEUR

—

DIX PARTS SOCIALES

SANS DÉSIGNATION DE VALEUR NOMINALE

N° 025641 à N° 025650

Un Administrateur, *Un Administrateur,*

—

Titre créé après le 6 octobre 1944

3 JAAR WACHTEN OP EEN CHALET DE NÉCESSITÉ

door Ivan VAN HYFTE

Wellicht zullen heemkundigen in de 22e eeuw zich afvragen hoe hun voorgangers de openbare sanitair hygiënische problemen oplosten. Aan de Kapellebrug, de Sint Jozefskerk of op het westerstaketsel weten ze er alles van...

Het was in 1906 de Oostendse gemeentevaderen niet ontgaan dat het talrijk strandpubliek tussen het Kursaal en de Avenue de la Reine zonder schroom en openlijk hun natuurlijke behoeften deden op het strand. Aan de boog die het koninklijk Chalet met de wandelportiek verbindt, was ook een geurtje.

Ze vragen Openbare Werken dringend een oplossing, vlak vóór de Parijsstraat, op de dijk (3-8-1906). Antwoord van Brussel : plassen op 30 m. van Konings Paleis kan niet !

De gemeenteraad zoekt dan maar de weg op het strand waar een demontabel paviljoentje, voldoende discreet, in de stijl van de badendienst, zou gecamoufleerd worden met kraampjes die speelgoed en drank aan de man moeten brengen (22-9-1906).

Het ministerie zag echter meer heil onder de paddock van de paardewedrennen, waarmee de Société het niet eens was. Paarden hebben zo iets niet van doen. Afgeketst (29-1-1907).

Mei 1907. Openbare Werken vindt die buvette nogal artificieel. Frisdranken bij een W.C. kun je moeilijk met elkaar rijmen, zelfs al staat een nieuw seizoen voor de deur. De stad krabt terug en zal geen bier of andere alcoholische dranken verkopen. (wellicht om de toeloop te vermijden ?!?). Meer dan touwtrekken en gehakketak gebeurt er die zomer niet.

Het jaar daarop pakt men de technische kant van de zaak aan : afvoerrioleringen, aansluitingen... Meer niet. Op 30-4-1909 komt een "avis favorable" maar tussen 15 juni en 1 oktober wordt om toeristische redenen niet gewerkt.

Oostende is weldra een monument(je) rijker !

ENSORIANA

Niets wijst op enige afname in de belangstelling voor James ENSOR... Ziehier nog enige titels :

- Diana LESKO, James Ensor. The creative years, Princeton New Jersey (Princeton University press), 1985.

  Een intelligente benadering van ENSOR in zijn "goeie" jaren. Met o.m. heel wat vergelijkingsmateriaal uit het oeuvre van andere artisten geput. Soms erg revelerend.

- James ENSOR. L'oeuvre gravé (tentoonstellingscatalogus), Gravelines. Musée du Dessin et de l'Estampe Originale, 1986.

  Tentoonstellingscatalogus met de complete etsen van ENSOR, allemaal afgebeeld in Z/W ; de biografie is rijk geïllustreerd met minder frequent voorkomend fotomateriaal.

  Helaas enkele storende zetfouten.

VONDSTMELDING

In 1935, werd even buiten de kern van Stene-Dorp, op de steenbakkerij van SANDERS, door een familielid, aldaar werkzaam een geelbronzen Indisch beeldje opgegraven.

Dit beeldje dat 17 cm hoog, 12 cm breed, 9 cm diep en 1,55 kg zwaar is stelt GANESHA voor. Deze Indische god van de wijsheid, zoon van SHIVA en PARVATIE wordt altijd als een dikbuikige figuur met olifantskop voorgesteld. Hij vormt in de oude Hindoulegenden een veel voorkomend onderwerp.

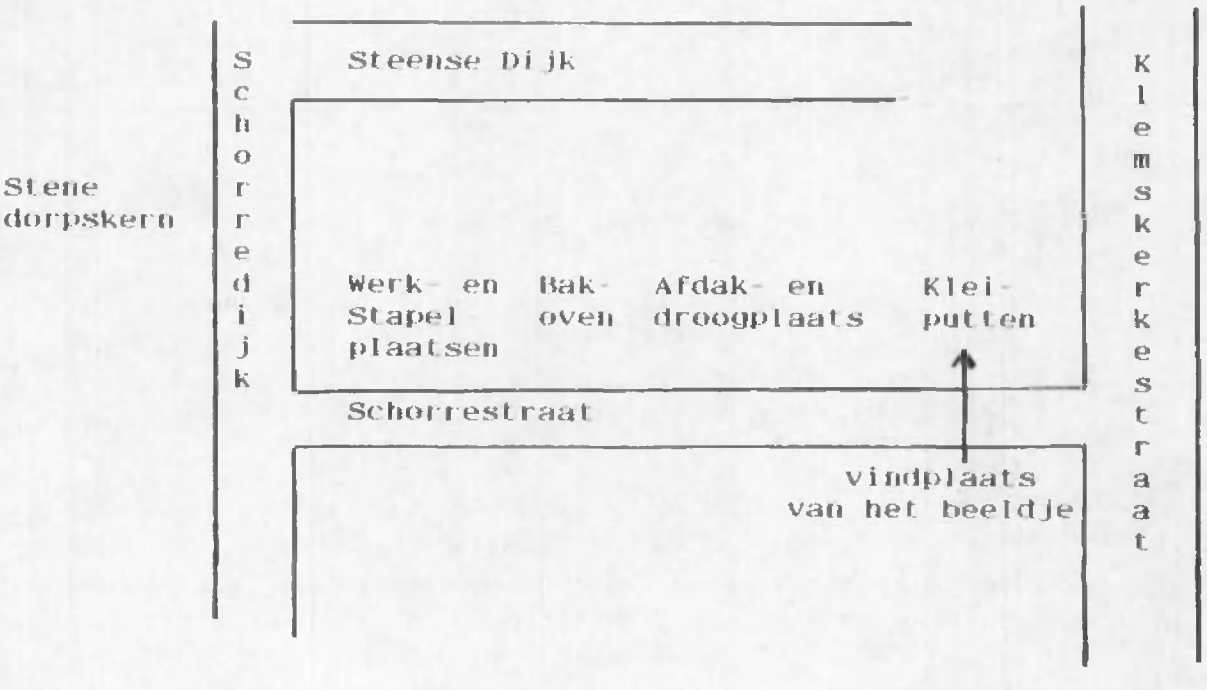
Kontakten met het Museum van Kunst en Geschiedenis te Brussel leverden buiten de herkenning als Indische god van de waarheid geen andere gegevens op. Men dacht aan het tijdperk 15de tot 18de eeuw en de scheepshandel op Indië.

Naar mijn weten is de vondstplaats nooit geen woonkern geweest, zodat het een open vraag blijft, hoe het beeldje er in de kleilaag terecht kwam. De steenbakkerij SANDERS heeft van 1920 tot 1960 op Stene gewerkt.

Weet iemand meer over dit beeldje en de vindplaats.

PIETERS Ferdinand
Perzikenlaan 16
8400 OOSTENDE
Tel. 50.02.63

De plaats

OOSTENDE IN DE BELLE EPOQUE

door Jef KLAUSING

Mevrouw TIMMERMANS, ons medelid, gaf me het schrijfboek van haar moeder ter inzage. Hieruit copiëerde ik het volgende lied dat gaat over Oostende tijdens de "Belle Epoque".

Bij het overlezen van de tekst ziet het er naar uit dat deze niet geschreven werd door een Oostendenaar. Maar het geeft er niet om : bezoekers zijn over het algemeen betere opmerkers dan de mensen van de eigen stad !

M I J N B E H A G E N

1.
Een ieder mens vindt zijn behagen
Ofwel in 't vissen of in 't jagen,
Maar ik vind mijn verzet op straat
En zie hoe alles gaat.
Ik was te Oostende, Donderdag, tra la la
Curieuze toeren van alle slag, tra la la
Ik schoot in nen luiden schaterlacht. Ha !

2.
De trein die reed de statie binnen
Gelaân met boeren en boerinnen.
Ze brengen melk en boter mee
Voor d'heren van de steê.
Ze staan gekleed op hun pieke beste, tra la la
Met lint en strek op hoed en veste tra la La
Al mode en glorie dat men ziet,
't Is boereleute en anders niet. Ba !

3.
En op de vismarkt vele wijven
Die staan te schelden en te kijven
Ze venten sprot en schellevis
't Is duivels kerremis.
Men roept alhier en tiert aldaar, tra la la
Ze vliegen malkaar in 't haar
En 't is dan kwestie van pas op
Of ge krijgt hun manden naar de kop. Pouf !

4.
'k Verliet de vismarkt zèère, zèère
En kwam aan de débarcadère.
De Londenboot was g'arriveerd
Veel volk dat défileert.
Een englishman zo dikke vet, tra la la
Met zijn madam in grand toilet
Daarachter komt de keukenmeid
Ze draagt bébé die weent en schreit. Bè !

5.
En op het strand 't is gaan en keren
Van kinders, juffers, damen, heren
't Is al het volk van eerste chic
Dat wandelt op den dijk.
Daar gaat een juffer proper en net, tra la la
Daarachter komt ne pick-pocket
Een politieagent die dat bemerkt
Hij heeft hem bij de kraag gestekt. Raf !

6.
'k Zag verder vele mensen stromen
Een omnibus was aangekomen
Met zatte wijven op de zwier
Ze mieken veel getier.
Ze wilden met hun vuisten slaan
En ik had de tijd om weg te gaan
Want g'heel dat boeltje zat niet pluis
Ik nam de trein en reed naar huis.

BOEKENNIEUWS

DE LOGISTIEK VAN NIEUWPOORT 1600

door Ivan VANHYFTE

Zoals het economisch aspect in de geschiedschrijving vaak werd ondergewaardeerd, is dit nog meer waar voor het logistieke. Ik ken weinig historiografen die uitvoerig alle voorbereidingen en handelingen die nodig zijn om de troepen op de meest doeltreffende wijze van goederen en voorraden te voorzien met oog op een militair treffen, schetsen.

IR. B. COX heeft in een meesterlijk werk "De logistiek van Nieuwpoort 1600" (De Walburga Pers Zutphen 1986) op een uiterst wetenschappelijk-nagetrokken wijze ook onze stad laten herleven, als geen ander. Het is een sublieme aanvulling geworden op VLIETINCK, waar trouwens vaak naar wordt verwezen.

In juni 1600 trok het leger van de Republiek der Verenigde Nederlanden, onder leiding van prins Maurits, naar Vlaanderen. Een grootse operatie werd het die culmineerde in de befaamde slag bij Nieuwpoort en zijn vervolg vond in het Nieuwe Troje.

De historische betekenis van deze tocht wordt uitgediept door Noord- en Zuidnederlandse, Spaanse, Engelse en Franse deelnemers en tijdgenoten, die nu eens niet de klassiekers zijn die we meestal lezen over ons Beleg (Fleming, Haestens e.a).

Originele pentekeningen en kaarten die aan eisen van hoge, topografische nauwkeurigheid voldoen, versieren 10 hoofdstukken, aangevuld met 9 bijlagen. Nieuw en revelerend bronnenmateriaal werd ongetwijfeld aangeboord in het Algemeen Rijksarchief in Den Haag, waar wellicht onvermoede Oostendse archiefstukken bewaard liggen. De briefwisseling van de Staten Generaal, toen in Oostende aanwezig, is er een voorbeeld van. De lektuur geeft een levendige kijk op het achterland : Bredene, Plassendale, Oudenburg, Snaaskerke om niet de desastreuze slag bij de Leffingerdijk (p. 53) te vergeten. Van uur tot uur wordt de krijgssituatie met minitieuze timing gevolgd. Je waant je op het terrein tussen de cavaleriecharges. De troepensterkte op de schansen, de invloeden van het getij, het vivres-transport gelost en geladen, de brood- en roggevoorraden, de vlootbewegingen in de Geule zijn welgekomen aanvullingen op de bestaande uitvoerige literatuur en zijn mijn inziens al zelden becommentarieerd.

In een nabeschouwing worden tactiek en logistiek beoordeeld.

Mag ik, in alle nederigheid, de raadplegers van het werk, wijzen op een paar schoonheidsfoutjes ? Het onderzoek naar de ingrijpende

fysische fenomenen die in onze kuststreken plaatsgrepen (stormvloeden en transgressies) is de laatste jaren in zo'n stroomversnelling geraakt dat bepaalde voorstellingen achterhaald zijn. Op p. 24 wordt mijn inziens een onjuiste voorstelling gegeven van de transgressies. Actueler is de stelling van A. VERHULST en M.K.E. GOTTSCHALK (Transgressies en occupatiegeschiedenis in de kustgebieden van Nederland en Belgie. 1980) waarin op p. 24 gesteld wordt dat "...slechts betrekkelijk zelden de gehele Belgisch-Nederlandse kust gelijktijdig door stormvloeden werd geteisterd. Nu eens sloeg de zee hoofdzakelijk in het zuiden toe, dan weer in het noorden. Dit was voor een belangrijk deel afhankelijk van het samenvallen van de maximale stormkracht met het maximale hoogtij van het water...". Ook dat de Geule een zeegat was, lang vóór 1584, (p. 25) lijkt me onjuist.

Dit overschaduwt geenszins de hommage die de mij onbekende Noordnederlandse auteur verdient om een Zuidnederlands aspect zo grondig en met kennis van zaken door te lichten.

Ongetwijfeld een rijke aanvulling op het 16e en 17e eeuwse bestaande feitenmateriaal over Oostende en Nieuwpoort.

EEN OOSTENDENAAR OP DE FALKLANDEILANDEN

door J.B. DREESEN

Het eerste Belgisch schoolschip was de s/v "Leopold" een driemaster van de Oostendse reders Ed. VAN CUYL en J. VAN ISEGHEM.

Onder het bevel van Kapitein Adolf COUSSEMENT en Jules NYSSEN als stuurman verliet het vaartuig op 18 december 1857 de haven van Oostende met bestemming Antwerpen. Buiten de bemanning waren enkele leerlingen ter koopvaardij ingescheept.

Vanuit Antwerpen zette de "Leopold" koers naar Swansea waar men 1.200 ton kolen inscheepte voor Callao in Peru. Het schip verliet Swansea begin februari 1858.

Op 4 september 1858, kreeg de echtgenote van matroos Pierre DE CLERCK, te Oostende, een brief van haar man, die op 30 juli 1858 te Montevideo gepost was. Hierin stond te lezen dat het vaartuig, tijdens een hevige storm, op 12 april 1858 op de Falklandeilanden had schipbreuk geleden. DE CLERCK was de enige overlevende. Hij leefde 23 dagen op de rotsen van het "Grand Jason" eilandje ten noordwesten van het hoofdeiland. Hij werd opgemerkt door een Amerikaanse schoener de "Nancy". Heel die tijd had hij zich gevoed met vogels, pinguins en zeehonden.

Nadat ze hem te Montevideo aan wal hadden gezet, kreeg onze zeeman een terugvaart naar het vaderland aan boord van de Antwerpse brik "Charles Henri Craemer". Pierre DE CLERCK was 34 jaar oud.

Bron : Histoire des Navires-Ecoles Belges de 1857 à 1932 door Hubert RENSON. Gent-Mariakerke 1986.

J A A R V E R S L A G 1 9 8 6

1. BESTUUR

Maakten deel uit van het bestuur op 31 december 1986

de heer A. Van Iseghem	voorzitter
de heer O. Vilain	ondervoorzitter
de heer J.B. Dreesen	secretaris
de heer J.P. Falise	penningmeester

mevrouw J.Valkenborg en de heren N. Hostyn, W. Major, E. Smissaert, P. Vandenabeele en G. Vermeersch als leden.

a. Deelname aan vergaderingen, werkgroepen en commissies

- In de loop van het jaar werden 9 bestuursvergaderingen gehouden.
- de kring was vertegenwoordigd in de Culturele raad Oostende door de heer E. SMISSAERT. Hij woonde 6 algemene vergaderingen bij.
- de heer O. VILAIN vertegenwoordigde de kring op 5 werkvergaderingen van "MENS en NATUUR".
- De heer J.B. DREESEN vertegenwoordigde de kring op 3 vergaderingen van het Westvlaams Verbond van Kringen voor Heemkunde.

b. Algemene Statutaire vergadering

- De Algemene Statutaire vergadering ging door op 10 mei 1986 Alle effectieve leden waren aanwezig of vertegenwoordigd bij volmacht. Artikels 1, 8, 10 en 24 van de Statuten werden gewijzigd. De lidmaatschapsbijdrage voor 1987 bleef 350 F. De heer P. VANDENABEELE werd verkozen tot lid van de raad van beheer.

2. SECRETARIAAT

Het secretariaat van de kring verwerkte tijdens het jaar 280 stukken in de briefwisseling.

a. Leden

De kring telde op het eind van het jaar 418 leden. Dit is een vermindering van 6 leden ten overstaan van 1985.
De leden waren als volgt onderverdeeld : aangesloten leden 374, steunende leden 36, beschermende leden 8.

b. Necrologie

In de loop van het jaar ontvielen ons de volgende leden : Mevrouw WILLEMS, mevrouw GESQUIERE EVERAERT, de heer VERAERT, de heer DEPUYDT, de heer MAKELBERGE Sr, de heer HALEWYCK, de heer NOOTAERT, de heer VAN DEN AUWEELE.

3. ACTIVITEITEN

a. Voordrachten

Er werden 11 lezingen gehouden, te weten :

1. Donderdag 30 januari 1986

   - GRAFMONUMENTEN OP HET OUDE KERKHOF VAN OOSTENDE.
     door de heer DANIELS, Schepen van de Stad Oostende.
     86 aanwezigen.

2. Woensdag 26 februari 1986

- DE OOSTENDSE HAVEN. Smokkeltrafic op de Antillen 1778-1783). Avondvoordracht door Prof. J. EVERAERT. 45 aanwezigen.

3. Dinsdag 18 maart 1986

- OOSTENDSE FILMNAMIDDAG. Namiddagvoordracht door de OSTEND CINE CLUB onder leiding van de heer A. BAES. 80 aanwezigen.

4. Woensdag 26 maart 1986

- DE OOSTENDSE COMPAGNIE - Schonamille en de factorij Banquibazar. Avondvoordracht door de heer J. PARMENTIER. 80 aanwezigen.

5. Donderdag 24 april 1986

- OOSTENDSE SLAVEN IN BARBARIJE. Avondvoordracht door de heer Walter DEBROCK. 90 aanwezigen.

6. Donderdag 29 mei 1986

- OOSTENDSE STRAATNAMEN. Avondvoordracht door de heer Daniel FARASYN. 92 aanwezigen.

7. Donderdag 25 september 1986

- 500 JAAR OMMEGANG-ZEEWIJDING TE OOSTENDE (1484-1984). Avondvoordracht door de heer Lionel DEWULF. 66 aanwezigen.

8. Dinsdag 7 october 1986

- OOSTENDE IN LA BELLE EPOQUE. Namiddagvoordracht met dias door de heer J.B. DREESEN. 65 aanwezigen.

9. Woensdag 29 october 1986

- De OOSTENDSE HAVEN Oostende en de handel op Afrika (ca 1685-1785). Avondvoordracht door Prof. Dr. J. EVERAERT. 68 aanwezigen.

10. Donderdag 27 november 1986

- OOSTENDSE DRUKKERS. Avondvoordracht door de heer Patrick VANDENABEELE. 58 aanwezigen.

11. Donderdag 18 december 1986

- DE HETE DRIEHOEK - DOVER-DUINKERKE-ZEEBRUGGE (1914-1918). Avondvoordracht door de heer Walter MAJOR. 65 aanwezigen.

b. Studiebezoeken

Onder het motto KEN UW STAD werden 3 studiebezoeken gebracht.

1. Woensdag 16 april 1986

- Bezoek aan de verbrandingsoven van de Intercommunale voor vuilverwerking en aan de installaties van de Waterzuiveringsmaatschappij van het kustbekken onder leiding van de heer J.B. DREESEN. 40 deelnemers.

2. Zaterdag 17 mei 1986

- Bezoek aan de CAPUCIJNENKERK onder leiding van de heer J.P. FALISE.
  75 aanwezigen.

3. Zaterdag 8 november 1986

- Bezoek aan het Religieus Museum van Oostende onder leiding van Z.E.H. J. GEKHIERE.
  20 deelnemers.

c. Podiumoptreden

Op zaterdag 13 december 1986 vondt in DE VLASSCHAARD een OOSTENDSE KLEINKUNSTAVOND plaats voorafgegaan door het jaarlijks souper. 70 deelnemers. De kleinkunst werd verzorgd door de Oostendse orgelist-accordionist Julien MESSENS.

d. Studiereis

Zondag 8 juni 1986

- Studiereis naar de haven van Zeebrugge, de kerk van Lissewege, het Zwin en Sint Anna ter Muyden onder leiding van de heer J.B. DREESEN. 104 deelnemers.

e. Andere activiteiten

- Jaarlijkse veiling op 30 januari

  Er waren 86 aanwezigen op deze activiteit die inzette met een huldiging van de afscheidnemende bestuursleden mevrouw DE TAEYE en de heer KLAUSING. Aan beiden werd een geschenk overhandigd.
  De veiling, onder leiding van de ondervoorzitter de de heer O. VILAIN bracht 3.458 ₣ op voor de kring.
  Er werden 176 voorwerpen geveild voor een totaal bedrag van 34.580 ₣. 34 voorwerpen vonden geen liefhebber.

- Gouwdag 19 april 1986 BLANKENBERGE

  De heer en mevrouw J.B. DREESEN, de heer en mevrouw J.P. FALISE, mevrouw VALKENBORG en de heer VAN ISEGHEM vertegenwoordigden de Kring op deze geslaagde Gouwdag die een ruime belangstelling kende. Na een referaat over "De ontwikkeling van Blankenberge als Badplaats" werd een stadswandeling gemaakt in Blankenberge onder leiding van Lic. R. BOTERBERGE.

- Thematentoonstellingen

  1 tot 31 januari : ENSOR OP PRENTKAART
  1 februari - 31 maart : OOSTENDSE GEZICHTEN
  18 october - 31 december : OOSTENDSE DRUKKERS.

4. MUSEUM

a. Bezoekers

3.480 bezoekers bezochten in de loop van het jaar het museum. Dit is ten overstaan van 1985 een vermindering van 1.650 personen. Deze vermindering is te wijten aan de afwezigheid van Engelsen en het wegvallen zeeklassen en bezoekers 3de leeftijd.

b. Aankopen voor het museum

- 50 plastieken hoezen voor het bergen van affiches.
- een tijdschriftenkast.

c. Aanwinsten

De volgende personen schonken de hiernavolgende voorwerpen :

- mevrouw VAN BIERVLIET	- twee paar oude beenstukken - een bedpan - een oud gasmasker - een Browniefotoapparaat - een foto van het Bosje - een vrouwenhandtas - een reklamekaart van Oostende - tien houten schoenmodellen - de boekhouding van 3 jaar uitbating van het visserschip O.31 - enkele keukenvoorwerpen - enkele oude publicaties - 33 oude fotos en snapshots allerlei
- de heer VAN ISEGHEM	- een 30 tal akten - Oostendse Culinaire - Marsch van de Visserskaaie - boekje i.v.m. de Zeewijding - plan i.v.m. grondverkoop Raversijde - Een Album Réligieuse met 21 zeldzame Communiekaarten van tussen 1883 en 1904 - een Engelse plooimeter in duimen - acht hondepenningen 1964, 65, 68, 69, 70, 73, 74 - een klein koperen draagbusje met een beeltenis van Sint Antonius - 3 oude obligaties en acties - 3 brochures Oostende - lot scheepsmateriaal
- de heer SIMONS	een diploma van de Stokersbond ONDERSTEUN ELKAAR op naam van LEGGHE
- de heer FLOREE	een uitgebreid stel scheepstimmermateriaal
- de heer E. VAN ISEGHEM	- tinnen bord S.V. Tuinbouwveiling "De Kust" 1945-1965 - 3 foto's verkoop groenten 1945 - 40-tal foto's 10-jarig bestaan 1958 Groentenveiling - viering Victor VANDERHEYDE
- mevrouw VALKENBORG	Naaimachine Pfaff op 130 volt
- De Stad Oostende	3 elektriciteitsdozen
- de heer LIETARD	Een maatschappijbord in karton gedateerd 1903

- de heer LAMS	- een oude scheepsnagel - melkfles Sint-Godelieve
- de heer DEVOS	fotokopie liefdadigheidsconcert
- de heer DEGROOTE	een oude foto van de achterhaven
- de heer VERKOUILLE	- een oud toplicht - een foto van de "Stroombank" - een zeer oude sigarettedoos
- de heer VANDERWAL	een oude brandweerhelm
- de heer CAENEN	vier oorlogsdocumenten oorlog 40-45
- de heer PIERLOOT	een tabakinpakmachine
- Heemkring TER CUERE	- Jaarboek Ter Cuere 1985 - Ter Cuere Cahier 1985
- mevrouw R. HERRLING	- twintig foto's met betrekking tot het personeel S.E.O - diverse publicaties en andere documenten i.v.m. de S.E.O.
- mevrouw RYS	- een foto van een brandweerman - drie oude dokumenten uit het openbaar leven
- mevrouw SIMON	een foto van het 3de en 23ste op een defilee in 1938
- de heer ROOTHAER	- herdenkingsceramiek NVI 1919-1969 - een programma toneel 8-11-34 Leona.Vr - een programma inh. vaandel O.V. sept 31 - een programma prijsuitdeling Sted. Vakschool 31-7-32 - idem 30-7-33
- de heer GOBERECHT	- een bierkaart van Oostende - een programma kursaal - een volledig uniform controleur 1ste klasse NMBS
- de heer ELLEBOUDT	een ex. Zeebrugge, een groeipool
- de heer CORNILLIE	- een oude krultang - een oude toneelkijker
- de heer VANDENBUSSCHE	drie foto's van het Achturenhuis.
- de heer SCHRAMME	akte lening Oostende 1898
- de heer en Mevr. VERMEIRSCH-LELEU	schilderij voorstellende de molen van Leleu (get. E. HERMÉ)
- de heer KOTEN	een ingekaderde lotingsnummer op naam van zijn grootvader
- de heer DREESEN	twaalf jaargangen van het tijdschrift De Plate
- de heer DEVRIEZE	- een collectie eervolle onderscheidingen met draagplaat - 22 medailles en eretekens

- de heer BOUTENS	- BOERJAN. Uitbouw en planning van de haven van Zeebrugge en bijlagen 2 ex - MERTENS. Prostitutie in Vlaanderen 19de begin 20ste eeuw BOUTEN. De Belgische Kusthavens - BOUTEN. Toerisme in België, voornamelijk aan de kust
- de heer FALISE	een oud electrisch strijkijzer
- mevrouw VANDENBERGH	een Zeemacht officiersuniform met gallons
- mevrouw MALFEYT	- een diploma ereteken eerste wereldoorlog - een drinkbeker en een eetketel uit het vooroorlogs leger
- de heer VAN CAILLIE	een exemplaar van zijn boek "Oud Oostende in beeld 2"
- de AN-HYP	5.000 kaften voor het tijdschrift
- de heer PRIEM	- een koperen inktpot - drie paplepels in been - een verzilverde kleuterspaan
- de heer POTTIER	een copij van een Ordonnantie uit 1632
- mevrouw VAN GLABBEKE	vier verzilverde voorwerpen, replieken uit de bouwnijverheid
- de heer MAJOR	een melkfles Sint Godelieve Oostende

d. Zorgden voor het museum

De heren VAN DUIVENBODEN en VERMEERSCH zorgden voor de opstelling en uitbating van het museum.

5. PUBLICATIES

a. Tijdschrift

Van het tijdchrift verschenen 9 nummers op de vooropgestelde data in jan., feb., maart, april, mei, sept., oct., nov. en dec. In het totaal werden 290 bladzijden gepubliceerd waaronder 9 fotobladzijden en 15 bladzijden met kaarten en tekeningen.
12 % der bijdragen hadden betrekking op de Lokale Geschiedenis, 30 % op de Heemkunde, 7,5 % op de Volkskunde, 17,5 % op de Kunstgeschiedenis en de Oudheidkunde, 17 % op de Familiegeschiedenis, 4 % op de Litteratuur en 12 % waren mededelingen.
Een inhoudstafel van 17 bladzijden van de jaargang 1986 werd opgesteld door de heer HOSTYN.
Als hoofdredacteurs fungeerden de heren HOSTYN en SMISSAERT.

b. Ostendiana V

De Kring verleende zijn medewerking aan de Vlaamse Vereniging voor Familiekunde, Oostende voor de uitgave van OSTENDIANA V.

c. Kaart met Wapenschild van Oostende

De Kring gaf een kaart uit met het Wapenschild van Oostende. Deze kaart is voorzien van een verklarende tekst en wordt in het Museum te koop aangeboden.

d. Aanwinsten boekenfonds (buiten boeken voorzien in 4c, aanwinsten museum)

- een ingebonden exemplaar VOLKSKUNDE.
- een ingebonden exemplaar BACHTEN DE KUPE
- een ingebonden exemplaar VLAAMSE STAM 1985
- een ingebonden exemplaar DE PLATE 1985
- twee ingebonden exemplaren WEST-FLANDRICA
- drie ingebonden exemplaren BIEKORF
- een ingebonden exemplaar ROEPSTEEN
- een ingebonden exemplaar GEMEENTEKREDIET VAN BELGIE

e. Opgenomen in het archief

een farde correspondentie van de Kring 1985

f. Kalender

Door tussenkomst van de heer VILAIN en de inzet van de heer LAMMAING van het Grafisch Bedrijf Lammaing op de Torhoutsesteenweg, werd aan elk lid een kalender 1986 aangeboden met als thema "OOSTENDSE MARKTEN EN PLEINEN".

g. Ruilabonnementen

Werden uitgewisseld met de volgende Heemkringen of Verenigingen : Ter Cuere, Bredene. Het Houtland, Torhout. Iepers Kwartier, Ieper. Zedelgemse Kring voor Geschiedenis, Zedelgem. Aan de Schreve, Poperinge. Heemkring Erpe-Mere. West-vlaams Verbond voor Heemkunde, Brugge. Het Zonneheem, Zonnebeke. David Jonckheere, Aartrijke. Het Brugs Ommeland, Brugge. Van Coppenollekring, Sint-Andries. Bachten de Kupe, Veurne. Vlaamse Vereniging voor Familiekunde, Nationaal. Graningate, Middelkerke. Oudheidkundige Kring het Land van Waas, Sint-Niklaas. Den Dyzere, Diksmuide. Geschiedkundige Kring Ernigaghem, Eernegem. Geschiedkundige Kring Graafschap Jette, Brussel. Kring Dr. Van Damme, Blankenberge. Heemkring Ruiselede, Ruiselede. Volkskunde, Centrum voor Studie en documentatie, Antwerpen. Vlaams genootschap van Santiago de Compostella, Brugge. Heemkundige Kring Karel Van de Poele, Lichtervelde.

6. GIFTEN

De Kring mocht een geldelijke gift in ontvangst nemen van de heer SMISSAERT.

Gedaan te Oostende op de 1ste dag van de Louw-, Ijs- of Wolfsmaand 1987.

J.B. DREESEN
Secretaris

A. VAN ISEGHEM
Voorzitter

OOSTENDE IN 1837

In augustus 1837 reisde Victor HUGO door Vlaanderen. Hij bracht daarover verslag uit in zo'n 15 brieven en "albumbladen" met tekeningen die hij aan zijn vrouw en kinderen stuurde. In de reeks "Op schrijvers voeten" verscheen daarvan zopas een vertaling van Ernst van ALTENA (Belgie, Veen, Utrecht/Kluwen, Deurne).

In een van deze brieven lezen we :

* Ik kom uit OOSTENDE. Er is niets in Oostende, er zijn zelfs geen oesters. Alleen maar het zachtste en fijnste zand ter wereld.

Bron : De Standaard 2 dec 86 "Courant".

J.P. FALISE

IN MEMORIAM

In laatste instantie vernemen wij het overlijden van

-de heer Jozef PENNINCK, Secretaris van de Heemkring Van Coppenolle Brugge, stichter en gedurende 25 jaar Voorzitter van het Gouwverbond van de Kringen voor Heemkunde van West Vlaanderen.
Met hem verliest West-Vlaanderen een eminent volks- en heemkundige.

-Mevrouw Rombaut, geboren Hélène Kint, echtgenote van de gekende Oostendse geneesheer Rombaut.

De Oostendse Heemkring "De Plate" biedt aan de geachte families haar innigste deelneming aan.

IN DIT NUMMER

blz. 2 : A. VAN ISEGHEM : Nieuwjaarswensen 1987.
J.B. DREESEN : Jaarprogramma "De Plate" 1987.

blz. 4 : Oostendse hotels in poëzie anno 1878.

blz. 5 : P. VANDENABEELE : Oostendse drukkers werkzaam tussen 1850 en 1914.

blz. 10 : A. CASIER : Oostendse muziekgeschiedenis - XXXV.

blz. 11 : N. HOSTYN : Monumenten beelden & gedenkplaten te Oostende - XXXV.

blz. 15 : E. LIETARD : Oostendse aandelen.

blz. 19 : I. VAN HYFTE : 3 jaar wachten op een chalet de nécessité.

blz. 20 : Vondstmelding.

blz. 21 : J. KLAUSING : Oostende in de Belle Epoque.

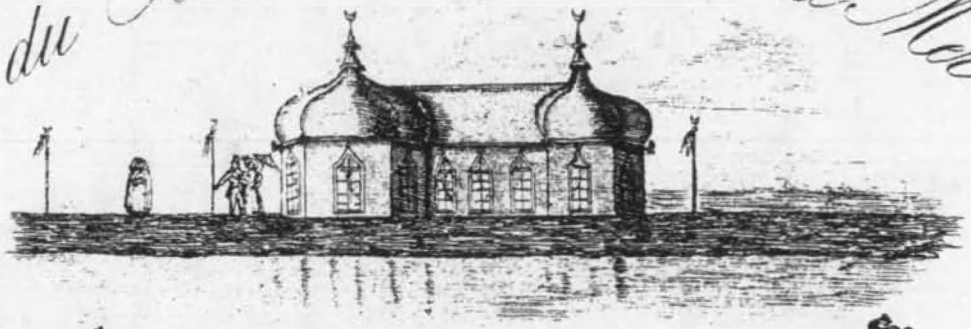
blz. 22 : I. VAN HYFTE : Boekennieuws - De Logistiek van Nieuwpoort 1600.

blz. 23 : J.B. DREESEN : Een Oostendenaar op de Falklandeilanden.

blz. 24 : J.B. DREESEN - Het jaarverslag 1986.

TEKST OVERNAME STEEDS TOEGELATEN MITS BRONOPGAVE

Société du Pavillon & des Bains de Mer d'Ostende.

ACTION DE CENT FRANCS.

Fr.s 100.

CAPITAL Vingt Mille Francs.

N.° 190. Le Porteur de cette Action est intéressé pour la somme de Cent Francs dans le Capital de Vingt Mille Francs de la Société du Pavillon et des Bains de Mer d'Ostende; il aura droit à la deux centième partie de tous les Bénéfices qui peuvent en résulter.

OSTENDE, le 26 Juin 1838

Le Trésorier

L. Denis Apandri

G. A. Fauche

87 32

DE PLATE

TIJDSCHRIFT VAN DE OOSTENDSE HEEMKRING "DE PLATE"

Vormings- en ontwikkelingsorganisatie en Permanente Vorming.
Aangesloten bij de KULTURELE RAAD OOSTENDE en het WESTVLAAMS VERBOND VAN KRINGEN VOOR HEEMKUNDE

Statuten gepubliceerd in de Bijlagen tot het Belgisch Staatsblad dd. 1-2 mei 1959, nr. 1931 en gewijzigd volgens de Bijlagen tot het Belgisch Staatsblad dd. 15 mei 1975 nr. 3394 en nr. 3395 en de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad van 4 december 1986 nr. 31023.

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER:	SECRETARIS:	PENNINGMEESTER:	REKENING:
A. VAN ISEGHEM	**J.B. DREESEN**	**J.F. FALISE**	750-9109554-54 of
IJzerstraat 1	Rode Kruisstraat 4	H. Serruyslaan 78/19	000-0788241-19
8400 OOSTENDE	8400 OOSTENDE	8400 OOSTENDE	

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen getekende bijdragen.

JAARGANG 16 **Nr.** 2 - februari 1987

VOOR DE INHOUDSTAFEL VAN DIT NUMMER, ZIE DE LAATSTE BLADZIJDE.

EERSTE FEBRUARI - ACTIVITEIT

In tegenstelling met de aankondiging in het jaarprogramma "De Plate" 1987 gaat de wandelvoordracht aan de

CONSTANT PERMEKETENTOONSTELLING

in het Provinciaal Museum voor Moderne Kunst, Romestraat 11 door op

zaterdag 21 februari 1987 om 14u30

en dit onder leiding van een paar deskundige gidsen.

Bijeenkomst aan het Museum om 14u15.

Deelname in de kosten 20 F per persoon (dit is de toegangsprijs in groepsverband, het honorarium voor de gidsen wordt betaald door de Kring).

Wij verontschuldigen ons voor deze verandering van het programma, te wijten aan omstandigheden onafhankelijk van onze wil, en hopen U aanwezig te zien op deze unieke kans om het totaal oeuvre van een kunstenaar van bij ons te zien.

TWEEDE FEBRUARI - ACTIVITEIT

De Oostendse Heemkring "De Plate" heeft de eer en het genoegen zijn leden en andere belangstellenden uit te nodigen tot een voordracht met dia's op :

donderdag 26 februari 1987 om 20u30

in de Conferentiezaal van de V.V.F. Oostende, Dr Colenstraat 6, met als

Onderwerp : DE VLAAMSE BANKEN

Spreker : de heer Ir. Carlos VAN CAUWENBERGHE

Onze kustwateren zijn afgelijnd met een respectabel aantal zandbanken. De meesten hiervan liggen in, praktisch, evenwijdige lagen met de kustlijn. Zij hebben van oudsher onze kust gevaarlijk en moeilijk toegangelijk gemaakt, met alle voor- en nadelen vandien. De voordelen dateren eigenlijk meer uit de tijd van onze Oostendse kapers, de nadelen houden verband met bereikbaarheid van onze havens.

De meesten onder ons kennen de Vlaamse banken enkel door de typische namen die in de laatste jaren hun weg vonden bij de

naamgeving van de appartementen en hotels op onze kust, wij denken bijvoorbeeld aan KWINTE, TRAPEGEER, RAVELINGEN, STROOMBANK enzomeer. Hoe ze er kwamen, hoe ze evolueerden, en dat nog doen, en hoe ze in de kaart werden, en worden, gebracht is minder geweten.

Dit alles en nog veel meer wordt U vanavond uit de "kaarten" gedaan door ir. Carlos VAN CAUWENBERGHE. Als verantwoordelijke voor de diensten die onze kustwateren in kaart brengen heeft hij in de loop van de jaren hierover een flink stuk dokumentatie samengebracht.

Op basis van een unieke diareeks van allerlei gekende en minder gekende kaarten zal hij ons wegwijs maken in dit minder gekend deel van onze kust. Een voordracht die U als Oostendenaar niet moogt missen. Zoals altijd is de toegang vrij en kosteloos ook voor niet leden.

J.B. DREESEN

THEMATENTOONSTELLING "DE BOUW VAN EEN STALEN VISSERSSCHIP"

Van 3 januari tot 31 maart 1987 loopt er in ons Heemmuseum "De Plate" een thematentoonstelling met als onderwerp "DE BOUW VAN EEN STALEN VISSERSSCHIP TE OOSTENDE".

Oostende heeft sedert eeuwen een reputatie in de scheepsbouwsector voornamelijk in de sector van de bouw van vissersschepen.

Volgens de gekende Oostendse historicus Dr. Hist. R. DEGRYSE waren er in het begin van de 15de eeuw (vanaf 1411) in onze stad reeds vijf scheepstimmerwerven bedrijvig. Dit aantal schijnt zich in de loop van de eeuwen te hebben gehandhaafd want tot in de helft van deze eeuw (1947) waren er in onze stad nog zes scheepswerven waarop houten schepen gebouwd werden. Nochtans was de overgang naar de bouw van stalen schepen toen reeds ingeluid. Het eerste stalen vissersschip werd te Oostende gebouwd op de werf van BELIARD CRIGHTON in de jaren 1924-1925. Deze werf had zich anno 1923 te Oostende gevestigd.

Het laatste houten vissersschip werd, in 1961, gebouwd op de werf van Frans BORREY. Het was de O.L.V. VAN FATIMA, de N.750 van reder Raymond VIAENE. Hiermee werd de houten scheepsbouw in onze stad definitief afgesloten, maar de stalen scheepsbouw had de fakkel overgenomen.

Ons geacht Platelid en mede bestuurslid van onze zustervereniging TER CUERE, Louis VANDE CASTEELE, realiseerde tijdens de bouw van de O.333 MARCO op de werf SCAP, een stap voor stap fotoreeks van de bouw van het voornoemde schip. In 50 foto's wordt men doorheen de techniek van de stalen scheepsbouw geleid.

Het is een unieke fotoreeks geworden die samen met een viertal scheepsmodellen en een reeks penningen en drukwerk met betrekking tot de visserij de thematentoonstelling vormen voor het eerste kwartaal van 1987.

Deze tentoonstelling is te bezichtigen in het HEEMMUSEUM "De Plate", eerste verdieping van het Feest- en Cultuurpaleis op het Wapenplein te Oostende, elke zaterdag van 10 tot 12 en van 15 tot 17 uur.

Gilbert VERMEERSCH

UIT HET IJZIGE WATER VAN DE "IJSPUT" GERED. EEN VOORVAL UIT 1902

door Germain BILLIET

Onverwacht heeft mijn bijdrage over de oprichting van de H.Hart-parochie en speciaal het hoofdstuk over de "Ijsput" (cf. Ostendiana V, 1986, blz. 189-215) een treffende illustratie gekregen. Politie-agent-brigadier Daniël DESCHACHT (van wie in mei 1987 een "Geschiedenis van de Oostendse Politie" verschijnt) bezorgde mij de fotocopie van een interessant document uit het Oostends politiearchief.

Die verzameling van uiteenlopende bescheiden is, wegens de brand van het stadhuis in 1940, zeer onvolledig maar vormt toch een aparte bron van informatie. Ze bevat hoofdzakelijk correspondentie, verslagen en processen-verbaal vanaf ca. 1885. Vele stukken uit de periode 1885-1940 werden bewaard in de wijkbureaus, die gelukkig aan de brandbommen ontsnapt zijn. Die vrijwaring mag een pleidooi zijn voor redelijke decentralisatie.

Het document waarover het hier gaat is een in het Frans gestelde brief gedateerd van 29 december 1902 en rapporteert een feit dat ruim twee weken voordien gebeurd is. De brief is geschreven door de politiecommissaris van het bureau op het Leopold I-plein (waaronder ook de omgeving van de "Ijsput" ressorteerde) en is gericht aan de burgemeester van Oostende. Ik vertel hier getrouw de inhoud ervan na.

Op 11 december 1902 was de dagloner Charles Louis HALLEMEERSCH, 35 jaar oud, geboren in Stene en wonende in Oostende Nieuwpoortse-steenweg 107, met andere werklieden bezig ijs te kappen uit het privé-bekken (bassin particulier) aanpalend aan de ijskelder (glacière) van de weduwe CASTEELS, gelegen aan de Nieuwpoortse-steenweg. Plots kwam Irma VANDEPITTE, een 7 jarig meisje uit de geburen, over het ijs gelopen op een plaats waar het niet sterk genoeg was. Het ijs begaf, het kind viel in het water en zou ongetwijfeld verdronken zijn zonder de tussenkomst van de genaamde HALLEMEERSCH die dadelijk in het water sprong hoewel hij zelf niet goed kon zwemmen. Hij slaagde erin het kind, dat het bewustzijn verloren had, te redden. Daarbij liep hij zelf groot gevaar wegens de lage temperatuur van het water.

De commissaris meent dat die moedige daad van Charles L. HALLE-MEERSCH onder de aandacht van de bevoegde overheid mag gebracht worden en een beloning verdiend. Aan het slot van de brief staat dat de heer Filip DECOENE, ooggetuige van het voorval, alles bevestigt en het rapport heeft ondertekend.

En nu wat aanvullende bijzonderheden bij dat gebeuren.

In het zondagsnummer van 14 december 1902 van l'Echo d'Ostende vond ik een verslag van het bovengemeld voorval. Het bevestigt helemaal de inhoud van de brief en voegt er enkele levendige details bij.

Ik vat het bericht van de (onbekende) journalist samen.

Donderdag 11 december was het siberisch koud. (N.B. Op 'n andere plaats in dezelfde krant lezen we dat er toen geschaats werd op de vijvers van het Maria-Hendrikapark). Die omstandigheid, merkt de verslaggever op, maakt de moedige daad van de redder (N.B. die hier ALLEMEERSCH genoemd wordt) dubbel verdienstelijk. Hij zwaait hem dan ook alle loef toe. Het kind (N.B. het heet hier VANDEPUTTE) was onder het ijs geraakt en ALLEMEERSCH slaagde

erin het meisje eronder uit te halen. Het kostte heel wat inspanningen om het slachtoffertje weer bij bewustzijn te brengen. ALLEMEERSCH zelf was uitgeput en moest onmiddellijk naar zijn bed. 's Anderendaags echter was hij weer te been. De reporter wenst de redder geluk en hoopt dat hij een verdiende beloning zal ontvangen.

Tenslotte een lepeltje commentaar op de brief van de commissaris.

Eerst wat over de ijsput. Met "bassin particulier" is inderdaad de eigenlijke (gemetselde) ijsput bedoeld. "Glacière" betekent ijskelder, een ruimte dus waar de blokken ijs tijdelijk bewaard werden. Die bevond zich "in de donkere barakken, aan de kant van het Wezengesticht" zoals Wilhelmina JANSSEUNE vertelde.

We weten dat Henri CASTEELS (1841 1899) voordien het ijs uit die put exploiteerde. Die CASTEELS, gehuwd met Rosalie DECOENE (1851-1933) was op 21 januari 1899 gestorven. Volgens onze brief werd de ijsexploitatie door zijn weduwe voortgezet en niet door haar broer Filip, zoals W. JANSSEUNE meende. Dat kan ik mijn vriendelijke informante niet meer meedelen want op 1 maart 1985 is ze overleden, in haar 88ste levensjaar. Uit het feit dat die Filip DECOENE (1855-1931) ooggetuige was van de redding mogen we wel besluiten dat hij zijn zuster in de onderneming bijstond.

Nog een woord over de redder en de drenkelinge.

De man die in de brief HALLEMEERSCH genoemd wordt heette eigenlijk HOLLEMEERSCH. Zo luidt zijn naam in zijn geboorteakte (Stene, 21.07.1869) en ook in zijn overlijdensakte (Oostende, 20.10.1916). Hierin wordt hij "metsersgast" genoemd. In 1902 was hij niet 35 maar 33 jaar oud. Zoals boven al gezegd was zijn adres toen Nieuwpoortsesteenweg 107. Daar de herberg "In den Ijsput" nr 105 was woonde HOLLEMEERSCH vlak bij zijn werk, nl. op de hoek tegenover de herberg. De kruidenierszaak die er nu staat is nr 1 in de H. Hartlaan. Of HOLLEMEERSCH een beloning ontvangen heeft voor zijn moedige daad, kon ik niet achterhalen.

Over de drenkelinge weet ik haast niets. Irma VANDEPITTE was in Oostende geboren op 18 juni 1895 en wel in de Renbaanstraat. Zo heette, in vertaling de rue de l'hippodrome, de huidige Edm. Laponstraat.

Als Irma in 1902 nog in de Renbaanstraat woonde, dan was dat eigenlijk niet in de onmiddellijke buurt van de put. Was ze verhuisd ? Misschien was ze met kameraadjes in "de ijsput" gaan spelen. Een groepje is immers stouter dan een enkeling. Dat het kind zich daar kwam amuseren suggereert dat het terrein van de ijsput toch niet hermetisch afgesloten was zoals ik in mijn aangehaalde bijdrage schreef.

Verder heb ik van die Irma VANDEPITTE geen spoor meer gevonden in de registers van de burgerlijke stand.

VRAAG - HOSTYN BOY'S

Wie bezit nog liedjesteksten - foto's of publiciteitsteksten van de Hostyn Boy's. Een familieorkestje (vader en 6 zonen) dat regelmatig optrad tijdens de jaren 30-40 ter gelegenheid van feesten, braderies in het Oostendse of op fancy fairs (o.a bij de grijze nonnen).
Contact opnemen met Jan HOSTYN - Zwaluwenstraat, 118 - Oostende.

DE ZEEWIJDING TE OOSTENDE

door Frans COOPMAN

"De Plate" heeft de laatste maanden zijn leden verwend i.v.m. de geschiedenis van de "Zeewijding" te Oostende. Een voordracht door de heer Lionnel DEWULF, Doctor Jurist, alsook een artikelenreeks in het maandblad heeft heel wat interessante gegevens aan het daglicht gebracht.

Niet alleen een Franstalige Brusselse krant "stak de draak" met het gebeuren (1), ook een Vlaamstalige Gentse krant (2) kon zich niet akkoord verklaren met het religieus gebeuren en publiceerde op 4 juli 1885 volgend artikel.

Zeewijding te Oostende

Heden, den 5 juli, zal te Oostende de gebruikelijke jaarlijksche zeewijding plaats vinden. Wat is dat, die zeewijding ? Wel, het woord verklaart zich zelf : onder aanroeping van den naam des Allerheiligsten zal de priester de zee met wijwater doopen, teneinde dit jaar de ongelukken zeldzaam en de vangst overvloedig mogen zijn.
Nu, 's lands wijs 's lands eer. Niemand zal het den geloovige ten kwade duiden, dat hij te goeder trouw Gods hulp afsmeekt bij alle ondernemingen van gewicht. Maar aangezien er in de Schrift gedurig gesproken wordt van bidden en werken, mag men van den geloovige eischen, dat hij het niet alleen bij bidden laten zal, maar ook zelf moeite zal doen om het gewenschte doel te bereiken. Christus zelf handelde aldus. Uren lang, ja gansche dagen zonderde hij zich af, in de eenzaamheid en bad tot zijn God om hulp en kracht en bijstand; doch daarmee stelde hij zich niet tevreden : trad hij weder onder de menschen, dan was zijn geheel bestaan eene enkele weldaad, hij onderrichtte de onwetenden, troostte de bedroefden, genas de kranken, gaf brood aan de hongerigen. En niets was er, wat Jezus aan de Farizeërs zoo kwalijk nam, als dat zij druk baden aan de hoeken van de straten, terwijl zij weduwen en weezen bestolen, en dat zij veel schoons en goeds leerden aan het volk, maar zelf niet handelden naar hun woorden.
Geschiedt nu de Zeewijding in den geest van Christus of in dien der Farizeërs ?
Dat zullen wij eens zien.
Indien Christus in onzen tijd te Oostende leefde, dan zou hij zeker en stellig niet ééns in 't jaar, maar elken dag bidden voor 't behoud der visschers, want Christus had de kleinen en geringen lief met al de Liefde van zijn groot hart. Maar behalve dat, zou hij de schepen eens in oogenschouw genomen hebben; en zag hij, dat het leven der visschers werd gewaagd op onzeewaardige booten, hij zou tot de reeders zijn gegaan en hun gezegd hebben : "Schaamt gij u niet ? Durft gij, om den wille van het geld, uwe visschers in zee doen gaan op zulk een wrakke boot ? Voorwaar, voorwaar, ik zeg u, mijn vader die in den hemel is zal u eenmaal rekenschap vragen van de levens dezer kleinen !"
En hij zou onderzocht hebben, of de visschers naar verdienste betaald werden voor hun levensgevaarlijk werk; of hun weduwen en weezen rijkelijk werden verzorgd;

of zij, wanneer zij stijf en stram zijn van ouderdom en geknakt door het hard werken, menschelijk worden behandeld, en gekoesterd en verpleegd zooals dat den grijsaard toe komt... En als hij vernam, dat de reeders vijftig ten honderd van de winst op zak steken, en de rest verdeeld moet worden tusschen zes man; zoodat de visschers alleen niet genoeg verdienen kan voor zijn gezin, en zijne vrouw hard moet werken om een stukje brood mee te verdienen; als hij vernam, dat weduwen en weezen en grijsaard niet genoeg pensioen krijgen om er droog brood van te eten; ja zelfs, dat zij binnen het seizoen van den prachtigen dijk worden gejaagd, opdat zij, door hun armoedig en ziekelijk uiterlijk de verwende oogen der rijken niet hinderen zouden.... indien Christus dit alles had vernomen, dan zou hij, gloeiend van verontwaardiging, tot de reeders gaan en zeggen : "Schaamt gij u niet ? Durft gij u de grootste helft der winst toeëigenen en daarvan in weelde leven, terwijl uwe visschers en hun gezinnen zwoegen en hongeren ? Voorwaar, voorwaar, ik zeg u : mijn vader die in den hemel is, zal u een maal rekenschap vragen van den honger en de ellende, die deze kleinen door uw toedoen geleden hebben !"
Zoo zou Christus doen en spreken, al wist hij van te voren, dat zijn liefde tot zijn volk en zijn moed om de waarheid te zeggen in het aangezicht der grooten, zouden beloond worden met den bloedigen dood aan het kruis.
De priesters zeggen, dat zij de opvolgers en plaatsvervangers van Christus zijn. Goed. Maar doen zij zoo als hij ? Gaat de priester te Oostende, nadat hij de zee heeft gewijd en tot God heeft gebeden, de booten onderzoeken of zij zeewaardig zijn ? Gaat hij er zich van verzekeren, dat de visscher het loon krijgt, dat hem toekomt voor zijn moeilijk werk ? En zoo de vruchten van zijn onderzoek onbevredigend zijn, gaat hij dan tot de reeders, om hen te berispen over hunne handelwijze, hun geweten wakker te schudden en hun te wijzen op Gods straffende gerechtigheid ?... Niets van dat alles !... Er zijn uitzonderingen; maar de groote meerderheid der priesters bezit geen sprankel van de liefde en den moed van dien Christus, wiens plaatsvervangers zij heeten en wiens vijanden zij zijn. De priesters trekken één lijntje met de rijken en laten het volk voortwoekeren in armoede en onwetendheid. Door nu en dan wat liefdadigheid uit te oefenen, werpen zij het volk zand in de oogen en geven zich zelven den schijn van goedheid en menschelijkheid; doch om te lijden en te strijden voor het werkvolk, zoodat het opgeheven worde uit het slijk der armoede, der onwetendheid en al hare gevolgen, daartoe hebben de priesters niet den moed, want dit zou hen de gunst der rijken kosten.
O, zoo Christus nog eenmaal op de aarde kon terug keeren, verontwaardigd en tot in de ziel bedroefd zou hij zich afwenden van de verachtelijke schare zijner naamdienaren en uitroepen : "o God, o God ! Heb ik dan te vergeefs geleefd en geleden ? Millioenen noemen zich naar mij en toch zucht het volk nog onder de zelfzucht der rijken en onder de huichelarij der Farizeërs ! Mijn God, wanneer zal de verlossing daar zijn voor het volk dat ik liefheb ?"
De Zeewijding te Oostende kon eene vrome, eenvoudige, waardige handeling zijn, indien het woord gepaard ging

met de werken; doch nu dit niet zoo is, nu de toestanden der visschers, ondanks wijwater en priestergebed, ellendig is en blijft, nu noem ik haar een laffe, onwaardige comedie, die niet aan een volk van Christenen, maar aan een volk van Farizieërs past.

Nellie

Veel commentaar moet er hier niet aan toegevoegd worden. De lezers die zich in de vroegere sociale toestanden van de Oostendse vissersbevolking verdiept hebben zullen er veel waarheden in terugvinden. En dat er onzeewaardige sloepen (3) (drijvende doodskisten) in zee gestuurd werden zal niemand betwisten. Heeft men er immers in Nederland geen toneelstuk "Op Hoop van Zegen" aan gewijd, een toneelstuk dat verfilmd werd en enkele maanden geleden nog te zien was te Oostende. Het is een drama van de zee, van een harteloze reder die een visserssloep, zo lek als een zifte, in zee stuurt in de hoop dat een zware storm het vaartuig de dieperik zal insleuren en hij de hoge verzekeringspremie kan opstrijken. En de lezers die hun schouders ophalen en er aan twijfelen dat dergelijke drama's zich voordeden zou ik voorstellen de Zeewacht van 2 juni 1928 te lezen (4) : dat één van de betrokkenen mijn naamgenoot is, is natuurlijk louter toeval !

---

(1) Zie "De Plate" sep 1986, blz. 170.
(2) "De Vooruit", socialistisch dagblad, spreekbuis van de arbeidersbeweging. Het eerste nummer verscheen op 31 augustus 1884.
(3) In januari 1928 legde minister E. ANSEELE een K.B. voor waarbij de veiligheid van de schepen werd geregeld door middel van regelmatige controles door beëdigde ambtenaren. In december 1928 werd een wetsvoorstel ingediend i.v.m. scheepsongevallen met als resultaat de instelling van onderzoeksraden, bevoegd de oorzaken van de "geheimzinnige" strandingen en averijen te onderzoeken en te beteugelen.
(4) Het betreft het tot zinken brengen van 3 treilers. Twee beklaagden verschenen voor de rechtbank van Brugge, werden schuldig bevonden en veroordeeld tot respectievelijk 5 en 3 jaar gevangenis.

DE EERSTE STOOMMACHINE IN W.VLAANDEREN STOND OP HET OUDE MIJNPLEIN TE OOSTENDE

door Daniël FARASYN

In een korte bijdrage, verschenen in "Roepsteen" dec 1986 vermeldt F. GEVAERT, zich steunend op een artikel uit het tijdschrift "Ondernemen" van okt 1986, dat de eerste stoommachine in W.Vlaanderen in 1822 te Bredene werd geplaatst in de lijmfabriek van MAC-LAGAN-JANSSENS.

Niet uit misplaatst chauvinisme maar om de historische realiteit geen geweld aan te doen moet toch gesteld worden dat de eerste W.Vlaamse stoommachine, althans tijdelijk, in 1822, te Oostende werd geïnstalleerd en in 1823 naar Bredene werd overgebracht.

Een korte historiek van dit gebeuren zal dit duidelijk maken.

Uit archiefonderzoek blijkt dat Jean MAC LAGAN, junior, zoon van Jean MAC LAGAN, die de brouwerij "Les Capucins" bezuiden de Kapucijnenkerk uitbaatte, in 1821 het idee had opgevat om in de stad een fabriek te bouwen waarin naar een totaal nieuw procédé, nog onbekend in het Koninkrijk der Nederlanden, lijmproducten zouden vervaardigd worden met behulp van stoommachines.

Om tot de realisatie van dit projekt te kunnen overgaan was het natuurlijk nodig te beschikken over voldoende kapitaal, de vereiste exploitatievergunning en een geschikt terrein om deze lijmfabriek in te planten.

Op 21 januari 1822 vroeg Jean MAC LAGAN jun., via de plaatselijke ontvanger van de directe belastingen, het nodige patent aan bij hogere instanties. Hij zou er maanden lang moeten op wachten.

Intussen associeerde hij zich met Joseph JANSSENS om samen, bij notariële akte van 14 februari 1822, voor de duur van 9 jaren vanaf 1 januari 1822 een maatschappij te vormen die zou instaan voor de fabricatie en de verhandeling van lijmprodukten.

Beiden hadden reeds op 25 januari 1822 bij de Gouverneur van West-Vlaanderen een aanvraag ingediend om in de vroegere hovingen van de Kapucijnen, dus op het huidige Oude Mijnplein, dergelijke fabriek te mogen optrekken. Hierbij gaven zij de formele verzekering dat dit bedrijf "sera exempte des incommodités qui accompagnent cette fabrication d'après les procédés habituels pour tout ce qui a rapport aux exhalations désagréables qui en proviennent".

Deze bewering was van kapitaal belang. Bij Keizerlijk Dekreet, door Napoleon I uitgevaardigd op 15 oktober 1810, i.v.m. de inplanting van nieuwe fabrieken waren de lijmfabrieken immers gerangschikt in de eerste klasse der ongezonde industrieën. Derhalve mochten zij niet opgericht worden in de nabijheid van woningen. Bovendien werd de toelating tot vestiging ervan alleen verleend door de Staatsraad of het Staatshoofd. Het was dan ook de bedoeling van MAC LAGAN-JANSSENS om hun fabriek, als totaal onschadelijk voor de bevolking, gerangschikt te krijgen in de derde klasse der ongezonde nijverheden. Dan was alleen een vergunning vereist, te verlenen door het stadsbestuur.

De Gouverneur stuurde de aanvraag door om advies naar het stadsmagistraat dat op zijn beurt MAC LAGAN-JANSSENS kontakteerde. Deze gaven op 8 februari 1822 aan de stad de stelligste verzekering dat hun geplande fabriek "sera exempte d'odeur incommode ou insalubre". Bovendien verklaarden zij hun fabriek te zullen afbreken mocht deze enige hinder aan de bevolking opleveren. Tevens dienden zij de bouwplannen in. Hieruit blijkt dat de stoomketels zouden geplaatst worden in het verlengde van de Apestraat, nu de Brabantstraat, midden tussen de Kapucijnen- en de Schippersstraat in. Een droogkamer was voorzien iets ten Oosten van de stoomketels. Voor het te bouwen bedrijf hadden zij vooraf een brandverzekering afgesloten.

Enigzins overtuigd door deze boute beweringen en wellicht ook rekening houdend met de vooraanstaande positie die de families bekleedden maakte de stad op 15 februari 1822 een gunstig advies over aan de Goeverneur, te meer dat "dans l'état de stagnation où se trouve le commerce de cette ville toute fabrique nouvelle doit être considérée comme quelque chose extrêmement avantageux".

De Gouverneur liet op 20 februari 1822 aan de stad weten dat hij met de bouw van de lijmfabriek akkoord kon gaan, maar dat de stad de uiteindelijke beslissing hiervoor diende te nemen op de uitdrukkelijke voorwaarde van afbraak indien het bedrijf hinder bracht.

Met heel wat vertraging verkregen MAC LAGAN en JANSSENS op 3 september 1822 hun brevet voor de duur van tien jaren, "pour l'importation d'un procédé particulier pour la fabrication de la colle forte extraite d'os par le moyen de chaudières à vapeur". Dit brevet was door koning Willem I op 8 juli 1822 ondertekend.

Omdat Jean MAC LAGAN en Joseph JANSSENS aan hun bedrijf een grotere omvang wensten te geven dan oorspronkelijk was gepland en er daartoe meer geld van doen was, werd de brouwer, Thomas JANSSENS, op 11 oktober bij de maatschappij betrokken.

Op dezelfde dag werd door het drietal het zuidelijk deel van de tuin van de brouwerij van vader MAC LAGAN voor de duur van 3-6-9 jaar ingehuurd aan 600 ₣ per jaar. Men kwam onderling overeen dat de grote koetspoort, uitgevend op de Sint-Franciscus-straat gemeenschappelijk zou worden gebruikt en de uitgang langs de Schippersstraat voor de lijmfabriek voorbehouden bleef.

Uit de kontekst der notariële akten moet opgemaakt worden dat de lijmfabriek in oktober 1822 reeds in werking was vermits de kapitaalsverhoging en de opname in de maatschappij van Thomas JANSSENS bedoeld was om het bedrijf uit te breiden door "l'ajoutage d'une deuxième retorte semblable à celle qui existe maintenant et de ses accessoires pour l'extraction de la gélatine".

Waarom de lijmfabriek in 1823 uit Oostende naar Bredene werd overgebracht is niet te achterhalen. Blijkbaar is het niet geweest om lawaai- of reukhinder, aangezien de stad Oostende in juli 1823 aan de Gouverneur liet weten dat "de gemelde lijmfabriek reeds ter stede in werkzaamheid is geweest zonder dat de inwoonders dezer gemeente erdoor verhinderd zijn geweest". Tekort aan water was evenmin de oorzaak van de verplaatsing. De fabriek beschikte over twee diepe waterputten op het oude domein van de E.P. Kapucijnen. Wel kan de lozing van de gebruikte wateren in dit laaggelegen stadsgedeelte zonder uitgesproken relief, moeilijkheden hebben opgeleverd.

Wat er ook van zij, J. MAC LAGAN en J. JANSSENS dienden op 3 juni 1823 bij de Gouverneur een aanvraag in om een bouw- en exploitatievergunning te bekomen voor een lijmfabriek "aan de oostkant van den Brugsche Vaert ter Commune van Bredene op den hoek waar de Calsyde de vaerd verlaet". Nu werd hun medegedeeld dat dergelijk bedrijf tot de eerste klasse der ongezonde nijverheidstakken behoorde en dat deze vergunning eerst na voorafgaand onderzoek alleen door de Koning kon worden gegeven. Op 5 juni 1823 liet de Gouverneur een commodo-incommodo onderzoek instellen in een straal van 5 km. rond de geplande vestigingsplaats. Verzet tegen de inplanting van de lijmfabriek te Bredene werd alleen aangetekend door de "Regeerders van de Wateringe van Blanckenberge" op 9 juli 1823. Zij oordeelden dat "de bedoelde fabriek daegelijkx eene grote kwantiteyt waeter vereischt die bedorven zynde zig moet ontlasten in den publieken waeterloop, de Noordeede en diesvolgens schadelyk zoude konnen zijn aen de inwoonders en het vee die dit waeter moeten gebruyken". De districtscommissaris, Aug. WIELAND, ontzenuwde dit verzet

door aan de Gouverneur te laten weten dat "het water voortskomende van deze fabriek zou konnen gelost worden zonder de Noordeede te moeten gebruyken". Op 7 augustus 1823 trok de watering haar "Oppositie" in.

De Gedeputeerde Staten van West-Vlaanderen konden aldus op 12 augustus 1823 een unaniem gunstig advies uitbrengen voor de bouw van de lijmfabriek te Bredene. Het Fiat van de Minister van Binnenlandse Zaken volgde op 9 oktober 1823.

Uit deze gegevens moet dus wel afgeleid worden dat de eerste stoomketel niet te Bredene maar wel te Oostende op het Oude Mijnplein in 1822 werd geplaatst en dat deze in 1823 en niet in 1822 naar Bredene werd overgebracht.

HET O.L.VROUWKAPELLETJE TE MARIAKERKE

door J.B. DREESEN

Op 8 december 1954, bij de avondsluiting van het Mariajaar, werd op de grens van Mariakerke-Stene een kapel ingezegend met een beeld van Onze Lieve Vrouw van Lourdes.

In onze, relatief, moderne gedachtenwereld behoren kruisen en kapellen meestal tot een ver afgelegen tijdperk. Waarom en hoe, in een recent verleden, op deze plaats een kapel werd gebouwd lijkt dan ook een logische vraag.

Dank zij mevrouw MAELFEYT en de heer en mevrouw H. VANDERJEUGD, secretaris van de Kerkraad van de Sint-Franciscusparochie te Mariakerke kwamen we terecht bij de heer Albert ARNOUT, voorzitter van de genoemde Kerkraad en Ere-Schepen van Stene die ons de ontstaansgeschiedenis van deze kapel schetste.

* * *

Het kapelletje aan het Bauwensplein te Stene-Oostende, in 1953-54 gebouwd ter ere van O.L.Vrouw van Lourdes, heeft ook zijn eigen geschiedenis.

De Katholieke Arbeidende Jeugd (K.A.J.-V.K.A.J.) van het Vlaamse land trok in augustus 1952 op bedevaart naar O.L.Vrouw te Lourdes. Ook de afdeling K.A.J.-V.K.A.J. van Mariakerke-Oostende nam aan deze grootse Lourdesbedevaart deel en kocht er een mooi beeld van O.L.Vrouw van Lourdes.

E.H. Camiel FORREZ, toenmalige Proost van V.K.A.J.-Mariakerke, kwam mij opzoeken... Eigenlijk was hij op zoek naar een geschikte plaats om een O.L.Vrouwkapelletje te bouwen. De voorkeur ging uiteindelijk naar dat stukje Stene, gelegen tussen de twee Derbylanen.

In die tijd behoorde nog heel het Bauwensplein tot aan de grens met Oostende in onverdeeldheid toe aan twee eigenaars, nl. de heer Raoul VREVEN, senator, Notaris te Sint-Truiden, en de heer Mathieu JANS uit Borgloon.

Door tussenkomst van senator Jaak VAN BUGGENHOUT uit Koksijde kreeg E.H. Camiel FORREZ een schriftelijke toelating om op deze gronden, precies tussen de twee Derbylanen, een O.L.Vrouwkapelletje te bouwen.

De vereiste bouwvergunning werd aangevraagd door de Eerwaarde Heren André SPRIET en Camiel FORREZ, respectievelijke Proosten

van K.A.J. en V.K.A.J. te Mariakerke. Op 14 juli 1953 werd, bij beslissing van het Schepencollege van Stene (onder voorzitterschap van Burgemeester Pieter DEFEVER) de bouwvergunning verleend. In 1953 startten vrijwillige medewerkers van de K.W.B.-afdeling Mariakerke met de bouw van het kapelletje dat in 1954 voltooid werd.

Bij akte verleden voor Burgemeester Joseph BOELS op 5 oktober 1954 verwierf de Gemeente Stene, tegen de ronde som van 100.000 Fr, de betreffende gronden waarop het kapelletje was gebouwd alsook het ganse Bauwensplein en omliggende wegenissen, voor een totale oppervlakte van 3.488 m², waarvan 1.810 m² straatbedding kosteloos werd afgestaan, en 1.638 m² werden aangekocht voor parkaanleg. Het O.L.Vrouwkapelletje staat sindsdien op gemeentegrond, nu stadsgrond.

Op 2 februari 1956 werd het O.L.Vrouwbeeld in dit kapelletje door onbekenden stukgeslagen. De bevolking stond er stil bij !

Pastoor Georges BORRE, Pastoor van Mariakerke, gekend voor zijn grote devotie voor O.L.Vrouw, kocht een nieuw beeld van O.L.Vrouw van Lourdes, en onder een grote volkstoeloop heeft hij dit beeldje ingezegend en onder de bescherming van de bevolking gesteld.

Het kapelletje kreeg verder zijn trouwe bezoekers en de nodige fijne zorg en onderhoud. Jarenlang bleeft het er heel rustig, tot op 19 juni 1982 ook dat beeldje, wellicht door kwajongens, stukgeslagen werd.

Op 15 augustus daarop volgend, op het hoogfeest van O.L.Vrouw, kwamen de Vrienden van Lourdes uit Oostende in grote getale samen in de Sint-Franciscuskerk om dan met een nieuw beeld van O.L.Vrouw van Lourdes, in processie te trekken doorheen de Nieuwe Koerswijk naar het kapelletje aan het Bauwensplein.

In goede en in kwade dagen, in wel en in wee, is zo het O.L.Vrouwkapelletje aan het Bauwensplein ontstaan en gedurende bijna 33 jaar bewaard gebleven.

* * *

Buiten de vrijwilligershanden van de K.W.B. afdeling Mariakerke die het kapelletje bouwden verzorgde de heer DESPIERRE de aanmaak van het smeedijzeren hekken. De twee schilderijen, een aan weerszijden van het O.L.Vrouwbeeld, zijn werk van de gekende Oostendse kunstschilder Danny BLOES (°Oostende 6 oktober 1953). Hij schilderde deze werken speciaal voor de vernieuwing van het vernielde beeld dat op 15 augustus 1982 werd ingehuldigd. De schilderijen stellen zieken voor die te Lourdes voor hun genezing bidden.

Verspreid hangen in het kapelletje diverse ex-votos, terwijl onbekende handen regelmatig de bloemen vernieuwen. In de loop van de maand mei worden er nog regelmatig missen opgedragen.

Wie dichtte ooit... In Vlaanderen, waar nog langs veld en baan kruisen en kapellen staan...

Bron : de heer Albert ARNOUT
de heer en mevrouw VANDERJEUGD
mevrouw MAELFEYT

OOSTENDSE DRUKKERS WERKZAAM TUSSEN 1850 EN 1914

door Patrick VANDENABEELE

VII : MOLLET-VERBRUGGE LEOPOLD

Vooraleer van start tegaan met een uitvoerige beschrijving van de drukkerij MOLLET-VERBRUGGE toch eerst deze opmerking.

In de loop van ons onderzoek werden we gekonfronteerd met stukjes drukwerk - het betreffen bidprentjes - op naam van "Huis (Maison) Mollet-Verbrugghe - (O)ostende" (1).
De stukken zijn te dateren tussen 16 maart 1883 en 10 augustus 1888.

In ons identifikatieproces moesten we al vrij vlug vaststellen dat bedoelde personen in casu Leopold MOLLET en zijn echtgenote Emeliana VERBRUGGE reeds vóór 16 maart 1883 waren overleden !

Uit voorvermelde gegevens trekken we toch enkele belangrijke konklusies. Daarin mogen we duidelijk stellen dat tijdens hun leven het echtpaar MOLLET-VERBRUGGE verantwoordelijk was voor de uitbating van een drukkerij en dat na hun overlijden de drukkerij door iemand anders verder op hun naam blijvend werd uitgebaat.
Wie uiteindelijk hiervoor verantwoordelijk was zien we straks.

Om grotendeels tot rekonstructie van het verhaal te komen stellen we de figuur van Emeliana VERBRUGGE centraal.

Emeliana Constantia VERBRUGGE werd geboren te Brugge op 10 mei 1823 als dochter van Fransiscus Joannes VERBRUGGE en Barbara Maria YSENGRIN. Op 15 februari 1849 trad ze te Oostende in het huwelijk met een zekere Jean-Baptiste VANPOELVOORDE (2).
Samen stonden ze in voor de uitbating van een winkel gelegen Kaaistraat 11. Wat precies in die winkel werd verkocht is niet helemaal duidelijk.
Jean-Baptiste VANPOELVOORDE overleed te Oostende op 10 januari 1861, slechts 40 jaar oud (3).

Op 17 oktober 1863 trad Emeliana VERBRUGGE voor een tweede maal in het huwelijk met Leopold MOLLET, van beroep kantoorklerk (4).
Door zijn huwelijk met Emeliana VERBRUGGE kwam ook Leopold MOLLET in het plaatselijk handelaarsleven terecht.
In 1864 vinden we hem terug als handelaar in "printen en muziek", een artikel dat traditioneel nauw aansluit bij de uitbating van een drukkersbedrijf.
Toch vinden we nooit de naam "MOLLET-VERBRUGGE" terug in de overzichtslijsten met betrekking tot het plaatselijk drukkersleven.
Dit doet ons veronderstellen dat de drukkerij MOLLET-VERBRUGGE behoorde tot wat men zou kunnen noemen het latente type.
Hiermee bedoelen we slechts dat het drukken op zich geen hoofdactiviteit van het handelshuis uitmaakt.

Leopold MOLLET overleed te Oostende op 24 juli 1882 in zijn woning aan de Kaaistraat 11 (5).
Zijn echtgenote overleefde hem slechts met enkele maanden.
Zij overleed te Oostende op 12 maart 1883 (6).

De vraag blijft wie verantwoordelijk was voor de produktie van het drukwerk na hun overlijden.

Het antwoord op de vraag is eenvoudig.

Emeliana VERBRUGGE had uit haar huwelijk met Jean-Baptiste VANPOELVOORDE een dochter gewonnen, met name Paulina (geboren te Oostende op 28 augustus 1854).

IMPRIMERIE LITHOGRAPHIE

Reliure en tous genres

PAPETERIE

LACOUR-BOURGOIGNIE

TRAVAUX DE Luxe et de Labeur

Spécialité d'AFFICHES

Fournitures de Bureaux et Objets Classiques.

Spécialité d'Articles religieux

Successeur de E. Dubois-Van Poelvoorde

RUE DU QUAI, 10, OSTENDE.

TRAVAIL SOIGNÉ. PRIX MODÉRÉS. PROMPTE EXÉCUTION.

M *Doit*

Pour Vente et Livraison de ce qui suit:

Ostende, le *190*

1910

DRUKKERIJ LACOUR-BOURGOIGNIE

KAAISTRAAT, 10

Deze Paulina VANPOELVOORDE was zelf op 27 juni 1882 te Oostende gehuwd met ene Emile DUBOIS, van beroep bankbeheerder.
In de annuaire Strackè uit 1886 staat deze Emile DUBOIS-VANPOEL-VOORDE vermeld als uitbater van een drukkerij gelegen aan de Kaaistraat 11. Men had dus na het overlijden van het echtpaar gekozen om de oude vertrouwde handelsnaam te behouden. Naarmate de nieuwe eigenaar meer met het beroep vertrouwd geraakte werd overgeschakeld op de eigen naam.
Hoewel de drukkerij zeker vanaf 1886 de benaming DUBOIS-VANPOEL-VOORDE droeg, komt de benaming "Huis MOLLET-VERBRUGGE" nog wel eens sporadisch voor.

VIII : DUBOIS-VANPOELVOORDE EMILE

Zoals we reeds hebben aangetoond bij de behandeling van de drukkerij Leopold MOLLET-VERBRUGGE, volgde hun schoonzoon Emile DUBOIS-VANPOELVOORDE hen na hun overlijden in de drukkerij op. Aanvankelijk bleef het handelshuis bekend onder de benaming "Huis (Maison) Mollet-Verbrugge", maar zeker vanaf 1886 droeg ze reeds de benaming "(Imprimerie) Emile Dubois-Vanpoelvoorde" (ut supra).

In de annuaire Strackè uit 1886 en 1887 vernemen we voor het eerst iets meer over de aktiviteiten van de drukkerij.
Niet alléén deed men er aan typografie en lithografie, maar bovendien handelde men in religieuze artikelen, bureelbenodigdheden, muziekpartituren en -instrumenten. Aan de drukkerij was ook nog een papier- en boekwinkel verbonden (7).
Niettegenstaande deze uitgebreide aktiviteiten, vonden we van deze drukkerij slechts één stukje drukwerk terug. Het betreft een communicantenprentje uit 1896 (8).
De drukkerij was gelegen aan de Kaaistraat 11 (vanaf 1889 Kaai-straat 10).

Opmerkelijk is dat men Emile DUBOIS-VANPOELVOORDE in officiële dokumenten nooit zal terugvinden als drukker, maar wel als bankbeheerder. Op 27 januari 1882 was Emile DUBOIS verantwoordelijk voor de stichting van de "Société Anonyme du Crédit Hypothécaire d'Ostende". DUBOIS zou gedurende een aanzienlijk aantal jaren de bank blijven beheren (9).

In het jaar 1900 ging de drukkerij over in handen van "het familielid" André LACOUR.

Emile DUBOIS-VANPOELVOORDE overleed te Hampstead-London op 31 december 1918 (10).

IX : LACOUR-BOURGOIGNIE ANDRE

André Pierre Joseph LACOUR werd geboren te Lo (prov. West-Vlaanderen arr. Diksmuide) op 18 maart 1877 als zoon van hotelier Henri Désiré LACOUR en Léonie Pélagie LEROY.

In oorsprong had LACOUR een drukkerij ingericht in de nabijgelegen kustgemeente Middelkerke (aan de Kerkstraat) (11).
Vanuit deze drukkerij verzorgde hij vanaf 31 juli 1898 de druk van het tweewekelijks seizoenblad "La Plage de Middelkerke" (12).

Op 4 juli 1899 trad André LACOUR te Oostende in het huwelijk met ene Louise Jeanne BOURGOIGNIE (geboren te Oostende op 27 juni 1866), dochter van Guillaume BOURGOIGNIE en Justine DUBOIS (13).

Pas op 7 december 1900 kwam drukker LACOUR zich vanuit Middelkerke te Oostende vestigen (14). Aldaar werd de "drukkerij Emile DUBOIS-VANPOELVOORDE" overgenomen (15).

Dat precies André LACOUR deze drukkerij overnam berust op geen toeval. Zo was zijn -kersverse- echtgenote, Louise BOURGOIGNIE een volle nicht van "drukker" Emile DUBOIS. De drukkerij bleef dus in de familie. Door zijn huwelijk geraakte LACOUR bovendien ook nog familiaal verbonden met de drukkersfamilie DE BRUYNE.

De "Imprimerie André LACOUR-BOURGOINIE" bleef gevestigd aan de Kaaistraat 10.
Omtrent de aard van het drukwerk hebben we volgende referentie : "Drukwerk... als : fakturen, omslagen, circulairen, visitekaartjes, adreskaartjes, vrachtbrieven, boekwerken, registers, prijslijsten, plakbrieven, enz... Boek- en steendrukkerij, papierhandel, schoolgerief, kerkboeken en paternosters" (16).

Omstreeks 1910 had drukker LACOUR vier letterzetters-drukkers in voltijdige dienst.

Vanaf 1 april 1909 was André LACOUR verantwoordelijk voor de druk van het vakblad voor de visserij "De Vlaamsche Zeevisscher" (17). Zo drukte hij ook voor de Kamerverkiezingen van 24 mei 1910 en 2 juni 1912 een gedeelte van de katholieke kiespropaganda (18).

André LACOUR overleed te Oostende op 22 oktober 1913. De drukkerij werd door zijn weduwe verder uitgebaat (19).

X : WEDUWE LACOUR-BOURGOIGNIE ANDRE

Louise BOURGOIGNIE zette na het overlijden van haar echtgenoot André LACOUR - overleden te Oostende op 22 oktober 1913 - de drukkerij verder (20).
Met het overlijden van Louise BOURGOIGNIE te Oostende op 4 november 1916, werd de drukkerij definitief gelikwideerd (21).

VOETNOTEN

(1) De stukjes drukwerk bevinden zich in de kollektie van de heer André Van Caillie - Oostende.
(2) Burgerlijke Stand Oostende - huwelijken 1849 - akte 12.
(3) Burgerlijke Stand Oostende - overlijdens 1861 - akte 15.
(4) Burgerlijke Stand Oostende - huwelijken 1863 - akte 91.
(5) Burgerlijke Stand Oostende - overlijdens 1882 - akte 312.
(6) Burgerlijke Stand Oostende - overlijdens 1883 - akte 130.
(7) Annuaire Strackè 1887, pp. 133, 167, 170-171.
(8) Kollektie André Van Caillie - Souvenir de la première communion de Félix Van Caillie - gedat. 24 mei 1896.
(9) Annexes au Moniteur Belge, 06.02.1882, nr. 212, pp. 151-153. Rijksarchief Brugge, Depot notariaat Ghyoot 1944 - notaris A. Liebaert, band 56/akte 7408.
(10) De Zeewacht, 11.01.1919/3-4.
(11) Degraer (H.) e.a., Repertorium van de pers in West-Vlaanderen 1807-1914, pp. 19-20.
(12) Ibidem.
(13) Burgerlijke Stand Oostende - huwelijken 1899 - akte 140.
(14) Stad Oostende - kiezerslijst 1914-1915 - p. 183.
(15) Zie de fotopagina.
(16) De Vlaamsche Zeevisscher, (01).04.1909/4 B-C.
(17) Patrick Vandenabeele, De Oostendse Drukkerijen. Een inleidend onderzoek naar het leven en het werk van een beroepsgroep (1780-1940). R.U.G., onuitgeg. licentieverhandeling 1984-1985, deel II, p. 175.
(18) Degraer (H.), e.a., op. cit., pp. 90-91.

(19) Burgerlijke Stand Oostende - overlijdens 1913 - akte 703.
(20) Informatie ons verstrekt door de Familie Adriaens, kleinkinderen van drukker André Lacour-Bourgoignie.
Tevens danken wij de familie voor de inzage in hun familiearchief.
(21) Burgerlijke Stand Oostende - overlijdens 1916 - akte 675.

OOSTENDSE MUZIEKGESCHIEDENIS - XXXV

INSTRUMENTALISTEN IN HET KURSAALORKEST VÓÓR 1914 (deel 2)

door Ann CASIER

5. Cellist VAN ACKER Hypolite (1853-1909)

Deze Gentse cellist behaalde in 1874 zijn eerste prijs in de klas van J. SERVAIS te Brussel (1). Als eerste cellist van het Munttheater werd hij geprezen omwille van zijn levendig spel. Hij was één der beste leerlingen die de conservatoria van Gent en Brussel afgeleverd hadden. In 1875 werd hij leraar benoemd aan het concervatorium van Luxemburg. December 1883 werd hij de opvolger van Charles HAES aan de Oostendse muziekacademie en op 25 januari 1884 in deze functie benoemd (2). Tevens nam hij HAES' plaats in het orkest waar. In 1893 nam H. GILLET zijn plaats als eerste cellist in, maar hij bleef toch verder in het orkest spelen tot en met de zomer 1908. Ook was hij leraar muziek aan het koninklijk atheneum. In april 1909 stierf hij, gedecoreerd met het burgerlijk kruis eerste klasse en met een gedachtenis van de regering Leopold II (3). Op 13 april 1909, op 56 jarige leeftijd, werd hij begraven.

6. Cellist SMIT Albertus

Albertus SMIT was in 1894 en 1895 cellist aan het Kursaalorkest. In die periode was zijn broer Johan concertmeester. Vóór hij eerste cellist werd, had hij reeds een behoorlijke orkestervaring opgedaan in het Kursaal. In 1887, bij zijn eerste solo optreden kreeg hij een zeer positieve kritiek met de vertolking van een concerto van GOLTERMAN (4).
Zijn manier van zich muzikaal uit te drukken, met veel gevoel en stijl, bezorgde hem uitbundig succes. Beide broers zouden zeker roem geoogst hebben met een gemeenschappelijke concertreis.

7. Cellist MIRY Louis

MIRY werd de opvolger van de overleden H. GILLET, professer aan het concervatorium van Barcelona, in de zomer van 1897 (5). Zijn meest geliefde composities waren "Berceuse de Jocelyn" van GODARD en "Le cygne" van C. SAINT-SAENS. In 1904 was hij voor het laatst aan het werk als eerste cellist aan het Oostendse Kursaal.

8. Cellist JACOBS Edouard (1851-1935)

De biografie van deze Belgische cellist staat beschreven in enkele boeken van E. GREGOIR en in La musique en Belgique (6). De belangrijkste feiten daaruit : Edouard JACOBS werd geboren te Hal, hij was leerling van F.J. SERVAIS en behaalde aan het concervatorium van Brussel in 1877 zijn eerste prijs. In 1885 werd hij daar ook SERVAIS' opvolger. Hij was ook een zekere tijd solo-cellist aan het hof van Weimar en deed grote concerttournees door Rusland en Duitsland.

Vooraleer JACOBS zich aan het Kursaalorkest verbond, kwam hij hier enkele malen een concert geven. Op 14 juli 1892 bracht hij als voornaamste werk "Dans la forêt" van POPPER en de volgende dag voerde hij "Le désir", een fantasie voor cello van zijn leraar SERVAIS, uit. Op 29 augustus 1895 kwam JACOBS naar Oostende met het celloconcerto van de vroegere Kursaaldirigent Jules DE SWERT. Hij gaf ook nog een paar populaire werkjes en een aantal bisnummertjes die avond. Zijn techniek was zeer goed, zijn boogstreek onberispelijk en zijn houding perfect. Daarbij was zijn solospel steeds boven het orkest te horen (7). La Saison d'Ostende hield haar favoriete gast goed in 't oog.

Het jaar daarop schreef ze dat JACOBS terug was van zijn zesde concertreis in Sint Petersburg. Tijdens zijn twee maand durend verblijf aldaar, trad hij twee maal als solist op bij de keizerlijke concertvereniging onder leiding van GALKINE. Op deze reis werd hij vergezeld door de violisten Eugène YSAYE en Mathieu CRICKBOOM (die directeur werd van het concervatorium van Barcelona). Dankzij het overdonderend succes werd hij voor het jaar daarop opnieuw geëngageerd (8).

In 1905 werd JACOBS met algemene instemming cello solist van het Kursaalorkest. Dirigent RINSKOPF nam elke gelegenheid te baat om cello-soli in te lassen (9). Jammer genoeg kon JACOBS niet het ganse seizoen blijven, deels door ziekte, deels door andere concertoptredens (10). Op het concert van 7 juli 1905 was JACOBS solist en speelde op de viola da gamba volgende werken : sarabande van HÄNDEL, een gambatranscriptie van een aria van BACH en een sarabande et brillante van Marin MARAIS. Zijn artistieke vaardigheid op cello kwam volledig tot zijn recht, dankzij zijn Stradivariusinstrument (sic-11). Op het concert van 10 augustus 1906 voerde hij de "Variations symphoniques" uit van L. BOËLLMANN voor cello en orkest en het celloconcerto in e van David POPPER. Dit was meteen de gelegenheid om één der beste vertegenwoordigers van de Belgische celloschool in de bloemetjes te zetten (12). Daarbij ging hij ook door voor één der beste gambisten van zijn tijd en trad regelmatig met enkele kleine (en meestal dezelfde) werkjes op (13).

Het celloconcerto in a van C. SAINT-SAENS en "Kol Nidrei" van Max BRUCH bracht hij op 19 juli 1907. Het orkest begeleidde hem prima en JACOBS speelde zeer mooi. In "Kol Nidrei" zong hij zijn treurnis uit en zijn cello klonk als een menselijke stem. Het enthousiaste publiek riep hem tot zes maal terug (14). Het jaar daarna, op een grote concertreis doorheen Rusland, ontving hij de onderscheiding Sint Anna (15). Op 23 juli 1909 verraste hij de toeristen opnieuw met enkele pareltjes voor cello : Variaties op een rococo-thema TSCHAIKOWSKY
Herfstlied "
Valse triste SIBELIUS
Am Springbrunnen DAVIDOFF

In 1911 ging hij samen met RINSKOPF op concertreis naar Nice en beiden verzorgden daar een programma gewijd aan Belgische componisten. Op 30 juni 1911 voerde hij in het Kursaal het "Concerto militaire" van F. SERVAIS uit. Na die gevoelvolle interpretatie kwam de koningin persoonlijk JACOBS en de dirigent feliciteren. In 1912 werd hij, naar het einde van een mooi seizoen, een periode verhinderd te spelen wegens een gekwetste arm.

Bij het optreden van het symfonieorkest van het Oostends Kursaal te Tourcoing, kreeg cellist JACOBS de hoogste lof toegezwaaid. Terecht trouwens, het Kursaalorkest kon zich moeilijk een beter cellist dromen.

(vervolgt)

---

(1) E. GREGOIR, Les artistes musiciens belges au XVIIIième et au XIXième siècle. Brussel-Parijs, 1885, p. 410-411.
(2) E.O., 27.01.1884.
(3) E.O., 10.04.1909.
(4) S.O., 11.09.1887.
(5) S.O., 03.08.1897.
(6) E. GREGOIR, Les artistes musiciens belges au XVIIIième et au XIXième siècle. Brussel-Parijs, 1885, p. 253-254.
ID., Supplément et complément au volume : les artistes musiciens belges au XVIIIième siècle et au XIXième siècle, Brussel-Parijs, 1887, p. 163-164.
R. WANGERMEE, Les concerts, in La musique en Belgique du moyen-âge à nos jours, o.l.v. E. CLOSSON en CH. VAN DEN BORREN, Brussel, (1950).
(7) S.O., 31.08.1895.
(8) S.O., 27.09.1896.
(9) S.O., 24.06.1905.
(10) S.O., 07.07.1905.
(11) S.O., 01.07.1906.
(12) S.O., 10.08.1906.
(13) S.O., 19.08.1913.
(14) S.O., 20.07.1907.
(15) S.O., 10.08.1908.

KUNSTCYNISME

Geregeld worden er door het Ministerie van Cultuur enkele hedendaagse kunstwerken aangekocht, die dan het nationaal kunstpatrimonium moeten verrijken en in een museum voor moderne kunst of in een ander officieël gebouw worden ondergebracht.

Nu herinnert zich nog iedereen het schilderij "Hommage aan Ensor" van Willy BOSSCHEM uit het jaar 1985 en waarop men een goede 25 levende kunstschilders naast 2 poserende geraamtes (allegorisch voor James ENSOR en andere overleden kunstenaars) samen met Jean Claude VAN BIERVLIET kon zien. Dat schilderij werd door het Ministerie aangekocht. Intussen werd het ergens ondergebracht. We hebben uitgezocht waar het werd gehangen. Waar dacht U wel ? Nergens anders dan op de Arbeidsrechtbank te Brugge !

Wie is daar nu gelukkig om ? De rechters ? De kunstenaars ? J.C. Van Biervliet ? of wellicht het spook van James Ensor zelf !

Omer VILAIN

MONUMENTEN, BEELDEN & GEDENKPLATEN TE OOSTENDE - XXXVI

door Norbert HOSTYN

Op donderdag 5 april 1984 werd de Koninginnelaan met vier beeldhouwwerken verfraaid.

Het betreft vier allegorische beelden die van 1905 tot 1944 (Tweede Wereldoorlog) de façade van het toenmalige postgebouw aan de Hendrik Serruyslaan sierden.

Deze vier allegoriën, vrouwenfiguren die respectievelijk Industrie (caduceus en tandwiel), Zeevaart en Visvangst (bootje en visnet), Telefonie en Telegrafie (luisterhoorn en morsebobijn) en Post en Spoorweg (brieventas en gevleugeld wiel) voorstellen waren het werk, of althans het ontwerp, van de destijds hoog aangeslagen Roeselaarse beeldhouwer Jules LAGAE (1862-1931). Ze sierden de toren van het Postgebouw dat in 1903-1905 opgetrokken werd naar plannen van de Brugse architect Karel DEWULF (1865-1904). DEWULF had zich voor die constructie expliciet geïnspireerd op het Spaans paviljoen van de Parijse wereldtentoonstelling in 1900.

Na het slopen van de puinen van de post, belandden de vier gevelbeelden nog tamelijk intact in de Stedelijke Werkhuizen.... en begon hun lange winterslaap. Twee koppen verdwenen....

Nadat Schepen A. LARIDON in 1980-1981 reeds stappen deed bij het Bestuur der Posterijen om de beelden opnieuw te integreren in de momenteel aan de gang zijnde derde fase van de P.T.T. nieuwbouw (een idee dat helaas werd geweigerd), brodeerde Schepen G. DANIELS verder op de gedachte. De "verdwenen" koppen werden inmiddels "terugbezorgd".

Na een grondige restauratie door beeldhouwer Pol PERNEEL, leraar aan de Kunstacademie, vonden ze een nieuwe bestemming in de groene middenberm van de Koninginnelaan.

De vlakke, niet afgewerkte rugzijden van de vier beelden verraden nu nog hun oorsponkelijke functie als gevelbeelden.

Lit. : N. HOSTYN, Architecten van Oostende Belle-Epoque XVI. Charles De Wulf, in De Plate, 78/169-171.
- Over J. LAGAE : Nationaal Biografisch Woordenboek, deel 1, Brussel, 1964, kol 649 e.v.

Iconografie : OIOP 1, nr. 61
OIOP 2, nr. 50 & 53

MONUMENTEN, BEELDEN & GEDENKPLATEN TE OOSTENDE - XXXVII

door Norbert HOSTYN

"GEBOORTE" van IRÉNÉE DURIEZ (MATERNITEIT H. SERRUYSZIEKENHUIS)

Wie de nieuwe materniteit van het H. Serruysziekenhuis (+5 van het ziekenhuiscomplex) binnenstapt ontmoet er in de gang op een bakstenen sokkel een bronzen sculptuur van de hand van Irénée DURIEZ : "Geboorte".

Deze sculptuur werd in 1980 door de Stad Oostende bij de kunstenaar aangekocht á 45.000 ₣ en werd - heel toepasselijk - in 1985 permanent ter beschikking gesteld van de materniteit van genoemd ziekenhuis.

Dit brons, ca. 1980 ontworpen door de kunstenaar, werd gegoten in 1981. Het meet 32 x 38 x 42,5 cm. Er bestaan 3 exemplaren van, waarvan dit het nr. 3/3 draagt.

Irénée DURIEZ (°Torhout, 1950) is sedert october ll. géén onbekende meer bij de Oostendenaars : naar aanleiding van zijn expo in de Galerij "Peperbusse" sierde hij de stad op een drietal plaatsen met zijn legendarische bronzen vrouwennaakten, door de enen fel gesmaakt, door de anderen verguisd.

DURIEZ leerde het beeldhouwersvak aan de Brugse Academie bij Willem VAN AERDEN (1967-1968) en bij Ives RHAYE.

DURIEZ woont en werkt te Ichtegem, Sint-Bertinuslaan 27. Aanvankelijk combineerde hij het beeldhouwen met werken in de ouderlijke schrijnwerkerij. In 1985 nam hij de zware beslissing zich enkel nog op zijn kunst toe te leggen. In 1978 installeerde hij op de gronden achter zijn huis een eigen bronsgieterij.

Het beeld "Geboorte" toont op een symbolische wijze dit natuurgebeuren. Het is een typisch werk voor DURIEZ : geboorte, kind en vrouw zijn nu nog, net als toen de hoofdgedachte van zijn hele oeuvre.

# # # # # # # # # #

Aanvullingen bij vorige artikels :

"DE WIND" van Emile BULCKE : sedert juli 1986 opgesteld op een hoge zuil in de fontein aan het vuurkruisenplein.

cf. : Laatste Nieuws - Kust, 07.07.1986, p. 9.

* * *

"James ENSOR" van DE VALERIOLA : sedert begin april 1985 vervangen door een bronzen repliek van de hand van Irénée DURIEZ, en opgesteld op het voorterras van de Venetiaanse Gaanderijen, met behoud van de oude sokkel.

De erg beschadigde marmeren buste werd overgebracht naar het ENSORHUIS.

OOSTENDSE AANDELEN

door Edwin LIETARD

SOCIÉTÉ POUR L'EXPLOITATION D'INDUSTRIES HOTELIÉRES

Een Naamloze Vennootschap gesticht te Brussel vóór Meester Ed. VAN HALTEREN, notaris te Brussel, op 4 juni 1928 en verschenen in het BS. op 25-26 juni 1928 onder het nr. 9557 en dit voor een periode van 30 jaar.

De Maatschappelijke Zetel was gelegen op de Zeedijk (tegenwoordig Albert I wandeling) nr. 58 en de Oosthelling van de Kursaal nrs. 5 en 6. Deze maatschappelijke zetel was gelegen in de vroegere "VILLA EMMA-WILLIAME".

De N.V. had tot doel zowel de participatie in en de exploitatie van Hotels, Restaurants, Patisseries, Vergader- en Danszalen en tevens de aankoop van licenties en fabrikatiegeheimen betrekking hebbende met de explotatie van het hotelwezen en aanverwante bedrijven.

Het maatschappelijk kapitaal van deze N.V. bedroeg 500.000 ₣ en was verdeeld in 1.000 kapitaalsaandelen van elk 500 ₣. Er werden ook nog 1.000 stichtingsaandelen aangemaakt zonder waardevermelding en deze aandelen waren verdeeld als volgt :

1) Aan de heer M. GOOSSENS
   500 stichtingsaandelen
   500 kapitaalsaandelen volledig afbetaald
   dit voor een belofte van pachtverlening (3, 6, 9 jaar) van het bovenvermeld gebouw en tevens voor een optie, voor de periode van 4 jaar, van aankoop van dit gebouw tegen de aankoopprijs van 3.320.000 ₣.
2) Aan de heer M. GHYSSENS
   500 stichtingsaandelen
   500 kapitaalsaandelen volledig afbetaald
   dit voor het goede verloop van de stichting en de kontakten voor de meubilering van het gebouw en tevens voor de kennis op het gebied van het hotelwezen.

De algemene Aandeelhoudersvergaderingen worden gehouden afwisselend te Oostende en te Brussel.
De gewone vergaderingen worden gehouden op de 1ste Vrijdag van maart van elk jaar te 15 uur in de zetel van de N.V. De eerste vergadering werd gepland voor 1929.

In de statuten wordt vermeld dat elk kapitaalsaandeel recht heeft op 1 stem en elk stichtingsaandeel telt voor 2 stemmen. Tevens wordt vermeld hoe de winstverdeling zou geschieden :

a) 5 % van de winst gaat naar een reservefonds
b) het nodige kapitaal voor de afbetalingen en werkkosten
c) rest van de winst wordt verdeeld respectievelijk
   10 % voor adminstrateurs en commissarissen
   40 % voor houders van kapitaalsaandelen
   50 % voor houders van stichtingsaandelen

De aandelen werden gedrukt bij Imp. Raymond FISCHLIN, Rue des Cendres, 3A, Bruxelles.
Bijgevoegde afbeelding van PART DE FONDATEUR N° 0237. Niet getekend met volledig vastgehecht koeponblad met 30 koepons lopende van 1929 t/m 1958.

Société pour

l'Exploitation d'Industries Hôtelières

SOCIÉTÉ ANONYME

constituée par acte passé par-devant Me Ed. VAN HALTEREN, notaire à Bruxelles, le 4 juin 1928 et publié aux Annexes du *Moniteur Belge* le 25-26 juin 1928 sous le N° 9557.

Siège social : OSTENDE

Capital social : 500,000 Francs

Représenté par 1,000 actions de 500 francs.
Il est créé en outre 1,000 parts de fondateur sans désignation de valeur.

PART DE FONDATEUR

N° 0237

UN ADMINISTRATEUR, UN ADMINISTRATEUR,

DOCUMENT INDUSTRIEL DE BELGIQUE

87 55

30 SOCIETE POUR L'EXPLOITATION D'INDUSTRIES HOTELIERES PART DE FONDATEUR N° 0237 30 Coupon payable en 1958 30	20 SOCIETE POUR L'EXPLOITATION D'INDUSTRIES HOTELIERES PART DE FONDATEUR N° 0237 20 Coupon payable en 1948 20	10 SOCIETE POUR L'EXPLOITATION D'INDUSTRIES HOTELIERES PART DE FONDATEUR N° 0237 10 Coupon payable en 1938 10
29 SOCIETE POUR L'EXPLOITATION D'INDUSTRIES HOTELIERES PART DE FONDATEUR N° 0237 29 Coupon payable en 1957 29	19 SOCIETE POUR L'EXPLOITATION D'INDUSTRIES HOTELIERES PART DE FONDATEUR N° 0237 19 Coupon payable en 1947 19	9 SOCIETE POUR L'EXPLOITATION D'INDUSTRIES HOTELIERES PART DE FONDATEUR N° 0237 9 Coupon payable en 1937 9
28 SOCIETE POUR L'EXPLOITATION D'INDUSTRIES HOTELIERES PART DE FONDATEUR N° 0237 28 Coupon payable en 1956 28	18 SOCIETE POUR L'EXPLOITATION D'INDUSTRIES HOTELIERES PART DE FONDATEUR N° 0237 18 Coupon payable en 1946 18	8 SOCIETE POUR L'EXPLOITATION D'INDUSTRIES HOTELIERES PART DE FONDATEUR N° 0237 8 Coupon payable en 1936 8
27 SOCIETE POUR L'EXPLOITATION D'INDUSTRIES HOTELIERES PART DE FONDATEUR N° 0237 27 Coupon payable en 1955 27	17 SOCIETE POUR L'EXPLOITATION D'INDUSTRIES HOTELIERES PART DE FONDATEUR N° 0237 17 Coupon payable en 1945 17	7 SOCIETE POUR L'EXPLOITATION D'INDUSTRIES HOTELIERES PART DE FONDATEUR N° 0237 7 Coupon payable en 1935 7
26 SOCIETE POUR L'EXPLOITATION D'INDUSTRIES HOTELIERES PART DE FONDATEUR N° 0237 26 Coupon payable en 1954 26	16 SOCIETE POUR L'EXPLOITATION D'INDUSTRIES HOTELIERES PART DE FONDATEUR N° 0237 16 Coupon payable en 1944 16	6 SOCIETE POUR L'EXPLOITATION D'INDUSTRIES HOTELIERES PART DE FONDATEUR N° 0237 6 Coupon payable en 1934 6
25 SOCIETE POUR L'EXPLOITATION D'INDUSTRIES HOTELIERES PART DE FONDATEUR N° 0237 25 Coupon payable en 1953 25	15 SOCIETE POUR L'EXPLOITATION D'INDUSTRIES HOTELIERES PART DE FONDATEUR N° 0237 15 Coupon payable en 1943 15	5 SOCIETE POUR L'EXPLOITATION D'INDUSTRIES HOTELIERES PART DE FONDATEUR N° 0237 5 Coupon payable en 1933 5
24 SOCIETE POUR L'EXPLOITATION D'INDUSTRIES HOTELIERES PART DE FONDATEUR N° 0237 24 Coupon payable en 1952 24	14 SOCIETE POUR L'EXPLOITATION D'INDUSTRIES HOTELIERES PART DE FONDATEUR N° 0237 14 Coupon payable en 1942 14	4 SOCIETE POUR L'EXPLOITATION D'INDUSTRIES HOTELIERES PART DE FONDATEUR N° 0237 4 Coupon payable en 1932 4
23 SOCIETE POUR L'EXPLOITATION D'INDUSTRIES HOTELIERES PART DE FONDATEUR N° 0237 23 Coupon payable en 1951 23	13 SOCIETE POUR L'EXPLOITATION D'INDUSTRIES HOTELIERES PART DE FONDATEUR N° 0237 13 Coupon payable en 1941 13	3 SOCIETE POUR L'EXPLOITATION D'INDUSTRIES HOTELIERES PART DE FONDATEUR N° 0237 3 Coupon payable en 1931 3
22 SOCIETE POUR L'EXPLOITATION D'INDUSTRIES HOTELIERES PART DE FONDATEUR N° 0237 22 Coupon payable en 1950 22	12 SOCIETE POUR L'EXPLOITATION D'INDUSTRIES HOTELIERES PART DE FONDATEUR N° 0237 12 Coupon payable en 1940 12	2 SOCIETE POUR L'EXPLOITATION D'INDUSTRIES HOTELIERES PART DE FONDATEUR N° 0237 2 Coupon payable en 1930 2
21 SOCIETE POUR L'EXPLOITATION D'INDUSTRIES HOTELIERES PART DE FONDATEUR N° 0237 21 Coupon payable en 1949 21	11 SOCIETE POUR L'EXPLOITATION D'INDUSTRIES HOTELIERES PART DE FONDATEUR N° 0237 11 Coupon payable en 1939 11	1 SOCIETE POUR L'EXPLOITATION D'INDUSTRIES HOTELIERES PART DE FONDATEUR N° 0237 1 Coupon payable en 1929 1

HET STERFHUIS VAN PIETER WILZOET

door Dan VERSTRAETE

Pieter WILZOET was de zoon van Jan die op het kasteel van Zandvoorde gewoond had. De vrouw van Pieter was Cornelia CUPERS, dochter van Jacob. Tijdens zijn leven was Pieter hoofdman van Zandvoorde en hij woonde aan het hedendaagse marktpleintje, aan de oostkant van de Bredeweg (die daar nu Dorpstraat genoemd wordt), juist aan de kromming van de weg. Ten zuiden van zijn hoeve stond de herberg "De Hert", meer zuidwaarts stonden nog enkele huisjes en bij de kerk had men de herberg "De Keizer".

Pieter WILZOET stief op 7 september 1559, dat is dus bijna 430 jaar geleden. Dank zij de boedelinventaris die na zijn dood werd opgemaakt, kunnen wij ons een beeld vormen van de levenswijze van deze voorname boer. (Brugge, rijksarchief, fonds aanwinsten nr. 5635).

Pieter was veeboer, dat wil zeggen een landbouwer die zich vooral met veekweek bezig houdt. Hij bezat heel wat weiland in de omgeving en hij stak daar koeien in die hij mager kocht en die hij verkocht wanneer zij vet geworden waren. In gans die omgeving lag goed grasland dat vettegras genoemd werd. Zo kocht Cornelis LABE honderd zevenendertig beesten bij de weduwe van Pieter voor 490 pond groten maar Pieter had tijdens zijn leven bij diezelfde Cornelis LABE ook beesten gekocht om die te vetten. De weduwe verkocht die beesten om de verdeling mogelijk te maken. Zij waren nog niet allemaal geschikt voor het slachthuis want als men dat uitrekent komt men aan de som van drie pond en elf schellingen per stuk vee. Pieter had ook elders vee gekocht om te "leggen" zoals men dat zegde. Hij betaalde zo bij Claes JONCKHEERE 12 pond 19 schellingen groten voor 4 magere koeien, dus ongeveer dezelfde som per stuk vee als de weduwe kreeg van Cornelis LABE. Een vette koe kostte eigenlijk iets meer dan 4 pond groten. Dat was de prijs die de weduwe betaalde toen zij een koe kocht bij Jacob CANT om die te slachten voor de uitvaart.

Pieter was eigenaar van meer dan honderd gemet land. Hij gebruikte dat echter niet allemaal want hij verpachtte er een groot deel van. Daarbij pachtte hij zelf nog een twintigtal gemeten van allerlei eigenaars, meestal geestelijke instellingen zoals het begijnhof te Brugge, Sint Juliaan in die stad, de kerk van Zandvoorde, die van Oostende, de kapellanij van Zandvoorde en zo meer. Hij gaf dit land dan soms in napacht aan andere mensen. En soms pachtte hij zelf een stuk weiland om koeien te vetten. De grootste oppervlakte van zijn gebruik was vettegras, dus weiland. Veel akkerland bewerkte hij niet maar toch zaaide hij wat tarwe en waarschijnlijk veel vlas. Dit kunnen we veronderstellen door het feit dat er veel lijnwaad aanwezig was in het sterfhuis : 17 stukken van 20 tot 27 ellen lengte, getekend met de letters A tot T, een tiental schoonlakens van verschillende bewerking (Doorniks werk, Pavijewerk, Capeletswerk, Damasten werk), veel servieten, veel slaaplakens en fluwijnen en nog ander gerief, te veel voor eigen gebruik.

Op het hof werkten twee meiden die in de zomer meer verdienden dan in de winter. Ik denk dat zij zich tijdens de winter vooral met spinnen en weven bezig hielden. Dan was er op het hof nog een knecht (cnape) die 9 schellingen verdiende. De weduwe van

Amand WILLAERT bewaakte de vette beesten en zij kreeg daar 13 schellingen groten voor per jaar. De meiden kregen ongeveer één pond per jaar.

Wat de woning van Pieter WILZOET betreft, wij kunnen ons daar moeilijk een beeld van vormen. Zij omvatte een soort voorportaal, voorvloer genaamd, twee kamers, een keuken, kelder en hoogkamer (hier neerkamer genaamd). Daarboven was een ruime zolder die ook in afdelingen was afgescheiden. In een van die afdelingen kon geslapen worden. Er stonden daar twee koetsen maar slechts één koets was voorzien van bedgerief. Ook in een van de kamers beneden kon geslapen worden. Zelfs in de keuken was er een slaapgelegenheid voorzien. Dat zal dan wel een alkoof geweest zijn. Het best ingericht als slaapplaats was de neerkamer (de voute of hoogkamer zouden wij zeggen). Daar waren twee bedden, Een ervan was een lijzekoets, dat wil zeggen een bank die als bed kon gebruikt worden, een voorloper van onze canapé. Natuurlijk stonden allerlei meubelen in de woning en op de zolder lag allerlei gerief, teveel om dat hier op te sommen. Er waren veel voorwerpen in tin : plattelen, sauspannen, borden, kannen en stopen : alles samen meer dan 400 pond, dat is meer dan 150 kilogram. Spinnewielen en koperen ketels waren er ook meer dan genoeg.

Op het hof stonden de stalling, een schuur en een bakhuis, hier ovenkot genoemd. Die schuur was nog maar juist gekocht door Joos ALLAERDT voor 6 pond groten. Er zaten hooi, haver, een tas tarwe en wat rondkoren (koolzaad) in de schuurwinkels. In de stal stonden een oud paard en vier koeien. Zes vaarzen liepen in het vettegras rond Oostende, samen met vijf kalvers en een weirschaap. Verder had men dus nog een ovenbuur en een afdak aan de schuur waar een kar stond. Daar lag ook nog ander gerief zoals een hoop darink (turf), een vettegrasbijl, een "houppenet", een "reitrake" en een "pulsperse". Dat net, die rakel en die lange stok wijzen op aanwezigheid van watergangen in de omgeving.

Pieter WILZOET was een tamelijk rijk man. Dat wordt o.a. bewezen door de meubilering van zijn woning. Naast allerlei kasten en kisten waren daar ook beelden en schilderijen aanwezig en dat was zeldzaam in die tijd. Er waren ook tapijten, kussens met groen leer, mooie bedspreien en zelfs spiegels en zetels in die woning. Pieter bezat zelfs een dronkaardstoel, dat was een schommelstoel zoals Jef WEYNS, zaliger, ons dat heeft leren kennen. Pieter had dan nog schone kleren : een gekleurde mantel met een ommeslag in fluweel, een zwarte laken mantel, een zwarte rok, een wambuis met satijnen mouwen, een armozijnen rok, een damasten rok, een zwarte keerle met Roemeense vellen, drie bonnetten en veel ondergoed dat aan de armen werd gegeven. Kleren en juwelen van de weduwe worden niet vermeld omdat zij dat allemaal mocht behouden. Zij mocht ook alle meubels en ander gerief behouden mits 116 pond te betalen.

Het liggende geld in huis bedroeg de som van 113 pond groten. Dat was ook voor de weduwe, evenals de voorraad eten in de kelder : een kuip met vlees van een os, een kuip met vlees van een koe, 4 buikschotels (baken noemde men dat) van een zwijn, een pot boter, twaalf kleine kazen en wat roet. De weduwe moest echter wel de uitvaart helpen betalen en één pond per jaar voor een Onze Vrouwe lof dat haar man gesticht had in de kerk van Zandvoorde. De pastoor, Jan HEYNS, kreeg daarvoor 10 schellingen en de twee kapellanen met de koster kregen ook

tien schellingen. De weduwe verklaarde ook dat zij vier pond groten bezat die haar schoonvader, Jan WILZOET, destijds gegeven had om daarmee de kosten te betalen voor het bekomen van de priesterlijke staat van Adriaan SLABBAERT. Wanneer die man echter geen priester werd, moest het geld teruggegeven worden. De huishuur van kreupel Janneken (3 schellingen) kwam ook bij de schulden van het sterfhuis want Pieter WILZOET had zich tot die jaarlijkse betaling verbonden.

Dan waren er nog allerlei renten te betalen en de tiende van de vruchten die een bedrag van 13 pond en 10 schellingen per jaar bedroeg. De abdij van Oudenburg had recht op de helft van dat bedrag want zij was een voorname tiendeheffer te Zandvoorde. Dan moest de belasting van de tiende penning nog betaald worden en dat was 6 pond 5 schellingen. De parochiebelasting van Zandvoorde bedroeg 5 pond 8 schellingen. Dat was veel geld. Veel geld kostte ook de uitvaart waar François AMPE voor zorgde. De begraving alleen kostte reeds 11 pond. Het dodenmaal werd betaald met 10 pond.

Pieter stierf in september 1559 en de verdeling gebeurde in december van het jaar. De verdelers, hier deelslieden genaamd, moesten nog eens geld hebben. Arnaud BOGAERT werkte daar 10 dagen aan en hij kreeg 4 pond. Zijn helper werkte slechts twee dagen en hij kreeg 8 schellingen. Samen dronken zij, in die periode, 46 kannen bier en wijn. Dat was 23 stoop want een stoop was twee kannen. Er werden daar evenveel schellingen voor betaald, dus 23. Sterven kost in onze tijd veel geld maar men zou zeggen dat dit, vierhonderd jaar geleden, nog veel meer kostte.

Na aftrek van alle schulden, bleef er toch nog 207 pond over in het sterfhuis. Dat moest nu verdeeld worden tussen de erfgenamen die, spijtig genoeg, niet vermeld worden. De weduwe had recht op vijf delen van acht en de andere erfgenamen hadden recht op drie delen van acht. Men zou kunnen denken dat Pieter geen kinderen had en dat die drie delen van de erfenis aan zijn broers of zusters werden gegeven.

ENSORIANA

<> James Ensor (tentoonstellingscatalogus). Hamburg (Kunstverein), 1986.
Catalogus van de tentoonstelling 06.12.86 08.02.1987.

Schitterende catalogus met - wat de schilderijen betreft - de nadruk op het minder gekende en latere werk, op zichzelf een verdienste en correctie aan het traditionele Ensor imago. De catalogusnota's zijn van een voorbeeldig wetenschappelijk gehalte.
Verder bijdragen door Hans PLATSCHEK, Joachim HEURINGER VON WALDEGG, Diana LESKO & Bernd GROWE.
Talrijke kleurfoto's en enkele niet geziene foto's van Ensor zelf.
Aanwezig in het Fonds OSTENDIANA van de Stadsbibliotheek.

<> NIEUWE ENSORPRENTKAARTEN

Sedert eind 1986 zijn in het Museum voor Schone Kunsten 2 nieuwe ENSOR-prentkaarten te koop :
- "De Knaap" academisch werk uit 1878.
- Het ENSOR-Monument van DE VALERIOLA/repliek DURIEZ aan de Venetiaanse Galerijen. Een uiterst stemmige opname van Foto ROLAND.

NAAMLIJST VAN ALLE DEGEENE DIE ALDAAR AANVEERD, GEKLEED, GEPROFEST EN BEGRAVEN WIERDEN (vervolg)

1798 Zuster Eugenia in de wereld genaamd Joanna Francisca De Brandt, oud 25 jaren, gekleed 31 januari 1769, geprofest 6 februari 1770, geboortig van Reninghe in het Diocees van Yperen, wierd tot medemoeder gekozen 15 februari 1791. Zuster Eugenia De Brandt is overleden den 11 februari 1798 in den ouderdom van 54 jaren. Gesupprimeerde Religieuse den termijn van 17 dagen, 't klooster geevacueert seven dagen. Dus memorie.

1801 Zuster Maria Josepha Houtter, oud 23 jaren, gekleed den 3 februari 1751, geprofest den 9 februari 1952. Zuster Marie Joseph Houtter subietelijk overleden den 21 october 1801, in den ouderdom van 73 jaren gesupprimeert sedert den 25 januari 1798.

1802 Zuster Monica in de wereld genaamd Joanna Versluys, geboren te Oostende, oud 24 jaren, gekleed 19 februari 1753, geprofest 20 februari 1754. Zuster Monica Versluys overleden den 22 november 1802 in den ouderdom van 74 jaren. Gesupprimeert sedert den 25 januari 1798.

1804 Zuster Carolina in de wereld genaamd Catharina Willems, geboortig van Poperinge, oud 22 jaren, is gekleed 19 februari 1753, geprofest 20 februari 1754. Zuster Carolina Willems, gesupprimeerde Zwarte Zuster overleden 22 april 1804, in den ouderdom van 73 jaren en begraven den 24 april volgens de akte van doodboek van SS. Petrus en Pauluskerk te Oostende.

1806 Zuster Marie Anne in de wereld genaamd Anna Theresia Clouwé, oud 28 jaren en geprofest op den feestdag van den H. Augustinus 28 augusti 1778. Zuster Marianna Clouwé gesupprimeerde Zwarte Zuster overleden tot Brugge den 18 mei 1806 in den ouderdom van 56 jaren en 9 maanden.

1812 Zuster Benedicta in de wereld genaamd Louise Schoonheere, geboortig van Dunkerke, oud 24 jaren is gekleed den 13 augusti 1759, geprofest den 19 augusti 1760. Zuster Benedicta Schoonheere overleden tot Veurne den 12 augusti 182 in den ouderdom van 79 jaren, gesupprimeerde religieuse sedert den 5 februari 1798.

1812 Zuster Godelieve in de wereld genaamd Maria Godelieve De Combel, geboren te Ghistel oud 23 jaren, geprofest den 6 februari 1770. Godelieve De Combel gesupprimeerde Zwarte Zuster overleden den 20 november 1812 in den ouderdom van 66 jaren 9 maanden en 11 dagen wierd begraven den 22 november volgens het extract van de doodboek van SS. Petrus en Pauluskerk te Oostende.

Daer wordt U.L. met droefheyd bekent gemaekt
van wegens De Religieusen Swaerte Susters,
als dat hunne mede Suster Marie Godelieve
Combel
is overleden den 20 november 1812, 's morgens
ten 9 ueren, in den ouderdom van 68 jaeren,
9 maanden en 11 dagen.
De Begraevinge zal geschieden op morgen den 22
dezer, in de Parochiale Kerke 's morgens ten 11 ueren;

U.L. versoekende de zelve met uwe tegenwoordigheid
te willen vereeren
Dat de Ziele rust in vrede

De eerste der dertigste Missen zal geschieden
op dyssendag 24 dezer ten 8 ueren, in de gezegde Kerke

1818 Zuster Isabella in de weireld genaamd Maria Josepha Semaesse, geboortig van Oostend oud 24 jaren, gekleed 17 mei 1763, geprofest 6 juny 1764, wierd tot medemoeder gekozen voor 3 jaren 27 juli 1784, en wederom den 3 juli 1787, en op 4 februari 1788 met de meeste voizen van 13 religieusen gekozen tot moeder, en wederom tot medemoeder 18 februari 1794. Zuster Isabelle Semaesse overleden den 7 februari 1818 in den ouderdom van 78 jaren en 11 maanden gesupprimeert sedert den 5 februari 1798. Moeder van 't klooster geweest den tijd van 3 jaren.

1822 Zuster Josepha Van de Steene, wettige dochter van Joannes en van Catharina Moentiens, geboren te Oostende anno 1758, 27 september, heeft op 20 maart 1787 hare solemnele professie gedaan. Zuster Josepha Van de Steene overleden binnen Oostende den 24 juli 1822, in den ouderdom van 63 jaren, 9 maanden en 27 dagen en is begraven ter parochie Mariakerke.

Requiescat in pace

1829 Zuster Agnes in de wereld genaamd Anna Theresia De Visscher, geboren te Oostende, oud 21 jaren, geprofest den 6 februari 1770, gekozen tot medemoeder 4 februari 1788 voor 3 jaren, en is met meerderheid van stemmen canonikelijk verkozen tot moeder den 15 februari 1791 voor 3 jaren en wederom den 18 februari 1794. Overleden den 18 september 1829 en begraven den 20 als geschreven staat op de doodboek der SS. Petrus en Pauluskerk van Oostende.

verso

14 Aout 1696 fo 163 verso Notaris akten Vanden Heede, Maria Eenbeer staende op haer profes in 't Clooster van Religieusen onder den regel van H. Augustinus geseyt de Swarte Susters binnen deser Stede.

"KUIFJE" VOOR DE FILM GEZOCHT EN GEVONDEN TE OOSTENDE (1960)

door Emiel SMISSAERT

Van de overbekende striptekenaar HERGÉ, pseudoniem van Georges REMI (°1907) en die in 1983 aan leukemie overleed, verscheen in 1986 een allerlaatste Kuifjesalbum, "Tintin et l'Alph-Art", dat over kunst en kunsthandel gaat. Intussen woedt de Kuifjesrage en cultus onverminderd verder bij personen die na hun twaalfde verjaardag niet alleen nostalgisch blijven snuisteren en nagenieten in oude Kuifjesalbums, maar ook bij volwassenen die voortdurend op zoek zijn naar oude versies, eerste uitgaven, posters en gadgets. De Fransen betitelen gevat deze categorie mensen als : Tintinologen, Tintinofielen, Tintinomanen. Elk jaar worden er door de uitgeverij Casterman 2,5 miljoen Kuifjesalbums verkocht en tot nu toe werden er negentig miljoen Franstalige albums aan de man gebracht. Kuifje spreekt maar liefst drieëndertig talen.

Het verschijnsel Tintinomanie houdt zelfs de wetenschappers bezig, en niet alleen als lezers. Psychanalisten breken zich het hoofd en schrijven dikke boeken vol over Kuifje. Wie kent er niet beroemde Kuifjesfans als, noem maar op : Jacques CHIRAC, Haroen TAZIEFF en...generaal DE GAULLE die Kuifje "zijn enige rivaal op het internationaal toneel" noemde.

Gelet op het overweldigend sukses van de albums waar wij ons als negen of tienjarigen toch zo konden in verdiepen, wekt het geen verbazing dat de avonturen van Kuifje op het filmdoek zouden voortgezet worden. Pas aan het einde van de jaren vijftig begon de filmwereld zich hiervoor echt warm te maken. Aanvankelijk opteerde men voor "realistische" films, met echte acteurs; begin de jaren zestig kwamen op die manier twee volwaardige en avondvullende kleurenfilms tot stand. En eind de zestiger jaren werden lange tekenfilms, bestemd voor de bioscoop, door de firma Belvision gemaakt. Ik noem "De Zonnetempel" (1969) en "Het haaienmeer" (1972).

"(...) Maar bij het zien van de vier lange films gebaseerd op de avonturen van Kuifje, ontkom je niet aan de conclusie dat ze, zo niet mislukt (dank zij de films heeft tenslotte een nieuw publiek het universum HERGÉ kunnen ontdekken), dan toch minstens teleurstellend zijn (ze hebben de enthousiaste albumlezers niet kunnen overtuigen, evenmin overigens als de cinefielen. (...) HERGÉ's tekenstijl houdt het midden tussen extreem realisme (wat de decors betreft) en karikatuur (wat de personages betreft). (...) Deze personages zijn te karikaturaal om geloofwaardig neergezet te worden door concrete, levende mensen. Vooral een held als Kuifje is te abstrackt, te puur grafisch om zich voor een acteursrol te lenen : hij is bedacht voor het beeldverhaal en daar krijg je hem haast niet uit". Einde citaat met wijze bedenkingen die de nagel op de kop slaan (zie : "De Wereld van Hergé" (1983) van Benoit PEETERS, een eminent Tintinoloog).

Voor de film was het grootste probleem natuurlijk een acteur te vinden die een geloofwaardig Kuifje op het doek kon neerzetten en waarmaken. Het moest niet noodzakelijkerwijze een getrouwe copie van het personage zijn. Gedurende lange tijd zocht en keek men uit naar zo'n "witte raaf". Tot Chantal RIVIÈRE, een vriendin van HERGÉ, op een goede dag op het strand van Oostende een jongen ontdekte die een treffende gelijkenis met Kuifje had. Een jeugdige sportmonitor die de naam Jean-Pierre TALBOT droeg, had de allure en de ouderdom van Kuifje; hij was van plan in het onderwijs te gaan, stond bekend als een verwoed sportman en, heel belangrijk, hij beschikte volgens zijn naaste omgeving over het merendeel van de morele kwaliteiten die aan Kuifje toegeschreven worden. Jean Pierre TALBOT heeft aldus aan Kuifje gestalte gegeven in de films "Het geheim van het gulden vlies" (1960) en vervolgens in "Kuifje en de blauwe sinaasappels" (1964).

Maar hoe en waar is die "ontdekking" verlopen ? Een oudere dame uit het centrum van Oostende herinnert zich, dat mevrouw GÉRARD die gerante was in een schoenenzaak op de hoek van het Marie Joséplein en de Adolf Buylstraat, zeer onverwacht het bezoek kreeg van twee personen. Zij polsten en informeerden of zij wel de grootmoeder was van de nog jonge Jean Pierre TALBOT die op hetzelfde ogenblik vertoefde in de club "Les Dauphins" op het strand. Op haar bevestigend antwoord, deelden zij haar mede dat de jongeman beantwoordde aan het profiel dat zij voor ogen hadden van Kuifje uit de boeken van HERGÉ en dat zij op

zoek waren naar een jonge acteur om een Kuifjesfilm te maken. Grootmoeder GÉRARD aarzelde : zij kon hierin geen beslissing nemen en vroeg bedenktijd om zijn moeder die haar schoondochter was en te Spa woonde, te raadplegen. Telefonisch zocht zij contact met de moeder van Jean Pierre, maar die dame had haar bedenkingen en wenste zekerheid omtrent hun bedoelingen. Daarop werd ze opgezocht te Spa en na beraad kwam men tot een overeenkomst : Jean Pierre TALBOT mocht in 1960 de hoofdrol als Kuifje spelen in "Het geheim van het gulden vlies", de film zou gedraaid worden in Frankrijk en moeder alsook grootmoeder mochten ter plaatse verblijven voor de duur van de opnamen. Wat effectief gebeurd is.

Het loon dat Jean Pierre opstreek, aldus mijn zegsvrouw, werd oordeelkundig belegd. Maar door het filmen en de vele tijd die daaraan besteed werd, bracht Jean Pierre het enkel tot onderwijzer. Zijn leerlingen en heel wat inwoners van Spa noemen hem nog altijd Tintin of "Monsieur Tintin" wat hem genoegen doet. "Tintin" TALBOT is gehuwd met een verpleegster, na de opnamen van de tweede Kuifjesfilm, en bezit ondermeer door erfenis van grootmoeder GÉRARD een appartement in residentie "Le Neuilly", Hendrik Serruyslaan 4, te Oostende.

Aanvulling

VERGETEN OOSTENDSE KUNSTSCHILDERS - CLXV : RENE VAN DEN BERGHE

door Norbert HOSTYN

° Oostende, 1926 + Oostende, 1980.

Was leerling aan de Academie van Brugge (bij E. ROMMELAERE en R. DE PAUW).

Godecharlesprijs in 1951. Was een tijdlang leraar aan de Academie van Oostende.

Figuren, stillevens in een door het expressionisme beïnvloede stijl die tevens nog wat weg had van het realisme.

In het Museum voor Schone Kunsten, Oostende : "Stilleven" en "Liggende naakt".

ENKELE VERANDERINGEN IN ONS HEEMMUSEUM

In de loop van de maand januari werd een begin gemaakt met de herschikking van de inkomzaal (zaal A. SLEEKS) van ons Heemmuseum.

Het "rollend materieel" kreeg een nieuwe schikking en er kwam een tijdschriftenrek bij met zithoekje.

Zo zijn onze leden en bezoekers in de mogelijkheid om in alle comfort enkele tijdschriften door te nemen.

Aug. VAN ISEGHEM
Voorzitter

ERRARE HUMANUM EST

In het DE PLATE nummer van januari 1987 nr 1/16de jaargang schoven zich enkele kleine foutjes waarvoor we ons verontschuldigen.

Op bladzijde 87-3 onder nr 16 dient men te lezen :

DE GROTE VLOEIING VAN 1584 of het ontstaan van de Oostendse GEULE

Op bladzijde 87/13 (de fotobladzijde) is er, natuurlijk sprake van het VAN NESTE genootschap.

J.B. DREESEN

VOOR DE LIEFHEBBERS VAN OSTENDIANA

HERDENKINGSPENNING uitgegeven ter gelegenheid van het Honderdjarig bestaan van KONINKLIJKE MAATSCHAPPIJ DER EX-ONDEROFFICIEREN OOSTENDE

Op 22 en 23 mei 1987 viert de KONINKLIJKE MAATSCHAPPIJ der EX-ONDEROFFICIEREN van Oostende haar honderdjarig bestaan.

Ter gelegenheid van dit uitzonderlijk feit sluiten we weer aan bij een bijna even oude traditie van de vereniging, namelijk het uitgeven van een herdenkingspenning. Vanaf 1892, vijf jaar na de stichting, gebeurde dat regelmatig bij elk groot evenement. Wij hernemen deze traditie ter gelegenheid van ons honderdjarig bestaan.

De penning zal op de voorzijde de beeltenis dragen van Zijne Majesteit koning Boudewijn. De achterzijde is versierd met een lauwerkrans en zal de volgende tekst dragen :

1887 - 1987
KON. MAAT.
EX-ONDEROFFICIEREN
OOSTENDE

Er zijn drie uitvoeringen voorzien :

- Brons gepatineerd aan de prijs van 350-Fr stuk
- Brons verzilverd, oud zilver à 400-Fr stuk
- Brons verguld, fijn goud à 500-Fr stuk

Teneinde de penningen te bewaren of ze op de gepaste wijze te laten zien kunt u verder nog bestellen :

- Etui plastiek, doorschijnend deksel à 22-Fr
- Schrijn plastiek bruin à 100-Fr
- Staandertje alu. geassorteerde patines à 40-Fr

U kunt zich van nu af een of meerdere exemplaren, met of zonder de toebehoren, reserveren door de opgegeven bedragen te storten op rekening : 000-0146912-54
Kon. Mij. EX.O.O.officieren
8400 Oostende
met de vermelding : "Wens in te tekenen voor....."

De inschrijvingen worden afgesloten op 1 april 1987. Tracht er op tijd bij te zijn want dit is een enige gelegenheid.

J.B. DREESEN

KLASFOTO'S SCHOOLJAAR 1962 1963. Oproep aan onze leden

Indien U nog over klasfoto's beschikt van het schooljaar 1962 63, van U of Uw kinderen, genomen in een school van Oostende stel ze ons dan ter beschikking. Op die manier helpt U ons mee aan de tweede THEMATENTOONSTELLING voor 1987 die loopt van 1 april tot 30 juni 1987 onder het thema "OOSTENDSE SCHOOLJEUGD 25 JAAR GELEDEN".

Geef Uw foto, of foto's, indien mogelijk met een paar namen van leerlingen, binnen bij een van onze bestuursleden. Wij zullen er een uiterste zorg voor dragen en ze U ter gepaste tijd terug-bezorgen.

Het Bestuur

HET KANAAL BRUGGE-SLUIS, GEGRAVEN IN DE XIXde EEUW

Om het effect van de Engelse blokkade om te buigen, besloot Napoleon een kanaal te laten graven van Brugge naar Breskens : deze waterweg moest de haven van Duinkerke, langs een geheel van interne verbindingen, aansluiting doen geven met de Schelde.

De uitvoering van de werken, van het vak Brugge Damme werd op 15 juli 1808 toevertrouwd aan Philippe DE BROCK van Oostende. De werken werden twee maand later onderbroken en hernomen in 1810.

J.B. DREESEN

Bron : De havens aan de kust en aan het Zwin
(doorheen oude plannen en luchtfoto's)
door Rene LAURANT. Brussel 1986.

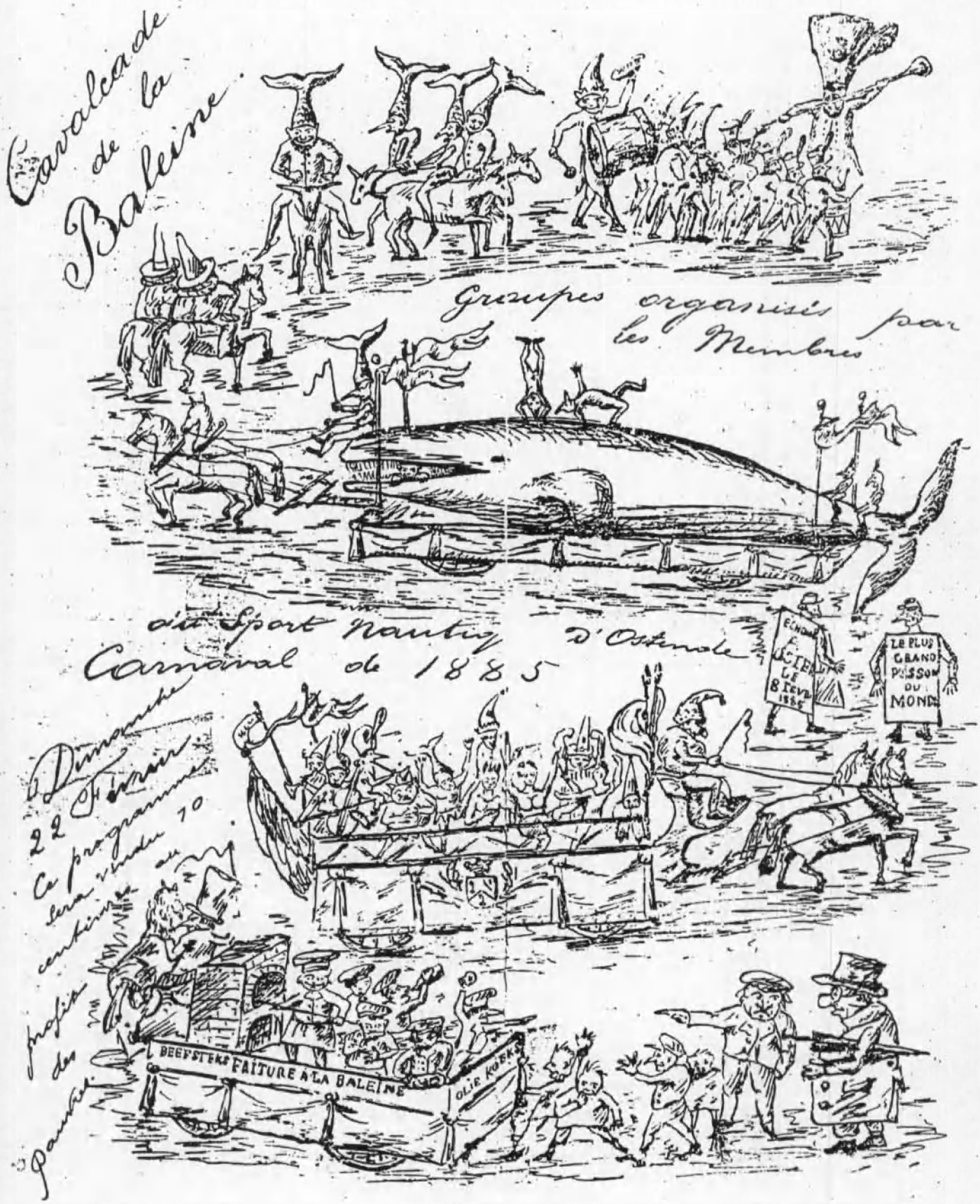
IN DIT NUMMER

blz. 35 : G. BILLIET : Uit het ijzige water van de "Ijsput" gered. Een voorval uit 1902.
blz. 37 : F. COOPMAN : De zeewijding te Oostende.
blz. 39 : D. FARASYN : De eerste stoommachine in West Vl. stond op het Oude Mijnplein te Oostende.
blz. 42 : J.B. DREESEN : Het O.L.Vrouwkapelletje te Mariakerke.
blz. 44 : P. VANDENABEELE : Oostendse drukkers werkzaam tussen 1850 en 1914.
blz. 49 : A. CASIER : Oostendse muziekgeschiedenis XXXV (vervolg)
blz. 51 : O. VILAIN : Kunstcynisme.
blz. 52 : N. HOSTYN : Monumenten, beelden & gedenkplaten te Oostende XXXVI en XXXVII.
blz. 54 : E. LIETARD : Oostendse aandelen.
blz. 57 : D. VERSTRAETE : Het sterfhuis van Pieter Wilzoet.
blz. 60 : De Zwarte Nonnen te Oostende een historiek (deel 15)
blz. 61 : E. SMISSAERT : "Kuifje" voor de film gezocht en gevonden te Oostende (1960)
blz. 64 : J.B. DREESEN : Herdenkingspenning Ex Onderofficieren Oostende.
blz. 65 : J.B. DREESEN : Het Kanaal Brugge Sluis, gegraven in de XIXde eeuw.

TEKST OVERNAME STEEDS TOEGELATEN MITS BRONOPGAVE

---

uit ons
Plate-archief

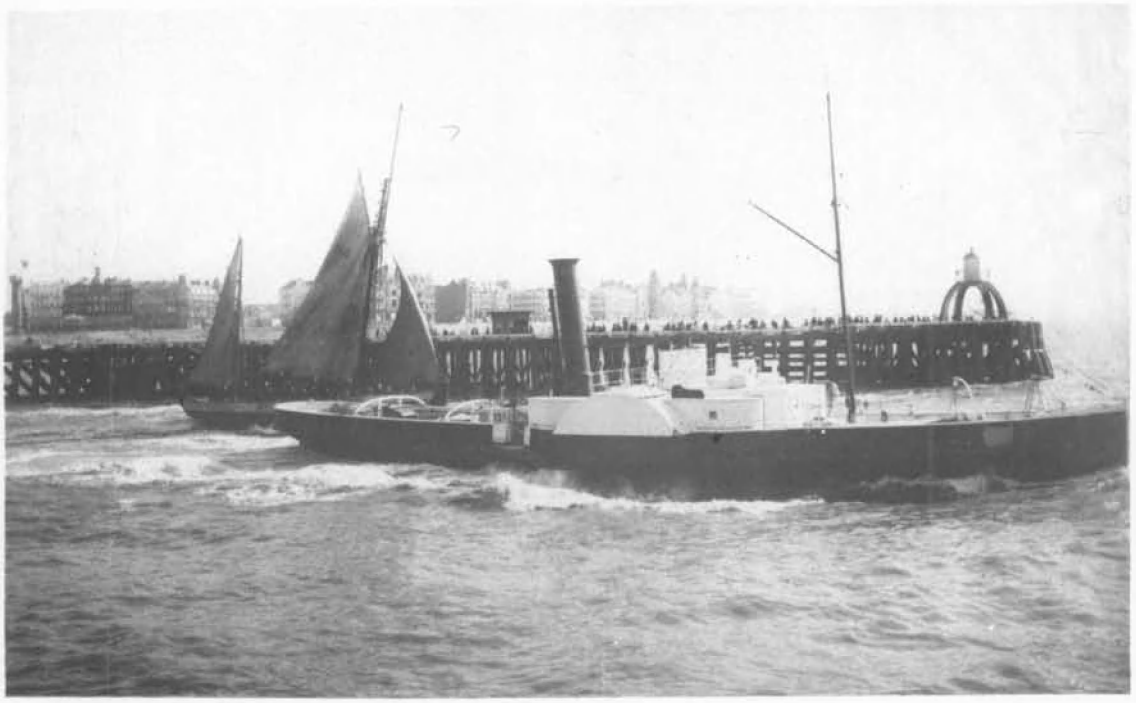

OPNIEUW VERKRIJGBAAR !

OUD OOSTENDE IN BEELD

DEEL 1

door André VAN CAILLIE

BIJLAGE DE PLATE
Nr2 FEB 1987

VERSCHIJNT OP 1 JULI 1987.

Formaat : 20 × 20 cm.
208 bladzijden (200 foto's en prenten)
Papier : 120 gram matte maco
Hard cover — ingebonden

Een prentenalbum
met 200 onuitgegeven zeldzame
foto's en prentkaarten
van oud Oostende
(periode 1860 - 1930)
allen uit privé verzameling ! ! !

ENKEL VERKRIJGBAAR BIJ VOORINTEKENING
UITERLIJK TEGEN 30 APRIL 1987

Prijs : 990 Fr (+ 50 Fr verzendingskosten binnenland)

Bedrag te storten op p.r. 000-0486754-08 op naam van Van Caillie A., Verenigingstraat 36, 8400 Oostende
of rechtstreekse voorafbetaling aan de auteur.
Duidelijk naam, adres, gemeente en aantal eksemplaren vermelden a.u.b.

OUD OOSTENDE IN BEELD - Deel 2 : onmiddellijk verkrijgbaar (Prijs : 950 Fr)
OUD OOSTENDE IN BEELD - Deel 3 : verschijnt op 15 november 1987
(zie afzonderlijke folder)

OUD OOSTENDE IN BEELD

DEEL 3

door André Van CAILLIE

Bijlage "De Plate" - nr. 2 - Feb. '87

VERSCHIJNT OP 15 NOVEMBER 1987

Formaat : 20 + 20 cm.
208 bladzijden (200 foto's en prenten)
Papier : 120 gram matte maco
Hard cover — ingebonden

Een prentenalbum
met 200 zeldzame foto's en
prentkaarten van oud Oostende

IN EIGEN BEHEER UITGEGEVEN

VOORINTEKENING UITERLIJK TEGEN 15 JULI 1987

Prijs bij vóórintekening : 850 fr. plus 50 fr. verzendingskosten (binnenland)
Prijs na 15 juli '87 : 990 fr. plus 50 fr. verzendingskosten (binnenland)

Bedrag te storten op p.c. 000-0486754-08 op naam van Van Caillie A., Verenigingstraat 36, 8400 Oostende
of rechtstreekse voorafbetaling aan de auteur.
Duidelijk naam, adres, gemeente en aantal eksemplaren vermelden a.u.b.

OUD OOSTENDE IN BEELD - Deel 2 : onmiddellijk verkrijgbaar (Prijs : 950 Fr)
OUD OOSTENDE IN BEELD - Deel 1 : verschijnt op 1 juli 1987
(zie afzonderlijke folder).

DE PLATE

TIJDSCHRIFT VAN DE OOSTENDSE HEEMKRING "DE PLATE

Vormings- en ontwikkelingsorganisatie en Permanente Vorming.
Aangesloten bij de KULTURELE RAAD OOSTENDE en het WESTVLAAMS VERBOND VAN KRINGEN VOOR HEEMKUNDE

Statuten gepubliceerd in de Bijlagen tot het Belgisch Staatsblad dd. 1-2 mei 1959, nr. 1931 en gewijzigd volgens de Bijlagen tot het Belgisch Staatsblad dd. 15 mei 1975 nr. 3394 en nr. 3395 en de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad van 4 december 1986 nr. 31023.

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER:	SECRETARIS:	PENNINGMEESTER:	REKENING:
A. VAN ISEGHEM	**J.B. DREESEN**	**J.F. FALISE**	750-9109554-54 of
IJzerstraat 1	Rode Kruisstraat 4	H. Serruyslaan 78/19	000-0788241-19
8400 OOSTENDE	8400 OOSTENDE	8400 OOSTENDE	

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen getekende bijdragen.

JAARGANG 16 **Nr.** 3 maart 1987

VOOR DE INHOUDSTAFEL VAN DIT NUMMER, ZIE DE LAATSTE BLADZIJDE.

EERSTE MAART - ACTIVITEIT

De Oostende Heemkring "De Plate" heeft de eer en het genoegen zijn leden en andere belangstellenden uit te nodigen tot een namiddagvoordracht op :

dinsdag 17 maart om 15 uur

in de Conferentiezaal van de V.V.F. Oostende, Dr Colenstraat 6, met als

Onderwerp : HONDERD JAAR POLITIEKE PROPAGANDA TE OOSTENDE

Spreker : de heer Omer VILAIN, Hoofdbibliothekaris van de stadsbibliotheken

Goede wijn behoeft geen krans. Onze hoofdbibliothekaris en ondervoorzitter van de Kring is een geboren en getogen Oostendenaar die het verleden van zijn stad op zijn duim kent. Als auteur van verschillende werkjes over Oostende heeft hij ons een deel van zijn kennis op papier nagelaten, een ander deel verwoord hij. In zijn lange loopbaan als Stadsbibliothekaris zag hij veel politieke figuren komen en ook weer gaan. Hij retropoleerde de politiek van de verschillende grote en kleine Oostendse politieke partijen. Dit alles brengt hij, zoals gewoonlijk flink anecdotisch getint, in deze namiddagvoordracht.

Een voordracht die U niet moogt missen. Zoals altijd is de toegang vrij en kosteloos ook voor niet leden.

TWEEDE MAART - ACTIVITEIT

De Oostende Heemkring "De Plate" heeft de eer en het genoegen zijn leden en andere belangstellenden uit te nodigen tot een avondvoordracht op :

donderdag 26 maart om 20u30

in de Conferentiezaal van de V.V.F. Oostende, Dr Colenstraat 6, met als

Onderwerp : MUZIEK OM ENSOR

Spreker : de heer Christian-Adolphe WAUTERS

De muziek is Ensor steeds bijzonder dierbaar geweest, hij heeft haar gekoesterd met genegenheid. Op alle manieren kwam dit tot uiting; hij speelde regelmatig muziek, componeerde een paar

muziekstukken en van het grootste doek tot de kleinste ets doorploegde hij met zijn doctrinaire fanfares.

De muziekmeesters moeten hem daar dankbaar voor zijn geweest want diverse Belgische componisten kwamen onder de invloed van de meester en zijn oeuvre en componeerde er een muziekstuk op. Flor ALPAERTS, Willem PELEMANS, Raymond CHEVREUILLE, Jules STRENS, Frederik DEVREESE, Renier VAN DER VELDE en Luc VAN HOVE, zijn even zoveel namen die voor Ensor op de notenbalk kropen.

Ondanks het feit dat al deze werken van grootmeesters uit de muziekwereld van grote artistieke kwaliteit zijn, sieren hun partituren zelden de concertprogramma's of de platencatalogus. Eens te meer een bewijs dat het zo moeilijk is Sant te zijn in eigen land.

De spreker C.A. WAUTERS is een veelzijdig man, die niet alleen in de muziekwereld zijn sporen verdiende maar ook als leraar, letterkundige, toondichter en journalist een zeer grote bedrijvigheid aan de dag legt.

Hij is, wat men pleegt te noemen "the right man on the right place" om U vanavond deze muzikale Ensor uit de doeken te doen. De voordracht wordt opgeluisterd door een reeks muzikale voorbeelden.

Een avond die U niet moogt missen en waarop we dan ook de grote massa leden en belangstellenden verwachten.

Zoals steeds is de toegang vrij en kosteloos, ook voor niet leden.

APRIL - ACTIVITEIT

In tegenstelling met de aankondiging in het jaarprogramma "De Plate" 1987 gaat de avondvoordracht van de maand april niet over "De Gebroeders Degraeve" maar wel "OVER BIER EN STREEKBIEREN". De spreker is de heer Honoré VAN WALLEGHEM. Datum en uur blijven wel onveranderd.

Meer details in ons Aprilnummer.

Wij verontschuldigen ons voor deze verandering in het programma, te wijten aan omstandigheden onafhankelijk van onze wil.

J.B. DREESEN

SS. OSTENDE

Was een stoomschip van 4.438 ton, gebouwd in Newcastle bij SWAN HUNTER in 1903. Het behoorde tot de rederij DEPPE. Het schip vertrok op tweede kerstdag 1942 vanuit New York, in konvooi, naar Engeland geladen met springstoffen. Op 15 januari 1943, ter hoogte van de Schotse westkust deed zich een ontploffing voor en brak er brand uit. Het schip werd naar de wal gestuurd waar op 17 januari de lading ontplofte en het schip volledig uitbrande.

Bron : Wandelaar et Sur l'Eau, jaargang 1946, bldz. 150.

J.B. DREESEN

OOSTENDSE MUZIEKGESCHIEDENIS - XXXV

INSTRUMENTALISTEN IN HET KURSAALORKEST VÓÓR 1914 (deel 3)

door Ann CASIER

1. Cellist DE VLIEGER Emile († 1960)

Hoewel Emile DE VLIEGER op papier nooit eerste cellist was, wordt hij hier toch besproken. Als Oostendenaar was zijn rol in het Kursaalorkest zeker niet onbelangrijk en bovendien werd hij later directeur van het Oostends muziekconcervatorium.

In 1905 plande hij, samen met enkele andere musici, muzikale optredens in verschillende Belgische steden (1). 's Zomers mocht hij als tweede cellist de zieke JACOBS vervangen in "Scènes Alsaciennes" van MASSENET (2). Hij werkte soms mee aan de muzikale ochtendvoorstellingen, die tot doel hadden jong talent in het publiek te laten optreden. Na een briljante eerste prijs te Brussel mocht DE VLIEGER zeker talentvol genoemd worden. Op een van deze morgenconcerten vertolkte hij het tweede celloconcerto in D van J. HAYDN, "Kol Nidrei" van Max BRUCH en als bisnummertje een tarantella van POPPER (3).

Kort na zijn huwelijk in 1907 met Niny GOVAERT, werd hij aangeworven als solo-cellist aan het Palais de la Jetée te Nice (4). Hij werd in 1909 leraar aan de Oostendse muziekschool en de jaren daaropvolgend werden gedomineerd door enkele grote concertreizen : Engeland, Rome en Napels, samen met dirigent RINSKOPF (5). Hij raakte bekend en werd directeur van de Blankenbergse muziekacademie en dirigent van het Casino aldaar (6). Eén der hoogtepunten uit zijn cellocarrière was toen de Philharmonie van Berlijn hem uitnodigde daar een concert te geven op 17 maart 1914 (7).

Hij nam vanaf 1933 de artistieke leiding van het Kursaal in handen en nodigde internationale musici als Paul HINDEMITH uit. In 1936 werd hij inspecteur van de muziekinrichtingen en stierf na een langdurige ziekte in 1960.

2. Fluitist WILLAME

WILLAME was eerste fluitist van het Kursaalorkest vanaf 1868 (misschien zelf nog eerder) tot en met de zomer van 1880. Hij was leraar fluit aan het conservatorium van Mons (8). Vooral in de kamermuziekconcerten kwam zijn talent aan bod. Zo werd hij erg gewaardeerd in een serenade van BEETHOVEN (9).

3. Fluitist VUYLSTEKE

In 1881 werd een nieuwe, jonge solist als fluitist aangesteld : VUYLSTEKE , die vier zomers lang aanvoerder bleef. Hij speelde zeer juist en met prachtige trillers en overwon alle moeilijkheden. In snelle passages was bij hem geen gesis te horen, wat men bij veel andere fluitisten blijkbaar wel hoorde (10). Hij stond bekend om zijn virtuositeit en voerde vaak composities uit van J. DEMERSEMAN, de koning van de fluit (11).

4. Fluitist VLAMINCK Achille

Achille VLAMINCK was solo fluitist van 1888 tot 1893. Hij was reeds vroeger fluitist in het orkest, want in 1887 had hij als amateur-schilder een portret in olieverf geschilderd met zijn dirigent Emile PERIER. Dit schilderij werd hem aangeboden op het einde van het concertseizoen (12). Zijn toon was heel fijn

en zuiver (13). Begin 1891 volgde hij de overleden klarinettist VANDER AA op als leraar houtblazers aan de muziekacademie. Hij behaalde zijn virtuositeitsdiploma fluit en een eerste prijs saxofoon te Gent. In de muziekschool moest hij niet minder dan vijf blaasinstrumenten aanleren : fluit, saxofoon, klarinet, hobo en fagot (14). Toen hij amper vier jaar les gaf, stierf hij in 1895 (15).

5. Fluitist MATTHYS

Was MATTHYS een beter fluitist dan VLAMINCK of was deze laatste zo vaak ziek dat dirigent PERIER, MATTHYS als eerste fluitist aanstelde nog voor VLAMINCKS dood ? Eind 1895 benoemde het stadsbestuur hem tot leraar aan de muziekacademie (16). Ook in het harmoniekorps Euterpe speelde hij. Het was immers op één van die concerten dat MATTHYS zijn solo in "Souvenir de Spa" van MEURICE onderbrak, omwille van kabaal en heen- en weergeloop van kinderen in de zaal (17). In 1898 werd hij als solist opgevolgd door A. STRAUWEN. Hij bleef echter te Oostende werkzaam, waarschijnlijk ook in het Kursaalorkest.

6. Fluitist STRAUWEN Auguste (°1874)

De heerschappij van Auguste STRAUWEN bij de fluiten duurde van 1888 tot en met 1913. Van bij het begin kreeg hij positieve kritiek en werd één der beste leerlingen van ANTHONI genoemd (18). Het was alleen jammer dat hij toen nooit in een solo optrad in een of ander groot werk.

Hij werd geboren te Laken op 8 maart 1874 en trok op 13-jarige leeftijd naar het Brusselse concervatorium. Drie jaar later behaalde hij zijn eerste prijs bij Théophile ANTHONI. Bij de dood van zijn vader werd hij tot dirigent van meerdere muziekverenigingen gekozen. In 1894 trad hij toe tot het concervatoriumorkest van Brussel en volgde ANTHONI op als solist in het Muntorkest. Hij was respectievelijk verbonden aan de Casino's van Rouan, Boulogne, Blankenberge, aan het Wauxhall te Brussel en het Oostends Kursaal. Daarbij was hij solist op de YSAYE- en DURANT-concerten te Brussel. Hij gaf les aan de Kortrijkse muziekschool en werd in 1909 professor fluit benoemd aan het koninklijk muziekconcervatorium van Gent (19). In 1911 moest hij dan ook solo optreden op een concert door hen ingericht (20). Zijn eerste solistisch optreden te Oostende was op 10 juli 1899. Hij voerde de "Fantaisie pastorale hongroise" van DOPPLER uit met een mooiklinkende toon, vaardig en con brio (21). Op 1 augustus 1901 bracht hij samen met de harpiste STROOBANTS het concerto voor harp en fluit van W.A. MOZART. Op hetzelfde concert voerde hij ook het mooie symfonische gedicht voor fluit en orkest van Peter BENOIT uit (22). Hij vertolkte ook verscheidene malen de fluitconcerti in D en G van W.A. MOZART met cadensen van F.A. GEVAERT. In 1903 zorgde hij voor een drietal "eerste uitvoeringen" : het fluitconcerto van de Gentenaar Ch. HANSSENS, "le rossignolet" van P. BADES en "Le colibri" van A. SELLENICK (23).

In 1905 werd Auguste STRAUWEN orkestchef van de balconcerten en in 1912 dirigent van de ochtendconcerten, waarop mondaine muziek uit het operettegenre gebracht werd. Na de dood van dirigent LANCIANI, doorzocht STRAUWEN diens bibliotheek en vond een aantal interessante composities van hem in manuscript. Zijn solistisch werk in het orkest gaf hij daarom niet op. Na zijn concertseizoen te Oostende in 1908 ondernam hij ook nog een

artistieke tournee door Engeland.

In 1914 bleef hij te Oostende als derde dirigent, doch de fluitsoli werden toevertrouwd aan DEMONT.

Voetnoten

(1) E.O., 17.01.1905.
(2) S.O., 30.06.1905.
(3) S.O., 16 en 18.09.1906.
(4) E.O., 17.10.1907 en 05.11.1907.
(5) C.O., 02.10.1909 en C.O., 21.02.1911 en 25.03.1911.
(6) E.O., 16.10.1912.
(7) C.O., 05.03.1914.
(8) E.O., 16.07.1876.
(9) E.O., 11.08.1878.
(10) E.O., 04.08.1881.
(11) S.O., 30.07.1884.
(12) S.O., 13.09.1887.
(13) S.O., 13.07.1890.
(14) E.O., 01.02.1891.
(15) E.O., 09.05.1895.
(16) E.O., 31.10.1895.
(17) E.O., 03.05.1903.
(18) S.O., 28.06.1898.
(19) E.O., 01.04.1909.
(20) C.O., 28.12.1911.
(21) S.O., 12.07.1899.
(22) Deze laatste compositie werd opnieuw door hem uitgevoerd op 15 september 1905.
(23) Respectievelijk op 16 en 20 juli en 5 augustus 1903.

HISTORIEK VAN DE OOSTENDSE POLITIE

Weldra verschijnt genoemd boek van de hand van Daniël DESCHACHT, lid van onze vereniging. Inzage in het manuscript leerde ons de degelijkheid van deze studie.

Hieronder als "voorsmaakje" de voorziende indeling :

1. Voorwoord door Julien GOEKINT, Burgemeester Stad Oostende.
2. Basis van onze gmeentelijke politie.
3. De eerste politiecommissarissen te Oostende.
4. De Korpschefs.
5. De Uniformen.
6. De Stedelijke Nachtwaak.
7. De Hondenbrigade en de politie op de Vuurtorenwijk.
8. De Huisvesting.
9. Het korps tijdens de beide wereldoorlogen.
10. De Politiebond "Hulp en Eendracht".
11. De Patrouilles.
12. Opleiding - Politiescholen.
13. Het Korps anno 1986. Emiel VANSTEENKISTE, Hoofdpolitiecommissaris.
14. Bibliografie.
15. Gebruikte afkortingen.

August VAN ISEGHEM

OOSTENDSE NUMISMATIEK

door Edwin LIETARD

INHULDIGING VAN DE VAANDELS OF VAANDELFEESTEN

Van 1860 af werd er door verschillende verenigingen in het Oostendse overgegaan tot het aanschaffen van een vaandel.

Dit vaandel was voor sommige verenigingen een prestige kwestie en zo werd aan de vervaardiging ervan een zeer grote zorg besteed.

Enkele van de ten heden dage overgebleven vaandels zijn een ware parel van vakmanschap en een streling voor het oog.

Op deze vaandels kwamen de naam en een uitbeelding van de vereniging voor alsook over het algemeen 2 data, het eerste jaartal kwam overeen met de stichting van de vereniging en het tweede was deze van de inhuldiging van het vaandel.

Deze inhuldigingen ervan gingen gepaard met grote feestelijkheden in de schoot van de vereniging.

Een zeer mooie verzameling van deze vaandels is tegenwoordig te bezichtigen in het heemmuseum "De Plate".

Sommige verenigingen lieten voor dit plechtig feest nog een medaille slaan, dit ter herdenking aan de overhandiging van het vaandel.

Deze medailles werden dan geschonken aan alle aanwezige leden van de vereniging.

Hieronder een beschrijving en opsomming van enkele medailles geslagen ter deze gelegenheid, van gekende en minder gekende verenigingen.

MEDAILLE IN VERGULD BRONS Ø 49 mm MET BRELOK, KROON EN RING

R. LEOPOLD II ROI DES BELGES
Hoofd links gericht.

V. Krans gevormd door muziekinstrumenten en binnenin een tekst in 6 lijnen :
HARMONIE EUTERPE OSTENDE
INAUGURATION DU DRAPEAU 22 NOVEMBRE 1891

MEDAILLE IN VERGULD BRONS Ø 51 mm MET BRELOK, KROON EN RING

R. OSTENDE
Gekroond wapenschild van Oostende met beide figuren boven boeg van boot.
Eronder 5 ingeslagen sterren.

V. Krans gevormd met Eiken- en Lauwertak met binnenin een tekst in 6 lijnen :
INHULDIGING VAN HET NIEUWE VAANDEL
11 JUNI 1899 MAATSCHAPPIJ OUDE WASSCHERS

MEDAILLE IN VERGULD BRONS Ø 40 mm MET BOL EN RING

R. OSTENDE
Gekroond wapenschild van Oostende met beide figuren boven 2 takkenbundels.

V. Krans gevormd door Eiken- en Lauwertak met binnenin een tekst in 6 lijnen :
MAATSCHAPPIJ OOG IN 'T ZEIL
INHULDIGING VAN HET VAANDEL 21 JANUARI 1900

MEDAILLE IN VERGULD BRONS Ø 51 mm MET BOL EN RING

R. Harp en Ster, Lauwer- en Palmtak.

V. Krans gevormd door Eiken- en Lauwertak, met binnenin een tekst in 5 lijnen :
VOORUIT IN DE TOEKOMST OOSTENDE
VAANDELFEEST 6 MEI 1900

MEDAILLE IN VERGULD BRONS Ø 41 mm MET BRELOK EN RING

R. OSTENDE
Gekroond wapenschild van Oostende met beide figuren boven 2 takkenbundels.

V. Krans gevormd door Eiken- en Lauwertak met binnenin een tekst in 6 lijnen :
CERCLE DRAMATIQUE & MUSICAL
UNION OSTENDAISE
INAUGURATION DU DRAPEAU 1900

MEDAILLE IN VERGULD BRONS 46/62 mm MET BOL EN RING

R. VILLE D'OSTENDE
Gekroond wapenschild van Oostende met beide figuren boven het water en eronder 5 ingeslagen sterren.

V. Lauwertak over het veld, middenonder een cirkel met tekst in 8 lijnen :
LIJNVISSCHERS MAATSCHAPPIJ
OPLETTENDHEID EN GEDULD
INHULDIGING VAN HET VAANDEL 18 NOV. 1900
eronder 5 ingeslagen sterren

MEDAILLE IN VERGULD BRONS Ø 51 mm MET BOL EN RING

R. Gekroond wapenschild van België met leuze "UNION FAIT LA FORCE".

V. Krans gevormd door vrouw met bazuin en tak en engeltje, middenin tekst in 6 lijnen :
BOND DER POLITIEBEAMBTEN OOSTENDE
INHULDIGING VAN HET VAANDEL 1900
FISCH & Cie

MEDAILLE IN VERGULD BRONS Ø 51 mm MET BOL EN RING

R. OSTENDE
Gekroond wapenschild van Oostende, met beide figuren boven de boeg van een boot.

V. Lauwertak dwars over het veld met middenin een blok met een tekst in 3 lijnen :
FETES DES DRAPEAUX 3 JUIN 1906

MEDAILLE IN VERGULD BRONS Ø 51 mm MET BOL EN RING

R. 3 koeien en boom DE WEVER
eronder 6 ingeslagen sterren.

V. Lauwertak dwars over het veld met middenin een blok met een tekst in 5 lijnen :
BEENHOUWERSBOND OOSTENDE INHULDIGING
VAN HET VAANDEL 1906 J. STIENON
eronder 9 ingeslagen rozen

MEDAILLE IN VERGULD BRONS 51 mm MET BOL EN RING

R. Staande vrouw met leeuw voor wapperende vlag
J. STIENON

V. Krans gevormd door 2 lauwertakken en ster, binnenin tekst in 6 lijnen :
DEUTSCHER - CLUB CONCORDIA OOSTENDE
INHULDIGING VAN HET VAANDEL 5 MEI 1907

MEDAILLE IN VERGULD BRONS Ø 51 mm MET BOL EN RING

R. Gekroond wapenschild van België met leuze "UNION FAIT LA FORCE".

V. Krans gevormd door Eiken- en Lauwertak met binnenin een tekst in 6 lijnen :
UNION BELGE DES EMPLOYES D'HOTEL
1e JUILLET 1907 INAUGURATION DU DRAPEAU

MEDAILLE IN VERGULD BRONS 51 mm

Zelfde medaille als vorige maar zonder Bol en Ring.

MEDAILLE IN VERGULD BRONS Ø 51 mm MET BOL EN RING

R. Gekroond wapenschild van België met leuze "UNION FAIT LA FORCE".

V. Krans gevormd door 2 lauwertakken + ster, binnenin een tekst in 7 lijnen :
STOKERSBOND ONDERSTEUNT ELKANDER ZEEWEZEN
OOSTENDE INHULDIGING VAN HET VAANDEL
27 SEPTEMBER 1908

MEDAILLE IN VERGULD BRONS Ø 50 mm MET BRELOK, KROON EN RING

R. LEOPOLD II KONING DER BELGEN
Buste met lange baard links gericht.

V. Krans gevormd door 2 lauwertakken met middenin een tekst in 9 lijnen :
GEDENKENIS DER INHULDIGING DES VAANDELS DER
VERENIGING VAN MACHINn EN STOKERS
OOSTENDE 18.7.09
eronder F & C

MEDAILLE IN VERGULD BRONS Ø 51 mm MET BOL EN RING

R. Vrouw met tak in de hand boven stad en vlaggen.

V. Krans gevormd door 2 lauwertakken met binnenin een tekst in 3 lijnen :
VAANDELFEEST NEERINGDOENERSBOND
OOSTENDE. VUURTOREN 1900
eronder F & C

MEDAILLE IN VERGULD BRONS 51 mm MET BOL EN RING

R. Lauwer- en Eikentak, 2 maskers, fakkel en partituur.
Eronder FISCH.Cie.

V. Krans gevormd door Eiken- en Lauwertak met binnenin een tekst in 6 lijnen :
TONEELMAATSCHAPPIJ HENDRIK CONSCIENCE'S VRIENDEN
8 OCT 1911 VAANDELINHULDIGING

MEDAILLE IN VERGULD BRONS 50 mm MET BOL EN RING

R. ALBRECHT KONING DER BELGEN
Hoofd links gericht.

V. Krans gevormd door Eiken- en Lauwertak met binnenin een tekst in 3 lijnen :
DOOR STRIJD TOT ZEGE
VAANDELINHULDIGING 7 APRIL 1912

MEDAILLE IN VERGULD BRONS Ø 50 mm MET BOL EN RING

R. Vrouw met tak in de hand boven stad en vlaggen.

V. Krans gevormd door 2 eikentakken met binnenin een tekst in 6 lijnen :
STADSWERKLIEDEN BOND OOSTENDE
VAANDEL INHULDIGING 7 APRIL 1912

MEDAILLE IN ZILVER Ø 29 mm MET RING

R. Man links gericht met tak in hand.

V. 2 lauwertakken met binnenin een tekst in 5 lijnen :
AANDENKEN AAN DE VLAGINHULDIGING
1936 O.P.S.K.

MEDAILLE IN VERZILVERD BRONS 40/59/67 MET ROL EN RING

R. WHIST - MAATSCHAPPIJ L'AIGLE
Arend in het midden van het veld.

V. INHULDIGING VAN ONS VAANDEL
13-2-38 - OOSTENDE

Volgens mijn weten is dit echter maar een gedeeltelijke beschrijving, aan de hand van eigen verzameling, van deze soort bestaande medailles.

EEN MERKWAARDIGE GEDENKZUIL

Een merkwaardige gedenkzuil van de elfde eeuw uit het verre Indië stond ooit naast de Ecce Homo bij het "vagevuur" aan de oude St.-Pieterstoren. Deze werd opgegraven uit de havengeul in 1793 bij werken op bevel van Napoleon. Het granietstuk droeg een lange tekst in Tamil-schrift en afbeeldingen van Indische godheden; waarschijnlijk werd het uit Indië door een schip als ballast meegebracht, in de tijd van de Oost-Indische Compagnie.

Volgens het getuigenis van een zekere BOLLEBAERT wekte de zuil de nieuwsgierigheid van de bevolking en werd naast de Ecce Homo geplaatst ter herinnering aan de geselkolom van de Heer. Het stuk werd in 1848 door het St.-Pieterstehuis verkocht voor 480 ₣ aan het Koninklijk Museum van Oudheidkunde en Ethnologie, als het eerste stuk uit het Zuid-Aziatisch gebied. En het is nu slechts in 1982 dat het opschrift kon worden ontcijferd als een hulde aan koning CHOLA, die regeerde van 1054 tot 1063.

Spijtig dat dit merkwaardig stuk van zijn bewaarplaats in Oostende verdwenen is : pas nu ontdekt men de waarde ervan ! Het is onze havenkapitein GHYS die ons op het spoor bracht.

Bron : Parochieblad Oostende 11.12.1986.

Lionel DEWULF

JAN DE CLERCK. KUNSTSCHILDER

door Nobert HOSTYN

Nu onze reeks artikels "Vergeten Oostendse kunstschilders" ten einde is, willen we onze leden nog eens - uitvoerig - de aandacht vestigen op de persoon van kunstschilder Jan DE CLERCK. Iemand die we eerlijkheidshalve niet in de reeks van de "vergeten" meesters konden of wilden opnemen : omdat we persoonlijk overtuigd zijn van de grote waarde van zijn werk.

Afzonderlijk dus, het levensverhaal van deze Oostendse meester waarvan het cliché-gezegde wil dat hij al te veel in de schaduw staat van de "3 groten" : ENSOR, SPILLIAERT & PERMEKE.

Voor deze studie konden we uitvoerig beroep doen op de nagelaten papieren van de meester zelf. Onze dank daarvoor naar de erven, de Familie MAES. Verder deden we systematisch onderzoek in locale weekbladen en pluisden we honderden tentoonstellingscatalogi na. We hadden ook tal van gesprekken met mensen die Jan nog van dichtbij gekend hebben.

*
* *

1881

Jan - Jacques - Frans DE CLERCK werd op 17 augustus 1881 in de Albertusstraat (nu Euphrosine Beernaertstraat) te Oostende geboren als zoon van Constant DE CLERCK en zijn echtgenote Charlotte LONCKE.

Jan was de oudste van zes. Zijn broers en zussen heetten Emma, Georges, Daniël, Oscar en Anna.

Jan DE CLERCK's kwartierstaat toont de nederige afkomst van de kunstenaar : een milieu zonder enige artistieke precedenten (1).

Constant DE CLERCK hield een belangrijke zaak van allerhande muur- & vloerbekleding open. Mettertijd bracht hij die over naar de Godshuizenstraat 4.

Er werd hard gewerkt, ook door de moeder en de dochters. Daarbij was vader DE CLERCK vrijwillig en onbezoldigd bode in het Hospitaal, wat verderop in de straat die later tot Edith Cavellstraat werd omgedoopt.

1893-1897

Als kleine jongen werd Jan DE CLERCK eerst naar een nonnetjesschool in de Sint-Sebastiaanstraat gestuurd.

1893-1897 waren de jaren van zijn collegetijd.

In die periode volgde hij een tijdlang het onderricht aan de locale "Ecole Industrielle". In die instelling werd naast onderricht in scheepsbouw, meetkunde, mechanica, enz. ook artistiek basisonderricht verschaft.

Jan DE CLERCK aardde er echter niet. Het academische lesgeven van Michel-Julien VAN CUYCK (1861-1930) beviel hem niet. De CLERCK zou dan ook regelmatig de leergangen verzuimd hebben.

Maar het feit alleen al, dat hij ingeschreven stond als leerling

van de "Ecole Industrielle" duidt op een zekere artistieke interesse en begaafdheid bij de jonge DE CLERCK.
Belangrijk is wel dat hij in die school kennis maakte met Hendrik BAELS en de zonen van dokter dichter Eugeen VAN OYE, die tevens de cursus "Gezondheidsleer" aan de "Ecole Industrielle" verzorgde. Eerstgenoemde zou later een politieke carrière maken en steeds een vurig verdediger en bewonderaar van Jan DE CLERCK blijven.
Anno 1894, Jan DE CLERCK was dus nog een schooljongen, kwamen eindelijk wat belangrijke artistieke initiatieven los te Oostende.

Eerst was er de stichting van de "Cercle Artistique" onder impuls van ondermeer de kunstschilders James ENSOR, Henri PERMEKE, Emile SPILLIAERT en de architect Antoine DUJARDIN.
Deze "Cercle" zou in de jaren 1894 en volgende enkele zomersalons organiseren in het Oostendse kursaal. Veel beroemde meesters van toen stuurden er werken heen. Maar geplaagd door financiële moeilijkheden, bloedde de zo prestigieus gestarte "Cercle" na enkele jaren dood (2).
Mogelijk deed de jonge Jan DE CLERCK in de Salons van deze kunstkring zijn vroegste artistieke impressies op.

Het was niet zonder tegenzin dat Constant DE CLERCK zijn oudste zoon de artistieke toer zag opgaan : hij wilde zijn kinderen zeker geen kunstenaars zien worden, mensen met een onzekere toekomst. Liever had hij van hen wakkere decorateurs gemaakt die samen met hem in de zaak zouden staan. Constant DE CLERCK's wensen mochten niet bewaarheid worden : zoon Georges zocht zijn weg als muziekvirtuoos. Hij was verbonden als violist aan het Gaity-Theatre te London, en later aan het Philharmonisch Orkest van Philadelphia. Hij ging later op rust in de Franse Landes.
zoon Oscar liep Academie te Gent, en werd een beeldhouwer met zekere faam. Later werd hij directeur van de Leuvense Academie. Het Museum voor Schone Kunsten van Oostende bezit twee bronzen sculpturen van hem. Verder in dit verhaal zullen we Oscar nog ontmoeten.
En wat Jan betreft : hij werd van buiten af fel aangemoedigd om zijn kunststudies verder te zetten, ondermeer door de Broeders van Liefde. Tekenen werd hoe langer hoe meer zijn enig tijdverdrijf.

1897

Er komt een einde aan Jan DE CLERCK's schooltijd en hij wordt ingeschakeld in het ouderlijk bedrijf. Tijdens de wintermaanden wordt hij naar Brussel gestuurd om er zich in het decorateursvak te vervolmaken. Jan DE CLERCK wordt er, zonder medeweten van thuis, leerling van de kunstschilder Camille PAYEN (°Doornik, 1824 - Brussel, 1901), zoon van een architect die ondermeer de plannen van het eerste spoorwegstation van Oostende had ontworpen.

PAYEN volgde lessen aan de Brusselse Academie bij Jean-Baptiste VAN EYKEN en aan de Kon. School voor graveerkust bij de beroemde CALAMATTA. Hij debuteerde tijdens het Salon 1848 te Brussel met een "Scène de la St. Barthélemy". Nadien ging hij lessen volgen bij de bekende Parijse kunstenaar PICOT. PAYEN oogstte vooral successen met militaire taferelen, zoals het doek "Het neutraal en gastvrij België", of "Terugtocht van het leger van Bourbaki naar Zwitserland" (1871). Van zijn vele militaire werken werden litho's gemaakt. PAYEN had ook met Jan PORTAELS samengewerkt aan kerkfresco's. Hij woonde te Brussel in de chieke Leopoldwijk, Handelsstraat, 24. PAYEN bleek belangrijk genoeg om nog in de

grootste "Exposition Historique de l'art Belge" van 1905 te Brussel vertegenwoordigd te zijn. Er hing van hem een "Retraite de l'armée des Vosges".

Het Brusselse artistieke wereldje van de late negentiger jaren was iets ongemeen boeiends en complex voor de geïnteresseerde maar oningewijde jongeman die Jan DE CLERCK was. Daar moet hij zijn eerste decisieve indrukken hebben opgedaan.

1898

Uit dat jaar dateert zijn eerste ernstig schilderij : een "Dolle Zee". Het is een marine met woeste, spookachtig oplichtende golven onder een dreigend-duister zwerk.

Afgeschrikt door mogelijke reacties thuis durfde DE CLERCK niet onder eigen naam tentoonstellen. Als schuilnaam koos hij het voor de hand liggende "Jan van Oostende".

Zijn zoeken en experimenteren werkte verrassend. De gevreesde criticus Camille LEMONNIER zou aangenaam verwonderd geweest zijn over DE CLERCK's gedurf penseel. SCHMITZ (3) legde LEMONNIER volgende uitspraak in de mond naar aanleiding van een "Zonnig Steegje", te Oostende tentoongesteld : "c'est nouveau, c'est original, ce débutant deviendra maître". De goedkeuring van een zo'n gezaghebbend man als LEMONNIER moet de jonge kunstenaar erg aangemoedigd hebben.

Geënthousiasmeerd ging DE CLERCK nu soms ook inzenden naar Salons in andere landen, nog steeds onder schuilnaam. Toch werd hij toen nooit een echte internationale bekendheid.

1900 - 1901

Een door DE CLERCk veel behandeld thema in die jaren was dat der pittoreske stadshoekjes, uitgevoerd in een impressionistische techniek.
Uit 1900 dateert een olieverf "Hoekje te Brugge" (eertijds Nieuwpoort, verz. Thomas VAN ISEGHEM); "Oud Brugge" (aquapastel; 72 x 57 cm) stamt uit hetzelfde jaar. We zien een Brugse rei met huizen, bomen, struiken, een brugje. De atmosfeer is nevelig, weemoedig. Jan DE CLERCK kwam er graag voor uit hoezeer hij geboeid werd door die eigen Brugse atmosfeer, de oude straatjes, de tinteling van het zonlicht op het water van de reien...
Anno 1901 schilderde hij een "Dolle zee" (eertijds verz. Aug. GHEVOT, Brussel) en een "Rade Silencieuse" (eertijds verz. L. OSTYN, Waterloo).

In die tijd werd DE CLERCK aangemoedigd door kunstschilder Henri PERMEKE, Conservator van het Oostends Museum. Ook hij gaf DE CLERCK enig artistiek onderricht.
Het zou voor een groot deel aan H. PERMEKE te danken zijn geweest dat DE CLERCK's ouders zich met Jan's kunstenaarsloopbaan verzoenden.

---

(1) Zie Ostendiana III, Oostende 1978.
(2) Zie Ostendiana V, Oostende 1986.
(3) SCHMITZ, in Le Carillon, 25 maart 1925. ;

(vervolgt)

WEER- of DONDERGLAZEN TE OOSTENDE

door J.B. DREESEN

Een zeer eigenaardig voorwerp is het WEER of DONDERGLAS, ook wel DONDERFLES of WATERBAROMETER geheten.

Dit, uiterst zeldzaam geworden, toestel is geheel in glas, met een bolvormige voorkant en een vlakke achterzijde. Het gelijkt wat op een vogelfonteintje, doch heeft een hoge tuit zoals een ouderwetse koffiekan. Aan de bovenkant is het voorzien van een ophangoog.

Nadat het met water gevuld is, tot een peil dat boven de verbinding van tuit en glas ligt, wordt het met de vlakke achterzijde aan de wand gehangen. Aan de stand van het water in de tuit kan men dan het weer voorspellen. Bij bestendig weer blijft het water in in glas en tuit op gelijke hoogte. Bij mooi weer zakt het naar de bodem van de tuit, terwijl het bij slecht weer stijgt en soms uit de tuit druppelt.

Sommige van deze weerglazen zijn echte kunststukjes van de glas-blaaskunst. Zoals die waarvan de tuit en de zijkanten met een "hanemotief" versierd zijn.

Het weerglas is een zeldzaamheid in onze musea voor volkskunde en ook in onze taal zijn er slechts enkele sporen van overgebleven. En toch is het een voorwerp dat eigen is aan de Lage Landen bij de zee. Zo citeert het "Woordenboek van de Nederlandse Taal" onder het trefwoord DONDERGLAS de auteur DONKERS (blz. 339) die het volgende schrijft :
"Wij zijn de eerste uitvinders van de Donderglazen, welker werking nog niet begrepen wordt door de gemene filosofen, die waanen dat men dezelfde voorzeggingen kan trekken door het vergelijken van een barometer en een thermometer".

Ook de Engelsen beschouwen de weerglazen als eigen aan de Lage Landen. Dit blijkt ondermeer uit een bijdrage van de Engelse auteur H.R. ADDISON in zijn reisboek "BELGIUM AS SHE IS" (blz. 227) in 1848 te Brussel uitgegeven. Hij schrijft daarover het volgende : "Men heeft in Belgie een soort barometer, die bij ons in Engeland onbekend is, van een eenvoudig en onfeilbaar type. Het toestel is geheel uit glas, wel gelijkend op een vogelfontein, doch de tak gaat omhoog als de tuit van een koffiekan. Het toestel wordt half gevuld met water en men voorziet het weer volgens de stand van het water in deze tuit. Bij slecht weer stijgt het water en loopt soms over, bij mooi weer zinkt het tot de bodem van de tuit. Dit is het natuurlijk gevolg van de luchtdruk op het water, een kind zal weten dat deze proef niet anders dan juist kan zijn. Het verwonderd me dat men bij ons in Engeland dat ook niet probeert".

In onze streken werden weerglazen genoteerd in Westerlo, Tongerlo, Nevele en Brugge. Volgens antiekexperten dateerden ze van de 17de tot de 19de eeuw.

Het vroegere museum van Folklore te Antwerpen bezat één exemplaar. In het museum van Volkskunde te Gent staan er twee. De heer PLATTEEUW uit Brugge had tot voor enkele jaren een tweetal van deze voorwerpen in zijn bezit. Onlangs zag ik een exemplaar in het museum voor Volkskunde te Dover (Eng). Men kon me echter niet zeggen waar het vandaan kwam.

Er bestaan verschillende modellen die van kort gestuikt en buikig en ongeveer 18 centimeter hoog naar hoog en smal gaan die tot 36 centimeter hoog kunnen zijn.

Uit het voorgaande blijkt dat het hier om een volksinstrument gaat dat voornamelijk in het binnenland thuishoort.

Na het verschijnen van een bijdrage over het onderwerp in het maritiem tijdschrift NEPTUNUS zijn nu plots, tot mijn groot genoegen, een paar exemplaren van dit eigenaardig voorwerp in onze kuststreeek opgedoken.

Een eerste exemplaar is in het bezit van onze voorzitter, de heer August VAN ISEGHEM. Het kwam uit de bezittingen van zijn overgrootvader, Thomas VAN ISEGHEM (°1801 - †1863) die gehuwd was met Virginie OCKET (°1804 - †1889).

Thomas VAN ISEGHEM dreef handel in scheepsbenodigdheden. Hij had een pakhuis in de Christinastraat rechtover de Euphrosina Beernaertstraat.

Sedert zijn jeugd hing het instrument in het huis van zijn ouders. De voorzitter had het meegekregen toen hij huwde en had het een plaats gegeven in zijn eigen woonst. Hij wist dat het iets te maken had met de weersvoorspelling maar de juiste werkwijze was in de nevel van het familiegeheugen verdwenen. Door de bijdrain NEPTUNUS kwam er plots weer klaarte in de duisternis. Het exemplaar in zijn bezit is in zeer goede staat. De afmetingen ervan zijn de volgende : lengte over alles 31 cm; grootste breedte 12 cm; grootste dikte 7 cm. Net als andere gekende exemplaren heeft het glas een platte achterkant. De zijwanden hebben elk een enkele rij van 10 kammen (in de rechtse kammenrij is de tweede kam, van boven naar beneden, gedeeltelijk afgebroken). Het draagoog heeft een buitendoormeter van 4,5 cm terwijl de oogholte 2,5 cm in diameter is. De tuit heeft zes kammen en staat licht uit de haak (naar rechts). Dit laatste geeft een mate van kwaliteit van het handwerk. Figuur 1 geeft een tekening van het VAN ISEGHEM-exemplaar. Het wijkt in constructie licht af van de Tongerlo en Nevele exemplaren in figuur 2.

Een tweede exemplaar werd gerapporteerd door de heer Jacques BONNEVIE, directeur van de firma VALCKE. Het is echter beschadigd zodat de juiste afmetingen niet goed meer te reconstrueren zijn.

Een derde exemplaar, ditmaal in moderne uitvoering van de soort die voor enkele jaren in beperkt aantal door de Maritieme Stichting in Nederland op de markt werden gebracht, werd ons gerapporteerd door Mevrouw DEGRAEVE-BEULENS.

Op het eerste zicht is dit een goede oogst voor onze kust.

Een vraag die zich steeds stelt is deze van de ouderdom van dit soort instrumenten. WEYNS[4] citeert enkele auteurs die 17de en 18de eeuw opgeven. We hebben echter een referentiepunt, namelijk dit waarbij we weten dat het instrument door de PILGRIMFATHERS gebruikt werd als weerkundig instrument aan boord van de MAYFLOWER toen zij in 1620 van het oude continent overstaken naar Noord-Amerika.

De PILGRIMFATHERS waren een groep geloofsvervolgden die in 1581 van Engeland uitweken naar Holland. Een aantal onder hen vestigde zich in 1609 te Leiden. Een deel van de Leidse groep besloot in 1620 naar Noord-Amerika te emigreren. De zeereis begon in het voormalige Delfshaven aan boord van een 60 tons zeilscheepje, de SPEEDWELL genaamd. Hun eerste bestemming was Southhampton

aan de Engelse zuidkust waar medereizigers wachtten aan boord van het 180 ton metende zeilvaartuig de "MAYFLOWER". Aanvankelijk werd de overtocht naar de oostkust van Noord-Amerika met beide schepen vanuit Southhampton begonnen. Na veel tegenslag en herhaalde terugkeer naar Zuid-Engeland werd de reis over de Noord-Atlantische Oceaan alleen door de "MAYFLOWER" gemaakt.

Tot daar deze korte geschiedenis van de PILGRIMFATHERS. Waar zit nu het verband met ons weerglas ? Op deze lange reis over de oceaan was de scheepvaart toen, veel afhankelijker dan nu van het weer. De PILGRIMFATHERS hadden zich hiertegen zo goed mogelijk menen te wapenen door een exemplaar aan boord te nemen van dat eigenaardig instrument, het weerglas, dat ze tijdens hun verblijf in Leiden hadden leren kennen en waarderen. Een typisch stuk huisraad werd aldus gepromoveerd tot een maritiem instrument.

Waar en wanneer het werd uitgevonden en door wie zal waarschijnlijk wel een raadsel blijven, maar het feit is dat het voornamelijk bekend was in onze eigen streken, in het toenmalige Holland en in Noord Duitsland.

Vermits de PILGRIMFATHERS het op hun reis in 1620 gebruikten, moet het toestel al van voordien in gebruik zijn in de steden en op het platteland van de Lage Landen bij de zee. Hoogst merkwaardig is echter dat de barometer, zoals we die thans kennen, slechts in 1638 door TORRICELLI werd uitgevonden. Dit wil zeggen dat 18 jaar voor TORRICELLI zijn uitvinding deed, de PILGRIMFATHERS in de Lage Landen een toestel leerden kennen waarmee de luchtdruk kon bepaald worden. Waaruit eens te meer blijkt dat er in de wereld weinig nieuws is.

Wat blijft er over dit instrument nog bestaan in onze taal ?

Het "WOORDENBOEK VAN DE NEDERLANDSE TAAL" vermeldt het woord DONDERGLAS als : ...een instrument dat onweders voorspelt...

De "Dikke" VAN DALE citeert onder GLAS 7 : bij verkorting in bepaald verband : Horlogeglas...Lampeglas...(scheepv.) weerglas, barometer : het glas is gezakt.

J. VERSCHUEREN in zijn "MODERN WOORDENBOEK" zegt : WEERGLAS : 1. glas dat de weersgesteldheid aanwijst nl. a. barometer. b. baroskoop. 2. Uitbr. (van 1 a) barometer en termometer op eenzelfde plank.

J. VAN BEYLEN in zijn "ZEILVAARTLEXICON" zegt : GLAS : gemeenzame benaming door zeelui gegeven aan een barometer : het glas valt, het glas stijgt; de barometer daalt of stijgt. Ook weerglas of barometer genoemd.

De "MARITIEME ENCYCLOPEDIE" deel 3 spreekt van : GLAS : 1. Zandloper; 2. Spreekterm voor barometer. Zegswijze; het glas rijst of valt.

Wijlen Dr. WEYNS behandelde het in zijn monumentaal werk over HUISRAAD IN VLAANDEREN onder het hoofdstuk MATEN EN GEWICHTEN en geeft als naam DONDERFLES, DONDERGLAS of WEERGLAS.

In BIEKORF 1955 (blz. 282) wijdde M.P. (PLATTEEUW) een bijdrage over dit instrument dat hij een WATERBAROMETER noemt.

Van mezelf verscheen er in NEPTUNUS 23ste jaargang nr 5 blz. 45 47 een bijdrage over het WEER of DONDERGLAS als maritiem instrument.

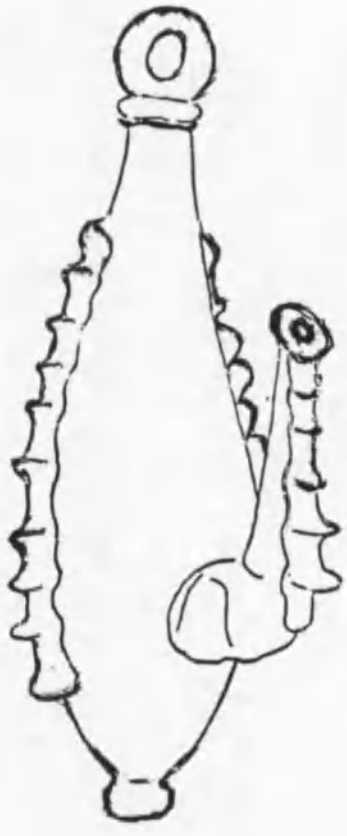

fig 1 . Het " VAN ISEGHEM" weerglas

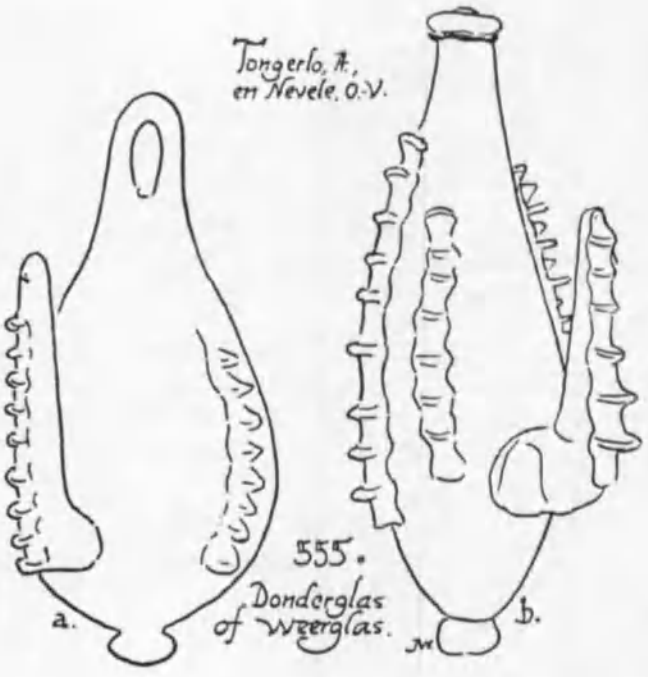

fig 2 : twee weerglazen uit Dr. WEYNS + HUISRAAD IN VLAANDEREN hoofdstuk : Maten en gewichten blz 982 en 983

fig 4 : de werking van het weerglas

fig 3 : Een modern weerglas zoals het door de Maritieme Stichting voor enkele jaren op de markt werd gebracht.

Een WEERGLAS in moderne uitvoering.

In de tuit staat het water lager. Hoge druk, goed weer.

In de tuit staat het water op gelijke hoogte. Bestendig weer.

De waterstand in de tuit is gestegen. Verminderende druk, slecht weer op komst.

Het water druppelt uit de tuit. Een zware storm nadert.

ANDREAS LANSZWEERT

De indijking van de Ste Catharinepolder en de bouw van het "Blauw Kasteel"

door Gerard VANDAMME

Tijdens de voordracht voor "De Plate", door Prof. J.G. EVERAERT op 29 oktober 1986 betreffende de scheepvaarttrafiek vanuit Oostende op de Midden Afrikaanse westkust tijdens de 18e eeuw, werd de naam vernoemd van de Oostendenaar Andreas LANSZWEERT die een der eerste exploitatiepogingen in dit gebied ondernam, en daarbij zijn ondervinding opgedaan tijdens het bestaan van de Oostendse Compagnie, kon in praktijk brengen. Afgezien van de rol die deze Andreas LANSZWEERT in de maritieme geschiedenis van Oostende speelde, kan ook te land niet aan zijn persoon voorbijgegaan worden.

Rond 1740 was de toenmalige Ste Catharinaschorre, die sedert de zg. "Grote Vloeiing" van 1584 ondergelopen was, en vanaf 1627 als spoelkom voor de havengeul van Oostende diende, in die mate aangeslibd dat ze bij hoogwater nog nauwelijks onderliep en bijgevolg nog weinig spoelwater leverde.

De bijzonderste grondeigenaars in de schorre besloten daarom in 1742 de toelating tot bedijken te Brussel aan te vragen. Het was Andreas LANSZWEERT, die als grootste grondeigenaar, op 3 december 1742 namens de andere "grote gelanden" belast werd om het oktrooi van indijking aan te vragen van de "Schorre landen ghelegen tusschen de Gauweloose Kreecke, den Steenschen Dijck en de haven van Oostende".

Voor zijn onkosten terzake werd hem een som van 1.000 patakons toegestaan. Het duurde echter tot 9 mei 1744 vooraleer te Brussel, in naam van keizerin Maria Theresia de toelating tot de indijking werd afgeleverd.

De werken hiertoe omvatten het bouwen in de St Catharinakreek van een zeesluis, beschermd door een "halve maan", en het opwerpen van een dijk langs de west- en noordkant van de Gouweloozekreek, die aansloot op de Steense dijk (deze zeesluis lag iets ten zuiden van de huidige Kapellebrug. De huidige Zandvoordestraat en Zandvoordeschorredijkstraat liggen op de plaats van een deel van de vroegere dijk). Op 23 juni 1744 werden de werken toegewezen aan Jan Filips LIPPENS dijkgraaf en ingenieur uit Moerbeke Waas, tevens grondeigenaar in de schorre. De werken waren blijkbaar in de zomer van 1745 voltooid want op 24 september 1745 werd een overeenkomst gesloten om de nieuwe polder volledig voor de landbouw uit te rusten. Op 6 oktober werd beslist de eigenaars een watergeschot van 3 pond groten per gemet op te leggen. Dit werd betaald door 39 eigenaars voor een gezamelijke oppervlakte van 1261 gemeten één lijn en 15 roeden. Er werd 500 pond groten betaald voor de tienderechten op landerijen die de abdijen van St Rikiers en van Vicogne in de polder bezaten. Er waren 20 niet betalende eigenaars, meestal kerken, pastorieën, kosterijen konfrerieën, die samen 292 gemeten, 2 lijnen en 23 roeden bezaten. Deze werden door de polder onteigend, ter waarde van hun schorren.

De zes grootste grondbezitters in de nieuwe polder waren toen :

Andreas LANSZWEERT : 256 gemeten en 83 roeden.
De Kerk van Oostende (die het geschot weigerde te betalen) : 110 gemeten, 2 lijnen en 92 roeden.

Joseph OLLEVIERS (destijds sasmeester van het sas van Slijkens) : 110 gemeten, 2 lijnen en 92 roeden.
De Kerk van St Donaas te Brugge : 89 gemeten, 2 lijnen en 23 roeden.
Jan Bapt. COPPIETERS : 78 gemeten, 55 roeden.
Jan Filips LIPPENS : 73 gemeten, 2 lijnen en 4 roeden.

Vele kleine landerijen werden eigendom van de generaliteit van de polder, daar ze niet meer werden opgeeist door vroegere eigenaars, die wellicht uitgeweken of overleden waren of hun eigendomstitel verloren hadden tijdens de ruim anderhalve eeuw lange periode waarin de polder onder water gestaan had. Het zijn wellicht deze percelen, die als "vacant" aangeduid worden op de "Caerte figuratieve van den Nieuwen Bedijckten polder", opgemaakt in 1749 door de landmeters MAELSTAF, HEEMS en MARYSSAEL. Op deze kaart vallen onmiddellijk de grote percelen grond op die Andreas LANSZWEERT bezat. Ze zijn gelegen in het VIde en het XIIde Begin, grotendeels ten zuiden van de Leffingestraat, aan weerszijden van de Stuiverstraat.

Andreas LANSZWEERT blijkt ook reeds eigenaar te zijn van de grond van het voormalige "hof van St Cathelinen ten Bogaerde" dat verwoest was ten tijde van het beleg van Oostende, en dat gelegen was z.o. van het kruispunt van de huidige Leffinge- en Stuiverstraat. Een nogal onnauwkeurige schets uit de jaren 1600, opgenomen in E. VLIETINCK's "Het Oude Oostende...." naast blz. 62, vermeldt in die omgeving een "vervallen Casteel" en een "hofstede van Danchij" (?).

Het "Hof van Ste Cathelinen ten Bogaerde" blijkt reeds te bestaan in de 14de eeuw, en was een leenhof, afhankelijk van de burg van Brugge. Het had ooit 21 leenmannen, 19 "morgens" land (1 morgen = 0,8 Ha), 73 leenroerigheden waarvan 66 op Mariakerke en 7 op Stene. In de 1e helft van de 15de eeuw (1443) behoorde het toe aan Diederik van HALEWIJN, die kamerling was van Filips de GOEDE, hertog van Bourgondie, en daardoor de rechtsmacht voerde over het Camerlinckambacht. Diederik van HALEWIJN verkocht het goed in 1451 aan Jan VAN BONEEM. Door verkoop en overerving kwam het achtereenvolgens in het bezit van de families VAN HAMERE, BEUNE, REYVAERT en STOCKHOVE, die de titel "heere van St Catheliine" voerden. Op de reeds genoemde "Caerte figuratieve" vinden we in het VIde Begin, ten zuiden van de Ste Catharinakreek, nog een perceel grond met als eigenaar "Jonker STOCKHOVE, heere van Sinte Catharine", wellicht een der laatste telgen van deze familie, die sinds 1616 het hof in bezit had.

Wanneer en hoe het hof in bezit kwam van Adreas LANSZWEERT is niet duidelijk. Kort na de polderindijking bouwde hij echter op dezelfde plaats een kasteel (-hoeve) waar hij enkele jaren verbleef.

Het goed werd in 1758 gekocht door Willem DE BROUWER, die bijzonder aandeelhouder en kapitein geweest was in de Oostendse Compagnie. Hij noemde zijn eigendom "Rustenburg" en de erbijhorende hoeve kreeg de naam "Grote Schuur". Later - de periode en de reden staan niet vast - kreeg het geheel de benaming "Het Blauw Kasteel". Het staat aldus aangeduid op de kaart van VANDERMAELEN uit 1849. Op het "Plan Generaal van de St Catharinepolder" uit 1893, staat de hoeve aangeduid met als eigenaar August VERMEIRE te Steene. Ze werd de kern van de omstreeks 1900 opkomende gelijknamige wijk "Blauw Kasteel". De huidige Blauwkasteelstraat herinnert aan haar bestaan.

Om te besluiten mag gezegd worden dat de naam LANSZWEERT een vrij grote weerklank kreeg gedurende een zekere periode van de Oostendse geschiedenis.

Benevens Andreas vinden we nog een Filips LANSZWEERT, die vanaf 15 maart 1748, de schaapdrift (= begrazing door schaapskudden) op de nieuwe dijk van de polder pachtte voor een bedrag van 10 pond groten. Op de genoemde "Caerte figuratieve" van 1749 komen ook enkele percelen grond voor, met als eigenaar een Frans LANSZWEERT. Later vinden we een Jean Baptiste LANSZWEERT, als burgemeester van Oostende van 13 november 1830 tot 12 oktober 1836. Het plan van de Ste Catharinepolder uit 1893 tenslotte vermeldt een Joannes LAN(D)SZWEERT te Oostende als eigenaar van een hoeve - die reeds op de kaart van FERRARIS (1777) voorkomt - gelegen op de westeroever van de Grote Schaperijkreek juist ten noorden van de huidige autosnelweg.

Mogelijk behoorden deze lieden allen tot dezelfde familie. Een kluif voor een eventuele stamboomvorser die over wat veel tijd beschikt !

Literatuur en Dokumentatie

- J. BOWENS : "Nauwkeurige beschrijving der oude en beroemde zeestad Oostende". Brugge 1792, blz. 107.
- E. VLIETINCK : "Het oude Oostende...". Oostende 1897, blz. 35, 62 bis, 65.
- L. DOUXCHAMPS en J. DE BROUWER : "De Familie De Brouwer". Brussel 1927, blz. 28.
- Jos. DE SMET : "De indijking van de Ste Katharinepolder 1744-1749" in Biekorf jg. 1970, nrs. 5-6 blz. 159-165 (1).
- J.B. DREESEN en G. VANDAMME : "Geschiedenis van een parochie te Oostende". Oostende 1984.
- Caerte figuratieve van den Nieuwe Bedijckten Polder, ghenaemt den St Catharinepolder enz. 1749 door MAELSTAF, HEEMS en MARYSSAEL (1).
- Nieuwen Ommelooper van den Polder van St Catharine ghelegen bij de Stad Oostende, enz. (1).
- Plan Generaal van de St Catherinepolder, opgemaakt door Karel VAN MASSENHOVE ingevolge resolutie van 1859 en nagezien en volmaakt door E. CHEVALIER in 1893.

(1) Het "Grafisch Bedrijf LAMMAING" nam het lofwaardig initiatief, deze dokumenten in herdruk uit te geven in 1985.

VRAGEN

1° Heeft iemand van onze leden ooit gehoord van de "Cercle Z.A.D.A - M.A.B. ?

2° Wie weet er meer over "The Belgian Gazette" pronostiekkantoor gelegen in de Wellingtonstraat, Oostende tussen 1938-1946 ? Wie waren de uitbaters ? Bestonden er nog kantoren met dezelfde benaming te Oostende of in andere steden ?

Antwoorden bij N. HOSTYN
Stadsarchief

MONUMENTEN, BEELDEN & GEDENKPLATEN TE OOSTENDE

door Norbert HOSTYN

XXXXVIII - HET MEMORIAAL J.T.H. BAUWENS (O.L.V. TER DUINEN)

De tekst over dit bizarre memoriaal ontlenen we uit Germain BILLIET's "O.L.V. ter Duinen. Historische Aantekeningen" (1981) :

...Nog iets bijzonders. Tegen de toren, tussen de zuidelijke steunbeer en het traptorentje, hangt sinds 1961 een gedenkplaat ter ere van J.T.H. BAUWENS "pionier van het Afrikaans Beschavingswerk". Volgens de gedenksteen werd hij geboren te Mariakerke in 1882 en is hij gestorven in 1903 te Lié (op de linkeroever van de Kongostroom, ca. 50 km. zuidwestelijk van Lisala).

Na vergeefs zoeken in de registers van de burgerlijke stand alhier, heb ik ten slotte achterhaald dat die Triphon Joseph Heliodorus BAUWENS geboren werd (niet op 17.01 maar op 15.01.1882) in... Mariakerke bij Gent !

Een vergissing van de Kongolese Herdenkingsbond die nu al twintig jaar duurt.....

*
* *

XXXXIX - HULDEPLAKET JAMES ENSOR (EERTIJDS GEVEL ENSORHUIS)

Op 18 augustus 1935 werd aan de gevel van het woonhuis van James ENSOR een gietijzeren huldeplaket aangebracht, dit op initiatief van een aantal bewonderaars van de meester (vooral de mensen van de galerij STUDIO), dit naar aanleiding van ENSOR's 75ste verjaardag. Dit ging gepaard met toespraken van o.a. Karel JONCKHEERE, Eugeen-Achille GERBOSCH en ENSOR zelf (*).

Auteur van het gietijzeren gedenkplaket, waarop een profiel van de meester, was de Brusselse beeldhouwer Dolf LEDEL (Schaarbeek, 1893 - Etterbeek 1978), die tegelijk ook een gedenkpenning met hetzelfde motief op ontwierp.

In 1984 werd het fel door weer, wind en zand geërodeerde plaket van de gevel verwijderd. Het is nu permanent geëxposeerd in het Ensorhuis zélf. Daar staat ook nog een busteportret van ENSOR, van de hand van dezelfde Dolf LEDEL.

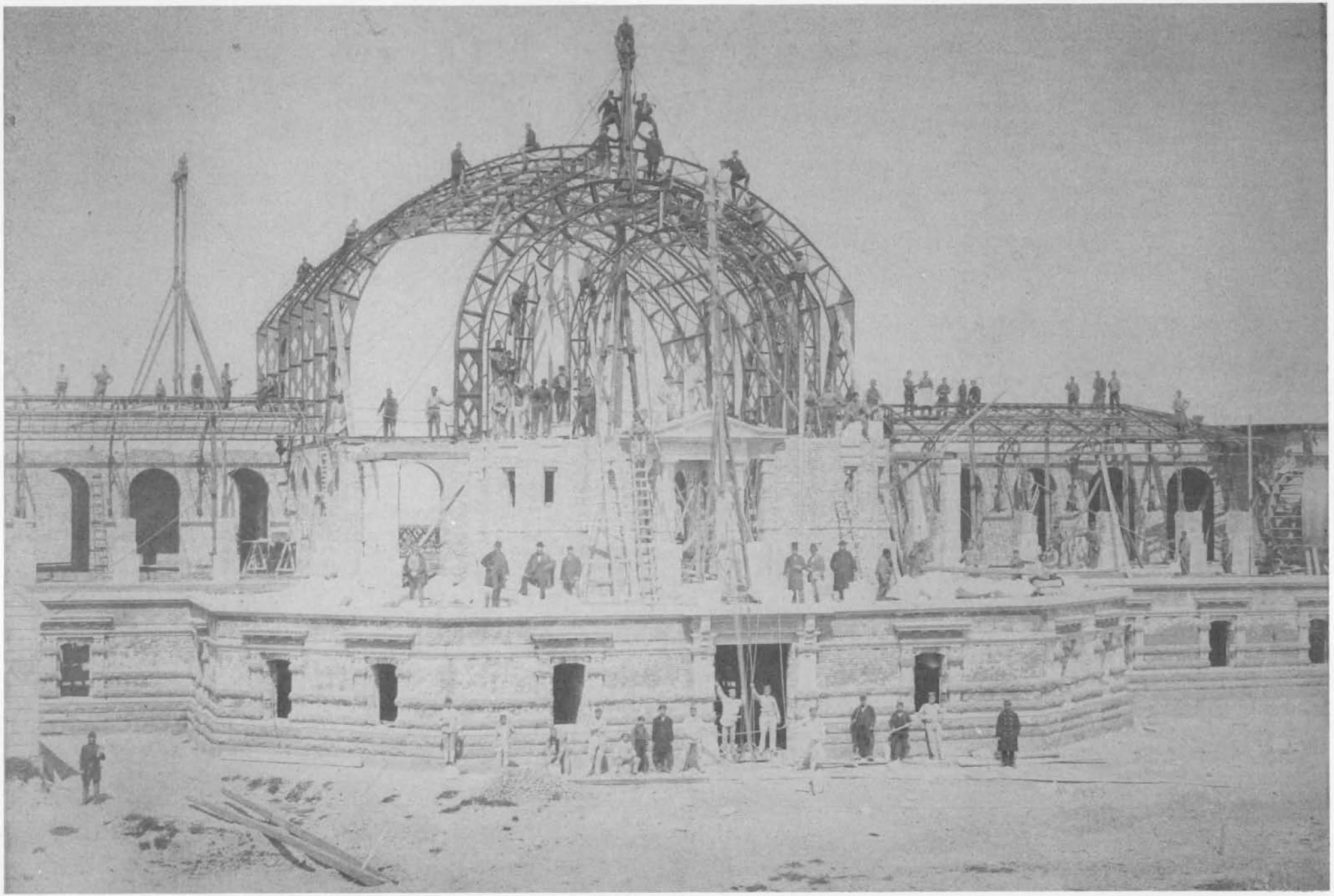
U kunt er sedert 1985 ook het bustebeeld van ENSOR zien, dat vroeger in het Leopoldpark stond, maar ook erg geleden heeft van de elementen.

(*) deze van ENSOR kunt u nalezen in "Mes Ecrits", Liège (Edition Nationales), 1974, p. 215 ev.

ZEGSWIJZEN UIT DE KUSTSTREEK

Genoteerd op een koffietafel na een begrafenis, uit de mond van een dame (78 jaar) die eerder traag was in het eten. Bijna verontschuldigend : Geen enkele boer zou me als dienstmeid willen. Ik eet te traag.

Stene, October 1986
J.B. DREESEN

STRAATNAMEN TE OOSTENDE

door Jean Pierre FALISE

Als wij de officiële stratenlijst van Oostende overlopen tellen wij 102 straten, pleinen en kaaien die de naam dragen van een persoon. Veel van die personen kennen wij (toch van naam) maar er zijn er waarschijnlijk veel meer waarover de meesten van ons nooit iets gehoord hebben.

Veel straatborden vermelden nu nog, naast de naam, de geboortedatum en een kleine biografische aanduiding.

Sedert een paar jaar echter werden bij het plaatsen van nieuwe straatborden deze laatste gegevens weggelaten, zodat wij er het raden naar hebben naar wie een bepaalde straat werd genoemd.

Reeds in het 2e nummer van ons tijdschrift (1ste jaargang - nr. 2 - november 1971) heeft onze ondervoorzitter, de heer Omer VILAIN, een kleine inventaris opgemaakt van straten die naar een bepaalde persoon werden genoemd. Deze inventaris was niet volledig en bovendien zijn enkele straten van benaming veranderd.

Ik citeer de aanhef van bedoeld artikel : "Is het u nooit voorgekomen, Oostendenaar, zelfs lid van "De Plate" dat men u vroeg waarom een bepaalde straat de naam van een bepaald persoon draagt en dat ge met uw mond vol tanden stond ?"

Om zulks in de toekomst te voorkomen werd de korte biografie opgesteld van alle personen "die hun straat hebben" in onze stad.

De lijst werd opgesteld aan de hand van de officiële lijst der straatnamen.

Een * naast de naam duidt erop dat de persoon en/of de straat reeds vermeld werd in een vroeger Platenummer.

*
* *

ADOLF BUYL(straat)* : Serskamp 1862 - Wetteren 1932
Kamerlid 1900-1914

AIMÉ LIEBAERT(straat)* : Oostende 1783 - Oostende 1854
Letterkundige - Oostends dichter

ALBERT I (promenade)* : Brussel 1875 - Marche-les-Dames 1934
3e Koning der Belgen

ALBERTUS(helling) : idem als hierboven

ALBRECHT RODENBACH(straat)* : Roeselare 1856 - Roeselare 1881
Vlaams dichter

ALFONS PIETERS(laan)* : Oostende 1845 - Brussel 1919
Burgemeester van Oostende 1892-1912

ANDRE CHOQUEEL(straat)* : 1880 - 1957
Archeoloog

ANTOON BELPAIRE(straat)* : Oostende 1789 - Antwerpen 1839
Advokaat - Geschiedschrijver
Gemeenteraadslid van Oostende

ANTOON MOUQUÉ(straat) : Oostende 1659 - Oostende 1723
Organist en toondichter

ARCHIMEDE(straat) : Syracuse 287 v.C. - Syracyse 212 v.C.
Wis- en natuurkundige

AUGUST BEERNAERT(straat)* : Oostende 1829 - Luzern 1912
Belgisch Staatsman
Nobelprijs 1909 voor de vrede

AUGUST STRACKÉ(straat)* : Hessen 1846 - Oostende 1935
Hotelier - Gemeenteraadslid
Promotor kusttoerisme

AUGUST VERMEYLEN(straat) : Brussel 1872 - Brussel 1945
Vlaams Letterkundige

BAUWENS(plein) : grootgrondbezitter te Stene

BRANDARIS(kaai)* : Antwerpen 1828 - Oostende 1871
Reder
Gemeenteraadslid Oostende 1867-1871

CARDIJN(plein) : Schaarbeek 1882 - Leuven 1967
Stichter K.A.J.
Belgisch sociaal leider

CHRISTINA(straat)* : Wenen 1742 - Wenen 1798
Aartshertogin van Oostenrijk
Landvoogdes der Zuiderlijke Nederlanden
Dochter van Keizerin Maria-Theresia

COCKERILL(kaai) : Hastlington (Eng) 1790 - Warschau 1840
(straat) : Belgisch Industrieel

CONSTANT PERMEKE(laan)* : Burcht 1886 - Oostende 1952
Vlaams schilder en beeldhouwer

DE RUDDER(straat) : Oostends Kaperskapitein XVIIe eeuw

Dokter EDOUARD MOREAUX(laan)* : Oostende 1876 - Oostende 1958
Gemeenteraadslid
Burgemeester van Oostende 1920-1940

Dokter VERHAEGHE(straat)* : Oostende 1876 - Oostende 1936
Schepen Openbare Werken en Schone
Kunsten van Oostende

EDITH CAVEL(straat) : Swardestan (Eng.) 1865 - Brussel 1915
Brits verpleegster
Heldin 1ste Wereldoorlog

EDMOND LAPON(straat)* : Oostende 1858 - onbekend 1901
Toondichter

EDUARD ANSEELE(kaai) : Gent 1856 - Gent 1938
Socialistisch Staatsman
Minister van Openbare Werken
Minister van Spoorwegen, Post, Telegraaf

EDUARD DE CUYPER(straat)* : 1853 - 1927
Ingenieur Openbare Werken
Weldoener van Oostende

EDUARD HAMMAN(straat)* : Oostende 1819 - Parijs 1888
Kunstschilder

ELISABETH(laan)* : Possenhofen 1876 - Brussel 1965
Koningin der Belgen

EMIEL DE SMIT(laan) : ?

EMIEL MOYSON(plein) : Gent 1838 - Luik 1868
Belgisch sociaal voorman
Dichter

ERNEST CLAES(laan)* : Zichem 1885 - Ukkel 1968
Vlaams schrijver

ERNEST FEYS(plein)* : 1902 - 1943
Politiecommissaris van Oostende
Werd gefusileerd gedurende 2e Wereldoorlog

EUPHROSINA BEERNAERT(straat)* :Oostende 1831 - Elsene 1901
Kunstschilderes
Zuster van August Beernaert

FILIP VAN MAESTRICHT(plein)* : 1664 - 1692
Oostends zeekapitein

FRANS MUSIN(straat)* : Oostende 1820 - Brussel 1888
Kunstschilder

FRANCIS VERE(straat)* : 1554 - Londen 1608
Engels generaal
Gouverneur van Oostende 1601-1602

FRERE ORBAN(straat)* : Luik 1812 Brussel 1891
Staatsman
Minister van Fincanciën, Openbare Werken
en Buitenlandse Zaken

Generaal JUNGBLUTH(laan)* : 1847 - 1930
Belgisch generaal
Ordonnansofficier van Koning Albert

GODTSCHALCK(straat)* : Helena - Brussel 1850 - Brussel 1915
Isabella - Brussel 1851 - Brussel 1912
Stichteressen van het Zeemanstehuis

Graaf DE SMET DE NAEYER(laan)* : Gent 1843 Brussel 1913
Belgisch politicus
Katoenbaron

GUIDE GEZELLE(straat)* : Brugge 1830 Brugge 1899
Vlaams dichter

HENDRIK BAELS(kaai)* : Oostende 1878 - Knokke 1951
Schepen van Oostende
Minister van Landbouw en Openbare Werken
en van Binnenlandse Zaken
Gouverneur van West-Vlaanderen

HENDRIK CONSCIENCE(plein)* : Antwerpen 1812 - Brussel 1883
Vlaams schrijver

HENDRIK SERRUYS(laan)* : Oostende 1796 - Oostende 1883
Burgemeester van Oostende 1836-1860

HENRI DEWEERT(kaai)* : Oostende 1857 - Oostende 1934
Houthandelaar
Gemeenteraadslid van Oostende 1904-1914

HONORE BORGERS(straat) : 1866 - 1932
Kongo Pionier

JACOB BESAGE(straat) : Oostende 1600 - op zee 1629
Heldhaftige zeekapitein

JACOBSEN(straat) : Duinkerke 1580 - op zee 1622
Helfdhaftige zeekapitein

(vervolgt)

Zuster Marie Egbert, geboren te Duynkerke, oud 20 jaren, gekleed 3 september 1695, geprofest 12 september 1696, is in haar professie genaemt Monica.

Zuster Maria-Magdalena in haren doop genaamd Catharina Cortalis, geboren te Oostende, oud 23 jaren, gekleed 25 mei 1717, geprofest 29 mei 1718 en subitelijk alleenlijk gesalft met de H. Olieen gestorven.

Constantia Lefebure, oud zijnde 26 jaren is in ons Klooster aanveerd 24 april 1776, zij was geboortig van Avelghem omtrent Kortrijk, die 13 maanden in het werelijk geweest is, en door meerderheid van voosen aanveerd tot de kleeding, die geschied is op den 6 mei 1777.

Ondertusschen heeft Zijne Hooghw. Felix Guilielmus Brenart, Bisschop van Brugge op den 12 september 1777 geordonneert dat in het toekomende geene dochters in ons Klooster aanveerd zullen worden tot de Professie ten sij ten tijde van het noviciaat (gelijk het in verscheidene andere kloosters geschied) drymaal tot dier einde gevoijst te hebben geweest, de eerste voijsinge zullende geschieden vier maanden na de kleeding, de tweede acht maanden, en de derde een maand voor de professie : en dat degene die met meerderheid van stemme in een van de voorseide voijsingen niet en zal aanveert worden zal moeten weggezonden worden, in gevolge van deze ordonnantie is de voorseide dochter Constantia, in haar kleeding genaamd Coleta, tot de professie in voijsen geleid op den 25 september 1777 en is door meerderheid van stemme uit het Klooster gevoijst in presentie van d'heeren De Roy en Cosijn onderpastoors dezer stede.

verso

Bid voor de Ziel
van Zuster
Laurentia
voortijds religieuse
van het gewezen
Klooster der Zwarte Zusters te Oostende
in de wereld
Emiliana Vercruyce
Geboren te Clemskerke
den twaelfsten november 1754
Overleden te Brugge
den acht en twintigsten december 1835

Zij heeft haar uyterste aenschouwd
met eenen kloeken (en blijden) geest

Zuster Laurentia Vercruysse in de wereld genaamd Emiliana, gekleed den 23 januari 1779 oud zijnde 25 jaren en meer, en geprofest 21 februari 1780.

Zuster Catharina Homble, geboren te Hongaerde 24 october 1755, wettige dochter van Bartholomeus en van Anna Maria Cijpers. Anno 1780, 10 december, wierd zij hier gekleed en geprofest 15 october 1782.

Zuster Francisca in de wereld Catharina Sigault, geboren te Brugge, is met het habijt dezes klooster gekleed 1787, 18 december, 27 januari 1789 is zij gekleed ook met den scapulier en heeft

hier na hare solemnele belofte volgens gewoonte van dit Klooster uitgesproken.

Zuster Pieternelle Elizabeth in de wereld Maria Anna Theresia Naveau fâ Gabrielis is met het habijt dezer Klooster gekleed 31 mei 1790, en op 2 juli 1791 hare professie gedaan.

Zuster Theresia in de wereld genaamd Anna Theresia Baes, geboortig van Brugge, is met het habijt van dit Klooster bekleed den 3 october 1792, en op 22 october 1793 heeft zij haar professie gedaan.

*
* *

Aflaten en Gratien aan de Kerken van de Zusters toegestaan

§ I
Aflaten aan de Confrerie van de H. Martelaar Laurentius

De Confrerie of Broederschap wierd in de Kerk der Zwarte Zusters te Oostende ingesteld, door brieven van Paus Alexander VII van date 1 juni 1663, op den 13 juli 1663.

De namen der geene die hen in dit Broederschap lieten inschrijven stonden op eenen boek aangeteekend, deze naam register is tot ons niet gekomen, hij wierd in de bombardering van 1706 met het Klooster verbrand, als ook de relikwien van den zelven Heiligen.

Een nieuwen register wierd begonnen den 16 augusti 1711 en andere relikwien bekomen en gebracht van Roomen door den Eerweerdigen Pater Isidorus Stasens, als dan prior van het Klooster der discalsen tot Brugge, met approbatie brieven van Zijne Heiligheid Paus Clemens XI van daten 20 mei 1710 & van het Vicariaat van Brugge van daten 5 augusti 1710, welke relikwien behelsen het vet en bloed van den Heiligen Laurentius.

Zij wierden in de kerk der Zwarte Zusters te Oostende gebracht door den Eerweerden Pastor Willemans processie wijs solemneel met licht en met de Clergé en het Magistraat. De brieven wierden bewaard in het Klooster.

De inschrijving boek welke ik voor mij liggen heb, is ook bewaard gebleven.

Ik vind aldaar dat de eerste die hen lieten inschrijven op den 10 augusti 1712 Feestdag van Sinte Laurentius waren :

Guillielmus Willemans Pastor Ostendamus et Decanus territorii Oudenburgensis
Joannes De Hondt pbr Oratorii
Jacobus de Caron Oratorii pbr
Placidus Dhondt R. pbr
Suster Flora Nagel tegenwoordige Moeder
Suster Laurentia Staessen, oude Moeder

Dit Broederschap of Confrerie was met veele aflaten verrijkt. Vollen aflaat op de dag der inschrijving in de Confrerie, op den Feestdag van den H. Laurentius. In de ure des doods mits aanroepen hebbende den soeten naam Jesus.

7 jaren en 7 quadragenen aan deze die in de Confrerie geschreven zijnde zullen bezoeken dezelve Kerk op de feestdag van de Geboorte, Zuiveringe, Boodschap en Hemelvaart van de allerheiligste Maagd Maria en aldaar bidden.

Door Paus Clemens XI den 17 mei 1710 vollen aflaat op den feestdag van Sinte Laurentius.

---

§ 2

Aflaten aan de Relikwien van Sinte Apollonia

In het jaar 1749 wierden de relikwien van de H. Apollonia, op verzoek van de Zwarte Zusters van Oostende en Sieur Antonius Junqueborger enz. der zelve stad, door den Eerweerden Pater Gaudentius als Annonciatione Carmeliet discals en Procurator van het couvent van Brugge van Roomen meegebracht.

Deze relikwien bestaande in een deeltje der gebeenderen van de H. Apollonia, zij waren vergezelt van approbatie brieven van Roomen in daten 13 december 1744 en van Z.H. Joes Bap Lud De Castillon, bisschop van Brugge in daten 3 maart 1749. Zij wierden solemneel processie wijs gebracht uit de parochie Kerk naar onze Kerk op den 27 maart 1749 zijnde als dan den dag der Verheffinge en wierden gedragen door den Zeer Eerw. Heer Emmanuel De Comba, landdeken van het districht van Oudenburg en Pastor van dezer Stede, vergezelschapt met de Clergé van de hoofd Kerk en met heel het magistraat, en andere notabele persoonen met licht, onder het geluid der groote klok en een gezang van het muziek.

Z.H. de Bisschop van Brugge, verleende op 4 maart 1749 eenen aflaat van 40 dagen te verdienen op de dag der Verheffing. De solemniteit wierd gesloten met het zingen van den lofzang Te Deum Laudamus.

Paus Benedictus XIV, op 15 februari 1753, vergunde eenen vollen aflaat op de feestdag van de H. Apollonia, voor 7 jaren. Paus Clemens XIII, op 21 januari 1769, vergunde eenen vollen aflaat op de feestdag van de H. Apollonia voor 7 jaren. Pius VI, 3 januari 1794, vergunde eenen vollen aflaat te verdienen op de feestdag van de H. Apollonia en op de feestdag van Sinte Monica.

---

§ 3

Aflaat van O.L.V. beeld op den Autaar

Z.H. Nicolas de Haudion, bisschop van Brugge geeft in jonst aflaat van 40 dagen, 30 mei 1644 voor alle Christene geloovigen zoo dikwils zij op elken woensdag van het jaar, voor zeker Devoot houten beeldeken van O.L.V. staande op den Autaar van de Kerk van de Zwarte Zusters, zullen lezen een tientje van het Roozen-Cransken, en aldaar bidden voor de verheffing van onze moeder de H. Kerk, uitroeijing der ketterijen en de eendragtigheid der Christene princen.

(vervolgt)

EEN VISVOERDER UIT OOSTENDE IN 1506

door R. VANCRAEYNEST

Op het Rijksarchief te Kortrijk worden o.m. 151 schepenregisters bewaard behorend tot het oud stadsarchief van Kortrijk. Ze bestrijken de periode 1438-1796. Elk register bevat ongeveer 250 recto en verso beschreven bladen met naar schatting gemiddeld 3 tot 4 akten per bladzijde. Het geheel zal dus ruim 150.000 akten bevatten.

Waarover gaat het in deze akten ? Over geldleningen, borgstellingen, lijfrenten, koop en verkoop van huizen, pachtcontracten, huwelijkscontracten, enz. De verzameling wordt dan ook meestal genoemd "Acten en Contracten". Het gaat hier niet alleen om personen van de stad Kortrijk, maar ook over personen van gans de kasselrij Kortrijk : Brugge, Ieper, Rijsel, Kales, enz. Een enkele keer heb ik toevallig ook iemand van Oostende aangetroffen.

Het gaat over een zekere Cornelis ZEGHERS, zoon van Cornelis, visvoerder, wonende te Oostende, die aan Willem VAN HOOLBEKE in Kortrijk een som van negen pond parisis Vlaamse munt moet betalen met halfvasten 1505. Cornelis ZEGHERS stemt er in toe dat, als hij in gebreke blijft die som te betalen op de vastgestelde dag, de voornoemde Willem "hem zal moghen toespreken bij vanghinghe van zynen persone, arrestene van zynen goede ende andersints, ende dat denzelven Cornelis hem niet en zal moghen behelpen met eenighe vryheden, niet vuteghestecken noch ghesondert".

Deze akte werd getekend op de 7e Sporckel (februari) in tegenwoordigheid van de schepenen DE TOLNAERE en VAN DEN BRANDE.

Dat er in de titel 1506, en niet 1505, staat is geen fout. Toentertijd, en zulks tot in de jaren 1580, versprong het jaartal slechts met Pasen. Halfvasten 1505 is dus 1506 volgens onze rekenwijze, omdat halfvasten uiteraard vóór Pasen valt. Concreet : volgens de oude rekening zouden we nu nog steeds januari, februari, maart 1986 moeten schrijven en dit tot en met 18 april. De volgende dag is Pasen 19 april 1987.

HET "TOLERANTIE"-EDICT EN HAAR WEERSLAG TE OOSTENDE

door Emiel SMISSAERT

Jozef II (1741-1790), keizer van 1765 tot 1790, wilde zijn vele landen tot een eenheid van taal en bestuur brengen. In 1780, na de dood van zijn moeder keizerin Maria-Theresia, bevorderde hij de welvaart, hief de lijfeigenschap op, voerde de vrijheid van onderwijs en godsdienstoefening in ("Tolerantie"-edict, 1781), richtte lekenscholen op, hield toezicht op de buitenlandse betrekkingen der geestelijkheid ("recht van placet") en stelde de opleiding van priesters onder staatsleiding. In de Zuidelijke Nederlanden wekte zijn hervormingsdrift zoveel tegenstand, dat er een revolutie uitbrak : de zgn. "Brabantse Omwenteling" (1789-1790).

Op 13 oktober 1781 vaardigde Jozef II te Wenen zijn "Toleranzpatent" uit en op 12 november 1781 werd aan de burgerlijke en geestelijke instanties van de Zuidelijke Nederlanden een aangepaste versie toegezonden.

Hoe reageerden de inwoners van onze gewesten op deze ingrijpende hervorming ? Daaraan werd in 1981 door een internationaal colloquium van geleerden aandacht besteed en discussies gewijd, in 1982 in boekvorm uitgegeven door Roland CRAHAY onder de titel : "La tolérance civile" en bezorgd door de Editions de l'Université de Bruxelles in de reeks "Etudes sur le 18e siècle (volume hors série, n° 1). Het boekdeel telt 258 bladzijden en kostte 375 F.

Eén van voornoemde bijdragen handelt over : "L'Edit de Tolérance et ses implications pour la communauté protestante d'Ostende", geschreven door Hugh Robert BOUDIN. Meer gegevens hieromtrent kan ik niet kwijt, daar ik dit artikel niet onder ogen heb kunnen krijgen.

Benevens de teksten van het "Toleranzpatent" zelf en de hieruit voortkomende "Edits de Bruxelles", handelen de vele, hier niet nader opgesomde wetenschappelijke essays o.m. over de oorsprong van deze wetgeving, de invloed op de Oostenrijkse Nederlanden, de reacties in diverse milieus, de parallellen met en in andere Europese landen, enz.

"BERICHT UIT BREDENE" : JOHN GHEERAERT MEMOMEERT UIT 1936...

Verbazend is en te bewonderen valt, hoe John GHEERAERT (°1939) zich op het literaire vlak blijft bewegen, niet in herhaling vallend maar telkens op zoek naar iets nieuws dat weet te boeien en de lezer, zijn vele lezers, weet aan te spreken. Voor maart 1987 wordt een "Bericht uit Bredene" aangekondigd dat uitgegeven wordt door de Antwerpse firma C. Devries-Brouwers.

Een bericht uit Bredene, vraagt u zich af ? Jawel, dit nieuwe boek handelt over een emigrantenkolonie van bekende en vermaarde communistische joodse kunstenaars (onder wie te noemen vallen : Arthur KOESTLER, de journalist E.E. KISCH uit Praag, Hans EISLER die de componist is van het volkslied van de D.D.R., e.a.), die het verfoeide en hatelijke nazi-regime de rug toegekeerd hadden en die in de zomer van 1936 te Bredene-aan-Zee verblijf hielden. Daar, in de duinen van het lieflijke Bredene, kregen ze het bezoek van schrijfster Irmgard KEUN uit Keulen en van haar vriend Joseph ROTH die één van de meest talentrijke vertellers uit het Duitse taalgebied was en is. In het "Bericht uit Bredene"van John GHEERAERT handelen de twee eerste hoofdstukken over Oostende en het werd door hem geschreven om de vijftigste verjaardag van deze merkwaardige reüni te herdenken. Uitkijken dus in de boekhandel naar dit "document humain" uit en over onze zustergemeente !

E. SMISSAERT

SOCIÉTÉ DU PAVILLON

Op p. 87/32, het laatste blad van het januarinummer, staat een aandeel van de "Société du Pavillon" afgedrukt; wellicht een uniek exemplaar, bewaard in het Oostends stadsarchief.

Mogen wij onze lezers voor verdere uitleg verwijzen naar "De Plate" 79/99, een passage uit de schitterende zeedijkhistorie van Daniël FARASYN ?

A. VAN ISEGHEM

BIJ DE FOTOBLADZIJDE OP p. 87

EEN UNIEKE OPNAME VAN HET TWEEDE KURSAAL IN OPBOUW, GEMAAKT OP 5 MEI 1877.

LET OP HET GEBRUIK VAN METALEN ELEMENTEN VOOR DE OVERWELVINGEN VAN DE GROTE ZALEN. TOEN EEN ZEER VOORUITSTREVENDE BOUWTECHNIEK.

DE FOTO IS VAN DAVELUY EN BERUST IN HET STADSARCHIEF - OOSTENDE

N.H.

¶ ¶ ¶ ¶ ¶ ¶ ¶ ¶ ¶ ¶

BEZOEKT ONS HEEMMUSEUM

Nog tot het einde van de maand Maart loop de THEMATENTOONSTELLING "DE BOUW VAN EEN STALEN VISSERSSCHIP".

Aan de hand van een 50-tal foto's wordt men doorheen de techniek van de stalen scheepsbouw geleid.

Zeker de moeite waard om te bezoeken.

Het museum is open op zaterdag van 10u tot 12u
en van 15u tot 17u

¶ ¶ ¶ ¶ ¶ ¶ ¶ ¶ ¶ ¶

IN DIT NUMMER

blz. 68 : J.B. DREESEN : SS. Ostende.

blz. 69 : A. CASIER : Oostendse muziekgeschiedenis - XXXV (vervolg).

blz. 72 : E. LIETARD : Oostendse numismatiek.

blz. 75 : L. DEWULF : Een merkwaardige gedenkzuil.

blz. 76 : N. HOSTYN : Jan De Clerck, kunstschilder.

blz. 79 : J.B. DREESEN : Weer- of donderglazen te Oostende.

blz. 83 : G. VANDAMME : Adreas Lanszweert.

blz. 86 : N. HOSTYN : Monumenten beelden & gedenkplaten te Oostende - XXXXVIII en XXXXIX.
J.B. DREESEN : Zegswijzen uit de kuststreek.

blz. 89 : J.P. FALISE : Straatnamen te Oostende.

blz. 92 : De Zwarte Nonnen te Oostende - Een historiek (deel 16).

blz. 95 : R. VANCRAEYNEST : Een visvoerder uit Oostende in 1506.
E. SMISSAERT : Het "Tolerantie"-edict en haar weerslag te Oostende.

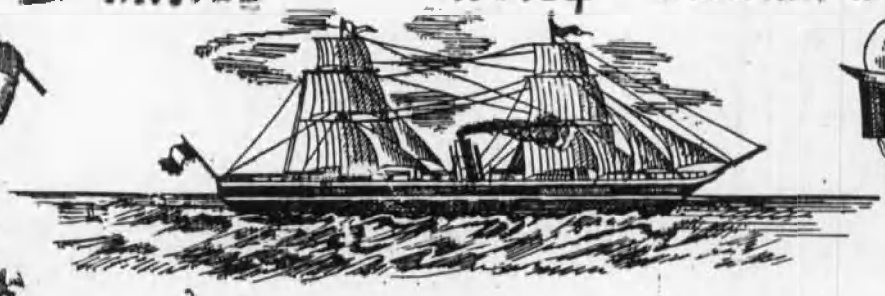
blz. 96 : E. SMISSAERT : "Bericht uit Bredene" : John Gheeraert memoreert uit 1936.
A. VAN ISEGHEM : Société du Pavillon.

TEKST OVERNAME STEEDS TOEGELATEN MITS BRONOPGAVE

UIT ONS
PLATE-ARCHIEF

III ANNÉE N°. 154 Ostende 20 Mars 1887

L'AVISO

Organe du CLUB VIENNOIS

Journal hebdomadaire.

BUREAUX **HÔTEL DE VIENNE**

REDACTEUR-CHEF GASPARD. (1)

CE SUPPLÉMENT EST VENDU AU PROFIT DES VICTIMES DE QUAREGNON.

Appel à la Charité,

Une cavalcade parcourera ce jour les rues de la ville - Le produit en sera envoyé au comité de secours pour les victimes de la terrible catastrophe qui vient de plonger de nombreuses familles au Borinage dans le deuil et dans la misère

Ostendais soyez généreux.

Donnez - Donnez, jamais charité n'aura eu un plus beau but noble et plus méritoire

LA RÉDACTION.

(1) **ANATOLE** pour les DAMES

87 : 98

Tith Daniels - Dubar. Ostende

DE PLATE

TIJDSCHRIFT VAN DE OOSTENDSE HEEMKRING "DE PLATE"

Vormings- en ontwikkelingsorganisatie en Permanente Vorming.
Aangesloten bij de KULTURELE RAAD OOSTENDE en het WESTVLAAMS VERBOND VAN KRINGEN VOOR HEEMKUNDE

Statuten gepubliceerd in de Bijlagen tot het Belgisch Staatsblad dd. 1-2 mei 1959, nr. 1931 en gewijzigd volgens de Bijlagen tot het Belgisch Staatsblad dd. 15 mei 1975 nr. 3394 en nr. 3395 en de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad van 4 december 1986 nr. 31023.

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER:	SECRETARIS:	PENNINGMEESTER:	REKENING:
A. VAN ISEGHEM	**J.B. DREESEN**	**J.F. FALISE**	750-9109554-54 of
IJzerstraat 1	Rode Kruisstraat 4	H. Serruyslaan 78/19	000-0788241-19
8400 OOSTENDE	8400 OOSTENDE	8400 OOSTENDE	

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen getekende bijdragen.

JAARGANG 16 **Nr.** 4 april 1987

VOOR DE INHOUDSTAFEL VAN DIT NUMMER, ZIE DE LAATSTE BLADZIJDE.

APRIL - ACTIVITEIT

De Oostendse Heemkring "De Plate" heeft de eer en het genoegen zijn leden en andere belangstellenden uit te nodigen tot een voordracht met demonstratiemateriaal op :

donderdag 30 april 1987 om 20u30

in de Conferentiezaal van de V.V.F. Oostende, Dr Colenstraat 6, met als

Onderwerp : BIER EN STREEKBIEREN

Spreker : de heer Honoré VAN WALLEGHEM

De heer H. VAN WALLEGHEM, Technisch Ingenieur Gistingsbedrijven, zal ons vanavond, in een leerzame en gezellige uiteenzetting, wegwijs maken in de verschillende soorten bier en hun belang als historisch erfgoed.

Hij behandelt de verschillende bieren:

naargelang de KLEUR : blonde, okerkleurige, robijnrode, bruine en donkere.
naargelang de STERKTE : over het gewone lichte pintje en over de zware en heel zware soorten.
naargelang de GISTING : lage gisting, hoge gisting, spontane gisting, nagisting op de fles.
naargelang de BROUWER : over de grote pilsmerken uit reuze bierfabrieken, over de echte Trappistenbieren, over de Abdijbieren en over de vele goede ambachtelijke streekbieren uit de kleine brouwerijen.

Over kopen, bewaren, schenken, waarderen en genieten van goed bier.

Ter praktische kennismaking worden drie waardevolle bieren geproefd die ons, met een groot hart, worden aangeboden door onze voorzitter de heer August VAN ISEGHEM. Waarvoor een hartelijk applaus.

Zoals steeds verwachten wij een maximale opkomst voor deze bijzondere avond die zoals steeds vrij en kosteloos is. Wij rekenen stellig op uw aanwezigheid.

J.B. DREESEN

HET WAPENSCHILD VAN DE STAD OOSTENDE

Heel wat mensen vinden het vanzelfsprekend dat iedere gemeente over een wapenschild beschikt. Tussen 1815 en 1976 zijn echter slechts circa 40 % der gemeenten tot een officiële machtiging gekomen. Door de samenvoeging van gemeenten in de jaren zeventig hebben heel wat gemeenten hun wapenschild weer verloren.

De stad Oostende dient hier bijzonder vermeld want het is de enige gemeente die een toegekende officiële machtiging na de samenvoeging behoudt.

In 1838 werd haar bij Koninklijk besluit een wapen erkend. De stad vroeg en verkreeg echter een wijziging van haar blazoen in 1956. De samenvoeging met Stene en Zandvoorde deed het officieel karakter weer teniet. Bij Koninklijk besluit van 31 juli 1974 werd ten slotte dit laatste wapen aan de nieuwe entiteit bevestigd waarna geen fusie meer plaatshad.

Bron : Gemeentekrediet van Belgie. Driemaandelijks tijdschrift nr 122, october 1977.

---------*---------

HET WAPENSCHILD VAN DE STAD OOSTENDE EN HET BLAZOEN VAN WEST-VLAANDEREN OP POSTZEGELS

Het wapenschild van Oostende kwam driemaal voor op een postzegel :

in 1946 ten bate van liefdadige werken in de strijd tegen tuberculose
in 1964 viering van het duizendjarig bestaan van de stad
in 1967 ter gelegenheid van de 700ste verjaardag van het verkrijgen van het statuut van stad. In dit laatste geval werd het blazoen slechts zeer onopvallend afgebeeld op de zegel met het oude Kursaal als onderwerp.

Het blazoen van de provincie kwam voor op een postzegel :

in 1940 ten bate van Winterhulp
in 1945 ten bate van liefdadige werken in de strijd tegen tuberculose.

Bron : Gemeentekrediet van Belgie. Driemaandelijks tijdschrift nr 159, januari 1987, p. 35 tot 43.

J.B. DREESEN

STRAATNAMEN TE OOSTENDE

Ons geacht lid, de heer LAMMAING, vestigde mijn aandacht op een fout en een vergetelheid in het artikel verschenen in De Plate, maart 87, blz. 87 - 89.

Eerst de fout :

ALBERTUS(helling) draagt niet de naam van Koning Albert maar wel van ALBRECHT : Wiener Neustadt 1559 - Brussel 1621
Aartshertog van Oostenrijk. Vorst van de Zuidelijke Nederlanden.
Onder zijn bewind werd Oostende in 1604 heroverd voor Spanje.

De vergetelheid :

EDWARD VLIETINCK(straat)* : Oostende 1864 - Berchem 1937
Rechtsgeleerde en journalist
Geschiedschrijver van het oude Oostende en de kuststreek.

J.P. FALISE

OOSTENDSE MILIEUPROBLEMEN, 1775-1825

door Daniel FARASYN

Op 21 maart 1987 begon "Het Jaar van het Leefmilieu". Naar aanleiding van dit feit heeft de heer Daniel FARASYN een overzicht opgesteld van de milieuproblematiek te Oostende tussen 1775 en 1825.
Welke problemen waren er toen, welke werden aangepakt en welke niet, hoe werden ze aangepakt en hoe lostte men ze op of probeerde men ze op te lossen ?

U zult merken dat er in feite niet veel veranderd is of zoals men gemeenlijk zegt : "Er is niets nieuws onder de zon".

Het jaar van..... In een recent verleden hebben wij er al heel wat gekend. Het pas voorbije 1986 was het ludieke jaar van het Bier. 1987 wordt het doodernstige jaar van het Leefmilieu.

Leefmilieu is een totaal nieuw woord. Gaandeweg verkreeg het in ons vocabularium, tijdens de voorbije decennia, volledig burgerrecht. Geen week gaat voorbij of de media vestigen onze aandacht op wat ons leefmilieu bedreigt : vervuiling van de bodem, van het water, luchtbezoedeling, lawaaihinder. Constant worden wij gesensibiliseerd, zoals dit nu heet, voor het behoud van een of ander natuur- of stedeschoon.

Leefmilieu, milieubeheer mogen moderne woorden zijn. In feite dekken zij zeer oude begrippen. Ook onze voorouders hadden maatregelen te treffen om de omgeving waarin zij leefden zo gaaf en gezond mogelijk te behouden. Hun problemen waren in dit opzicht anders gesteld, minder ingewikkeld dan de onze, maar voor hen toch even levensbelangrijk. Zij hadden zich, met de beperkte middelen waarover zij beschikten, ook te verdedigen tegen vervuiling en allerlei gevaren, die hun bestaan bedreigden. De zorg voor drinkwatervoorziening, riolering, brandbestrijding, zeewering e.a. die heden tendage goed georganiseerd niet meer tot de eigenlijke milieuproblematiek behoren, stonden bij hen centraal in de belangstelling. Milieubeheer was toen nog een lokale aangelegenheid waarmede het centraal bestuur zich meestal niet inliet.

In deze bijdrage willen wij nagaan welke milieuproblemen Oostende in de periode 1775-1825 aanpakte en welke niet. Tevens willen wij hierbij wijzen op de steeds groter wordende invloed, inzake initiatief en controle, vanwege de Centrale overheid in deze materie.

Interesse voor groene ruimten en natuurbehoud viel in deze periode in het Oostendse niet te bespeuren. Het duinengebied, dat de stadszone in het W. en het O. afzoomde, was een onbevolkt natuurgebied. Sinds het begin van de 17e eeuw was het plaatselijk met grashelm beplant, met het enige doel zandverstuivingen te reduceren en de duingordel aan te dikken tot een efficiënte zeewering ter bescherming van het achterliggende polderland. Dit lage vlakke land had zijn eigen problemen, die de stad onberoerd lieten. De ontoereikende waterafvoer was er de oorzaak van een endemisch voorkomende polderkoorts.

Het bestaan van luchtverontreiniging en reukhinder werd in de stad lijdelijk aanvaard. In de besloten ruimte van een versterkte stad kon men met dergelijke faktoren bij de inplanting van industrieën moeilijk rekening houden.

Brouwerijen, zoals deze van de familie DEKNUYDT, de "St. Michiel" in de Brede Steeghersstraat - Louisastraat - even benoorden de Hoge Wacht, of de brouwerij "Het Lam" in het Z. van de huizenblok tussen de Kerk-, Witte Nonnenstraat en Groentemarkt, of nog "De Fortuyne" of "St. Jakob" konden hun weeë geuren van mout en sucrioen vrijuit over de stad laten uitwalmen.

Zoutziederijen, zoals "De Bonte Os", in de St. Sebastiaanstraat, rechtover de Lijnbaanstraat of de "Grote Zoutraffinade" aan de Van Iseghemlaan tussen de Vlaanderen- en Louisastraat in, konden zonder veel reactie van de plaatselijke bevolking het roet voortkomend van hun stookinstallaties over de stad laten neerdwarrelen. Van stadswege kwam geen verzet tegen het vervuilend vervoer van zeewater dat, opgehaald uit de Open Kom - nu Mercatorsluis - in ondichte tonnen en dus druipend op de straatstenen, naar de zoutziederijen werd gebracht om er met het brute zout te worden gekookt.

Touwslagerijen waren gevestigd aan de binnenrand van de stadswallen. Dergelijke bedrijven hebben heel wat ruimte van doen om kemp tot touw te draaien. In hun buurt stonden de nodige teerstoven om de brandrisico's tot het minimum te herleiden. Beperkende maatregelen tegen stof- en reukhinder waren onbekend.

Evenmin viel er protest te noteren tegen de scheepswerven zolang zij in het Z. en buiten de stadswallen hun afval konden dumpen in de St. Katherienekreek. Wanneer echter de werven opgenomen werden in het eerste handelsdok, aan de noordkant ervan, deels op de terreinen gelegen aan de huidige Vindictivelaan tussen de Kapellestraat en de Dekenijstraat in, veranderde de zienswijze van het stadsbestuur i.v.m. vervuiling. Het stadsmagistraat trad op tegen de scheepsbouwers, die "de schaevelingen, spaenders ende strooy, dat aldaer geduerigh gebruyckt wordt" eenvoudigweg in het dok kipten. Ook met het stof, het lawaai en de rookwalmen bij betering van schepen waren scheepskapiteinen, die met hun vaartuigen in de kom kwamen aanleggen, niet gelukkig. Bij de uitbreiding der handelsdokken, 1781-1783, werden de werven prompt naar het Z. van de derde Bassin overgebracht.

Tegen de bedenkelijke geur die stallingen konden verspreiden kon men moeilijk bezwaar aantekenen. Het bestaan van paardestallen, gebruikt door militairen of burgers moest er wel geduld worden. Evenzeer had men genoegen te nemen met de aanwezigheid van koeistallen in het N.W. van de stad tussen de Langestraat en de wallen, waar nu deels de Montmartrewijk gelegen is. Bewoners van de Langestraat waren ook niet opgetogen met de mestresten die ze voor hun woningen vonden wanneer het vee door de Westpoort gedreven werd naar het slachthuis, dat destijds gelegen was waar nu de Anglikaanse Kerk oprijst. En wat te zeggen over sommige beenhouwers, die tegen alle stadsreglementen in, stiekem, in huis toch dieren slachtten en het bloed in de stadsgreppels lieten vloeien.

In de stad aanvaardde men, misschien wel tegen wil en dank, rook en roet, stof en stank. Men troostte zich met de bedenking en de hoop dat de overheersende zeewinden hun zuiverende, verfrissende invloed in de rechtlijnige straten zouden laten gelden.

Vóór 1780 concentreerde het stadsbestuur zijn actie in zake milieubeheer uitsluitend op de zorg voor veiligheid en hygiëne voor de plaatselijke bevolking.

Bescherming tegen de zee was, voor een stad die buiten de kustlijn uitpuilde, van primordiaal belang. Het onderhoud van de zeedijken

was echter aan de Provincie opgedragen. Alleen bij stormtij liet de stad de, door erosie bedreigde, dijkgedeelten bekleden met zeildoek en sloot de stadsriolen die op de stadsgrachten uitgaven zo zorgvuldig mogelijk af. Toch kwam het meer dan eens voor dat lage stadsgedeelten bedekt lagen met een vieze brij, van slib, zand, afval en drek, die bij hoge vloed van uit de te vol gelopen stadsgrachten in de stad was binnengestroomd.

Een ander gevaar, waaraan besloten steden bloot stonden was het uitbreken van brand. Om deze te bestrijden beschikte de stad over drie "brantspuyten" voorzien van "leeren darmen" en een dertigtal "leere brantseulen". Het blusmateriaal was tot 1782 opgeslagen in een houten loods op de "Coolmarkt" op de zuidelijke hoek van de Apestraat, nu Brabantstraat, en de Kapucijnenstraat. De directeur van de brandspuiten was een meestermetser, LENANCKER, die bij brand beroep kon doen op vrijwilligers.

Het stadsbestuur was in hoofdzake bezorgd om de "Salubrité publique", het behoud van een gezond leefmilieu. De schrik voor het uitbreken van besmettelijke ziekten zat bij onze voorouders diep ingeankerd.

De bevolking vrijwaren van ziekten is een moeilijke opgave wanneer men niet beschikt over voldoende drinkwater noch over een degelijk rioleringsnet.

In het noordelijke stadsgedeelte, dat nagenoeg een derde van de stadsoppervlakte besloeg, kon men dank zij de aanwezigheid van een filtrerende zandlaag, goed drinkwater aanboren. In het resterende stadsgebied, waar turf- en kleilagen dicht aan de oppervlakte komen, trof men alleen brakwater aan, dat voor consumptie ongeschikt is. Men was dus hier verplicht regenwater in tonnen op te vangen of naar putten af te leiden. De brede waterputten, die in de vier zuidelijke bastions waren uitgegraven boden slechts water aan van zeer dubieuze kwaliteit. Bij langdurig droog en warm weder kwamen alle putten droog te liggen. Men was dan wel genoodzaakt water te halen in het Waterhuis, dat nu nog in gewijzigde vorm bestaat op de Z. hoek van de Vindictivelaan en het St. Pieters en Paulusplein. Dit water werd uit de Brugse Vaart gelicht en per schip naar de reservoirs van het Waterhuis gebracht. Schepen konden hier hun watervoorraad opdoen en burgers een ton water ophalen, alles natuurlijk tegen betaling. Bij vorstelijk bezoek werd helder bronwater uit Wijnendale voorzichtigheidshalve aangevoerd. Dit netelig drinkwaterprobleem werd eerst in 1923 definitief opgelost door aansluiting van het Bocqwater op het waterleidingsnet, dat in de tweede helft van de 19e eeuw geleidelijk tot stand kwam.

Met de afvoer van regen- en afvalwater was het in de 18e eeuw ook pover gesteld. De lage ligging en het gering hoogteverschil verhinderden de vlotte natuurlijke evacuatie van dit water. Echte rioleringen waren niet voorhanden. Dergelijk net werd onder druk van het toerisme eerst vanaf 1853-1854 aangelegd. Het water bleef dus stagneren of vloeide af in de straatgreppels. Ondiep ingegraven houten of stenen buizen voerden hier en daar dit water af naar riolen die op verschillende plaatsen dwars door de wallen in de stadsgracht uitmondden. De open riool benoorden de huizen van de Cadzandstraat was als collector van vuil water de meest gekende. Het stilstaand water in goten en grachten veroorzaakte bij windstil weer heel wat narigheid. De stad baadde dan in een verpestende geur. Van een gezond leefmilieu was er geen sprake. De militairen die in vochtige kazernes waren gelegerd

beseften dit het best. Voor hen was Oostende in geen geval een opkikkerend kuuroord, wel een verziekende strafkolonie.

Het ruimen van straat- en huisvuil werd door de stad verpacht aan de meestbiedende. Kort vóór 1780 was het ophalen van de "Straetmesch" in handen gegeven van een viertal nl. Livinus VERMEULEN en Joannes VERBRUGGHE uit Oostende, Livinus DETOLLE-NAERE uit Lovendegem en de schipper Adolphus HINTENS van het Sas-Slijkens, die voor het vervoer van het vuil buiten de stad te zorgen had. Onderling waren zij overeengekomen "datter op iedere elft van deze stadt om deselve te kusschen ende de vuyligheyt op raepen, niet min als drie menschen an sullen geemployeert ende gestelt worden ende wel meer dus noodt zynde ende alsoo zes mannen voor de geheele stadt om te beginnen met twee peerden ende twee waegens ofte carren oock op elck elt van de stadt ende meer is het noodt". Voor de ruimdienst waren dus minimum zes mensen en vier vuilniswagens ingezet. Ook het "ruymen der privaeten ofte secreten" hoorde bij hun exclusief recht. Omdat het product van beerputten een hoogwaardige bemesting voor de akkerbouw van het Houtland betekende, vondt dit een ruime afzet bij de "zandboertjes". Een ietwat landelijke geur ging in de straten wanneer open beervaten vervoerd werden naar het mest-schip, dat bij de werven gemeerd lag.

De handelsvaart mocht als de pijler beschouwd worden van het economisch leven in de stad, toch hield het contact met vreemde zeelui en goederen enig gevaar in voor de plaatselijke bevolking. Pest, cholera en andere "contagieuse sieckten" werden vooral binnengebracht door vreemde schepen. Enigzins verdachte schepen werden in quarantaine gesteld en afgezonderd gemeerd aan de monding van de Gauweloze in de geul. Liep het bericht binnen dat er in het Middellandse Zeegebied een besmettelijke ziekte heerste, dan werd aan de loodscorvette, die voor Oostende in zee kruiste bevel gegeven de aanwezigheid van schepen uit deze streken afkomstig onmiddellijk aan de stad te signaleren. In dit geval hijste men een rode vlag in de top van de mast van de loodsboot. Met een waarschuwingsschot van op de batterij van het Platformbastion werd duidelijk gemaakt dat het verdachte schip de geulzone niet mocht naderen op gevaar of door kanonkogels te worden gekelderd.

Om alle brand- en ontploffingsgevaar op schepen te vermijden was het verboden vuur te stoken aan boord van vaartuigen. Maaltijden voor bemanningsleden konden voorbereid worden in een kookhuis op de Kaai. Alle aan de Kaai aanleggende schepen hadden hun buskruit en munitie over te brengen naar een met palissaden omsloten magazijn gelegen in de uitgeholde bastion van de "Sluyse" of van de "Kercke", nu op de Oostkant van de Dekenijstraat.

In dit enigzins vastgeroest milieubeheer, waarin men vooral de bescherming van individu en gemeenschap tegen ziekten, van have en goed tegen brand en wateroverlast op het oog had, kwam in 1781 verandering.

- Watervervuiling, luchtverontreiniging en reukhinder werden als nieuwe milieuproblemen aangepakt.
- Initiatieven in dit verband gingen nu in hoofdzaak uit van de Centrale Regeringsraden.

Aanleiding tot verruiming van het milieubeheer was de planning vanuit Brussel en Wenen uitgestippeld om de havenkommen en de stad een aanzienlijke uitbreiding te geven. In een, tijdens de Amerikaanse Vrijheidsoorlog, tot vrijhavenstad gepromoveerd

Oostende verwachtte men immers een sterk verhoogde scheepstrafiek, een massale inwijking van vreemdelingen en de vestiging van nieuwe industrieën.

Zoals hoger vermeld werden in het kader van de strijd tegen de waterverontreiniging in de kommen, de scheepswerven naar het Z. van het derde dok overgebracht. Strenge verordeningen werden uitgevaardigd om de soms vergaande vervuiling in de dokken in te dijken.

Om de industriële luchtbezoedeling boven de stad te beperken, vatte de gewezen Oostendenaar, Thomas DEGRYSPERRE, raadslid bij de Geheime Raad geworden, het plan op om bij de uitbouw van de stadsuitbreiding naar het Z. toe twee verschillende wijken op te richten. In zijn optiek moest op de gesloopte zuidelijke vestingen, tussen de St. Jozefstraat en de Keizerskaai, een moderne wijk tot stand komen van uitsluitend burgers- en handelshuizen, opgetrokken naar voorafbepaalde architecturale normen. De zone bezuiden de handelskommen, het latere Hazegras, was bestemd om uit te groeien tot een industriële wijk met woningen voor ambachtslieden en arbeiders.

Het verwijzen van alle nieuwe industrieën naar het Hazegras bleek na korte tijd een onhoudbare stelling te zijn. De vredesverdragen van 1783, die een einde stelde aan de Amerikaanse Vrijheidsoorlog, brachten de Oostendse plannen in de war. Om de verdere bouwpolitiek te stimuleren was men van oordeel dat "on ne doit pas trop gêner les vues et projets des négociants pour ne pas les détourner de batir surtout dans les circonstances actuelles de la paix ou le commerce n'est plus si abondant, ni si lucratif que pendant la guerre". Hierbij kwam nog het feit dat bij de gevoelige daling waargenomen in de scheepstrafiek en de handelsomzet groot-financiers uitkeken naar een alternatief voor hun kapitaalinzet en verhoogde belangstelling betoonden voor visserij en voor industrie. Het Hazegras kon echter zeer weinig plaats bieden voor het optrekken van indrustriële gebouwen. Het grootste gedeelte ervan was pas opgehoogd met zand en slib afkomstig van het uitdelven van de nieuwe kommen en kon als bouwgrond niet in aanmerking komen. Alleen aan de noordelijke rand kwamen enkele bouwrijpe gronden voor. Vanaf 1784 konden enkele vervuilende bedrijven hier een plaats vinden. Dit was o.m. het geval met een traankokerij en een stedelijke stortbelt, die een plaats kregen toegewezen aan de zuidkant van de Amerikaanse Kreek tussen de suatiesluis van de St. Katherinepolder en de oesterbank van DE LOOSE. Ook hiertegen rees heftig protest op van groothandelaars die bang waren dat thee en kaneel opgeslagen in het nieuw magazijn tussen de Visserskom en het eerste handelsdok door stank bedorven zouden geraken. In 1785 liet de stad de stortbelt overbrengen naar de Polderstraat in de buurt van de Keizerspoort. Eerst in 1789 kon men met de aanleg beginnen van touwslagerijen bezuiden de Lijndraaiersstraat op terreinen waar nu de kazerne van de Zeemacht staat.

Het is duidelijk dat in deze omstandigheden Th. DEGRYSPERRE zijn oorspronkelijk plan van aanleg moest wijzigen en de opbouw van industrie in de Nieuwe Stad benoorden de Bassins moest toelaten.

De invloedrijke Schotse bankier HERRIES was de eerste die dergelijke bouwvergunning verkreeg. Hij had in augustus 1782 een groot perceel op de Z.W. hoek van de Christine- en de St. Jozefstraat aan een spotprijs aangekocht. Niemand in de stad had

aangedurf hierop een hoger bod in te dienen. In 1784 liet hij hier een grote suikerraffinaderij optrekken naar een plan, dat met toestemming van hogerhand aanzienlijk afweek van de vroeger voorgeschreven normen.

In hetzelfde jaar 1784 bekwam D. PIETERS de toelating om een brouwerij op te richten aan de Z. kant van de St. Jozefstraat tussen de Werfstraat - H. Serruyslaan - en de Aartshertoginnestraat, op een terrein aangekocht in februari 1782. Het werd de brouwerij "De Dubbele Arend".

Th. DEGRYSPERRE zocht met alle mogelijke middelen de sterk vervuilende zoutziederijen uit de noordelijke zone van de "Nieuwe Stad" te weren. Systematisch verwees hij deze bedrijven naar het Hazegras. Brussel steunde niet langer zijn bouwpolitiek. Op 3 januari 1785 verscheen een dekreet waarin bepaald was dat "Nous entendons que tous ceux qui on déjà acheté ou achèteront encore du terrain dans la nouvelle ville pour y construire telles raffineries puissent exécuter cette construction sans aucune difficulté et sans égard à l'opposition que les propriétaires et occupants des terrains et bâtiments voisins pourraient vouloir leur faire. Nous vous chargeons de faciliter ces sortes de construction autant qu'il sera possible". De volgende dag, 4 januari 1785, liet DEGRYSPERRE, zeer tegen zijn zin, aan het Oostends magistraat weten "qu'il était libre à quiconque d'ériger dans la nouvelle ville des salines".

Zo kon J.B. DE LOOSE, uit Gent, reeds eigenaar van de Oesterbank, een zoutraffinaderij inplanten te midden van de blok tussen de Albertstraat - nu Euphr. Beernaertstr. - de Werfstr. - nu H. Serruysl. - de Aartshertoginnestr. en de Keizerskaai - nu Vindictivelaan - samen met een groot pakhuis dat op de Werfstr. uitgaf. Andere kleinere ambachtelijke bedrijven zouden weldra achter de huizen van de noordelijke wijk van de nieuwe stad oprijzen.

Strict geplande urbanisatie en bewust milieubeheer hadden ten dele de plaats moeten ruimen voor bouwpromotie en industrialisatieprojecten met alle gevolgen van dien.

Aangestoken door de Industriële Revolutie, die in Engeland ontstaan was en op het West-Europees continent tot ontwikkeling kwam nam Frankrijk, vooral tijdens de Napoleontische periode, een reeks voorzorgsmaatregelen i.v.m. de inplanting van nieuwe industriële bedrijven om de bevolking van hinderlijke geuren te vrijwaren.

Hiermede werd ten dele de basis gelegd van een nieuwe wetgeving inzake milieubeheer die niet langer uitging van lokale instanties maar wel van de nationale overheid. Vermits België in 1795 bij Frankrijk werd geannexeerd waren deze wetten ook in ons land van kracht.

Van uit het paleis van Fontainebleau vaardigde Napoleon I op 15 oktober 1810 een keizerlijk decreet uit "relatif aux manufactures et ateliers, qui répandent une odeur insalubre ou incommode".

Hinderlijke bedrijven werden in drie categorieën ingedeeld. In de eerste groep werden deze ondergebracht, die omwille van reukhinder niet in de nabijheid van woonagglomeraties mochten ingericht worden. Dit was o.m. het geval met varkenskwekerijen, slachthuizen, lijmfabrieken, leder-, karton-, verf- en vernisfabrieken, opslagplaatsen van vodden. Bouwvergunningen voor deze instellingen werden alleen na grondig onderzoek door de centrale overheid verleend. Tot de tweede groep hoorden bedrijven die wel

bij woonkernen mochten gebouwd worden voor zover zij de buurt niet te veel reukhinder bezorgden, bv. jeneverstokerijen, kaarsen- en tabaksfabrieken, zijdespinnerijen, metaalsmelterijen en... koeistallen. Bouwvergunningen werden voor deze afgeleverd door de prefect van het departement. In de derde groep werden de bedrijven samengebracht die in woongebieden konden neergezet worden maar onder politietoezicht bleven, bv. brouwerijen en zeepfabrieken. Tot de bouw van deze kon worden overgegaan na Kommer- en baatonderzoek en met toelating van de burgemeester. Een aanvullend decreet verscheen op 22 november 1811 waarbij visoliefabrieken in de eerste groep terecht kwamen en zoutraffinaderijen, kaasopslagplaatsen in de derde groep gerangschikt werden.

Deze wetgeving bleef van kracht ook tijdens het Hollands Bewind. Zo kreeg André VAN ISEGHEM in 1815 de toelating om zijn kaarsenfabriek uit de Kerremelkstraat - nu Christinastraat - over te brengen naar de Oostkant van de St. Thomasstraat - nu Kapellestraat. Hier had Adrien CORNELIS tot 1803 reeds een kaarsenfabriek uitgebaat, waar voorheen een kopersmelterij had gestaan.

Casimir VALCKE mocht in 1819 zijn kaarsenfabriek oprichten achteraan in de tuin van zijn huis op de Oostzijde van de St. Jorisstraat, aan de boord van de stadsgracht, naast de reeds bestaande kaarsenfabriek van de We BELPAIRE.

MAC LAGAN en JANSSENS konden het klaarspelen om in 1822 tijdelijk een lijmfabriek op te zetten op het Oude Mijnplein.

MAC LAGAN bekwam echter niet in 1818 de vergunning om in de vervallen suikerraffinaderij aan de St. Jozefstraat een visoliebedrijf onder te brengen. Evenmin mochten DE BARSÉE in 1818 en RYCKAERT in 1822 een kaarsenfabriek opzetten, de eerste in de Kattestraat - nu Vlaanderenstraat - de tweede in de Lijnbaanstraat. Toentertijd hield men blijkbaar rekening met de negatieve adviezen van omwonenden.

Milieuproblemen en milieubeheer kenden aldus binnen onze stad in de periode 1775-1825 een merkwaardige tweevoudige evolutie :

- de tussenkomst van het Centraalbestuur in het zoeken naar oplossingen ter bescherming van de bevolking wordt een dominant gegeven,
- nieuwe problemen duiken op, vooral reukhinder, veroorzaakt door een toenemende industrialisatie.

Het overzicht van de milieuproblematiek die Oostende beroerde tussen 1775 en 1825 maakt slechts een zeer lokale en in de tijd zeer beperkte weergave uit van een reeks problemen die overal en altijd hebben bestaan en zullen bestaan.

Een prangende vraag blijft het nu in 1987 gesteld. In hoeverre zijn individuen en collectiviteiten in een overgeürbaniseerde en overgeïndustrialiseerde wereld bereid om een deel van hun vermeende welvaart op te offeren aan echt welzijn.

FOTOBLADZIJDEN

Fotobladzijden van reeds verschenen Platenummers zijn te koop in onze Museumshop aan de prijs van 5 ₣ !!

JAN DE CLERCK, KUNSTSCHILDER (2)

door Norbert HOSTYN

1902 - 1904

Nog steeds voornamelijk impressionistische standslandschapjes : Brugge, Nieuwpoort, Spa... en verder marines en portretten. Te vermelden zijn het portret van César DE COCK (1902) en dat van Constant DE CLERCK (1903).

Verder zijn er ook nog enkele schilderijen die zeer experimenteel aandoen, en erg verwarrend werken binnen de optiek van zijn overige productie uit die jaren. Het betreft een klein aantal schilderijen die stuk voor stuk als zeer revolutionair zouden kunnen beschouwd worden : "De handwreef (1902 gedateerd), "De Sluierdans (1903 gedateerd), "De zee ingestoken" en "Hoofd van een oude vissersvrouw" (beide 1904 gedateerd). Het opvallende aan die werken is dat ze, bij mijn weten, niet terug te vinden zijn in de beschikbare literatuur uit de jaren 1902-1904 (catalogi, kritieken, brieven...). Een eerste reden toch tot een zekere argwaan betreffende hun data.

"De Handwreef" of ook nog genoemd "Ce que je sens quand je ne vois pas", is een abstraherende compositie waarin met enige moeite een gelaat en vingers te zien zijn. Een soort kleur-impressie van een hand die over het gelaat met gesloten ogen glijdt...

Ook Karel JONCKHEERE had daar zo zijn idee over. Met enige moeite kon JONCKHEERE in het schilderij een "uitgestreken aangezicht" herkennen : "Als ik mijn hand van mijn voorhoofd langzaam laat zakken over de bulten en holten van mijn facie, dan voelt die hand kleuren. Nu bleek begin 1900 een Oostenrijker dit reeds te hebben beweerd en geïllustreerd. Jan vertelde koelbloedig dat hij de uitvinder was. Niemand sprak hem tegen behalve vader Constant, die beweerde dat Jan niet over zijn gezicht had gestreken maar over iets anders (1). "De Handwreef" behoorde destijds toe aan W.A. BARRETT.

"De Sluierdans", een werk vol dynamiek; opwaaiende sluiers op elkaar, als het ware diverse poses over elkaar heen weergegeven.

"De zee ingestoken" en "Oude vissersvrouw", opgebouwd uit kleine driehoekjes, die naar een soort kristallijne vorm lijken over te gaan. Twee werkjes met sterk experimenteel karakter... maar 1904 ???

Gedocumenteerde werken uit de jaren 1902-1904 zijn verder twee pastels "Morgeneffect" destijds in de verzameling Paul DE KEYSER te Gent (1902), de olieverven "Brandende zon" en "Aan het strand" (1902; resp. eertijds verzameling JOURDAN te Parijs en GUFFENS te Oostende), "Pauvre Taudis" (1903, eertijds verz. JOURDAN te Parijs), en de marine "Akelige valavond" (1904) met een zuivere SPILLIAERT esthetiek.

1905

Jan DE CLERCK schenkt een potloodtekening aan het museum van Oostende. Het stelt het portret van kunstschilder Xavier DE COCK (1818-1896) voor. Deze tekening (57 x 44 cm) werd vernield in de Stadhuisbrand van mei 1940.

In juli hield Jan DE CLERCK een eenmanstentoonstelling in de hall van het "Grand Hôtel Fontaine", waar tamelijk regelmatig dergelijke kleine bescheiden kunstmanifestaties op touw werden gezet. Het hotel, dat opende in 1850, was trouwens gekend om haar eigen permanente kunstverzameling.

Uit een bericht dat bij die gelegenheid verscheen in "L'Echo d'Ostende", weten we de titels van een tiental tentoongestelde werken (2) : "Nabij Zwevezele", "Zonnig Straatje", "Bij Frans Knuuste" - vissersinterieur", "Nabij Laroche", "Côté Melreux", "Storm op zee", "Dromerij vrouwenhoofd" (pastel), "Kunst en ellende", "Steegje", "Winter nabij Torhout", "Visserskaai te Oostende" en "Hoekje te Brugge".

LAFAYE oordeelde positief over Jan DE CLERCK's tentoonstelling : "L'artiste a donc en mains la divination de son art, et le goût dans le choix de ses sujets. Çà et là quelques endroits retouchés, mais je ne peux que féliciter M. Jean De Clerck, et bon courage, dans une carrière la plus belle de toutes".

Bij het overlopen van de titels der werkjes die Jan DE CLERCK toonde, valt vooral de grote diversiteit qua inspiratie op : landschappen, marines, slopjes, genre, stadsgezichten en interieurs. Meteen kennen we ook de namen der landstreken waar DE CLERCK zijn inspiratie ging zoeken.

Over de "Storm op zee" berichtte LAFAYE nog dat het een gedurfd werk was met die zware, electrisch geladen wolkenhemel, opengescheurd door een bliksemschicht.

Wellicht geen experimentele werken in deze tentoonstelling : de criticus van "L'Echo d'Ostende" zou dat zéker opgemerkt hebben. Een argument te meer voor onze voorzichtige vraagtekens bij de datering van enkele zogezegd vroege, ongewoon gedurfde DE CLERCK's.

In juni-juli 1905 stelde Jan DE CLERCK ook tentoon in de feestzaal van de "Cercle Littéraire". De opening had plaats op dindsdag 20 juni en er was o.m. een speech van Henri PERMEKE (3). Dit "Salon Ostendais" was een groepstentoonstelling waarin naast DE CLERCK ook Henri & Constant PERMEKE, Emile BULCKE, Vital KEULLER, Emile SPILLIAERT, Félix BUELENS en Maurice DESFORGES exposeerden. DE CLERCK was vertegenwoordigd met een "Fond de l'Impasse" die in "Le Carillon" volgende kritiek kreeg : "Le Fond de l'Impasse de M. Jean De Clerck a des couleurs peu naturelles, outrées. Etudions, observons, ne nous laissons pas égarer par des perceptions inexactes et nous arriverons" (4). Een kritiek die elke poging tot vernieuwen in de kiem wilde smoren...

1906

Enkele gekende werken uit 1906 :

- "Vissersweduwe", anno 1925 door Jan DE CLERCK geschonken ten voordele van de "Foyer des Invalides Tuberculeux".
- "Microbisme", een werkje vol fantantische, bijna ensoriaanse figuren. DE CLERCK zou het in 1906 al te Wien verkocht hebben.
- "Boten te Nieuwpoort".
- "Achter de schermen te Londen".
- "Ter rust" (eertijds verzameling VAN POTTELSBERGHE). Een stil havenhoekje met enkele vissersbootjes, uitgevoerd in DE CLERCK's

typische streepjestechniek, die als een soort "atmosferisch gordijn" over de voorstelling hangt. In het Huldeboek Jan DE CLERCK uit 1928 schreef M. DE PRAETERE als volgt erover : "Alles is kleurenspel, alles is licht en zon, geen rustig vlekje op het doek, één jubelende tinteling van watergroen en hemelsblauw, purperend avondrood en goudgerande zonnevlekjes. Strelingen van glanzend rose en schroeïng van gloeiend rood. Groote indruk; rust".

1907

In het voorjaar hield Jan DE CLERCK een idividuele tentoonstelling in het luxueuze "Hôtel Splendid" op de Zeedijk.

In die tijd kwamen uit Spanje blijken van officiële waardering voor DE CLERCK's schilderkunst : het schilderij "Steegje te Oostende" werd met een gouden eremedaille bekroond in een Madrileens salon (5).

Had DE CLERCK in dit genre, inmpressionistische stemmingsschilderijtjes, blijven doorwerken, dan was zijn inkomen en roem verzekerd geweest. Voor dergelijke probleemloze kunst bestonden er inderdaad wel afzetmogelijkheden. Maar tegelijk had het een verraad betekend tegenover zijn eigen artistieke idealen. Toch bezorgde DE CLERCK's kunst hem enige inkomens. Zo weten we dat hij begin 1908 een "Steegje te Brugge" verkocht aan de familie A.G. te Oostende, een "Liefdadigheid" aan de Brugse familie VAN BECELAERE en een "Sous-bois te Wimbledon" aan de familie P.V.I. te Oostende (2).

(vervolgt)

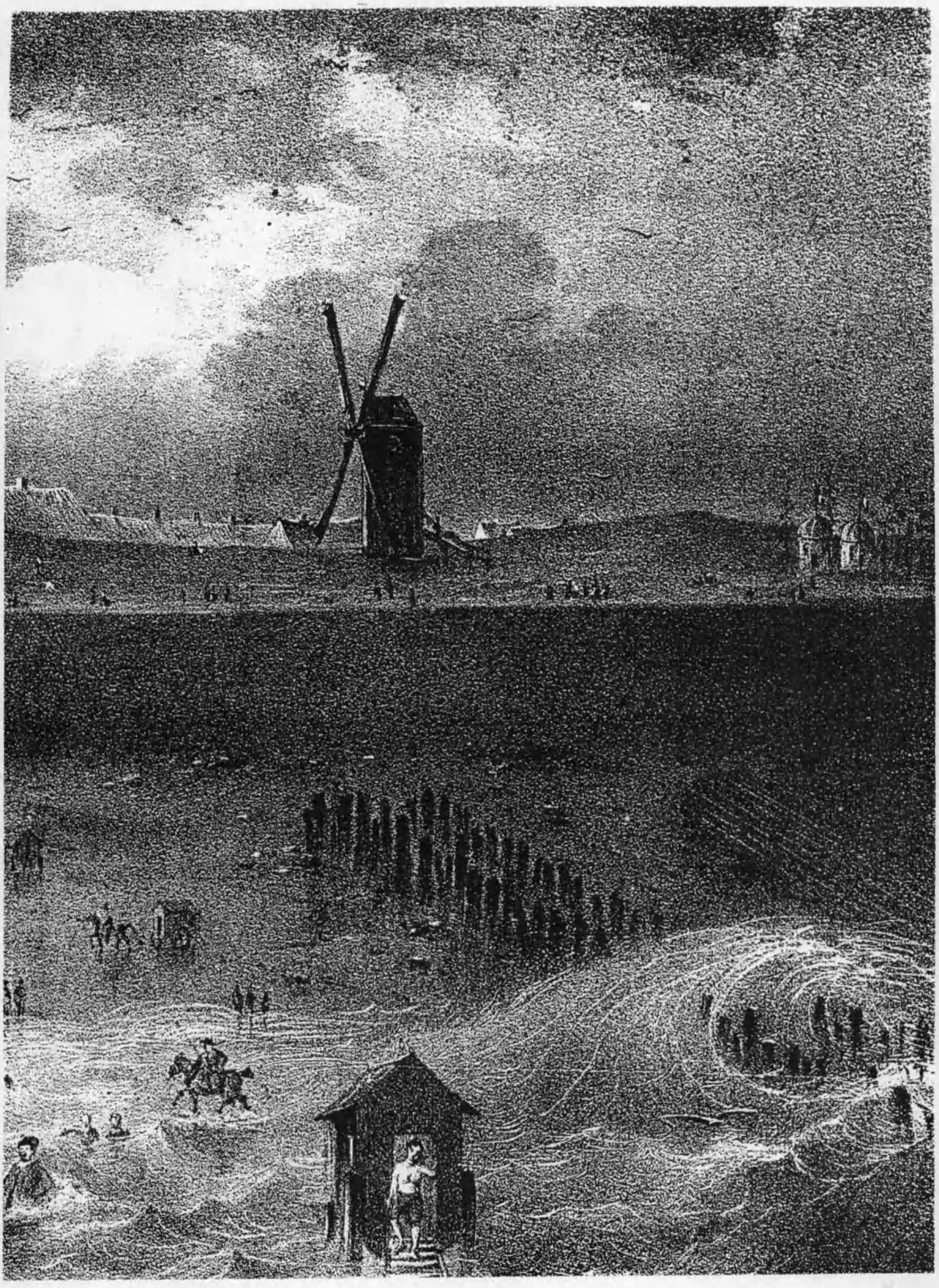
(1) Karel JONCKHEERE, op. cit.
(2) Pierre LAFAYE, Peintures et pastels, in L'Echo d'Ostende, 11 juli 1905.
(3) Le Carillon, 22 juni 1905
(4) Le Carillon, 1-2 juli 1905.
(5) L'Echo d'Ostende, 18 februari 1907.
(6) idem.

We komen nog éénmaal terug op het Pavillon des Bains (zie laatste bladzijde van het januarinummer).

Thans tonen we u een vergroting van het rechterdeel van de litho VUE DE LA VILLE ET BAINS D'OSTENDE van ROTTIGNI/BORREMANS/DAEMS, één der zeldzaamste litho's van Oostende trouwens, getekend in augustus 1834.

Uiterst rechts herkent u het "Pavillon des Bains".

N.H.

ENSOR IN AMSTERDAM

door Freddy DUFAIT

Ter gelegenheid van het Ensor-jaar 1985 heeft de directie van het Casino-Kursaal te Oostende aan Belgische kunstenaars gevraagd één of meerdere werken te creëren als hulde aan James Ensor. Door een twintigtal kunstenaars werd op eigen manier en naar eigen visie een huldewerk gemaakt. Een selectie van deze werken werd van 16 juni tot en met 6 augustus 1985 tentoongesteld in het Vlaams Cultureel Centrum "De Brakke Grond" te Amsterdam.

Bij ons bezoek aldaar hadden wij een interessant gesprek met een Belgisch vertegenwoordiger, de hr. Hugo RAU, die ons enkele gegevens bezorgde over "Ensor in Nederland". Op zijn vraag publiceren wij graag hier enkele van zijn gegevens, die wellicht nieuwe perspectieven kunnen openen in een verder onderzoek over dit onderwerp.

Op 7 april 1940 verscheen in het Algemeen Handelsblad te Amsterdam een uitvoerig artikel ter gelegenheid van de 80ste verjaardag van James Sidney Ensor. De krant vond het feit belangrijk genoeg om er een medewerker voor naar de Vlaanderenstraat in Oostende te sturen. Ensor sprak over zijn bezoek aan Rotterdam, naar aanleiding van de tentoonstelling in de Rotterdamse Kunstkring, waar niet minder dan 79 werken van hem te zien waren. Was hij daarvoor nooit in Nederland ?

"Ja," antwoordt Ensor, "ja-zeker, dat was in, laat eens zien.... in '83, toen was ik in Amsterdam ! Met de kunstschilder VOGELS en nog één kunstbroeder uit Brussel (1) trokken wij naar Amsterdam om de "Marissen" te zien. Die werden toen reeds algemeen beschouwd als zeer belangrijke vertegenwoordigers van de Haagse school".

Uit het gesprek bleek, dat Ensor weliswaar niet blind was voor de sombere kanten van Amsterdam, de eigen sfeer, de eigen bedelaars, de Amsterdamse herbergen en de oud-vaderlandse drank...

Ensor heeft er ook getekend ! Zulks blijkt uit een reeks schetsboekjes, die bewaard worden in het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten te Antwerpen en waarin 33 tekeningen vermeld staan als "Voyage en Hollande".

Hij tekende op het Rembrandtplein een 17de eeuwse halsgevel van een huis waar blijkens het opschrift stoelen en tafels werden verkocht, palend aan het "Café des Pays Bas". Onderaan schrijft hij : "Place Rembrandt Amsterdam".

Ensor trok met zijn schetsboekje ook naar Artis, waar afbeeldingen ontstonden van tropische vogels, een schildpad, een reptiel, een neushoorn, apen en insekten.

Hij stak ook over het Y en in de omgeving van Purmerend maakte hij een tekening van twee windmolens en enkele zeilbootjes. Hij keerde terug over Zeeland en Veere heeft op hem een onvergetelijke indruk gemaakt.

De eerste tentoonstelling in Nederland van zijn werken werd geopend in 1895 in Den Haag door de Haagsche Kunstkring, in de Akademie van Beeldende Kunst, waar Ensor tijdens de groepstentoonstelling vertegenwoordigd was met een zestal schilderijen.

Verder kwam hij er bekend in :

1899 : door Nederlandse kunstpublicaties
1910 : tentoonstelling in Rotterdamse Kunstkring
1911 : Ensorartikel in Elseviers Maandschrift door A.J.J. DELEN (Amsterdam)
1913 en 1914 : tentoonstelling in Den Haag
1916-1917 : deelnemer aan groepstentoonstelling in Stedelijk Museum te Amsterdam over Belgische Kunst
1924 : studie door Frans HELLENS in de Nieuwe Kunst (Amsterdam)
1928 : Karel VAN DE WOESTYNE over Ensor in Elseviers Maandschrift, gevolgd door expositie van Ensorgrafiek in :
- Scheltema en Holkema's Boekhandel
- Galerie Van Wisselingh op het Amsterdamse Rokin
- Pulchri Studio in Den Haag
Het Stedelijk Museum te Amsterdam organiseerde een door de critici ondergewaardeerde expositie
1930 : 41 Ensors in Kunsthandel Huinck en Scherion te Amsterdam
1931 : - Stedelijk Museum en Galerie Van Wisseling te Amsterdam
- Pulchri Studio in Den Haag
1936 : - Gemeentemuseum in Den Haag
- Museum Boymans in Rotterdam
- Stedelijk Museum in Amsterdam
1937 : Van Abbemuseum te Eindhoven
1939 : verslag over de grote Ensorexpositie in Parijs in Algemeen Dagblad en De Telegraaf. In diezelfde bladen werd ook uitvoerig gehandeld over Ensor ter gelegenheid van zijn 80ste verjaardag in 1940
1942 : verzonnen bericht over "James Ensor overleden" en logenstraffing ervan in een aantal Nederlandse kranten
Na de oorlog : overzichtstentoonstellingen, vooral op initiatief van het Stedelijk Museum en het Haagse Gemeentemuseum
1949 : alle Nederlandse kranten melden het overlijden van Ensor
1961, 1975, 1976, 1984 : exposities in Rotterdam
1952 : Delft
1960 : Laren
1961 en 1962 : in Otterlo in het Rijksmuseum Kröller-Muller
1966 : Utrecht

Vandaag kunnen wij zeggen dat het werk van Ensor goed vertegenwoordigd is in een aantal Nederlandse musea.

Hebben Nederlandse kunstenaars invloed gehad op het werk van Ensor ?

Een sterke invloed heeft Ensor wel ondergaan van REMBRANDT. Ook Frans HALS trok zijn belangstelling. Hij kende goed het werk van VAN GOGH.

Zijn invloed op Nederlandse kunstenaars is evenmin talrijk te noemen. Flor VESTER, die ook studeerde aan de Academie te Brussel heeft met Ensor deelgenomen aan een expositie en kwam onder de indruk van de figuur van Ensor. Groot was echter de invloed op Jan TOOROP, eveneens een oud-student van de Brusselse Academie, die vaak de artistieke nazaat van de meester wordt genoemd.

Nu nog blijft de magische kracht van Ensor nawerken in de wereld van kunst en letteren.

Het is opvallend, dat het werk van Ensor op de Amsterdamse kunstveilingen al sedert een halve eeuw wordt beschouwd als een renderende investering.

Aan de plaats die Ensor heeft ingenomen in het Nederlandse museumbezit, aan zijn Nederlandse contacten en zijn invloed, werd volgens de hr. Hugo RAU, nog te weinig aandacht besteed. Samen met hem hopen wij dat er een doorbraak mag komen naar een grotere bekendmaking van die grote meester, die België kende en toch onopmerkzaam een culturele uitwisseling en samenwerking stelde tussen Noord en Zuid.

---

(1) Nota van de red. :
Hubert BELLIS, stillevenschilder
VOGELS, ENSOR en BELLIS tekenden er het "Gulden Boek" van het Rijksmuseum (nog steeds bewaard !)

Even voorstellen : het "Vlaams Centrum voor Genealogie en Heraldiek" (Handzame)

door Emiel SMISSAERT

Ken uw streek. Ken West-Vlaanderen... Of toch zoveel als mogelijk is. Eén der studievelden die ons, Plate-leden, bekommert en nauw aan het hart ligt, of toch zou moeten liggen, is de familie- en stamboomkunde. Daar houdt de Vlaamse Vereniging voor Familiekunde (VVF), onze zustervereniging, zich toch mee bezig, hoor ik je grommen. Ja, ja, maar er bestaat óók een "Vlaams Centrum voor Genealogie en Heraldiek" ! Een hele mond vol. En wat voor instelling, wellicht nog nooit van gehoord, is dat nu weer ?

Kort omschreven, het is een ontmoetings- en dokumentatiecentrum waar eenieder die belangstelling heeft voor familiekunde terecht kan en het werd niet zo lang geleden, in 1978, onder impuls van de zeer verdienstelijke, wijlen Michiel MISPELON opgericht. Thans huist het voornoemde Centrum in een deel van de prachtig gerestaureerde pastorie van Handzame, bij Kortemark in het hartje van West-Vlaanderen, meer bepaald in de Kronevoordestraat 2a (tel. 051/56.74.79). De openingsuren werden vastgesteld van 9 tot 12 en van 13 tot 17 uur, van maandag tot en met vrijdag (niet op zaterdag of zondag). Wie geen lid wenst te worden van dit Centrum (jaarlijkse bijdrage : 500 Fr, leden van een genealogische of heemkundige vereniging betalen 300 Fr), kan er toch terecht in de grote leeszaal om het archief en de bibliotheek te raadplegen tegen een vergoeding van 50 Fr per bezoek. Ja, spijtig maar het loont... en koken kost geld, nietwaar ? Vergeet niet, het betreft hier geen officiële instelling maar een V.Z.W.

Wat heeft dat Centum ons te bieden ? Welke "service" wordt geboden ? In de ruim voorziene, hooggespecialiseerde bibliotheek zijn werken beschikbaar over genealogie, heraldiek, geschiedenis, inventarissen, bibliografieën, tijdschriften alsmede boeken en artikels over "uitwijkingen" naar Nederland, Duitsland, U.S.A., Canada, Frans-Vlaanderen, enz. Hierbij komt dat zij beschikt over een zeer rijke verzameling "Bronnen voor familiekunde", waarbij wij beklemtonen dat er, benevens een schaduwarchief (op microfiche) van de parochieregisters bewaard in de rijksarchieven, volkstellingen (17de-18de-19de eeuw), poortersboeken,

staten van goed, penningkohieren (16de eeuw), bidprentjes, rouwbrieven en grafschriften voor raadpleging in aanmerking komen. Tja héél wat, hé. En nog een aantal practische hulpmiddelen werden voor de bezoekers samengesteld. Lees maar :

- Indices/Tafels : vele oude publikaties werden voor u, lezer(es), op het Centrum op familie- en plaatsnamen "geklapperd".
- Een vraag-antwoord kaartenstelsel, bijgewerkt tot en met 1985, waarin alfabetisch op familienaam alle gepubliceerde vragen en antwoorden zijn opgenomen. Daartoe worden gereputeerde tijdschriften doorsnuffeld en ontsloten. Wij zetten even op een rijtje periodieken als : "Vlaamse Stam", "Le Parchemin", "L'Intermédiaire", "Gens nostra", "De Nederlandsche Leeuw", "Nord Généalogie". Dit depouillement is zeer nuttig, stellig voor de beginneling, om te kunnen nagaan of reeds iemand zoekt/zocht naar een bepaalde familie, om te kunnen in kontakt treden met deze persoon en om, last but not least, bruikbare genealogische of heraldische gegevens pogen terug te vinden. Er bestaat eveneens een "genealogisch repertorium" waarin men, alfabetisch gerangschikt, alle familienamen kan terugvinden waarover documentatie in het Centrum te vinden is.

Hoed af, pet af voor die noeste werkers ! Al bij al, bij wijze van conclusie : er is daar al heel wat bijeengegaard en bruikbaar gemaakt voor de liefhebbers van familiegeschiedenis en heraldiek. En wil ook jij, misschien bij gelegenheid, je wat meer op de hoogte stellen of dieper boren en speuren naar de wortels van uw herkomst - ja, waarom niet ? - twijfel dan niet al te lang, neen, doe gerust beroep op dit nieuwe studiecentrum. Immers, wij mogen ons gelukkig prijzen dat zo'n juweeltje bestaat, vinden jullie niet ?

Ken uw streek. Ken West-Vlaanderen. Uw West-Vlaanderen. Toch een interessante en waardevolle provincie waarin wij leven, mij dunkt.

KEN UW STAD - "HET KAROLINENHOF

naamloze tekst uit ons archief naar gegevens
van Daniël FARAZYN

De geschiedenis van dit Kasteel, dat aan Mej. J. DE GRAEVE toebehoorde, is in den beginne nauw verbonden met het kortstondig bestaan van een Hotel en een Maatschappij, die beide de zelfde naam droegen : "OSTEND PALACE HOTEL".

Het hotel werd in 1897/1898 gebouwd op de hoek van de Koninginnelaan en de Astridlaan. Op 3 mei 1898 werd de N.V. gesticht. Mej. DE GRAEVE bracht in de maatschappij liefst 10 villa's en 2 kastelen in (met o.a. het KAROLINENHOF) en het hotel in opbouw.

Tegen de hoogbouw van het hotel kwam er verzet, evengoed vanwege de Koning als vanwege de Stad. Daarenboven stapelden de financiële moeilijkheden zich derwijze op, dat de maatschappij failliet werd verklaard. In april 1899 kocht de Stad, bij liquidatie van de N.V., het KAROLINENHOF op voor 88.400 F. Het gebouw zelf werd vanaf de maand augustus 1899 als Politie Commissariaat van de 2de Divisie gebruikt en dit tot 1903, wanneer het Commissariaat verhuisde naar een gebouw ten zuiden van het Atheneum op de Rogierlaan.

Het terrein van het Karolinenhof werd met aanpalende gronden uit de Velodromstraat en de Maria-Theresiastraat vanaf de winter 1899/1900 gebruikt om er de badkarren te stellen. Ook de wagens van de Vuilnis en de Ruimdienst werden er geplaatst en gekuist tot groot ongenoegen van de omwonenden.

Eerst begin 1905 verhuisden deze diensten naar de Frère Orbanstraat. De enkele kanonnen van de Burgerwacht kregen er in het jaar 1900 ook nog een plaatsje. Zelfs de politiehonden werden hier tot in 1908 ondergebracht.

Na de Eerste Wereldoorlog en dan in 1921/1922 werd het Karolinenhof tot Wezenhuis heringericht. Het oorspronkelijk kasteel is nu een clubhuis voor de jeugd geworden ("Da van uus").

Iconografie

A. VAN CAILLIE, Oud Oostende in beeld - 1, Nr 69
A. VAN CAILLIE, Oud Oostende in beeld - 2, Nr 44

MONUMENTEN, BEELDEN & GEDENKPLATEN TE OOSTENDE

door Norbert HOSTYN

XL - HET MONTGOMERY-GEDENKTEKEN (1948 - VISSERSKAAI)

"Dit zuiltje..." zo begint het opschrift op het Montgomery-gedenkteken op de Visserskaai, nabij het Montgomerydok.

"Dit zuiltje"... Inderdaad, één van de naar concept meest trieste monumenten op Oostends grondgebied : een lage, gewelfde cirkelvormige steen, daarop een mini-obelisk, het geheel amper een goeie meter hoog. U raadt het al, beste lezers : een gedroomd p... & k...-paaltje voor onze viervoetige vrienden. Ja, een luxeuitvoering met historisch tintje !

*
* *

Op 3 april 1948 bracht Oostende een grootse hulde aan MONTGOMERY, een van de grote helden uit het geallieerde kamp tijdens W.O. II, die nauw betrokken was met de landing op Normandië, de bevrijding van ons land en meer speciaal van onze stad op 8 september 1944. Het ligt hier uiteraard niet in de bedoeling de triomfantelijke carrière van "Monty" te herschrijven (1).

De Oostendse hulde was werkelijk royaal, en bracht een onwaarschijnlijk groot aantal mensen op de been (zie fotobladzijde) : ontvangst ten stadhuize, het ereburgerschap van de stad, een geschenk (een schrijn versierd met drijfwerk met Oostendse motieven, waarin de oorkonde van het ereburgerschap), het onthullen van het Montgomerymonument op de Visserskaai, uitvoering van een cantate "Homage to our liberators" (tekst MAES; muziek BOEHME), dit alles gelardeerd met de nodige speeches.

*
* *

In bronzen letters lezen we volgend opschrift op het monumentje :

Montgomery-Gedenkteken

"Monty" en schepen Vroome bewonderen het gedenkteken

Uitvoering van een gelegenheidscantate op het Vissersplein. Let ook op de verdwenen huizenblok tussen Bonenstraat en Cadzandstraat ! (Foto's: S.A.o.)

DIT ZUILTJE WERD OPGERICHT TER
HERINNERING AAN DE EERSTE LANDINGS-
SCHEPEN DIE OP 25-9-44 IN DIT DOK MANSCHAPPEN
EN MATERIEEL ONTSCHEEPTEN TER BEVRIJDING VAN ONS LAND
DIT DOK WERD OP 3 APRIL 1948 HERDOOPT IN
"MONTGOMERY-DOK"

*
* *

Toen "Monty" op maandag 12.07.1954 nog eens te Oostende was ging hij "zijn" gedenksteen inspecteren (2).

Gelukkig stond die er nog want in de zestiger jaren werd zijn gedenksteen discreet weggenomen. Totaal vervuild, besmeurd, en met ontbrekende letters was het eerder een ont-siering van de Visserskaai dan een historisch-decoratief element.

Het leefde een verborgen leven op de terreinen van de Stedelijke Werkhuizen.

Nadat "De Zeewacht" het verdwenen Montgomery-monument gebruikte als motief voor de jaarlijkse "aprilvis" in de krant, werd het monument opgeknapt en teruggeplaatst, dit alles onder impuls van Schepen DANIELS, de man die nog méér Oostendse monumenten heeft weten te herwaarderen.

Iconografie

Fotoreportages door Foto Michael en Foto Luc

---

(1) Zie ondermeer : Bericht van de Tweede Wereldoorlog, Amsterdam, 1970 (meerdere delen).
(2) De Zeewacht, 16.07.1954

Zie ook : Het Nieuwsblad (blz. met streeknieuws) van 4, 5 of 6 feb 1985.

§ § § § § § § § § § § § § §

XLI - HERDENKINGSPLAKET CONSTANT PERMEKE (1984 - LANGESTRAAT 116)

Het lijkt ons totaal overbodig onze lezers hier nog eens de figuur van Constant PERMEKE, kunstschilder-beeldhouwer, voor te stellen. Recent was er de grote retrospectieve in het PMMK, de film van H. STORCK & P. CONRAD, die ook op TV te zien was, er zijn de oudere en meer recente kunstboeken en artikels aan hem gewijd...

Constant PERMEKE, zoon van kunstschilder Henri PERMEKE (1), woonde te Oostende op diverse adressen. Voor zover na te gaan ziet het lijstje er als volgt uit :

1892 - 1912 : Alfons Pierslaan 59 (bij zijn ouders)
1912 : Fortstraat (Vuurtorenwijk)
1919 : Fortstraat
1921 : Langestraat 116
1925 : Zeedijk
1925 - 1928 : Brusselstraat 5

Op initiatief van de Rotary Oostende werd op Zaterdag 9 juni 1984 een bronzen plaket onthuld aan de gevel van het woonhuis Langestraat 116 (schuin over de Anglikaanse Kerk).

Er was een gelegenheidstoespraak van Willy VAN DEN BUSSCHE, conservator van het Permekemuseum/Jabbeke. Hij zei dat het met de onthulling van dit plaket de bedoeling was een soort "start-schot" te geven voor het Permekejaar 1986 (100ste geboortejaar van de kunstenaar).

Ontwerper van het plaket was Willy BOSSCHEM, Directeur van de Oostendse Kunstacademie. Hubert MINNEBO was verantwoordelijk voor het gieten.

Iconografie

- Actualiteitsfoto's van J.J. SOENEN (bewaard in het Stadsarchief Oostende)
- De Zeewacht, 15.06.1984, p. 4.

---

(1) Zie "De Plate" 1981/113-115, 144-146 & 190-193.

OUDE KAARTEN EN PLATTEGRONDEN

In een tweetalige editie geeft de vereniging "Archief- en Bibliotheekwezen in België" (Ruisbroekstraat 2-6, 1000 Brussel) volgend boekwerk uit : "Oude kaarten en plattegronden, bronnen voor de historische geografie van de Zuidelijke Nederlanden (16de-18de eeuw) = Cartes et plans anciens, sources pour la géographie historique des Pays-Bas méridionaux (16e-18e siècle)".

Werd uitgegeven als extra-boek, nummer 31. Aankoopprijs niet bekend.

Emiel SMISSAERT

AANKONDIGING IN HET TIJDSCHRIFT "DE PLATE" VAN TE VERSCHIJNEN PUBLICATIES

De Heemkring De Plate biedt zijn leden de mogelijkheid te verschijnen publicaties aan te kondigen in het tijdschrift.

Deze aankondiging moet aan de volgende voorwaarden voldoen :

- niet groter dan DIN formaat.
- het drukken op elke aankondiging van de tekst "Bijlage De Plate nr..., maand, jaar".
- het onderwerp moet betrekking hebben op Oostende, de kuststreek of West-Vlaanderen.

Bovendien moet de aanvrager bereid zijn :

- een vast te stellen deel van de verzendingskosten te betalen.
- een voldoende aantal exemplaren (in principe 500 ex.) van de aankondiging zelf te leveren.

Een aanvraag tot aankondiging kan, schriftelijk of telefonisch, gericht worden aan een lid van de raad van beheer.

De raad van beheer

OOSTENDSE MUZIEKGESCHIEDENIS - XXXV

INSTRUMENTALISTEN IN HET KURSAALORKEST VÓÓR 1914 (deel 4 en slot)

door Ann CASIER

1. Klarinettist MICHIELS, J.

J. MICHIELS was slechts één jaar klarinetsolo aan het Kursaalorkest van Oostende. Hij was de klarinet-solist van de koning (1).

2. Hoboïst DEJEAN

In 1881 werd DEJEAN (sr.) eerste hoboïst van het Kursaalorkest. Hij bezat een buitengewoon interpretatievermogen, een delicaat gevoel en een vlekkeloze techniek. Hij werd tot de beste hoboïsten van het land gerekend (2). In 1901 ging hij met vervroegd pensioen en werd opgevolgd door zijn zoon (3).

3. Trombonist MOUQUË Louis

De Oostendse trombonist MOUQUÉ, leraar aan de Oostendse muziekacademie, is hier het vermelden waard wegens zijn langdurige medewerking aan het Kursaalorkest. Hij was er eerste trombonist van 1872 tot en met 1909.

4. Hoornist HEYLBROECK Charles

Bij zijn aanwerving in 1896 was deze jonge HEYLBROECK een echte revelatie (4). Zijn talenten werden ook in het buitenland geapprecieerd, want na de optredens van het Kursaalorkest in Engeland, kreeg hij een aanbieding van Queens Hall (5). Als professor van het Gentse muziekconservatorium en solist op de concerten aldaar, voerde hij ook werk uit van de Gentenaar HERBERIGS (6).

5. Harpiste EISSLER Clara

Clara EISSLER, afkomstig uit een zeer muzikale familie, was tussen 1885 en 1887 eerste harpiste in het Kursaalorkest. In haar concertstudie voor harp van J. THOMAS was ze "zeer aantrekkelijk voor oog en oor". Ze had toen in 1886 nog geen eerste prijs behaald aan het Parijse conservatorium, doch gezien haar jonge leeftijd was dat niet ze verwonderlijk (7).

6. Harpiste STROOBANTS Marguerite

Marguerite STROOBANTS was eerste Kursaalharpiste tussen 1899 en 1908. In 1891 was ze reeds aan het Kursaal verbonden. Ze maakte een briljant debuut. Geboren te Parijs uit Belgische ouders behaalde ze op 14-jarige leeftijd haar eerste prijs aan het Parijse conservatorium bij de Belg HASSELMANS (8). Ze gaf een aantal concerten samen met de fluitist A. STRAUWEN, waarbij ze soms het concerto voor harp en fluit van MOZART uitvoerden. Enkele werken die zij naar voor bracht waren : het (muzikaal relatieve) harpconcerto van OBERTHÜR, een fantasie voor harpsolo van C. SAINT-SAENS, het "Choral avec variations" van CH. M. WIDOR en Passepied van PERILHOU, een concertstuk voor harp van G. PIERNÉ en een dito concertstuk van H. BÜSSER (9). Ze voerde een paar maal de legende voor harp van F. THOMÉ uit : een stuk goede muziek zeldzaam in het harprepertorium (10). Ze zorgde ook voor de eerste uitvoering van Th. DUBOIS' fantasie voor harp en orkest, een aangenaam stuk met een nogal zware orkeststratie (11).

7. Pianist COENEN Louis (1856-1905)

Louis COENEN, de pianist van de koning van Nederland, was verbonden aan het Kursaal tussen 1879 en 1882 (12). Deze Nederlander was zoon van de bekende violist Frans COENEN en leerling van RÜDORF aan de keizerlijke muziekhogeschool te Berlijn (13). Hij was enige tijd leerling van LISZT en werd hoofdleraar aan het Amsterdams conservatorium. Hij componeerde ook enkele pianowerken (14).

8. Pianist KEFER Gustave Louis (1842-1926)

Deze talentvolle pianist, afkomstig uit Jambes-lez-Namur, werd in 1873 directeur van de muziekschool te Verviers, waar hij een aantal composities van Guillaume LEKEU (1870-1894) liet uitvoeren (15). In 1876 werd hij pianomonitor aan het Brussels conservatorium in de klas van BRASSIN. In het Kursaal gaf hij tien concerten kamermuziek waarvan twee met orkest, die alle slaagden (16). Hij was ook componist en stichtte een kwartet te Verviers (17).

9. Pianist STEIGER

STEIGER maakte zijn debuut in het Kursaal in 1885. Op de kamermuziekconcerten bleek al vlug dat deze pianist technisch zeer sterk stond en met een hecht en briljant spel naar voor kwam (18). Hij bleef minstens twee jaar Kursaalpianist.

10. Pianist-begeleider KEURVELS Jef (1866-1915)

In 1893 werd Jef KEURVELS, de broer van dirigent-componist Edward KEURVELS (1853-1916), pianist aan het Kursaal (19). Aan het begin van het concertseizoen 1898 jammerde La Saison d'Ostende dat er nog geen harpisten aangekomen waren en dat de piano, hoe goed bespeeld door Jef KEURVELS, in het orkest stoorde (20). KEURVELS was, naast leraar aan de stedelijke muziekacademie, ook stichter en dirigent van het visserskoor (21). Voor dat koor, dat verschillende malen met succes optrad, schreef hij een aantal bewerkingen van volksliederen.

Hij was tevens een der beste violisten van het orkest, stimuleerde de uitvoering van Belgische werken en liet de bisnummers tot hun recht komen door zijn goede begeleiding (22). Hij bleef zeker tot aan de eerste wereldoorlog aan het Kursaal verbonden, zij het niet steeds als eerste pianist.

---

(1) E.O., 16.07.1876.
(2) S.O., 25.07.1884.
(3) S.O., 24.06.1901.
(4) S.O., 24.06.1896.
(5) E.O., 06.03.1906.
(6) S.O., 27.06.1812.
(7) S.O., 04.09.1886.
(8) S.O., 14 en 17.07.1898.
(9) Respectievelijk op 17.08.1899, 01.08.1901; 07.08.1902; 16.07.1903; 15.09.1905 en 13.08.1908.
(10) S.O., 03.08.1900.
(11) S.O., 15 en 17.09.1904.
(12) E.O., 01.05.1879.
(13) E. GREGOIR, Panthéon musical populaire, dl. 3, Brussel, Parijs, 1876, p. 13-14.

(14) art. Coenen, familie, in Algemene muziekencyclopedie, o.l.v. J. ROBYNS, J. MOSTAERT en M. ZIJLSTRA, dl. 2, Haarlem, (1980), p. 208.
(15) art. Kefer, Gustave, Louis, in A.M.E., dl. 5, Haarlem, (1981), p. 151.
(16) E. GREGOIR, Supplément et complément au volume : les artistes musiciens belges au XVIIIième et au XIXième siècle, Brussel-Parijs, 1887, p. 169.
(17) ID., Deuxième supplément et complément au volume : les artistes musiciens belges au XVIIIième et au XIXième siècle, Brussel-Parijs, 1890, p. 122.
(18) S.O., 18.07.1885.
(19) art. Keurvels, Edward, in Riemann Musiklexicon Personenteil, o.l.v. W. GURLITT, dl. 1, Mainz-Londen, 1961, p. 918.
(20) S.O., 14.06.1898.
(21) S.O., 15.09.1901.
(22) S.O., 25.09.1909.

TOEVALLIGE VONDSTEN IN DE PAROCHIEREGISTERS VAN OOSTENDE

1) Op 28 juni 1794 werd te Oostende gedoopt Maria Genoveva POPHAM, geboren te Oostende op 21 juni 1794, dochter van Joannes POPHAM, 29 jaar, afwezig door de oorlog, en van Maria NOB, 29 jaar.

   Ze zegden Rooms-katholiek te zijn en afkomstig uit het Fort St.-Georgius in Schotland.

   De peter was Abraham CLEGG en de meter Joanna SHIELDS die hier verwijlden ingevolge de oorlog.

   Wellicht is het dezelfde John POPHAM die hier aan het hoofd van Engelse troepen op 19 mei 1798 ontscheepte op het strand ten oosten van de havengeul - toenmaals grondgebied Bredene - en oprukte naar de sluisen van Slijkens die gedeeltelijk werden vernield.

2) Op 26 april 1795 had de eerste begrafenis plaats op het nieuw kerkhof buiten de Westpoort gelegen. De eerste persoon, die niet meer op het kerkhof rond de Sint-Pieterskerk, maar bij de Westpoort werd begraven, was de Oostendenaar Petrus DE MULDER, 58 jaar oud, weduwnaar van Isabella DE BLONDE, die te Zevekote was geboren.

   Hij was overleden te Oostende op 24 april en werd begraven met een grote dienst van 9 lezingen.

R. VANCRAEYNEST

KURSUS HEEMKUNDIGE VORSERS

1ste cyclus	1979	10 lessen	500 Fr
2de cyclus	1980	9 lessen	500 Fr
3de cyclus	1983	4 lessen	300 Fr

Kan besteld en aangekocht worden bij het Westvlaams Verbond van Kringen voor Heemkunde, Zeger Malfaitstraat, 3, 8810 Rumbeke (prk.: 000-0158746-54).

STRAATNAMEN TE OOSTENDE (vervolg)

door Jean Pierre FALISE

JAMES ENSOR(galerij)* : Oostende 1860 - Oostende 1949
Belgisch schilder en etser
Eén der "vier groten van Oostende"

JAN BART(straat) : Duinkerken 1650 - Duinkerken 1702
Zeeheld - Duinkerker kaper

JAN DE CLERCK(straat)* : Oostende 1881 - Oostende 1962
Kunstschilder - Eén der "vier groten van Oostende"

JAN DIERICKSEN(straat) : Oostends kaperskapitein XVIIe eeuw

JOZEF II(straat)* : Wenen 1741 - Wenen 1790
Vorst der Oostenrijkse Nederlanden

JULES PEURQUAET(straat)* : 1885 - Oostende 1947
Socialistisch voorman
Schepen van Openbare Werken
Volksvertegenwoordiger

KANUNNIK DOKTER LOUIS COLENS(straat) : 1877 - 1936
Raadsman van de katholieke volkswerken te Oostende en stichter van het ACW in 1921

KAREL JANSSENS(laan)* : Oostende 1822 - Oostende 1887
Griffier aan handelstribunaal
Gemeenteraadslid 1851-1882
Schepen 1852-1863
Burgemeester 1882-1887

KAREL VAN DE WOESTIJNE(straat)* : Gent 1878 - Zwijnaarde 1929
Dichter, prozaschrijver en essayist

KONINGIN ASTRID(laan)* : Stockholm 1905 - Küssnacht 1935
Koningin der Belgen

LEANDRE VILAIN(plein)* : Trazegnies 1866 - Oostende 1945
Orgelist Hoofdkerk en Kursaal
Professor Kon. Atheneum Oostende

LEON SPILLIAERT(straat)* : Oostende 1881 - Brussel 1946
Belgisch schilder en tekenaar
Eén der "vier groten van Oostende"

LEOPOLD I(plein)* : Coburg 1790 - Laken 1865
1ste Koning der Belgen

LEOPOLD II(laan)* : Brussel 1835 - Laken 1909
2de Koning der Belgen

LEOPOLD III(laan)* : Brussel 1901 - Brussel 1983
4de Koning der Belgen

LEOPOLD VAN TYGHEM(laan) : 1891 - 1933
Promotor van Mariakerke

LOUISA(straat)* : Palermo 1812 - Oostende 1850
Koninging der Belgen

MANSVELT(straat) : Oostende 1655 - 1727
Oostendse kaper

MARCONI(straat) : Griffone (It.) 1874 - Rome 1937
Italiaans uitvinder
Nobelprijs Natuurkunde 1909

MARIA THERESIA(straat)* : Wenen 1717 - Wenen 1780
Aartshertogin der Nederlanden

MARIE-JOSÉ(plein)* : Oostende 1906
(straat) : Belgische prinses
Dochter van Koning Albert en Koningin Elisabeth

MAURITS SABBE(straat)* : Brugge 1873 - Antwerpen 1938
Vlaams letterkundige

MERCATOR(laan)* : Rupelmonde 1512 - Duisburg 1594
Zuidnederlands Wiskundige en Kartograaf

MONTGOMERY(kaai) : Kensington 1887 - Isington 1976
Brits veldmaarschalk
"Bevrijder" van Oostende in 1944

MUSCAR(straat)* : Bayonne 1757 - Rijsel 1837
Frans Generaal
Plaatskommandant van Oostende

NAPOLEON(laan)* : Ajaccio 1769 - St.-Helena 1821
Frans Keizer

NORTH(laan)* : 1841 - Londen 1896
Engelse nitraatkoning
Persoonlijke vriend van Leopold II
Weldoener van Mariakerke

PASSCHIJN(straat) : Mariakerke 1834 - Oostende 1901
Laatste burgemeester van Mariakerke

PASTOOR PYPE(straat)* : Geluwe 1854 - Oostende 1926
Aalmoezenier der Visserij

PATER PIRE(laan) : Dinant 1910 - Herent 1969
Belgisch Sociaal werker
Nobelprijs Vrede 1958

PAUL MICHIELS(laan) : weerstander en politiek gevangene

PETER BENOIT(straat) : Harelbeke 1834 - Antwerpen 1901
Vlaams musicus en componist

PLANTIJN(straat) : bij Tours 1514 - Antwerpen 1589
Zuidnederlands boekdrukker
Stichter van drukkerij te Antwerpen

PRESIDENT KENNEDY(plein) : Brookline 1917 - Dallas 1963
Amerikaans staatsman
President van U.S.A 1960-1963

PRINS ALBERT(laan)* : laan genoemd naar de latere Koning Albert

PRINS BOUDEWIJN(straat)* : Brussel 1869 - Brussel 1891
Prins van België - zoon van Filips,
graaf van Vlaanderen - broer van prins
Albert,de latere koning

PRINSES CLEMENTINA(plein) : Laken 1872 - 1955
Prinses van België
Dochter van Leopold II

PRINSES STEPHANIE(plein)* : Laken 1864 - Hongarije 1945
Prinses van België
Dochter van Leopold II

PROF. JOZEF VERCOUILLIE(straat)* : Oostende 1857 - Gent 1937
Vlaams Taalkundige

PROF. MAC LEOD(plein)* : Oostende 1857 - Gent 1919
(straat) : Hoogleraar
Geleerde

PYCKE DE TEN AERDE(laan) : groot grondbezitter te Stene
aanlegger van trainingspiste op Stene
(Boxegem)

PYCKE(straat) : Grootgrondbezitter te Stene

RIDDER DE STUERS(straat)* : Ieper 1835 - Brussel 1900
Volksvertegenwoordiger
Voorzitter Société des Courses d'Ostende .

ROGIER(laan)* : St.-Quentin 1800 - Brussel 1885
Gouverneur van Antwerpen
Volksvertegenwoordiger
Minister van Binnelandse Zaken, Openbare Werken,
Buitenlandse Zaken en Eerste Minister

SERGEANT DE BRUYNE(straat)* : Blankenberge 1868 - Kasongo 1892
Kongo Pionier

SIR WINSTON CHURCHILL(kaai)* : Blenheim Palace 1874 - Londen 1965
Brits staatsman

SPINOLA(dijk)* : Genua 1569 - Montferrat 1630
Spaans Generaal

STANLEY(laan) : Wales 1841 - Londen 1904
Ontdekkingsreiziger

STIJN STREUVELS(laan)* : Heule 1871 - Ingooigem 1969
Vlaams schrijver

THOMAS VAN LOO(straat) : 1771 - 1851
Oostends dichter

VANDERSTICHELEN(straat) : grootgrondbezitter te Stene

VAN DIJCK(straat)* : Antwerpen 1599 - Londen 1641
Zuidnederlands schilder

VAN HEMBDEN(straat) : Oostends kaperskapitein 17e eeuw

VAN ISEGHEM(laan)* : 1816 - 1882
Burgemeester

VICTORIA(laan)* : Londen 1819 - Osborne (Wight) 1901
Koningin van Engeland en Ierland
Keizerin van India

WELLINGTON(straat)* : Dublin 1769 - Dover 1852
Brits militair en staatsman

(slot)

Opmerking: Bepaalde biografische aanduidingen ontbreken of zijn niet volledig.
Bijkomende inlichtingen graag overmaken aan :
J.P. Falise
H. Serruyslaan 78/19
8400 Oostende

# # # # # # # # # # # # # # #

KAREL JONCKHEERE EN FERDINAND VERCNOCKE, TACHTIG JAAR !

door Germain BILLIET

Het zijn twee begenadigde dichters, beiden hetzelfde jaar in Oostende geboren maar sterk verschillend van aard. Ze zijn al jaren weg uit onze stad en wonen toevallig in elkaars buurt : Jonckheere in Rijmenan, Vercnocke in Weerde, in vogelvlucht 9 km van elkaar verwijderd.

Van de eerste wordt hier een fragment, van de andere een gedicht afgedrukt, twee stukken geïnspireerd door een hoekje van Oostende.

"De Straat" zijn de verzen 309-368 uit het biografisch gedicht "Spiegel der Zee" (848 v.) gepubliceerd in 1947. Met beheerste weemoed en mild begrip herdenkt de 40-jarige dichter de straat, waar hij een gedeelte van zijn jeugd doorbracht (St.-Paulusstraat nr 10) en een klein drama dat zo gelukkig eindigde en waarin de zusters van St.-Vincentius a Paulo een rol speelden.

De vijfvoetige jamben met gekruist rijm klinken natuurlijk, doorvoeld, innig en ademen met een rustig ritme poëtische charme uit.

K. JONCKHEERE - DE STRAAT

Gelegen in het hart der stad, - de grijze,
de volksvrouw met haar dochters in satijn,-
zou zij in spel en woord mij onderwijzen
en eiland in de zee der huizen zijn.

Ik droeg den reuk van stroo en specerijen,
wanneer de winkelbel mij buiten stiet,
ik overzag het schaakbord der plaveien,
mat aan den schemer wat de dag nog liet.
Ze was een oude straat met smalle huizen
en scheeve schouwen met doorrookten kop,
de zeewind kon er door de gaten suizen
en als het vroor zaten er meeuwen op.
De hooge gevels keken door de ruiten
verveeld en flets, van luie armoe zuur,
een oude visscher leunde soms naar buiten
en tuurde kwijlend naar zijn overbuur.
Des avonds hoorden wij de kindren krijten
om dan opeens vervaarlijk stil te zijn;
door onze sluimer klonken soms verwijten,
een zware stem, een lange gil van pijn.
Daarom, wanneer ik stap door oude straten,
hef ik het hoofd en draal wat als ik kan;
wat ik als kind wist wil me niet verlaten
en ik zeg stil : elke raam heeft zijn roman.

Er stond een herberg, waar ik bier ging halen,
een koele, witte kan, getapt van 't vat,
daar leerde ik voor het eerst met geld betalen,
daar maakte men mij zeekren avond zat.
Bedroefd en walgend liep ik in den regen,
mijn hoofd één troebele herinnering,
ik dacht aan moeder en was zoo verlegen
daar ik niet huiswaarts dierf en zwerven ging.
Het vage zwaaien van de lichtbaak wenkte
mij naar de kaai, op 't einde van de straat,
ik doolde en voelde mij de diep gekrenkte
en in mij groeide een somberfelle haat;

omdat het groote leed van zooveel kleinen
te wijten is aan dwaas en blind vermaak
van hen, die niet bevroeden hoeveel pijnen
het schuwste hart behoeft voor de eerste wraak.

Een natte vischreuk deed mij eensklaps braken,
wanhopig zocht mijn hand een vasten muur
en ik viel neer. Maar toen ik mocht ontwaken
begon voor mij een wonder avontuur.

'K Zag om me heen een krans van jonge nonnen
met zacht gelaat en zalvend handgebaar,
heel ver en ijl was een gezang begonnen,
en ging een geur als om een melaltaar.
Het was zoo goed, niets noodde mij tot spreken,
werd dit een droom ? want weg was mijn verdriet,
een warme stem kwam toen de stilte breken
en vroeg : "Kent gij uw straat en nummer niet ?"
Ik knikte met een glimlach en werd schuchter,
want 'k zag het beeld van een bedronken man,
mijn oude vrees maakte me klein en nuchter
en 'ik zei : "Waar is mijn nieuwe, witte kan ?"
Ze lachten gul en wezen aan mijn zijde
de kleine kruik, die naast den zetel stond,
en nooit was een verloren kind zoo blijde
omdat het weer iets van zijn moeder vond.

*
* *

"Bij het graf van James Ensor" van F. Vercnocke komt uit de bundel "Land aan het Zwin" (1961).

De min of meer vrije verzen met onregelmatig rijmschema zijn strak, koel van toon. De romantische voorstelling roept de non-conformistische schilder op en verscheidene elementen uit zijn doeken. De meester betreurt dat de innigheid van het vertrouwde kerkhof vervangen is door kille vormelijkheid. Het gedicht vertolkt de trotse reactie van een zelfbewust kunstenaar en weerspiegelt tegelijk de persoonlijkheid van Vercnocke.

F. VERCNOCKE - BIJ HET GRAF VAN JAMES ENSOR

Naast het duinkerkje te Mariakerke

Onder dit ruige metselwerk
van baksteen en cement
rust gij dus nu. De plaats is mij bekend :
de oude doden en de kerk,
een grijze toren
tussen duin en dorp verloren -
ik dwaalde daaromtrent,
een knaap nog, en een eenzaam kind;
het was er koel en stil, ik hoor
de ruitjes in het lege koor
nog sidderen in de wind.

't Is jaren her. Maar wat het was
is het niet meer : het wilde gras,
't vermolmde hout, de scheve zerken,
't werd alles opgeruimd... Ik wed
dat deze paden, deze groene perken,
zorgzaam gemaaid, en dan dit stijve bed,
Meester, u niet bevallen.

Het rusten moet u moeilijk vallen
onder geboomt dat, als gedrild,
staat op een rij. Gij hadt dit schoon verblijf
voorzeker minder deftig, minder stijf,
wat schilderachtiger gewild.

'k Zie, u, mij dunkt, bij nacht, als luid
de zeewind om de toren fluit,
slapeloos opstaan uit uw stenen bed
en dolen gaan, een huiverend skelet
door stuivend zand, waar een verlichte ruit
in 't vaal gehucht u noodt...

Maar naast het gloeiend kachelrood
vindt gij geen heul, want gij ontwaart
aan elke haard
maskers, en geen mensen. En 'k vermoed
dat heimelijk gij monklen moet
telkens als een holle hoge hoed
uw lof komt tuiten.
Eens liet het burgerdom u buiten;
maar nu gij, Meester, niet meer schimpen zult,
delgen wij onze schuld
met een gemetseld monument
van baksteen en cement.

DE VERKIEZINGEN VAN 1792 TE OOSTENDE

door Omer VILAIN

Op 17 december 1792 moesten in opdracht van de Fransen, die onze stad bezet hadden, verkiezingen worden gehouden om de vertegenwoordigers van het volk aan te duiden.

Op de plakbrieven door de Stads-Drukker B.D. BRICX gedrukt leest men de indeling in de stad in 4 grote wijken, maar ook aan welke voorwaarden men moest voldoen om te kiezen of verkozen te worden.

Artikel acht bepaalt o.a. :

"Tot actieven ofte werksaemen Borger in order van zijn Stemme Keus ende Voys te konnen geeven, ofte verkozen te konnen worden, word vereischt :

"Ten eersten dat hij Borger is deézer Stad,..."
"Ten tweeden dat hij bereikt heeft de ouderdom van vijf-en-twintig jaeren."
"Ten derden dat hij niet in den staet is van dienstbaerheyd,..."
"Ten vierden dat hij moet spreeken en verstaen de Vlaemsche taele,..."

Aldus gedecreteert in 't Collegie dezen 11 december 1792.

A. DE GRYSPERRE

Wij menen te mogen oordelen dat een zaak HAPPART in 1792 met Franse overheersers niet mogelijk was geweest.

¶ ¶ ¶ ¶ ¶ ¶ ¶ ¶ ¶ ¶ ¶ ¶ ¶ ¶

OVER EEN LANG VERGETEN STEEN
Meerdere gegevens

door J.B. DREESEN

Met referentie naar : EEN MERKWAARDIGE GEDENKZUIL door Lionel DEWULF. De Plate jg 16 nr 3 maart 87 blz 87 75.

Over deze steen verscheen in de BULLETIN DES MUSÉES ROYAUX D'ART ET D'HISTOIRE (1) een bijdrage, in het nederlands, door de heer M. OBDEYN, een voormalig hoger ambtenaar in Nederlands Indië.

Volgens hem werd deze steen, in grijze diorite, die 1m70 hoog is bij een middellijn van 25 cm, in 1793 door de Fransen gevonden "op grote diepte bij het graven van een gracht achter de kruitmolen aan de voet van de nieuwe vestigingswerken, ter plaatse waar vroeger een haven was, die echter reeds lang verzand en in onbruik geraakt was".

Een zekere BOLBAERT BALBAERT, koopman, volgens de heer FARASYN liet de zuil naast de ECCE HOMO plaatsen aan de Sint Pieterskerk.

In 1847 kreeg de steen bezoek van twee Franse geleerden die hierover een bijdrage lieten verschijnen in LA REVUE ARCHÉOLOGIQUE (2). De mededelingen in de Revue Archéologique waren aanleiding tot een vraag aan de minister van Binnenlandse Zaken om deze steen aan te kopen voor het Museum van Brussel. De zuil was voorzien van een uitgebreide tekst in een Indische taal. In 1848 was het zover, de zuil werd door de Oostendse "Mont de Charité" verkocht aan de Staat tegen de prijs van 450 F en op 11 juli van dat jaar overgedragen aan de Directeur van het Museum aan de Hallepoort te Brussel.

Daar verdween de steen in de kelders en meteen uit de belangstelling. Later verhuisde hij van de kelder van het Hallepoortmuseum naar de kelder van het Museum aan het Jubelpark.

Daar werd hij dank zij de tussenkomst van de heer OBDEYN en Dr. LAVACHERY, attaché van het Museum, in 1937 aan de vergetelheid ontrokken en in zaal 88 van de Etnografische afdeling van het Museum geplaatst.

Hierdoor kwam de steen weer in de belangstelling. In 1941 verscheen er, in Nederland, een bijdrage over in een publicatie "INDIE IN BELGIË" en dacht men hem bij het Indonische erfgoed te moeten klasseren. Een eerste poging tot een vertaling van de tekst die erop voorkwam werd in 1952 te Leiden gedaan. Hierbij werd vastgesteld dat het ging over een tekst over de CHOLA-koning RAJENDRA II (1054/55-1063 AD). De tekst ging van hand tot hand tot hij in october 1982 volledig vertaald geraakte. De tekst verhaald de oorlog die RAJENDRA II voerde tussen mei 1053 en mei 1054.

Hoe de zuil in Oostende geraakte en zijn vindplaats in onze stad werd door verschillende auteurs behandeld op basis van een soms gebrekkige kennis van de geschiedenis en de historische geografie van Oostende (3).

Wij legden hun theoriëen voor aan ons geacht lid en Oostendekenner bij uitstek, de heer Daniel FARASYN, die ze kritisch beoordeelde. Deze beoordeling krijgt U in een latere bijdrage. Tot meerdere informatie drukken wij op voorgaande bladzijde een foto van deze "Oostendse" Tamil-zuil af.

---

(1) Bulletin des Musées Royaux d'Art et d'Histoire. 3ième Série, 10ième année, N° 4 Juillet-Août 1938, p. 75 tot en met 1938.
(2) La Revue Archéologique 1847, p. 456.
(3) a. Baron DE LA PYLAYE in Revue Archéologique 1847.
b. OBDEYN in Bulletin des Musées Royaux d'Art et d'Histoire 1938.
c. Janine SCHOTSMANS in Actes of the South Asian archaelogy conference in Western Europe 1983.

IN DIT NUMMER

blz. 100 : J.B. DREESEN : Het wapenschild van de stad Oostende
J.B. DREESEN : Het wapenschild van Oostende en het blazoen van West Vlaanderen op postzegels.
J.P. FALISE : Straatnamen te Oostende

blz. 101 : D. FARASYN : Oostendse milieuproblemen 1775-1825.

blz. 108 : N. HOSTYN : Jan De Clerck, kunstschilder (2).

blz. 112 : F. DUFAIT : Ensor in Amsterdam.

blz. 114 : E. SMISSAERT : Het Vlaamse Centrum voor Genealogie.

blz. 115 : Ken Uw stad - "Het Karolinenhof".

blz. 116 : N. HOSTYN : Monumenten beelden & gedenkplaten te Oostende - XL en XLI.

blz. 121 : A. CASIER : Oostendse muziekgeschiedenis XXXV (vervolg).

blz. 123 : R. VANCRAEYNEST : Toevallige vondsten in de parochieregisters van Oostende

blz. 124 : J.P. FALISE : Straatnamen te Oostende (vervolg en slot).

blz. 127 : G. BILLIET : Karel Jonckheere en Ferdinand Vercnocke, tachtig jaar !

blz. 129 : O. VILAIN : De verkiezingen van 1792 te Oostende.

blz. 130 : J.B. DREESEN : Over een lang vergeten steen.

TEKST OVERNAME STEEDS TOEGELATEN MITS BRONOPGAVE

Oostende uit het Noorden

uit "Die Reisende Chinesen", Leipzig, 1726

Anoniem naar een prototype van Joh. PEETERS

DE PLATE

TIJDSCHRIFT VAN DE OOSTENDSE HEEMKRING "DE PLATE"

Vormings- en ontwikkelingsorganisatie en Permanente Vorming.
Aangesloten bij de KULTURELE RAAD OOSTENDE en het WESTVLAAMS VERBOND VAN KRINGEN VOOR HEEMKUNDE

Statuten gepubliceerd in de Bijlagen tot het Belgisch Staatsblad dd. 1-2 mei 1959, nr. 1931 en gewijzigd volgens de Bijlagen tot het Belgisch Staatsblad dd. 15 mei 1975 nr. 3394 en nr. 3395 en de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad van 4 december 1986 nr. 31023.

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER:	SECRETARIS:	PENNINGMEESTER:	REKENING:
A. VAN ISEGHEM	**J.B. DREESEN**	**J.F. FALISE**	750-9109554-54 of
IJzerstraat 1	Rode Kruisstraat 4	H. Serruyslaan 78/19	000-0788241-19
8400 OOSTENDE	8400 OOSTENDE	8400 OOSTENDE	

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen getekende bijdragen.

JAARGANG 16 **Nr.** 5-8 Mei-Augustus 87

VOOR DE INHOUDSTAFEL VAN DIT NUMMER, ZIE DE LAATSTE BLADZIJDE.

MEI- EN JUNI - ACTIVITEIT

De Oostendse Heemkring "De Plate" heeft de eer en het genoegen zijn leden en belangstellenden uit te nodigen tot de volgende activiteiten :

A. EERSTE MEI - ACTIVITEIT

Op zaterdag 16 mei om 15 uur

leidt de heer Jean Pierre FALISE ons, op een wandelvoordracht, rond in de kerk van

O.L.VROUW ONBEVLEKTE ONTVANGENIS

op het Hazegras.

De kerk van het Hazegras is, na de Peperbusse en het niet heropgebouwd gedeelte van het Duinenkerkje en de Capucijnenkerk het oudste kerkgebouw in Oostende.

Ingewijd op 1 november 1864 was zij, op een na, de belangrijkste parochiekerk van Oostende. Met de bouw van de Sint Jozefkerk en de latere ontvolking van het Hazegras daalde haar belang. Toch blijft ze, ondanks de voortschrijdende verwaarlozing, interessante en minder gekende zaken bevatten.

Onder de deskundige leiding van de heer Jean Pierre FALISE, onze kerkgids bij uitstek, krijgt U hier een enige gelegenheid om deze, minder gekende, schatkamer van een flinke brok Oostends religieus leven te leren kennen.

Verzameling voor de kerk op de "de Smet de Naeyerlaan" om 14u45. Zoals altijd zijn ook niet leden van harte welkom. Wij rekenen stellig op Uw aanwezigheid.

B. TWEEDE MEI - ACTIVITEIT

Een avondvoordracht op :

donderdag 21 mei 1987 om 20u30

in de Conferentiezaal van de V.V.F. Oostende, Dr. Colenstraat 6.

het onderwerp : VERLICHTE GEESTEN TE OOSTENDE (1775-1800)

de spreker : de heer Walter DEBROCK, Voorzitter van de Marine-Academie.

De achttiende eeuw is de eeuw van de Verlichting geweest. Wat men in het Frans "le siècle des lumières" heet, is in feite de eeuw van de filosofie : de wijsgerige denkbeelden overheersen en vinden ruime belangstelling in brede kringen. Het optimistische geloof in de rede doet zich gelden. Gans West Europa wordt overspoeld met dergelijke stromingen.

Ook te Oostende, in volle bloei, dank zij de vrijhaven van waaruit alle naties handel drijven - ook sluikhandel - bloeien de nieuwe gedachten, mede dank zij de aanwezigheid van alle Europese nationaliteiten.

Er komen organisaties die de nieuwe gedachten verspreiden of mede beleven. En natuurlijk zijn er figuren die zich ter zake onderscheiden of zelfs zich doen opmerken in diverse domeinen. Over de "verlichte" organismen en hun leden valt wel iets te vertellen.....!

De heer Walter DEBROCK, Erevoorzitter van de Vrije Universiteit Brussel en Voorzitter van de Marine Academie, sedert jaren effectief lid van onze Kring, heeft een hart dat, ondanks de jaren, intens voor zijn stad, Oostende, blijft kloppen. Zijn bijdragen over de Oostendse en de maritieme geschiedenis van onze kust zijn veelvuldig. Zijn interesse beperkt zich echter niet enkel tot het maritieme maar tast naar al de aspecten van het leven in zijn "hometown". Vanavond spreekt hij ons over een onderwerp dat tot nog toe nog niet aan het bod kwam. Een enige gelegenheid om de geschiedenis van onze stad eens vanuit een andere hoek te bekijken.

Zoals steeds is de toegang vrij en kosteloos, ook voor niet-leden, en rekenen wij stellig op uw aanwezigheid.

C. JUNI - ACTIVITEIT. JAARLIJKSE STUDIEREIS

Onze jaarlijkse studiereis gaat dit jaar door op :

zaterdag 14 juni 1987

Het vertrek is bepaald om 08u45 op de hoek van de Dr. Colenstraat en de Euphrosina Beernaertstraat te Oostende. Deze studiereis gaat naar de Hoppestreek, Poperinge en het West-vlaams Openlucht museum van Izenberge.

Programma :

0945. De plaatselijke gids verwelkomt ons te Poperinge in het restaurant, waar we s'middags de lunch nemen, bij koffie en "zoetekoecke".

1030. We verdelen ons in twee groepen en bezoeken de binnenstad (Weeuwhof - Sint Bertinuskerk en Talbot House) en het Hopmuseum. Het bezoek aan het Hopmuseum ronden we af met een pittig Poperings Hommelbier.

1245. De twee groepen vinden zich terug in het restaurant voor de lunch. We kozen een typisch Poperings menu :

- Soep van de dag
  Standvlees met plokkerssaus (gepekelde ham die wordt gekookt, gerookt, vervolgens gebakken en warm opgediend) aardappelen en seizoengroenten.
  Mazarinetaart en koffie (mazarinetaart is een warm nagerecht met zoete saus).

1415. Vertrek naar Izenberge waar onze confrater A. DAWYNDT, secretaris van de Heemkring BACHTEN DE KUPE, ons verwacht voor een geleid bezoek aan het Regionale Heemmuseum "BACHTEN DE KUPE", de Westvlaamse tegenhanger van Bokrijk. Indien we nog even tijd hebben bezoeken we ook de mooie dorpskerk van Izenberge, de schitterende bedevaartskapel en het miniaturenpaleis bij "Pette Blaevoet".

We eindigen de dag in de dorpsherberg van het museum "'t OUD WETHUIS" waar we voor "een glasje en een plasje" terecht komen. Zoals gebruikelijk zijn we rond 19u30 terug te Oostende.

Prijs voor deze uitstap :

Koffie en zoetekoek	55
Toegang Hopmuseum en Hommelbier	60
Gidsvergoeding	20
Toegang Talbot Huis	5
Toegang Izenbergmuseum	40
Lunch (drank niet inbegrepen)	415
Autocarreis	250
Totaal	845 Fr

Deze som "Achthonderdvijfen veertig Fr" per persoon is te storten op postrekening : 000-0507753-55
Jan Dreesen Rode Kruisstraat 4
8400 Oostende
met vermelding : deelname aan de studiereis van 14 juni met... personen. Het aantal deelnemers is beperkt tot 78. Dus "eerst in de boot, keur van riemen". Schrijf dus bijtijds in.

J.B. DREESEN

ANDREAS ACHENBACH EN DE VLAAMSE KUST

Andreas ACHENBACH (Kassel, 1815 Düsseldorf, 1910) behoort zeker tot de belangrijkste Duitse landschapschilders van zijn tijd (1)

Deze veel bereisde kunstenaar deed ook enkele keren onze Vlaamse kust aan, meer bepaald ook Oostende. Daarvan vinden we tal van echo's in zijn oeuvre :

1) Salon 1849 te Antwerpen : "Vissers te Blankenberge"
2) Salon 1852 te Antwerpen : "De ingang van de haven van Oostende bij hoog water". Dit schilderij was toen eigendom van de Prins van Pruisen.
3) 1862 : "De vuurtoren te Oostende". Eigendom van het museum van Leipzig.
4) 1866 : "De haven van Oostende" (olie op doek; 148 x 186 cm). Eigendom van de Staatliche Museen Preussischer Kulturbesitz, Nationalgalerie, Berlin.
5) 1876 : "Vismarkt te Oostende". Eigendom van het Kunstmuseum te Düsseldorf.
6) 1878 : "Een sleepboot verlaat de haven van Oostende bij hoogtij" (olie op doek; 108,5 x 155 cm) getekend onderaan links A. ACHENBACH 78). Eigendom van het Kon. Museum voor Schone Kunsten te Antwerpen.
7) Salon 1879 te Brugge (Hallen) : "Duinen tussen Mariakerke en Oostende".

N. HOSTYN

(1) Allgemeines Künstlerlexikon, 1, Leipzig, 1983, pp. 220-221.

OVER DE EXPLOITATIE VAN HET SPLENDID HOTEL (1908-1914)

door Germain BILLIET

DE PERSONEELSBOEKEN

Vóór W.O.I, d.w.z. lang vóór de sociale wetgeving met al haar verplichtingen van kracht werd, waren de zgn. personeelsboeken van onze hotels de enige vorm van boekhouding. In lokaal-historisch opzicht zijn ze een bijzondere bron van informatie omdat de naam, (soms de leeftijd), de herkomst, de functie, de diensttijd, de wedde van de werknemers daarin wordt opgetekend. We leren er duidelijk uit dat Oostende tijdens de Belle Epoque (ca. 1880-1914), ook door de samenstelling van het personeel van een eersterangshotel, een krachtige magneet was met internationale aantrekkingskracht.

Twee personeelsboeken, nl. dat van Splendid Hotel en van het Hôtel du Kursaal et Beau Site (sinds 1885 onder die dubbele benaming geëxploiteerd) zijn in dat verband interessante archiefstukken. Het eerste loopt over de periode 1908-1924, het tweede over de periode 1896-1939, telkens met een hiaat veroorzaakt door de oorlog 1914-1918.

Die zeldzame documenten werden mij ter beschikking gesteld door een man vergroeid met het hotelwezen, nl. de heer Firmin DECOSTER, een krasse negentiger met een scherp geheugen die mij, in verscheidene gesprekken, levendig over het vroegere hotelbedrijf heeft verteld. Vele van zijn mededelingen zijn insgelijks verschenen in een interview met C.W. gepubliceerd in Noordzee-Magazine, 2e jg., nr 4, juli-augustus 1984, waarnaar ik hier ook verwijs.

De Heer F. DECOSTER (geb. Oostende 06.04.1894) is de zoon van Michel DECOSTER (1886-1945) die vóór de oorlog van 1914-1918 algemeen directeur was van Splendid Hotel, Continental, La Plage en Kursaal et Beau Site. Die 4 hotels op de zeedijk behoorden toe aan de groep Aug. DECLERCK (1856-1912). Al vóór W.O.I deed de jonge F. DECOSTER stage in het buitenland. Behalve in Folkestone, Biarritz en Koblenz werkte hij in een groot hotel in Parijs (Hôtel Royal), Londen (Claridge Hotel) en Bonn (Hotel Elise). Na W.O.I werd hij zelf directeur van Kursaal et Beau Site en Majestic, tot 1940. De 93-jarige oud-hotelier kan dus met kennis van zaken spreken en dat doet hij met intense bezieling.

OOSTENDE, ELITAIR KUUROORD

Met vuur onderstreept de heer F. DECOSTER de schitterende faam van onze stad die bevoordeeld was door koninklijke aanwezigheid en door 'n efficiënte spoorlijn met het Europese continent was verbonden. De zee, het strand, het Casino met zijn imposant symfonisch orkest en de mondaine hippodroom waren Oostendes grootste troeven. Zeebaden, al vele jaren door de invloedrijke Engelsen gepropageerd, waren in. Thalassotherapie had een magische klank. Op de grandioze dijk waren (na de eerste houten gebouwen) vanaf 1867 een reeks indrukwekkende hotels en somptueuze villa's verrezen waarin de welgestelde kuurgasten logeerden. Het kleine vissersstadje was geleidelijk gemetamorfoseerd tot "Plage des Rois" en tot "Reine des Plages".

Maar alleen de beati possidentes, de aristocratie, grootgrondbezitters, bankiers, renteniers, nijveraars en handelaars, vooral

uit Groot-Brittanië, uit Centraal en Oost-Europa kwamen hier hun (dure) verpozing zoeken. En ze deden dat als het ware met onderlinge naijver. Een zomer doorbrengen in Oostende betekende zoveel als het behalen van een gegeerd diploma. Die gefortuneerde en verwende badgasten stelden hoge eisen in zake comfort en bediening. Daarom deden de hotelhouders een beroep op geschoolde buitenlandse hulpkrachten die de taal van de klanten spraken en het métier kenden.

HET SPLENDID HOTEL

De prachtige hotels, zegt de heer F. DECOSTER, - en alle oudere Oostendenaars moeten hem ruimschoots gelijk geven - lagen tussen de (huidige) Kemmelberg- en Ijzerstraat, nl. Splendid Hotel, Beau Rivage (begonnen 1878), La Plage (beg. 1868), Océan (beg. 1867) en Continental (beg. 1880). (cf. D. FARASYN, Historiek van de eerste gebouwen langs de Oostendse Zeedijk, De Plate, 1979, pp. 29, 32, 39). De Splendid, geflankeerd door het hotel Beau Rivage en de villa Metdepenningen, was - volgens mijn zegsman - na de Royal Palace, het grootste van Oostende. Voltooid in 1893 en in de zomer van dat jaar geopend (cf. Saison d'Ostende, 09.07.1893) prijkte het op de zeedijk met een pronte gevel van ca. 40 m. en strekte zich uit over ruim 3.000 m² tot in de Koningstraat waar het een gevelbreedte had van meer dan 40 m. Het grondplan vertoonde een U vorm met brede zijvleugels (uitkomend in de Koningstraat) waartussen de hoofdingang lag. Nu is het glorieuze hotel (met zovele andere na 1945 afgebroken) vervangen, aan de zeedijk, door de Résidence Splendid, een zeven verdiepingen hoog flatgebouw, aan de Koningstraat door moderne gebouwen, nl. van nr 43A tot 37B (met o.a. verkoopzaal Christa's New Park, Oasis Royale en Résidence Baudouin).

Met zijn 5 verdiepingen telde de Splendid 225 kamers en kon het 325 gasten herbergen. De directie voerde publiciteit in het buitenland en plaatste b.v. advertenties voor de Splendid op de voorpagina van de Londense "Sunday Times".

En nu terug naar de personeelsboeken. Daar Kursaal et Beau Site (= K. et B.S.) en de Splendid door dezelfde groep beheerd werden, bevatten de registers gegevens die betrekking hebben op de 2 hotels. K. et B.S., gelegen aan de zeedijk nr 39 op de (oostelijke) hoek van de Vlaanderenstraat, was ook een eersterangsinrichting maar telde slechts 45 kamers voor 80 à 85 gasten. Het stond dus ten opzichte van de Splendid in een verhouding van 1 tot 4.

In principe behandel ik hier alleen de exploitatie van de Splendid en wel over de jaren 1908 tot 1914, het einde dus van de Belle Epoque. Nu en dan neem ik ter vergelijking gegevens over uit het K. et B.S.-register. Terloops vermeld ik dat beide documenten opvallen door de calligrafische hand van vroegere generaties, sierlijk schrift nu bedroevend verdrongen door de mechanische vooruitgang.

DE PERSONEELSBEZETTING

De status van de Splendid blijkt al dadelijk uit de personeelsbezetting. Het hotelboek leert ons dat er in die 7 jaren die aan W.O.I voorafgingen respectievelijk 117, 127, 132, 139, 129, 116 en 114 personen in het hotel te werk gesteld werden in ca. 45 functies. (Voor K. et B.S. zijn die cijfers respectievelijk : 29, 26, 28, 30, 29, 26 en 30 d.w.z. 4 keer minder).

De directie, met directeur, receptiechef, secretarissen, kassiers, kassiersters en gouvernantes telde 9 tot 12 man.

De keukenbrigade bestond uit minstens 15 personen (in K. et B.S. uit 4 !). Boven allen heerste de opperkok (chef de cuisine). Maar hem assisteerden : een rôtisseur, een garde-manger, een saucier, een entre-métier, een hors-d'oeuvrier, een pâtissier en een poissonnier, chefs die bovendien één of twee helpers (commis) hadden. Verder werkten er één of twee keukenmeiden (filles de cuisine) en twee plongeurs. Die laatsten moesten de koperen pannen en kookpotten poetsen. Het borden wassen was voor de werkvrouwen (femmes de journée).

Veel talrijker was het restaurantpersoneel. Daartoe behoorden allereerst de 1e en 2e maitre d'hôtel met een staf van chefs de rang 15 tot 20 man sterk. Onder hen stonden 19 tot 26 commis de restaurant (gewone kelners dus).

Een aparte functie had de garçon courrier. Die bediende niet alleen het hoger personeel (receptiechef, secretarissen, kassiers, maitres d'hôtel) maar ook de knechten en meiden door sommige welgezeten gasten meegebracht.

Op de verdiepingen opereerden de sommeliers d'étage (die o.m. het ontbijt in de kamers brachten) met hun helpers, samen 4 tot 8 man.

De bar was meestal door 2, soms door 3 man bediend.

Een aparte ploeg bestond uit concierge, portiers, lift- en loopjongens, conducteurs en koetsiers (die de hotelgasten van en naar het station haalden en brachten) en de door-keeper of hallportier (toen ook al in het Engels), samen 12 tot 14 man.

Voor het linnen (lingères = linnenjuffrouwen die ook het linnengoed moesten verstellen) en het opdienen van koffie, chocolade, thee (filles d'office = serveersters) zorgden 6 tot 8 vrouwen.

Het onderhoud van de messen was toevertrouwd aan 3 messenslijpers (couteliers) en het ophalen van de wijn en de andere drank aan 2 kelderknechten (cavistes).

Een andere belangrijke groep vormden de kamerjongens en de kamermeisjes waarvan er gewoonlijk 10 respectievelijk 15 tot 18 in dienst waren.

Kelners, kamerjongens en kamermeisjes sliepen in de ruime kelders van 't hotel aan de Koningstraat.

Elk jaar waren meer dan de helft van al dat personeel buitenlanders. Voor 1908 telde ik er 76 op een totaal van 117 of 65 %. De volgende zes jaren is dat respectievelijk 57 %, 66 %, 60 %, 57 % en 64 %. (Wat K. et B.S. betreft : van 1896 tot 1914 waren van het totaal der tewerkgestelden, nl. 510, 42 % Duitsers, 42 % Belgen, 6 % Zwitsers en de rest Fransen, Oostenrijkers, Hollanders).

Dat internationaal bestanddeel stak vooral in de leden van het bureau, het personeel van de keuken en van het restaurant, de sommeliers d'étage, de barman en zijn helper, de concierge en sommige portiers.

Nogal merkwaardig was de verdeling van de functies onder de verschillende nationaliteiten. Domineerde bij de directie het Duitse element, de Fransen hadden het monopolie over de keuken.

Met uitzondering nochtans van de chef kok, Jules DURANTON uit Brussel, die niet alleen van 1908 tot 1914 maar ook van 1919 tot 1924 de keukenplak zwaaide. Een aartsvader dus van de Splendid.

Het restaurant was het jachtterrein van Italianen, Duitsers en Oostenrijkers. De volgende cijfers illustreren dat afdoend. In die 7 vooroorlogse jaren (1908-1914) zijn er in totaal 135 maîtres d'hôtel en chefs de rang te werk gesteld (A) en 151 commis de restaurant (B). Welnu onder A zijn er 67 Italianen (de helft dus), 32 Duitsers en 19 Oostenrijkers, tegenover 6 Fransen en 4 Zwitsers en een paar anderen. Maar geen enkele Belg ! Onder B zijn er 52 Italianen, 51 Duitsers, 14 Oostenrijkers, 11 Zwitsers, 9 Fransen en 7 Belgen (waaronder 5 Oostendenaars).

HERKOMST VAN HET HOTELPERSONEEL

Het uitheems personeel

De hotelexploitatie droeg dus duidelijk een cosmopolitische stempel. Het personeel kwam inderdaad uit verspreide hoeken van West-Europa en zelfs van daarbuiten. Geen sprekender bewijs daarvan dan onderstaande lijst, aangevuld met gegevens uit het K. et B.S.-register.Een geografische kaart zou een ideale voorstelling zijn maar hiervoor zijn technische bezwaren. Al kan ik - ondanks alleswetende atlassen en encyclopedieën - een 50 tal plaatsen (waaronder 30 Germaanse toponiemen, onnauwkeurig genoteerd) niet thuisbrengen, het blijft een indrukwekkende reeks.

Ik begin met de squadra azzurra. De noordelijkste provincies van het Apenijns schiereiland leveren het leeuwenaandeel van de donkerharige camerieri. Benevens één kelner uit Aosta, een flinke partij Piëmontezen, nl. uit : Turijn, Asti, Alessandria, Novara, Novi-Ligure, Omegna, Fossano, Savigliano, Vignale, Pontestura, Trinita, Domodossola. Lombarden uit : Milaan, Pavia, Cremona, Rivanazzano, Brescia, Sondrio, Como, Lecco. Liguren uit : Ventimiglia, Bordighera, San Remo, Genua. Emilia Romagna zendt er uit : Piacenza, Parma, Bologna, Faenza, Rimini, Bobbio, Ciano d'Enze. Het noordoosten stuurt zonen uit : Venetië, Padua, Rovigo, Udine, San Daniele, Appiano. Ze komen ook uit zuidelijke contreien, nl. uit Livorno, Florence, Castelfiorentino (alle in Toscanië). Verder uit Perugia, Ascoli Piceno, Sutri, Orte, Rome Napels en Aquila in de Abruzzen.

De Duitssprekende landen van Wilhelm II en van Frans Jozef leveren een stevig contingent directieleden en obers. Wat hun herkomst betreft noteerde ik volgende Westduitse steden. In Schleswig-Holstein : Lensahn. In Niedersachsen en Nordrhein-Westfalen : Hamburg, Hannover, Peine, Braunschweig, Braunlage, Kamen, Mettingen, Dortmund, Düsseldorf, Essen, Aken, Langerwehe (bij Düren), Keulen, Elberfeld (in 1930 met Barmen omgedoopt tot Wuppertal), Bonn, Bad Godesberg. En ook Raeren, eerst in 1919 bij België ingelijfd.

In Rheinland-Hessen: Kassel, Wolfhagen, Koblenz, Mainz, Limburg, Frankfurt, Alzey, Kastell a/Rhein, Bad Ems. In Baden-Württemberg : Hirschhorn (bij Heidelberg), Baden-Baden, Kehl, Stuttgart, Waiblingen, Gmünd, Heidenheim, Neu-Ulm, Hechingen, Sigmaringen, Lenzkirch, Tengen, Blumenfeld, Wurmlingen.

In Beieren : München, Nürnberg, Bamberg, Neustadt a/Aisch, Landsberg, Füssen, Kempten, Rosenheim, Würmlingen, Heimertingen. Verder : Konstanz en uit de toen nog Duitse Elzas : Straatsburg,

Colmar, Marmoutier, Hagenau.

Andere Duitse steden liggen nu in de D.D.R. nl. Wismar, Rostock, Plau, Berlijn, Eichwalde, Magdeburg, Bernburg, Ballenstedt, Mansfeld, Nordhausen, Erfurt, Ohrdruf, Büttstädt, Naumburg, Meiningen, Gera, Borna, Leipzig, Torgau, Klingenthal, Zschornewitz, Cottbus, Görlitz, Dresden. En verder - nu tot Polen behorend - Stettin (= Szczecin), Hohensalza (= Inowroclaw), Zakrzewo (Z. van Torun), Gnesen (= Gniezno), Sagan (= Zagan), Liegnitz (= Legnica), Breslau (= Wroclaw). Ook Königsberg (nu het Russiche Kalingrad in het vroegere Oost-Pruisen) moet vermeld.

Geringer in aantal maar niet onbelangrijk zijn de Oostenrijks-Hongaarse elementen. Zij komen uit : Bludenz, Wenen, Linz, Gallneukirchen, Engelhartszell, Ried, Frankenburg (laatse 4 alle Opper-Oostenrijk), Mistelbach, Köttingbrunn (beide Neder-Oostenrijk). Verder uit : Kladno, Asch, Niemes, Haida, Marienbad (nu Marianske Lazne), alle in Bohemen.

Ook uit Budapest, Vesprem, Temesvar (nu Timisoara in Roemenië) en zelfs uit het afgelegen Lemberg (nu Lvov in Oekraïne).

Frankrijk produceert naast keukenpieten ook kelners. Uit zeer verspreide departementen. Uit Lille, Arras, Cambrai, St. Quentin, Flers (Orne), Parijs, Maisons Laffite, Epône, Soisy-sur-Seine, Magny (de laatse 4 alle Seine-et-Oise), La Ferté-Milon (Aisne), Reims, Segré (Maine-et-Loire), Tours, St.-Georges-sur-Cher (Loire-et-cher), Orléans, Nevers, Moulins (Allier), Guéret (Creuse), Vichy, St.-Etienne, Châlon-sur-Saône, Agen, Aix-les-Bains, Cannes, Nice, Monte-Carlo, Menton, Grasse, La Turbie (Alp. Mar.), Montpellier, Rodez (Aveyron), Limoux (Aude), St.-Pierre-de-Soulan (Ariège), Arles-sur-Tech en Vernet-les-Bains (beide Pyr. Or.).

Uit allerlei kantons van Zwitserland daagden ze op : secretarissen, chefs de rang, commis de restaurant, enz. En wel uit Bern, Zürich, Luzern, Thun, Interlaken, Montreux, Martigny, Genève, Fribourg, Sion, St. Imier, Reconviliers (beide laatste Bern), Lugano, Arosa, Malans (Graubünden), Skt.-Gallen, Bischofszell (Thurgau), Riddes, Leukerbad (Fr. = Loèche-les-Bains), Miège (de laatse drie Valais), Brenzikofen, Sumiswald, Gündlischwand (alle drie Bern).

Zoals ik al zei, zijn bovenstaande lijsten onvolledig.

Holland is vertegenwoordigd door : Amsterdam, Weesp, Den Haag, Scheveningen, Leiden, Dordrecht, Vlissingen, Nijmegen, Maastricht, Vaals.

Het Groot Hertogdom Luxemburg door Diekirch en Eschweiler.

In de Splendid werkten ook 3 Spanjaarden (uit Burgos, Salamanca en Palma). Verder noteerde ik nog voor het restaurant : 5 Londenaars, één chef de rang uit Kopenhagen, één uit Boston (U.S.A.), één uit Aïn Bessem (ca. 90 km Z.O. van Alger), één commis de restaurant uit Alger zelf en een zekere Eitel KULTZAU (chef de rang) uit... Ningpo (bij de Hangsjow-baai, prov. Tsjekiang in China), heel waarschijnlijk een Duitser die daar gewerkt had.

Tenslotte nog twee Egyptenaars : Abdoe JACOB, uit Kaïro, helper in de bar en vooral Achmed HUSSEIN de hall-porter die een speciale vermelding verdient.

Volgens de heer F. DECOSTER was die fraai gebouwde reusachtige fellah door Aug. DECLERCK op een van zijn reizen meegebracht. Het K. et B.S.-register vertelt ons dat die HUSSEIN op 31 mei 1904

in dienst getreden was in K. et B.S. "venant d'Assouan" en naar de Splendid werd overgeheveld. Achmed HUSSEIN, toen 30 jaar oud, was afkomstig uit Isna, het oude Latopolis, aan de Nijl in Opper-Egypte, tussen Loeksor (N.) en Edfoe (Z). Hij was dus al in 1904 werkzaam in de Splendid. Tot 1914 versierde hij als door-keeper de ingang van het hotel, in de Koningstraat. De goedige Cerberus, prachtig op zijn oosters uitgedost, betekende een attractie voor de Splendid. Achmed hielp de arriverende gasten bij het uitstappen en het uitpakken van koffers en bagage. Benevens zijn wedde (300 ₣) inde hij veel fooien. Elk jaar keerde hij na het seizoen terug naar het land van de farao's.

In 1905 werkte nog een andere Afrikaan in K. et B.S. als liftjongen, nl. de 27 jarige Ali Albert EVANGELISTI, afkomstig uit Kartoem, nog 11.000 km. zuidelijker dan Isna.

Het inheems personeel

De samenstelling van het hotelpersoneel zou zeer onvolledig zijn zo ik de talrijke inheemse werknemers niet vermeldde. Het waren vooral plongeurs, conducteurs, lift- en loopjongens, koetsiers, kelderknechten. Ook kamerjongens en kamermeisjes. In de 7 vooroorlogse jaren vormden zij respectievelijk : 35 %, 43 %, 34 %, 40 %, 43 %, 43 % en 36 % van alle tewerkgestelden. Het grootste gedeelte was afkomstig uit Oostende en West-Vlaanderen maar het is treffend te zien hoe ze uit alle Belgische provincies - zij het in ongelijke mate - toekwamen. In het volgend lijstje is ook rekening gehouden met het personeel van K. et B.S. Voor een duidelijker overzicht volg ik een indeling per provincie.

West-Vlaanderen : Oostende, Bredene, Middelkerke, Leffinge, Oudenburg, Vlissegem, Jabbeke, Gistel, Moere, Brugge, Eernegem, Koolkerke, Moerkerke, Ruiselede, Aarsele, Izegem, Lichtervelde, Torhout, Koekelare, Staden, Nieuwpoort, Veurne, Woumen, Diksmuide, Alveringem, Lo, Merkem, Westouter, Ieper, Gullegem, Moorslede, Menen.

Oost-Vlaanderen : Aalter, Gent, Wetteren, Overmere, Geraardsbergen, Lokeren, Eeklo, Kemseke, St.-Maria-Horebeke, Erembodegem, Oudenaarde, Volkegem.

Brabant : Brussel, Anderlecht, Etterbeek, Schaarbeek, Molenbeek, Laken, Elsene, Jette, Tollembeek, Hoeilaart, Erps-Kwerps, Leuven Aarschot, Scherpenheuvel, Messelbroek, Zoutleeuw, Jodoigne, Elewijt, Merchtem.

Antwerpen : Antwerpen, Lier, Boom.

Limburg : Tongeren, Horpmaal.

Henegouwen : Pottes, Templeuve, Blandain, Lessines, Chièvres, Hornu, Wasmes, Doux, St.-Denis, Roeulx, Couillet, Charleroi, St.-Ghislain, Edingen.

Namen : Namen, Lustin, Senzeille, Brioul, Mont, Evrehailles.

Luik : Liège, Montegnée, Pepinster, Ouffet.

Luxemburg : Bastogne, Hompré, Bouillon.

Dat uitgebreid overzicht bewijst dus overduidelijk hoe inheemse en uitheemse werknemers van heinde en verre toestroomden naar de lokkende koningin der badsteden. We moeten daarbij bedenken dat het hier maar twee van de talrijke hotels betreft.

BEGIN EN EINDE VAN HET SEIZOEN

Het hoogtepunt viel in juli en augustus maar het hotel was al open met Pinksteren. Dat betekende dat sommige personeelsleden eind april of begin mei aan het werk gingen. Tot die vroegkomers behoorden gouvernantes, hoofdkassiers, fille d'office, kamerjongens en kamermeisjes. De volgende weken doken directeur, secretaris, keukenchefs, keukenmeid, plongeurs, maître d'hôtel, barman, lift- en loopjongens op. In 1910 b.v. begonnen de gouvernantes van de Splendid hun activiteiten op 6 april, de keukenchef op 13 mei. (In K. et B.S. was dat, hetzelfde jaar, respectievelijk op 19 april en 14 mei). Het eigenlijk restaurantpersoneel verscheen meestal begin juli.

Escalier principal

Hotel Splendid, Ostende

Maar die indiensttreding was zeer ongelijk. Niet weinigen, vooral onder het restaurantpersoneel, daagden in de 2de helft van juli op, sommigen pas in augustus. Een extreem geval was wel dat van een commis de rang die in 1912 op 12 augustus in dienst trad voor één enkele dag.

Sommigen werkten dus slechts een paar dagen, anderen 1 tot 4 of 5 maanden. In 1910 bleef een kamerjongen van 8 april tot 4 oktober (er stond genoteerd : réglé 5 mois et 27 j. = 177 fr).

Het waren lange en gevulde werkdagen, nl. van 's morgens 6u30 tot 22 u 's avonds. De mooie centen kostten inderdaad veel inspanning.

Omstreeks 25 september vielen gewoonlijk de werkzaamheden stil. Hier en daar bleef er een doorwerken tot oktober. Een fille d'office werkte in 1909 van 28 april tot 14 oktober. Om de bekende dramatische reden werd het seizoen 1914 ingekort. Een plongeur bleef toen het langst in dienst nl. tot 13 augustus.

Na de sluiting trad een legertje poetsvrouwen aan die het hotel een grondige beurt gaven zodat het behoorlijk de winter kon trotseren.

GETROUWHEID DER PERSONEELSLEDEN

Het mag niet verwonderen dat in zo'n degelijke onderneming heel wat werknemers verscheidene seizoenen na elkaar deden en daarbij soms promotie maakten. De terugkeer van dezelfde personen, meestal in dezelfde functie, gaf trouwens stabiliteit aan de hotelbedrijvigheid. Hier volgen enkele voorbeelden uit het register van de Splendid gehaald.

Van 1908 tot 1910 was L. SCHWITZING (Leipzig) directeur, van 1912 tot 1914 H. LIBERTY (Elberfeld). In 1911 was dat de Hongaar Ch. VASARHELYI (Temesvar) die in 1908 en 1909 receptiechef geweest was. Tijdens die 7 vooroorlogse jaren bleef Ed. SANDELÉ (Menen) hoofdkassier. O. PAHLKE (Bad Godesberg) en E. BOLLER (Montreux) waren 3 jaar na elkaar secretaris.

Het keukenmonument J. DURANTON heb ik al geciteerd. Maar ook andere koks keerden terug. Van 1908 tot 1911 was E. GROSSRIETHER (Marmoutier) rôtisseur en Apollinaire GUÉNAULT (St.-Georges-sur-Cher) saucier. Et. VÉROS (St.-Pierre-de-Soulan) was in 1908 1r commis entremétier, in 1909 poissonnier en in 1912, 1913 en 1914 rôtisseur.

Ook het restaurant had zijn standvastigen. In 1908, '09 en '10 was Ant. STOCKINGER (Frankenburg, Oost.) 1r maître d'hôtel en G. FERABOLI (Cremona) 2e maître d'hôtel. Die laatste werd 1r maître d'hôtel in 1913.

Bij de chefs de rang houdt O. WANDEL (Breslau) het rekord met 6 seizoenen. Fr. LEISSLE (Gmünd) en G. SERVETTI (Fossano) deden er elk 3. In 1909 waren Fr. BITTNER (Wenen) en in 1911 R. RIGAMONTI (Rome) werkzaam als commis de restaurant. Ze werden allebei chef de rang, de eerste in 1913 en 1914, de tweede in 1913.

G. LEHMANN (Königsberg) was in 1908 sommelier d'étage en in 1909 en 1910 chef de rang.

F. MAROCCO (Turijn) presteerde 5 seizoenen als barman. Rud. MESSERLI (Bern) was eerst 4 jaar lang nachtportier en daarna 3 jaar concierge. V. SANTANGELO (Rome) fungeerde 7 seizoenen als info-portier.

Even grote standvastigheid bij kamerjongens en kamermeisjes. Enkelen deden 7, anderen 6 of 5 seizoenen. En hetzelfde geldt voor de plongeurs, de couteliers, de conducteurs, de koetsiers, de filles d'offices. Zo was Elodie PAUWELS (Oudenburg) van 1908 tot 1914 1re cafétière.

In het opzicht van getrouwheid levert het register van K. et B.S. nog sterkere voorbeelden. Cath. SCHREINER (Koblenz) en Anna CHASTENIER (Frankfurt), de twee gouvernantes die feitelijk het hotel bestuurden, vervulden hun functie 17 jaar lang, nl. van 1896 tot 1912. In dat laatste jaar waren zij toen respectievelijk 55 en 44 jaar oud. Nog een jaar langer fungeerde Ernestine ASCHHEIM (uit Metschiska ?) als fille d'office. In 1913 was zij 54 jaar oud. Een ander vertrouwd figuur was Alb. Louis BENZ (Kehl) die eveneens 17 jaar in dienst was, eerst als garçon en sommelier en van 1905 tot 1914 als maître d'hôtel. Van 1896 tot 1906 was Paula CARLIER (Brussel) kassierster, van 1907 tot 1912 Elsa LOOSLI (Sumiswald). Ap. GUÉNAULT tenslotte die van 1908 tot 1911 chef saucier was in de Splendid, trad van 1912 tot 1914 op als chef de cuisine in K.et B.S.

DE WEDDEN

Het hotelregister is ook een sociaal-economisch document want de wedden van haast alle werknemers worden erin stipt opgeschreven. Als we er rekening mee houden dat een gewone werkman in die tijd (1908-1914) 1 tot 1,5 ₣ per dag verdiende, dan begrijpen we wat een financieel buitenkansje een hoteljob toen betekende.

Wat de leden van het bureau verdienen, dat vernemen we uit het Splendid-register niet. Er wordt eenvoudig niets genoteerd ofwel staat er "réglé par Mr Declerck", de grote boss. Toch lezen we dat een 2e gouvernante d'étage in 1911, voor de periode 1 juni - 20 september, 300 ₣ verdiende + 50 ₣ "gratification". Dat een secretaris in 1912 (29/6 tot 26/8) 500 ₣ betaald werd en dat in 1914 de cassière restaurant voor 11 weken 550 ₣ opgestreken had, dus 50 ₣ per week.

Voor de andere werknemers zijn we beter ingelicht. De wedde van de opperkok was ook "réglé par Mr Declerck". Eigenaardig genoeg werden de andere keukenmeesters op verschillende manieren betaald. Rôtisseur, garde-manger, saucier, entremétier verdienen 10 ₣ per dag. De hors-d'oeuvrier 200 ₣ per maand, de pâtissier 225 ₣, maar de laatste 3 jaar 8 ₣ per dag. De poissonnier en de knechten van de andere chefs 150 ₣ per maand. Bovendien genoten ze allen 50 ₣ reiskosten wat een aardig sommetje betekende.

De 1re maître d'hôtel verdiende 500 ₣ voor het hele seizoen, de 2e maître 300 ₣. Een chef de rang beurde 50 ₣ per maand en een commis de restaurant eveneens, maar 100 ₣ in de maand augustus. Hier dient opgemerkt dat de chef de rang het drinkgeld inde en onder de commis verdeelde. En natuurlijk niet tot zijn nadeel.

Het maandloon voor de garçon courrier bedroeg 60 ₣, dat van de sommelier d'étage 75 ₣ en van een commis 50 ₣.

De barman verdiende 2 ₣ per dag, zijn helper 100 ₣ per maand. Concierge, portiers, liftjongens, conducteurs eveneens 2 ₣ per dag. Een loopjongen 50 ₣ en de koetsier 60 ₣ per maand. Plongeurs, couteliers kregen 3 ₣, cavisten 5 en 3 ₣ per dag.

De keukenmeid eerst 75, later 80 ₣ per maand. Lingères en fille d'office 70, later 75 ₣ per maand. Kamerjongens 30 en kamermeisjes 20 ₣ per maand. De controleur 100 ₣ per maand.

Voor de meeste werknemers kwamen daar natuurlijk nog fooien bij.

In K. et B.S. werd dezelfde loonschaal toegepast. Het personeelsboek bevat enkele aanvullende bijzonderheden.

De chef de cuisine steekt 400 ₣ per maand op. Dat betekent dat hij in 1908 1.700 ₣ inde, in 1909 en 1912 1.800 ₣ en in 1913 zelfs 2.000 ₣, voor de periode van 25/4 tot 30/9. In 1913 kreeg de rôtisseur 970 ₣ d.w.z. voor 92 dagen tegen 10 ₣ plus 50 ₣ reiskosten.

Onze Ernestine ASCHHEIM werd in 1909 voor de periode 18/5 tot 20/10 (= 5 maanden) 450 ₣ uitbetaald. Een ongewoon hoog bedrag voor een fille d'office die normaal niet 90 maar 75 ₣ per maand verdiende. Toch bleef ze daarmee nog onder de verdiensten van haar collega uit de Splendid, de trouwe Elodie PAUWELS (Oudenburg) die datzelfde jaar 600 ₣ ontving voor de periode van 28/4 tot 14/10. Wel stond er genoteerd : "réglé par Mr Declerck".

DE BEOORDELING VAN HET PERSONEEL

Zo'n heterogene gemeenschap bevatte koren en kaf zodat spanningen en botsingen niet te vermijden waren. In het personeelsboek pende de directeur zijn op- en aanmerkingen neer, zakelijk en lakoniek. Ik destilleer hier een kleine bloemlezing (uit het Splendidregister).

Een praktisch oordeel gericht op het welzijn van het hotel was : "ne plus reprendre".

Stroeve relaties werden soms geopenbaard : "quitte parce que ne s'entend pas avec les femmes à journée" - "ne s'accorde pas avec la gouvernante de l'étage, quitte de son propre gré".

Financiële ontevredenheid : "prétend ne pas gagner assez" (val. de ch.)

Duidelijke afkeuring : "caractère impossible (caiss. restaur.) - "un peu gosse" (secretaris) - "mauvaise tête (va. de ch.) -

"très sale, ne vaut rien" (femme de ch.).

Opstandigheid : "sauvage" of "anarchiste" - "renvoyé pour insubordination".

Ook chasseurs vallen niet altijd mee : "trop bête pour vivre" of "canaille" of "idiot" of "voyou".

N.B. Een lezenswaard stukje, vol realistische details, over de tribulaties van een loopjongen, is "Chasseur" in "Langs de Galerijen" (1976, pp. 117-122) van O. VILAIN. Als 15-jarige knaap vervulde hij, in 1939, die functie in het Majestic Palace Hotel waar bovengenoemde Michel en Firmin DECOSTER toen directeurs waren.

Een genuanceerde appreciatie is : "bon, mais pire qu'une vieille femme (nachtportier).

Als het inslaan van een bom klinkt : "nous plaque en pleine saison". Dat gold de concierge die op 10 augustus 1911 het hotel verliet. Zijn opvolger was ook geen grote aanwinst want zijn certificaat luidt : "bon garçon, mais bête comme ses pieds".

De opmerkingen weerspiegelen ook de explosieve toestand in 1914 want voor 3 Duitsers (een chef de rang en twee kamerjongens noteert de directeur op 1 augustus 1914 : "rappelé sous les armes".

Salon de conversation

Hotel Splendid, Ostende

Over het geheel scheen er harmonie te heersen tussen de directie en het personeel. Het hotel draaide blijkbaar vlot. Tijdens die 7 vooroorlogse jaren werden op op 'n totaal van 874 werknemers slechts 15 weggestuurd, dat is gemiddeld 2 per jaar. En slechts 11 gaven hun dienst op.

Veel minder lyrisch is het K. et .B.S.-register. Voor de periode 1896 tot 1914 registreer ik zes keer "renvoyé" en twee keer "pas reprendre". Droogweg.

Dramatisch is echter de nuchtere aantekening betreffende de portier Adolphe RHOTEN (Loèche-les Bains = Leukerbad). 1905 was zijn achtste seizoen in K. et B.S. Dat jaar was hij op 3 juni in dienst getreden. Verder lees ik : "à l'hôpital le 5 juin, décédé le 7 juin à 7 heures du matin, enterré le 9 juin à 8 heures". Hij was 33 jaar oud.

NA DE BELLE EPOQUE

W.O.I maakte een eind aan de Belle Epoque maar niet aan het Oostends zomerseizoen. Dat vlamde tijdens het interbellum weer op en sommige hotels deden gouden zaken. Vooral uit Engeland kwamen massa's toeristen. Zij behoorden grotendeels tot de lagere bevolkingsklassen die van de sociale verbeteringen en van de gunstige koers van het pond profiteerden. Bijzondere attracties voor hen waren Zeebrugge, de frontstreek met Ieper, de loopgraven,

de oorlogskerkhoven. (Voor dat zgn. fronttoerisme, cf. M. CONSTANDT, 100 jaar Toerisme. Een eeuw vakantie in West-Vlaanderen. Lanno, 1986, pp. 23-25 en 91-93).

De Splendid paste zich aan de nieuwe behoeften aan en beschikte nu over 250 kamers en 100 badkamers.

Die wijzigingen in de cliënteel door de sociaal-economische ontwikkeling en de democratisering van het toerisme worden weerspiegeld door de personeelsboeken.

In het Splendid-register - lopend van 1919 tot 1924 - is het buitenlands personeel nog talrijk maar Duitsers en Oostenrijkers zijn verdwenen. De keuken is nog helemaal Frans en de Italianen beheersen nog het restaurant waar ook enkele Belgen en Engelsen opduiken. In 1924 zijn er op een totaal van 142 tewerkgestelden (iets meer dan vóór de oorlog) 27 % Italianen en 50 % Belgen.

Het K. et B.S.-register - lopend van 1919 tot 1939 - brengt de nieuwe tendensen nog scherper in reliëf. De vreemdelingen zijn bijna uitsluitend Italianen en Fransen maar hun aantal slinkt voortdurend. Na 1928 duikt er toch weer een zeldzame Duitser, Oostenrijker, Tsjech of Hongaar op. De keuken is nog overwegend Frans. Tot 1929 is de maitre d'hôtel een Italiaan maar van 1930 af kan dat ook een Belg zijn. En gestadig groeit het inheems personeel. In 1922 is dat 73 %, in 1938 84 %.

Hotel Splendid, Ostende

NA W.O.II - BESLUIT

Na W.O. II krijgt het zomerseizoen een ander gelaat. Door de stijgende sociale voorzieningen, de groeiende vrije tijd en het verhoogde vakantiebudget evolueert het toerisme van elitair naar sociaal. We kunnen nu spreken van appartements- en van massatoerisme (cf. M. CONSTANDT, o.c. pp. 28-29).

Het hotel- en restaurantbedrijf wordt dan ook grondig gewijzigd. De hoge exploitatiekosten hebben het aantal grote hotels overal drastisch verminderd. Voor Oostende is de glorietijd van de Splendid definitief voorbij. De PTO-brochure Oostende 87 en de officiële hotelgids 1987 (Vl. Commiss. Gen. v. Toer.) zijn in dat opzicht bijzonder leerrijk.

Van de 87 Oostendse hotels vormen er 63 (d.w.z. 72 %) de categorie van de mini- en de kleine hotels (met 7 tot 40 kamers). De middenklasse (van 41 tot 90 kamers) telt 23 hotels. Wat het comfort betreft zijn er in Oostende slechts 8 viersterrenhotels (tegenover 21 in Knokke-Heist). Het enige zgn. grote hotel alhier, met 180 kamers, behoort, zoals de volstrekte meerderheid, tot de "niet-geklasseerde" hotels (dus zonder ster !).

In het grotere hotel hebben modern beleid en computeradminstratie zich opgedrongen en veel functies in koele businessgeest vervangen.

Personeelsregisters zijn nu verplicht. Kassier en kassiersters, gouvernantes d'étage, kelderknechten en wijnkelners bestaan nog. Maar food and beverage en ander management, room service, coffeeshop, public relations, allerlei praktische firma's hebben de sommeliers d'étage, valets en femmes de chambre, filles d'office, filles de cuisine, lingères overbodig gemaakt. En nu wordt er in ploegen gewerkt : 38 uur in 6 dagen.

In bovenstaande bladzijden werd geprobeerd een aspect van de Oostendse hotelroem te onthullen. Het is een verleden vol glitter en glamour, maar ook met diepe schaduwvlekken, hier bewust weggelaten. Een verleden dat voorgoed is afgesloten.

ICONOGRAFIE VAN HET HOTEL SPLENDID :

OIOP 1 : pp. 126-127
OIOP 2 : p. 107
OOIB 2 : p. 97

OVERZICHTSLIJST VAN GEBOUWEN OP DE ZEEDIJK ANNO 1904

In de archieven van de kring vonden we volgende lijst met opsomming van bouwwerken op de Zeedijk anno 1904 terug.

Misschien zet het veel van onze oudere leden aan het mijmeren, bij het lezen van al die - meestal vergeten - benamingen ?

A. VAN ISEGHEM

Huisnummer	Benaming	Eigenaar
2	Villa LEONIE	J. VANDEWALLE
3	Hotel DU PORT	P. BESSIRE
4	Villa des HIRONDELLES	E. PATTE Bibliothécaire
5	Villa RENE - EMMA	Vve BAUDRIHAYE
6	Villa ADELE	E. BAUDRIHAYE
7	Villa NEVER MIND	D. MAES
8	Villa STELLA MARIS	Docteur BLONDEAU
9	Villa MARGUERITE	H. DECLOEDT Entrepreneur
10	Villa HIPPOCRATE	
11	Villa FERNAND - JEANNE	Vve E. DUROT
12	Villa MARIA	H. TAFFIN Brasseur
13	Villa ALEXANDRE	Vve GALEYN
14	Villa MARIE - HENRIETTE	DUTHOIT
15	Villa DE LONDRES	J. LAROCHE
16	Hotel ROYAL du PHARE	H. de KNUYT
17	Villa LOUISE = Annexe du Royal Phare Hotel	
18	Villa ESPERANCE	
19	Villa NEREE	
20	Villa OLGA	H. de KNUYT de VOSSEMAER
21	Villa GEORGES - EDOUARD	E. STEYERS .
22	Villa JUNON	Vve A. CANLER
23	Villa IRIS	Vve A. CANLER
24	Villa LAURE	L. POTTIER
26	Villa ROSALIE	L. DELGOUFFRE
27	Villa MERVILLE	A. VERBEEK Industriel
28	Villa DORIS	
29	Villa VERBIST	Mme VERBIST

30	Villa des CYGNES	J. de HEMPTINNE
31	Villa LEDIA	Mme FEYERICK
32	Villa MATHILDE	Vve P. HESPEL
33	Villa MARINE	Baron J. HOUTART
34	Villa BOMAL HOUSE	PATERNOSTER
35	Villa FREDERICK HOUSE	Vve MECHELINCK
36	Villa DAGMAR	Vve DEFFONTAINE
37	Villa VIRGINIE	Mme CROMBEZ
38	Villa DIANE	L. de LEVAL
39	Villa BAGATELLE	E. BAZENIRIE
40	Hotel KURSAAL et BEAU SITE	A. DE CLERCK
42	Villa MIRAMAR	Vve BOURGOIGNIE
43	Villa des FAMILLES	F. VANDERHEYDE
44	Villa des MOUETTES	Mme FONTAINE
45	Villa AMELINDA CENTRAL TIENDA	F. MASURE
46	Villa NEPTUNE	POLES-SANDRAS Confections
47	Villa BOREE	VAN BEVER E. Confections
48	Villa des FLEURS	REDFERN Confections
49	Villa GRETRY	J. MAES
50	Villa MOMMAERTS	CINTRA WINE Company
51-52	Hotel ALEXANDRA	
53	Villa CORALIE	Vve de la HAUT
54	Hotel d'OSTENDE	ECHODOIR-NOPPENEY
55	Hotel BRITTANIA	G. BARRAT
56	Hotel BELLE VUE	Vve HERMANS
57	Hotel ROYAL BELGE	G. DOMBRET-DEWALQUE
58	Villa EMMA - WILLIAM	G. BOSSUYT
59	Hotel DU GLOBE	
60	Hotel WELLINGTON	B. VERHOEST-DEVREUX
61	Villa TRITON	DEFAUWE-BROUET Pâtissier
62	Villa HELVETIA	HAARDT et DEVOS
63	Hotel CONTINENTAL	
64	Hotel de l'OCEAN	L. THOMA
65	Hotel de la PLAGE	Comp. des WAGONS-LITS
66	Hotel BEAU RIVAGE	L. BARRAT
67	Hotel SPLENDID	A. DE CLERCK
68	Villa des ALGUES	Vve MET DE PENNINGEN
69	Villa FERDINAND	COUNE et ULENS
70	Villa FLAVIE	COUNE et ULENS
71	Villa des ABEILLES	C. de HEMPTINNE
72	Villa des HIRONDELLES	A. BAERTSOEN
73	Villa de l'ESTRAN	Frères BEERBLOCK
74	Villa ROSENDA	E. PECHER
75	Villa JANE	A. LALOUX
76	Villa des DUNES	G. MOREL de BAST
77	Villa CIRCE	Melle DE WITTE
78	Villa LAMOT	Vve R. LAMOT
79	Villa DESIRE	A. de LANIER
80	Villa des JUMEAUX	C. HOUTEKIET Avocat
81	Villa JULIETTE	J. PLISSAERT Négociant
82	Villa des CHOUCAS	Mme NEYT
83	Villa HANS COTTAGE	Hans de BLEICHRODER
84	Villa des MIMOSAS	C. COOLS
85	Villa MON CAPRICE	Cte de RIBEAUCOURT
86	Villa PIERRE - LUCIE	A. REDEMANS Officier retraité

87	Villa de l'ALMA	Mme KONITSCHEK
92	Villa HAUTE RIVE	J. VANDERLECHT
106	Villa BELGICA	
107	Villa EDELWEISS	
108	Villa OSTENDAISE	
109	Villa FARNIENTE	Vve PLAIDEAU
110	Villa NORDIANA	A. STEVENS
112	Villa MODERNE	CLUZEAU
115	Villa SARIA	Mme HENROTAY
120	Villa du PONANT	
124	Villa des OYATS	de la CROIX
152	Villa DEL SOL	WARNANT Avocat
200	Hotel QUITMANN	P. DEWORST et Fils
201	Hotel DU KURSAAL	A. WOLZ
202	Grand Hotel des BAINS	L. TIMMERMANS
203	Villa EUGENE	L. TIMMERMANS
205	Villa THE BRISTOL HOUSE	S. BRUCKEWITZ
206	Villa RITA	
222	Villa LEOPOLD II	R. GORLIA
226	Villa MADONA	G. BOUVIER Avocat
228	Villa ELISABETH	MILCAMPS
229	Villa YVONETTE	
230	Villa THERESE	R. GORLIA
232	Villa MA CABANE	
234	Villa GERMAINE	
Cité North	ROYAL PALACE HOTEL	

Coin Boulevard VAN ISEGHEM	Hotel de l'ESTACADE	J. LECLERC
Coin Boulevard VAN ISEGHEM	Hotel de CASINO	
Coin Rampe LOUISE	le Grand Hotel DES BAINS	H. GILISSEN
Coin Rampe de FLANDRE	Hotel KURSAAL D'OSTENDE	E. DAVID + VAN CUYCK
Coin Rue du CERF	Hotel DU LITTORAL	H. HILLEBRANDT

BIBLIOGRAFIE OUDE MATEN EN GEWICHTEN

In de reeks "Bibliographia Belgica", deel 136, uitgegeven door de Belgische Commissie voor Bibliografie (Huidevettersstraat 80-84, 1000 Brussel), verscheen een "Bibliografie van werken over oude maten en gewichten in de Nederlanden" (1980), samengesteld door J.A. MERTENS.

Het boek telt 100 bladzijden en kost 500 Fr; het kan bekomen worden door storting op prk. 000-0071996-22 van voornoemde commissie.

E. SMISSAERT

CORRECTIE

De Plate 79/61, al. 2, lijn 6 : lees CHEDANNE i.p.v. CHEDAME.

(Georges CHEDANNE : Maromme, 1861 - Paris, 1940 ; architect - archeoloog - Prix de Rome 1887).

Norbert HOSTYN

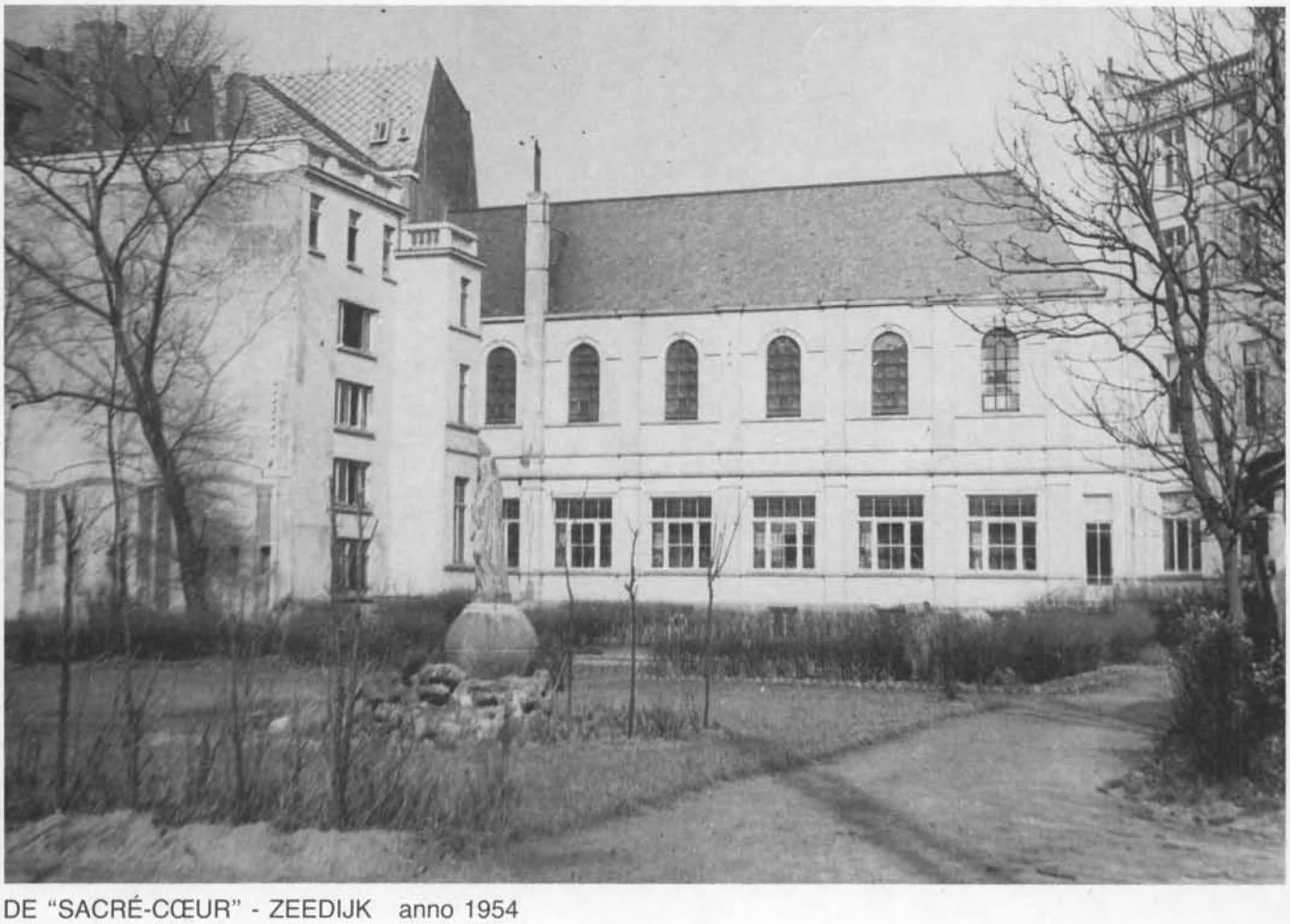
OOSTENDSE SCHOLEN VAN WELEER

SINT FRANCISCUSSTRAAT anno 1952

GRAAF DE SMET DE NAEYERLAAN anno 1952

DE "SACRÉ-CŒUR" - ZEEDIJK anno 1954

(Foto Verbeke, S.A.O. Oostende)

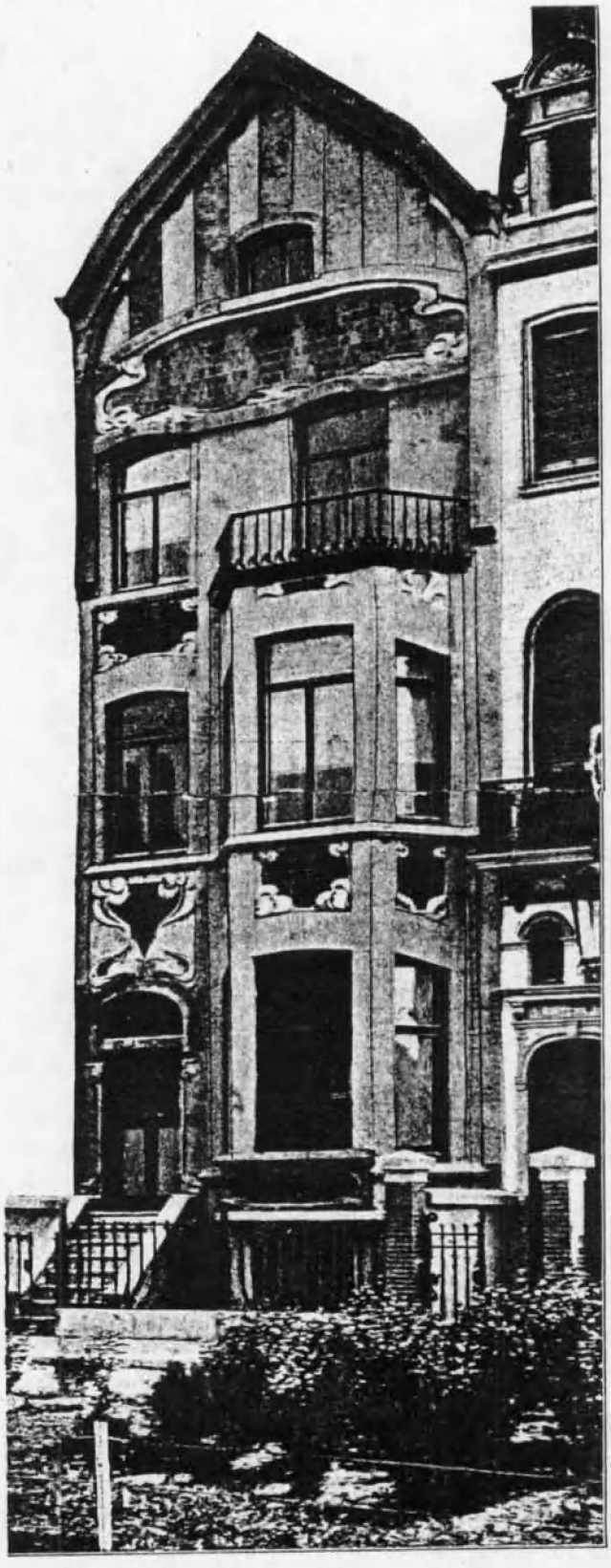
OOSTENDE ARCHITECTUUR UIT DE BELLE EPOQUE

Uit "L'art décoratif" van 1897 komt deze foto van een villa te Oostende naar plannen van Henry VAN DE VELDE, de wereldberoemde architect en designer.

Zo te zien in de Koninginnelaan ? ? ?

Eigenaar-bouwheer was ene Baron de T....

De gevel was in stuc met grijze tegels omvat in moulures van witsteen.

WEER- OF DONDERGLAZEN te OOSTENDE (J.B. Dreesen)

(De Plate, jrg 16, 1987, pp. 87-79 e.v.)

1. In verband met voornoemd artikel nog wat aanvullingen :

   - BOLLE, Bert
     Barometers, 1978, 240 p., ill., Haarlem/De Haan.
     Donderglas : pp. 74-77, 146, 215.

   - VAN DE WALLE, R.
     Het "Donderglas", voorloper van de barometer, in : "Volkskunde in Vlaanderen" : huldeboek R. Vander Linden, 1984, 216 p; ill., (Brugge/Van de Wiele en Kon. Bond Oostvlaamse Volkskundigen), pp. 155-157, ill.

2. Algemeen over barometers :

   - VAN DER VEN, J.L.H.
     Nederlandse barometers (1690-1850) : in "Antiek", jrg. 13, 1978, nr 1, pp. 17 e.v.

   - MIDDLETON, W.E.K.
     The History of the Barometer (1964, 1968, Baltimore)

   - BELL, G.H. & BELL, E.F.
     Old English Barometers (1952, Winchester)

   - BANFIELD, E.
     Antique Barometers : an illustrated survey (1977, Bath)

   - COTTHEM, Th. H. VAN
     200 jaar antieke barometers : 1670-1870 (1977, Schiedam)

   - GODISON, N.
     English Barometers 1680-1850 (1977, Woodbridge)

   - WAARD, C. de
     L'expérience Barométrique, ses antécédents et ses explications (1936, Thouards)

3. Het vervaardigen van een (vereenvoudigd ?) donderglas door vroegere knutselaars

   Bij de oude elektrische gloeilampen trachtte men het vroegtijdig doorbranden van de gloeidraad tegen te gaan door in de lampbol een zeker vakuüm (drukvermindering) te verwezenlijken.

   Dit gebeurde langs een dun uitgetrokken tuitvormige opening, midden in het bolvormig gedeelte van de lamp. Daarna werd het tuitstukje toegesmolten.

   Een gloeilamp met doorgebrande gloeidraad, werd met het bolletje onderwater gehouden en het uiterste topje werd afgevijld of met een schaar doorgesneden. Er werd zo water in de lamp gezogen tot de inwendige druk in de lamp in evenwicht was met de heersende atmosferische druk.

   De lamp werd nu opgehangen (kleine opening langs onder).

   Wanneer de atmosferische druk daalde (neiging tot slechter weer) werd het drukevenwicht binnen en buiten de bol hersteld door het verschijnen van een waterdruppel aan het tuitstukje.

Wilfried VERLONJE

FRANS JACOBS
WAS HIJ MARKTZANGER OF CAFÉ-CHANTANT ARTIEST ?

door Jef KLAUSING

In het februarinummer 1985 van De Plate (bladz. 85/53), voortgaande op mijn verzameling vliegende bladen met liederen van Frans JACOBS, uitte ik de veronderstelling dat deze dichter en zanger niet zozeer een marktzanger was, maar vooral zou opgetreden zijn in café-chantants van zijn tijd. De aankondiging op zijn liedbladen dat hij zich "aanbood voor het opluisteren van banketten en trouwtafels", evenals de samenstelling van zijn repertorium bevestigde mijn vermoeden.

Inderdaad, slechts 6 van de 51 liederenteksten van Frans JACOBS in mijn verzameling staan in verband met de actualiteit van toen : 2 liederen over de moord in de duinen te Oostende, één lied over de moord te Gent, één lied over de moord te Beernem en 2 liederen over de heldendaden van onze Vlaamse renners in de Ronde van Frankrijk.

Roger HESSEL, die onlangs het lijvige werk over de marktzanger TAMBOER (levensloop en repertorium) op de boekenplanken bracht en voor het ogenblik de laatste hand legt aan een gelijkaardig werk over Frans JACOBS, is niet akkoord met mijn stelling. Volgens HESSEL was Frans JACOBS hoofdzakelijk marktzanger en was zijn optreden in café-chantants en op "banketten en trouwtafels" slechts een toemaatje.

Bij nadere beschouwing van mijn verzameling liederen van Frans JACOBS moet ik Roger HESSEL inderdaad gelijk geven.

De actualiteit van de liederen die Frans JACOBS bracht bestond zeker niet alleen uit moorden, coureurs en andere dergelijke onderwerpen die nu dikke koppen halen in de kranten. Wat opvalt bij het bekijken van dit repertorium is het feit dat hij de liederen die bij ons langs grammofoonplaat en radio in de toenmalige "hit-parade" kwamen en die ingevoerd werden uit Frankrijk, Duitsland en Nederland, van een Vlaamse tekst voorzag die zijn publiek kon verstaan en zingen.

Naast grammofoon en radio werden diezelfde import-liederen eveneens op de markten gezonden en de teksten verkocht. Destijds, in de jaren dertig, waren er onder meer twee groepen die regelmatig de donderdagmarkt van Oostende bezochten. De "Volendammers" brachten de toen bekende Nederlandse liedjes en er was ook een groep die uitsluitend Franse schlagers zong en de teksten verkocht op grote bladen. Deze groepen waren op gebied van aantal, instrumentatie, muzikale kennis en zelfs kledij (de "Volendammers" waren in Nederlandse klederdracht en op klompen !) veruit beter dan onze marktzangers. Ze brachten evenwel uitsluitend producten in een vreemde taal, het Nederlands hierbij begrepen !

Het was toen de verdienste van Frans JACOBS, zowel als van TAMBOER en anderen dat ze op de markten kwamen met liederen gemaakt op de allernieuwste schlagermelodieën, maar met woorden die de gewone mens kon begrijpen en zelf zingen. Ook dit gebeurt nog hedendaags langs radio en fonoplaat : Vlaamse kunstenaars zingen buitenlandse melodieën met Vlaamse teksten. Voor de 51 liederen van Frans JACOBS die ik bezit, werden 40 verschillende melodieën gebruikt. Als dat geen schlagerparade was in die tijd !

¥ ¥ ¥ ¥ ¥ ¥ ¥ ¥ ¥ ¥ ¥ ¥ ¥ ¥ ¥

ORGELS IN GROOT-OOSTENDE - 14
HET (VERDWENEN) KURSAAL-ORGEL

door Norbert HOSTYN

Op maandag 16 juli 1888, één dag later dan voorzien - wegens technische moeilijkheden - werd een orgel ingespeeld in de concertzaal van Kursaal II. Het recital werd verzorgd door Auguste WIEGAND, de orgelist van SS. Petrus en Paulus (1).

1888 : 10 jaar nà de ingebruikneming van het Kursaalgebouw ! Geen dag te vroeg dus.

Meteen lagen enkele nieuwe mogelijkheden open voor het Oostendse muziekleven : orgelrecitals, uitvoering van orgelconcerti en andere orkestwerken met obligaatorgel.

De locale pers besteedde opvallend weinig aandacht aan het gebeuren. Alleen in "La Saison d'Ostende" van 18 juli 1888 vonden we enkele lijntjes algemeenheden.

Daaruit weten we dat het orgel gebouwd werd door de firma ANNEESSENS uit Geraardsbergen (overigens duidelijk te lezen op de orgelkast), dat het gemonteerd werd tussen de rotonde en de feestzaal en dat het, zoals gezegd niet tijdig afgeregeld was voor de inspeling op 15 juli.

Het was een instrument met 3 klavieren en pedaal en de dispositie was uitgesproken romantisch, zoals we kunnen nagaan op de progammafolder gedrukt nav. de inspeling.

COMPOSITION DE L'ORGUE.

1e clavier, grand orgue.

56 notes.

1	Gros diapason ouvert	16 p.
2	Bourdon	16
3	Principal	8
4	Flûte harmonique	8
5	Violon	8
6	Flûte octaviante	4
7	Doublette	2
8	Cornet progressif	2-3-4 rangs.
9	Bombarde	16 p.
10	Trompette	8
11	Clarinette anches libres	8

2e clav. positif expressif.

56 notes.

12	Montre	8 p.
13	Flûte d'orchestre	8
14	Gambe	8
15	Voix célestes	8
16	Flûte octaviante	4
17	Octavin	2
18	Cornet	4 rangs.
19	Trompette	8 p.
20	Tubason	8

—

3e clav. récit expressif.

56 notes.

21	Hohlflûte	8 p.
22	Bourdon	8
23	Carillon	3 rangs.
24	Basson hautbois	8 p.
25	Voix humaine	8

Pédales séparées.

30 notes.

26	Contrebasse	16 p.
27	Sousbasse	16
28	Octave basse	8
29	Bombardon	16
30	Tuba	8

Pédales de combinaisons.

1 Grand orgue à la pédale
2 Positif à la pédale
3 Positif au grand orgue
4 Octaves graves positif
5 Octaves graves récit
6 Expression positif
7 Expression récit
8 Anches pédales et grand orgue
9 Anches du positif
10 Trémolo du positif
11 Trémolo du récit.

WIEGAND voerde volgens de folder dit programma uit tijdens de inspeling :

1.	Grand Choeur en la bém. N° 4	Ed. Batiste Organiste de St-Eustache, Paris
2.	Romance sans paroles en fa	Jules Grison
3.	Gavotte arrangée par Wiegand	Martini
4.	Serenata	Braga
5.	Toccate et fugue en ré min.	Séb. Bach
6.	Allegretto en si min.	Alex. Guilmant
7.	Le Forgeron harmonieux, arrangé par Wiegand	Händel
8.	Pâques fleuries	Alph. Mailly
9.	Chants nationaux arrangés par Wiegand	
10.	Marche triomphale	Aug. Wiegand

Toen in 1894 de nieuwe orkesttribune werd gebouwd kreeg het orgel haar plaats hoog boven op de tribune, waar het een schitterende indruk maakte.

Wanneer het Kursaal in de jaren van de eeuwwisseling in een nieuw kleedje werd gestoken naar plannen van A. CHARBON, kreeg ook het orgelfront een vernieuwd uitzicht. Aan de opstellingswijze werd niet getornd (1905-1906).

De oorlog 1914-18 was ook voor het orgel rampzalig. Kort na de Wapenstilstand werd aan vergroting en herstelling gedacht zodat Leandre VILAIN al op zondag 22 juni 1919 zijn recitals kon hervatten.

Het einde van het Kursaalorgel kwam met W.O. II : toen het Kursaal door de bezetter gesloopt werd, onderging het orgel hetzelfde lot.

Niemand schijnt zich te herinneren wat er met de losse onderdelen gebeurde....

*
* *

De Uitvoerders

De eerste jaren was Auguste WIEGAND (1) de vaste Kursaalorgelist. Toen deze in 1891 Oostende verliet om stadsorgelist te worden te Sydney (Australie) volgde Leandre VILAIN hem op. VILAIN werd internationaal aanzien als één van de grootste virtuozen van zijn tijd. Hij maakte er een punt van meerdere keren per week in de zomerperiode namiddagrecitals te geven waarin hij werken in de meest uiteenlopende stijl ten gehore bracht (2).

Ook de grote Charles-Marie WIDOR bespeelde ooit het orgel, dit tijdens zijn concert in 1895.

Tijdens het interbellum werd het orgel ook bespeeld door Jozef BERDEN die normaliter VILAIN in de functie van Kursaalorgelist had moeten opvolgen, ware er niet W.O. II geweest...

Iconografie

° Prentkaarten
° F. EDEBAU & Y. VYNCKE, Kursaal 100, Oostende, 1979, plaat 14.

Verwijzingen

(1) Zie De Plate, XI jgr. pp. 82/191-193
(2) VILAIN zal afzonderlijk behandeld worden in De Plate

OOSTENDSE MUZIEKGESCHIEDENIS - XXXVI

DE VASTE DIRIGENTEN VAN HET SYMPHONIEORKEST VAN HET KURSAAL (1)

door Ann CASIER

1. L.H. MERCK (1831 - ?)

MERCK werd geboren te Landau (Beieren) op 7 oktober 1831. Hij kreeg les van zijn vader, die muziekchef was aan het Franse linieregiment. Zeer jong legde hij zich toe op de studie van de hoorn en in 1847 werd hij hoorn solo bij het 8ste Belgische regiment. Vier jaar later ging hij naar het conservatorium van Luik en volgde er les bij Hubert MASSART en behaalde er zijn eerste prijs hoorn en de medaille in 1854.

Bij de Gidsen kreeg hij een plaats als hoorn solo toegewezen in 1853 en met dit korps trok hij naar het buitenland op toernee. Gedurende 25 jaar nam hij deel aan de festivals van de Beneden-Rijn. In 1866 verving hij te Brussel M. ARTOT, aan het conservatorium, trad verschillende malen op als solist en toonde zich een meester op dit nochtans miskende instrument. Vanaf 1857 trad hij toe tot het orkest van de Muntschouwburg (1).

In 1863 kwam MERCK als dirigent van het Kursaalorkest naar Oostende. Hij voerde vooral composities van ROSSINI, AUBER, MEYERBEER en STRAUSS uit, wat wel in de smaak van het publiek viel.

Het symphonieorkest speelde toen veel avonden in het Casino onder de leiding van MERCK. Het enige programma dat gekend is van een concert in het Kursaal onder leiding van MERCK is dat van woensdag 12 september 1866. Het viel wel op dat op de zeven uitgevoerde werken er vier composities van de dirigent zelf waren (2).

De werken die in het Kursaal uitgevoerd werden, zijn :

- Air varié voor piston.
- Etterbeek, pas redoublé.
- Polka des Halles.
- Pepita, polka mazurka.
- een fantasie op Orphée aux Enfers van C. von GLUCK.

Nog andere werken zijn :

- 12 variaties voor hoorn.
- 20 études progressives pour le cor.
- Variations brillantes sur l'air "Le Petit Suisse".
- Souvenir de Namur, fantaisie brillante pour cor.

Dit alles werd uitgegeven bij SCHOTT Frères en CRANZ (3).

---

(1) E. GREGOIRE, Les artistes musiciens belges au XVIIIième et au XIXième siècle, Brussel-Parijs, 1885, p. 309.
(2) E.O., 12.09.1866.
(3) E. GREGOIRE, op. cit., p. 309.

HET "TOLERANTIE" EDIKT VAN JOZEF II EN DE GEVOLGEN VOOR DE PROTESTANTSE GEMEENSCHAP TE OOSTENDE

door Alfons LAUREYS

In een artikel in "De Plate" van 1 maart 87 p. 95 en 96 verwijst E. SMISSAERT naar het artikel van Prof. Dr. Hugh Robert BOUDIN, rector van de Universitaire Protestantse Theologische Faculteit, Brussel, : "L'Edit de Tolérance et ses implications pour la Communauté protestante d'Ostende", in "La Tolérance civile", Actes du Colloque de Mons, Editions de l'Université de Bruxelles, 1982.

Keizer Jozef II, op rondreis in de Nederlanden van 31 mei tot 27 juli 1781, had een zekere belangstelling voor de vrije uitoefening van de protestantse eredienst in Oostende (zie E. HUBERT, Le Voyage de l'Empereur Joseph II dans les Pays-Bas, Bruxelles 1900). Op 11 juni 1781, s'avonds kwam hij te Oostende aan, komende van Nieuwpoort, en bleef hier tot 13 juni (zie Dr. E.M. BRAEKMAN, Joseph II et les protestants belges, in : "Vereniging voor de Geschiedenis van het Belgisch Protestantisme" vierde reeks - zesde aflevering, p. 325, 328, 329; Brussel 1963). De konsul van Groot-Brittanië, Sir John PETER, gaf hem de vraag door van de protestantse gemeenschap, voor het oprichten van een gebouw voor de eredienst en het bekomen van een vast predikant. Voordien werd de eredienst gehouden in het Antwerps gebouw van de Hanse, door een aalmoezenier, betaald door de Staten Generaal van de Nederlanden (zie E. HUBERT, Etude sur la condition des Protestants en Belgique depuis Charles Quint jusqu'à Joseph II, Bruxelles 1882). Sir John PETER suggereerde om ondertussen al de erediensten te laten doorgaan in zijn eigen woning (zie bovenstaand a.w. van E. HUBERT). De protestantse gemeenschap van Oostende zal uit 15 tot 20 families bestaan hebben, waarvan de meesten engelstalig waren en van Britse nationaliteit (zie a.w. BRAEKMAN). De keizer luisterde minzaam en beloofde een beslissing te nemen (zie de briefwisseling van Sir PETER met STORMONT, Public Record Office, London (P.R.O), Foreign Office ik vat nu verder het artikel van Dr. BOUDIN samen).

Dank zij de financiële steun van de protestanten en de woning van Sir John konden de erediensten al dadelijk doorgaan. Immers uit Wenen waren berichten gekomen dat de keizer wenste dat in zijn hele rijk, al zijn protestantse onderdanen over volledige vrijheid moesten beschikken, met uitzondering echter van de publieke eredienst. (Zie PETER STORMONT). Oostende was vrijhaven geworden vanaf de dag van de aankomst van de keizer en zou dus heel wat protestantse, vooral Britse, handelaars aantrekken. Tijdens het keizerlijk bezoek te Brussel, waar hij in de nacht van 23 juni 1781 aankwam, kwam de kwestie van de Oostendse protestanten nog eens ter sprake in de Acta van de "Conseil Privé", artikel 16, over de tolerantie tegenover de protestanten, waarin de keizer vroeg "of men niet wat minder strenge principes zou kunnen uitvaardigen op het artikel van de religie, teneinde de protestanten de vrije uitoefening van hun godsdienst te geven, wat vooral nodig schijnt voor Oostende, waar de Engelse konsul hem gesproken had en waar vooral, sinds de vestiging van de vrijhaven, men moest verwachten, en zelfs hopen, dat veel protestanten er zich zouden komen vestigen" (zie E. HUBERT a.w.). Verder wordt gezegd dat men reacties verwacht van de bisschoppen,... maar er zijn al protestanten in verschillende steden,... zelfs in verschillende dorpen zijn er protestantse families die hun godsdienstige

plichten uitoefenen... et que feu Sa Majesté avoit ordonné ou autorisé à leur égard le principe de la tolérance et de la dissimulation : qu'à Ostende nommément, il paroissoit y avoir matière à procurer quelques secours aux Protestants, mais que ce ne pouvoit certainement pas être un culte public, et que surtout il seroit dangereux de permettre dans la maison du Consul d'Angleterre, comme il l'avoit demandé, l'excercice du culte, même privé : les consuls pouvant abuser de pareille chose, et étant toujours tenté de s'attribuer un caractère public, prétention dont ils pourroient abuser en différens sens. Qu'au reste la question venoit d'être touchée récemment dans la correspondance avec le chancelier du Cour et d'Etat, par le canal duquel l'affaire seroit portée d'ailleurs à la Souveraine décision de Sa Majesté (E. HUBERT a.w.).

Ondans de terughoudendheid van zijn kanselarij, zette Jozef II toch door en kon het "Toleranzpatent" van oktober 1781 verschijnen. Er verliepen echter 2 jaar na de publicatie van het eerste tolerantiedecreet door de Generale Gouverneur van de Oostenrijkse Nederlanden voordat de Oostendse protestanten maatregelen namen om gebruik te maken van deze nieuwe burgerlijke tolerantie. De tekst van deze onderrichtingen geven zeker geen volledige vrijheid aan de protestanten, noch een gelijkschakeling met de Katholieke godsdienst (zie : Recueil des Ordonnances des Pays Bas autrichiens, Troisième Série 177-1794, Tome XII contenant les Ordonnances du 10 janvier 1781 au 23 décembre 1786, Bruxelles, 1910, pp. 88-90) : "...quoique l'Empereur soit dans la ferme intention de protéger et de soutenir invariablement notre sainte religion catholique. Sa Majesté a jugé néanmoins qu'il était de sa chaité d'étendre à l'égard des personnes comprises sous la dénomination de protestant, les effets de la tolérance civile...". De Katholieke eredienst blijft "La Dominante" en er worden restricties uitgevaardigd over de uitoefening van de protestantse eredienst en de bouw van gebedshuizen (zie ook decreet uitgegeven te Brussel op 15 dec 1781 en 1 mei 1782).

Eens de beslissing genomen, gaan de dingen in een stroomversnelling waarbij de magistratuur van Oostende zelf betrokken wordt. Een eerste vergadering heeft plaats op 18 dec 1783, in het Engels hotel voor de officiële oprichting van de protestantse gemeenschap en de beroeping tot predikant van John TREVOR, dokter in de theologie werkzaam in de parochie van Otterhampton in Somerset. Binnen de week worden vijf bestuursleden gekozen met George DYER als president. Als gebedshuis werd de protestantse kapel gekozen die voordien gebruikt werd door het Brits garnizoen van het regiment van liniers.

"Op den 18 December wierd'er eene By een komst gehouden door de Gereformeerde tot Inschryving om eenen Tempel te bouwen voor hunnen Godsdienst binnen Oostende, ingevolge Zyne Kyzerlyke Majesteyts toestemming op het point van Tolerantie, wanneer ontrent tachentig Persoonen hun aldaer lieten vinden, zommige inschryvende voor honderd vyftig en zommige voor dry honderd Guldens, t'saemen uytbrengende over de tien duyzend Guldens." (Nauwkeurige Beschryving der oude en beroemde zee-stad Oostende, Jacobus BOWENS, tweede deel, p. 220, Brugge, 1792).

De eerste eredienst werd gevierd op zondag 11 januari. Op 8 januari hadden de protestanten een verzoekschrift gericht tot de Oostendse magistratuur waarbij ze mededeelden dat ze een predikant gekozen hadden en dat een gebouw in de Sint-Franciscus-

straat als gebedshuis diende in afwachting van de toelating tot de bouw van een kapel overeenkomstig het decreet van 17 oktober (voor de tekst van dit verzoekschrift zie "J. DE SMET, Le Culte protestant à Ostende en 1784 dans "Annales de la Société d'Emulation de Bruges", t. LXXX, 1937, pp. 145-150).

"Die van den gereformeerden Godsdienst hunnen Minister aenveerd hebbende, Trovor genaemd, huerden een groot Pak-huys, gelegen over het Schippers-huys in S. Franciscus-straet, het welk zy behoorlyk lieten opschikken, en daer in eerst hunnen Dienst verrigten op den 11 January 1784, en op den 18 doopte hunnen Minister daer in het eerste Kind". (a.w. BOWENS, p. 220).

Op 9 januari vroeg de ijverige magistraat A. DE GRYSPERRE om het aantal familie's te precieseren die de uitvoering van de eredienst vroegen. Het consistorie overhandigde dadelijk een lijst van 113 protestanten en op een buitengewone vergadering van de magistratuur van Oostende werd een officiële toelating tot uitoefening van de protestantse eredienst gegeven. Er werd aan herinnerd dat de bouw van de kapel in overeenstemming moest zijn met het artikel 3 van het decreet van 12 november 1781 : het gebouw mocht er van buiten niet uitzien als een kerk geen klokketoren en geen klokken. Om verrassingen te voorkomen eistte de magistratuur de voorafgaande duidelijke goedkeuring van de bouwplannen. De autoriteiten wilden niet dadelijk de bouw toestaan. De oprichting van de protestantse kerk beantwoordde niet Strict dictu aan het tolerantiedecreet. Immers het Artikel 2 voorziet dat het moet gaan over "l'une des deux religions connues sous le nom de protestantes" d.w.z. gereformeerd en luthers. De protestantse gemeenschap was duidelijk Anglicaans maar werd algemeen "protestants" aangeduid en de overheid maakte op dit punt geen problemen. Geïnformeerd over de beperkingen van haar rechten koos de gemeenschap een plaats voor het kerkhof buiten de Westerpoort van de stad. TREVOR bevestigt dat voordien de protestanten met weinig eerbied begraven werden ofwel tussen de vestingsmuren of op een plaats waar de dieren begraven werden (P.R.O., F.O. 26/9).

De eerste taak van de nieuwe bestuursraad was een huwelijksreglement op te stellen in overeenstemming met het Keizerlijk edict van 28 sept 1784. Men besloot een muur te bouwen rondom het kerkhof en de gift te aanvaarden van G. HERRIES van een terrein in de nieuwe stad voor de bouw van een kerk. Toen in 1816 er sprake was een lokaal ter beschikking van de protestanten te stellen, "herontdekte" de burgemeester na een lange briefwisseling dit terrein in de Babylonstraat (archieven van het rijk, Brugge M.A. 1895)

Volgens de archieven van de Guildhall Library van Londen was de protestantse gemeenschap van ds. TREVOR zeer actief; in 6 en een half jaar tijd vonden 1290 kerkelijke vieringen plaats waarvan 227 dopen, 166 huwelijken, 332 begrafenissen. 1454 namen zijn vermeld in de kerkelijke registers van de Protestantse Kerk te Oostende. De meesten onder hen staan opgeschreven als burgers van Oostende of die hier wonen of hier geboren zijn. Andere geboorteplaatsen zijn Antwerpen, Brussel en Gent. Van afkomst zijn er bij : Duitsers, Amerikanen, Engelsen, Denen, Schotten, Ieren, Noren, Zweden en Zwitsers. De taal was het Engels en het kerkelijk werkterrein strekte zich uit tot de protestanten van Duinkerken en Dr. TREVOR hield zich zelfs bezig met de protestantse gemeenschap te Brussel.

In het tweede gedeelte van zijn artikel wijst Dr. BOUDIN op het groot belang van de protestantse gemeenschap van Oostende in het kader van de internationale politiek en handel. In 1776 was de onafhankelijkheidsoorlog in de V.S. begonnen. Van 1780 tot 1783 maakten de Verenigde Provinciën deel uit van de Liga van de maritieme neutraliteit van de niet-oorlogvoerende landen. Groot-Brittanië had een blokkade bevolen om de ravitaillering van de V.S. tegen te werken. De neutrale schepen voeren vrij van de ene haven naar de andere op de kusten van de oorlogvoerende landen. Op 6 februari 1778 sluit Frankrijk een verdrag met de Republiek van Benjamin FRANKLIN en in juni 1779 doen de Bourbons uit Spanje mee. Opdat de Verenigde Provincies geen voordeel zouden halen uit neutrale handel verklaart Engeland hen de oorlog op 20 dec 1779. Ons land zit dus op het kruispunt van het conflict. Oostende, de onbelangrijke vissershaven wordt opnieuw een internationaal centrum van maritiem verkeer waarbij het protestants aandeel niet gering blijkt. In 1778 werden 81 binnenlopende schepen geteld waarvan 25 met Keizerlijke vlag. In 1781, nadat Oostende vrijhaven was geworden, telt men 3.000 schepen, waarvan 1.995 onder nationaal paviljoen.

Een handelscomité werd opgericht waarvan de raadgevers DELPLANQ en GRIJSPERRE de meest actieve leden waren (zie : L. RONKARD, Les Répercussions de la guerre américaine d'indépendance sur le commerce et le pavillon belge dans "Communications de l'Academie de Marine de Belgique, tome VII, 1953, p. 57). Zij drongen aan dat schepen onder binnenlandse vlag, onderdanen van de Keizer, "onschuldige" waren mochten vervoeren d.w.z. geen smokkelwaar die deel uitmaakt van de onderdanen van de oorlogsvoerende landen (zie verder a.w. L. RONKARD p. 58). Ondertussen was het aantal toegelaten vreemdelingen in Oostende snel gestegen. Op voorstel van de plaatselijke magistratuur stelde de Keizer op 25 april 1781 de administratiekosten voor elke toelating vast op 12 florijnen en moesten 12 stuivers (sou) betaald worden voor het werk onder de armen van het hospitaal. Het werd een hele handel dit burgerrecht te kopen, zelfs voor personen buiten de Nederlanden. Sommigen maakten hiervan hun beroep. Schepen van het Europese vasteland begonnen los van de Engelse vloot een maritieme transatlantische handel met als principe "neutraal paviljoen, neutrale handelswaar". Voor Oostende begint een periode van grote welvaart. Veel firma's vestigen er hun bureaus die dikwijls 20 tot 30 bedienden telden met 40 tot 50 arbeiders in de magazijnen (zie merkwaardige bladzijden uit de geschiedenis van Oostende, Antwerpen 1938, p. 48). Nu het zijn dezelfde mensen die deze handelsondernemingen en de banken besturen die verantwoordelijke functies hebben in het kerkbestuur van de protestantse gemeenschap te Oostende. Enkele voorbeelden : Guillaume HERRIES, van Schotse afkomst was in het begin een steunpilaar van de kerk. Hij was de schenker van het grondstuk voor de nieuwe kapel. Op 15 april 1772 had hij een bank opgericht en installeerde de "Compagnie d'assurance de la Flandre autrichienne", en hierbij betrok hij de bankier WALCHIERS. Beiden gingen weldra over tot de oprichting van de moderne bankinstelling "Banque particulière dans les Pays-Bas autrichiens". In 1784 was het kapitaal verdubbeld. Guillaume HERRIES had ook opgericht het "HERRIES, KEITH & Cie". In samenwerking met de Oostendenaar George KEITH waarvan het fortuin in 1795 geschat wordt op 120.000 dukaten. Ze maakten deel uit van de multinational "HERRIES & Cie, London". Voorgezeten door Sir Robert HERRIES waarvan de zuster de echtgenote was van de Britse Consul te Oostende.

Onder de notabelen van de protestantse kerk bevonden zich 4 consuls : James ADAMSON (V.S.), Auguste WIELAND (Spanje), George GREGOIRE (Verenigde Provincies) en PETER (Groot- Brittanië). Twee andere Oostendse protestanten Walter BOYD en Jean GUILLAUME hadden de maatschappij "BOYD, KERR & Cie" opgericht.

De eerste plaats voor de eredienst bevond zich achter het gebouw ingenomen door de firma "BINE, OVERMAN & Cie" allen protestant. Ook Guillaume DEONNA die de zaken van OVERMAN te Oostende overnam. De gebroeders OVERMAN behoorden in mei 1786 tot een delegatie die Jozef II persoonlijk een smeekschrift gingen overhandigen om steun te vragen tegen de plagende haarkloverij van de administratie van de Nederlanden waarop de Keizer positief reageerde ; hij oordeelde dat "favoriser le commerce du transit consistait en une des mesures les plus importantes". Zij verzochten de Keizer ook de vrijheid om vanuit Oostende ook een handel te beginnen met Indië.

Ook de beroemde ROMBERG had een filiaal te Oostende. Hij had een honderdtal schepen op zee en was een meester in het camoefleren van zijn schepen in het kader van de "neutrale handel", en de Britse vloot te misleiden. Het kerkeraadslid Auguste WIELAND was burgemeester van Oostende en in 1816 lid van de Staten Generaal.

Henri Fréderic BELLEROCHE négociant te Oostende gaat in de Belgische politiek (zie Ostendiana II, 1975). Een twintigtal belangrijke handelaars waren protestant. Ook enkele bekende herbergiers waren protestant.

Een belangrijk gevolg van het tolerantiedecreet was dus voor Oostende een heropleving van de economie. De Keizer met "son respect pour la religion et les moeurs, base de toute société civile et son mépris pour les préjugés avilissants, malheureux restes des temps barbares", zag in Oostende in volmaakte harmonie, de grote voordelen geboren uit een echte tolerantie, met de vooruitgang, door toe te staan, dat protestantse handelaars hun eredienst mochten uitoefenen, zonder "ostentation" (uiterlijk vertoon).

Jozef II bracht hiermee het gekende woord van VOLTAIRE in praktijk : "Liberté de conscience et liberté de commerce, Monsieur, voilà les deux pivots de l'opulence de l'Etat".

Zie ook : A. LAUREYS : "Protestantisme te Oostende", De Plate 14e jaargang pp. 222-226, pp. 249-252, p. 276-279.

PROTESTANTISME TE OOSTENDE

De door de heer LAUREYS gepubliceerde bijdrage over het Protestantisme te Oostende (zie verwijzing hier boven) kende een ruime belangstelling. Een teken dat het onderwerp in de smaak viel. Waarschijnlijk omdat er over dit onderwerp voordien weinig of niets gepubliceerd werd.

In "DE GESCHIEDENIS VAN HET PROTESTANTISME IN VLAANDEREN" door E. PICHAL Standaard Wetenschappelijke Uitgeverij, Antwerpen-Amsterdam 1975 lezen we p. 160 dat onder WILLEM I de toestand voor de protestanten merkbaar veranderde in België. Dank zij een Koninklijk Besluit van 4 mei 1817 werden een reeks predikantsplaatsen ingesteld voor verschillende garnizoenen, waaronder Brugge (met bijpost Ieper). Voor andere plaatsen waaronder Oostende (met zorg voor Nieuwpoort) werden predikanten aangewezen.

J.B. DREESEN

OOSTENDSE VERENIGINGEN

DE KONINKLIJKE MAATSCHAPPIJ VAN EX-ONDEROFFICIEREN VAN OOSTENDE

door J.B. DREESEN

Op 23 mei viert de Koninklijke Maatschappij van EX-Onderofficieren van Oostende, op een plechtige wijze, haar honderdjarig bestaan.

Dit is een gebeurtenis die men zo maar niet kan voorbijgaan want er zijn weinig verenigingen in ons land die zo oud worden en daarbij nog zo levendig als actief blijven. Temeer dat het hier om een typische Oostendse vereniging gaat.

De afdeling OOSTENDE werd opgericht de 1ste november 1887 en bij Koninklijk Besluit van 14 november 1899 officieel erkend. Zij sloot, van bij haar oprichting, aan bij de Federatie van Kringen voor EX-Onderofficieren die in 1886 werd opgericht.

De stichting van de Oostendse vereniging was net als die van de zusterverenigingen gebaseerd op de banden van broederlijkheid en eendracht die moeten heersen tussen wapenbroeders en had het onderling hulpbetoon als doel.

Het eerste dokument hierover werd met de hand geschreven in de Franse taal en had als titel de benaming van de vereniging : SOCIÉTÉ DES EX SOUSOFFICIERS DE L'ARMÉE BELGE OSTENDE. Het doel van de vereniging werd als volgt omschreven :

a. Aan haar leden steun en bescherming verlenen in alle omstandigheden van het leven, alle gewezen onderofficieren van het gewest verenigen in een menslievende en vaderlandslievende gemeenschap en in de mate van het mogelijke zich nuttig maken voor de onderofficieren in actieve dienst.
b. Zij heeft tot opdracht krachtdadig, door alle middelen, de verwezenlijking na te streven van de vaderlandse, stoffelijke en zedelijke eisen.
   Alle politieke, filosofische en godsdienstige discussies zijn in haar schoot verboden.

Verder waren een reeks artikelen aangenomen waarin de goede gang van zaken werd geregeld, een zogenaamd huishoudelijk reglement.

Bij het ontstaan van de vereniging werden 62 effectieve leden ingeschreven. Geleidelijk groeide het ledenaantal om in 1927 de 145 te bereiken. In de daaropvolgende 60 jaren zal het ledenaantal varieren tussen de 140 en 180.

De vereniging heeft altijd krachtige figuren als voorzitter gehad. De eerste voorzitter de heer Romain TILKENS nam dit ambt waar tot bij zijn overlijden in 1889. Dit was ook zo met zijn opvolger de heer Leopold HENNUY die in 1892 stierf. De heer LAVERGNE bleef echter 16 jaar voorzitter en werd bij zijn overlijden in 1908 opgevolgd door de heer Michel DECOSTER. Deze laatste, een gekend Oostends eigenaar en uitbater van een drietal hotels, zou de vereniging zo maar eventjes 37 jaar leidden en doorheen twee wereldoorlogen loodsen. Tijdens de eerste en ook de tweede wereldoorlog ging de vereniging, zogezegd "ondergronds", er waren geen officiële bijeenkomsten meer, wel officieuse, en de werking beperkte zich tot het onderling contact houden en het verlenen van steun aan de leden en andere ex-collegas die hier nood aan hadden.

De heer Michel DECOSTER stief in 1945 en werd opgevolgd door de heer DERYCKERE, een andere eminente Oostendse figuur (Caddy Tailors). Hij stond 35 jaar aan het roer van de vereniging en

gaf, vanwege zijn gezondheid, in 1980 de vlag over aan de huidige, eeuwig jonge, heer Octaaf DEFOOR, die met veel gevoel de vereniging naar haar honderd jaar leidt.

Buiten de realisatie van de oorspronkelijke doelstelling vergadert de vereniging haar leden eenmaal per maand voor een culturele of sociale activiteit. Als vergaderplaats zijn in die honderd jaar praktisch alle grote Oostendse hotels en brasseries aan de beurt gekomen. Op het programma staat dan een voordracht, een gespreksronde, een bezoek of gewoon een gemeenschapsspel. Regelmatig wordt een hele of halvedagreis ingericht naar een interessante plaats "in de lande". Vroeger waren dat meerdaagse reizen, maar onder invloed van de huidige moeilijkheden op dit gebied, werd deze formule opgegeven. Met het vaandel van de vereniging wordt deelgenomen aan alle vaderlandse plechtigheden in onze stad en worden de overleden leden voor hun laatste weg uitgeleide gedaan. Jaarlijks wordt ter gelegenheid van "Koningsdag" (het vroegere "Feest van de Dynastie") een banket georganiseerd waaraan gemiddeld een 200-tal personen plaats nemen. Jaarlijks worden ook de nodige contacten onderhouden met de andere verenigingen van Ex-Onderofficieren, bij de gelegenheden waarop deze een bijzonder feit vieren.

Tijdens het honderdjarig bestaan van de Oostendse afdeling organiseerde de vereniging zes maal het nationaal congres van de Federatie van de Ex-Onderofficieren van het Belgisch Leger te Oostende. Dit gebeurde in 1892, 1897, 1908, 1929, 1956 en 1964. Na deze datum werd afgestapt van de Congresformule en stapte men over naar een jaarlijkse DAG VAN DE EX-ONDEROFFICIEREN. Dit jaar wordt, paralleel met de viering van het honderdjarig bestaan, deze dag in onze stad georganiseerd. Bij deze gelegenheid wordt een belangrijke tentoonstelling georganiseerd onder de titel "KUNST DOOR DE ONDEROFFICIER".

Bij al de in Oostende georganiseerde congressen werd, tot meerdere vreugde van de leden en de verzamelaars van penningen, een bijzondere penning geslagen. Bij deze traditie wordt ook deze maal, ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan, weer aangeknoopt.

Op de drempel van deze "sociétaire" eeuwwisseling wenst DE PLATE de "eeuwig" jonge KONINKLIJKE MAATSCHAPPIJ VAN EX-ONDEROFFICIEREN VAN OOSTENDE, als rasechte en oudste Oostendse vereniging een mooi feest en een behouden vaart voor de volgende eeuw.

MONUMENTEN, BEELDEN & GEDENKPLATEN TE OOSTENDE

door Jean Pierre FALISE

XLII - GEDENKPLAAT ROYAL NAVY SECTION BELGE

Aan de muur van de kazerne Bootsman Jonsen, tussen de ingang van de kazerne en de ingang van de Mess Onderofficieren hangt de gedenkplaat van de Royal Navy, Section Belge.

Op deze bronzen plaat staat, bovenaan in het midden, een scheepsanker overtopt door een koninklijke kroon met links en rechts de tekst "De Verbroedering La Fraternelle". Daaronder "Royal Navy Section Belge 1940-1945 In Memoriam". Dan volgen de namen van de leden van de Belgische afdeling van de Royal Navy die hun leven lieten voor het vaderland.

Lt V.G.L. BILLET R.N.R.	190842
L/Seaman A.M. VERVLIET	191142
W.O. J.C. JONSEN R.N.V.R.	120944
Lt J.F.A. de CARTIER de MARCHIENNE R.N.V.R	210944
A.B. C.L. BAERT	161244

Onderaan prijkt een lauwertak. Gans de plaat is omboord met een scheepstouw dat in iedere hoek een grote lus maakt.

De inhuldiging vond plaats op zaterdag 3 juni 1961 in aanwezigheid van burgemeester PIERS, Commandant GEIRNAERT, voorzitter van de Oostendse afdeling van de Royal Navy, Section Belge, Kapitein-ter-zee DELFORGE, regionaal Maritiem Commandant, Fregatkapitein TANGHE, bevelhebber van de Logistieke Groepering Zeemacht, Majoor BONHEURE, hoofd Militaire Bouwwerken West-Vl. en de heren Gaston VAN AUDENHOVE en BURKE, respectievelijk voorzitter en ondervoorzitter van VOSMO.

Commandant GEIRNAERT hield een toespraak waarin hij hulde bracht aan de overledenen. Mevrouw BILLET, weduwe van Luitenant BILLET, onthulde de plaat en nadat de Last Post weerklonken had werd de gedenkplaat gewijd door aalmoezenier DELBAERE. Er volgde nog een toespraak door Kapitein-ter-zee DELFORGE waarna de plechtigheid werd besloten met een bloemenhulde.

De plaket is het werk van kopergieter Carlo DEBAETS. De kopergieterij is gevestigd op de Vuurtorenwijk te Oostende.

Bronnen : De Zeewacht 09 juni 1961
Het Nieuwsblad van de Kust 08 juni 1961

SAMENSTELLING VAN DE VOORNAAMSTE FONDSEN
VAN HET OOSTENDSE "OUD-ARCHIEF" (vóór 1940)

In de "Annuaire des archives de Belgique", uitgegeven in 1913 door Leo VERRIEST in opdracht van de "Association des archivistes et bibliothécaires belges", vonden wij een overzicht terug van de voornaamste fondsen die tot het bezit behoorden van het archief van de stad Oostende en welke in 1940 de prooi der vlammen werden.

De toenmalige concervator, de heer Albert POLLET, had aan voornoemde auteur reeds in 1905 een gedetailleerde lijst van de diverse fondsen van de archieven van Oostende toegezonden. In voetnoot vermeldt Leo VERRIEST, dat hij van plan was dit uitgesponnen overzicht toe te vertrouwen aan het Algemeen Rijksarchief te Brussel (waar het wellicht nog te raadplegen valt ?).

*VOORNAAMSTE FONDSEN :

- Oorkonden, 221, van 1397-1792
- Kamerboeken, 1694-1796
- Keuren van ambachten, 1626-1795
- Wetsboeken, etc., 53 reg., 1605-1796
- Vonnissen, 15 reg., 1613-1796
- Bourgeoisie, 8 reg., 1641-1795
- Ferie boeken, 19 reg., 1689-1795
- Verpachtingen, 16 reg., 1667-1797
- Erfenissen, 71 reg., 1622-1796
- Resolutiën, 56 reg., 1606-1794
- Staaten, 55 reg., 1672-1797
- Kerkrekeningen, 1631-1760

- Armenrekeningen, 1668-1782
- Hernieuwingen (Renouvellements) van de wet, 1605-1691
- Rekeningen van de steenweg op Wynendaele, 1768-1794
- Rekeningen van de vestingswerken, 1739-1756
- Rekeningen van het dok (du bassin), 1776 1794
- Stadszaken (affaires de la ville), 110 cartons, genummerd van 1 tot 44[9]
- Archieven van de Franse periode : zeer belangrijk

*GESCHREVEN INVENTARISSEN :

- Inventaire général des archives (1397 à 1796) : opgesteld vóór 1845
- Inventaire des archives du Régime français (18 sep 1845)
- Inventaire des archives du Régime hollandais

Emiel SMISSAERT

IN DIT NUMMER

blz. 135 : N. HOSTYN : Andreas Achenbach en de vlaamse kust.

blz. 136 : G. BILLIET : Over de exploitatie van het Splendid hotel (1908-1914).

blz. 147 : A. VAN ISEGHEM : Overzicht van gebouwen op de zeedijk anno 1904.

blz. 149 : E. SMISSAERT : Bibliografie oude maten en gewichten.

blz. 152 : W. VERLONJE : Weer- of donderglazen te Oostende.

blz. 153 : J. KLAUSING : Frans Jacobs, was hij marktzanger of café-chantant artiest ?

blz. 154 : N. HOSTYN : Orgels in Groot Oostende (14).

blz. 156 : A. CASIER : Oostendse muziekgeschiedenis XXXVI.

blz. 157 : A. LAUREYS : Het "Tolerantie" edikt van Jozef II en de gevolgen voor de protestantse gemeenschap te Oostende

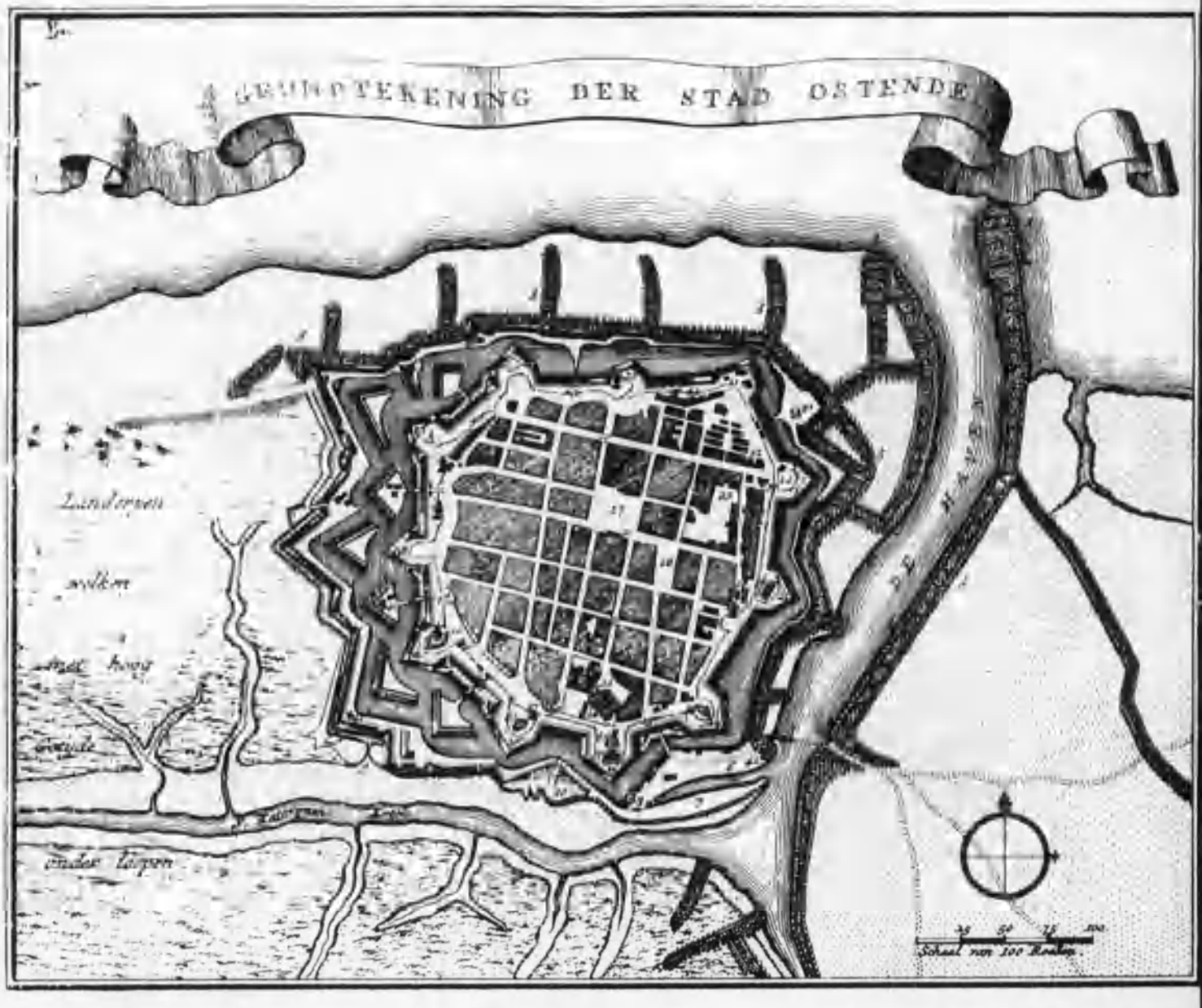
blz. 161 : J.B. DREESEN : Protestantisme te Oostende.

blz. 162 : J.B. DREESEN : De koninklijke maatschappij van exonderofficieren van Oostende.

blz. 163 : J.P. FALISE : Monumenten, beelden & gedenkplaten te Oostende XLII.

blz. 164 : E. SMISSAERT : Samenstelling van de voornaamste fondsen van het Oostendse "oud archief" (vóór) 1940.

TEKST OVERNAME STEEDS TOEGELATEN MITS BRONOPGAVE

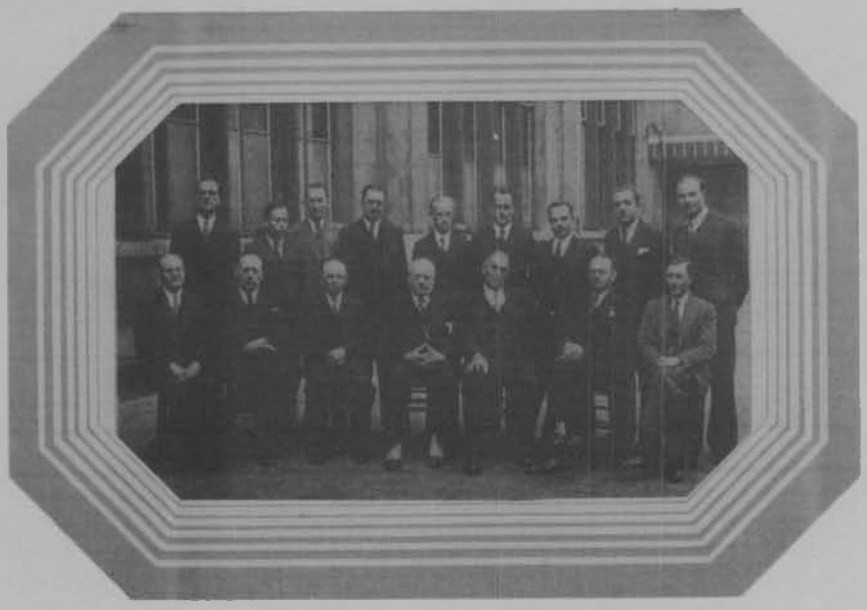
Verklaaring der Talletters, in de nevenſtaande Afbeelding der Stad en Haven van OSTENDE.

1. Ooſterhoofd.
2. Weſterhoofd.
3. Krebbingen, of Kiſten van Hout, met Steenen gevuld.
4. Ankerplaats.
5. Schouwe.
6. De Kaay.
7. De nieuwe Kaay.
8. De Schutſluis der Graft.
9. De Schutſluis der Agtergraft.
10. De Werf.
11–21. De elf Bolwerken der Stad.
22. De Zeepoort.
23. De Kaaipoort.
24. Twee Ravelynen Poorten.
25. De Nieuwpoorter Poort.
26. De Noorder Poort.
27. De groote Markt.
28. De nieuwe Markt.
29. De Beeſten markt.
30. Het Stadhuis.
31. Het Huis van den Gouverneur.
32. Het Gaſthuis.
33. De groote Kerk.
34. De S. Martens Kerk.
35. 't Kapucynen Klooſter.
36. 't Klooſter der zwarte Zuſters.
37. Pakhuizen.
38. Sluis en Diekrioolen.
39. Bakken met zoet Water gevuld.
40. Stads Kazernen.
41. Reduiten.
42. Wagthuis.
43. Hoogte, tuſſchen de oude Platteform (11) en Manen Klays Bolwerk (21), van waar men in Zee ziet.

STAD OOSTENDE
ICONOGRAFISCH ARCHIEF

GESCHIEDENIS OOSTENDS STEDELIJK LAGER ONDERWIJS

VANDEN WEGHE HUGUETTE

Verschijnt in november 1987
Formaat 16 x 24 genaald gekartonneerd
Foto's gerasterd - gedrukt in zwart op chromomat

Wordt in eigen beheer uitgegeven.

Foto : v.l.n.r. De Heren
• Ureel - Van Wynsberghe - De Cerf - Schotte - Decock L. Cornelis - Groensteen - Van Overbeecke - Dewulf
• Verleye - Servaes - Seys - Savony - Corveleyn Descamps - Dufait. (Albertschool1937)

De geschiedenis van het sted. lager onderwijs te Oostende ± 100 bladzijden.
Het boek omvat 80 foto's (klasfoto's, gebouwen, leerkrachten, krantenuittreksels) van vroeger en nu.
Enkele daarvan komen uit privé-verzamelingen en zijn zeer zeldzaam.
Het boek verschijnt in beperkte oplage.

Voorintekening 590 fr. tot 1 oktober '87.
Na de voorintekening 690 fr.

Bedrag te storten op rekening 880/2734701/27 op naam van VANDEN WEGHE H. - Watergangstraat 7 - 8420 De Haan (met vermelding naam en adres)

BYLAGE AAN
DE PLATE N° 9

A. VAN SCHOOTE ADVISEUR IN VERZEKERINGEN
SPOORWEGSTRAAT 1 BUS 11 - 8400 OOSTENDE - ☎ (059) 70 40 54

DE PLATE

TIJDSCHRIFT VAN DE OOSTENDSE HEEMKRING "DE PLATE"

Vormings- en ontwikkelingsorganisatie en Permanente Vorming.
Aangesloten bij de KULTURELE RAAD OOSTENDE en het WESTVLAAMS VERBOND VAN KRINGEN VOOR HEEMKUNDE

Statuten gepubliceerd in de Bijlagen tot het Belgisch Staatsblad dd. 1-2 mei 1959, nr. 1931 en gewijzigd volgens de Bijlagen tot het Belgisch Staatsblad dd. 15 mei 1975 nr. 3394 en nr. 3395 en de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad van 4 december 1986 nr. 31023.

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER:	SECRETARIS:	PENNINGMEESTER:	REKENING:
A. VAN ISEGHEM	**J.B. DREESEN**	**J.F. FALISE**	750-9109554-54 of
IJzerstraat 1	Rode Kruisstraat 4	H. Serruyslaan 78/19	000-0788241-19
8400 OOSTENDE	8400 OOSTENDE	8400 OOSTENDE	

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen getekende bijdragen.

JAARGANG 16 **Nr.** 9 September 87

VOOR DE INHOUDSTAFEL VAN DIT NUMMER, ZIE DE LAATSTE BLADZIJDE.

SEPTEMBER - ACTIVITEIT

De Oostendse Heemkring "De Plate" heeft de eer en het genoegen zijn leden en belangstellenden uit te nodigen tot de avondvoordracht die doorgaat op :

donderdag 24 september 1987 om 20u30

in de Conferentiezaal van de V.V.F. Oostende, Dr Colenstraat 6, met als

Onderwerp : VOLKSGELOOF IN DE VISSERIJ

Spreker : de heer P. HOVART, directeur van het Rijksinstituut voor Zeevisserij

Uitgaande van een omschrijving en van de oorsprong van het volksgeloof worden aan de hand van tal van voorbeelden - onmogelijk om hier, zelfs bij wijze van toelichting, op te sommen - vier thema's aangehaald waarin het volksgeloof van de visser tot uiting komt.

Vooreerst is er de invloed van instellingen, bv. van de kerk bij het uitvaren of vissen op vrijdagen, zon- en feestdagen.

In de tweede plaats zijn er de voortekenen, dwz. tekens die een gebeurtenis of verschijning aankondigen en die zowel gunstige als ongunstige kunnen zijn.

In de derde plaats is er het beroepsvolksgeloof. Hier wordt een verband gelegd tussen het werk en de resultaten, goede of slechte vangsten.

Tenslotte zijn er de volksuitingen in verband met dieren die nu een geluk, dan weer een ongeluk brengen.

De heer P. HOVART is Doctor in de economische wetenschappen. Was van 1958-63 secretaris van de Bedrijfsraad voor de Visserij en is van bij de oprichting in 1963 directeur van het Rijksstation voor Zeevisserij, station afhangend van het departement van Landbouw dat belast is met biologisch, technisch en technologisch onderzoek in de zeevisserij.

Is of was lid van tal van nationale en internationale commissies en organisaties in verband met het zeevisserijonderzoek, waarbij

de belangrijkste de Internationale Raad voor het Onderzoek van de Zee is; bij deze Raad is hij afgevaardigde voor België. Deed studiereizen in vele landen en nam deel aan verschillende conferenties en symposia over de zeevisserij.

Publiceerde tal van wetenschappelijke werken over zeevisserij en artikels verschenen van zijn hand in nationale en internationale tijdschriften.

Dit belooft eens te meer een avond te worden die U niet moogt missen. Zoals steeds is de ingang vrij en kosteloos ook voor niet-leden. Wij rekenen stellig op Uw aanwezigheid. Elk zegge het voort.

J.B. DREESEN

THEMATENTOONSTELLINGEN IN ONS MUSEUM

- Tot eind september loopt in ons Museum de thematentoonstelling "De Trams aan de Kust".

  Aan de hand van documenten, publicaties, affiches, boeken wordt een kort overzicht gegeven van de geschiedenis van de tram aan onze kust.

  Ook enkele voorwerpen afkomstig van oude trams, en een maquette van de allernieuwste tram zijn er ten toongesteld.

  Tenslotte is er een rijke verzameling van postkaarten met betrekking tot de trams te bezichtigen.

  Het Museum is gedurende de maand september alle dagen, uitgenomen de dinsdag, open van 10u tot 12u en van
  15u tot 17u.

- Vanaf oktober loopt in ons Museum de thematentoonstelling "Oud Speelgoed". "Oud" staat voor ouder van ± 1960.

  Speelgoed omvat ook allerlei gezelschapsspelen, en verder : poppen, treintjes, blikken autootjes, poppenhuisjes, enz. enz.

  We doen nogmaals een oproep tot onze leden om stukken uit eigen bezit ter beschikking te stellen voor deze expositie. Ze zullen met de meeste zorg behandeld worden.

  Contact : - Gilbert VERMEERSCH (in het heemkundig museum)
  - Norbert HOSTYN (directie Stedel. Musea)
  Tel. : 70.61.31.

De raad van beheer

BRONZEN PLAKKET OP DE "VLAGGESTOK". Een vraag van ons, een antwoord van U.

Ons geacht medelid, de heer J.A. VANDEWALLE-WAELKENS, Edith Cavelstraat, 82 had graag geweten wat er gebeurd is met het bronzen plakket dat voor 1940 op de oude vuurtoren "de vlaggestok" bevestigd was.

Op voornoemde plaat prijkten twee naamgenoten (familieleden) van hem, waarvan hij zich één ervan, Joseph VANDEWALLE, Oostende 27 aug 1885 - 12 jul 1919, die met zijn visserssloep O.48 "Elvire-Mathilde" op een mijn liep, herinnerde.

Daar de heer VANDEWALLE tijdens de tweede wereldoorlog in Engeland verbleef heeft hij helemaal geen weet van de afbraak of vernieling van de oude vuurtoren. Wie kan hem helpen ? Gelieve uw antwoord naar de redactie te zenden.

D E G E S C H I E D E N I S V A N

D E K A P U C I J N E N

E N

D E K A P U C I J N E N K E R K

T E O O S T E N D E

door A. DE GROEVE

Beschrijving van het interieur van de kerk door J.P. FALISE

INLEIDING

HOE KOMEN DE KAPUCIJNEN TE OOSTENDE TERECHT ?

Zich vragen stellen nopens een orde zie zulke duidelijke sporen van haar aanwezigheid heeft achtergelaten loont werkelijk de moeite. Immers de kapucijnenkerk is na de "Peperbus", nl. de oude toren van de S.S. Petrus- en Pauluskerk (eerste steenlegging 1478 : dus meer dan 500 jaar geleden), het oudste en wellicht het best gekende en het met de meeste piëteitsvolle zorg bewaarde gebouwtje van Oostende (1963 hersteld). Dit juweeltje kan zich echter gelukkig achten nooit, zoals dit het geval is voor de "Peperbus", vermeld te worden (in 1910) op de lijst van slopingswerken.

De historiek ophalen van de kapucijnenkerk is niet louter aan dromen doen over ver vervlogen tijden; de kapucijnenkerk is de oudste constructie in de stad die op de dag van vandaag nog van practisch nut is voor de gemeenschap. Ze is een druk bezochte kerk.

Maar wie zijn de paters aan wie Oostende zijn 17é eeuwse tempel te danken heeft ? Gedurende twee eeuwen is hun aandeel op ieder historisch uur van de stad opvallend groot. Zij werpen zich op als eerste godsdienstige pioniers van een uitgebloede en vernielde stad. Zij houden het vaandel recht als de bewakers van de orthodoxie tegen het binnensijpelende Jansenisme. Zij blijven de onverschrokken herders en vrienden van de ruwe vissersbevolking uit de kuststad, die eeuwenlang de twistappel is tussen de Habsburgers en de Fransen. Zij laten zich liever in een "katakombenleven" verdringen dan te collaboreren, onder het Franse regime van de Sansculotten op het einde van de 18de eeuw. Wie zijn die paters die gedurende de arme en zware tijden onder de vissersbevolking stand houden, maar eens dat de stad, na alle historische perikelen, zich met de welstand tooit van de koningin der badsteden hun convent naast hun kerk niet meer komen bezetten ?

De kapucijnen vormen één arm van de drievoudige vertakte orde van Italiaanse stam, die zich alle drie op de H. Franciscus van Assisi als op hun stichter beroepen.

Zeer vroeg, gedurende het leven (1182-1226) van de stichter zelf, komt er reeds een scheuring onder de grote groep van zijn volgelingen. Franciscus zelf wordt nooit priester, maar hij noemt de mannen die hem volgen en het priesterschap aanvaarden of broederkloosterling worden, de eerste orde, de minderbroeders. Tweede orde zijn de vrouwen-kloosterlingen en de derde orde zijn de leken die in zijn spiritualiteit willen leven. Daarom blijven alle paters en broeders die de regel van Franciscus als levensvorm kiezen, spijts hun verdeeldheid, zichzelf minderbroeders noemen. De grote en definitieve indeling die onder de minderbroeders wordt vastgelegd doet zich voor in de 16de eeuw. De volgelingen van Bascio noemen zichzelf vanaf 1525 minderbroeders-kapucijnen, benevens de minderbroeders-conventuelen die in 1517 een zelfstandige groep uitmaken en de minderbroeders-franciskanen. Deze laatste beschouwen zichzelf alleen als de autentieke volgelingen van "vader Franciscus".

Reeds in 1226 zijn er minderbroeders in Vlaanderen doorgedrongen. Zij hebben bepaald te Brugge een huis gesticht. Er kan echter nog niet van kapucijnen gesproken worden, gezien die tak van de orde dateert uit de 16de eeuw. Overigens pas in de jaren 1500 voltrekt zich de ruime verspreiding en de opmerkelijke bloei van de orde der minderbroeders.

Het kan belangwekkend zijn de bijval te vergelijken die de 3 verschillende takken genieten tot in de 20ste eeuw. In 1978 tellen de minderbroeders-franciskanen 21.500 leden, de minderbroeders-kapucijnen 11.934 en de minderbroeders-conventuelen ca. 3.000 leden.

Door de kapucijnen nu zijn reeds vóór de inval van de Calvinisten (Rebellen tegen Filips II, 1572-1604) enkele kloosters gesticht in de Nederlanden. Aldus telt men op 9 juli 1572 onder de 18 Martelaren van Gorcum die te Brielle hun afslachting ondergaan, elf paters kapucijnen. Bepaald is geweten dat de eerbiedwaardige pater Joannes, een heilig levend ouderling, die op het punt stond gehangen te worden, door de beulen van onder de galg heengestuurd wordt om de terechtstelling van de katholieken te gaan melden.

De Orde krijgt evenwel in de XVIIde eeuw haar normale uitbreidingsevolutie niet. De inval van de Bos- en Watergeuzen (vanaf 1572) onderdrukt niet alleen alle plaatselijke vormen van katholiek leven, maar stuit meteen alle roomse acties die van buiten de grenzen willen doordringen. De opmars van Fransen tegen de Ketters betekent dan niet alleen een kans op politieke, maar ook op godsdienstige bevrijding, zo oordeelt althans de Franse provinciaal van de franciskanen te Parijs, pater Bernardus. In 1583 stuurt hij vier paters naar België, die alvast een voorlopige bijstand kunnen verlenen aan de troepen alsook aan de verstrooide bevolking en die zich zo spoedig mogelijk in dat land definitief gaan vestigen.

Het kwartet minderbroeders in zending volgt de legers van de hertog van Parma en dringt aldus, via Stabroek (Antwerpen is in 1585 op de Geuzen heroverd) tot in ons land door. Het gevaar is voorlopig nog te groot, en de toestand nog te onzeker, om tot een definitieve stichting te kunnen overgaan. Spoedig worden de vier paters bijgevolg teruggeroepen naar Frankrijk. Hun apostolische ijver en hun stoutmoedigheid is echter groter dan hun onderdanige gehoorzaamheid. Vooraleer vaarwel te zeggen aan hun opdracht, lopen zij even aan bij de landvoogd Farnese en leggen hun plannen aan de Hertog voor. De landvoogd, die dagelijks met de godsdienstige chaos geconfronteerd wordt, wil deze ondernemende geestelijken voor de Nederlanden behouden.

Persoonlijk richt de legeraanvoerder een brief tot de paus, op dat ogenblik Sixtus V, een minderbroeder, opdat hij met zijn opperste gezag, in Parijs zou tussenbeide komen en bewerken dat zijn confraters de vrije hand krijgen. Het pauselijk antwoord is gedateerd op 30 mei 1586 en keurt het voorstel van de Hertog goed. De vier zendelingen mogen dus bij de oprukkende legers blijven. Om in de Nederlanden tot de stichting van een nieuw huis over te gaan moet men evenwel blijven wachten tot men over de nodige vrijheid (1604) en over de onmisbare geldmiddelen beschikt, na een herstelde welvaart.

Nog twintig jaren ongeveer moet men laten betijen en machteloos toezien. Pas wanneer de troepen van de Geuzen verslagen zijn en de kruitrook is opgetrokken, ontdekt men welke verwoestingen zich niet alleen op stoffelijk, maar ook bepaald op godsdienstig en kerkelijk gebied heeft voltrokken. Bijna geen wereldpriesters of religieuzen hebben het ontij overleefd. De pastoriën en de kloosters zijn leeggeplunderd, platgebrand of liggen veelal in puin. De gelovige gemeenschap verzucht naar nieuwe godsdienstige geborgenheid. Op dat ogenblik slaat het uur van de weinig talrijke goedgevormde priesters en kloosterlingen die buiten het oorlogsgewelg zijn voorbereid.

Aldus gaat de orde van de kapucijnen van uit het Franse huis, nu geholpen door de omstandigheden, dubbel vlug een grote bloei tegemoet. De franciskaanse geest spreekt de jeugd, die getekend is door miserie en ellende, ontegensprekelijk aan. De godsdienstbelevenis die niet langer door geweld en angst onderdrukt wordt, zoekt opgevangen en bezield te worden. Aan die nood kan de mendicantenorde van Franciscus beantwoorden. Dank zij hun grote bijval en de nodige aanpassingen zijn ze weldra in staat alhier huizen in te richten, die niet langer afhankelijk zijn van Parijs, maar bestuurd worden van uit Antwerpen. Ondertussen sleept het wat aan vooraleer in alle bisdommen in de stichting en de uitbouw van de seminariën voorzien is, zoals het concilie van Trente voorschrijft.

Na een 80-tal jaren, in 1687, bezit deze tak van de bedelorde in de Nederlanden en in Frans-Vlaanderen samen, 62 huizen. Het is niet alleen te danken aan de bezieling die uitgaat van de kloosterlingen, of aan de sterke hunker van de gelovigen naar geestelijke bijstand, die zulke snelle en grote uitbreiding in de hand werkt, maar eveneens aan de gulle steun van de officiële instanties. De uitnodiging van meerdere steden om binnen hun muren tot een stichting over te gaan en de herhaalde financiële tegemoetkomingen die ze dadelijk besteden voor kapucijnenstichtingen, zijn er de duidelijke bewijzen van.

In 1606 bekostigt de stad Veurne het plaatselijk klooster en in 1607 de kerk van de paters. In 1615 krijgen de kapucijnen te Oostende 400 vierkante voet grond, door toedoen van onze vorsten Albrecht en Isabella, vervolgens een strook van 10 voet, uit de breedte van de openbare weg, tot het bouwen van hun kerk. De Oostendse burgemeester en schepenen bezorgen steun door grote toelagen. Op 26 november 1615 wordt een voorlopig gratis woonhuis ter beschikking gesteld. Zij verzekeren lonende omhalingen door aanbevelingsbrieven voor het ommeland uit te schrijven, die zij de bedelbroeders ter hand stellen.

De motivatie tot het stichten van een convent voor kapucijnen te Oostende is samen te vatten in de dubbele behoefte waaronder de plaatselijke bevolking gebukt gaat. Enerzijds het pauperisme van de streek en de daaruit volgende armzalige godsdienstige officiële bijstand waarvan zij het slachtoffer is. De zielszorg van zulk een parochie wordt op een ellendige wijze door het kleine troepje resterende wereldpriesters bijgehouden.

SITUATIEBESCHRIJVING IN DE OOSTENDSE PAROCHIE

Een paar jaren nadat de vrede door Albrecht, de Habsburgse aartshertog, is getekend, stelt er nog geen enkel diocesaan priester zijn kandidatuur, noch vindt de stad een kandidaat die zij aan het bisdom kan voorstellen. Tot in 1606 moet de aalmoezenier van het Spaanse garnizoen, een Jezuïet, zijn hoofdtaak cumuleren met de dienst als pastoor in de parochiekerk. Daarom zullen de Jezuieten later ook menen op de parochiekerk hun rechten te kunnen laten gelden alsof het hun eigen kerk zou zijn !

Er is ongetwijfeld een schrijnend tekort aan diocesane priesters. De seminaries zijn er nog maar pas geopend (voorschrift van het Concilie van Trente) of moeten nog ingericht worden. Zij zijn zeker nog niet in staat klaargestoomde kandidaat-pastoors af te leveren.

De concrete materiële situatie draagt er allerminst toe bij om het probleem oplosbaar te maken. Het kerkgebouw, de woongelegenheid voor de pastoor (voorlopig een deel van de kerk) en de bestaansmogelijkheden van de geruineerde bevolking zijn allen even erbarmelijk.

De in 1606 eerste geïnstalleerde pastoor, Joos VAN RECKEBOSCH, pakt na een verblijf van 72 dagen opnieuw zijn biezen. Dan komt deken BRABANDER voorlopig de dienst verzekeren. Gedurende de vasten van dat zelfde jaar houden 2 karmelieten de passiesermoenen "tijdens de afwezigheid van de pastoor". In 1607 wordt Gillie LE ROY, onderpastoor in de buurt, gedelegeerd om de bediening van de parochie wat bij te houden.

Het stadsbestuur, dat het patronaatsrecht bezit van de parochie, blijft evenwel niet in passiviteit de lamentabele toestand gadeslaan. In 1603 wordt een woning voor hun pastoor ingericht en een behoorlijke wedde uitgetrokken. In de loop van hetzelfde jaar worden drie priesters aan het bisdom geprezenteerd en door de bisschop te Oostende benoemd. Maar geen enkel van het drietal houdt het langer dan een paar maanden uit. Bij een eerste promotiekans vertrekken zij uit dat ellendig oord, aldus Aernoud VAN HAMME die op 21 april 1608 van de bisschop zijn aanstelling heeft ontvangen.

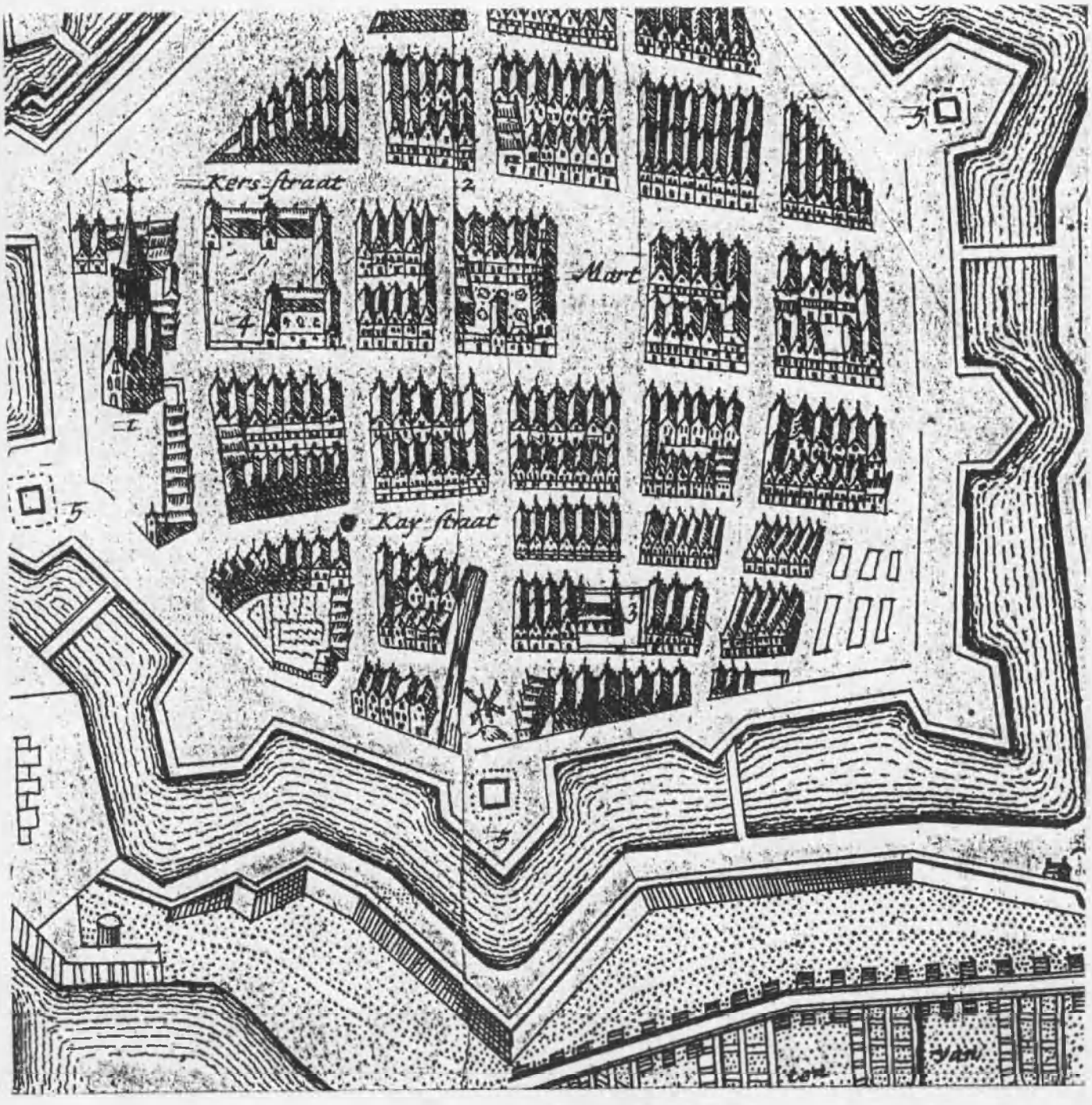
In 1609 ondernemen twee schepenen, THIERIN en THIELMAN, een reis van vier dagen om te Brugge in het bisdom te gaan protesteren. Ze moeten na alle beloften en aanstellingen het nog steeds stellen zonder pastoor in hun parochie. Priester VLEESHOUWER (vermoedelijk Oostendenaar en oom van de jezuiet Frans DE VLEESHOUWER) wordt onmiddellijk door Mgr. RODOAN ter beschikking gesteld van de eisers. Dat belet niet dat vooraleer het jaar verlopen is de Oostendenaars zich moeten tevreden stellen met Jacques BERTHEAUX, legeraalmoezenier en diocesaan priester uit Luik, een bekwaam man die eerst in het Spaans, dan in het Vlaams zijn preek kan afsteken en de sacramenten toedienen. Eindelijk wordt Guido STASAERT geïnstalleerd, de man die hier honkvast zal zijn. Hij blijft ten dienst van zijn volk tot aan zijn dood (1620). Af en toe laat hij zich wel eens door de Waal BERTHEAUX vervangen, maar die schijnt even goed als de parochietitularis met de kust-bewoners mee te leven en later de kapucijnen genegen te zijn.

Oostende echter, zoals het reilt en zeilt onder de vlag van ellende en armoede, is het ideale werkveld voor de minderbroeders. Bij hen is het beleven van de armoede toch de gouden regel van de orde. Het is echter hun opdracht niet zich te wijden aan geordende zielezorg, maar door hun leven en preken midden het pauperisme levensvreugde en religiositeit op te wekken. Zijn ze niet geroepen om de parochiedienst te verzekeren, ze worden toch uitgenodigd om zich voor goed in de stad te vestigen, want men heeft er de minderbroeders leren kennen.

De havenstad is meer dan eens door de welsprekende predikanten van de kapucijnen weerom het hart onder de riem gestoken geworden. Sedert 1606 hebben de paters een huis te Veurne, vanwaar ze op apostolische reis vertrekken. Duidelijk zijn ze na 1607 meer dan eens te Oostende te gast om de kansel te beklimmen. De eminente predikers van wie een sterke bezieling en een bevrijdende geest uitgaat, hebben ze daar niet vergeten. Aldus blijkt het bezoek in 1609 van de provinciaal van de kapucijnen, Filips VAN KAMERRIJK, ter gelegenheid van een reis die hij naar Brugge maakt, geen toevallige omweg te zijn. Evenmin kan men de hoffelijkheid waarmede de eregast omringd wordt een gewone administratieve schikking noemen.

Het stadsbestuur huurt voor de overste van de kapucijnen en zijn metgezellen een speciaal schip aan Joos THIERIN om hen op een confortabele wijze naar Brugge te brengen. Het moet wel duidelijk zijn dat Oostende binnen zijn wallen ook deze geestelijken, deze bekwame predikanten wil herbergen, die reeds te Veurne en in andere Vlaamse steden gevestigd zijn.

Het beoogde plan lukt pas op de dag dat de orde over een voldoende aantal ordebroeders beschikt om er zich te komen vestigen en de stad op haar beurt op de nodige inkomsten kan rekenen om de kloosterlingen een woning ter beschikking te stellen en hun een veilig bestaan te verzekeren.

detail van een anonieme ets ca. 1660 (VERBOUWE, 286); vergroot weergegeven : 1,55. De weergave is weinig realistisch. OOSTENDE, S.A.O.

I. DE STICHTING VAN DE KAPUCIJNEN-KERK TE OOSTENDE

Oostende maakte in de godsdienstoorlog tussen de Spanjaarden en de Geuzen een bijzondere zware tijd door. Aldus is het voor een groot deel te verklaren dat die stad zo laat aan de beurt komt om een kloostergemeenschap te herbergen. Kapucijnen die reeds in 1602 te Veurne doordringen, kennen ginds een grote bijval. Voorlopig vestigen zij zich in het huis van de zwart-zusters aldaar. In januari 1604, nog vóór de overwinning van ALBRECHT en ISABELLA, koopt Mejuffer Jorine MASIN het gewezen tempelhof ter plaatse aan en schenkt dit erf aan haar beschermelingen. Vader MASIN, lid van het Veurnse stadsbestuur, bekomt dat de stad in 1606 het kapucijnenklooster bouwt en in 1607 hun kerk optrekt, die op 4 mei 1608 door de bisschop van Ieper, Karel MAES, wordt ingewijd.

De stad Oostende blijft echter veel langer getekend door de sporen van de heftige oorlog tussen katholieken en protestanten, waarvan het brandpunt juist gelegen is in het midden van de Zuid-Nederlandse kust. Wanneer FARNESE in 1585 de Zuidelijke Provinciën terugwint, blijft Oostende nog negentien jaar het bolwerk van het Staatse leger. Willem van ORANJE (vermoord in 1584) liet in 1578 rondom de versterkte stad een reeks forten bouwen en aldus kon Oostende langdurig standhouden, gezien de bevoorrading voor het leger gemakkelijk verzekerd wordt van uit de zee. Regelmatig gaan de Geuzentroepen tot uitvallen over en ondernemen zij plundertochten in de omtrek. Meer dan eens meent men veel te vroeg aan de katholieke zijde, dat men met een goed beraamde aanval op de versterkte stad de definitieve overwinning in handen heeft. Dit is ondermeer het geval op 11 november 1597. Nogmaals op 28 november van dat jaar, want men rekent op de dan speciaal gehouden bededag van de kapucijnen te Brugge op deze dag. Is de gelofte van de aartshertogin ISABELLA (1601) niet in die zin te verklaren wanneer zij, om er kracht bij te zetten, er zich toe verbindt niet meer van linnen te veranderen tot haar troepen de weerstand hebben gebroken ?

De gevolgen van de uiterste inzet vanwege de beide legers hebben van Oostende - om de uitdrukking van de geschiedschrijving van die tijd te gebruiken - het Nieuwe Troje gemaakt. De plaatselijke bevolking is ofwel gevlucht, ofwel uitgemoord. Bij de laatste aanval in 1604 vinden de belegerde Geuzen niets meer dat overeind staat om als dekking achter te schuilen tegen de beschieting. Alleen nog lijken van gevallen wapenbroeders of vijanden kunnen aangewend worden tot verschansing. Wanneer de aartshertog ALBRECHT en Ambrosio SPINOLA de opstandelingen het zwijgen hebben opgelegd, betreden ze een puinhoop in plaats van een vlaggende stad. De ligging van straten en gebouwen is tussen de loopgrachten en de gruishopen niet meer te herkennen. Alles is er gedood, alles is er vernietigd !

Voorlopig is de veroverde havenstad een onbewoonbaar oord. De enigen die er belangstelling voor vertonen zijn de overlevende eigenaars die uit veiliger oorden terug opdagen en hopen spoedig hun bezit terug te kunnen omschrijven en bebouwen.

Pas in 1607 komen Kapucijnen ter gelegenheid van een apostolische tocht, een bezoek brengen aan de stad die nu wereldberoemd geworden is, dank zij de apotheose (1601-1604) onder druk van Spanje in de verbeten broedertwist tussen Noordelijke en Zuidelijke Provinciën. De bevolking is er in lang nog niet voldoende in aantal aanwezig om al het puin op te ruimen, de woonsteden op te trekken en

er zich zoals voorheen te komen vestigen. Er is dan ook nog weinig nood aan ingezetenen die leven van dienstverlening aan een aktieve bevolking, wat toch in de eerste plaats de taak is van een kloostergemeenschap.

Het duurt tot 26 november 1615 vooraleer de kapucijnen van het Oostendse magistraat de toelating bekomen om zich aldaar te vestigen. De kloosterlingen die zich eveneens van de beperkte mogelijkheden bewust zijn, stellen van hun kant zeer realistische eisen. Als zij zich in de havenstad komen vestigen, mogen zonder hun instemming, geen andere kloostergemeenschappen meer aanvaard worden. Zo niet zou de stad wellicht de bijstand niet meer kunnen verlenen welke ze aan hun gemeenschap heeft toegezegd. Benevens de toelating van te passeren, te repasseren of stil te liggen, moet ze de steun in de bouw en het bestaan van de gemeenschap voorzien : hen voorzien van het nodige timmerhout, de onmisbare brandstof om licht te maken en te stoken (bereiding van spijzen, wassen, verwarmen van infirmerie, enz.)

Er is dus vooralsnog alleen spraak van een keet, in geen geval van een stenen kloostergebouw. De grond die hen voor de toekomst toegewezen wordt, verkrijgen ze dank zij de bemoeiing van de Aartshertog ALBRECHT en zijn echtgenote ISABELLA. Gans de ter beschikking gestelde oppervlakte beslaat ongeveer 144 m² en bestaat uit een terrein waarop de huizen tijdens het beleg platgeschoten zijn. (Niemand daagt op om dat pand als zijn eigendom op te eisen).

Op 17 december 1615 komen de paters aan, om zich voor ongeveer twee eeuwen te Oostende te vestigen. Hun voorlopige woonst is tengevolge een overeenkomst met de stad een huis van Joos NOLLET. Hun integratie wordt bewerkt door stadsbevelhebber Eustachius de GRISON en de pastoor STASSAERT, alsmede dank zij de toestemming van de bisschop van Brugge, Mgr. Carolus Filippus RODOAN.

De clausule die de kapucijnen in hun stichtingsakte hebben ingelast blijkt later op zeer reële gronden te berusten. De Jezuïeten die onder de Spanjaarden in de regel garnizoensaalmoezeniers zijn, denken er rond 1650 aan in dezelfde stad een college te openen. Dat betekent dan dat de reeds veel te dunne koek die het stadsbestuur voor zijn gasten bakt, met meerderen te verdelen is en dat zij dan met twee moeten honger lijden.

De kapucijnen zijn overigen nog niet zolang hun standplaats aan de kust aangewezen wanneer de minderbroeders-recoletten zich reeds als concurenten aandienen, want ook zij zien in de heropbloei en de stad een veelbelovend werkterrein.

Op alle kritieke momenten doen de pas ingenestelde kapucijnen-minderbroeders beroep op de vrienden van hun orde : in de eerste plaats op de Aartshertogen, de gouverneur Eustachius de GRISON, pastoor STASSAERT (die de helft van zijn bibliotheek legateert aan het klooster) en op mevrouw Anna de CROY. Toch duurt het tot 1 juli 1618 vooraleer de plannen getekend zijn en de eerste steen van de kerk wordt gelegd door Maximiliaan van ENGHIEN, abt van Oudenburg. Het werk echter vordert in de mate dat men dank zij stoutmoedig bedelen vanwege de mendicanten of giften van edelmoedige schenkers over het nodige geld beschikt.

Het stadsbestuur blijft allerminst in gebreke om de zaak vooruit te helpen : het magistraat trekt een toelage uit van 100 gulden. Tevens wordt "een open brief van vergunning van het magistraat", voor de landen ook binnen "Ollandt en Zeelandt" aan de bedelbroeders ter hand gesteld. De bedeltochten en de aanbevelingsbrief blijven

niet zonder effect. Op 3 november 1618 betaalt Nieuwpoort het vervoer van 8 lasten steen voor de opbouw van de kerk. Het Brugse Vrije schenkt de orde 200 pond. De stad Hulst (Zeeland) verleent 5 pond.

In minder dan twee jaar tijd is de geplande bidplaats opgetrokken. Op 9 juni 1620 komt Mgr. Antonius TRIEST, bisschop van Brugge, de kerk consacreren en toewijden aan Sint Franciscus. Hier kan men stellen dat een kerk is opgetrokken van 9 meter breed op 27 meter lang.

Blijkbaar beantwoordt de aanwezigheid van de kloosterlingen aan de geestelijke nood van een christen gemeenschap om over een ruimere keuze van priesters te beschikken. Te Oostende - zo wordt erover geklaagd - beschikt men over onvoldoende vrijheid. Wie niet verlangt bij de eigen pastoor zijn biecht te spreken, moet over geld en tijd beschikken om buiten Oostende een biechtvader op te zoeken. In de godsdienstige mentaliteit waarin men in de XVIIde eeuw leeft voelen velen, alles ten spijt, verplicht zich buiten hun stad te begeven om in staat te zijn hun biecht te spreken zoals het hoort. Daarom is het met grote voldoening dat vele Oostendenaars tegen Kerstmis 1620 het nieuws (machtiging van de generale overste op 20 december) vernemen, dat de paters in het vervolg in hun kerk mogen biecht horen.

De gemeenschap heeft dus in het vervolg aan de kloosterlingen niet uitsluitend schitterende gelegenheidspredikanten, maar ook plaatselijke priesters die bij alle gelegenheden hun parochiegeestelijkheid bijstaan. De paters ontvangen overigens vlug een ruimere jurisdictie, waarbij ze in alle buurtparochies kunnen biechthoren. Op hen wordt beroep gedaan om de pastoor bij ziekte of vacatuur te vervangen en ter dier gelegenheid worden ze door de stad speciaal vergoed.

Op materieel gebied blijft het stadsbestuur blijkbaar de belangrijkste weldoener van de franciskaanse gemeenschap. Enkele cijfers uit de XVIIIde eeuw genoteerd kunnen dat best toelichten. Deze toelagen zijn regelmatige stadsuitgaven die met de jaren geleidelijk zulke omvang bereiken, maar het vaste inkomen schijnen te zijn voor de medicanten.

Omstreeks 1752 keert het magistraat jaarlijks 720 gulden uit, als een soort vaste wedde waarbij dan nog de vergoedingen worden toegevoegd, afzonderlijk berekend, voor andere bewezen diensten of aangegane onkosten. Aldus voor wijn, een bedrag van 21 gulden, 8 stuiver.

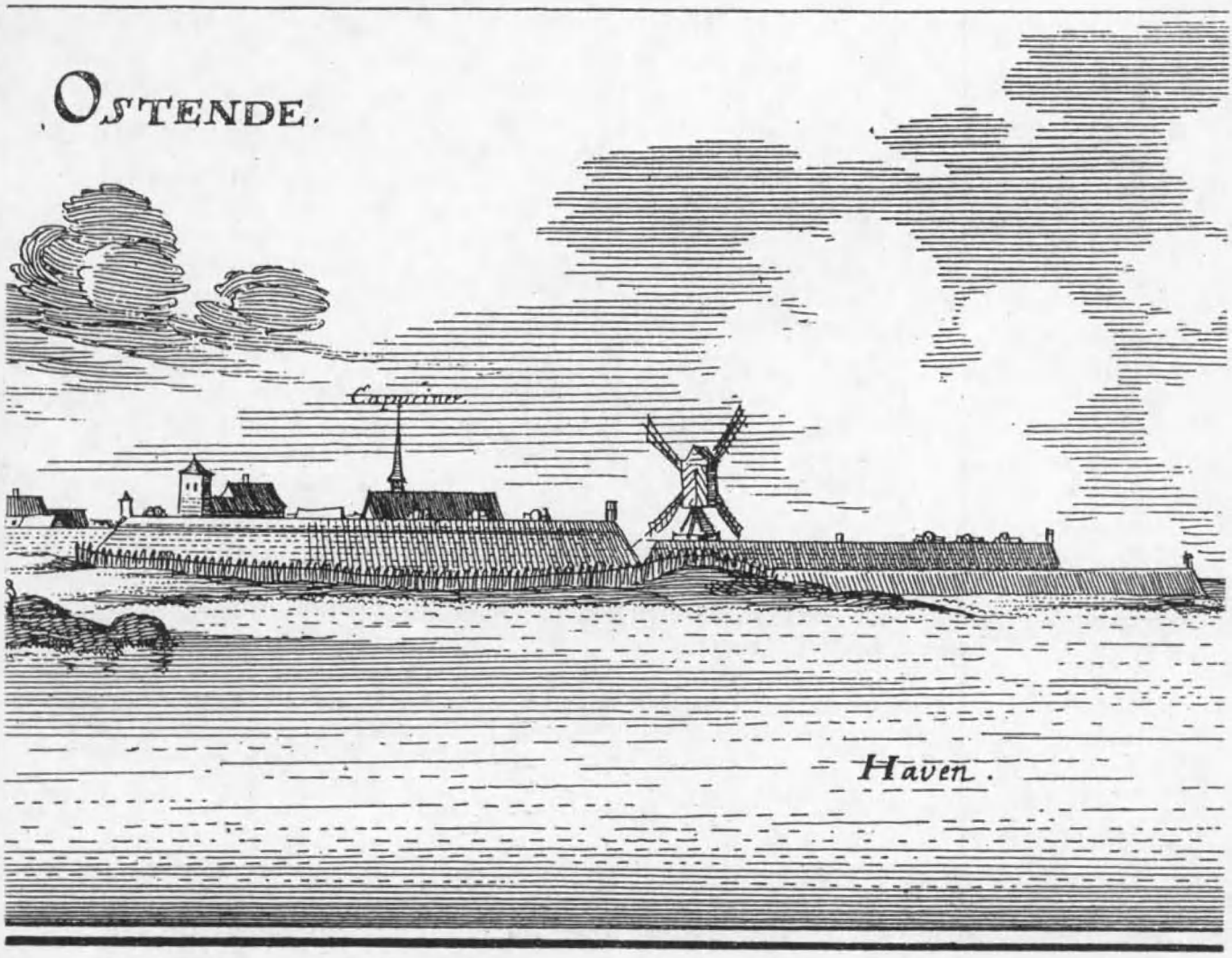
Er bestaat evenwel een voorschrift in de Orde opgelegd : "miswijn wordt gevraagd aan hen die in hun kelder wijn liggen hebben; bijenwas worde van deur tot deur gebedeld vóór het Feest van Onze Lieve Vrouw Opdracht (tot het vervaardigen van kaarsen)".

Houtskool wordt geschonken voor een bedrag van 24 gulden, 10 stuivers. Voor de gasten van Nieuwjaarsdag en feestdagen zijn 12 stopen wijn ter beschikking gesteld, voor een waarde van 45 gulden. Tenslotte ontvangen de religieuzen 54 gulden voor de driejaarlijkse parochieprocessie opdat elk van hen zou kunnen mee opstappen met een kaars van een half pond (gewicht).

Benevens de vaste jaarwedde van 720 gulden wordt dus regelmatig een bijkomend bedrag uitgekeerd van circa 216 gulden en 18 stuivers. Blijkbaar gaat het stadsbestuur in zijn sympathie en gulheid zijn bevoegdheid te buiten, althans in de optiek van het anticlericalisme

dat veld wint in het katholieke Oostenrijk met de zeer christelijke keizerin. Want van 1770 tot 1771 wordt door de regering (van MARIA-THERESIA) bevel gegeven die vast toegekende som van 720 gulden tot 300 gulden te reduceren.

Officiële steun wordt overigens wel met de dag minder en minder nodig. Broederschappen en confreriën verzekeren voldoende adapten die tot grote offers bereid zijn ten voordele van hun plaatselijke bedelorde. Toch komt de bisschop, CAÏMO, die in de zaak geconsulteerd wordt, ten voordele van het Oostends couvent tussen beide, en meent dat die uitgaven gerechtvaardigd zijn gezien de dienst die zij aan de gemeenschap verlenen.

detail uit "Gezicht op Oostende" door Joh. PEETERS, verschenen in MERIAN'S "Topografia Germaniae", Schuckhard, 1654 (1) - 1659 (2)

II. DE UITBREIDING VAN DE GEMEENSCHAP EN DE OPBOUW VAN HET KLOOSTER

EIGEN KLOOSTERHUIS

In 1618 beschikken de paters nog steeds niet over een eigen convent en verblijven ze voorlopig in een eigendom dat toebehoort aan Joos NOLLET. Op die wijze steeds ter plaatse is het hen mogelijk in ruime mate aan de bevolking dienst te bewijzen, dank zij de biechtstoel en de kansel waarover ze beschikken in hun kerk. Maar eens dat ze klaar gekomen zijn met de bouw van hun bidplaats, schijnt de tijd rijp te zijn om de plannen op te maken voor de constructie van een eigen kloosterhuis.

In het jaar na de consecratie van de kloosterkerk (1620) komt abt DRUYVIUS, norbertijn uit Veurne-Sint-Niklaas, de eerste steen leggen voor hun woonst. Ter gelegenheid van de bouwwerken komt opnieuw aan het licht in welke mate het stadsbestuur jegens de kloosterlingen mild en inschikkelijk is. Enerzijds wordt dadelijk toelating gegeven om een eenzame straat (ten oosten, dicht dij de vestingen - zo is het omschreven) te naasten bij het reeds toegezegde kloostererf. Anderzijds wordt in het volgende jaar een toelage van 1.200 pond parisis verleend om hen in staat te stellen de gebouwen te voltooien.

Het duurt evenwel nog meerdere jaren vooraleer de bidplaats die reeds in gebruik is en het klooster dat er spoedig in zijn voorlopige vorm staat, hun volledige afwerking krijgen. De gebouwen evengoed als de kloostergemeenschap delen lief en leed, de beproeving en de groei, die de kuststad en haar bevolking te beurt vallen, met wie zij in de loop van de jaren inniger vergroeid geraken.

De orde van Franciscus moet eerst wijzer worden door de bevindingen opgedaan in de noordelijke landen wat betreft de temperatuur en inzonderheid wat betreft het geweld van de kuststormen. Zij moet haar standregels en voorschriften voor onze streken aanpassen, wil zij de orde voor de autochtone kandidaten aanvaardbaar maken. De stichters die Italianen zijn kennen immers geen barre winters en zijn onbekend met de storm die over het noordzeestrand woedt, maar zij hebben meest in te brengen in het al of niet aanpassen van directieven.

GLAS ALS BEVEILIGING

Het klooster te Oostende is slechts enkele maanden betrokken wanneer de ingeweken kloosterlingen reeds kennis maken met de scherpe zeewind en de felle noorderbries. Zij zien dadelijk in dat het utopisch is het te houden bij de gebruiken van hun orde voor het afschermen van de ramen. In alle huizen stelt men zich tot nog toe tevreden met papieren vensters. Men moet dan echter ook weten dat de vensters van de cellen niet groter mochten zijn dan 51 op 38 cm. Maar welke waarde heeft een stuk papier nog als afscherming in een gebouw wanneer de storm er tegen aanbeukt en de wind door de engste spleten fluit ?

Het definitorium of de algemene raad van de orde heeft nog heel wat tijd nodig om tot een herziening van de voorschriften nopens de huisvesting te komen. Wellicht reist een Italiaanse monnik (maar in de XVIIde eeuw is dat een lange tocht, te voet of met een koets - duimend ! - af te leggen) even tot Oostende, om experimenteel zich van het probleem te vergewissen ? In 1628 wordt toch de toelating gegeven glas te plaatsen in de ramen en

dit niet alleen te Oostende, maar ook te Menen en in 's Hertogenbos. Doch men blijft voorzichtig bij het verlenen van een faciliteit tegen het beleven van de armoede. Glas mag er gestoken worden in de ramen van de kerk en de sacristie (sedert jaren) en in het vervolg ook in de gemeenschappelijke refter en de ziekenkamer. Dus in de gangen en de overige kamers en in de cellen moet men zich maar verder verhelpen met de oude methode, een stuk papier. Zoals zelfs blijkt uit de vensterbouw van de middeleeuwse kastelen is glas als dure grondstof weleer steeds karig gebruikt geweest. Pas na 1603 stelt men vast dat in onze streken ook voor stallingen glas wordt aangewend. Uit geest van armoede moeten de minderbroeders er echter spaarzaam mede omspringen.

UITBREIDING ERF

Of het alleen dank zij de nodige beveiliging tegen wind en weer is kan men niet besluiten, zeker ontplooit het convent te Oostende zich met de jaren steeds verder.

Hoe zich in het vervolg de gemeenschap precies heeft uitgebreid is nergens uit af te leiden. Alvast begint men met het volmaakt getal, een trio, dat het minimum is om een gemeenschap te vormen. In alle geval duurt het geen tien jaar vooraleer men vaststelt dat de moestuin te klein is voor het aantal eters. In 1630 wordt beslist de brouwerij, die naast hun domein gelegen is, aan te kopen. Men staat voor de keuze gans dat erf aan te kopen of niets ervan te verwerven. De gebouwen van de brouwerij kunnen best gemist worden, maar de grote uitgave voor geheel dat goed kan gerechtvaardigd worden in het vooruitzicht de gebouwen tot posthuizen om te bouwen. Met het aanwerven van de brouwerij is het probleem van de teelgrond nog niet opgelost. Dus wordt dan maar verder uitgekeken. Inderdaad, naast het pas ingepalmde terrein is er, ten zuiden, een pleintje dat van weinig openbaar nut is. Er staan 6 of 7 lemen huisjes op een een houten loods, die de Spaanse soldaten gebruiken als munitiedepot. Het enige euvel is dat er tussen hun eigen tuin en het beoogde pleintje een straat loopt.

Ook dat komt weerom voor elkaar. De paters stellen voor de openbare weg aldus te verleggen dat de verbinding tussen de Schippersstraat, met de Vismarkt en met de Grote Markt op een andere wijze toch verzekerd wordt. Aldus ontstaat de Nieuwstraat. De toelating om tot de inpalming over te gaan wordt spoedig bekomen bij de algemene raad van de orde te Brussel en op 25 augustus 1631 wordt dit terrein hen door koning FILIPS IV geschonken. Ze beloven de eigenaars van de af-te-breken-huisjes terdege schadeloos te stellen, maar er moet aldus verkaveld en uitgewisseld worden dat de nieuw aangelegde straat 30 voet breed is - Ruim gerekend voor die tijd !

Hier springen de minderbroeders, met hun uitbreidingsplannen toch wat hoger dan hun stok lang is ! Wel hebben zij zich nog niet geheel de das omgedaan. Ze zijn nog in staat de schadevergoeding voor de krotwoningen uit te keren en de kosten op te brengen om de nieuwe omheining rond de tuin te laten optrekken.

SCHULDEN

Inderdaad zijn ze na de noodzakelijk uitgevoerde uitbreiding van hun erf tijdelijk belast met een zwaar deficit. Op het ogenblik ontbreken hun de middelen om de bouwkosten te betalen, daar de voorziene bron van inkomsten komt droog te liggen. Immers de oorlogsbodems, waarvan de normale basis Oostende is, zijn naar Duinkerke afgezakt. Aldus mist het klooster de milde aalmoezen die de

zeeofficieren gewoon zijn te schenken. In het begin van het jaar 1634 zitten de paters met een schuld die opgelopen is tot 3.600 gulden.

Dat tekort is zeker niet te wijten aan uitzinnige uitgaven die gedaan zijn voor de bouw van een grandiose of te dure omheiningsmuur, want onder de druk van de najaarsstorm ligt practisch gans de tuinmuur tegen de grond... tot overmaat van ramp !

Geen nood echter ! De kapucijnen worden niet zonder reden geteld onder de bedelorden. En wie werkelijk in nood verkeert, wordt in het zoeken van een oplossing wel eens zeer spitsvondig. In januari 1634 kloppen de Oostendse paters aan bij de Raad van Financiën (Ministerie van Financies) te Brussel. Ze beschikken over inlichtingen nopens de gebeurtenissen in hun havenstad en bekend met de wetgeving in het voordeel van de mendicanten. In de maand mei en juni 1633 is een partij Engels laken en linnen aangeslagen op de vaartuigen van Laureis de POORTER en van Jan Onderdam de JONGHE. Indien zij, de opbrengst van de verbeurdverklaarde waren als aalmoes ontvangen, zo pleiten ze voor hun zaak in het ministerie, bekomen ze genoeg om hun tuinmuur geheel of gedeeltelijk te laten heropbouwen.

Uit de documenten is het niet duidelijk of het Ministerie van Financies op dat pleidooi is ingegaan. Geld hebben zij toch ontvangen in dat zelfde jaar 1634. Bepaald vanwege het stadsbestuur. De aanleiding tot die vrijgevigheid is de uitbetaling van pater Isidorius VAN HARELBEKE, die nagenoeg 4 maanden pastoor VAN DEN SYPE vervangt. Het hoge bedrag (295 pond 5 shilling) dat wordt uitgekeerd doet het vermoeden rijzen, en de toegevoegde toelichting laat er geen twijfel over bestaan, wat het magistraat als intentie heeft : "ten heurlieden fabrycke" zo luidt het. Nu zegt men : "voor hun goede werken".

Tengevolge van al de tribulaties veroorzaakt ter gelegenheid van de nodige uitbreiding van de moestuin en de ineenstorting van de omheining, is het er in 1631 niet van gekomen de in 1630 aangekochte brouwerij om te bouwen. Het uitgebouwde convent moet evenwel paraat zijn om de armsten onder de armen, de leprozen en de pestlijders, te herbergen. Eindelijk, in 1636, beslissen de oversten te Oostende een ziekenzaal te metselen naar het plan van wat er te Aalst en te Lier is opgetrokken.

De boekhouding van 1641 bevat opnieuw veel rode cijfers. De kapucijnen staan diep in het krijt bij het syndicus (een leek die instaat voor het stoffelijk welzijn van de bedelorde; dus de rechtsverdediger bij mendicanten).

Toch valt alles terug op tijd in zijn plooien, zoals het zeewater met een nieuwe vloed terugstroomt, nadat het ver weg ebde. Op 11 augustus 1641 sterft Jakob BARTHÉ, of BARTHIAU (priester uit het bisdom Luik) hoofdaalmoezenier van het Spaanse bezettingsleger. Hij legateert de ronde som van 300 gulden. Eigen initiatieven om de beurs te spijzen blijven bij de mendicanten ook nooit achterwege. Aan pater provenciaal wordt de toelating gevraagd om te verzoeken naar het geld dat bij de admiraliteit berust en waarvan de eigenaar onbekend is, alsook naar de som die verbeurdverklaarde koopwaren nog moet opbrengen. De bede wordt ingewilligd op voorwaarde dat het geld teruggegeven wordt zodra men de wettige eigenaar van het gevonden bedrag kent.

Voor de paters, wakker als uitgeslapen vossen, worden de in 1643 uitgevoerde werken aan de parochiekerk een gelegenheid om

goedkoop aan bouwmaterialen te geraken. In maart 1643 wenden zij zich tot het bisdom met het verzoek de stenen van de afbraak te mogen voor hun werken aanwenden. Op 24 maart laat Mgr. HAUDION eerst door de plaatselijke deken onderzoeken of niemand anders van rechtswege deze materialen kan opvorderen. Na gunstig advies van de deken, belooft de bisschop van Brugge op de 1ste juni te zullen komen en is op 7 juni van het zelfde jaar present om de eerste steen van de nieuwbouw te leggen. Nu duiken er problemen op over liturgische voorschriften ! Het pas opgebouwde deel van de bidplaats heeft een grotere oppervlakte dan de reeds vroeger opgetrokken ruimte. Het enigma dat zich opwerpt luidt dan : mag of moet gans het bedehuis gewijd worden ? Alleen het nieuwe gedeelte wordt geconsacreerd, naast het twee jaar oude deel, dat op 22 mei is toegewijd aan Sint Jan de Evangelist en de heilige Frans van Asisië. Is dat niet de rechterbeuk van 27 m lang en het oratorium der paters, samen 33 meter lang.

UITBREIDING KLOOSTER

Ongeveer 25 jaar na de eerste steenlegging van het klooster blijkt dat ook daar meer ruimte moet geschapen worden. Maar wegens de onzekere tijdsomstandigheden (bombardementen en beschietingen) door RICHELIEU op de haven en op de stad beslissen de oversten in het jaar 1645 alle bouwwerken tot in gunstiger tijden uit te stellen. Twee jaar later, in 1647, geven ze de toelating het nodige geld in te zamelen voor de bouw van de nieuwe sacristie. De vergroting van de kerk wordt in het vooruitzicht gesteld. Zodra de vrede getekend is kan men dan de werken aanvatten. Bouwen en bedelen is in de oorlogsspanning zeker de boodschap niet. Overigens in 1648 breekt er plots een aanstekelijke ziekte uit die in de eerste plaats de inzet vraagt van het convent en waaraan vier van de leden bezwijken.

In 1648 komt men wel tot de eerste steenlegging van het ontworpen gebouw, ter gelegenheid van het bezoek van LODEWIJK van SARAGOSSA (in 1648 : einde van de 30-jarige oorlog) aan de Nederlanden. Wanneer hij Oostende aandoet, wordt hij door de provinciaal uitgenodigd om als ere-gast de plechtigheid van het klooster voor te gaan. Voorlopig blijft het bij die ene steen en wordt er niets ondernomen om het klooster of kerk een ruimere afmeting te geven.

Sedert haar bevrijding (1604) is Oostende, omwille van haar strategische ligging, nooit meer vrij van (vreemde) garnizoenen die haar eigen vrijheid en die van het land moeten waarborgen. Tot 1715 bestaan die troepen uit Spaanse soldeniers. Aldus komen de kapucijnen ook aan de beurt om te ondervinden welke lastige klanten de Spanjaarden kunnen zijn. De oratorianen en het college, de magistratuur en de bevolking worden om beurt eens door het leger of door zijn aalmoezenier op de proef gesteld.

In 1653 doet zich een incident voor tussen de officier Diego DECIO en het convent van de paters kapucijnen. Naar eigen oordeel en zonder de andere partij te kennen, bouwt de Spanjaard, zo maar tegen de paterskerk aan, tussen twee vensters in, een kapel (vermoedelijk bestemd voor zijn krijgers). De definitor en custos van de orde, VALENTIUS van LEUVEN, moet zich met de zaak bemoeien om de onderhandelingen te leiden.

Vermoedelijk is men tot een vergelijk gekomen door parallel aan de twee bestaande beuken een derde op te trekken ter ere van Sint-Antonius. Immers de hulpkerk bij de Sint-Petrus en Paulusparochie, wat de kapucijnenkerk thans is, bestaat slechts uit twee beuken,

maar drie altaren. Mogelijk heeft het altaar ter ere van Sint-Antonius alsdan een afzonderlijke kapel of beuk gekregen, die nu verdwenen is (zij was geen eigendom van de kapucijnen). Wellicht stond die kapel dan ook aan de noordzijde, waar het gebied der paters zich niet uitstrekte, aan de kant waar nu het Sint-Antoniusaltaar staat.

Welke aanpassingen en veranderingen zich verder aan de kerk of aan het klooster voordoen kan men uit geen duidelijke gegevens afleiden. Hier en daar treft men nog enkele aanwijzingen aan. Op 30 september 1659 maant het definitorium het Oostendse huis aan uit te kijken naar stenen, hout en andere bouwstoffen om in de volgende lente bouwwerken aan te vatten. In 1660 wordt Jan de RAEDT tot syndicus aangesteld om die onderneming te leiden. Daarna is er over het verloop van aangegane werken niets meer te vernemen.

Duidelijker voor de aanwijzing van de groei die zich in het convent voltrekt zijn de cijfers, die het aantal cellen en het aantal broeders aangeven. Op 3 december 1619 begint men met 3, te Oostende wonen 3 paters; in 1629 zijn er 18 cellen ingericht en twee ziekenkamers; in 1696 heeft men 24 religieuzen; in 1725 is er sprake van 25 cellen en 25 religieuzen en in 1755 van 26 religieuzen. Er moet evenwel ook plaats zijn voor novicen, want naargelang de belangrijkheid van het huis moeten verschillende kloosters ook aan opleiding doen van kandidaat-kloosterlingen. Oostende moet in 1744-45 de verantwoordelijkheid op zich nemen van 3 klerici, studenten theologie.

Niet alleen de uitbreiding van het convent en de toename van de opdrachten dwingt de kapucijnen telkens tot bouwwerken. In de XVIIIde eeuw gaat het vooral over herstellen en opkalefateren. Gedurende de Spaanse Successie Oorlog delen de kloosterlingen het lot van de havenbevolking ter gelegenheid van herhaalde belegeringen en bombardementen.

Duidelijke sporen van het oorlogsgeweld tekenen in de eerste plaats de havenstad in het jaar 1706. Van 3 tot 6 juli wordt de stad, die door de Fransen is ingenomen, door de Spaanse bondgenoten beschoten. Bijna geen enkel woonhuis is ongeschonden gebleven midden het kanongebulder. Het zelfde verging de openbare gebouwen. De torenkap van het stadhuis is afgebrand, de beiaard en het stadhuis zelf ligt voor de helft ingestort. De parochiekerk met toren en klokken, de pastorie, de kapellen van kloosterzusters en paters, hebben zware averij opgelopen.

Na jarenlang beleid zonder inkomen te kunen innen en voortdurende oorlogsuitgaven te moeten doen, verkeert de magistratuur niet in de mogelijkheid toelagen uit te reiken voor wat niet levensnoodzakelijk is. Aan de kapucijnen wordt evenwel een kist glas (echter geen papier) bezorgd om hun vensters van kerk, sacristie en refter te herstellen. De overige schade kan slechts in de loop van de jaren hersteld worden, dank zij de regelmatige aalmoezen. Stilaan is alles opgeknapt tegen de datum waarop Oostende de tweede zware aanval te verduren heeft in de oorlog tussen Frankrijk en Oostenrijk.

In 1745 is de zeehaven opnieuw hetzelfde lot beschoren en hetzelfde scenario speelt zich af. Eerst wordt ze door de Fransen beschoten en ingenomen, vervolgens door de bondgenoten belegerd en aangevallen. Het zwaarste en meest doeltreffende geschut van die tijd wordt ingezet. Gelukkig duurt de vuurproef ditmaal niet zo lang als vóór veertig jaar.

WEDEROPBOUW

Ter gelegenheid van de wederopbouw, die spoedig volgt, laten de minderbroeders zich onderscheiden. Zij beschikken over twee broeders die klaarblijkelijk zeer onderlegde bouwmeesters zijn : broeder FELIX en LANDELINUS. Gezien de doelmatigheid waarmee de werken opschieten in het klooster, worden de beide minderbroeders door de magistratuur opgemerkt en uitgenodigd om de werken voor de bouw van de toren en het stadhuis ter plaatse te leiden. De algemene oversten denken er aan daarvoor hun veto te stellen. De twee bouwmeesters hebben op andere plaatsen dringend werk te verrichten en blijven reeds zo lang door Oostende opgeëist. Tenslotte krijgt het duo toch de machtiging om de stadswerken te leiden in die mate, dat mag gezegd worden, dat het stadhuis te Oostende van 1745 hun werk is.

Een laatste spoor uit het Ancien Regime komt in de kloosterbouw nog toevallig aan het licht in de XIXde eeuw. Bij herstellingswerken aan de daken ondernomen in 1887 vindt men de sporen van gelijkaardige werken een eeuw vroeger ondernomen. Op een lei die men bij die gelegenheid behandelt, ontdekt men dat erin gegrift staat : het jaar 1788 en de namen van de gardiaan LEONARDUS van DIKKELVENNE, van de vicaris CLEMENS uit Eeklo en van de predikant DANIËL van HERCK.

Het enige wat de tijd nog overlaat van het klooster en van de kerk die door de mendicanten zijn gesticht, uitgebreid en met zorg onderhouden, nagenoeg gedurende twee eeuwen, is de bidplaats. Het typische is in dit gebouw bewaard gebleven en het is zeker nog een bezoek waard.

detail uit GYSELINCK's "Plan de la ville d'Ostende et du Fort Philippe" (échelle de 400 toises), 1778. (Vergroting 1,55). Oostende, Stadsarchief

III. BESCHRIJVING VAN HET INTERIEUR

Breedte : ± 17 m

Lengte van de hoofdbeuk : ± 22 m

Lengte van de tweede beuk : ± 17 m

Eerst een woordje over wat men nu niet meer ziet, nml. de brandramen die voor de 2de wereldoorlog het kerkje sierden :

- rechterbeuk (van voor naar achter) :
  - 1e venster : O.L.V. en Sint-Jozef
  - 2e venster : H. Mattheus en H. Theresia
  - 3e venster : H. Franciscus en H. Catharina
  - 4e venster : H. Joannes Apostel en H. Margaretha
- linkerbeuk (van voor naar achter) :
  - 1e venster : Christus en de leerlingen van Emmaüs
  - 2e venster : Christus geeft de sleutels aan de H. Petrus
  - 3e venster : verschijning van Kind Jezus aan de H. Antonius (1869). Vóór de herstelling van 1960 bevond het raam zich links van het Antoniusaltaar. Het was echter zeer duister door de er achterliggende gebouwen.

RECHTER ALTAAR :

- in eik
- schilderij (copie van Rubens) door Victor BOUCQUET, Veurnse schilder 1619-1677, die vooral religieuze en historische thema's schilderde maar vermaard is als portretschilder. Werk in het Louvre van Parijs
- linkerbeeld : H. Franciscus van Assisië
- rechterbeeld : H. Jozef van Leonnissa (werd opgehangen aan één hand maar overleefde de marteling)
- 4 medaillons : van links naar rechts
  - Augustinus (354-430)
    - heilige, kerkvader en bisschop
    - gedoopt door Ambrosius
    - voorgesteld als bisschop met adelaar, boek en pijlen door het hart
  - Hieronymus (331-420)
    - heilige en kerkvader
    - samen met H. Augustinus één der grootste kerkvaders
    - afgebeeld met leeuw en kardinaalshoed (is echter nooit kardinaal geweest)
  - Gregorius VII de grote (1019-1030 - 1085)
    - heilige en paus (1072-1085)
    - één der beroemdste pausen
    - heeft Franciscus heilig verklaard
  - Ambrosius (339-397)
    - heilige, kerkvader en bisschop van Milaan
    - afgebeeld met een boek of duif of bijenkorf (patroon der bijenhouders)

- 2 andere medaillons : scènes uit het leven van H. Felix van Cantalisie (1515-1587). 16e eeuwse Kapucijnerpater - bedelbroeder : bedelde 42 jaar lang te Rome voor zijn orde.
  Tot in 1933 stond in de kerk een beeld van de H. Felix. Hij wordt afgebeeld met twee zakken, één achteraan op zijn rug en één vooraan over zijn schouder. Toen in 1933 de kerk herschilderd werd heeft de toenmalige pastoor het beeld laten wegnemen omdat de gelovigen dat beeld (met 2 zakken) belachelijk vonden
- tabernakel : H. Franciscus en H. Felix. Kruis in palmhout (bukshout). Het oorspronkelijk koperen altaarkruis werd tijdens de Franse revolutie weggenomen en vervangen door het huidige kruis.

  Het tabernakel kan volledig draaien
- links en rechts van het tabernakel staan beelden van de H. Petrus en Paulus met relikwieën. Soms zijn de beelden niet zichtbaar omdat ze afgeschermd worden door houten panelen
- helemaal boven het altaar : uitbeelding van het Lam Gods en beelden van H. Petrus en Paulus

LINKERALTAAR

- in eik
- bovenaan H. Franciscus in extase die wonden van Christus krijgt
- schilderij (copie van Murillo) door de Pool Marcin ZALESKI (Cracovie 1796-1877). Het schilderij draagt het Poolse wapenschild en het opschrift "Votum Polonorum". Het is een gift van Poolse families die hier tussen 1850 en 1870 de Mis in hun eigen taal kwamen horen
- het tabernakel kan draaien
- links en rechts staan, achter houten panelen, de relikwieën van de H. Innocentius (paus + 417) en de H. Justinus (filosoof en martelaar + 165)
- het altaar dient ook om antependiums in te bergen

Mgr. Vincenzo PECCI, de latere paus Leo XIII, kwam in de zomer van 1844 en 1845 bijna dagelijks om 15 u voor dit altaar zijn rozenkrans bidden. Hij was toen nuntius te Brussel

ZIJALTAAR

- het schilderij stelt een episode voor uit het leven van de H. Antonius. Antonius bewijst de aanwezigheid van Christus in de hostie aan ongelovigen
- beeld van H. Bonaventura
  - heilige en kerkleraar
  - franciscaan, kardinaal en generaal overste der minderbroeders
  - afgebeeld in habijt van pater met kardinaalshoed aan zijn voeten

- beeld van H. Felix
- de H. Antonius wordt hier, zoals in alle Franciscaanse kerken op bijzondere wijze vereerd.
  Vooral de vissers hadden en hebben een groot vertrouwen in deze volkse heilige.
  De devotie tot de H. Antonius begon in feite vanaf het begin van de stichting van het klooster. In 1689 werd een mis ter ere van deze heilige op dinsdag ingevoerd (iedere dinsdag wordt nog steeds een mis opgedragen ter ere van deze heilige) en in 1704 werd de broederschap van de H. Antonius van Padua door de paus goedgekeurd en verschillende aflaten verbonden aan het lidmaatschap. Deze broederschap bestaat nog altijd.
- scheepjes : O.84 : Europa - eigenaar Eduard Salliau
  O.109 : Jacob van Maerlant - eigenaar Louis Decreton
  O.143 : ?
  O.336 : Elisabeth-Gilberte - eigenaar Wwe Crekillie (schip werd later O.210)
  O.182 : (in fles) Jean-Marie - eigenaar Joseph Aspeslagh
  O.169 : Ster der Zee - vergaan op 21 nov 36

De meeste schilderijen in de kerk zijn het werk van Paters Kapucijnen die nu in de anonimiteit verdwenen zijn. Enkele ervan staan in verband met de devotie tot Sint-Antonius, zoals het doek waarop we de heilige zien, omringd door medaillons waarin scènes uit zijn leven zijn uitgebeeld.

Het kerkorgel werd vernield op 30 augustus 1940. Toen de Duitse bezetter schietoefening hield boven de stad, richting zee, werd er zo dicht geschoten dat een projectiel op de kerk terecht kwam. Een gedeelte van het dak en het orgel werden vernietigd. Het orgel werd nooit meer hersteld.

CAPUCIJNENKERK

Het barokke hoofdaltaar met dito versiering in de preconciliaire tijd (foto: archief Capucijnenkerk)

Algemeen beeld van het hoofdaltaar kort na de restauratie.
(dia J.P. Falise)

CAPUCIJNENKERK

O.L. Vrouw-Altaar
(1950)

Altaar gewijd aan ST.-Antonius
Van Padoua (1950)

Foto's: S.A.O.

IV. ANDER HALVE EEUW GODSDIENSTIG EN SOCIAAL DIENSTBETOON VAN DE KAPUCIJNEN

Het is uiteraard zo dat de taak van kloosterlingen op de eerste plaats te situeren is op godsdienstig vlak. Het doel dat de geestelijke orden of congregaties beogen, is het bevorderen van het geloof en het godsdienstig leven van de christenen. Opmerkelijk is evenwel dat in de XVIIde eeuw de clerus nog steeds een aanmerkelijk deel van het intellectueel leven (profaan onderwijs), gezondheidszorg (in hospitalen) en sociaal dienstbetoon, in het patroon van hun aktiviteiten opneemt. Wellicht is men nog steeds de mening toegedaan dat de kerkgemeenschap op een effectievere wijze gediend wordt door hulpvormen waarin het eigenbelang minder vertroebelend kan inwerken, waarin men min gemotiveerd is door beroepsambitie en winstbejag, dan door christelijke naastenliefde en christelijke ascese.

De XVIIde eeuw is meteen de tijd waarin het hervormingsplan van het concilie van Trente (1545-1563), dat vooral uitmunt door zijn dogmatische en disciplinaire decreten, zijn uitvoering krijgt. Maatregelen zijn uitgevaardigd tegen de misbruiken, er wordt gewezen op het gevaar van de te wereldse zin voor de geestelijken, maar de lijn tussen kloosterlingen en wereldpriesters blijft net getrokken.

Aldus zijn de minderbroeders geen parochiepriesters, maar kloosterlingen die door arm te leven, op te treden als volkspredikanten en sociale helpers, de christelijke geest bij de volksmassa hebben bij te brengen. Wel houden ze benevens hun convent een bidplaats open om in voeling te komen met het volk. Maar in feite beschikken zij niet over een parochiekerk. Ten onrechte spreekt men in de eerste jaren van de "Kapucijnenkerk". Hun bidplaats kan geen andere naam dragen dan die van een openbare kapel.

Te Oostende is er in deze periode slechts één enkele parochiekerk : de St.-Petrus en Pauluskerk. Dáár alleen mag het doopsel en het vormsel worden toegediend, een huwelijk ingezegend, de Pasen gehouden en een overledene door de kerkelijke bedienaar worden begeleid. En daar heeft de pastoor alle zeggingsrecht.

De parochie van Oostende heeft een zeer speciaal statuut wat de aanstelling van haar pastoors betreft. Het magistraat bezit het presentatierecht en de bisschop uiteraard het investituursrecht. Vooraleer een pastoor te Oostende in functie treedt, moet hij eerst door de stad aan de bisschop worden voorgesteld die op zijn beurt alleen een voorgestelde kandidaat kan bevestigen in het ambt of hem als onbekwaam of onwaardig kan afwijzen. In noodsituaties en vooral wanneer de verschillende instanties elk op hun stuk staan kan dat heel wat spanning bijbrengen. Het wordt wel eens dramatisch wanneer er hulp moet komen van kloosterlingen die ad interim de godsdiensthulp moeten verzekeren, buiten hun kapel, in de parochies.

De periode van 1630-1636 is daarvan een kleurige illustratie. Pastoor Joos van de ZYPE komt in 1620 aan zijn herdersambt, maar zonder gans zijn rol te spelen volgens de regels van het spel. In 1631 wordt hij naar het bisdom geroepen om de zaak in het reine te trekken. Hij komt echter niet opdagen op de gestelde dag en het gestelde uur. Ondertussen komt het in de parochiekerk

tot een open oorlog tussen de pastoor en het gemeentebestuur. In het bisdom komen herhaaldelijk brieven binnen met klachten over de zieleherder, die almachtig van uit zijn preekstoel, zijn pastorale rechten verdedigt, ofschoon hij nooit in de wettelijke vorm is voorgedragen door het magistraat.

Op 9 december 1632 wordt de gardiaan van de Kapucijnen gelast met de parochiale zielszorg : de pastoor is te vaak afwezig en de benoeming van een onderpastoor is niet zo dadelijk in het vooruitzicht. Met de plotse aanstelling van een onderpastoor op 28 januari (nauwelijks 2 maanden later) is de delegatie van de gardiaan vervallen. De pastoor laat echter van zich niets meer horen. Vreest hij de besmettelijke ziekte die zich binnen de wallen van de stad verspreidt ? Zeker is dat zijn zaak aan alle zijden wordt onderzocht, terwijl hij van zijn kant, door tussenkomt van de Raad van Vlaanderen, zijn pastorale rechten wil laten gelden. Een jaar later (30 jan 1634) beslist van de ZYPE binnen te treden in het klooster van de Augustijnen. Dus treedt voor de St.-Petrus en Paulus parochie een nieuwe vacatuur in.

De bisschop van Brugge aanvaardt geen enkele van de door de stad voorgestelde en ter plaatse gevestigde legeraalmoezeniers, omdat zij niet tot zijn onderdanen behoren. Daarop wordt door het gemeentebestuur de gardiaan, Isidoor van HARELBEKE, aangezocht om de parochiale zielszorg waar te nemen, tot de dag waarop een nieuwe pastoor is aangesteld. Na 4 maanden, op 18 mei 1634, wordt de functie aan Georges GEERALDYN toegezegd. Meteen is voor de minderbroeders hun taak in de parochiekerk afgelopen. Maar niet de zaak ! De nieuwe kandidaat, een voortvluchtige Augustijn, afkomstig uit een Duitse residentie, wordt niet zo maar aanvaard. Hij moet zijn getuigschriften aan het bisdom voorleggen. Die formaliteiten hebben heel wat tijd nodig om klaar te komen. Vooraleer de Augustijn op 12 februari in functie treedt, is door het bisdom, tegen alle verwachtingen in, de hoofdaalmoezenier van het leger aangesteld om de parochie voorlopig te beheren.

Ondertussen blijft de besmettelijke ziekte (pest ?) onder de bevolking nestelen. De onderpastoor bezwijkt eraan. De pas aangekomen pastoor, die kiemdrager geworden is door zich in de besmette priesterwoonst te vestigen, moet de stad verlaten. Pater Isidoor van HARELBEKE wordt vlug op verzoek van het stadsbestuur ingeschakeld in de zielszorg. Nu bereikt de spanning tussen het bisdom enerzijds en de magistraten van de stad met de Kapucijnen anderzijds, haar hoogtepunt. Van april 1636 tot augustus wordt een correspondentie gewisseld, in een zeer harde, soms bittere taal, vooral tussen het stadsbestuur en de bisschop. Aan beide zijden is men oprecht bekommerd om het heil van de bevolking, en daardoor zo weinig genuanceerd in de uitgedrukte termen. De paters worden als geuzen - dienden sacramenten toe zonder jurisdictie - uitgescholden en de aalmoezenier werd vroeger reeds een deugeniet genoemd... overigens er zijn toch Discalsen te Brugge genoeg te vinden.

Gans de zaak eindigt met een lange brief, gedateerd op 12 augustus 1636, vanwege het stadsbestuur aan de bisschop, om het geval volledig voor te leggen. Zij hebben de Kapucijnen niet aangesteld. Overigens pater van HAVERBEKE heeft de parochiedienst verzekerd net als in 1632. Zij hebben toch ook hun verantwoordelijkheid en mogen het volk toch niet als vrijzinnigen laten leven ! Maar wat een beroerde historie wordt het, merken ze op, wanneer de mensen vernemen dat ze ongeldig gebiecht hebben bij de paters !

Discalsen vragen gaat hun middelen te boven, terwijl de Kapucijnen alle werk gratis verrichten... en de bisschop geeft toe op voorwaarde dat de kloosterlingen hun onrecht erkennen met de functie te vervullen zonder op bevestiging te wachten.

De verhoudingen tussen de kerkvorst en het stadsbestuur schijnen een veel serenere vorm aan te nemen onder het ambstermijn (1642-1649) van bisschop de HAUDION. In die omstandigheden krijgt de kapucijnergemeenschap gemakkelijk de kans om aan haar trekken te komen. Vooral dank zij de noodsituatie waarin zij nu onbelemmerd en op afdoende wijze hulp kunnen verlenen.

Inderdaad de aanstekelijke ziekte die in 1647 uitbreekt, eist een ernstige inzet en heeft in veel grotere mate een dodelijke afloop dan de vorige epidemie (1643-36). De minderbroeders hebben met de nieuwe plaag de handen vol, zowel als de parochiepriesters, maar dan in de hoedanigheid van verplegers. Hun pesthuis dat 11 jaar oud is moet als eerste toevlucht dienen. De paters gaan echter ook aan huis bij de geïnfecteerden om bijstand te verlenen in de gezinnen, de zieken te troosten, het ziekensacrament toe te dienen of het viaticum als stervensbegeleiding te bezorgen.

De confraters die zich aan dit apostolaat wijden, wonen afzonderlijk en dragen de rode peststok. Zij worden rode priesters genoemd. Want het kenteken dat zij dragen moet al wie hen benadert waarschuwen dat zij kiemdragers zijn van de dodelijke ziekte. Vier onder hen bezwijken, in enkele weken tijd, aan de verraderlijke ziekte die ze bestrijden. Op 31 juli 1647 pater Hieronimus van 'S HERTOGENBOSCH, die zich bijzonder verdienstelijk gemaakt heeft. Nog twee andere paters : Columbanus van IEPER, op 6 juni en Edmondus van GENT op 19 juli. Tenslotte nog een broeder, Gislenus van BRUSSEL, op dezelfde dag als pater Hieronimus.

Ter gelegenheid van een plaatselijke ramp begeeft een bisschop zich in de XVIIde eeuw niet spoedig naar de geteisterde plaats, zoals men doet in de XXe eeuw. Vooral niet als het om een epidemie gaat. Mgr. de HAUDION treft een maatregel die in zijn tijd als veel meer afdoende wordt aanzien. Hij laat relieken van de aartsbisschop en patriarch Macharius (te Gent gestorven aan de pest in 1012) naar Oostende brengen. Die worden voor enige tijd uitgeleend opdat de bevolking die heilige voorwerpen in haar parochiekerk kan vereren en beschermd worden tegen de pest of een aanstekelijke ziekte. Die kostbare resten van de heilige moeten evenwel zodra de ziekte ter plaatse schijnt geweken te zijn, terug gestuurd worden naar het bisdom, zodat ze ter beschikking kunnen gesteld worden van andere getroffen gemeenschappen.

Ook de verhouding tussen de parochiegeestelijkheid en de kloosterlingen wordt spoedig minder stug. De bediening van de parochiekerk wordt op een gans andere wijze verzekerd, bepaald tengevolge van de presentatie door het magistraat gedaan. In 1653 wordt de zielezorg waargenomen door een priesteréquipe die men oratorianen noemt. Oratorianen vormen een orde, zijn geen paters, maar wereldpriesters die naar het vormingspatroon van Filips NERI (1515-1595) speciaal voorbereid zijn op het geven van de humaniora en op het bedienen van een parochie.

In die jaren komt men tot het inzicht, van beide zijden, dat met het toenemen van de stadsbevolking, ook de nood aan hulpkrachten voor de parochiebegeleiding groter wordt. Tussen de beide gemeenschappen wordt er in 1653 zelfs een overeenkomst gesloten die een behoorlijk aantal artikels bevat. Onder meer wordt de

pater overste van de minderbroeders benoemd tot stationaris in de St.-Petrus en Pauluskerk. Hij heeft dus als het ware zijn katheder als vaste predikant in de parochiekerk.

Die overeenkomst wordt op tijd en stond herzien en aangepast. In 1656, krachtens artikel 25, wordt in de kapucijnenkerk, op zon- en feestdagen, te 13 uur de christelijke leer onderwezen. Met de groep nieuwe Oratorianen, hervormd door Kardinaal de BÉRULLE (1575-1629), die in 1662 de apostolaatszorg overneemt, wordt die taak enigszins aangepast. In het vervolg wordt de katechismus niet meer op zon- en feestdagen, maar elke donderdag gegeven. Wanneer de stadsbevolking uitdeint tot het Sas-Slijkens (in 1669 wordt aldaar een zagerij ingeplant) wordt de verruimde taak van de Oratorianen (die echter tevens het college openhouden) de gelegenheid om aan de minderbroeders deze opdracht toe te vertrouwen. Aan hen wordt de nieuwe parochiekerk opgedragen waarin ze de eucharistievieringen moeten verzorgen, de sermoenen houden en de wekelijkse catechismus geven.

Plots lijkt het er naar of de heilige Macharius de Oostendenaars niet langer wil beschermen, ofwel hebben zij onvoldoende hun vertrouwen in de pestheilige betoond. Weliswaar zijn de geleende relieken reeds lang terug bezorgd aan het bisdom. En nu in 1666 wordt Oostende door de pest geteisterd zoals nooit voorheen. De besmetting tast overigens een behoorlijk deel van Vlaanderen aan. Te Brugge breekt ze tot drie maal toe opnieuw uit. (Herdacht in de afbeelding hoek St.-Jorisstraat - Pottevin met de tekst : "Hier werd de pest gestut").

De bevolking wordt ervan geobsedeerd dat de verklaring van het onheil dat hen treft, te zoeken is in Gods straffende hand. Men verliest eenvoudig alle gezond oordeel. Enkelen onder de meestondernemenden, richten op eigen houtje, zonder richtlijnen van de kloosteroverste af te wachten, bij de paters dagelijks biddagen in. Met de grootste mildheid wordt aan de Kapucijnen geld ter hand gesteld om dringend misoffers op te dragen.

Op 6 september 1666, na het overlijden van de "rode priesters", onder wie er 9 omgekomen zijn gedurende hun edelmoedige inzet, vraagt het stadsmagistraat zelf naar bijstand van geestelijke aard. Oostende ontvangt uit de handen van de Belgische provinciaal van de Augustijnen, uit het klooster van Andigues (orde van de H. Drievuldigheid voor de vrijkoping van de slaven) een deel van de relieken van Sint Rochus (patroon tegen pest of besmettelijke ziekten (1295-1327) en genas velen van de pest in Italië).

Maatregelen van hygiënische aard worden ook getroffen. Op straf van boete zijn alle zieken verplicht, als waarschuwing voor hun stadsgenoten, de peststok te dragen. Aan de besmette woonsten moet een merkteken aangebracht worden. Er wordt beroep gedaan op op bekwame vrijwilligers om zieken die op straat versukkelen bij te staan. Geneesheren en priesters die zich over de geinfecteerden erbarmen zijn er eveneens toe gehouden het pestinsigne te dragen. (De traditie wil dat in de kathedraal te Brugge, bevestigd aan het beeld van O.L.Vrouw van Zeven Weeën, zich de peststok bevindt van pater Melchior van MENEN. De Kapucijn die in 1666 als rode priester te Oostende van de ziekte gespaard is, heeft dit herkenningsteken later persoonlijk te Brugge geofferd). En te Brugge is het de dames verboden het zware zijden weefsel, faille, in hun klederen te verwerken.

Spijts alle maatregelen en goede zorgen, lukt men er pas na anderhalf jaar in de besmetting in te dijken. Ondertussen is

de helft van de bevolking aan de ziekte bezweken. Onder de Kapucijnen zijn er slachtoffers gevallen : twee paters, nl. Guillelmus van VEURNE en Mattheus van LEUVEN en één broeder Calixtus van MOERBEKE. De priester épuipe uit de pastorie is nog zwaarder getroffen. Ze hebben zich in hun zorg voor de parochianen niet onbetuigd gelaten. Zij tellen 5 overledenen : de pastoor, de twee onderpastoors en twee leraars, waarvan één nog geen priester is gewijd.

In deze noodsituatie nemen de Kapucijnen de gelegenheid te baat om de teloorgegane devotie tot O.L.Vrouw van Scherpenheuvel nieuw leven in te blazen. Voor het eerst is die vorm van eredienst tot de H. Maagd in 1653 gepropagandeerd geworden door de Oratorianen van Filips NÉRI, alhier gezonden van uit het huis van Scherpenheuvel. De godsvrucht bereikt in 1657 zelfs een hoge graad van bloei, dank zij het eiken beeld dat geschonken wordt door Anna BOUCKAERT, zuster van de toenmalige bisschop van Ieper. Het Mariabeeld heeft immers een bijzondere waarde gezien het gesneden is uit een boom van Scherpenheuvel.

Door de later alhier gevestigde Oratorianen, stichting kardinaal de BÉRULLE gezonden uit het huis van Mechelen, wordt er niet meer dezelfde aandacht besteed ofschoon die devotie niet geheel vergeten is. De bijzondere godsvrucht flakkert echter spoedig in die mate op, dat door de gelovigen overvloedige offerpenningen in de speciale tronk van het beeld worden gestopt. In die benarde tijd verzamelt men 40 pond Vlaamse groten. Het plan wordt opgevat om met dat geld een tabernakel te vervaardigen dat versierd is met in het zilver gedreven platen. Dit kostelijk tabernakel wordt in gebruik genomen op 21 juni 1670 en de devotie tot O.L.Vrouw van Scherpenheuvel wordt in het vervolg verder voort bezield door de Kapucijnen.

Oostende heeft zijn jaarlijkse zeewijding en zoals in de meeste steden verder nog zijn driejaarlijkse processie. Op het geschikte moment, anno 1675, zijn de Minderbroeders de inrichters van de passie- en boeteprocessie die soms supplicatiën worden genoemd. Reeds in 1586 brengen de Kapucijnen te Brugge zulk een processie op de been, maar in samenwerking met de Jezuïeten. Men kan zich best een beeld vormen van de supplicatiën uit 1675, wanneer men de boetprocessie van Veurne bekijkt, die in vorm practisch ongewijzigd is gehouden sedert de XVIIde eeuw.

Benevens de uitbeelding van de verschillende facetten van Jezus' lijden van Witte Donderdagnacht tot Goede Vrijdag, is de ommegang zowel voor mannen als vrouwen (die men penitenten noemt) een gelegenheid om persoonlijk boete te beoefenen. De boetelingen gaan gekleed in zware pijen, slepen wagens met de bijbelse passietaferelen, torsen zware kruisen, slingeren aan de benen kettingen aan kanonballen gehecht. De processie die zich te 19 uur op Witte Donderdag op straat begeeft, kan niet anders dan alle geestelijken en waardigheidsbekleders van de stad tot deelname verplichten. Blijkbaar is die vorm van avondviering op Witte Donderdag gans het ancien régime te Oostende gangbaar gebleven.

Er is één zaak in de invloed van de minderbroeders en in de piëteit die in de kloosterkapel van de XVIIde eeuw tot uiting komt, die als zeer bevreemdend moet bestempeld worden. Het meest eigene en typische van een kapucijnermidden dat onmiddellijk op de voorgrond moet komen, heeft hier nog zijn kans niet gekregen.

De bidplaats is op 9 juni 1620, reeds meer dan 50 jaar geleden, aan Sint-Frans en de andere, in de kapel aan de rechterzijde, toegewijd aan de H. Maagd en aan de H. Lodewijk. (Relieken van de 11.000 maagden zijn in de altaarsteen ingemetseld). De wijding van de bidplaats en de consecratie van de altaren moeten jaarlijks gevierd worden op de eerste juni.

Het kan niet uitdrukkelijker een franciscaanse bidplaats zijn ! Het moet evenwel tot het einde van de XVIIde eeuw duren tot de eigen devoties hun volle luister krijgen en de invloed van de bruin-paters het gemoed van de volksmassa op hun eigen wijze kunnen aanspreken.

Hoe sterk de ene pastoor na de andere te Oostende zich ook verzet tegen het wekelijks te zingen lof op elke dinsdag ter ere van Sint-Antonius van Padua, uiteindelijk kan het niet meer belet worden. In 1682 is reeds door Innocentius XI een algemene vergunning toegestaan om een lof te zingen en het Allerheiligste uit te stellen. Willens, nillens, moet de Oratoriaan Willem WILLEMANS zwichten voor overmacht. De machtiging door de paters bij hem aangevraagd, stuit op een weigering. De bede door de parochianen in de pastorie afgegeven wordt genegeerd. Tenslotte moet de pastoor zijn verbod onder druk van de tussenkomst (1699) van het magistraat en na een schrijven van zijn bisschop intrekken.

In 1700 wordt die avondplechtigheid in al haar modaliteiten omschreven en door een overeenkomst tussen de paters en de pastoor vastgezet. Het gevraagde lof gaat dus door en regelmatig mag een sermoen worden gehouden voor de leden van de confrerie van de Gelovige Zielen. Maar in de overeenkomst is een apostille gevoegd... Een middel om de parochianen toch aan de parochiekerk te binden ? Ook in de St.- Petrus en Pauluskerk moet een statie (regelmatige reeks sermoenen) gesticht worden voor de leden van de confrerie van de Gelovige Zielen. Van een Sint-Antonius is er nog geen spraak. De devotie tot Sint-Antonius, die heden nog een zekere bijval geniet, is dus pas sedert 1700. Er ontstaan echter spoedig andere broederschappen, zowel voor mannen als voor vrouwen. Het hoeft niet gezegd dat de Kapucijnen er zullen blijven voor ijveren. Op 10 april bekomen ze van paus Benedictus XIV een indult, waarbij allen die lid zijn van de confrerie, bedacht worden met verschillende aflaten. Zulke godsdienstige premies spreken gelovigen van de XVIIIde eeuw meer aan dan de gelovigen uit de XXste !

Toch kan men zich afvragen : hoe kan dat convent van 20 man zich zinnig en verdienstelijk hebben ingezet, buiten hun predikaties die zij houden, de biecht die zij horen, de broederschappen die zij in stand houden, de ziekenzorg die zij bijhouden, de tuinbouw die zij in hun moestuin verrichten en de bedelronden die zij in de omtrek ondernemen.

Verschillende onder de Oostendse Kapucijnen hebben zich verdienstelijk gemaakt als aalmoezenier ofwel bij de legermacht ofwel in de handelsvloot. Zolang de haven van Antwerpen gesloten blijft, is Oostende toch immers de enige zeehaven van het land. Als aanlegplaats neemt haar ligging nog meer toe in belang eens dat Karel VI, op 19 december 1722, de Oost-Indische Compagnie van Oostende heeft ingericht.

Op vraag van Zijn Koninklijke Majesteit worden inlichtingen ingewonnen over wat de Kapucijnen te Oostende kunnen verrichten en blijkbaar ook of zij voor de diensten die zij bewijzen over voldoende bestaansmogelijkheden beschikken. Het antwoord wordt

door de bisschop opgemaakt en aldus samengevat. Hun eerste zorg is : hulp bieden aan de plaatselijke geestelijkheid door te komen biechthoren, de advents- en vastensermoenen houden en zieken bezoeken. Ditzelfde werk verrichten zij ook in meerdere parochies in de omtrek van de stad. Verder zijn ze sedert de stichting door Jacques HOYS, op 12 juli 1674, van de congregatie der Conceptionisten, van een weeshuis en school met vijf zusters, de directeur van die inrichting.

Blijkbaar is ook de zielezorg over de vreemdelingen aan hen toevertrouwd en bepaald in hun kapel : ze ontvangen er immers de speciale jurisdictie voor. In het antwoord van de bisschop aan de Koninklijke Majesteit wordt daarover kort gezegd : in hun kerk komen de militairen voor de goddelijke diensten. Het betekent echter eerst dat zij een deel van hun kapel afstaan aan de Spanjaarden. Maar dat soldatenvolk is ter plaatse met gans het gezin. Want in 1683 wordt door de bisschop van Brugge de vroeger reeds verleende aflaten verlengd ten voordele van de Spaanse soldaten, hun vrouw en kinderen uit het Oostendse garnizoen, op voorwaarde dat ze iedere zondag de catechismus die in de kapucijnenkerk moet gegeven worden, bijwonen. Er wordt overigens in 1771 gezegd dat zij sedert lang - en dan nog gratis - dienst doen als aalmoezeniers in het garnizoen. Op 3 april 1719, wanneer reeds van uit Oostende naar de Oriënt gevaren wordt, stelt men pater Alexander van GENT, kapucijn, uit de haven van Oostende aan als aalmoezenier voor hen die naar Indië varen. Hij beschikte over dezelfde machten waarover andere aalmoezeniers mogen beschikken die vanaf 17 januari 1718 door het bisdom geregeld zijn. Uit de menige toelatingen die aan allerhande paters gegeven worden, blijkt dat er reeds heel wat boten in de vaart zijn voor zulke reizen, lang vóór de stichting van de Oost-Indische Compagnie.

Zijn er weinig Kapucijnen betrokken op de cargoschepen, zij vervullen nog de taak van directeur in meerdere huizen te Oostende zelf. Vanaf 1715 tot 1771 in het godshuis de Driekoningen. In het vervolg - en dan nog met inzet van eigen kapitaal - vervullen zij de functie van directeur van het hospitaal.

Tenslotte blijken de paters de toevlucht te zijn van alle vreemde zeevaarders uit al de naties die hier bij verschillende gelegenheden in de haven aanleggen. Niet alleen van misdadigers of verdachten die willen gebruik maken van het asyl- of schuilrecht, maar vermoedelijk ook van alle passanten die door een oorlog of omwille van handel in de haven meren. Zulke mensen vallen in feite niet onder het zeggingsrecht van de plaatselijke pastoor en hebben niet altijd een eigen priester aan boord die hun taal machtig is.

In die jaren beleeft de internationaal geworden haven niet alleen de trafiek van meer en meer vreemde zeelieden maar ook de vestiging van uitheemse handelaars. Dat stelt ook op financieel gebied zekere problemen. Men wordt verplicht zich naar andere steden te begeven om aan het nodige wisselgeld te geraken. Eindelijk wordt op 15 april 1782 door Willem HERRIES een bank geopend om de uitwisseling van vreemde valuta ter plaatse te kunnen verrichten.

Blijkbaar is men hier voorheen als buitenlander best opgevangen geworden, ook voor godsdienstige begeleiding, bepaald dank zij de inzet van de Kapucijnen. Ter illustratie kan men een smeekbrief lezen over de in 1792 gestelde verwachtingen, een stuk naar het

bisdom gericht en door 22 personen ondertekend. Er zijn immers op het religieus plan moeilijkheden gerezen sedert de ziekte van pater Stanislas. De Engelse en Ierse katholieken missen een behoorlijke begeleiding omdat ze geen priester vinden die hen onderricht kan geven of de biecht kan horen in hun eigen taal. Ze vragen voor de mannen die varen en voor hun families, die in de haven te Oostende gevestigd zijn omwille van hun werk, verzekering van godsdienstige hulp.

Aldus hebben de Kapucijnen tot het laatste uur hun priestertaak op zich genomen. Meer zelfs dan hetgene strikt tot hun plicht behoorde. En dit tot op het einde van de XVIIIde eeuw. Uit hun zending hadden zij niet de plicht als parochiepriesters bij hun schapen in gevaar te blijven. Samen met Oratorianen die uit Oostendse families stamden, bleven enkelen klandestien apostolaat verrichten wanneer in 1797 de vervolging uitbreekt. Ook op levensgevaar verlaten zij dan hun post niet tot zij moeten zwichten voor geweld.

V. DE KAPUCIJNEN VERDEDIGERS VAN HET ASYLRECHT

A. BEGRIPSOMSCHRIJVING

Het asylrecht is een rechtsbegrip dat het christelijke westen geërfd heeft van de Oosterse volkeren, via het Jodendom, samen met de boeken van het Oud Testament. Dit beschermend recht wordt uitgevaardigd in het voordeel en tot vrijwaring van hen die zichzelf zijn te buiten gegaan en wier daden aanleiding kunnen geven tot bloedwraak. Immers, volgens de Oosterse wet van de vergelding, waarvan vele voorbeelden te vinden zijn in de H. Schrift, vooral ten tijde van koning David, zal op het hoofd van een moordenaar neerkomen, hetzelfde wat hij aan anderen heeft misdaan. Die wettelijke bescherming heeft evenwel bepaalde grenzen. Alleen zij kunnen van het asylrecht genieten, die enerzijds niet met opzet de dood hebben toegebracht en anderzijds zich in een kerk of een andere heilige plaats, zoals in de sacristie of in een kerkhof schuil houden, vooraleer zij door de uitvoerende macht gegrepen en aangehouden zijn.

Hier gaat het dus niet over een sociaal recht, waarbij een mens zich in nood bevindt, recht heeft op de geborgenheid die de gemeenschap verleent, noch over het internationaal recht waarbij de schepen in noodtoestand, toegangsrecht hebben tot een vreemde haven om voedsel of brandstof in te slaan.

De Kapucijnen hebben alleen te maken met het verdedigen van een godsdienstig voorrecht, waarover uiteindelijk de plaatselijke bisschop zijn uitspraak te doen heeft. Het komt in betwiste gevallen aan de kerkprins toe te oordelen of een verdachte terecht of ten onrechte aanspraak maakt op de bescherming die het patersconvent verleent.

Volgens het kerkelijk wetboek van 1917 is er nog asylrecht voorzien. De tekst klinkt aldus : "Elke kerk geniet asylrecht, zodat beschuldigden, die haar binnengevlucht zijn, er niet mogen worden uitgehaald, tenzij noodzaak dwingt, zonder toestemming van de bisschop of althans van de rector van de kerk." (Canon 1179).

Gedurende ongeveer een eeuw (1633 tot 1735) vindt men regelmatig in het archief van het bisdom Brugge correspondentie met betrekking tot klachten nopens de inbreuken gepleegd tegen het asylrecht dat de Kapucijnenkerk te Oostende verleende. Een bulle door paus Gregorius XIV (1590) uitgevaardigd en door de Plakaten van de Spaanse prinsen bevestigd, liggen aan de grondslag van dit privilegie.

Het ingrijpen van het bisdom concentreert zich rond een zevental data en te Oostende hebben die zeven gevallen heel wat verwikkelingen en kopzorgen bezorgd aan de paters. Blijkbaar speelt het recht hier uitsluitend in het voordeel van garnizoensoldaten die in de onmiddellijke buurt van de Kapucijnen gelegerd zijn, althans tot 1715 (Spanjaardstraat). Maar de militairen maken tenslotte een onzinnig spelletje met het privilegie met het gevolg dat dit kerkelijk voorrecht aldaar niet langer gehandhaafd kan blijven wanneer het soldaten betreft. In 1735 wijzigt de paus de vroeger afgekondigde bulle en de bisschop van Brugge laat het bericht over de afschaffing van de militaire voordelen publiek uithangen.

Met welke heftigheid de strijd kan gevoerd worden rond een voorrecht, vooral wanneer de man van de straat godsdienstig of

uit schrik gemotiveerd is, komt pas ten volle aan het licht bij een schending van het asylrecht te Oostende in 1498.

Drie piraten wier aankomst gesignaleerd is, worden door de baljuw in de haven te Oostende opgewacht. Prompt worden ze naar de stadsgevangenis gevoerd en opgesloten. Dra poetsen twee onder hen de plaat en vluchten de parochiekerk binnen om zich veilig te stellen. Nauwelijks hebben zij hun asyl bereikt of Jehan des TROMPES, treedt op in naam van de baljuw om hen terug in de nor op te sluiten.

De man die optreedt in naam van de wet, zoekt de pastoor op en zet hem voor het dilemma : dadelijk de kerksleutels ter hand stellen of voor die twee man borg staan. De priester gaat op de dreigementen niet in. Jehan des TROMPES echter gapt de kerksleutels uit de handen van de weerloze pastoor. Met de hulp van Aliane de LONGPREY, bewaker van het arsenaal, dringt hij de kerk binnen, overmeestert de verdachten en steekt hen opnieuw achter slot en grendel. Het ongehoorde komt echter ter ore van het Dominikanenklooster te Brugge. 's Anderendaags komt een predikheer een heftig sermoen afsteken tegen de misbruiken in de kerk en tegen het verkrachten van het asylrecht. Gestaafd door feiten maakt hij zijn toehoorders duidelijk dat een stad die aan zulk een onrecht toegeeft ten onder gaat.

De Dominikaan zaait door zijn sermoen wind in de kerk en oogst storm onder de vissers van de stad. Zonder afspraak of beraad, stormen dadelijk enkele mannen met getrokken mes of dolk de kerk uit. Dreigend roepen ze de baljuw ter rechtvaardiging voor de ontvoering van de vermeende kapers uit de kerk. Op het kerkhof wordt de hulp-baljuw, omwille van zijn deelname in dit exploot te lijf gegaan. De arsenaalwachter, die zich in de kerkdienst bevindt wordt terplaatse door Meeuw WYTIN aangepakt. Een zekere Cornelis DINGHELE schreewt : "Ter dood allen die in de kerk zijn !" Een andere, Jacob PIERS, tiert : "Laten we de noodklok luiden !" Buiten troept zich een bende samen en stormt de weg op om de gevangenis te forceren. Ze zijn beslist : het duo moet terug in de kerk geplaatst en in zijn recht hersteld worden. Pierkin de STIERMAN, lalt, half dronken : "Laten we dit kachot in brand steken". Alleen Jehan MAES de oude heeft midden de verwarring lef anders te spreken en keurt de baldadigheden krachtdadig af.

Gans het rumoer valt enigszins stil wanneer de effectieve baljuw, samen met Jehan MAES van uit de kerk in het stadhuis zijn geïnstaleerd. Er vallen nog wel grove scheldwoorden en zware bedreigingen in de buurt van het officieel gebouw, maar spoedig worden de mannen zich van hun buitensporigheden bewust. Met de stille trom trekken allen naar huis. Voor niet lang echter. Want ieder die meent iets op de kerfstok te hebben, vaart het zeegat uit, om niet meer aan wal te komen, zolang hij gevaar loopt voor de vierschaar gedaagd te worden.

Hogere instanties laten zich niet onbetuigd. Maar gans de zaak krijgt in een korte wending zijn beloop. Eerst wordt de pastoor als zondebok beschouwd en van zijn ambt ontheven. Die legt er zich echter niet bij neer en doet een beroep op de Raad van Vlaanderen. Spoedig heeft zowel de bisschop als het prinselijk hof een klare kijk op de bewogen gebeurtenissen. Het is duidelijk dat de opruiende taal van de predikant aan de basis ligt van gans die ongehoorde rel. Hij speelde meer de rol van volkstribuun of oproerkraaier dan als verkondiger van het woord Gods ! Van

hun kant sturen de rouwmoedige zeelieden een smeekbede vol verontschuldigingen naar de vorst. Aldus is tijdelijk de storm weer geluwd in de stad.

Toch kan men zich de vraag stellen : hoe hebben die zeerovers recht op asyl ? ... het gaat hier niet over een gevaar tot wraakneming ! En de strenge maatregelen dan van de overheid ? Er moest hier een ander principe veilig gesteld worden, nl. wie op asyl beroep doet heeft er recht op tot zolang de kerkelijke overheid het tegendeel niet heeft beslist.

B. HET ASYLRECHT IN DE GARNIZOENSTAD OOSTENDE

Wat de gevallen van asylrecht in de Kapucijnenkerk betreft nemen de conflikten nooit die vaart welke het incident in de XVde eeuw de stad schokte dank zij het primitief en emotioneel gemoed van de vrijheidslievende vissersbevolking, maar vooral veroorzaakt door het ophitsende woord van een welbespraakt en onbeheerst predikheer.

In ieder geval staat ook nu ieder instantie op zijn rechten en waken ook de Kapucijnen schroomvallig over hun plichten jegens de kerkelijke, burgerlijke of militaire overheid, maar ook jegens de vluchtelingen. De gebeurtenissen worden gezien van uit de correspondentie van de diocesane overheid die vooral wordt aangesproken door militaire bevelhebbers uit Oostende (of natuurlijk ook door de Kapucijnen !) eenvoudig omdat de geweldenaars ter oorzake van oorlog of bezetting te Oostende gelegerd zijn. Het convent der Kapucijnen zit met zulke problemen opgezadeld gedurende gans de XVIIde eeuw en gedurende de eerste helft van de XVIIIde eeuw.

In 1633 staan twee gevallen op de rol die gemakkelijk hun beloop krijgen door enige uitwisseling van correspondentie.

Het eerste op 20 november, dat van een zekere Mattheo SANTANDER, een soldaat uit de kompagnie van de gouverneur van Oostende, die er van verdacht is de heer VAN LOO, raadsheer en bediende van de admiraliteit, op een loense wijze dodelijk te hebben verwond. De beschuldigde is in het klooster van de Kapucijnen gevlucht. De griffier van de admiraliteit schrijft een hoffelijke brief naar de geestelijke overheid om verwikkelingen te voorkomen en vraagt toelating om de gevluchte in de gevangenis op te sluiten.

Het antwoord van de bisschop is behoedzaam in zijn uitdrukking en bevat slechts een voorwaardelijke machtiging aan de gouverneur. De prelaat wijst erop dat de rechters pas een uitspraak mogen doen nadat uit het onderzoek is gebleken dat Mattheo SANTANDER niet van het asylrecht mag genieten. Er zijn over dit geval geen stukken meer van latere datum voorhanden wat laat veronderstellen dat het geval inderdaad verder zonder administratieve verwikkelingen verloopt.

Het volgende incident is van hetzelfde jaar. Het wordt nog korter behandeld. Op 13 december (na drie weken) geeft de bisschop reeds, zonder meer, de toelating de gevluchte uit zijn schuilplaats te halen. Hij deelt mee dat hij tot zijn leedwezen toelating geeft om Alonso FERNANDES, soldaat te Oostende, uit het Kapucijnenklooster te laten halen. De gevluchte mag op verzoek van de kapitein in de gevangenis worden opgesloten onder toezicht van de gouverneur, gezien het hier wel gaat om bloedvergieten dat zich heeft voorgedaan op het gewijde kerkhof, maar zonder ernstige gevolgen.

Aan het geval in 1680 wordt heel wat zwaarder getild en de procedure verloopt met enige verwikkeling. Opvallend is hoe de gardiaan van Oostende het niet zo licht opneemt en er op staat de rechten van de beschermden binnen zijn klooster veilig te stellen.

Het bisdom bericht aan de gouverneur van de stad dat een bevelschrift is opgestuurd naar de gardiaan om te laten weten dat de twee beroepssoldaten die uit de gevangenis zijn ontsnapt terug in de kerker mogen worden opgesloten. Dat hij hen dus terug onder zijn toezicht mag nemen tot de zaak onderzocht is of de twee voortvluchtigen al of niet genieten van het asylrecht. Deze maatregel van Mgr. de BAILLENCOURT schijnt waarlijk in te druisen tegen de voorschriften nopens het privilegierecht. In plaats van eerst te onderzoeken of de soldaten van het voorrecht kunnen genieten en daarna eventueel hun dat voorrecht te ontzeggen, worden zij hier eerst aan het gerecht overgeleverd en zal pas achteraf hun asylrecht worden onderzocht. De gardiaan ziet waarschijnlijk ook in dat de zaak verkeerd wordt aangepakt en hij gaat niet in op het bericht van het toegestuurde document. Hij laat dus, spijt de brief van de bisschop, het beveiligde duo niet los.

Daarop verwittigt de gouverneur Brugge dat gezien de stand van zaken er geweld zal moeten gebruikt worden. De bisschop begrijpt dat het deze keer niet zal gaan om de zaak tijdig te regelen van op afstand en hij antwoordt dat hij zelf ter plaatse zal komen. Ondertussen laat hij niet veel water meer naar de zee vloeien en ontmoet 's anderendaags Diego de GOMER de SPINOSA in het huis van de gouverneur.

De Kapucijnenoverste met zijn stugge houding krijgt een ferme uitbrander van de kerkprins. Maar misschien heeft de beschermer van de gevangenen niet al te ongelijk in zijn wantrouwen en terughoudendheid jegens de militairen. Voor Mgr. is dit hier wellicht een alledaags geval van vaandelvlucht. Maar de Kapucijn die vertrouwd is met de gebruiken en de buitensporigheden van slavendrijvers op de boten, doorziet maar al te best dat hier wel spraak kan zijn van wraakneming tegen de deserteurs uit de roeiersbanken. In alle geval, na het onderhoud, eist de bisschop toch ook van de officier dat hij terplaatse de aangegane beloften op papier zet en ondertekent. Ondertussen genieten de vaandelvluchtigen nu toch ongestoord van hun voorrecht.

In feite gaat het hier niet over zulk een onbenullig geval dan het eerst schijnt voorgespiegeld. Er wordt slechts gesproken over twee man onder de vijf voortvluchtige soldaten. Maar dan wordt het plots duidelijk dat het hier gaat over veroordeelden (waarvan de reden niet is vermeld) die als galeislaven dienst moeten doen op een trireem. Zoals de mensen die vertrouwd zijn met het bootsleven het best inzien, is er voor de slavendrijver op het dek kans om voortvluchtigen er eens goed van langs te geven met de zweep die hij hanteert. Na alles gehoord te hebben wil de bisschop dan de aangeklaagden slechts voorwaardelijk onder militair toezicht laten overgaan. Pas op 25 november 1680, na ongeveer een volle maand het geval in beraad te hebben gehouden, worden de ontsnapte galeiboeven overgeleverd aan de arm van het militair gerecht.

Nadat Mgr. H. de PRECIPIANO een vijftal jaren als nieuwe bisschop is aangesteld wordt de rust opnieuw verstoord. Hij staat voor ernstige problemen en moet zich twee maal vlug na elkaar de zeer vermoeiende, onkomfortabele en tijdrovende reis getroosten tot aan de kust. Hij heeft te Oostende met een grof en onfair

gouverneur te doen. Die weet nochtans, hoe anticlericaal hij ook moge zijn, dat het asylrecht ook door de plakkaten van de vorst bekrachtigd zijn.

Op 27 april 1686 komt in het bisdom het bericht binnen dat een soldaat die aan een wapenbroeder een dodelijke wonde heeft toegebracht, met geweld en onder wapenbedreiging uit het paterscon-vent is gehaald. Dit gebeurt spijt verzet en protest van de Kapu-cijnen en spijt het beroep dat het slachtoffer doet op zijn asyl-recht.

Op dezelfde dag worden dadelijk van uit Brugge twee brieven gestuurd : een eerste op het adres van de paters om van hen meer inlichtingen in te winnen over het slachtoffer van dat militair geweld en een tweede brief gericht tot de gouverneur om hem een strenge berisping te geven over zijn buitensporige handelswijze. Daarop wordt dan door de bisschop volgens de bezorgde inlichtingen ter plaatse geoordeeld om de zaak op te lossen : verdere gegevens van dat dossier zijn er echter niet voorhanden.

Een goede week later stuurt gardiaan Andreas van OOSTENDE een nieuwe klachtenbrief naar het bisdom te Brugge. De gouverneur heeft voor de zoveelste maal het recht verkracht. Zonder de machti-ging af te wachten heeft hij een verdachte veroordeeld en uit de rangen van het leger de straat opgestuurd. Naar wordt verteld in de stad, is het dossier reeds gesloten door de gouverneur en werd de schuldig bevondene in een andere eenheid ingelijfd. Zulke handelswijze vindt de bisschop al te kras en hij komt op-nieuw persoonlijk de gouverneur opzoeken om hem streng te berispen over de al te ver gaande misbruiken die hij zich veroorlooft.

Blijkbaar schort er toch iets aan de toepassing van het asyl-recht, dat niet aangepast schijnt voor de plaatselijke situatie. Hoe zou de overtreding anders zo ongestraft kunnen voorbijgaan spijt de plakkaten ?

Na deze korte hoogspanning valt er een stilte in gedurende een 30-tal jaren.

In januari 1719 moeten de gevolgen van de ruzie tussen de tamboermajoor en soldaat DURET berecht worden. Hier gaat het over een moord. Dus dient er zeer voorzichtig te worden opgetreden. Gans de procedure van het asylrecht verloopt dan ook perfekt volgens de regels van het spel. In dit geval weet de gouverneur nu juist zichzelf ook de nodige zelfbeheersing op te leggen.

Marchio de CAMPO, de gouverneur, bericht op 8 januari wat er zich in de nacht van dezelfde maand heeft voorgedaan. Een sol-daat heeft een strijdmakker door een verraderlijke slag gedood. Gezien de schuldige naar een heilige plaats is gevlucht en dus het privilegie kan inroepen, vraagt hij aan Zijne Excellentie of hij de man die zich aan doodslag heeft plichtig gemaakt, dade-lijk uit zijn schuilplaats mag halen.

Het antwoord van Mgr. VAN SUSTEREN is expliciet en goed afgewo-gen. Maar hij waakt erover dat de twee instanties te Oostende gelijktijdig over zijn inzicht worden op de hoogte gebracht. Voor-eerst schrijft hij naar de gouverneur : "Ik zal u wel een machti-ging laten geworden. Geef mij ondertussen de nodige inlichtingen opdat ik kan oordelen of het ingeroepen privilegie hier speelt. Maar op uw andere vraag kan ik thans niet ingaan. Dat zou indrui-sen tegen de constitutie van paus Gregorius XIV en tegen het plakkatenboek door de prinsen uitgevaardigd voor de Nederlanden.

Ik kan alleen aanbevelen strenger toezicht te laten houden. De militaire politie moet, elk in zijn departement, erover waken dat de soldaten die zich aan een misdaad vergrijpen, aangehouden worden vooraleer zij de kans krijgen hun toevlucht te nemen tot een heilige plaats".

Gardiaan Bonaventura van EDINGEN wordt dezelfde post bediend waarin de bisschop zijn visie over de soldatenruzie geeft. De moordslag is gebeurd met twee medeplichtigen : is dat dan wel een ongeval of te aanzien als een daad met voorbedachte rade ?" In zulkdanig geval, geniet de schuldige niet van de kerkelijke onschendbaarheid. Maar, pas op, de voortvluchtige niet uitleveren vooraleer ik, steunend op de preciese inlichtingen van de CAMPO, u de definitieve richtlijnen overmaak".

Na een paar maanden, op 18 juni, wordt een voorlopige regeling getroffen. De heer F. ANDREA, die in naam van de gouverneur terugkomt op de aangelegde zaak, wordt gemachtigd de verdachte op te halen, op voorwaarde dat hij de aangegane beloften neerschrijft en ondertekent en bijgevolg er zijn erewoord voor geeft de gestelde voorwaarden in acht te nemen. Dus verbindt hij er zich toe dat, wanneer het zou blijken dat de beschuldigde terecht beroep doet op het asylrecht, hij er borg voor staat dat de verdachte teruggeplaatst wordt in het convent van de paters.

Op 23 juni schrijft F. ANDREA opnieuw om aan te dringen om de zaak te mogen afhandelen en mede te delen welke de voorziene militaire maatregelen zijn die zullen worden getroffen. De CAMPO verzekert dat soldaat DURET voor zijn wandaad voor het krijgsgerecht moet verschijnen. In dat geval wordt hij veroordeeld tot het ondergaan van stokslagen, maar niet in die mate dat er bloed moet vloeien. Nochtans blijft hij steeds bereid te wachten om de zaak op te roepen voor het militair gerecht totdat hij van Zijne Excellentie daartoe de nodige toelating bekomt.

In het antwoord dat van dezelfde datum is als de laatste brief van de militarie instantie, krijgt men een inzicht van de kerkelijke uitspraak waartoe de bisschop komt. DURET heeft zich alleen verdedigd, want de tamboermajoor heeft DURET reeds vroeger een wonde aan de hand toegebracht door een toegeworpen bijtel. Dus heeft de betichte recht op bescherming en mag hem geen lijfstraf worden toegediend. Daarom gaat de man evenwel niet geheel vrij uit. Wellicht vindt de CAMPO wel een andere tuchtmaatregel die hij kan treffen. Er kan gedacht worden aan een verlengde opsluiting, aan het opleggen van een zekere vasten of aan een andere vorm van boetebeoefening die de opgeslotene wil op zich nemen.

Op 27 juli, zowat een maand later, wordt het bisschoppelijk verdict uitgesproken : Johannes DURET geniet ten volle van het asylrecht. Geen van de exclusieve misdaden die in de bulle van paus Gregorius XIV zijn opgesomd, kunnen hem ten laste worden gelegd. Bijgevolg moet de beschuldigde in vrijheid worden gesteld.

Deze laatste zaak is in al zijn facetten behandeld geworden. Misschien zou dat de rust betekenen op het front. Er verloopt echter geen jaar of er komt een nieuwe zaak op de rol, en dit nog terwijl de bisschop van Brugge elders verblijft. Aldus komt het in 1720 de grootvicarissen toe, bij afwezigheid van het hoofd van de Brugse kerk, het asylrecht veilig te stellen ten voordele van een aangeklaagde soldaat. De feiten hebben zich afgespeeld te Lombardzijde : een sergeant heeft één van zijn makkers een zware verwonding toegebracht en heeft zich daarop veilig gesteld

met te schuilen op het gewijde kerkhof. Nu wil de gouverneur van Oostende met geweld de dader van deze asylplaats halen.

De grootvicarissen wijzen hem eerst diplomatisch op de rechtvaardige en de voorzichtige wijze waarop hij zich steeds heeft gedragen tenopzichte van zijn kerkvorst, hun meester. Ze zijn er van overtuigd, dat gezien de vrome levenswijze die hem kenmerkt, het bij hem uitgesloten is tot grove overtredingen van de kerkelijke wetten over te gaan. Blijkbaar heeft deze diplomatieke wijze van aanpakken roos getroffen, want er wordt verder op die zaak niet meer teruggekomen.

In 1726 is nog even een betwisting in de briefwisseling van Mgr. van SUSTEREN genoteerd. Namen van betrokken personen en andere bijzonderheden over feiten zijn niet aangestipt. Men kan alleen de draad van het gewone scenario volgen. Een klacht wordt ingediend in het bisdom. Twee verdachte soldaten worden zonder voorafgaande toelating uit het convent van de Kapucijnen weggevoerd. De bisschop schrijft naar de gouverneur en beveelt hem, dat de twee mannen dadelijk in hun toevluchtsoord moeten terug worden geplaatst. Daarop volgt een verontschuldigingsbrief van de Oostende kommandant, die zich terstond voegt naar de eis van het bisdom. Daarbij blijft de correspondentie, en wellicht de discussie over het asylrecht in dit bepaalde jaar.

In 1727 komen nog 6 brieven in het bisdom aan over het immer betwiste en verkrachte voorrecht. In de ingeroepen rechtvaardiging van de verschillende tussenkomsten onderscheidt men de oorzaken van de steeds duidelijker wordende devalorisatie van het privilegie.

Op 21 maart melden zich twee officieren in het bisdom aan met een brief van de korpsoverste van Oostende, Marchio de LOS RIOS. In feite gaat het niet om een toepassing van het asylrecht : het gaat niet in de ware zin over het voorkomen van (bloed)wraak. De enige lijfstraf die opgelegd moet worden aan de schuldige is een opsluiting van 8 à 10 dagen. Ze krijgen van het bisdom, om alle verwikkelingen te voorkomen met het Kapucijnenklooster, wel een getuigschrift mee dat de toelating gegeven wordt om de gevluchte soldaten met twee wachten op te halen. Maar heilige plaatsen mogen toch niet zo maar voor lichte vergrijpen ingeroepen worden, gezien zij bedoeld zijn als waarborg tot bescherming tegen een te zware bestraffing die de schuldige zou te wachten staan.

Op 23 maart krijgt men het geval te behandelen van drie Hollandse deserteurs. Nu vraagt de gouverneur of hij, omwille van het feit dat het gaat om protestantse soldaten, naar eigen dunk mag handelen. De aard van het vergrijp, noch de schuldigheid van de aangeklaagden wordt verder behandeld. Mgr. van SUSTEREN herinnert er aan dat het niet gaat over de gezindheid van de beschermeling, maar over de beveiliging tegen te zware straffen. De kerkelijke wet blijft van kracht zolang er geen misdrijven begaan worden die indruisen tegen de voorschriften van de pauselijke bulle die buitensporige bestraffing wil voorkomen. Aan dit privilegie houdt de Kerk, verklaart hij, zoals de Engelsen houden aan hun asylrecht in hun ambassade te Madrid.

Op 29 maart schijnt men gebeurtenissen ter behandeling te krijgen die nog wat om het lijf hebben. In het bisdom oordeelt men dat het de moeite loont erop terug te komen. Hoe gewetensvol de geestelijke instantie telkens te werk gaat, komt in haar optreden duidelijk aan het licht. Maar meteen is het duidelijk hoe het privilegie alle bestaanstreden verliest.

Franciscus de BARELA, legerkommandant van de Los Rivos, vraagt om een man onder zijn arrest te mogen stellen. Het gaat over een onbekende die 12 à 14 dagen in het leger heeft gediend en die de Engelse, de Nederlandse, de Spaanse en bijzonder goed de Franse taal machtig is. Hij is in het Kapucijnenklooster gevlucht, omdat naar hij beweert, een Franse deserteur is. De generaal echter vreest in de verdachte een spion te herkennen. Daarom vraagt hij vrije toegang tot het convent om de verstekeling te onderhoren. Hij kan er de waarborg voor geven dat het slachtoffer niets anders zal te ondergaan hebben dan een onderzoek naar zijn identiteit en vervolgens eventueel een uitwijzing uit de stad.

De bisschop verleent de toelating om tot een onderhoring over te gaan. Maar wat het asylrecht betreft, daarvan behoudt hij zich de uitspraak voor. Alleen aan hem komt het toe zijn zeg te doen over het feit of de bewuste kerel eventueel mag beroep doen op het kerkelijk voorrecht. Zijne Eminentie maakt op 19 april zijn advies over aan de kommandant en geeft het bevel de deserteur opnieuw in het asyl te plaatsen.

Op 18 juli 1727 bezorgt de post opnieuw een schrijven van Francesco de BARELA, de korpsoverste van het Oostendse garnizoen. Bijna dagelijks nemen sommigen onder zijn manschappen - onder de meest lichtzinnige voorwendselen - hun toevlucht tot het convent van de Kapucijnen. Die eindeloze komedie brengt zowel de keizerlijke als de katholieke majesteit in discrediet. Wanneer men hen dan aan de tand voelt beweren ze eens dat ze Hollandse, dan weer Franse of nog andere deserteurs zijn. Daarom vraagt de korpsoverste of hij met zulke kerels kort spel mag maken en hen bijgevolg, zonder vooraf de kerkelijke machtiging aan te vragen dadelijk uit hun schuiloord mag halen. Volgens de verstrekte gegevens blijkt het dat het hier tenslotte gaat om een geval van gemis aan militaire discipline. Het is een verschijnsel dat zich met de dag meer en meer voordoet. Het betreft hier geen misdaden die door asylrecht moeten beschermd worden omwille van de willekeurige straffen die kunnen uitgesproken worden tegen gewelddaden met dodelijk gevolg, maar eenvoudig vluchtmisdrijf van deserteurs !

De geestelijke overheid verwijst met onverstoord geduld naar het principe van het asylrecht. De militaire overheid mag de verdachte uit zijn schuilplaats halen wanneer de gevluchte dat voorrecht niet waardig is. Toch moet de geestelijke instantie zonder uitstel ingelicht worden over de begane wandaad zodat zij in staat is te oordelen of de opgeleide van het bijzondere voorrecht kan genieten of niet.

Nog één geval komt in de bisschoppelijke akten voor. Het wordt kort en klaar berecht. Augustinus KNOCKAERT mag uit zijn schuilplaats bij de Kapucijnen gehaald worden, aangezien hij geen recht heeft op kerkelijke onschendbaarheid. Hij mag gestraft worden naar militaire normen, zoals gevraagd, maar onder een vorm dat er geen bloed vloeit.

Eindelijk, op 30 augustus 1735, valt het doek over de reeks van de tijdrovende en ijdele betwistingen, waarin gewetensvol moet worden afgewogen of de aangeklaagde personen van het kerkelijke beveiligingsrecht mogen genieten of niet. Het asylrecht, zoals het in 1590 omschreven staat, wordt in zijn draagkracht in grote mate beknot. De bisschop van Brugge (nog steeds Mgr. van SUSTEREN) laat de nieuwe bulle, door paus Clemens XII uitgevaardigd, uithangen aan het bisschoppelijke paleis en aan de

kerken van Damme en Oostende. Daarin wordt bepaald dat het kerkelijk asylrecht wordt afgeschaft voor de vaandelvluchtigen en voor andere militaire misdadigers.

Deze gemaakte restrictie wordt in de tekst gemotiveerd. Het gaat immers om een ingewortelde en onverbeterlijke kwaal, die niet te verhelpen is tenzij door een langdurige behandeling. De afschaffing van dat voordeel is dus een stevig gegronde maatregel want het urgeren van de militaire wet alleen kan leiden tot de rust van het land.

Uit dit kort overzicht van de feiten blijkt dat de overname van deze Oosterse wetgeving geen gelukkige maatregel is en de inhoud niet aangepast is aan onze Westerse zeden. Dit is geheel anders dan met de leer van het Oud Testament. Een leer kan men in de eigen kultuurtaal uitdrukken en is met de tijd in staat te evolueren in zijn uitdrukking zonder zijn inhoud te verliezen. Het asylrecht is eerder de uitdrukking van de kultuur van een volk dat eenvoudig de aard van het volk weergeeft. Bloedwraak zoals dat in Israël leeft, ligt niet in de aard van het Westerse volk en dus zal een wetgeving die daaraan beantwoordt ook het Westen vreemd zijn. Vandaar blijkbaar de mislukking van dat ingevoerde maar voor de avondlanden vreemd recht, dat vreemd blijft spijt kerkelijk gezag en bevestiging door de plakkaten van eigen vorsten.

En toch hebben de Kapucijnen zich in de toepassing van deze wetgeving meer dan een eeuw zeer verdienstelijk gemaakt. Zij zijn de gastheren van avonturiers en geweldenaars, die allerminst kunnen doorgaan voor tamme lammetjes. Ze hebben hun beschermelingen soms dagen, weken en maanden logies en voedsel verschaft met alle risico's voor zichzelf en hun huis.

VI. DE KAPUCIJNEN MOETEN ZWICHTEN VOOR HET GEWELD

A. DE PATERS BUITEN GEDREVEN

In feite ontzien de sansculotten de Minderbroeders te Oostende onder al hun slachtoffers van het regime langer dan de andere ordebroeders. Pas op 8 juni 1795 wordt het decreet toegepast dat door "de vertegenwoordigers van het volk" op 25 mei is uitgevaardigd. Volgens dit besluit krijgen de bezetters de machtiging om de hand te leggen op al de bezittingen van de religieuze verenigingen. Bij de eerste maatregel wordt eenvoudig gans het klooster in beslag genomen. Twee bataljons die geen plaats meer kunnen vinden in de kazerne van de stad, worden zonder pardon in het convent van de paters ondergebracht. Dat is nog maar een eerste stap op weg naar de naasting van het goed, want pas later wordt overgegaan tot de eigenlijke inbeslagneming.

Men laat er nog een half jaar over heen gaan om de zaak eigenlijk aan te pakken. Op 25 januari 1796 worden de Kapucijnen aangemaand twee lijsten in te dienen : één met de vermelding van al de samenwonende ordeleden en een andere lijst met de opsomming van al de voorwerpen die zij bezitten. Op 3 maart daarop wordt een voor de paters pijnlijker maatregel medegedeeld. In het vervolg is het de geestelijken verboden nog om het even welke vorm van eredienst in het openbaar te beoefenen.

Meteen laten de Fransen aanvoelen dat aan hun ingrijpen niet te ontkomen is. De paters menen de dans te ontspringen, het opmaken van de inventaris van hun inboedel te kunnen negeren en vervolgens dit voorschrift als onwettig aan te klagen. Op dit protest komt geen officiële schriftelijke reactie maar op 5 december staan de afgevaardigden van het uitvoerende regime met een cordon manschappen vóór het klooster. Met enig voorwerp op de loop gaan of persoonlijk de benen nemen is voor de paters uitgesloten, want evengoed aan de ingang van hun kerk als aan de ingang van het klooster staat er een wacht opgesteld. Alles wat er zich in het convent bevindt wordt nagegaan en genoteerd. Gans de inboedel wordt beschouwd als gemeenschappelijk bezit en is de facto het eigendom van het centraal bestuur.

Vooraleer zij hun notarieel werk hebben vervuld, bieden de Franse klerken aan de paters bons en assignaten (waardeloos papiergeld dat als betalingsmiddel werd aangewend voor geestelijk goed) aan als bewijs en schadeloosstelling van al het aangeslagen goed. Getrouw aan hun eeuwige geloften van armoede in hun orde, weigeren de berooide mendicanten deze geldpapieren te aanvaarden.

Nu komt de onontwijkbare pletrol van haat en dwingelandij sterker opdagen. Op 3 februari 1797 krijgen de kloosterlingen verbod zich in het vervolg nog in het openbaar in hun kloosterpij te vertonen. De stoutheid van bepaalde leden van het Oostends convent is echter verbluffend verregaande. Pater Felix WULLAERT en Franciscus VIDAL begeven zich in het hol van de wolf. Ze komen aan de "wettige overheid" vragen of zij door hun toedoen niet kunnen voorzien worden van burgerlijke kledij ?

Op 2 mei beslist het centraal bestuur van het Leie-Departement de Kapucijnen buiten hun klooster te zetten. De roepstem van hun bedehuis mag in het vervolg ook niet meer te horen zijn. Burger

TYSLY, die door de commissie ad hoc is aangesteld, komt op 26 mei het kerkklokje uit zijn stoel lichten en voert het bij zijn expeditie mee.

Op 7 juni is men aan de laatste fase van dit uitvoeringsbevel toe. Te 13 uur melden zich een stel deurwaarders aan bij de geïsoleerde kloosterlingen. Ze komen in naam van de Franse Republiek het bevel overmaken dat alle leden van het convent binnen de gesteld tijd hun klooster moeten verlaten. Tegen diegenen die niet uit eigen beweging het gegeven bevel opvolgen, wordt geweld aangewend. Maar geheel die pantomime eist uren tijd om zich volledig volgens het voorgeschreven scenario te laten afspelen. Eerst wordt pater Gardiaan EPIPHANUS, de overste van het huis, ontboden. Officieel delen de twee Franse afgevaardigden hem mee met welke opopdracht zij belast zijn. Vervolgens wordt de inboedel nauwkeurig gecontroleerd aan de hand van de voorheen ingediende lijsten. Daarna de geldelijke waarde geschat van gans het genoteerd bezit. Tenslotte moet dan het uitvoeringsbevel worden afgekondigd : voorgoed het kloostergebouw te verlaten.

In die wettelijke inleiding vangt de inspectie aan van het kerkgebouw. Het enige stuk dat schijnt verdwenen te zijn is een zilveren doos die genoemd wordt naar wat ze bevat : "Heilige Olie". De pater gardiaan bekent dat dit klein vat inderdaad uit hun kapel is weggenomen sedert de datum waarop de inventaris is opgemaakt. De geldelijke waarde van dit heilig vat schat hij op 2 pond Doornikse. Op alle plaatsen wordt het onderzoek even grondig en ernstig doorgevoerd. In de sacristie komt men tot de constatatie dat volgens de lijst men over 9 antependia beschikt, maar er in de kast 10 stuks geborgen zijn. In de bibliotheek en de eetzaal schijnt alles te kloppen. Men treft er precies het zelfde aantal boekdelen, schilderijen, vaatwerk en meubels aan dan vermeld staan in de opgemaakte papieren. Wat het uurwerk betreft, daarover heeft de gardiaan een opmerking te maken. Daar dit meubel een stuk is dat ten dienste is voor de ganse gemeenschap, moet dat dus volgens de wet ter hunner beschikking blijven.

Zodra de inspectietocht verlopen is wordt iedere toegang, in de letterlijke zin van het woord, met de nodige lak en stempels verzegeld. Toch vertrouwen de plunderaars hun ver doorgedreven maatregelen niet. Om geen ongewenste risico's te lopen, pakken zij terstond het zilverwerk in en voeren het dadelijk mee naar het secretariaat van het plaatselijk kanton.

De comedie loopt nu naar haar einde. Paters en broeders worden samen in de eetzaal bijeengeroepen. Daar worden hun de korte metten gezongen. Het is de bondige tekst waarbij zij aangemaand worden terstond, vrijwillig het klooster dat ze nu betrekken, te verlaten. De zwanezang van de gardiaan is wat langer van melodie. Hij leest een goed opgestelde protestbrief af. Met klem wordt het optredingsrecht van de openbare macht betwist. Het besliste voornemen van gans het convent wordt geaffirmeerd : het uitgevaardigde bevel te negeren. Wat er ook van komen mag, zij van hun kant, wijken alleen voor geweld !

De laatste scene en de apotheose in de uitdrijving van de kloosterlingen wordt dan voorbereid door een "burger" die uitgestuurd wordt om de gewapende macht erbij te halen. Vier gendarmes rukken aan, en drijven, volgens de regels van het spel, de onwillige broeders en paters uit het kloosterconvent, hun eigen woonst, eenvoudig de straat op.

De gebouwen bleven slechts enkele dagen leeg en onbeheerd. Op 9 juni 1797 wordt burger HOUDAER, een vertrouwensman van het nieuwe regime, aangesteld om zich in het bevrijde erf te vestigen en de taak te vervullen van toeziener en portier van gans het kapucijnendomein.

B. DE KERK ZONDER BEDIENAARS

De wraakengelen van de Vrijheid zijn erin gelukt de mendicanten voorgoed uit hun Oostends paradijs van de armoede te verdrijven. Sommigen van de verdreven kloosterlingen vinden spoedig onderdak bij burgers in de stad. Voor anderen gaat niet onmiddellijk een uitnodigende deur open. Zij hoeven zich dan maar zelf van een schuilplaats te verzekeren. Dit drastisch ingrijpen van de bezetter gaat echter niet onopgemerkt voorbij of zonder hevige reactie uit te lokken van de plaatselijke bevolking.

Acht dagen nadat de paters uit hun klooster zijn gedreven en de toegang tot de bidplaats door de verzegeling is afgesloten, wordt een smeekbede opgesteld door een aantal burgers uit Oostende en door pater EPIPHANIUS, de laatste gardiaan, ondertekend. De brief wordt gericht tot het centraal bestuur van het Leiedepartement, met het dubbel verzoek : de kapel opnieuw voor het publiek toegankelijk te stellen, vervolgens opnieuw machtiging te geven aldaar de eredienst te beoefenen en het zilverwerk dat nodig is voor de eredienst terug te laten geworden.

Het antwoord van het centraal bestuur is niet zonder meer afwijzend. Toch wordt voor de inwilliging een voorwaarde gesteld. Men moet eerst een bewijs hebben dat de bedienaars van de godsdienst bereid zijn zich aan het wettige gezag te onderwerpen. Blijkbaar wordt hier een hinderlaag gelegd die de Oostendenaars in hun naïeve verwachting niet doorzien.

Op 25 juni wordt de toestemming verleend om de bidplaats voor het publiek open te stellen en op 1 juli 1797 stellen de "burgers" HAMMERMAN en WILLAERT het vaatwerk en linnen ter beschikking zodat de kerkelijke diensten naar behoren kunnen verlopen. Op 6 juli mogen de zegels, die bij de inbeslagname zijn aangebracht, verbroken en kunnen de gelovigen het bedehuis vrij betreden.

Pater EPIPHANIUS zingt te 10 uur, begeleid door een orkest een plechtige dankmis in de nokvolle kapel. Men is opgetogen want men schijnt het pleit te hebben gewonnen. De illusoire zelfbegoocheling en de vreugde zijn echter van korte duur. Toch zijn zij zich er niet van bewust dat zij zich werkelijk vergaloperen. Zelfs de gardiaan schijnt zich bij die euforie aan te sluiten. Men waagt het een affiche in het openbaar aan te plakken waarbij een oproep wordt gedaan om geld bijeen te brengen en leden aan te werven tot het vormen van een nieuwe parochie met een afzonderlijke kerkfabriek. Inderdaad de parochiekerk is onbeheerd : pastoor VERHAEGHE is overleden (1793) en pater MAERTENS, oratoriaan en pastoor ad interim, is naar zijn streek vertrokken. De andere oratorianen verblijven alleen klandestien ter plaatse ter beschikking.

Dit voortvarend initiatief, zo maar dadelijk een nieuwe parochie te stichten, aanziet de bezetter als een uitdaging en bestempelt hij als rechtstreeks strijdig met de wet. Het Franse bestuur reageert dan ook prompt. Dadelijk komt een bericht waarin bevel gegeven wordt de kapel onmiddellijk opnieuw te sluiten. Het valt echter te betwijfelen of dat uitgevaardigde besluit ooit is uitgevoerd, want op 4 augustus komen gelovigen in de kapel bijeen om

te beraadslagen. Zij onderzoeken de methode die ze zullen aanwenden om de fondsen te verzamelen die nodig zijn om een kerkfabriek op te richten. Zij verkiezen de leden voor de nieuwe kerkfabriek en men brengt het geld bijeen om een nieuwe klok voor de toren aan te kopen die de gelovigen in het vervolg kan oproepen tot de kerkdiensten.

Spijt het feit dat de gelovigen over een kerkfabriek met een kapitaal en bestuursleden beschikken om een volwaardige afzonderlijke parochie te vormen, blijven zij, sedert het verdrijven van de Kapucijnen, als een gezin met kinderen zonder ouders. Aldus loopt gans de edelmoedige opgebrachte poging uit op een zielige ontgoocheling.

Weliswaar is de bidplaats nog iedere dag open van 6 tot 11 uur en van 14 tot 18 uur. De gelovigen hebben de toelating om er samen te komen en daar gebedsoefeningen te houden. Maar de bemoedigende begeleiding kan men er niet meer vinden. Men ziet er wel het kruisbeeld tussen twee brandende kaarsen, er is daar nog steeds het tabernakel op een ontsierd altaar, maar hun priesters, de paters, waarmede ze vertrouwd zijn, die hen moeten kunnen voorgaan in de eucharistieviering en die het tabernakel kunnen openstellen en het eucharistiebrood uitreiken als versterkend voedsel, missen zij meer dan ooit.

Met de nodige intervalles werkt het nieuwe regime listig en diplomatisch verder zijn plannen uit. Op 17 september gaat er in de ogen van de desperate gelovigen misschien een uitnodiging, in feite een dreigend gevaar, uit van de bezetter. De priesters worden er andermaal de aandacht op getrokken dat zij vooraleer een dienst te kunnen waarnemen in de katholieke eredienst, de eed moeten hebben afgelegd van haat tegen het koningschap en trouw aan de republiek. En op een affiche door de bezetter aangeplakt, worden zij met naam en functie opgesomd : eerst "les ministres du culte" : BAUWENS, DE MUNTER, CRICKILLIE, HOYS, VERMEULEN, STEVENS, JURING, LOOT, MAES. Vervolgens de paters Kapucijnen Georges MEERSSEMAN, Severinus DHAESE, Hilbertus DE MUYNCK, Guilihelmus VERBRUGGEN, Epiphanus SPANOGHE, Sulpitius EGGERMONT, Januarius VAN DOORSELAERE, Hermengilde DE SMET, GUILIHELMUS en HILDUARDUS. Er wordt dus op gewezen dat ze met hun 19 man kans genoeg bieden aan de bevolking.

Wijselijk waagt geen priester noch pater zich in het vervolg nog in het openbaar te vertonen. Allerminst verraden zij voorlopig hun geheime schuilplaats. De hardheid en de onverbiddelijkheid van het ingrijpen is thans voldoende gekend. Want eens de gestelde tijd voorbij om zich te voegen naar de voorschriften, nl. de eed af te leggen, worden de onwillige geestelijken opgezocht, veroordeeld en in de gevangenis opgesloten in afwachting van de strafmaatregelen.

Vooraleer de recherche definitief haar jacht inzet om de onbeëdigde priesters op te sporen, zoeken acht paren jonge mensen nog vlug klandestien hun huwelijk te laten regelen door de Kerk. En de bevolking blijft in grote getale bidstonden en biddagen organiseren, ofschoon geen enkele priester het waagt boven te komen om de kerkgangers voor te gaan, te bemoedigen of te bezielen.

Plagerijen blijven niet lang uit. Op 28 september wordt de Kapucijnenkerk gesloten en de sleutels van de deur worden in de stadsgriffie gedeponeerd. Deze maatregel gaat gepaard met een laatste aanmaning tot de ondergedoken priesters om zich binnen

de 10 dagen te komen aanmelden op het secretariaat en aldaar de eed af te leggen. Op 27 januari 1799 wordt systematisch de klopjacht gehouden en uit het verslag kan men volgen wie er op dit ogenblik wordt opgezocht. De recherche gaat aankloppen aan het huis van de gezochte, zijn familie of zijn relaties. De gezochten zijn : Louis CRICKILLIE, priester uit de Platformstraat, Jacques HOYS, kanunnik van Gent, DE JAEGHER uit de Langestraat, ook koster Jean DE MUNTER, Filip BAUWENS, onderpastoor, STEVENS, onderpastoor, Jacques VERMEULEN, oratoriaan, Guillaume VERBRUGGEN, onderoverste van het Kapucijnenklooster en de Kapucijnen die samen wonen in de Wittenonnenstraat : Sulpice EGGERMONT, Janvier VAN DOORSELAERE, Hodewaard MICHIELS en Guillaume VAN ELSLANDER. Van allen wordt gezegd dat men niet opendoet, ze er niet zijn of men niet weet waar ze zich bevinden.

Toch vermijden de lokale bezetters al te hatelijk voor te komen bij de Oostendse bevolking en gaan ze zeer voorkomend te werk. Ze laten zelfs bij de plaatselijke bevolking de indruk na de aanvraag te steunen die de gelovigen bij het centraal bestuur van het Leie-departement hebben ingestuurd op 6 oktober. Wat meer is, daags na de sluiting van de kapel, dus op 29 september, verklaren zij zich bereid de paterskerk opnieuw toegangelijk te stellen en zelfs de parochiekerk te openen. En effectief, de toegang tot de twee bidplaatsen is nogmaals vrij voor het publiek. Maar nu volgt een verleidelijk aanbod. Beide bedehuizen worden voor de eredienst ter beschikking gesteld aan beëdigde priesters. Deze maatregel is een laatste uitnodiging aan de geestelijken, die de kerkelijke directieven trouw zijn, en ook voor het volk dat zich als verlaten voelt door zijn herders. Dadelijk wordt daarop niet gereageerd. Tenslotte zijn er drie Kapucijnen die zullen begeven en kerkelijke diensten komen waarnemen.

Inderdaad, de kerkgangers verliezen hun geduld en eisen op 5 december voor zich 3 beëdigde priesters op : Livinus DE MEERSEMAN, Bernardus DE POORTER en Dionisius DE MUNCK. Het trio aanvaardt op 7 december de aangewezen opdracht te Oostende en kiest de kapel der Kapucijnen om hun functie uit te oefenen. Vanaf 8 december nemen zij aldaar hun dienst waar. Of dezelfde geestelijken lang in de gunst van de bevolking zullen blijven is niet duidelijk, want het zijn zeker niet dezelfde meer die na het concordaat er - ofschoon ook beëdigden - voorlopig de dienst verzekeren.

Vermeldingswaardig zijn ook zij die gevat zijn geworden of uit de stad afkomstig en gestraft worden. Aldus S. DE SMET, Kapucijn te Oostende, L. MAES, rekollet uit Oostende en J.L. VERMEULEN, oratoriaan afkomstig uit Oostende en in 1825 overleden te Oleron.

Ondertussen gaat het republikeins bewind verder door met het verbeurt verklaren van de kerken en kloosters (in Oostende dat van de Zwartzusters in 1799) en de goederen aan te slaan van hen die weigeren de afgedwongen eed te zweren. In Oostende zijn er inderdaad nogal enkele niet beëdigde priesters, vooral onder de oratorianen die autochtonen zijn.

C. HET KAPUCIJNENERF WORDT IN LOTEN GETROKKEN

De Kapucijnen zijn erin geslaagd in de loop van de 17de en de 18de eeuw een erf te verwerven dat begrensd is door de Kapucijnenstraat, de Nieuwstraat (door hen in 1635 ontworpen ter gelegenheid van uitbreiding) en de Schippersstraat. De Franciscusstraat ontleent haar naam aan de tegenwoordigheid aldaar van de Franciscanen. Recht op die straat is de uitgang geweest van de tuin van de paters. Gans deze eigendom, waarin de kapel in het meest westelijke deel is gelegen en paalt aan de Spaanse wijk (met de Spanjaardstraat), komt na de verjaging van de kloosterlingen onder de hamer.

Op 1 januari 1798 wordt de tuin, het kloostergebouw en de kapel door het bestuur van het Leie-departement openbaar te koop gesteld. Voor het bezit op zijn geheel moeten 410.000 gulden tournois worden neergeteld. Voor de drievierden kan de betaling geschieden tegen bons of assignaten maar voor één vierde moet ze gebeuren tegen baar geld. Gezien het mogelijk is zich tegen zulke voordelige koers bons aan te kopen, zit de kans erin dat eigendom aan te kopen mits een uitgave van 18.000 gulden Vlaamse courant.

Een groep bestaande uit Oostendenaars en Bruggelingen kopen het zwart goed aan. Aan het hoofd van de speculanten staat Michaël DE PRUYSSENAERE, geheimschrijver aan het vredegerecht van de eerste sectie, samen met Jacobus VAN HEULE, een gewoon burger. Zij worden in het bezit gesteld van hun aankoop op 23 juni 1798. Bij ondertekening van de koopakte nemen de Oostendenaars de kerk voor hun part en de Bruggelingen verwerven het klooster. Later gebeurt er een transaktie waarbij de Bruggelingen zich van het patershuis ontdoen met het aan een groep Oostendenaars te verkopen waarvan burger ROSSELT de leiding geeft.

De koopakte bevat evenwel enkele clausules. Het is wenselijk de kapel met toebehoorten in wezen te behouden zoals zij zich bevinden bij de aankoop en ter beschikking te houden om er eventueel opnieuw de eredienst te kunnen beoefenen. De altaren en de versiering die erop is aangebracht moet de koper ook overnemen, tegen de prijs die zij waard zijn en door schatting bepaald.

In het vervolg gaat men tot verkaveling over. Op 20 september 1798 wordt in een deel van het klooster een brigade van de rijkswacht ondergebracht. Op 30 september richt ROSSELT, voorzitter van de tweede groep Oostendse kopers van zwart goed, op een deel van het erf een brouwerij op. (Vóór de paters dit pand hadden aangeworven is aldaar reeds een brouwerij in werking geweest).

De gemeenschappelijke bibliotheek die over 2.184 banden beschikt, wordt leeggehaald op 29 september en overgebracht naar het secretariaat van het departement. Het zilverwerk, wellicht zovele ex-voto's en familiegiften, is reeds van 24 mei naar Brugge weggesleept om nooit zijn oorspronkelijke bestemming terug te krijgen.

Zoals de kustwind nooit stilligt en alleenlijk bij vlagen woester en krachtiger briest, ligt de aktie van de Franse overweldiger nooit stil, maar flakkert bij beurten weer heftiger op. De bestendige druk op de geestelijkheid lukt er niet meer in nog een enkele canoniek aangestelde priester of pater de eed van afvalligheid te laten afleggen. Spijt de goed opgezette intriges, onder voorwendsel opnieuw hun ambt te mogen bekleden in dienst van de vereenzaamde bevolking, laat geen van hen zich door de sirenenzang verleiden.

Op 4 november wordt het besluit van aanhouding en van ballingschap tegen alle ondergedoken priesters uitgevaardigd. In de tekst van de sinistere aanplakbrief is er nog heel wat proza te lezen dat druipt van vulge beschuldigingen en verraderlijke aanvallen tegen de onwillige geestelijken. Hoe onwaarschijnlijk het ook mag schijnen na de feiten, maar bij het bezorgen van de affichen wordt als richtlijn meegegeven dat die stukken niet in het openbaar mogen uitgehangen worden. En toch is die Franse versie, spijt de tekst die erop vermeld staat over het verbiedende voorbehoud dat er te maken is, in die vorm voor het publiek aangeplakt geworden. Duidelijker dan de bedoeling wordt de bevolking en de geestelijken gewaarschuwd voor wat er hen te wachten staat.

De geuite bedreigingen laten dan ook niet op zich wachten voor de uitvoering. Op 19 november maken de bereden rijkswachters hun speurtochten door de stad. Hier en daar lukken ze erin bij een onverhoedse inval onder de burgers, een onbeëdigde priester in te rekenen. Om te voorkomen dat de onderduikers de benen nemen of nog opschudding verwekken, worden alle verdachten in een rijtuig gestopt en naar het stadhuis gevoerd, waar ze onder voorlopig arrest worden gesteld. Toch wordt nog een laatste poging aangewend om hen na de arrestatie te overhalen om de politieke eed af te leggen. In de eerste plaats is het de bedoeling hen zo spoedig mogelijk naar Brugge te brengen. Op 21 november verschijnen ze in de West-Vlaamse hoofdstad voor het krijgsgerecht.

De jonge priesters, en dat zijn zij die naar de maatstaven van de Fransen, de 60 jaar nog niet hebben bereikt, en van een normale gezondheid genieten, worden gedeporteerd, hetzij in Frans Guyana, een hete streek in Zuid-Amerika (maar er waren geen schepen genoeg, zo talrijk waren ze !) hetzij op de eilanden Ré en Oleron, naast de Franse kust (ook niet alle veroordeelden konden er naar toe, te wijten aan het aantal). Op zulke plaatsen worden ze dan opgesloten om er dwangarbeid uit te oefenen. De ouderen (dus boven de 60 jaar) of de ziekelijken krijgen huisarrest met een bestendige bewaking op hun eigen kosten.

Enkelen onder de opgespoorden lukken erin zich spijt de strengste recherche onvindbaar te houden. Onder de best gekenden zijn te vernoemen pater Epiphanus SPANOGHE, de laatste gardiaan in het Oostendse Kapucijnenklooster, en de priesters Filips BAUWENS (° Oostende 1755) en Lode CRICKILLIE (° Oostende 1756), beiden voorheen lid van het oratorie, alsook pater Hermengildis DE SMET, kapucijn. In januari 1799 doet de opsporingsbrigade evenwel een nieuwe raid. De huiszoekingen worden gedaan in de woonsten van de familieleden van de onbeëdigden. Aldus wordt pater DE SMET ontdekt en te Brugge veroordeeld tot dwangarbeid in het rasphuis aldaar tot hij dan na een vol jaar weer op vrije voeten wordt gezet.

Voor de trouw gebleven christenen is er een beloken tijd van 10 jaar door te maken. Zij willen geen uitstaans hebben met de beëdigde bedienaars. Voor hen bestaat alleen de catacomben kerkgemeenschap. Want officiëel zijn de oratorianen niet meer betaald en dus aldaar niet meer in functie. Pastoor VERHAEGHE is in 1793 gestorven en priester MAERTENS, een oratoriaan uit Frankrijk gevlucht voor de vervolgingen, is in 1794 weer uit de stad verdwenen. Op de kloosterlingen, die de clandestiniteit moeten bewaren en als gemeenschap geen bestaansrrecht meer hebben, noch ambt kunnen bekleden, is het uitgesloten enig beroep te doen.

Plots doet een heuglijk nieuws alle hoop herleven : de restauratie van vrijheid en godsdienstig leven. Napoleon Bonaparte

heeft in 1801 een concordaat gesloten met paus Pius VII. Wanneer op 27 april 1802 het nieuws Oostende bereikt, luidt er alles wat er nog aan klokken te vinden is in de stad en speelt de beiaard in volle triomf. Officiëel wordt het Te Deum in de Kapucijnenkerk gezongen. De bidplaats loopt proppensvol want niet alleen de eigen bevolking is present, maar ook het stads- en staatsbestuur is met een detachement van de bezettingstroepen vertegenwoordigd. De machtiging tot herstel van de eredienst komt te Oostende aan op 5 juni 1802. De heer MEYER, tolk van het heugelijke nieuws, kondigt af, dat vanaf de volgende dag, op het feest van Pinksteren, de katholieke eredienst opnieuw mag beoefend worden, zowel in de parochiekerk van Sint-Petrus en Paulus als in de kapel van de Kapucijnen. Die zelfde avond wordt nog lucht gegeven aan de vreugde en volle glans aan de blijde mare met te 19 uur de beiaard te laten bengelen en de klokken in volle zwier te luiden.

Ondertussen is de vernieling van het convent zover doorgedreven en het geestelijk potentieel van de orde zover uitgeput, dat de Kapucijnen er niet meer kunnen aan denken in Oostende nog een convent open te houden. Waar zouden zij zich overigens gaan vestigen ? Al hun bezittingen zijn als zwart goed verkocht !

Zelfs om hun bidplaats definitief voor de vrijgestelde eredienst in gebruik te nemen rijzen tal van moeilijkheden op. Het kerkelijk recht voorziet dat een openbare bidplaats vrij van bezit is en dus niet in lekenhanden blijft, die er dan willekeurig kan over beschikken. Het stadsbestuur treedt tenslotte op als bemiddelaarster. Op 24 november 1823 (na zovele jaren !) koopt ze de aandelen op van DEBAL en de mandaten van ROSSELT en DEVANDER. Aldus wordt het stadsbestuur eigenares van de kapel, de sacristie, de trap naar de klokkezolder, de gronden achter de sacristie en achter de altaren alsook gans het territorium waarop eens de kloostergebouwen hebben gestaan. (Nergens komen de kerkmeubelen ter sprake.) Om het gehele erf in bezit te kunnen nemen moet echter vooreerst nog huurgeld worden betaald tot 20 oktober : aan weduwe DEBAL 8/10 van het aandeel, hetzij 1788 g. 32 s. 4/5 gulden en aan Pieter OCKET 2/10 het zij 44 g. 58 s. 1/5 gulden.

Jaren blijft de zaak hangende met betrekking tot het probleem welke bestemming de Kapucijnenkerk eindelijk kan krijgen. Het probleem wordt zelfs opnieuw boven gehaald : wie is in feite de eigenaar van het gebouw ?

Mgr. MALOU, bisschop van Brugge, doet in 1866 een poging om de kapel aan de Redemptoristen toe te vertrouwen die op het punt zijn zich te vestigen aan de Magdalenakerk te Brugge.

Bijna gans de XIXde eeuw is er terloops eens sprake van de Kapucijnenkerk, want er valt te onderhandelen met de koninklijke familie, de gouverneur, de provincieraad, de kerkfabriek van de hoofdkerk, het stadsbestuur en met het bisdom.

In de verkoopakte van 23 juni 1798 heeft men gestipuleerd als clausule de bidplaats met haar toebehoorten in wezen te behouden en voor de eredienst te bewaren. Uiteindelijk is men van dat voorschrift niet afgeweken. Maar tegen alle rede in is de kapel van de Kapucijnen nooit een parochiekerk geworden om ten slotte hulpkapel te zijn van de Sint-Petrus en Pauluskerk, alhoewel er toch een afzonderlijke kerkfabriek is en blijft.

VII. HET KEIZERLIJK BESLUIT WORDT NOOIT VAN KRACHT: DE KAPUCIJNENKERK WORDT NOOIT DE TWEEDE PAROCHIEKERK VAN OOSTENDE

A. GEEN PRIESTERS, GEEN GELD

Dank zij het concordaat in 1801 gesloten tussen paus Pius VII en keizer Napoleon I, gaan in Vlaanderen de kerken over het algemeen terug open op Pinksteren 2 juni 1802. Een vijfde punt uit het concordaat bepaalt dat de bisschoppen in hun bisdom nieuwe omschrijvingen zullen maken van de parochies waaraan het gouvernement zijn toestemming moet geven.

Aldus behoren tot de nieuw gevormde dekenij Gistel 23 parochies, waaronder Oostende de 20ste is in de opsomming en de Kapucijnenkerk de 22ste. De grenslijn tussen de twee parochiegebieden is in dat ontwerp voorzien en steunt op de aloude indeling met de Sint-Catharinakerk, door de middeleeuwse fusie met Oostende verenigd. De ligging van de Sint-Catharinakerk is te situeren ten westen van de A. Buylstraat (Weststraat) en de hoek van het Marie-Joséplein (waar de westpoort de stad afsloot), op een afstand die gelijk is aan de afstand vandaar tot aan de markt. De nieuwe parochie of succursale krijgt dus een gebied dat zich uitstrekt ten westen en ten noorden tot tegen de wallen van de vesting, ten zuiden tot aan de Sint-Sebastiaanstraat, de Markt en de Breydelstraat en ten oosten de Nieuwstraat.

Het valt niet te betwijfelen dat de Oostendse bevolking voor haar godsdienstige praktijken onmogelijk haar gading kan vinden met te beschikken over één enkele bidplaats. Vóór de Franse Omwenteling vindt de stadsgemeenschap vier gelegenheden waar de eucharistie gevierd wordt. In één enkele kerk kan dit aantal missen zeker niet worden opgedragen.

Nog andere redenen vereisen een intensievere zorg voor de gelovigen en dus een indeling van de overgrote parochie. De vaste traditie en de vertrouwelijke omgang met de geestelijkheid is in de beangstigende en verwarrende bezettingstijd teloor gegaan. Weliswaar, wanneer in 1792 de Oratorianen officieel de stad verlaten, wordt de dienst in 1793 door MAERTENS overgenomen, die zoals reeds gezegd ook een Oratoriaan is uit Frankrijk gevlucht voor de aldaar reeds woedende vervolgingen. Hij is hier maar in doortocht, maar zijn twee confraters zijn autochtonen, BAUWENS en CRICKILLIE, verzorgen verder de parochiekerk en staan de gelovigen later nog klandestien voort bij (vanaf 1794). In de Beloken Tijd worden de godsdienstige plechtigheden voorgegaan door beëdigde priesters. In de parochiekerk officieert MARYSSAEL en in de Kapucijnenkerk (3 op de 12 kapucijnen die gegrepen werden deden de eed van haat) pater BONAVENTURA en JANUARIUS. Na het concordaat in 1802 wordt J.B. STEVENS, onbeëdigde oratoriaan, als deservitor van de stad aangeduid. Dat was een voorlopige en minieme bijstand.

Krachtens het concordaat is er benevens de godsdienstvrijheid ook een verandering gekomen in de omschrijving van de bisdommen. Tot in 1834 is West- en Oost-Vlaanderen samen één bisdom onder de naam van bisdom Gent. Eén der vicarissen laat zich speciaal in met West-Vlaanderen dat voorheen ressorteerde onder het bisdom Brugge en het bisdom Ieper. Maar daarom wordt de verre kuststreek niet verwaarloosd. Wat blijkt uit de eerste benoeming na een half jaar.

De eerste pastoor die te Oostende, door het bisdom Gent op 20 januari 1803 wordt benoemd is afkomstig uit Oostkamp. Hij is een bijzonder bekwaam man voor die kleine stad en gewezen deken van Gent. Blijkbaar is hij opgewassen tegen echt pioniers-werk en bereid om een verwaarloosde gemeenschap aan te pakken die eerst en vooral moet gesaneerd worden van de aangebrachte verwarring.

Als vanzelfsprekend laat hij zich in met de kapucijnenkerk en haar bedienaars. Pater BONAVENTURA ontzegt hij ieder priester-werk en zijn confrater, de andere beëdigde Kapucijn, pater JANUA-RIUS, kan hij alleen nog dulden als koster in zijn kerk. Zelfs laat hij een petitie rondgaan om er zich door handtekeningen van te vergewissen of de gelovigen aldaar hem nog langer aanvaar-den in de kapucijnenkerk. Die opiniepeiling wordt een pijnlijke zaak : de bisschop interpreteert de volksraadpleging immers ver-keerd. De pastoor moest zich haasten te laten weten dat het niet gaat over de afschaffing van de diensten in de hulpkerk maar wel over het ontslaan van pater BONAVENTURA.

Ondertussen staat de zieleherder voor een onbegonnen taak : meer dan een decennium mist de massa bijgehouden zielezorg ! Nu wachten er 400 kinderen op de voorbereiding van hun eerste communie (12 tot 20-jarigen) en ontelbaar zijn de zieken die thuis verlangen hun Pasen te ontvangen. Gezien elke priester terugschrikt om te Oostende te komen werken, smeekt de pastoor dan maar om het even wie te sturen die toch maar voor het goed van de Kerk en het zieleheil wil werken.

Op 2 maart, na twee weken eenzaam wroeten, wordt hem zijn eer-ste medewerker toegestuurd : J. DE KEYSER, een edelmoedig pries-ter wellicht ! Want het kan niet anders of het is onder de geeste-lijkheid gekend : in Oostende is gedurende de Franse bezetting een grondige ommekeer gebeurd. Niet zonder reden schrikken pries-ters terug om een bediening te aanvaarden in een stad waar een onloochenbaar anticlericalisme is losgebroken... en zwarte armoede heerst. De C.O.O vraagt financiële steun in het bisdom (1806) want 2.800 inwoners leven uitsluitend op haar kosten en ze is verplicht haar patrimonium aan te spreken en haar bedienden onbe-zoldigd af te danken.

De pastoor die zijn bisschop na twee weken nogmaals dankt om de gestuurde hulp, deelt met een zekere opluchting mede dat de opspraak rond de duistere figuur van pater BONAVENTURA schijnt geluwd te zijn en dat hij dan ook hoopt zijn taak te kunnen bol-werken tot er zal beslist zijn over de stichting van een tweede parochie. Is het terrein voor die stap immers niet sedert 7 jaar voorbereid ? In 1797 heeft men, spijt de godsdienstige repressie, een publieke oproep gedaan om leden uit te nodigen die de kerkraad willen vormen en om gelden bijeen te brengen voor het patrimonium van een kerkfabriek.

In december 1804 wordt de onderpastoor Jean DE KEYSER gepromo-veerd tot rector van de kapucijnenkerk en uitgenodigd om zijn eed af te leggen op het concordaat tussen de Paus en de Keizer gesloten. Immers, de twee dienstdoende officianten maken het onder hun beidjes in de wijkkapel al te bont. Daarom herinnert de vicaris-generaal van Gent er in 1807 nog eens aan dat de twee aldaar dienstdoende priesters aan de onderpastoor moeten onderwor-pen blijven. Overigens, de kapucijnenkerk is nog steeds een orato-rium, een gewone bidplaats, en nog geen succursale of zelfstandige parochie. Dat duo - in feite ontwortelde monniken zonder klooster - die daar de diensten voorgaan, zijn onverbeterlijke dronkaards.

Van apostolaatwerk komt niets terecht. Wel moeten ze af en toe, tot ergernis van de buren, in beschonken toestand naar hun huis gebracht worden. Maar hen door een mutatie verwijderen waagt men voor het ogenblik niet, want beide zijn beëdigde priesters en die juist in die kwaliteit hun aanhangers hebben. Hun overplaatsing kan aanleiding geven tot verbittering bij die bepaalde clan en tweespalt onder de kerkgangers veroorzaken. Hoe fanatiek sommige zijn blijkt uit het feit dat het stadsbestuur - spijt het verbod van het bisdom - eist dat in de processie een wagen meegaat met de voorstellingen van "Napoléon en buste", "La France" en "La Couronne".

In datzelfde schrijven deelt de vicaris-generaal nog mede dat hij verder onderzoek heeft laten instellen nopens de voorwaarden waarin het kerkgebouw zich bevindt. Het verslag is opgemaakt door frater Gregorius MEERSEMAN, Kapucijn, oud lid van het convent te Oostende, en door Maurus DE BRANDT, weleer monnik in de abdij van Oudenburg. Het gebouw is nog steeds niet vrij voor de eredienst gezien leken de eigenaars zijn van de kapucijnenkerk. De ene is Frans DEBAL uit Oostende en de andere is Pieter OCKET uit Brugge. En het is moeilijk met die heerschappen tot een vergelijk te komen. DEBAL wil alleen verkopen of verhuren en niet tot een schenking overgaan ten voordele van de gemeenschap. Naar hij beweert is de gemeenteraad bereid voor zijn aandeel, dat het grootste is, slechts 500 ₣ uit te keren. OCKET, in het bezit van de bidplaats, eist voor zijn aandeël 600 ₣ en is niet bereid zich met een kleiner bedrag tevreden te stellen.

Met mensen die aldus op hun stuk blijven staan en met een gemeentebestuur dat tot geen grotere uitgave bereid (en bekwaam ?) is, komt men tot geen oplossing in die dringende zaak. Op 2 april 1807 stuurt de bisschop van Gent erop aan bij de pastoor zelf de oplossing te bewerken. Hij hoeft de gelovigen uit de wijk ertoe aan te zetten de som bijeen te brengen om zelf de kapucijnenkerk te kopen. Zo kan het onmogelijk verder gaan, want alleen een gebouw dat in betrouwbare handen is kan voor de eredienst bestemd blijven. Op 7 juni worden de twee dienstdoende onderpastoors verwittigd dat de kapucijnenkerk tegen 6 juli moet dichtgaan.

Deze zet van het bisdom brengt de wagen aan het rollen en twee facetten van het probleem krijgen op slag hun oplossing. De kerkgangers schieten plots wakker, sturen een smeekbrief (22 juni) opdat hun kerkje toch voor de eredienst zou mogen blijven dienen en ze gaan de belofte aan het vrij bezit van het kerkgebouw bij de eigenaars te verzekeren. Het eerste facet van het probleem krijgt spoedig zijn beslag en dus is het gebruik van de kapel niet ontzegd : in augustus 1808 is CRICKILLIE aangesteld tot rector, een geboren Oostendenaar en onbeëdigde Oratoriaan, die wordt bijgestaan door pater S. DE SMET, voorheen alhier Kapucijn en eveneens onbeëdigd.

Maar de pastoor, J.B. LIPPENS, begint erbij zijn geduld te verliezen. Het ideaal is dat hij zich gesteld krijgt hij maar niet in het oog, spijt zijn grote inzet, zijn invloed op het bisdom waarop hij kan rekenen en de trouwe kerkgangers die hij rond zich heeft geschaard. De veel belovende pionier maakt zijn beklag over het weinig echt geloof dat hij aantreft in God en het grote bijgeloof in duivels en heksen dat weelderig tiert onder de bevolking. Hij moet al zijn tijd verprutsen aan futiliteiten. Dagelijks wordt hij in gezinnen geroepen om de bedden

te onderzoeken en aldus de sporen te achterhalen van de beheksing die weegt op het huis, ofwel om de woonsten te komen belezen tegen de kwade hand.

Nu komt pas aan het licht wat de toegewijde Kapucijnen voor de bevolking van Oostende betekenden, die jong en oud met hun onderwijs en volksdevoties begeleidden. Een Kapucijn was de bezielende leider van het zusterklooster dat het onderricht gaf aan de meisjes. De Kapucijnen waren de gezochte biechtvaders en zeer gegeerde predikanten (daarom immers werden ze weleer door de stad aangezocht om er zich te komen vestigen) van de bevolking en tevens de bijzonderste lesgevers voor het godsdienstig onderwijs. Door art. 25 van het verdrag met de Oratorianen moesten zij in hun kerk op zon- en feestdagen de christelijke lering onderwijzen. Vanaf oktober 1662 wordt die taak verruimd en zullen ze iedere week op donderdag te 13 uur die lering verzorgen. Het zijn weerom de paters Kapucijnen die de kinderen in hun kerk het onderricht moeten geven en de voorbereiding verzorgen in het vooruitzicht van de eerste communie. Van die groep paterspriesters en hun kapel ging werkelijk een onvervangbare invloed uit !

In juli 1808 zijn in het tegendeel, als enige vorm van opvoeding of onderwijs twee a-katholieke - dus zonder enig godsdienstig onderricht - scholen geleid enerzijds door een vrijmetselaar en anderzijds door Dhr. RACKMANN, die eens door de geloofsvijandige Fransen in de "Beloken Tijd" werd aangesteld en nu aanvaard is als vertrouwensman voor de opvoeding der kinderen.

In plaats van volksdevotie, kerkelijke feesten met congregaties, octaven en novenen, wordt door RACKMANN regelmatig volksbal (ook voor de kinderen) en voltairiaans toneel ingericht. En een betere toestand is niet in het vooruitzicht. De Broeders van Liefde, die groot succes kennen, komen in 1837 pas aan. Het O.-L.-Vrouwcollege opent pas zijn poorten in 1842. De Jozefienen hebben er voor de meisjes slechts in 1838 hun eigen school.

LIPPENS is echter niet alleen een man van de daad maar ook de man van het onverbloemde woord. Geen zes maanden zijn pater BONAVENTURA en onderpastoor WATTEEUW heengestuurd of er barst een hetze tegen hem los. De verbittering laait vooral tegen zijn persoon op omdat hij in zijn predikaties met klem uitvalt tegen het opvoeren van de toneelstukken van Franse oorsprong, onder meer van de hand van VOLTAIRE (juist zoals er te Brugge worden opgevoerd).

De ontmoedigende man is verplicht de zaken van een tweede parochiekerk even te laten rusten. Hij vraagt zelfs zijn ontslag omdat de levenswijze bij zovelen in die mate te wensen overlaat dat hij hen de absolutie moet weigeren. Ondertussen verneemt hij dat er tegen hem in het bisdom klachten zijn neergelegd. Hij vreest dat men alles zal verklaren in functie van zijn sermoenen over het zedeloos toneel.

In diezelfde jaren werpt Napoleon Bonaparte zich op als patroon van het verarmoede Oostende met zijn verzande haven. Tot 5 maal toe bezoekt hij de stad. Hij is erbij in 1798, komt in 1803 en beveelt dan herstellingswerken en de ontzanding van de havengeul, in 1808, in 1810 wanneer de Raffenausluis wordt gebouwd met de spoelkom en ten slotte in 1812 wanneer hij bij burgemeester LANSZWEERT overnacht. Aldus herwint de stad haar bestaansmogelijkheden en daagt er een nieuwe hoop aan de horizon van de Oostendse hemel.

Op 12 september voelt de gemeenteraad zich in staat de aanvraag te steunen bij het bisdom om de kapucijnenkerk als een zelfstandige parochiekerk te laten erkennen. Nu is er eindelijk geld voor ter beschikking. Maar in november komt reeds een negatieve reactie. Een nieuwe kerk is er toch niet nodig, is het antwoord. Vroeger kon men het in Oostende wel stellen met één parochiekerk ! En de bevolking is sedert deze tijd van oorlogen en verdrukking toch afgenomen ? Doch de Oostendenaars laten zich zo maar niet in de doeken doen. Prompt zijn de vooraanstaanden van de stad klaar met een smeekbede die zij tot de nieuwe burgemeester LANSZWEERT richten om de zaken in het juiste licht te stellen. Daarin weerleggen zij de eerste affirmatie. De bevolking is weerom in die mate toegenomen dat zij even talrijk is dan in het Ancien Régime. Daarenboven is de haven nog voortdurend beschermd door een flinke bezetting van 3.000 man. En secundo : de katholieken beschikken sedert de vervolging tegen kerken en kloosters over geen andere bidplaats meer dan hun parochiekerk, terwijl zij voorheen nog een liturgische viering konden volgen bij de Zwartzusters, de Witte Nonnen en de Kapucijnen, en dus op de bijstand van 10 tot 12 priesters te rekenen viel. Spijt de interventie van de nieuwe gunstiggezinde burgemeester, die dadelijk de petitie doorstuurt, komt er even prompt een negatief antwoord van hoger hand. Wat meer is, voor Kerstmis 1812 ontvangt de pastoor het bericht dat hij maar best de diensten in de kapucijnenkerk afschaft, gezien er geen voldoende priesters voorhanden is om er het onderricht te verzorgen.

Wat er ondertussen achter de Oostendse coulissen bekokstoofd wordt is in geen archieven uit Gent te vernemen. De gevolgen zijn evenwel duidelijk : de Minister "du culte" van Parijs vraagt aan de bisschop naar een definitieve beslissing.

Gedurende enkele jaren is er geen aandacht meer voor plaatselijke problemen wanneer Napoleon de onbuigzame bisschop van Gent, Mgr. de BROGLIE, aan de dijk heeft gezet en zijn trouw gebleven seminaristen vervolgt.

Onder het Hollandse bestuur met zijn bemoeizucht, is er de aandacht niet om marginale problemen te behandelen. Gedurende het bestuur van de drie nog volgende pastoors van het bisdom Gent, is er geen geschrift meer te vinden met betrekking tot de kapucijnenkerk.

B. NA DE STICHTING VAN BELGIË

De eerste akten die vervolgens ex professo over de paterskerk handelen, dateren uit het jaar 1845. Ondertussen hebben drie priesters door Gent benoemd, hun functie waargenomen : als pastoor, Johan PLATTEAU, Herman LAMME en Henri DEPREZ. Een vierde, Joseph SLOSSE, in 1833 benoemd, rakelt toch even de zaak van de tweede parochie op. Voorlopig zonder reactie. Het jaar erop (1834) wordt het bisdom Brugge heringericht. De nieuwe bisschop is op zijn beurt een patroon van Oostende die geleidelijk en behoedzaam de zaken op orde zet.

Op 10 mei 1837 openen de Broeders van Liefde, op vraag van burgemeester SERRUYS, een armenschool. In 1838 beginnen de EE. Zusters Jozefienen aan hun onderwijs. In 1842 stuurt de bisschop twee van zijn beste priesters naar Oostende om er het (door de stad) gepatroneerd college te openen. Pastoor SLOSSE zit al die tijd niet stil : hij bezorgt Mgr. BOUSSEN de ruimste inlichtingen over de kuststad, zijn parochie.

In januari 1845 ontvangt hij een schrijven van zijn bisschop en een tweede in december, in verband met de kapucijnenkerk en de tweede parochie, in reactie op de zitting van de gemeenteraad die dat onderwerp heeft behandeld. In zijn brief drukt hij zijn verwondering uit over het oordeel van de gemeenteraad die meent dat het niet nodig is te Oostende een tweede parochie te stichten.

"De eventuele bevolking van uw stad is van dien aard dat het onmogelijk wordt voor één pastoor aan de geestelijke zorgen tegemoet te komen. Overigens, de kerk is voor de helft te klein, rekening houdend met het voortdurende groeiend aantal van uw parochianen. Bijgevolg, kan ik onmogelijk terugkomen van mijn overtuiging, die ik mededeelde aan het gouvernement, over de noodzakelijkheid van in Oostende een succursale in te richten. Overigens, benevens de kosten die de stad voor het eerste gebouw tegenwoordig moet dragen, zullen die kosten niet erg veel oplopen tengevolge van de inrichting van een tweede parochiekerk."

"Wat het middel betreft dat de gemeenteraad voorstelt om aan de inwoners het nakomen van hun godsdienstige plichten te vergemakkelijken, meen ik dat die maatregel voorlopig de oprichting van de succursale kan vervangen, op voorwaarde dat er wordt gepredikt en de zielezorg er niet onder lijdt. Ik vraag u dus bij de gemeenteraad aan te dringen dat zij op hun beslissing zouden terugkomen. Nochtans vraag ik niet dat de voorgestelde maatregel op staande voet tot in de puntjes wordt uitgevoerd. Maar ik houd er sterk aan dat zij het principe aanvaarden terwijl zij het geschikte ogenblik afwachten om het te kunnen uitvoeren."

Het voorgestelde alternatief is waarschijnlijk het in gebruiknemen van de congregatiekapel gelegen op het Hazegras, waar later de O.-L.-Vrouwkerk wordt gebouwd.

Misschien was gans de objectie van het gemeentebestuur een doorgestoken kaart van het Ministerie van Justitie en Eredienst, of omgekeerd. Want op 29 december van hetzelfde jaar wordt de prelaat met dezelfde argumentatie en opwerpingen om inlichtingen gevraagd nopens zijn voorstel rakende de kapucijnenkerk.

Hij verwijst eerst naar zijn vroeger schrijven over dat onderwerp van 25 februari en 18 augustus 1840. Het gaat er niet over dat de gelovigen nergens ver van hun bidplaats verwijderd zijn, maar over het feit dat er in de parochiekerk onvoldoende ruimte is. Met één kerk kunnen er niet voldoende priesters in het werk gezet worden in verhouding met het grote aantal inwoners van de stad.

"Daarom vraag ik een nieuwe succursale, dus een parochiekerk met parochiepriesters. Nu doen er vaak leraars van het college in de kapucijnenkerk dienst, maar zij zijn niet altijd talrijk genoeg. Soms worden ook leken tot leraar benoemd in het gepatroneerd college. Daarom wordt de kapucijnenkerk best zo spoedig mogelijk parochiekerk. Er zijn twee oplossingen onder ogen te nemen : ofwel gans de Sint-Petrus en Pauluskerk herbouwen en dan met 5 beuken in plaats van met drie, ofwel een beuk bijzetten aan de kapucijnenkerk en die verheffen tot parochiekerk. De onkosten voor die laatste aanpassing zouden niet aanzienlijk zijn maar niet zo afdoende dan de nieuwbouw, doch deze uitgave buiten beschouwing gelaten, zullen de andere kosten niet veel meer verschillen of er nu één parochiekerk en kerkfabriek bestaat ofwel als er twee kerken zijn met hun kerkfabriek". Alles wat de bisschop

naar het gouvernement heeft geschreven en aan zijn pastoor mededeelt, schijnt in dovemansoor te zijn gevallen : er gebeurt niets.

Mgr. MALOU (1848-1864) is nog maar goed in het bisdom geïnstalleerd of hij mag reeds voor de Oostendenaars tussenkomen bij het ministerie van Justitie. Een brief van vooraanstaanden uit de stad sturen hem een petitie om bepaald een tweede parochie te bekomen. Terecht, oordeelt de prelaat. Sedert 1801 zijn de zaken geregeld, een aantal kerkbedienaars aangesteld, men is alleen blijven haperen omtrent de afbakening van ieders territorium. Toch is de kapel bestendig een openbare bidplaats gebleven. Mgr. BOUSSEN, zijn voorganger, heeft erop aangedrongen de besluiten van 1801 te doen uitvoeren : op 15 februari 1840; hij is erop teruggekomen op 9 augustus 1844, op 22 augustus 1845 en op 21 april 1846. De aangevoerde argumenten zijn nog steeds geldig : de parochie is overbevolkt voor één pastoor, het kerkgebouw is te klein, de gelovigen krijgen de kans niet om de heilige mis bij te wonen. De enige en ware reden waarom de stad zich verzet is de financiële uitgave die haar vooralsnog te zwaar valt. Nochtans is dit nu het geschikte ogenblik om tot definitieve en afdoende - zoals boven verklaard - maatregelen over te gaan gezien de huidige pastoor SLOSSE zijn ontslag indient.

Het stadsbestuur van Oostende staat inderdaad met een budget dat op zeer behendige en rationele wijze moet worden uitgetrokken. Er moet voorzien worden in een betere substructuur voor het opkomend toerisme : aldus moet de wandeldijk verfraaid worden, een speelhuis of casino ingericht worden, een gascentrale opgericht, daarbij komen dan de nieuwe uitgaven voor het onderwijs, zoals het gepatroneerd college en de andere scholen.

Het is de bevolking van circa 15.000 inwoners, waaronder 2.000 Engelsen, die voor het grootste deel van het inkomen instaat, bijvoorbeeld door de opbrengst van de visvangst. Maar dat bedrijf, dat in 1841 goede vooruitzichten heeft, zit spoedig met moeilijkheden te kampen en dra zoekt men naar een premiesysteem om in dat midden de werkloosheid te verhelpen. Men moet er voorlopig niet aan denken een aanbesteding uit te schrijven om een ondergrondse riolering aan te leggen, ofschoon de toeristen in volle stad bij regenweer door "moerassen" moeten waden, want men stond zojuist voor speciale uitgaven : in 1842 heeft men pas een nieuwe pastorie moeten bouwen op het oude kerkhof en in 1845 een gevangenis bestaande uit 20 cellen voor mannen en een gemeenschappelijke zaal voor vrouwen. Het geldgebrek van de opkomende stad is in alle geval een realiteit waarmede men op alle gebied rekening moet houden.

C. TWEE NIEUWE KERKEN EN EEN KONINKLIJK PRAALGRAF

In 1850 heeft het project om de kapel van de Kapucijnen tot een parochiekerk te promoveren alle kansen voorgoed verloren. Vooreerst heeft het stadsbestuur, ter gelegenheid van de urbanisatieplannen in de westhoek, de Cirkelstraat doorgetrokken. Dit tracé loopt onmiddellijk naast de twee beuken van de kapel op de plaats van de kloostergang van het verdwenen convent. Meteen is de trap die toegang tot de kuip van de preekstoel geeft (de huidige trap behoort niet tot de oorspronkelijke predikstoel - die nu zelfs veranderd is van kant in de kapel) verdwenen en aldus is de verbreding van de kapel, die te weinig ruimte biedt voor parochiedienst, uitgesloten.

Daarom laat de bisschop zijn plan nog niet varen, noch de daaruitvolgende problemen. Hij verdiept zich persoonlijk in de kwestie om gewetensvol de grenzen tussen de twee gevormde parochies evenwichtig af te bakenen. Er moet omgezien worden naar de leefbaarheid van de nieuwe entiteiten en vooral, zo schrijft hij tot onderpastoor VANDENDRIESSCHE, bij wie hij ook zijn licht opsteekt, er dient rekening gehouden te worden met het feit dat de grote kerk over afzienbare tijd geheel nieuw op te bouwen is. Blijkbaar komt Mgr. BOUSSEN na alle wikken en wegen tot het trekken van dezelfde scheidingslijn dan in het stichtingsplan van 1801 is voorzien.

Het is tenslotte duidelijk dat men hier voor een verloren zaak vecht. Maar toch niet geheel. En dat wil men aan de minister van Justitie duidelijk maken. 200 huisgezinnen hebben een petitie ingediend om de kapel van de Kapucijnen te bekomen als tweede parochiekerk. Dat heeft het bisdom tentijde aan het ministerie overgemaakt. De kapel is dus wel degelijk nodig, want zoals het gemeentebestuur het eveneens beaamt, is de kustzijde van de stad nog steeds dichter bevolkt dan de wijk van het Hazegras. Aldus is het nodig dat de kapucijnenkerk, is het dan geen zelfstandige kerk, toch een erkende hulpkapel van Sint-Petrus en Paulus wordt met een speciaal bezoldigde titularis.

Het duurt echter nog jaren vooraleer het doek neergaat over de betwistingen die zijn gevoerd rond dat historisch gebouw. En de dossiers worden in de eerste veertig jaar nog niet dichtgeklapt na de bezegeling van het lot der kapucijnenkerk. Wel integen deel, met de dag wordt de zaak meer ingewikkeld.

Er zijn te veel instanties mee gemoeid om de kapel, die het voorwerp is van de steeds oplaaiende discussies, recht te laten wedervaren. In de eerste plaats is het oordeel van de bisschop van tel. Hij moet dringend een bezoldiging vinden voor de priester die er reeds in het werk is gesteld en niet meer kan gemist worden. Het stadsbestuur, dat financieel zijn aandeel moet inbrengen, wil ook zijn woordje meespreken. De plaatselijke gelovigen, die toeristen herbergen, vinden dat zij hun belangen moeten verdedigen. De kerkfabriek van de moederkerk (Sint- Petrus en Paulus) zorgt ervoor zich met geen te zware kosten te belasten. Tenslotte moet de zegen gegeven worden door de minister van Justitie en Eredienst, die benevens de gouverneur, krachtens het concordaat van 1801, te oordelen heeft of de nieuwe stichting aan een ware nood beantwoordt of niet en dus te rechtvaardigen is of niet.

Maar vooraleer in de stad Oostende, die aan een stadium van een niet aflatende expansie toe is, en waar de toestanden voor de bevolking regelmatig opnieuw anders liggen, de standpunten van al die instanties die hun zeg moeten doen, eensluidend klinken, komt er hier of daar een kink in de kabel. Elke partij moet dan nogmaals bereid zijn terug te keren naar de meet vanwaar te vertrekken is om de zaak aan te pakken. Zulke, telkens opnieuw vereiste inspanningen doen opbrengen door al die personen en instanties wordt een utopische droom.

Niet alleen de belangen van de groepen die hun inspraak kunnen laten gelden, maar in de officiële instellingen laten de anticlerikale invloeden zich gelden, tot in de kerkfabriek toe. De bisschop vraagt aan de pastoor naar verdere uitleg over de heibel in de zitting en hoe zij verkeerd stemden. Aldus wordt de eensgezindheid in de kerkfabriek en in de meerderheid van het gemeentebestuur, vooral wanneer het gaat om godsdienstige zaken, bemoeilijkt, waardoor de uitspraak op de lange baan wordt geschoven.

In die optiek oordeelt men dat de bisschop en de pastoor te veel uitgaven van de kerkfabriek verwachten evenals een te grote bijpassing vanwege het stadsbestuur aan het deficitair budget. Nochtans telt de stad in maart 1851 reeds 14.624 inwoners, zoals aan de minister van Justitie wordt medegedeeld. Dat betekent dat indien de parochianen ter gelegenheid van de eucharistievieringen met elkaar afspreken, zodat in ieder mis gans de kerk bezet is het nog niet mogelijk is dat al wie te Oostende woont deelneemt aan het misoffer !

De geestelijken stellen steeds maar andere oplossingen voor. Is er voorlopig geen geld voorhanden om een tweede parochiekerk te bouwen, dat men dan twee zijbeuken optrekt aan de hoofdkerk. Ofschoon zulke uitgave misschien ook nauwelijks de moeite loont, gezien de oude kerk bouwvallig wordt en binnen afzienbare tijd gans herop te bouwen is. Het uitzinnige van al dit verzet tegen een tweede parochiekerk komt duidelijker aan het licht wanneer de plaatselijke toestand vergeleken wordt met de situatie in andere steden. Te Brugge beschikt men met 45.000 inwoners over 7 parochiekerken (hoeveel kloosterkapellen zijn er daar nog bij te vermelden ?), Ieper met 15.000 inwoners (dus identiek geval met Oostende) over 4 kerken, Poperinge met 11.000 inwoners over 3 kerken. En om zich niet te beperken tot het katholieke Vlaanderen, haalt men er ook een voorbeeld aan uit Wallonië. Te Namen kunnen de 22.000 inwoners gebruik maken van 6 kerken.

Het ware nu evenwel onrechtvaardig en chauvinistisch te veronderstellen of te suggeren dat alleen onwil bij de verschillende instanties de oorzaak is dat de kapucijnenkerk of de tweede parochie in de stad hun rechtmatige kans niet krijgen. Iedereen meent, naar zijn gezindheid of verantwoordelijkheid, objectief en realistisch de zaak te moeten bekijken en dan onwrikbaar op zijn stuk te moeten blijven staan, wil men tot de beste oplossing komen die men niet meer kan herroepen.

Een oplossing erdoor willen krijgen, met alle aandacht uitsluitend te richten op het toeristische gedeelte van de stad met de kapel van de Kapucijnen, houdt niet langer steek. De aangroei van de stad is niet uitsluitend te danken aan de urbanisatie en de huisvesting aan de westkant van de stad, maar evengoed en wel in grotere mate aan de ontwikkeling van het zuidelijk deel van de stad. Rond de dokken, naar de Brugse poort (van de nog omwalde versterkte stad), op de wijk het Hazegras, heeft er zich een meer uitgebreide havennijverheid met bijhorende industrie gevestigd en er een nieuwe bevolking aangelokt. De stoomtrein rijdt sedert 1835 vanuit het binnenland tot aan de stad en heeft zijn spoorlijnen in 1839 tot binnen de wallen mogen verlengen.

Van kerkelijke zijde schijnt men eveneens aan die kant van de stad op weg te zijn naar een mogelijke oplossing om het kerkbezoek tegemoet te komen. Naast de broederschool heeft het Sint-Vincentiusgenootschap er een kapel opgericht die door de bisschop gewijd is in 1854. In 1855 wordt de toelating gegeven aldaar de mis op te dragen voor de matrozen, die hun legerdienst doen te Oostende, en voor de leerjongens uit de buurtbedrijven. In dezelfde maand, op 17 september, krijgt de voorzitter van het genootschap de machtiging om de kapel open te stellen voor alle leden van de vereniging en de bewoners van het kwartier. Op zon- en feestdagen mag de eucharistie aldaar bijgewoond worden op een dubbele voorwaarde : de deelnemers mogen niet tot buiten

staan en dus moet de deur gesloten worden zodra de dienst aanvangt en op de tweede plaats dient er een aangepast onderricht gegeven te worden. Het is zelfs geldig in die bidplaats zijn Pasen te houden. In één woord, men geeft er van kerkelijke zijde de faciliteiten die aan een parochiekerk verbonden zijn. Overigens wordt onderpastoor PECTOOR aangeduid om in te staan voor de bediening van de kapel.

Het is dan niet te verwonderen dat zowel de minister van Justitie als de gouverneur, zowel het gemeentebestuur als de kerkfabriek van Sint-Petrus en Paulus, in hun beslissing aarzelen. Hoe worden karige gelden waarover ze beschikken best besteed ? Tot het oprichten van een hulpkerk die eventueel parochiekerk wordt in een wijk met vooruitzichten, zoals het Hazegras blijkt te zijn ? Owel tot het vergroten van de kapucijnenkerk om het toerisme en het verleden te begunstigen, waarbij ze dan uitbreidingsvooruitzichten over het hoofd zien ?

De keuze om tot een definitieve beslissing te kunnen komen wordt plots nog ingewikkelder door een nieuw element dat hun keuze moet bepalen.

Op 11 oktober 1850 sterft Louise-Marie (aan haar naam is de Louizastraat gewijd) van Orléans, echgenote van Leopold I, in het koninklijk paleis van de Langestraat te Oostende. Ze wordt wel met de trein naar Brussel overgebracht en vervolgens, krachtens haar laatste wilsbeschikking te Laken begraven op 14 oktober. De piëteitsvolle verering waardoor men de geliefde koningin wil bestendigen geeft aanleiding om in vele steden, maar vooral te Oostende, initiatieven te nemen van de meest uiteenlopende aard en vanuit de meest verscheidene instanties.

Vanaf 17 oktober 1850 wordt door het blad "La Feuille d'Ostende" een inzameling uitgeschreven om de nodige gelden bijeen te brengen waarmede een monument kan worden opgericht ter nagedachtenis van de geliefde koningin. Het succes blijft niet uit. De stad Torhout van haar kant neemt gelijkaardig initiatief. Een comiteit te Brugge met hetzelfde oogmerk opgericht, zoekt ook gelden in te zamelen. Te Brussel blijft men niet ten achter. Ook daar is een lijst geopend om gewone burgers te laten inschrijven. Het bisdom Brugge blijft evenmin buiten de erkentelijken die zich verplicht voelen om voor hun betreurde vorstin een bijzonder initiatief op touw te zetten.

In zijn zorgen voor Oostende ziet de Brugse prelaat een nieuwe kans om het parochieprobleem op te lossen. Hij poogt om heel wat van die bijdragen die misschien eerder voor plaatselijke initiatieven bedoeld zijn, naar Oostende te kanaliseren om er een grootser aandenken op te richten op de plaats waar toch ook een tweede domicilie van het vorstenhuis is.

Aan de deken van Torhout drukt Mgr. MALOU zijn tevredenheid uit en wenst dat hij met succes verder doorgaat met zijn initiatief. Persoonlijk richt hij zich ook tot graaf Raoul de MONTMERENCY met een schrijven waarin hij beweert eerst te hebben gedacht een monument op te richten, maar dat zeer deugdzame lieden uit Oostende beoogden een kerk te bouwen. Er is een inschrijvingslijst geopend om de fondsen bijeen te brengen om een kerk op te trekken ter ere van de H. Lodewijk en in enkele uren heeft men 5.000 ₣ verzameld. Dan vraagt hij nog aan de graaf de hertog ervan op de hoogte te stellen en hem uit te nodigen om ook medewerking te bekomen van uit Frankrijk voor datzelfde plan. In zijn bisdom gaat de geldinzameling nu verder door.

De bisschop van Gent staat een deel van het geld, dat op zijn gebied is bijeengebracht, af om bij te dragen tot de bouw van de ontworpen kerk. Dit blijkbaar veelzijdig begrip is Mgr. MALOU een hart onder de riem. Hij krijgt een stevige hoop in het koninginnemomument een tweede (parochie)kerk te bekomen.

De burgemeester echter en enkele schepen zien de zaken anders. Zij sturen aan op een eenvoudig monument of een praalgraf in de oude parochiekerk. Het beeld komt inderdaad terecht in een vochtige kapel ten zuiden van de oude kerk, achter de preekstoel. Eén van de schepenen wil het overigens houden bij één enkele kerk voor gans de stad.

In feite is men zo blind, eigenzinnig en met vooropgezette bijbedoelingen te werk gegaan dat men zich er niet eens van vergewist heeft wat wel het verlangen of de wens zou zijn van de persoon die in de zaak het meest geïnteresseerd is.

Mgr. MALOU laat zich daarom eerst inlichten over wat de vooruitzichten of de verlangens van de koning zijn. De eerste vraag is : heeft de vorst een bepaald plan voor Oostende bedacht ? Zou het Zijne Majesteit behagen dat er een kapel of eventueel een parochiekerk, een Sinte-Louisakerk, wordt gebouwd ? Zou men niet op een behoorlijke wijze twee zaken combineren ? De stad is immers arm en zouden de gelden die voor het herinneringsmonument worden opgehaald niet in de kapucijnenkerk kunnen aangewend worden waar deze ter dier gelegenheid ruimer zou worden gemaakt ?

Geheel die wedloop om een waardig monument ter ere van de koningin op te richten ontaard in de stad tot een hevige polemiek. De voorstanders van de bouw van een nieuwe kerk beschikken over een bedrag van 30.000 ₣. Als het gemeentebestuur bouwvergunning verleent en men dadelijk de werken aanvat groeit dat cijfer onmiddellijk aan en slaagt het opzet. De partijgangers van een kunstwerk uit marmer gehouwen, hebben 40.000 ₣ te betalen aan de artiest maar ze beschikkken slechts over 6.000 ₣. Nutteloos wordt beroep gedaan op het gezag van de minister van Justitie om in die zaak tussen te komen en de knoop door te hakken. Het dwingende argument van de noodzaak voor Oostende om met zijn bevolking van 14.624 inwoners te kiezen voor een tweede parochiekerk doet hem niet overgaan tot het geven van richtlijnen. Nutteloos zoekt de bisschop de twee plaatselijke initiatiefnemers te bewilligen om hun gelden voor hetzelfde doel bijeen te brengen. Even nutteloos wordt beroep gedaan op de Bestendige Deputatie om de enige kans die erin zit te benuttigen om nu een tweede kerk te bouwen en dus de genomen initiatieven samen te bundelen.

De voorstanders van de bouw van een Sinte-Louisakerk ijveren voort om de bijdragen op te drijven. Aldus beschikt men uiteindelijk over de som van 50.000 ₣ om de kapel in nagedachtenis van koningin Louisa op te richten. Uit het bedrag van de giften komt duidelijk het algemeen verlangen aan het licht een nieuwe kerk te bezitten en de bisschop meent dat nu het ogenblik gekomen is om een haalbare schikking voor te stellen. Eerst kan de kapucijnenkerk worden aangepast en dat vereist slechts 30.000 ₣, vervolgens kan men ter plaatse met de overige gelden nog een behoorlijk huldemonument aanbrengen.

Nu komt toch aan het licht dat het fanatisme van enkele zeer onwrikbare politieke figuren de bovenhand haalt. Alles ten spijt wordt het advies, dat het gemeentebestuur tegen alle gezond verstand in huldigt, gevolgd. En de stad heeft hierin het laatste woord : ze is eigenares van de kapucijnenkerk. Er wordt geen rekening gehouden met de eventualiteit dat de koning in de Langestraat

het sterfhuis tot herinneringskapel ombouwt. Ook niet met het nieuws dat de vorst tot ditzelfde doeleinde het buurthuis heeft aangekocht om een kerk te bouwen precies zoals te Laken.

De maatregel die door het stadsbestuur getroffen wordt valt niet in goede aarde bij de algemeenheid van de bevolking. Het innigste verlangen blijft leven dat men in de stad kan wijzen op een kapel of een kerk die de naam draagt van de betreurde koningin. Op 26 juni 1851 schrijft "La Feuille d'Ostende" nog : "Gans de stad heeft zijn bijdrage ingebracht in vrome herinnering aan hun geliefde koningin om een kerk te bouwen zoals te Laken, die een parochiekerk zou zijn. Het stadsbestuur heeft daar geen rekening mee gehouden en aldus een meer edele voorstelling veroordeeld van het algemeen verlangen, maar daarentegen zelf een nietig monument bedacht".

De kansen voor de oudste kapel van de stad schijnen nu voorgoed verzwonden om te verhogen in rang. Voor die wijk van de stad is in het vervolg de dringende bekommernis de hoofdkerk dan zo snel mogelijk ruimer maken en zelfs, zodra men over de fondsen beschikt - mogelijks met de hulp van het Ministerie van Monumenten - gans opnieuw te laten bouwen. Een tweede parochiekerk komt er toch en er wordt gekozen ten voordele van de steeds aangroeiende wijk. Op 22 juni 1861 wordt de kerk van het Hazegras, met Onze Lieve Vrouw als patrones, gesticht en E.H. RUYSSEN als eerste pastoor geïnstalleerd.

Toch komt de kapucijnenkerk in 1866 even weer in de belangstelling. Er wordt met de Redemptoristen, die reeds de Magdalenakerk te Brugge werden aangeboden, onderhandeld om zich te Oostende te komen vestigen en die kapel te bedienen. Er komt evenwel niets van terecht. Maar 20 jaar later komt ze toch weer in aanmerking als men een derde parochie wil stichten gezien de hoofdkerk dan reeds 20.000 inwoners telt. Het schepencollege oordeelt dat men de bouw van die kerk best aan de koning, Leopold II, kan overlaten. En inderdaad is de vorst bereid die uitgave te doen. Hij kijkt uit naar de beste situering en zijn keuze valt op het kruispunt van de Rogierlaan-Albertstraat (E. Beernaerstraat). Maar deken CANNIÈRE verneemt persoonlijk van de burgemeester, dat hij het anders ziet en nu de kapucijnenkerk als derde parochie voorstelt.

De derde parochie komt er niet op de plaats waar de koning het verlangt, want dat wordt een voorlopige bouw die dan betrokken wordt door de leerlingen van het Atheneum. Het wordt nogmaals niet de kapucijnenkerk, want het lukt nooit. Maar het wordt de Sint-Jozefkerk die dan definitief haar plaats krijgt, veel dieper landwaarts dan de vorst voorzien had, onmiddellijk tegen de Edith Cavelstraat. Ofschoon de burgemeester nu eens de kapucijnenkerk koos om er op de goedkoopste manier vanaf te komen is het niet meer gelukt, want nu heeft de stad een nieuwe patroon gekregen in de persoon van Leopold II, de grote weldoener van Oostende.

Tenslotte is hij na de brand van de hoofdkerk op 14 augustus 1896 de schenker geworden van de prachtige neogotische Sint-Petrus en Pauluskerk die in 1905 voltooid is.

Zo heeft Oostende wel nieuwe kerken gekregen, al is het laattijdig, en een zeer oude kapel bewaard, maar nooit een "KapucijnenKERK" die parochiekerk was in de volle betekenis.

BEKNOPTE LITERATUUROPGAVE

Deze studie over de Kapucijnen en de Kapucijnenkerk te Oostende, passim uit meerdere verschenen werken over Oostende en in het bijzonder uit "Le bulletin communale de la ville d'Ostende". maar speciaal uit het nog niet aangewende archief van het bisdom Brugge. In het archief zijn de acta episcopi en los archief.

De voornaamste werken over de stad zijn :

- Histoire de la ville d'Ostende et du port, door J. PASQUINI, Bruxelles 1842-43.
- Oostende, op de wijze van jaer-boeken, door J. Jacobus BOWENS (2 delen), Brugge bij J. De Busscher 1792.
- Het oude Oostende en zijn driejarige belegering, door Edw. VLIETINCK, Oostende 1897.
- Ostende et le littoral Belge : Histoire d'Ostende (p. 17-95), C. LOONTIENS, publication de la "Revue Belge d'Importation et d'Exportation", Bruxelles, s.d.
- Geschiedenis van het kerkelijk en godsdienstig leven in West-Vlaanderen, D. LESCOUHIER (3 delen) Brugge bij Verbeke-Loys 1926.
- Beleg van Oostende, A. VAN SYPESTEYN, 's Gravenhage, 1887.
- L'Eglise des Capucins, LOONTIENS, Ostende Monumentale et pittoresque.

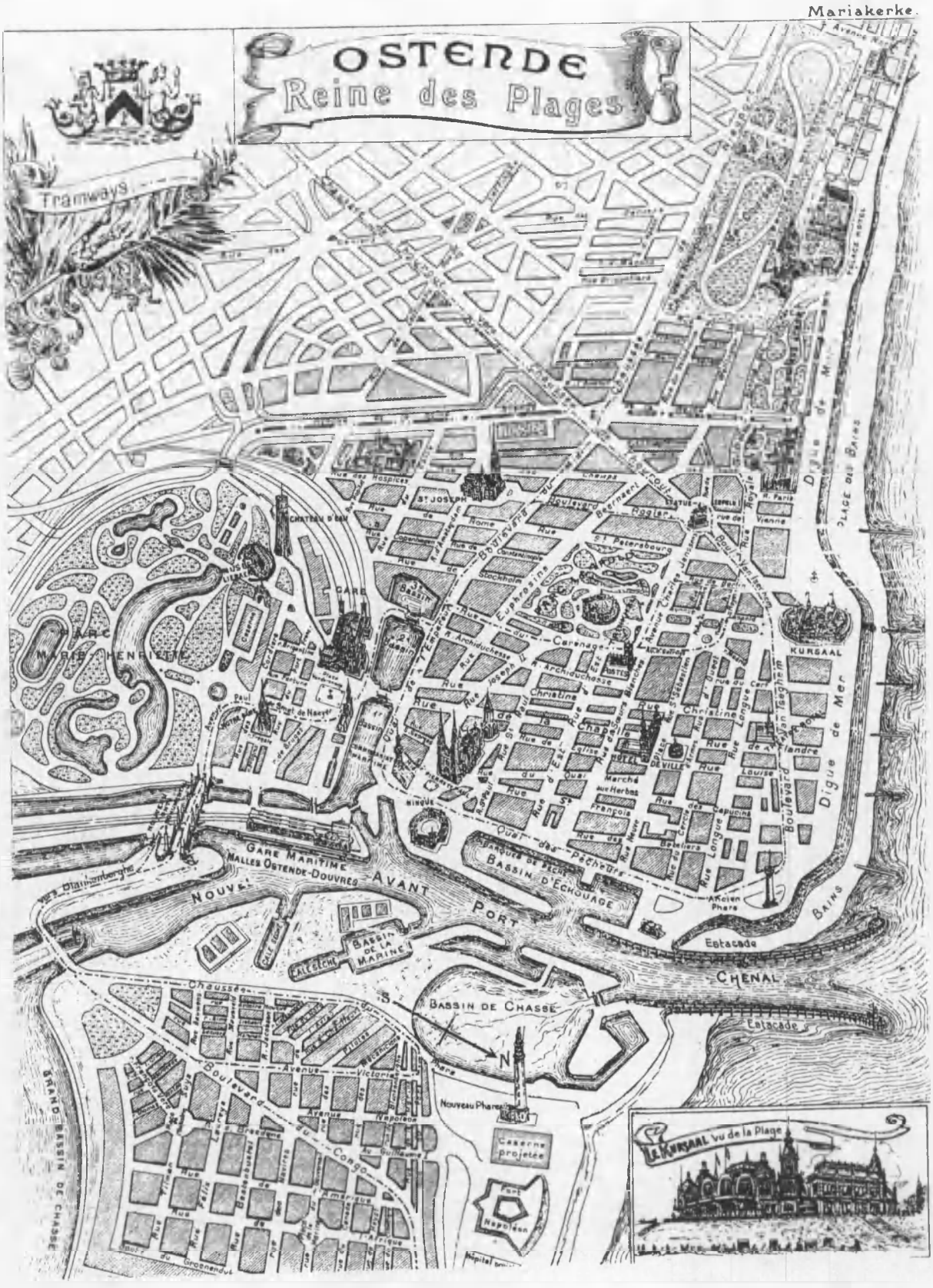
INHOUD

Inleiding	: - Hoe komen de Kapucijnen te Oostende terecht ?	blz. 171
	- Situatiebeschrijving in de Oostendse parochie	blz. 173
Hoofdstuk I	: De stichting van de Kapucijnenkerk te Oostende	blz. 176
Hoofdstuk II	: De uitbreiding van de gemeenschap en de opbouw van het klooster	blz. 180
	- Eigen kloosterhuis	blz. 180
	- Glas als beveiliging	blz. 180
	- Uitbreiding erf	blz. 181
	- Schulden	blz. 181
	- Uitbreiding klooster	blz. 183
	- Wederopbouw	blz. 185
Hoofdstuk III	: Beschrijving van het interieur	blz. 186
Hoofdstuk IV	: Anderhalve eeuw godsdienstig en sociaal dienstbetoon van de Kapucijnen	blz. 193
Hoofdstuk V	: De Kapucijnen, verdedigers van het asylrecht	blz. 201
	A. Begripsomschrijving	blz. 201
	B. Het asylrecht in de garnizoenstad Oostende	blz. 203
Hoofdstuk VI	: De Kapucijnen moeten zwichten voor het geweld	blz. 210
	A. De Paters buiten gedreven	blz. 210
	B. De kerk zonder bedienaars	blz. 212
	C. Het Kapucijnenerf wordt in loten getrokken	blz. 215
Hoofdstuk VII	: Het Keizerlijk Besluit wordt nooit van kracht : de Kapucijnenkerk wordt nooit de tweede parochiekerk van Oostende	blz. 218
	A. Geen priesters, geen geld	blz. 218
	B. Na de stichting van België	blz. 222
	C. Twee nieuwe kerken en een koninklijk praalgraf	blz. 224
Tot besluit	: beknopte literatuuropgave	blz. 230

TEKST OVERNAME STEEDS TOEGELATEN MITS BRONOPGAVE

TOERISTISCH STADSPLAN CA. 1905
(sterk verkleind)

Oostende, S.A.O

DE PLATE

TIJDSCHRIFT VAN DE OOSTENDSE HEEMKRING "DE PLATE"

Vormings- en ontwikkelingsorganisatie en Permanente Vorming.
Aangesloten bij de KULTURELE RAAD OOSTENDE en het WESTVLAAMS VERBOND VAN KRINGEN VOOR HEEMKUNDE

Statuten gepubliceerd in de Bijlagen tot het Belgisch Staatsblad dd. 1-2 mei 1959, nr. 1931 en gewijzigd volgens de Bijlagen tot het Belgisch Staatsblad dd. 15 mei 1975 nr. 3394 en nr. 3395 en de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad van 4 december 1986 nr. 31023.

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER:	SECRETARIS:	PENNINGMEESTER:	REKENING:
A. VAN ISEGHEM	**J.B. DREESEN**	**J.F. FALISE**	750-9109554-54 of
IJzerstraat 1	Rode Kruisstraat 4	H. Serruyslaan 78/19	000-0788241-19
8400 OOSTENDE	8400 OOSTENDE	8400 OOSTENDE	

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen getekende bijdragen.

JAARGANG 16 **Nr.** 10 october 87

VOOR DE INHOUDSTAFEL VAN DIT NUMMER, ZIE DE LAATSTE BLADZIJDE.

OCTOBER - ACTIVITEITEN

De Oostendse Heemkring "De Plate" heeft de eer en het genoegen U uit te nodigen op de volgende twee activiteiten, van de Kring, in de maand october.

A. Een namiddagvoordracht die doorgaat op :

dinsdag 13 oktober 1987 om 15 uur

in de Conferentiezaal van de V.V.F. Oostende, Dr. Colensstraat 6.

het onderwerp : DE VISSERSOPSTAND TE OOSTENDE - 100 JAAR GELEDEN

de spreker : de heer Jozef KLAUSING

Een eeuw geleden was Oostende de voornaamste vissershaven van het Europese vasteland, hoewel onze vissers nog in de diepste armoede leefden. De stoomvisserij had pas haar intrede gedaan, maar de vloed, hoofdzakelijk Engelse vis te Oostende verkocht wegens de gunstige prijzen, bleef toenemen.

Anderzijds namen de conflicten tussen onze vissers, die met het schrobnet visten en de Engelse drifnetvissers geweldig toe en de Conventie van Den Haag, in plaats van - zoals de bedoeling was - de vrede op zee te herstellen, deed ze nog aangroeien.

Dit waren de factoren die meehielpen om de gemoederen tot het toppunt te drijven die augustusmorgen in 1887 om de Engelse vis van onze markt te verdrijven. Politie en rijkswacht konden de woedende vissers niet meer in bedwang houden. De burgerwacht die opgeroepen werd, maakte het nog erger : er vielen doden en gewonden.

En toen ebde het oproer geleidelijk aan weg en... bleef de toestand van de vissers even treurig, de conflicten op zee hielden aan en de vreemde vis werd verder te Oostende verkocht alsof er niets gebeurd was. En ook de poging van de Gentse socialisten om de vissers onder hun vaandel te groeperen liep spaak.

Het duurde nog tot na de eerste wereldoorlog vooraleer de toestand eindelijk veranderde.

Ons aller Jef KLAUSING, effectief lid van onze Kring, eerste hoofdredacteur van ons tijdschrift, is geboren in 1918. Hij studeerde aan de Normaalschool van Torhout, de Universiteit van Heidelberg en het Europacollege.

Door oorlogsomstandigheden terecht gekomen in de zeevisserij en ... er gebleven : N.L.V.C., Franex, secretaris Belgische en Europese verenigingen van reders ter zeevisserij, van 1960 af : overzeese opdrachten in verband met ontwikkeling van visserijprojecten vanweg F.A.O., UNIDO, Wereldbank, ABOS en private maatschappijen.

Publicaties
- de Zeevisserij en de Werkverruiming in West-Vlaanderen - 1951 bekroond en uitgegeven door de provincie West-Vl.
- een S.O.S. van de Belgische Zeevisserij.
- met Prof. BLANKE : "Die Seefischerei Nord-West Europa".
- voordrachten en lezingen over visserijgeschiedenis en visserijfolklore (o.m. vissersliederen) in Vlaanderen, Nederland, Duitsland, Italie, Marokko.
- bijdragen en studies over visserij en visserijfolklore in binnen- en buitenlandse vaktijdschriften.
- publicaties en studies over visserijprojecten in de ontwikkelingslanden.
- Vreugde en Verdriet in het Visserslied (1970 - Bachten de Kupe)
- Het vergaan van de Titanic in het volkslied (eigen beheer 1986) bekroond met Wilfried Grauwelsprijs 1986.
- Zingende Baren (eigen beheer 1986).

Hier is een rasechte Oostendenaar en kenner van de vis aan het woord. Deze honderdjarige verjaardag van dit gekend gebeuren uit de Oostendse visserswereld moogt U niet missen. Zoals altijd is de toegang vrij en kosteloos ook voor niet-leden.

B. Een avondvoordracht die doorgaat op :

donderdag 29 october 1987 om 20u30

in de Conferentiezaal van de V.V.F. Oostende, Dr. Colenstraat 6.

het onderwerp : OOSTENDENAARS IN DE DEENSE AZIATISCHE COMPAGNIE

de spreker : Jan PARMENTIER, licenciaat in de geschiedenis

De heer PARMENTIER bestudeerde de carriere's van de officieren en supercargo's, allen oudgedienden van de Oostendse Compagnie en Oostendenaars, die tussen 1730 en 1747 in dienst van de Deense Aziatische Compagnie hebben gezeild. Enerzijds had hij aandacht voor de beweegredenen om onder Deense vlag te varen en anderzijds of deze Zuidnederlanders erin slaagden fortuin te vergaren.

De heer Jan PARMENTIER is voor onze Kring geen onbekende meer. Verleden jaar bracht hij ons een felgesmaakte voordracht over de Schonamille en de factorij van Bankibazar, een ander epos uit de geschiedenis van de Oostendse Compagnie. Als medewerker aan het Seminarie voor Koloniale en Overzeese Geschiedenis (RUG) is hij een regelmatig kroniekschrijver van bijdragen en mededelingen betreffende de geschiedenis der Nederlanden (BMGN). Hij is geassocieerd lid van de Koninklijke Belgische Marine Academie.

Hij publiceert regelmatig in Deense, Engelse en Belgische

tijdschriften. In het tweede nummer van het gekende MARINERS MIRROR van 1987 verscheen een rijkgestoffeerde bijdrage.

Als een eenvoudig en degelijk spreker weet hij zijn toehoorders op een boeiende wijze de geschiedenis van ons Oostends maritiem verleden bij te brengen. Een voordracht over een nooit eerder behandeld onderwerp dat U als rechtgeaarde Oostendenaar zeker niet moogt missen. Zoals altijd is de toegang vrij en kosteloos ook voor niet leden. Men zegge het voort.

J.B. DREESEN

WELLINGTONRENBAAN

De originele plannen van de oude Wellingtonrenbaan, door architect Alexandre MARCEL, worden bewaard in de dépots van het Museum te CHOLET (dép. Marne & Loire, Fr.).

Wat nog eens aantoont dat op de meest onverwachte plaatsen "Ostendiana" kunnen opduiken !

§ § §

ERRATA

Een grove fout van mij op de fotobladzijde "Oostendse scholen" in het nummer van mei '87 : bij de foto links boven hoort natuurlijk "Schippersstraat" als ondertitel i.p.v. St. Franciscusstraat !

Mea Culpa

Norbert HOSTYN

OOSTENDE EN HET BELGISCH VORSTENHUIS

Toen de Geallieerden op 17 october '18 vernamen dat de Duitse troepen zich uit Oostende hadden teruggetrokken - de eerste Belgische stad die door de Duitsers verlaten werd - kon Koning Albert de Engelse admiraal Roger KEYES ertoe overhalen, Hem en de Koningin met de Engelse destroyer HMS TERMAGANT tot voor Oostende te brengen en Hen met een kleine boot aan wal te zetten. Dit gebeurde en de Koning en Koningin klommen langs een glibberige ijzeren ladder op de kaai. De aanvankelijk ongelovig toekijkende toeschouwers gaven hun "bevrijders" een stormachtig welkom.

Terwijl het Koninklijk paar, samen met Burgemeester en Schepenen, met een glas in de hand, de bevrijding vierden, begonnen de Duitsers de stad te beschieten. De viering werd ijlings onderbroken en de Vorsten vertrokken in alle haast terug naar de TERMAGANT.

Daar de Koning en de Koningin zo spoedig mogelijk terug in De Panne wilden zijn stapten zij samen met Admiraal KEYES over op een snelboot, die aan 40 knopen koers zette naar De Panne. Ongelukkiger wijze verloren ze de escorte uit zicht, kregen motorpech en dreven uren uit het zicht van de kust alvorens ze gered werden.

Dit Oostendse intermezzo haalt Roger KEYES (zoon) aan in zijn boek OUTRAGEOUS FORTUNE uit de herinneringen van zijn vader. Sir Roger KEYES, toendertijd Vice-Admiraal die het commando had over DOVER PATROL en ondermeer de aanval op Zeebrugge leidde.

J.B. DREESEN

OUTRAGEOUS FORTUNE, The tragedy of Leopold III of the Belgians 1901-1941 door Roger KEYES - Secker and Warburg London 1984.

DE VESTINGBOUWKUNDIGE WERKEN VAN OOSTENDE : 1572-1865

door Dr. Ir. P. LOMBAERDE

INLEIDING

De stad Oostende en haar nabije omgeving hebben gedurende de beperkte periode van ca. 300 jaar een militaire functie vervuld. Aanleiding tot de eerste vestingbouwkundige gebastioneerde werken was de keuze van Oostende voor de zijde van de Verenigde Provinciën tegen Spanje en dit vanaf 1572 (1). Tot het midden van de 19de eeuw werden de verschillende vestingwerken die tijdens de belegering van 1601-1604 tot stand kwamen, verder aan de nieuwe eigentijdse noden aangepast.

Vanaf 1865 werden de laatste restanten ervan afgebroken om plaats te maken voor de typische balneaire speculatiebouw, die het beeld van de gehele Belgische kust tot nu toe gaat transformeren. Tijdens de beide wereldoorlogen van 1914-18 en 1940-45 zal deze transformatie bespoedigd worden door de Duitse bezetter die de gehele kustlijn als defensiegebied gaat ombouwen.

Heden valt dan ook nog weinig van het roemrijke verleden van Oostende als vestingstad "in situ" terug te vinden : een gedeelte van een bastion van de begin-negentiende eeuwse verdedigingswerken, thans ingewerkt in het Maria-Hendrikapark, de forten Sinte-Isabella en Sinte-Clara waarvan het profiel nog gedeeltelijk op het terrein zichtbaar is, en ten slotte het vrije unieke en enig in de Nederlanden nog bewaarde fort Napoleon daterend uit het Eerste Keizerrijk.

Het ligt in onze bedoeling om in deze korte bijdrage chronologisch de belangrijkste opeenvolgende vestingwerken van Oostende te bespreken. Daarbij wordt vooral aandacht besteed aan het fort Napoleon.

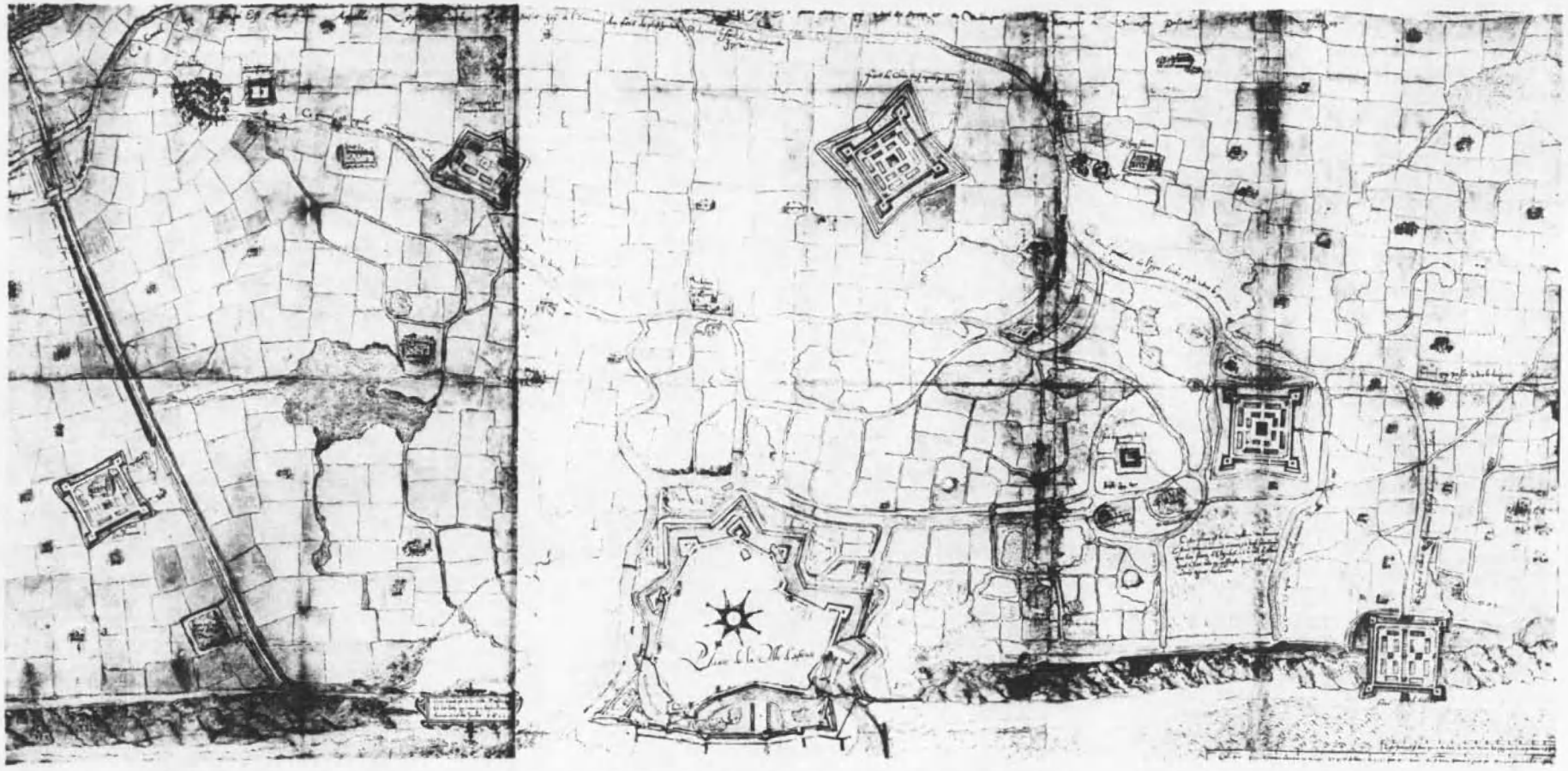
I. VESTINGBOUW TE OOSTENDE TUSSEN 1572 EN 1784

Oostende heeft haar eerste militaire werken pas met de Spaanse oorlogen in de Nederlanden zien verrijzen. Vanaf 1572 werden een aantal palisades met toegangspoorten rondom de reeds bestaande rastervormig aangelegde stad (ca. 1420) opgetrokken (2). In 1578 zouden de eerste bolwerken in hard-aangestampte aarde, vermengd met roggestro en takkebossen door de Oostendenaars samen met de Staatse soldaten worden aangelegd. Na de driedaagse belegering door Alexander FARNESE in 1583 (3), werden o.l.v. Hans de DUUCQ (4), nieuwe vestingwerken aangebracht. Het gehele vestingsysteem zou na 1596 o.l.v. de Staatse kapitein LA CROIX voltooid worden; daartoe werden 1200 soldaten en een aantal ingenieurs ingeschakeld (5).

Deze versterkingen zouden vanaf ca. 1599-1600 ingesloten worden door een ring van gedetacheerde forten, die tijdens het beleg van de stad door generaal SPINOLA (1601-1604), verder zouden uitgebreid worden. Aldus bestonden de vestingbouwkundige werken van Oostende ca. 1600 uit :

A. De gebastioneerde omwalling rond de stad, voorafgegaan door versterkte dijken en een aaneenschakeling van ravelijnen, alle opgetrokken door de Oostendenaars, samen met de Staatse legers

De havenstad was omringd met een nogal grillige opeenvolging van inwaarts- en uitwaartsspringende courtines onderbroken door

Kaart van de vestingstad Oostende en omgeving, getekend door Staatse spionnen op 16 juli 1600.
Links het nieuwe kanaal tussen de kust en Bredene, met opeenvolgend het vroegere fort de Trony, het fort van Bredene, het fort Plassendaele, het nieuwe kanaal van Alexander Farnese, het fort van Audenburgh; bovenaan het zg. kanaal van Ieperliecke, gaande van Plassendaele over Zandvoorde (fort Colombier) over het fort Sinte-Clara naar Snaaskerke. Dit kanaal werd verlengd naar het "eerste en tweede ambacht" langsheen een redoute en het fort Sinte-Isabella. Rechts van Oostende werd naast de mote van een molen het fort De Grote Doost opgericht; een gracht verbond de Sinte-Catharinakreek met de zee. Rechts daarvan het kamp van de Spaanse soldaten en het fort Albrecht. (K.B., K. en P., 538 B).

8 bastions. Een vrij nauwkeurige afbeelding daarvan is terug te vinden in de zg. "Cecil Papers" en is gedateerd 1593. Robert CECIL, graaf van Salisbury, had in 1588 deelgenomen aan vredesonderhandelingen tussen de Engelse gezanten van koningin ELISABETH en deze van Alexander FARNESE, hertog van Parma. Vermoedelijk werden tijdens deze besprekingen die in een legerkamp nabij de Woutermanssluis (6) plaatsvonden, door Engelse spionnen een aantal kaarten van Oostende opgetekend, die nog steeds in het bezit zijn van de huidige markies van Salisbury (7).

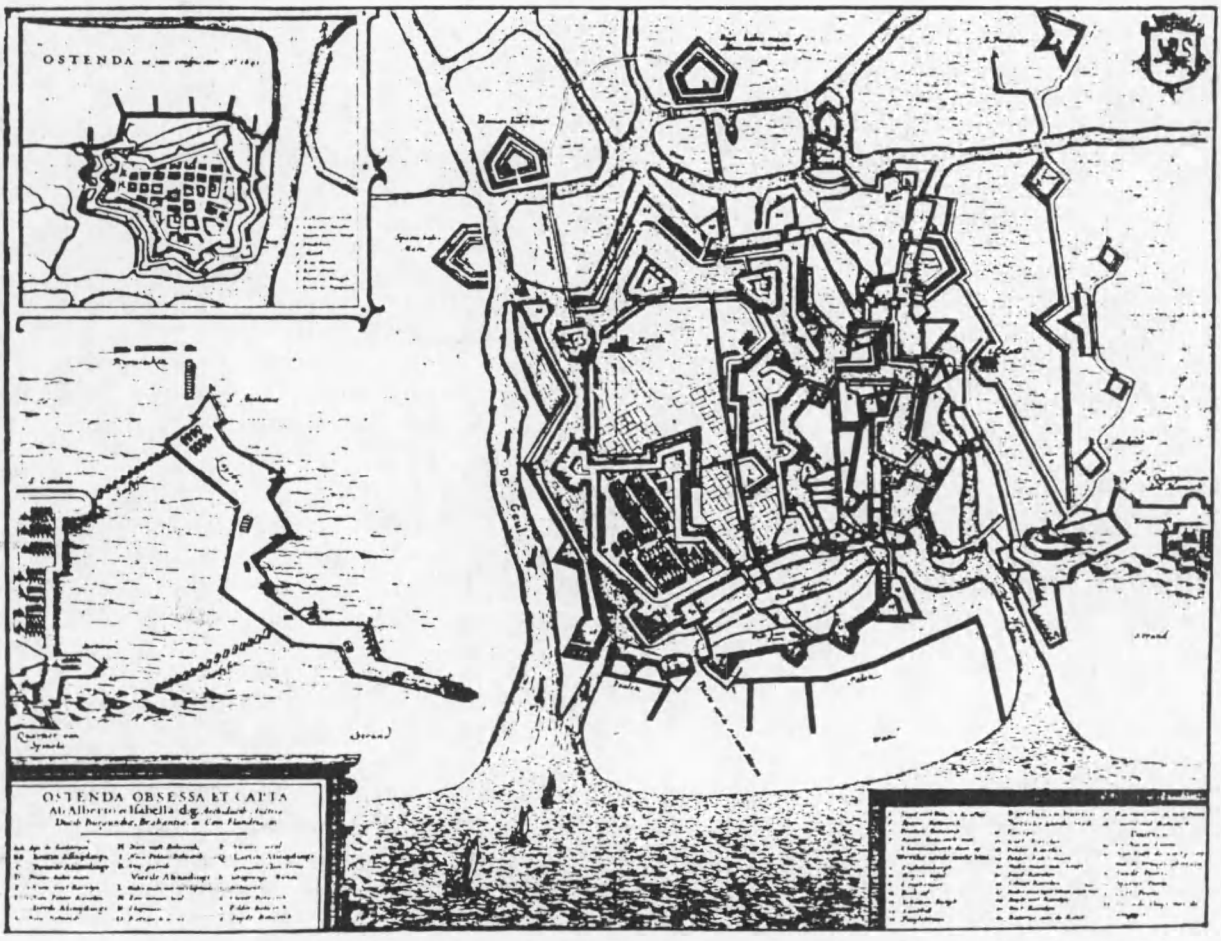
Een tweede met de hand getekende, gekleurd en gedateerd (16 juli 1600) plan van Oostende maakt deel uit van de verzameling van George LEGGE, eerste baron van Dartmouth en voormalig "Master General" van de artillerie van KAREL II en JACOBUS II (8). De gebastioneerde werken zijn nog duidelijk van het oud-italiaanse vestingsysteem, wat betekent dat de bastions relatief klein zijn en de tussenliggende courtines, vooral naar de zijde van de Noordzee, al te lang zijn voor een doeltreffende verdediging. Pas tijdens de 2de helft van de 17de eeuw zal het gehele vestingsysteem een meer regelmatige vorm verkrijgen.

B. De forten en schansen rondom de vestingstad

Vanaf juli 1601 begon aartshertog ALBRECHT met het beleg van de stad Oostende. Ter voorbereiding van dit beleg werden in opeenvolgende fasen een indrukwekkend aantal forten en schansen omheen de stad gebouwd : deze dienden zowel om het Vlaamse binnen land van expeditietochten van de Staatse legertroepen te vrijwaren, als om de stad van buitenaf te isoleren. Daartoe waren reeds vóór 1600 de schansen van Oudenburg, Plassendale en Snaaskerke op 1960 tot 2740 m van Oostende opgetrokken. Dichter bij de stad werden de forten Sint-Albertus, Sinte-Elisabeth (of Isabella), Sinte-Clara en dat van Bredene (dorp) langsheen bevaarbare kreken aangelegd. Deze kreken stonden met elkaar en verder met de steden Brugge en Nieuwpoort in verbinding, zodat de bevoorrading van munitie, levensmiddelen en bouwmaterialen met platte schuiten (plaeten) mogelijk was. In 1600 werden deze forten door prins Maurits van NASSAU veroverd, doch enkele weken daarop door ALBRECHT terug ingenomen. Tussen de forten van Plassendale en Snaaskerke werd een kanaal gegraven. Vanuit Plassendale werd bovendien een nieuw rechtlijnig kanaal aangelegd, dat diende om het fort van Bredene met zwaar munitiemateriaal te bevoorraden.

Het fort Albertus is een vierkante versterking met op de hoeken telkens een klein bastion. De afmetingen van het fort bedragen 210 x 210 m. Het werd opgetrokken op de duinen langsheen de Noordzee ter hoogte van de huidige badplaats Mariakerke. Dwars doorheen het fort liep het Albertusgeleed, voorzien van drie sluizen die het waterdebiet binnen het fort regelden (9). Binnen het fort stonden 12 soldatenlogies en twee munitiedepôts opgesteld. Op 13 november 1601 werd het fort reeds in brand geschoten. Toch bleef het bestaan tot op 1 maart 1782, toen het voor 300 gulden aan kapitein FRANQUIN verkocht werd. Deze regimentskapitein uit Vierset liet het samen met fort Sint-Filippus en met een aantal redouten en wachthuisjes rond de stad afbreken. Het afbraakmateriaal werd hoogst waarschijnlijk aangewend voor de uitbreidingswerken van de stad Oostende vanaf 1783.

Het tweede belangrijke fort, genaamd Sinte-Isabella of Sinte-Elisabeth bestaat nu nog steeds en wordt ingenomen door de vervallen hofstede van Hamilton, gelegen langs de huidige Elisabeth-

Sanderus, de belegering van Oostende (1601-1604) :
met voorstelling van de opeenvolgende afsnijdingen en het Nieuwe Troje

laan (10). Dit fort, nagenoeg even groot als het Albertfort, lag ingesloten tussen de Stynckleet, een zijtak van de Ieperleet en een derde vliet lopende nabij het vroegere Sinte-Katharinagehucht (11). Na de inname van de Schans "de Grote Dorst" (65 x 65 m) dat in handen was van de Oostendse milities, op 15 augustus 1599, kon pas met de bouw van dit fort begonnen worden. De legereenheden van de Spaanse bezetter verbleven in afwachting van de voltooiing van de forten Sinte-Isabella en Sint-Albertus in een legerkamp, gelegen op een geëffend terrein (315 x 360 m) tussen de duinen, de Stynckleet en een verbindingsgracht van de Sinte-Katharinakreek met de zee. Ter hoogte van deze laatste kreek bevond zich de zg. "molenmote" van waaruit de Spaanse legerleiding een strategische positie kon innemen ten overstaan van de zwak verdedigde zuidwestzijde van de stad Oostende.

Een derde belangrijk fort is het zg. "fort Sinte Clara", ca 200 x 200 m groot. Daarvan zijn nog enige sporen zichtbaar op de plaats van het voormalige dorp Stene (op de hoek van de Stuiverstraat en de Zilverlaan) (12). Gezien dit fort niet omringd was met natuurlijke waterlopen, werd rondom de vesting een gracht gegraven, die d.m.v. een kanaaltje in verbinding met de Ieperleet stond. Bovendien werd een glacis aangelegd.

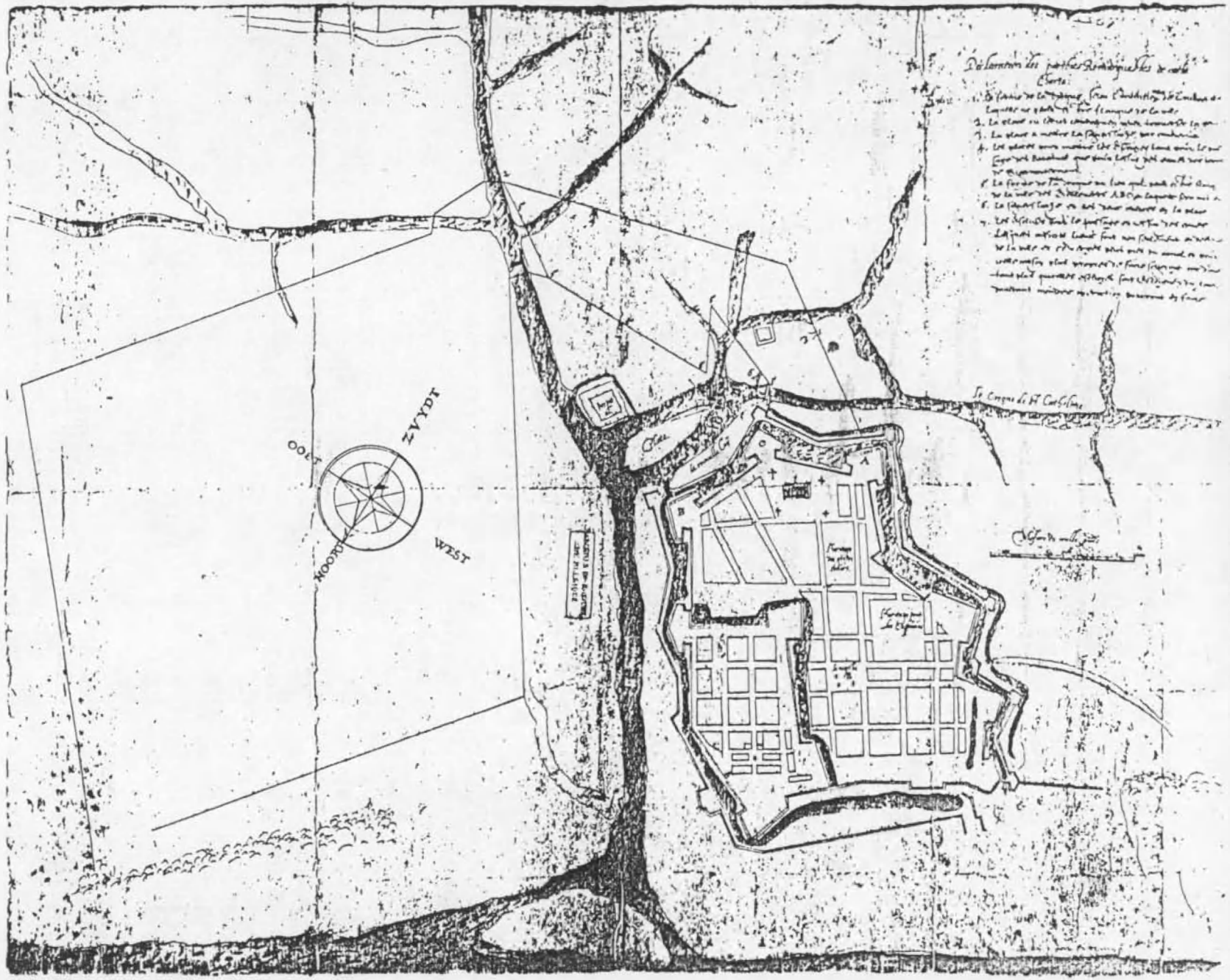
Overige schansen, die tijdens de belegering van 1601-1604 werden opgetrokken en die de kring van afzonderlijke forten en legerkampen steeds dichter bij de belegerde stad deden aansluiten, zijn deze van Sinte-Katharina (een stervierhoek), het fort van Snaaskerke, de Sint-Michielschans (ook fort Colombye genaamd) met een landinwaarts gericht redan, het fort van Bredene (180 X 180 m), en het vooruitgeschoven bolwerk Sint-Filippus t.o.v. de oostelijke zeehavengeul. Om de bevoorrading van de stad langs de westelijke havengeul te verhinderen werd door de Spaanse belegeraar een vooruitgeschoven dijk tot in zee geconstrueerd (13). Daartussen lagen talrijke tijdelijk opgerichte veldwerken en schansen zoals deze van Sint-Franciscus, Sinte-Maria en Sint-Karel (14).

Naarmate de belegering van de stad Oostende ten gunste van de legertroepen van ALBRECHT uitviel, werden in de stad zelf een aantal afsnijdingen verricht, waarvan de belangrijkste tevens de laatste was : daardoor ontstond het zg. "Nieuwe Troje" : een rechthoekig fort met omliggende gracht, vier bolwerken, een stadspoort en een haven. Een prachtige met de hand getekende afbeelding van het geheel van vestingwerken op het ogenblik van de inname van de stad op 21 september 1604 is terug te vinden op het plan van de Bergense geograaf Pierre LEPOIVRE (1546-1626), die als ingenieur reeds in dienst stond van FILIPS II en leerling was van de welgekende ingenieur Francesco PACIOTTO (15). Tijdens de belegering sneuvelden niet minder dan 120.000 soldaten, evenveel aan de zijde van de belegeraars als bij de belegerden (16). Op 24 september 1604 deden de Aartshertogen ALBRECHT en ISABELLA een "blijde intrede" in deze verwoeste stad en spraken de wens uit tot de volledige wederopbouw van Oostende over te gaan.

* * *

Het wederopbouwplan van Oostende werd vermoedelijk door ingenieur Wenceslas COBERGHER (1561-1634) in 1605 getekend (17). In het Algemeen Rijksarchief te Brussel wordt een kopie van dit plan bewaard (18). Volgens deze tekening worden niet alleen de contouren van de oude gebastioneerde stad en van het Nieuwe

Wederopbouwplan voor Oostende (ca 1604) met voorstel tot aanleg van een spuikom.
(A.R.A. Brussel, C.P. 503/92).

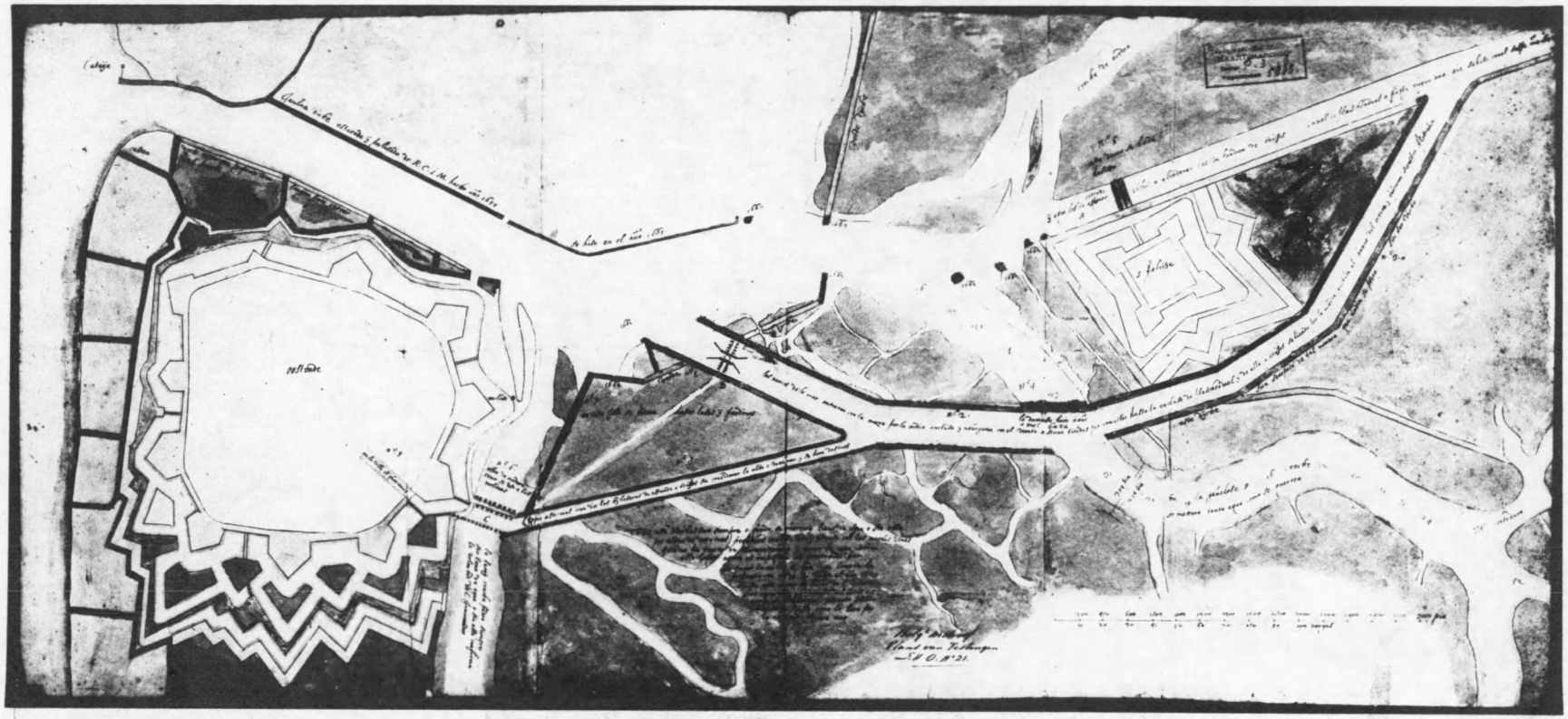

Troje bewaard, maar worden ook de ravelijnen en dijken aan de oost-, zuid- en westzijde behouden. De buitenste stadsversterkingen aan de noordzijde worden vervangen door een eenvoudige dijkkonstructie, daar de voorwaarts gelegen oude haven definitief verdwijnt ten voordele van de binnenhaven gelegen langsheen de "nieuwe kaai" nabij de Brugse poort. De west- en zuidwaarts gelegen bolwerken, ravelijnen en tranchementen, die tijdens de belegering dienst hadden gedaan, werden verwijderd (19). In de stad wordt enkel een gracht, behorende tot de eerste afsnijding behouden. Het rasterpatroon van de oude kavels daterend uit de 15de eeuw, werd hernomen en doorgetrokken tot aan de bolwerken van de Oude Polder en van Helmont. De Westpoort bevindt zich nu tussen twee nieuwe bolwerken. Het regelmatig dambordpatroon geeft echter geen aanzet tot een bijhorende regelmatige gebastioneerde vesting, zoals Simon STEVIN reeds in 1594 in "Sterctenbouwing" aanraadde (20). Wel houdt men nog steeds aan de opstelling van een citadel, rechthoekig en volgens dambordpatroon ingedeeld, die zowel de aanlendende stad als haar omgeving dient te beheersen.

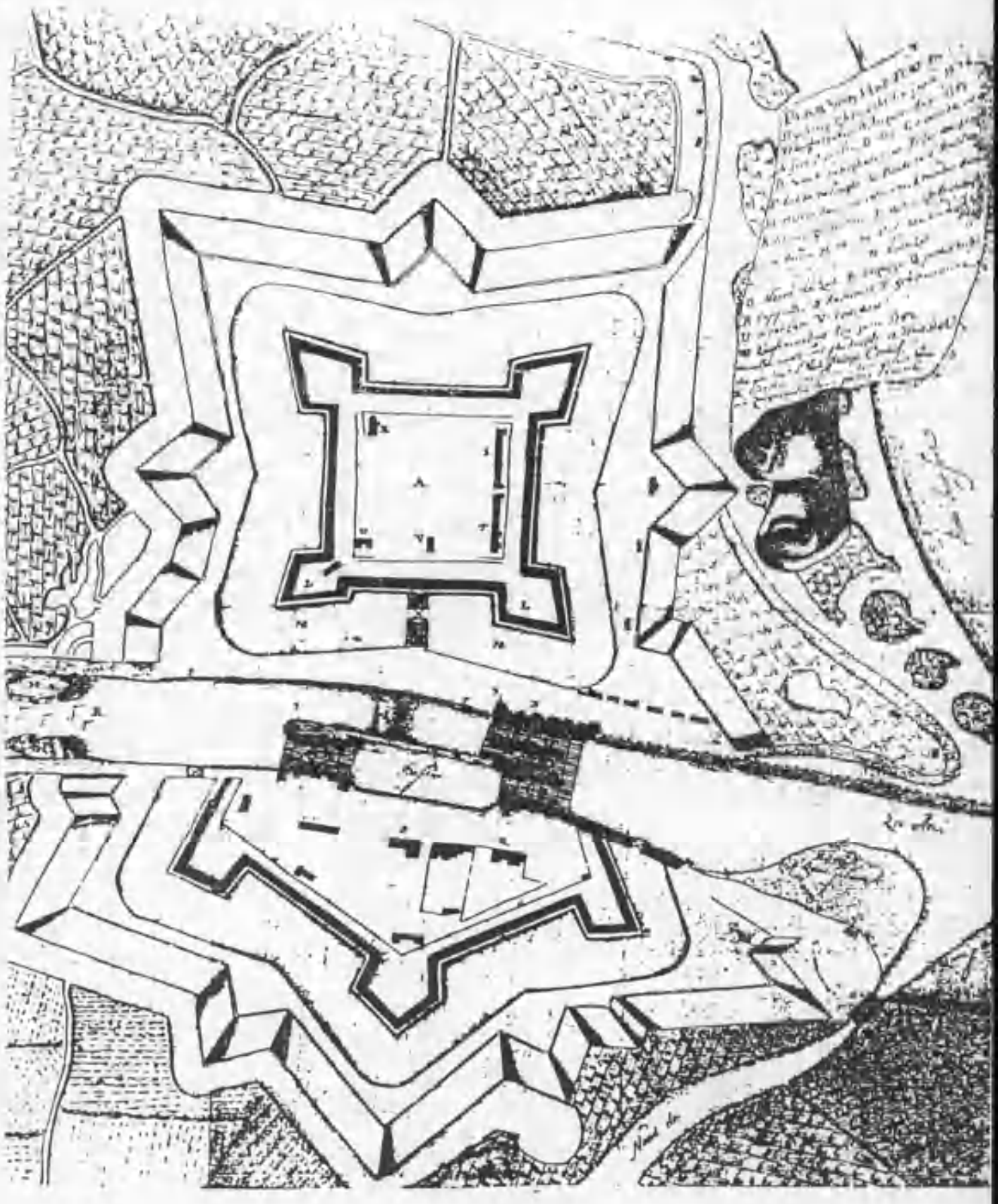
Pas tijdens de tweede helft van de 17de eeuw zou het onregelmatig vestingpatroon met 8 bastions verder uitgebreid worden tot een regelmatige elfhoekig gebastioneerd stelsel (21). Het bolwerk van de Nieuwpolder en de beide aangrenzende courtines van de citadel werden afgebroken, de scheidingsgrachten tussen de stad en de citadel werden opgevuld, de Oostpoort werd tot een vooruitstekend bolwerk omgebouwd, langs de zijde van de Noordzee werd een nieuw bolwerk tussen de Vlammenburch en het Helmont bolwerk toegevoegd en ten slotte werd de gehele zuidzijde heraangelegd en verstevigd met een bijkomend bastion. De zwak verdedigde zijde naar het fort Sint-Albertus en naar het Sinte-Isabellafort toe, werd voorzien van vier nieuwe ravelijnen, drie halve manen, een nieuwe buitengracht met bedekte weg en een uitgestrekte glacis (22).

In 1672-1676 werden de belangrijke sluizen van Slijkens aan de toegang tot het nieuwe kanaal Oostende-Brugge op het gebied van de gemeente Bredene opgericht. Ter verdediging van dit strategisch kunstwerk werd een nieuw verdedigingswerk langs weerszijde van de sluis gebouwd : het fort Sint-Filippus, later voorafgegaan door een gekroond hoornwerk. Het sas van Slijkens, dat in de Gouverneurpolder gelegen was, vormde een sleutelpositie in de aanvoer van materiaal en munitie vanuit Brugge. Het fort Sint-Filippus had een vierkante toren van 165 x 165 m met vier grote bastions op de hoeken. De buitenwerken bestonden uit een gedeeltelijk dubbele natte gracht met twee ravelijnen en een bedekte weg. Binnenin het fort stond het huis van de Gouverneur, omsloten door twee soldatenkwartieren, een magazijn en een kapel, die bediend werd door de paters Kapucijnen. In het kroonwerk gelegen ten noorden van de sluizen, stonden de huizen van de sasmeester, de sasknechten en een aantal herbergen. Middenin prijkte het grote Provinciemagazijn, dat in 1676 plechtig door de landvoogd de VILLAHERMOSA werd ingehuldigd en ter gelegenheid waarvan een versierde steen met de wapens van deze hertog boven de toegangsdeur werd aangebracht. Deze herdenkingsteen bevindt zich thans in de binnenruimte van het fort Napoleon (zie verder).

Een driedimensionale voorstelling van deze vestingwerken is terug te vinden op het reliëfplan van Oostende, dat in 1699 door Franse ingenieurs gemaakt werd en in 1778 werd hersteld (23).

Plan van Oostende met voorstel tot een nieuwe kanaalverbinding tussen de Sint-Catharinakreek en de "fossa Eugenia" met voorstelling van het fort Sint Filippus, ca 1662 (Brussel, A.R.A, C.P. 5565)

Plan van het fort Sint-Filippus (R.A. Oost VI, Gent)
2de helt 18de eeuw

Na het ineenstorten van de sluis van Slijkens op 13 augustus 1752 (wegens de slechte bodemgesteldheid), werden gedeelten van de bastions langs de kanaalzijde geslecht om aldus langs weerszijde van dit kanaal een hogere afdamming aan te brengen (24). Reeds in 1782 werd het gehele bolwerk gesloopt daar het geen duidelijke militaire functie meer had en de materialen nuttig en goedkoop voor de nieuwe uitbreiding van de stad Oostende konden aangewend worden.

Eveneens vanaf 1782 werd het vestingsysteem rondom de oude zeehavenstad gedeeltelijk herzien, doch in functie van de zuidelijke stadsvergroting naar de plannen van ingenieur de BROU (25) :

- de ravelijnen, halve manen en overige buitenwerken aan de zuidwestzijde van de stad werden afgebroken;
- drie bastions en de tussenliggende courtines ter hoogte van de Sinte-Katharinakreek werden geslecht en de nieuwe terreinen verkaveld (26). Deze nieuwe stadsuitbreiding sloot aan bij drie dokken : een herstellingsdok, een nieuw nat dok en de reeds bestaande havenkom (1776). Aan de zuid-oostzijde van deze dokken werd een nieuwe handelsstad gecreëerd, volgens dambordpatroon en begrensd door een eenvoudige ringmuur (27).

II. DE FRANSE PERIODE : 1794-1814

De vestingbouw te Oostende muntte tijdens de Franse periode niet alleen op het gebied van projecttekeningen uit. Vanaf het Jaar 2 (1794) werden o.l.v. kapitein LE SAGE, commandant SAINT-LÉGER, de kapiteins LAVOCAT, DAUTEL, GUILLEY en MAUROY talrijke opmetingen van de bestaande vestingwerken gedaan en nieuwe ontwerpen uitgewerkt. Hun bedoeling bestond er in de oude vestingstad op haar zwakste fronten te versterken :

- aan de zuidzijde werd de nieuwe handelstad voortaan verdedigd door een gebastioneerde omwalling met vier bastions en een ravelijn;
- het plan werd opgevat om ter hoogte van de oude sluis van Slijkens een nieuwe spuikom aan te leggen, beschermd door een nieuwe versterkte sluis;
- een nieuw kroonwerk op de rechteroever van het kanaal Oostende-Brugge diende de haven te beschermen;
- aan de oost- en westzijde van de stad zouden tussen de duinen en de zee twee nieuwe pentagonale forten dienen opgericht te worden.

Deze projecten voor nieuwe vestingwerken bleken aan een reële noodzaak te beantwoorden, gezien reeds op 19 mei 1798 2000 Engelse soldaten o.l.v. admiraal POPHAM op het strand van Bredene landden en van daaruit ongehinderd konden oprukken naar de strategisch belangrijke sluis van Slijkens. Zij werden daarvoor bijgestaan door 37 Britse oorlogsschepen, die vanaf 17 mei het Franse garnizoen (bestaande uit slechts 150 grenadiers) met kanonvuur bestookten. Door een storm werd de Engelse vloot teruggeslagen en konden Franse hulptroepen uit Brugge, Nieuwpoort en Gistel de Engelse expeditie omsingelen (er vielen 500 doden, waaronder 2 Engelse generaals, 70 officieren werden gevangen genomen). Een rechtstreeks gevolg van deze vervaarlijke onderneming was de uitbreiding van het Franse garnizoen tot 20.000 manschappen, en het oprichten van de zg. "Batterie du Musoir" of "Batterie Napoléon" op het oostwaarts gelegen staketsel (1803, o.l.v. generaal DAVOUT).

HET FORT NAPOLEON

Het huidig nog bestaande fort Napoleon, aanvankelijk "Fort Impérial" geheten (28), werd tussen 1810 en 1814 gebouwd, o.l.v. generaal DAVOUT. Daartoe kreeg hij steun van geniekolonel TOUZARD, hoofd van de fortificaties van het Kamp van Brugge (29). Een 500tal Spaanse krijgsgevangenen verrichten de graafwerken; metsers uit eigen streek bouwden het fort zelf. In de herfst van 1811 waren de funderingen tot 85 cm boven de grond voltooid, één jaar later het metselwerk maar het glacis was eind 1814 nog niet voltooid aan de kant van Slijkens.

Het fort bestaat uit een in de duinen gedeeltelijk verzonken vijfhoekige toren met twee verdiepingen (hoogte 10,5 m of 35 Engelse voet) in metselwerk : elke zijmuur is nagenoeg 2,60 m dik en meet 27 m (30 yards). De centrale kern van de toren is open en bevat in het midden een waterput (men behoefde slechts drie voet diep te graven om reeds water te vinden). Rondom deze centrale koker bevinden zich over twee verdiepingen overwelfde kamers : op het gelijkvloers zijn ze bomvrij en dienen ze voor munitiedepot en voedselopslagplaats, de eerste verdieping bestaat uit een aaneenschakeling van soldatenlogies. Ook in de caponnières konden soldaten gelegerd worden, wat het totale aantal te kazerneren soldaten op 300 bracht. Bovendien bood de bedekte weg ruimte voor 150 manschappen.

Rondom het torengebouw loopt een droge gracht (11 m breedte of 33 voet) geflankeerd door vijf caponnières, elk voorzien van 20 schietgaten (30). Daarrond werd een vijfhoekige ringmuur (6,8 m hoog of 20 voet) opgetrokken. Deze constructie deed zowel dienst als bedekte weg dan als steunmuur voor het glacis (helling 1/12), aan zijn landinwaartse zijde breed glooiend zodat de duinen op een afstand van ca 540 m of 600 yards van het fort bleven (31).

Tot na W.O.I. behield het fort zijn militaire functie (32) en werd nadien eigendom van het Ministerie van Openbare Werken. In juli 1976 werd het als monument bij K.B. beschermd. Het is de enige in Europa nog intakt bewaarde vesting uit de Napoleontische tijd (33).

Binnen het fort bevinden zich enkele historisch belangrijke gevelstenen, waaronder een gebeeldhouwde arduinsteen (1,12 m x 1,35 m), bevattende de wapens van de hertog de VILLAHERMOSA. Onderaan deze steen staan twee blokken in witte steen (1,17 m x 0,40 m) waarop gebeiteld staat : "SLants Magazyn". Deze drie merkwaardige stenen zijn afkomstig van het groot Provinciemagazijn, dat in 1676 door de landvoogd de VILLAHERMOSA in het gekroond hoornwerk van het sas van Slijkens plechtig ingehuldigd werd (zie vorige). In 1936 werden deze stenen op de binnenplaats van het fort, dat toen als heemkundig museum dienst deed, aangebracht (34).

DAVOUT had reeds in 1803 het plan opgevat om de zeehavenstad door twee forten, gelegen langs de zee, te beschermen : een oostelijk fort of "Fort Impérial", en een westelijk, het "Fort Royal". Dit laatste werd slechts in 1815 door de Engelsen voltooid en kreeg de naam van Wellingtonfort. In 1811 werden de duinen afgevlakt, hetzelfde jaar nog werd met de funderingswerken en de bouw van de waterciternes begonnen. De bouwwerf lag in 1812 stil, in 1814 moest het gelijkvloers nog overwelfd worden en werd het platform voor het artilleriegeschut aangebracht. Ook

dit fort was vijfhoekig, omringd door een gracht, geflankeerd door vijf caponnières. De bedekte weg werd slechts gedeeltelijk (in de richting van Mariakerke) uitgewerkt. Ook het glacis werd enkel ten volle aan de zuid-oostzijde aangebracht (35).

Op het einde van de 19de eeuw werd het ontmanteld en werden de funderingen mede opgenomen in de constructie van de tribunes van de zg. Wellingtonrenbaan (36).

III. DE HOLLANDSE PERIODE : 1815-1830

Uit het "Generaal Plan der tegenwoordige situatie van de vesting Oostende", getekend in januari 1814 door J.E. VAN GORKUM, majoor bij de Generale Staf van het Koninkrijk der Nederlanden, blijkt dat het Fort Souverein (Napoleon) reeds voltooid was; van het Fort Willem (Wellington) waren nog maar enkel de funderingen gemetst en het voorziene hoornwerk tegenover de handelsdokken valt zelfs niet meer te bespeuren (37). Op een tweede plan, gedateerd 18 september 1814 staat het Fort Willem reeds in zijn voltooide toestand uitgetekend en werd het voorzien van een dijk (760 m) die zich tot aan de voet van een nieuw aan te leggen brilschans, genaamd Frederik, uitstrekte (38). Dit plan van VAN GORKUM bevat bovendien een papillot met voorstel tot constructie van een nieuwe versterking ter hoogte van de sluis te Slijkens : een zeshoekig gebastioneerd fort met drie ravelijnen en een bedekte weg (nooit uitgevoerd). De Hollandse overheid bestudeerde verder het vestingsysteem en de inundatiewerken in hun geheel. De Engelsen hebben onder leiding van WELLINGTON het Fort Willem verder voltooid (vandaar de latere benaming Fort Wellington). Het fort werd in zijn uiteindelijke realisatie (cfr. plans van de vesting Oostende 1816) voorzien van twee platformen, die van elkaar gescheiden waren en onder een asymetrische vorm werden geconcipieerd : twee bastions voorafgegaan door een breed glacis naar Mariakerke toe en als versterkte toegang naar de stad Oostende (39). De voorziene dijk werd niet gebouwd, doch wel een klein rechthoekig reduit met een hoekbastion.

De gebastioneerde stadsversterking werd aan de westzijde met drie nieuwe ravelijnen uitgebreid, aan de zuidzijde met een brilschans. Na 1815 zal het gebastioneerd fort aan de westzijde van de stad geheel afgebroken worden en vervangen worden door een nieuwe vereenvoudigde vestingmuur, voorafgegaan door drie nieuwe ravelijnen. De brilschans Frederik en het bijhorend glacis worden verwijderd. Het terrein tussen de handelsstad en de zuid-oostelijke bastions functioneert als militair fort : een militair hospitaal wordt opgetrokken, een centraal legermagazijn, een kazerne, een poedermagazijn en later nog een magazijn voor de artillerie (in de oude lijnbaan). Het hoornwerk, reeds onder Napoleon tegenover het 1ste handelsdok gepland, was in 1827 voltooid.

IV. DE BELGISCHE PERIODE

Op 20 maart 1865 deelde baron CHAZAL, Minister van Oorlog, aan de senaat mede dat de stad Oostende van haar vestingsfunctie ontheven was, met als gevolg dat het gehele gebastioneerde vestingstelsel tussen 1865 en 1875 werd afgebroken en door een nieuwe stadsuitbreiding werd vervangen (40).

De gebouwen ten zuiden van de Hazegraswijk bleven echter als kazerne functioneren; de bijhorende drie bastions bleven bestaan doch de twee voltooide ravelijnen werden in het toenmalige "Bois

de Boulogne" opgeslorpt. In 1876 kreeg de Duitse landschapsarchitect Edward KEILIG de opdracht de bastions in een globale parkaanleg (het huidige Maria Hendrikapark) te betrekken. Pas in 1888 werd met de werkzaamheden gestart, in 1892 werd het park voltooid (41). Gelijktijdig met deze burgerlijke verfraaiingswerken werd ten zuiden van de Hazegraswijk een nieuwe kazerne opgericht : de huidige Bootsman Jonsenkazerne (42).

NOTEN

1. De eerste gouverneur van Oostende onder het Staatse gezag was de Engelsman Sir John CONWAY.
2. Het is mogelijk dat de oudste vesting rondom Oostende te Bredene voorkwam : een vierkante versterking met vier rondelen op de hoeken; zie K.B. (Brussel), Afd. Kaarten en plannen, IV 10, 125.
3. H. HAESTENS, La nouvelle Troye ou mémorable histoire du Siège d'Ostende, le plus signalé qu'on ait vu en Europe, Leiden, 1615. Alexander FARNESE liet ter hoogte van het fort van Plassendael een kanaal graven.
4. Reeds op 25 april 1579 had de Prins van Oranje een zekere Hans de DUUCQ aangesteld om vestingplannen voor Oostende en Nieuwpoort uit te werken.
5. E. VAN METEREN, Belgische of te Nederlantsche historie van onsen tijden, Delft, 1605, boek 18.
6. Het Woutermansambacht was ten zuiden van de Katharinakreek gelegen en behoorde tot het Brugse Vrije.
7. R. VERBANCK, Rond de forten van Oostende in Ter Cuere, jaarboek 1978, pp.1-28.
8. Cfr. L. DANCKAERT, Negentien Belgische steden in kaart en prent, Brussel, 1968, pp. 72-73.
9. Het Albertusgeleed is een zijtak van het 's heer Woutermansgeleed.
10. Dit fort is eveneens afgebeeld op het plan van 16 juli 1600. Cfr. K.B. Afd. Kaarten en plannen, IV 10.125.
11. G. VANDAMME, De Sinte-Katharinakreek, 10 eeuwen geschiedenis, in De Plate, 11de jg., dec 1982, pp. 206-210.
12. R. VERBANCK, loc. cit.
13. R. LAURENT, De havens aan de kust en aan het Zwin, Brussel, 1986. Zie eveneens ARA (Brussel), Gegr. kaarten en plannen, nr. 443.
14. Id.
15. Francesco PACCIOTTO was de ontwerper van de citadel van Antwerpen.
16. Cfr. R. LANOYE, Oostende's Epos, Oostende, 1981.
17. Vanaf 1605 stond W. COBERGHER in dienst van de Aartshertogen ALBRECHT en ISABELLA. P. LEPOIVRE was vanaf 1610 verbonden aan het Hof van Brussel.
18. ARA, Kaarten en plannen in handschrift, nr. 503.92.
19. P. LOMBAERDE, Het theoretische en praktische aandeel van Simon Stevin en Wenceslas Cobergher bij de heropbouw van Oostende na 1604, in Het Ingenieursblad, 52e jg., 1983, pp. 331-338.
20. S. STEVIN, Sterctenbouwing, Leiden, 1594.
21. ARA, kaarten en plannen, nr. 5565.
22. Een prachtig reliëfplan (5200 x 4000 mm) van de fortificaties en de stad Oostende werd in 1699 door Franse ingenieurs gemaakt en staat thans opgesteld in het Musée de l'Hôtel

National des Invalides te Parijs. Zie D. FARASYN, Oostende, in Belgische steden in reliëf. Plannen opgenomen door Franse militaire ingenieurs : XVIIde-IXIde eeuw, Brussel, 1965, pp. 139-162.

23. Id.
24. Cfr. ARA, kaarten en plannen, inventaris in handschrift, nr. 5569 met bijgevoegde tekening voorstellend de ineenstorting van de sluizen van Slijkens. In 1758 werd meer in oostelijke richting een nieuwe sluis gebouwd.
25. Een eerste project dateert reeds van 1781, maar voorzag nog niet in de afbraak van de 17de eeuwse vestingwerken. ARA, K.P., nr. 2444.
26. ARA, K.P. in handschrift, nr. 2443.
27. Id., nr. 1586.
28. Tijdens de Hollandse periode heette het fort "Souverain", nadien fort "William"; na de Belgische onafhankelijkheid fort Leopold en vanaf 1840, fort Napoleon. Over de Franse periode, zie vooral C. LEMOINE-ISABEAU, Ostende à l'époque française. Travaux de défense et de cartographie (1794-1814), in Belgisch Tijdschrift voor Militaire Geschiedenis, IXI, nr. 6, juni 1972, pp. 495-511.
29. Zie Correspondance du maréchal DAVOUT, dl. 1.
30. ARA, K.P. in handschrift, nr. 5574. Voor een nauwkeurige beschrijving van het fort, zie vooral het Inspectierapport, in november 1815 opgesteld door kapitein GIPPS, royal ingineer. Met dank aan de heer K. VAN DONINCK, die mij hiervan een copie bezorgde.
31. Thans bedekken de duinen het gehele glacis.
32. Zeer gedetailleerde plannen van dit fort zijn deze van de Eerste kapitein ingenieur J.D. PASTEUR. Zie ARA, K.P., nr. 5590 en 5589.
33. Ook het fort van Lillo bevat enkele merkwaardige militaire gebouwen daterend uit het Eerste Keizerrijk.
34. C. LOONTIENS, Le fort Napoléon, son histoire, le musée : catalogue descriptif illustré, Oostende (z.j.).
35. ARA, K.P. nr. 5592 en 5593.
36. Overige belangrijke plannen van dit fort zijn : ARA, K.P., nr. 5575, 5577, 5579.
37. Id., nr. 5574.
38. Id., nr. 5576.
39. Cfr. Plan van de vesting Oostende in het jaar 1816.
40. Zie hierover meer in P. LOMBAERDE, Le problème du démantèlement de la "Place d'Ostende" durant la période 1865-1878, in Neptunus, jg. 30, april 1983, nr. 2, pp. 7-19.
41. H. BARBIER, Tuin- en landschapsarchitect Eduard Keilig (1827-1895), onuitg. verh., HAIR-Antwerpen, 1986, pp. 70-71.
42. Zie A. DIERKENS, Inventaire des cartes, plans et registres divers (fin IXI-début XXe siècle), ARA (Brussel), nr. 1, 64, 113, 114 en 134.

# # # # # #

BIBLIOGRAFIE VAN DOKTER HENRI NOPPE, THALASSOTHERAPEUT (1810-1874)

- Der selbst Arzt in Seebadern. Bruxelles, Grégoir 1846.
- Le médecin de soi-même aux bains de mer. Bruxelles, Grégoir 1846.
- De l'utilité des bains de mer contre les maladies et les infirmités des organes de la vie sexuelle chez la femme et les filles pubères. Bruxelles, 1852.
- Le Manuel Guide des baigneurs à Ostende. Bruxelles, 1852.
- Der Seebadearzt oder vollständiges Handbuch für Badegäste. Bruxelles, Grégoire 1852 - Ostende, Kiessling 1852.
- Recueil d'observations médicales faites à Ostende pendant la saison des bains de mer. Bruxelles.
- Supériorité des bains de mer contre les dérangements de santé de la femme et des filles pubères. Ostende, Daveluy 1856.
- Unerlässliches Handbuch für Badegäste zü Ostende. Ostende, Daveluy 1863.
- Supériorité des bains de mer contre les dérangements de la santé de la femme. Ostende, Daveluy 1860.
- La femme aux bains d'Ostende. Ostende, 1863.
- Guide Baléologique des étrangers aux bains d'Ostende offrant tous les renseignements hygiéniques et médicaux qu'il importe de connaître pendant leur séjour sur le littoral, ainsi que les instructions pratiques exposées avec clarté et précision pour réaliser au bord de la mer les meilleurs résultats possibles au profit de leur santé. Ostende, 1865 - 6e édition.

BRON : Stadsarchief, Oostende, los blad.

# # # # # # # #

JEAN-JACQUES SOENEN

Naar aanleiding van zijn indivuduele tentoonstelling in het Kon. Atheneum te Oostende (mei 1987) werd door de Vereniging van Oud-Leerlingen en Vrienden van het Kon. Atheneum Oostende een fotocatalogus uitgegeven gewijd aan het werk van de Oostendse pers- en kunstfotograaf Jean-Jacques SOENEN (°Westende, 1951).

Het werd een album met 45 reproducties in z/w naar het beste uit het rijke fotooeuvre van J.J.S.

We vermelden hier vooral de Oostendse items, alle op een originele wijze gebracht : Strand en dijk, Oud Kerkhof, Rockfestival, Oostense kunstenaars.....

Eindelijk heeft Oostende een waardige opvolger voor ANTONY. Zijn naam is Jean-Jacques SOENEN.

(catalogus : 300 Fr)

Norbert HOSTYN

OUDE NUMMERS VAN HET TIJDSCHRIFT "DE PLATE" ZIJN TE KOOP IN ONS HEEMMUSEUM

- per stuk : 30 Fr.
- een volledige jaargang (t/m 1984) : 200 Fr

OOSTENDE, 11 AUGUSTUS 1918

Foto: S.A.O

EX LIBRIS : "POUR NOTRE MARINE ET POUR NOS MARINS"

- Perikelen met en op de pakketboten -

door Ivan VAN HYFTE

Nog steeds (lees 7 april 1987) zijn niet alle lijken geborgen, na de desastreuze ramp met de "Herald of Free Entreprise" of in Londen wordt op een gerechterlijk onderzoek gepeild naar de oorzaken en menselijke nalatigheden in dit pijnlijk drama. Het eindrapport zal wellicht verpletterend zijn voor sommige individuen en instanties.

Zowat 80 jaar geleden (1908) schreef een Brussels advocaat, Charles HERVY-COUSIN, een boek dat een alarmkreet was aan het adres van het Ministerie van Spoorwegen, dat de Marine onder zich ressorteerde.

Al gaat hier geen enkele vergelijking met Zeebrugge op, toch waren de rampen met de "British King", het schoolschip, de "Meuse" en de "Cap Juby" voldoende van die aard om zich vragen te stellen over de veiligheid, het personeel, het materieel, de zeewaardigheid....

In zijn tweede deel trekt de auteur keihard van leer tegen toestanden op onze staatspakketboten in Oostende. Onze maritieme wetgeving vindt hij, zowel technisch als sociaal, thuis te horen in een museum voor antikwiteiten. Vooreerst het personeel. Sinds de oprichting van de maildienst, toen 50 jaar geleden, was er voor de officieren niets veranderd. Ondanks de opgedreven snelheid (23 knopen), ondanks 3 overtochten per dag in beide richtingen, ondanks de toegenomen risico's in het Kanaal,waar talrijke visbakken de signalisatie verwaarloosden, was hun soldij, sedert 1850, niet meer aangepast. De evolutie van het provinciestadje naar een mondaine badplaats bracht met zich mee dat hun officiersstatus (kledij, levenswijze...) ook wat wilde ! Toch verdiende een commandant van een luxepakketboot als de "Princesse Elisabeth" niet meer dan 5.500 ₣ per jaar. Op de lijn Antwerpen-Harwich kwam hij met 11.250 ₣ naar huis. De noodzaak om in het residentiële Oostende te wonen en de steeds groter wordende verantwoordelijkheid, bood aan velen weinig perspectieven om deze loopbaan uit te bouwen.

In 1908 waren er voor 10 pakketboten, 1 schoolschip en 1 visserijwachtschip slechts elf kommandanten. De "Princesse Joséphine" spande de kroon met slechts één eerste luitenant aan het commando ! Met de draadloze telegrafie werden officieren soms telegrafisten. Ook aan de basis liet het personeelsgebrek zich gevoelen.

De werktuigkundigen werden gerekruteerd onder de bankwerkers die beroepsschool gelopen hadden. Verre van slecht ! Hun jaarwedde bedroeg 1.400 ₣, wat maximaal 1.800 ₣ werd. Soms staan machinisten 9 jaar (!) op de wachtlijst als adjunct, alvorens een vakante plaats vrijkomt. Een chef-mecanicien start met 2.700 ₣ en eindigt met 4.000 ₣ (+ zee-vergoeding, jaarlijks 300 ₣). Ook de technische vereisten waren toegenomen. Toen de maildienst startte, waren het motoren van 1.500 PK. De "Princesse Elisabeth" ontwikkelde 11.000 PK. Veel hulpmotoren zorgen voor luxe en comfort aan boord : electrische verlichting, verwarming met stoom, nieuwe kranen... Allemaal nieuwe uitdagingen voor de technici. Een herschikking van de hiërarchie en wedde-aanpassing is hier zeker op zijn plaats, vindt de auteur.

Het ondergeschikte personeel op de brug bestaat overwegend uit vissers en mannen van de koopvaardij. Een "mousse" komt als zestienjarige aan de staat en verdient 43 ₣/maand. Na 4 jaar wordt hij matroos en krijgt 104 ₣. Meestal blijven de ex-vissers voor goed, maar de koopvaarders verlaten de job, om na examen, een loopbaan uit te bouwen bij het loodswezen.

Zowel matrozen als stokers, hebben eenmaal getrouwd, een dubbel huishouden en Oostendse gedeputeerden hebben in het parlement reeds aangedrongen op een fincanciële toegemoetkoming. Een onbeduidend verschil in de wedde-barema's werkt niet gunstig op gezag of respect. Zo krijgt de "maître d'équipage", de spil waarrond alles draait, een aanvangswedde van 126 ₣ en maximaal 140 ₣, wat te betreuren is, gezien zijn vakkundige kennis.

En het materieel ? De Belgische pakketboten waren toen in 4 kategorieën onderverdeeld. Op de lijn Calais-Dover waren de slechtste eenheden beter dan onze 3e kategorie (vb. "Princesse Henriette", "Rapide"). Ingenieurs hadden, na 23 jaar intensieve dienst, heel wat desiderata bij mogelijke nieuwbouw en waren op de hoogte van de gebreken in sommige installaties. De ontevreden toerist zal dan ook de concurrentie opzoeken, zelfs al wordt jaarlijks 300.000 ₣ aan publiciteit gespendeerd. "Le Carillon d'Ostende" vindt een verspilling van 150.000 ₣ per boot voor nieuwe verwarmingsketels "incompréhensible". Een andere financieel-zware dobber was het onderhoud. In alle Belgische en buitenlandse compagnieën berust het te dure onderhoud in eigen handen; hier krijgt de privé-sektor 80.000 ₣ schilderwerken per jaar. Het noodzakelijk kalfateren gebeurt in Antwerpen waar met het huurgeld voor de droogdokken beter een eerste Oostendse scheepshelling zou gebouwd worden, in plaats van 12 à 14 maand wachttijd voor deze operatie.

Tenslotte de restaurants. De exploitatie van de buffetten laat veel te wensen over. Terecht klaagt de restauranthouder over de slechte infrastructuur aan boord. De keukens liggen te ver af van de restaurants, zodat schotels, na 50 meter, soms koud op tafel verschijnen. Schrijver herinnert zich dat hij eens 2 uur moest wachten op een bescheiden beafsteak. Op de "Princesse Elisabeth" vergewiste hij zich dat de ijskast naast de verwarmingsketel stond. Veel personeelsleden zijn vreemden, die noch Frans noch Nederlands kennen. Al vlug begrijp je de ongeduldige en wanhopige reiziger die een tolk opzoekt om zijn maal te bestellen. Zowel de distributie als de organisatie moeten op punt gesteld worden. Hier vraagt C. HERVY-COUSIN een staatstussenkomst van 25.000 ₣ voor een hotelier met internationale reputatie die alzo heel wat meer voor mekaar zou kunnen krijgen.

Al met al een weinig rooskleurig terugblikken op een nationale scheepsvaartlijn die jaarlijks kampte met ± 2 miljoen deficiet.

Hieronder vindt U de état-major van onze staatspakketboten op 1 november 1908

PAKKETBOOT	COMMANDANT	1e OFFICIER	2e OFFICIER
Marie-Henriette	BASTIN	LUTENS	ROYON
Leopold II	VAN DEN KERKHOVE	ROMBOUTS	VERLENDE
Pr. Elisabeth	DUBOIS	ROHAERT	DOBBELAERE
Pr. Clementine	DE HOUST	RYEZ	LAUWEREINS
Rapide	SERVAIS	TURLOT	-

PAKKETBOOT	COMMANDANT	1e OFFICIER	2e OFFICIER
Pr. Henriette	DE GRAEVE	COUVREUR	BLY
La Flandre	EBERHARDT	LAROCK	-
Ville de Douvres	TIMMERMANS	GRAYET	CLAES
Prince Albert	COUCKE	DEPIERE	-
Pr. Joséphine	-	CORNELLIE	-

NOG OVER "S.S. OSTENDE"

zie ook tijdschrift "De Plate" nr. 3 maart 1987, blz. 87-68 zelfde onderwerp.

Uit "Memoriaal, de N.V. DEPPE in de twee wereldoorlogen" uitgegeven door de rederij zelf en steunend op de verslagen van de voorvallen, kunnen we het volgende opmaken :

Verlaat New York op 27 december 1942.
17 januari 1943 : te 10 uur doet zich een reusachtige opwelling aan bakboord voor. Twee onderzeese ontploffingen doen zich voor. Om 07.30 uur wordt het schip gestrand op een slijkbodem van Loch Na Latharick.
Op 22 maart 1943 : nieuwe ontploffingen, waarschijnlijk toe te schrijven aan de militaire lading en er breekt brand uit. Schip wordt verlaten. Drie gewonden, twee vermisten : Oscar DA SIVA, olieman en DOS SANTOS TIAGE, stoker.

Louis VANDE CASTEELE

SCHEEPSBOUW TE OOSTENDE

Bij de contacten, die gelegd werden ter gelegenheid van de thematentoonstelling DE BOUW VAN EEN STALEN VISSERSSCHIP, kregen wij de lijst ter beschikking van de schepen die na de tweede wereldoorlog bij BELIARD CRIGHTON gebouwd werden.

Het waren bijna allemaal stalen schepen (uitzondering hierop vormden de mijnenvegers voor de Zeemacht nrs. 147, 148, 149 en 150 die in hout gebouwd werden).

De bouw van stalen schepen werd in 1983 bij deze werf afgesloten. Onder de naam N.V. MERCANTILE-BELIARD werd in dat jaar overgegaan naar de bouw van schepen in polyester.

Wij zijn de heer DEHASSE, ingenieur bij deze werf, zeer dankbaar omdat hij ons deze lijst voor publicatie ter beschikking stelde.

De meeste van onze lezers zullen verwonderd zijn over het grote aantal gebouwde schepen op deze werf en de diversiteit van de opdrachtgevers. Het is eens te meer een blijk van de werkkracht die een Oostendse werf, gedurende vele jaren kon opbrengen. Spijtig dat deze, internationaal gewaardeerde techniek verloren ging.

J.B. DREESEN

+ COULE - GEZONKEN
O RETIRE - GEËSLOOPT

N° de Coupl	Année de Construction	Type	Pavillon	Nom	N° d'immatriculation	N° des Plans	L h.t. m.	L fl. m.	L B.V. m.	L epp m.	B m.	C m.	BRT Belge	NRT Belge
104	1946	Vedette de Pilotage	Belge	—	Adm Belge	B.PM	18,-	16,-	16,-	16,-	4,20	1,50		
105	1946	"	"	—	Adm Belge	B.PM	18,-	16,-	16,-	16,-	4,20	1,50		
106	1946	Chalutier P.2.B	"	Noordende III O	0.320	D.B.1	35,-	32,25	32,41	32,25	6,90	3,60	154,45	58,04
107	1947	" "	"	Victor Billet O	0.311	D.Z.	30,-			27,25	6,50	3,20	112,62	38,77
108	1947	" "	Français	Paul Gufflet	LR.4028	R.P	25,-	22,50		22,-	6,40	3,20		
109	1947	" "	Belge	Belgian Sailor	0.318	ZH 1	40,-	36,25	36,43	36,25	7,30	3,90	185,95	65,81
110	1947	" "	Français	Etoile du Nord	B.2383	CP 1	46,525	44,-	42,24	42,-	8,25	4,70	± 365,-	± 145,-
111	1947	" "	"	Duc de Normandie +	F. 1040	CP 2	46,525	44,-	42,24	42,-	8,25	4,70	± 365,-	± 145,-
112	1948	" "	"	Duperré II	B.2425	CP 3	46,525	44,-	42,24	42,-	8,25	4,70	± 365,-	± 145,-
113	1948	" "	Belge	Noordende II O	0.319	DB 2	35,-	32,25	32,41	32,25	6,90	3,60	154,45	59,70
114	1948	" "	"	Henriette O	0.236	L.P.	35,-	32,25	32,41	32,25	6,90	3,60	154,45	
115	1950	Bateau Phare	"	Wandelaar	Adm.Belge	L.S.1	42,40	37,50	37,50	37,50	7,90	5,90/3,60	419,25	40,52
116	1950	"	"	West Hinder C	Adm.Belge	L.S.2	42,40	37,50	37,50	37,50	7,90	5,90/3,60	419,25	40,52
117	1950	"	"	(réserve) O	Adm.Belge	L.S.3	42,40	37,50	37,50	37,50	7,90	5,90/3,60	419,25	40,52
118	1948	Chalutier P.2.B	"	Laermans +	0.304	M.V.	35,-	32,25	32,41	32,25	6,90	3,60	154,45	60,60
119	1948	" "	"	François Musin	0.305	M.V.	35,-	32,25	32,41	32,25	6,90	3,60	154,45	60,60
120	1949	Remorqueur	Français	Marseillais 1	Marseille	CB 1	26,56	24,525	24,40	24,-	6,80	3,90	± 123,-	± 10,-
121	1949	" "	"	Marseillais 4	Marseille	CB 2	26,56	24,525	24,40	24,-	6,80	3,90	± 123,-	± 10,-
122	1950	Bateau Pilote	Belge	— 3		LB 1	49,70			45,60	8,40	6,15/4,-	499,26	162,15
123	1950	" "	"	— 4		LB 2	49,70			45,60	8,40	6,15/4,-	499,26	162,15
124	1950	" "	"	— 5		LB 3	49,70			45,60	8,40	6,15/4,-	499,26	162,15
125	1948	Chalutier P.2.B	Marocain	El Moujahid	Maroc	SM	35,-	32,25	32,41	32,25	6,90	3,60	154,45	65,10
126	1948	" "	"	Zahime	Maroc	SM	35,-	32,25	32,41	32,25	6,90	3,60	154,45	65,10
127	1950	Remorqueur	Français	Marseillais 3	Marseille	CB 3	26,56	24,525	24,40	24,-	6,80	3,90	± 123,-	± 10,-
128	1950	Barge de 600 Ts	Belge (Congo)	MIKENO	Congo	BO 1	35,-	32,-	32,-	32,-	5,50	2,30		
129	1950	"	"	KARISIMBI	Congo	BO 2	35,-	32,-	32,-	32,-	5,50	2,30		
130	1952	Bateau Courrier	"	Huy	Congo	CO 1	46,50			45,83	9,-	2,-		
131	1952	"	"	Houffalize	Congo	CO 2	46,50			45,83	9,-	2,-		
132	1951	Barge de 850 Ts	"	Marungu	Congo	TA 1	52,775	51,-	51,-	51,-	8,80	3,-		
133	1952	"	"	Muhila	Congo	TA 2	52,775	51,-	51,-	51,-	8,80	3,-		
134	1951	Barge Pontan	"	—	Congo	FO	45,-			45,-	8,10	1,80		
135	1951	Remorqueur Pousseur	"	Nieki	Congo	RF	21,20	21,-	20,20	21,-	4,80	1,50		
136	1952	Baliseur	Belge	Doel	Adm.Belge	BA	27,90			25,60	6,50	2,70		
137	1953	Chalutier P.2.B	"	Belgian Skipper	0.316	ZH 2	48,25	44,-	43,20	43,-	8,10	4,50	348,83	125,42
138	1953	" "	"	John	0.81	PV 1	56,508	52,25	51,40	51,50	9,40	5,25	555,05	236,92
139	1954	Cargo de 3125 Ts/25° A.T.	"	Yzer	Adm. Belge	CM	66,90	62,30		62,-	11,50	7,40	1170,88	621,62
140	1953	Bateau Hydrographe	"	Krankeloon	Adm Belge	SB	26,07			23,50	5,50	2,80	92,84	18,06
141	1953	Cargo de 1185 Ts.	"	Marie Flore	Anvers	AG	67,15	63,-	62,-	62,-	10,-	5,75	899,66	592,94
142	1954	Cargo de 1160 Ts	"	Castor	Anvers	NA 1	70,70	65,50		65,-	10,70	6,-	993,85	689,29
143	1954	"	"	Pollux	Anvers	NA 2	70,70	65,50		65,-	10,70	6,-	993,85	689,29
144	1954	Cargo de 600 Ts	Indonesien	Paliat	Djakarta	IN 1	57,30	51,35		50,-	9,-	3,70	545,21	347,10
145	1954	"	"	Panchan	Djakarta	IN 2	57,30	51,35		50,-	9,-	3,70	545,21	347,10
146	1954	"	"	Pantah	Djakarta	IN 3	57,30	51,35		50,-	9,-	3,70	545,21	347,10
147	1953	Dragueur de Mines	Belge	Rochefort	M. 930	HB 1	44,-	42,40		42,062	8,077			
148	1955	"	"	Knokke	M. 931	HB 2	44,-	42,40		42,062	8,077			

N° de Const	Année de Livraison	Type	Pavillon	Nom	N° d'immatriculation	N° des Plans	L ht m	L fl m	L BV m	L epp m	B m	C m	BRT	NT Belge
149	1955	"	"	Nieuwpoort	M. 932	HB 3	44,-	42.40		42,062	8,077			
150	1955	"	"	Koksijde	M. 933	HB 4	44,-	42,40		42,062	8,077			
151	1956	Remorqueur	"	Zeetijger	Adm. Belge	RM	38,-	35,10		35,10	7,60	3,90	275,4	
152	1954	Barge de 450 Ts	Belge (Congo)	Murumbi	Congo	TA 3	52,775	51,-	51,-	51,-	8,80	3,-	± 160,-	
153	1954	"	"	Mugandja	Congo	TA 4	52,775	51,-	51,-	51,-	8,80	3,-	± 160,-	
154	1954	Remorqueur	"	Célestin Camus	Congo	R.TA	33,50	30,-	29,50	29,50	7,40	3,50		
155	1955	Chalutier P. 2 B	Français	Pierre Barris	B. 2700	GP 1	58,80	54,-	52,70	52,10	9,40	5,32	577,-	
156	1955	" "	"	Commandant Charrot	B. 2705	GP 2	58,80	54,-	52,70	52,10	9,40	5,32	577,-	
157	1956	" "	Belge	Duchesse de Brabant	0.80	PV 2	58,80	54,-	52,70	52,10	9,40	5,32	573,87	191,85
158	1956	" P. 1 B	Français	Joseph Manesse	B. 2720	SP 1	58,80	54,-	52,70	52,10	9,40	5,32	611,01	196,15
159	1956	" P. 2 B	"	Duplelx	B. 2725	AF 1	58,80	54,-	52,70	52,10	9,40	5,32	577,56	190,02
160	1956	" "	Belge (Congo)	René Goeman	0.322	MC 1	40,26	36,25	36,45	36,25	7,30	3,90	219,02	83,74
161	1956	" "	Français	Champlain	B. 2735	AF 2	58,80	54,-	52,70	52,10	9,40	5,32	577,56	190,02
162	1957	" P. 1 B	"	Shamrock III	F. 1146	AL 1	70,925	64,80	63,32	62,50	10,75	5,60	947,66	406,76
163	1957	" P. 2 B	"	La Fayette	B. 2745	HO 1	58,80	54,-	52,70	52,10	9,40	5,32	577,56	190,02
164	1957	" "	"	Nicolas Appert	B. 2755	HO 2	58,80	54,-	52,70	52,10	9,40	5,32	577,56	190,02
165	1958	Dock Sous-Ta.	Belge	—	Adm. Belge	DM	114,-	101,64	-	101,64	25,40	10,90/3,40		
166	1957	Cargo de 1350 Ts	"	Jason	Anvers	NA 3	70,85	65,50	65,20	65,-	10,70	6,-	997,48	697,07
167	1958	Chalutier P. 1 B	Français	Courbet	B. 2785	AF 3	58,80	54,-	52,70	52,10	9,40	5,32	628,25	208,22
168	1958	Dock 1800 Ts	Belge (Congo)	Otraco	Congo	DO	71,20	61,20	-	61,20	21,70	10,80/2,80	4.360,19	4.240,69
169	1958	Chalutier P. 1 B	Français	Pierre	B. 2790	SP 2	58,80	54,-	52,70	52,10	9,40	5,32	628,25	208,22
170	1959	" "	Belge (Congo)	Pierre Stainer	0.328	MC 2	40,39	36,25	36,425	36,25	7,42	3,90	243,10	82,92
171	1959	" "	Français	Margat	B. 2810	SP 3	58,80	54,-	52,70	52,10	9,40	5,32	628,25	208,22
172	1960	" "	Belge	Belgian Lady	0.347	MY 1	50,-	45,70	45,20	45,-	8,60	4,65	414,42	140,16
173	1959	" "	Français	Castelnau	B. 2835	AF 4	58,80	54,-	52,70	52,10	9,40	5,32	619,02	210,57
174	1959	" "	"	Vierge Marie	B. 2834	MB	50,-	45,70	45,20	45,-	8,60	4,65	409,92	134,22
175	1960	" "	Belge	Princesse Marie-Christine	0.85	PV 5	61,-	56,63	55,20	55,50	9,75	5,25	693,57	267,10
176	1960	" "	"	Princes Paola	0.90	PV 4	61,-	56,63	55,20	55,50	9,75	5,25	693,57	267,10
177	1941	Navire à voiles	"	Atalante	Privé	VM 1	25,40	19,25		19,25	5,252/5,60	3,99	68,30	25,34
178	1941	Chalutier P. 1 B	Belge (Congo)	MB 121	0.340	MC 3	46,30	42,-	41,70	42,-	8,20	4,10	342,03	131,93
179	1961	" P. 2 B	Belge	Henri-Jeanine	0.216	LA	41,425	37,70	36,775	37,-	7,90	4,15	280,88	102,89
180	1961	" "	Français	Monique-Andrée	L. 5247	PC 1	41,425	37,70	36,775	37,-	7,90	4,15	280,22	97,36
181	1962	Chal. P. A. Rampe	Belge	Nausicaa	Z. 965	H.V.	70,57	65,50	62,88	65,50	11,50	10,40/3,90	1358,11	703,11
182	1963	Chalutier P. 2 B	Français	Martha	L. 5292	JL 1	46,30	42,-	41,70	42,-	8,30	4,20	356,39	134,22
183	1963	Cargo	Belge	Helmi	Antwerpen	BL 1	83,18	79,235/77,-	76,736/75,70	76,735/75,70	13,20	7,40/5,05	1.525,20	1525/787,20
184	1963	Chalutier P. 2 B	Français	Ludovic-Jago	L. 5308	PC 2	41,425	37,70	36,775	37,-	7,90	4,15	280,22	97,36
185	1964	Cargo	Belge	Hilika	Antwerpen	BL 2	83,18	/77,-	/75,70	/75,70	13,20	7,40/5,05	/1.525,20	1525/787,20
186	1964	Chalutier P. 2 B	Belge	Du Pavel	0.86	CH 1	27,75	25	24,65	24,65	6,65	3,90	147,-	31,38
187	1964	Chalutier "	Français	Marie-Josiane	L. 5353	LOR 1	46,30	42	41,30	42,-	8,30	4,20	353,17	146,05
188	1964	Chalutier "	Français	Anne-Catherine	L. 5349	LOR 2	46,30	42	41,30	42,-	8,30	4,20	353,17	146,05
189	1964	Chalutier "	Français	Julien Quéré	L. 5365	LOR 3	46,30	42	41,30	42,-	8,30	4,20	353,17	146,05
190	1964	Chal. P. A. Poupe	Français	Petit Mousaillon	B. 2960	SP 4	49,75	46,725	44,85	46,725	9,25	4,75	474,72	175,49
191	1964	Chalutier P. 2 B	Français	Atlanta	L. 5401	LOR 4	46,30	42	41,30	42,-	8,30	4,20	353,17	146,05
192	1964	Chalutier P. 2 B	Français	Saint Jude	L. 608	LOR 5	46,30	42	41,30	42,-	8,30	4,20	353,17	146,05
193	1966	Chal. P. A. Rampe	Français	Le Matelot	B. 2980	SP 5	58,26	54,80	52,60	54,80	10,10	8,41/6,32	684,32	341,45
194	1965	Chal. "	Français	Klondyke	B. 2970	NP 1	58,26	54,80	52,60	54,80	10,10	8,41/6,32	684,32	341,45

	N° de Const.	Année de Livraison	Type	Pavillon	Nom	n° d'immatriculation	N° des Plans	L h.t. m.	L fl. m.	L B.V. m.	L epp m.	B m.	C m.	BRT Belge	NRT Belge
	195	1966	Chal. "	Français	Kerolay +	L 5457	PC5	48,90	46,-	44,16	46,-	9,98	8,16/5,95	569,17	207,26
	196	1966	Chal. "	Français	Ludovic-Pierre	L 5426	PC4	48,90	46,-	44,16	46,-	9,95	8,16/5,95	569,17	207,26
	197	1966	Chalutier P.2B	Belge	Rachel	0.128	VD1	28,75	26,-	25,70	26,-	6,80	3,20	130,90	41,01
	198	1966	Chalutier "	Belge	Rosalie	0.134	VD2	28,75	26,-	25,70	26,-	6,80	3,20	130,90	41,01
	199	1967	Chal. P.AR. Rampe	Belge	LANS +	0.288	LA2	42,70	40,50	38,98	40,50	8,90	5,90	418,02	132,22
	200	1967	Chal. "	Français	CAPITAINE COOK	L 5552	PC5	58,26	54,80	52,60	54,80	10,10	8,41/6,11	668,32	275,57
	201	1968	Chalutier P.2B	Belge	OKEANOS	0.147	VD3	28,75	26,-	25,70	26,-	6,80	3,20	130,90	42,34
	202	1969	REMORQUEUR	Belge	WIELINGEN	ZEEBRUGGE	HL1	33,335	30,11	28	28,-	8,72	4,60	270,91	30,36
	203	1969	"	"	JACQUES LETZER	ZEEBRUGGE	HL2	33,335	30,11	28	28,-	8,72	4,60	270,91	30,36
	204	1969	Chalutier P.4B	" (Congo)	MZADI	0.300	MC4	46,30	42,-	41,70	42,-	8,30	4,20	316,99	108,83
	205	1969	Chalutier P.2B	"	RUYSINGEN	N. 708	RA1	25,54	22,80	22,10	22,80	6,40	3,20	110,22	34,35
	206	1969	" "	"	MARDYCK	N. 709	RA2	25,54	22,80	22,10	22,80	6,40	3,20	110,22	34,35
	207	1970	DRAGUE-SUCEUSE	R.D. CONGO	MAYUMBE	BOMA	DRC1	81,30	77,90	75,-	77,60	14,-	6,-	1929,-	575,60
	208	1970	BAC A CLAPETS	ALGERIEN	KALED I	ALGER	BCA1	55,24	55,-	55,-	55,-	10,-	3,40	589,18	373,26
	209	1970	"	"	KALED II	ALGER	BCA2	55,24	55,-	55,-	55,-	10,-	3,40	589,18	373,26
	210	1972	REMORQUEUR	BELGE	WRESTLER	ANTWERPEN	HL3	51,32	48,56	46,60	45,-	10,70	5,73	704,48	40,23
	211	1971	Chalutier P.2B	"	TER YDE	N. 752	RA3	25,54	22,80	22,10	22,80	6,40	3,20	101,78	34,35
	212	1973	DRAGUE SUCEUSE	MAROCAIN	MAMORA	KENITRA	DK1	64,70	64,70	62,112	64,70	12,30	5,40	1376,16	701,87
	213	1972	Chal. P.AR. Rampe	FRANÇAIS	CHARCOT	L 5795	PC6	53,-	55,10	52,90	54,80	10,10	8,41/6,12	668,30	341,01
	214	1972	Chal. " "	"	CAPITAINE CARTIER	L 5796	PC7	53,-	55,10	52,90	54,80	10,10	8,41/6,12	668,30	341,01
	215	1973	Chal. " "	"	LA PEROUSE	L 5797	PC8	53,-	55,10	52,90	54,80	10,10	8,41/6,12	668,30	341,01
	216	1971	PONTON SANNETTE	U.R.S.S.	—	—	PS1	25,-	25,-	25,-	25,-	10,-	2,70	190,68	72,34
	217	1973	Chal. P.AR. Rampe	FRANÇAIS	CAPITAINE BYRON	L 193873	PC9	59,-	55,10	52,98	54,80	10,10	8,41/6,12	668,30	341,01
	218	1975	BATEAU COURRIER "G"	ZAÏRE	GUNGU		CO3	50,-	50,-			12,30	2,-		
	219	1973	Chalutier P.2B	BELGE	RAVELINGEN	N. 40	RA4	25,54	22,80	22,10	22,80	6,40	3,20	103,68	34,34
	220	1974	" "	BELGE	TER STREEP	N. 41	RA5	25,54	22,80	22,10	22,80	6,40	3,20	103,68	34,34
	221	1974	Chal. P.AR. Rampe	FRANÇAIS	CASSARD	L 144683	PC10	52,43	48,30	45,264	47,15	10,60	6,10/8,90	651,01	289,75
	222	1975	"	"	DRAKE	L 144684	PC11	52,43	48,30	45,264	47,15	10,60	6,10/8,90	"	"
	223	1975	"	"	DUGUAY-TROUIN	LO 188541	PC12	52,43	48,30	45,264	47,15	10,60	6,10/8,90	"	"
	224	1976	"	"	BISSON	LO 188542	PC11bis	52,43	48,30	45,264	47,15	10,60	6,10/8,90	"	"
	225	1976	REMORQUEUR	BAHAMA	SAMANO	NASSAU	MT1	3920	28,34	27,10	27,10	10,-	4,8	282,63	28,40
	226	1976	"	"	CECROPS	NASSAU	NT2	30,20	28,34	27,10	27,10	10,-	4,8	282,63	28,40
	227	1976	RAVITAILLEUR	BELGE	OSA OSTEND	ANTWERPEN	AS1	60,-	56,75	55,-	52,50	13,-	6,40	1213,02	635,48
	228	1977	REMORQUEUR	BELGE	UNION THREE	ANTWERPEN	HL4	45,60	42,70	41,644	42,70	11,50	6,10	820,16	110,63
	229	1977	REMORQUEUR	LIECHTENSTEIN	ABEILLE NORMANDIE	PAPEETE	MAR1	66,75	61,65	59,712	61,-	13,-	6,37	1400,68	199,78
	230	1977	"	"	ABEILLE PROVENCE	PAPEETE	MAR2	66,75	61,65	59,712	61,-	13,-	6,37	"	"
	231	1979	DRAGUE SUCEUSE	BELGE	SCHELDE II	ANTWERPEN	DI1	98,43	94,50	91,10	90,80	16,40	8,20	3981,64	2169,13
	232	1981	SPLITHOPPERZUIGER	BELGE	KRANKELOOM	ANTWERPEN	DI2	94,19	89,4(6,25)		88,80	17,36	7,30	3561,64	1983,57
CASCO	233	1979	BOKKENTREILER + RAMP	BELGISCH	MOOIE MEID Z 296	ZEEBRUGGE	WV1	27,89	24,98	23,98	23,98	7,50	3,30	149,72	52,45
CASCO	234	1980	" —	BELGISCH	SATURNUS Z 47	"	WV2	27,89	24,98	23,98	23,98	7,50	3,30	158,89	59,67
	235	1981	POLYVALENT VAARTUIG	BELGISCH	SCHELDEWACHT II	ANTWERPEN	HZ1	27,05	25,35	12,416	24,30	6,10	3,10	138,97	53,59
	236	1983	HOPPERZUIGER	BELGISCH	VLAANDEREN XXI	ZEEBRUGGE	BD1	76,-	74,60		72,50	14,50	5/-	1511,74	1037,44

OOSTENDSE NUMISMATIEK

door Edwin LIETARD

DE VRIJE ZWEMMERS

Een van de oudste en nog steeds bestaande zwemverenigingen die Oostende rijk is werd gesticht in 1933 en kreeg de benaming "De Vrije Zwemmers".

Deze zwemmaatschappij was bij haar stichting en dit tot heden gelegen in het Maria Hendrikapark (beter gekend onder de benaming het Bosje) aan de vijver (Lac) op het "Keuneplein".

Dit plein is begrensd ten noorden door de Cederlaan, langs de oostkant door de Bosweg, ten zuiden en ten westen door de Groendreef. Het is gelegen in een zeer rustiek kader.

De vereniging heeft een geweldig grote bloei gekend in de periode 1960-1970 en heeft in deze periode een massa medailles laten slaan.

Hieronder een beschrijving van een twintigtal medailles van een hele reeks. Deze medailles beginnen enkel vanaf 1959.

1959 MEDAILLE IN VERZILVERD BRONS Ø 50 mm

R. STAD OOSTENDE
Wapenschild van Oostende.

V. 2 lauwertakken in kransvorm met bovenaan een ster en in het midden een tekst in 6 lijnen :
EREPENNING/aangeboden door de/VRIJE ZWEMMERS/ter gelegenheid van haar/25 JAAR BESTAAN/
27-9-1959

Medaille geschonken aan het bestuur van de Vrije Zwemmers door het Stadsbestuur van Oostende.

1959 MEDAILLE IN VERZILVERD NIKKEL Ø 50 mm

R. Zwemmer in aktie en naar rechts gericht.

V. Een tekst in 4 lijnen :
VRIJE ZWEMMERS OOSTENDE/25/JARIG BESTAAN/27 SEPTEMBER 1959

Medaille geschonken aan alle aanwezige leden van de Vrije Zwemmers door het bestuur van de vereniging.

1960 MEDAILLE IN BRONS. Afm. 24/30 mm MET RING

R. Tafereel met zwemmende en duikende personen.

V. In het midden en op een medaillon een tekst in 2 lijnen :
V.Z.O./23.10.1960

Medaille geschonken aan alle deelnemers aan de feestelijkheden gehouden op 23 oktober 1960.

1961 MEDAILLE IN BRONS Ø 50 mm

R. Een duiker in aktie naar rechts gericht.

V. 2 lauwertakken in kransvorm met bovenaan een ster en in het midden een tekst in 4 lijnen :
STAD OOSTENDE/VRIJE/ZWEMMERS/17-9-1961

Geschonken ter gelegenheid van de feestelijkheden gehouden op 17 september 1961.

1962 MEDAILLE IN BRONS Ø 50 mm

R. Zwemmer naar links zwemmend.

V. 2 lauwertakken in kransvorm met bovenaan een ster en in het midden een tekst in 3 lijnen :
STAD OOSTENDE/V.Z.O/21-10-1962

Geschonken aan alle aanwezige leden ter gelegenheid van de feestelijkheden op 21 oktober 1962.

1963 MEDAILLE IN BRONS Ø 50 mm

R. 2 zwemmers in aktie links gericht.

V. 2 lauwertakken in kransvorm met bovenaan een ster en in het midden een tekst in randschrift in 4 lijnen :
STAD OOSTENDE - VRIJE ZWEMMERS. KAMPIOENSCHAP DER VLAANDEREN.
100 m./STREEK/DAMES/1963

Geschonken ter gelegenheid van het Kampioenschap der Vlaanderen, in het bijzonder gegeven aan de dames 100 m. streek.

1963 MEDAILLE IN BRONS Ø 50 mm

R. 2 zwemmers in aktie en links gericht.

V. 2 lauwertakken in kransvorm met bovenaan een ster en in het midden een tekst in 4 lijnen :
STAD OOSTENDE - VRIJE ZWEMMERS. KAMPIOENSCHAP DER VLAANDEREN.
100 m./STREEK KADETTEN/JONGENS/1963

Geschonken ter gelegenheid van het Kampioenschap der Vlaanderen, in het bijzonder gegeven aan de jongens 100 m. streek kadetten.

1963 MEDAILLE IN VERGULD BRONS Ø 50 mm

R. Zwemmer naar links zwemmend.

V. 2 lauwertakken in kransvorm met bovenaan een ster en in het midden een tekst in 6 lijnen :
STAD OOSTENDE/VRIJE/ZWEMMERS/1933-/-1963/-.-27.10.1963-.-/

Medaille geschonken ter gelegenheid van het 30 jarig bestaan van de zwemvereniging.

1963 MEDAILLE IN BRONS Ø 50 mm

R. Wapenschild van Oostende met visschop, drietand anker, visnet en ereteken.
O. DE CLERCK

V. een tekst in 6 lijnen :
STAD OOSTENDE/EREPENNING AANGEBODEN AAN DE/VRIJE ZWEMMERS/
TER GELEGENHEID VAN HAAR/30 JARIG BESTAAN/27-10-1963

Bovenvermelde medaille werd in enkele exemplaren door het Stadsbestuur geschonken aan het bestuur van de Vrije Zwemmers ter herdenking van haar 30 jarig bestaan.

1964 MEDAILLE IN BRONS Ø 49 mm

R. Zwemmer naar links zwemmend.

V. 2 lauwertakken in kransvorm met bovenaan een ster in in het midden een randschrift en een tekst in 5 lijnen :
VRIJE ZWEMMERS. KAMPIOENSCHAP DER VLAANDEREN. M. Reynaert/200 m. streek/pupillen/STAD OOSTENDE/1964/

Geschonken aan Dhr. M. REYNAERT ter gelegenheid van zijn overwinning in de 200 m. streek pupillen in 1964 ter gelegenheid van het Kampioenschap der Vlaanderen.

1965 MEDAILLE IN BRONS Ø 49 mm

R. 2 lauwertakken met er boven een medaillon met een duiker op de springplank naar links gericht.

V. 2 lauwertakken in kransvorm met bovenaan een ster en in het midden een randschrift en een tekst in 2 lijnen :
VRIJE ZWEMMERS. KAMPIOENSCHAP DER VLAANDEREN STAD OOSTENDE/
1965/

Medaille geslagen ter gelegenheid van het Kampioenschap der Vlaanderen in 1965.

1966 MEDAILLE IN VERZILVERD NIKKEL Ø 51 mm

R. Zwemmer links gericht en staande op de springplank.

V. een tekst in 3 lijnen :
STAD OOSTENDE/VRIJE ZWEMMERS/21-8-1966/

Medaille geschonken aan alle deelnemers van de wedstrijd gehouden op 21 augustus 1966.

1966 MEDAILLE IN NIKKEL Ø 30 mm

R. Zwemmer links gericht in duikhouding op de springplank.

V. een tekst in 4 lijnen :
STAD OOSTENDE/VRIJE/ZWEMMERS/21-8-1966/

Geschonken aan alle leden van de Vrije Zwemmers.

1966 MEDAILLE IN VERZILVERD NIKKEL Ø 51 mm

R. Zwemmer naar rechts zwemmend.

V. een tekst in 3 lijnen :
STAD OOSTENDE/VRIJE ZWEMMERS/23-10-1966/

Medaille geschonken ter gelegenheid van de feestelijkheden gehouden op 23 oktober 1966.

1966 MEDAILLE IN NIKKEL Ø 30 mm MET RING

R. Zwemmers in aflossing naar links gericht.

V. een tekst in 4 lijnen :
STAD OOSTENDE/VRIJE/ZWEMMERS/-.-23.10.66-.-/

Idem als hierboven.

1966 MEDAILLE IN NIKKEL Ø 39 mm. MET RING

R. Zwemmer naar links gericht in duikhouding en staande op de startblok.

V. 2 lauwertakken in kransvorm met middenin een tekst in 3 lijnen :
STAD OOSTENDE/VRIJE ZWEMMERS/23-10-66/

Idem als hierboven.

1966 MEDAILLE IN NIKKEL Ø 33 mm. MET RING

R. Zwemmer links gericht in duikhouding en staande op de startblok.

V. 2 lauwertakken in kransvorm met middenin een tekst in 3 lijnen :
STAD OOSTENDE/VRIJE ZWEMMERS/23-10-66/

Idem als hierboven. Zelfde medaille als de vorige doch een kleiner model.

1967 MEDAILLE IN VERZILDERD BRONS Ø 49 mm

R. Vrouw links en man rechts in het veld met op de achtergrond een vuurtoren.

V. 2 lauwertakken in kransvorm met bovenaan een ster en in het midden een tekst in 4 lijnen :
STAD OOSTENDE/VRIJE/ZWEMMERS/-.-11.2.67-.-/

Medaille geschonken aan de wedstrijddeelnemers gehouden op 11 februari 1967.

1967 MEDAILLE IN BRONS Ø 49 mm

R. Vrouw links en man rechts in het veld met op de achtergrond een vuurtoren.

V. 2 lauwertakken in kransvorm met bovenaan een ster en in het midden een tekst in 4 lijnen :
-.-STAD OOSTENDE-.-/VRIJE/ZWEMMERS/11.2.67/

Zelfde medaille als hierboven maar in het brons.

1967 MEDAILLE IN BRONS. Afm. 33/35 mm MET RING

R. WATERPOLO
Links een gezeten vrouw met tak in de linkerhand op de achtergrond een waterpoloploeg in aktie.

V. een tekst in 3 lijnen :
STAD OOSTENDE/VRIJE ZWEMMERS/11.2.67/

Medaille geschonken aan alle aanwezige leden ter gelegenheid van de feestelijkheden op 11 februari 1967.

1967 MEDAILLE IN VERGULD BRONS Ø 30 mm MET RING

R. Zwemmer naar links zwemmend.

V. Een tekst in 4 lijnen :
-.-STAD OOSTENDE-.-/VRIJE ZWEMMERS/20.8.67/

Medaille gemaakt ter gelegenheid van de wedstrijd gehouden op 20 augustus 1967.

1968 MEDAILLE IN BRONS (medaillon) EN KOPER Ø 60 mm

R. Zwemmer naar links zwemmend en dit alles op medaille in het midden rondom versieringen.

V. Tekst in 2 lijnen :
V.Z.O/11-8-68/

Medaille die werd uitgereikt gedurende de wedstrijden die plaats vonden op 11 augustus 1968.

1970 MEDAILLE IN BRONS Ø 49 mm MET BOL EN RING

R. Vrouw links en man rechts in het veld met op de achtergrond een vuurtoren.

V. 2 lauwertakken in kransvorm met bovenaan een ster en in het midden een tekst in 6 lijnen :
STAD OOSTENDE/KAMPIOEN/VAN/VLAANDEREN/1970/VRIJE ZWEMMERS/

Medaille geschonken om het behalen van titel van Kampioen van Vlaanderen te herdenken. Deze titel werd behaald bij de nationale wedstrijden in 1970.

1975 MEDAILLE IN KOPER. Afm. 40/46 mm MET RING

R. Op een medaillon een zwemmer in duikhouding naar rechts gericht en met in de linker bovenhoek een tekst in 2 lijnen : V.Z.O./1975

V. Blank veld.

Medaille geschonken om de feestelijkheden van 1975 te herdenken.

Buiten bovenvermelde medailles werden er nog tientallen andere aangemaakt die hier niet werden vermeld.

LICENCIAATSVERHANDELINGEN K.U. LEUVEN OVER OOSTENDE EN DE KUST-STREEK : 1934-1979/1980

Daar waar in de voorbije jaren tal van titels van studies en licenciaatsverhandelingen uitgaande van de Rijksuniversiteit Gent voorgesteld konden worden, was dat nimmer het geval voor de Katholieke Universiteit van Leuven, omdat gegevens daaromtrent niet voorhanden waren. Door het verschijnen van de studie en volledige inventaris van alle aangeboden "Licenciaatsverhandelingen en doctoraatsproefschriften aangeboden aan de Groep Geschiedenis (1934-1970) en het Departement Geschiedenis (1971-1979/80) van de K.U. Leuven", samengesteld door Leo VAN BUYTEN, wordt het nu mogelijk hierop zicht en overzicht te krijgen.

Wij stellen vast, dat voor de geschiedenis van de kust en Oostende maar heel weinig te rapen valt : enkel een zevental studies kunnen aangestipt worden. In de loop der tachtiger jaren kwam een kentering ten goede aan de universiteiten wat dit studieveld betreft.

Vooraleer per gemeente en zo nodig alfabetisch geordend neer te schrijven welke onze bevindingen zijn, dienen wij de huidige vindplaats van deze verhandelingen te situeren. In theorie wordt één exemplaar in de Centrale Bibliotheek, thans Bibliotheekcentrale (Mgr. Ladeuzeplein 21, 3000 Leuven) gedeponeerd. In het begin van de jaren zeventig geraakte deze gewoonte erg in onbruik; sinds ± 1975 of 1976 is zij hersteld. Afwijkingen van deze regel kwamen in het verleden ook in "normale" jaren voor. Vanaf ca. 1975 werd in het Departement Geschiedenis van de K.U. Leuven (Blijde Inkomstraat 21, 3000 Leuven) per afdeling een verhandelingencollectie opgezet : zij omvat telkens de sindsdien verplicht te deponeren exemplaren en ook giften en depots van oudere licenciaatsverhandelingen.

SIGELS : BIBC : Bibliotheekcentrale
MID : afdeling Middeleeuwen
MOG : afdeling Nieuwe Tijd
HEG : afdeling Hedendaagse Tijd
REF : Referentiezaal van het Faculteitsgebouw Letteren en Wijsbegeert.

BLANKENBERGE

- Ghislain VAN RIE, De visvangst te Blankenberge en te Heist (1713-1793). 1965. Vindplaats : BIBC; MOG.

HEIST

zie : BLANKENBERGE

KUST, Vlaamse

- Fernand POLLENTIER, De krijgsvloot van de katholieke Nederlanden op de Vlaamse kust (1596-1609). 1956. Vindplaats : BIBC; MOG.
- Etienne TAVERNIER, De ontwikkeling van veeteelt en landbouw tussen Ijzer en Zwin van de 11de tot de 14de eeuw. 1947. Vindplaats : BIBC.

OOSTENDE

- Yolande DAVID, Overheidsmaatregelen betreffende de handel van Oostende (1778-1783). 1964. Vindplaats : BIBC; MOG.
- Maurits MESSEYNE, De K.A.J. in de arrondissementen Oostende-Veurne-Diksmuide : geschiedenis van het verbond Oostende (1928-1940). 1971. Vindplaats : HEG.
- Jan WALGRAVE, Het demografisch materiaal van de stad Oostende in de Franse Tijd (1797-1814). 1961. Vindplaats : BIBC.

OOSTENDE COMPAGNIE

- Alfons MARTENS, De invoer van koloniale waren in de zuidelijke Nederlanden ten tijde van de Oostendse Compagnie, 1723-1731. 1962. Vindplaats : BIBC; MOG.

Emiel SMISSAERT

THEMATENTOONSTELLING IN ONS MUSEUM

Vanaf oktober tot eind december loopt in ons museum de thematentoonstelling "Oud Speelgoed".

Het speelgoed, ouder dan ± 1960, omvat allerlei gezelschapsspelen, poppen, treintjes, blikken autootjes, poppenhuisjes, enz. enz.

Het museum is gedurende de maand oktober open op zaterdag van 10u tot 12u.

LET OP : gedurende de maand oktober is het museum de zaterNAMIDDAG NIET open.

De raad van beheer

LIDGELD 1988

Het lidgeld voor het lidmaatschap bij de Heemkring DE PLATE is voor 1987 vastgesteld als volgt :

Aangesloten lid :	350 Fr
Steunend lid :	500 Fr
Beschermend lid (vanaf) :	1.000 Fr

Mogen wij vragen gebruik te maken van het hierbijgevoegd stortingsbulletin.

Belangrijke opmerking

De leden die storten vóór 1 december zullen samen met het decembernummer van het tijdschrift ook de Platekalender 1988 ontvangen. Zoals ieder jaar wordt die kalender ons kosteloos aangeboden door het Grafisch Bedrijf LAMMAING en samengesteld door onze ondervoorzitter de heer Omer VILAIN. Als thema werd dit jaar "OUDE HERBERGEN TE OOSTENDE EN OMGEVING" gekozen.

De leden die storten na 1 december ontvangen de kalender samen met het januarinummer (of eventueel februarinummer) van het tijdschrift.

Jean Pierre Falise

BELANGRIJKE MEDEDELINGEN

1. HERDENKING KUSTSCHILDER EMILE BULCKE

De Raad van Beheer van de Oostendse Heemkring "De Plate" heeft de eer u uit te nodigen tot het bijwonen van de plechtige onthulling van de gedenkplaat Emile BULCKE, aan de gevel van het laatste Oostendse woonhuis van de meester

op zaterdag 31 oktober 1987 om 11 uur

Leon Spilliaertstraat, 55 (nabij het Kon. Atheneum)

° toespraak door de heer August VAN ISEGHEM, Voorzitter van de Heemkring "De Plate"

° toespraak door de heer Roland MAKELBERGE, Schepen van Cultuur

2. Al onze leden zijn van harte welkom tijdens de vernissage van de Bulcke-retrospectieve in het Museum voor Schone Kunsten, Wapenplein, op zaterdag 21 november 1987 om 15 uur.

3. Speciaal voor onze leden zal conservator Norbert HOSTYN in januari een geleide rondgang in de Bulcke-expositie verzorgen. Meer gegevens in een volgend nummer van uw tijdschrift.

IN DIT NUMMER

blz. 235 : N. HOSTYN : Wellingtonrenbaan.
J.B. DREESEN : Oostende en het Belgisch vorstenhuis.

blz. 236 : P. LOMBAERDE : De vestingbouwkundige werken van Oostende : 1572-1865.

blz. 260 : N. HOSTYN : - Bibliografie van dokter Henri Noppe, Thalassotherapeut (1810-1874).
- Jean-Jacques Soenen.

blz. 253 : I. VAN HYFTE : Ex Libris : "Pour notre marine et pour nos marins" - Perikelen met en op de pakketboten.

blz. 255 : L. VANDE CASTEELE : Nog over "S.S. Ostende".
J.B. DREESEN : Scheepsbouw te Oostende.

blz. 259 : E. LIETARD : Oostendse numismatiek.

blz. 263 : E. SMISSAERT : Licenciaatsverhandelingen K.U. Leuven over Oostende en de kuststreek : 1934-1979/1980.

TEKST OVERNAME STEEDS TOEGELATEN MITS BRONOPGAVE

By PERMISSION.

On FRIDAY, *Auguſt* 30, 1782,

will be performed a celebrated Comedy, Called

She Stoops to Conquer,

OR,

The Miſtakes of a Night,

Young Marlow,	Mr. *Frazer.*
Hardcaſtle,	Mr. *Scraggs.*
Haſtings,	Mr. *Fox.*
Sir Charles Marlow,	Mr *Pearſon.*
Diggory,	Mr. *Maidſtone.*
And Tony Lumpkin,	Mr. *Sheen.*
Mrs. Hardcaſtle,	Mrs. *Fox.*
Miſs Neville,	Mrs. *Frazer.*
And Miſs Hardcaſtle,	Miſs *Hope.*

To which will be added

a Favorite HUNTING DUET, Called

How Sweet in the Woodlands

By Mr. and Mrs. FOX.

☞ *begin preciſely at Half paſt Six o'Clock.*

Boxes 3 Schellings, Pit 2 Schell. Gallery 1 Schell.

Mr. OSBORNE humbly hopes no Gentleman will be offended at being refuſed Admittance behind the Scenes.

OSTEND, by J. Rodenbach, Printer and Bookſeller, in the Green-market.

DE PLATE

TIJDSCHRIFT VAN DE OOSTENDSE HEEMKRING "DE PLATE"

Vormings- en ontwikkelingsorganisatie en Permanente Vorming.
Aangesloten bij de KULTURELE RAAD OOSTENDE en het WESTVLAAMS VERBOND VAN KRINGEN VOOR HEEMKUNDE

Statuten gepubliceerd in de Bijlagen tot het Belgisch Staatsblad dd. 1-2 mei 1959, nr. 1931 en gewijzigd volgens de Bijlagen tot het Belgisch Staatsblad dd. 15 mei 1975 nr. 3394 en nr. 3395 en de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad van 4 december 1986 nr. 31023.

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER:	SECRETARIS:	PENNINGMEESTER:	REKENING:
A. VAN ISEGHEM	**J.B. DREESEN**	**J.F. FALISE**	750-9109554-54 of
IJzerstraat 1	Rode Kruisstraat 4	H. Serruyslaan 78/19	000-0788241-19
8400 OOSTENDE	8400 OOSTENDE	8400 OOSTENDE	

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen getekende bijdragen.

JAARGANG 16 **Nr.** 11 november 87

VOOR DE INHOUDSTAFEL VAN DIT NUMMER, ZIE DE LAATSTE BLADZIJDE.

NOVEMBER en EERSTE DECEMBER - ACTIVITEIT

De Oostendse Heemkring "De Plate" heeft de eer en het genoegen zijn leden en belangstellenden uit te nodigen op de hiernavolgende activiteiten.

A. NOVEMBER WANDELVOORDRACHT in de reeks "Ken Uw Stad" op

zaterdag 14 november om 15 uur

Bezoek aan het RIJKSSTATION VOOR ZEEVISSERIJ
Ankerstraat 1, Oostende

onder leiding van de Heer HOVART, Directeur van deze instelling.

Het Rijksstation voor Zeevisserij is een van de vele, voor het groot publiek meestal onbekende instellingen aan onze kust. Waartoe dient deze instelling, wat doet men er ? Vragen die U zullen beantwoord worden bij dit bezoek. De heer HOVART voorstellen zal niet nodig zijn want dat deden wij uitvoerig ter gelegenheid van de zeer gewaardeerde voordracht over het bijgeloof in de visserij die hij ons in september bracht.

Wij komen bijeen om 14u45 voor de hoofdingang van het gebouw in de Ankerstraat (Vuurtorenwijk, links van de grote baan).

Zoals altijd is de deelname kosteloos en zijn ook niet leden van harte welkom.

B. NOVEMBER AVONDVOORDRACHT

Een avondvoordracht op :

donderdag 26 november om 20u30

in de Conferentiezaal van de V.V.F. Oostende, Dr. Colenstraat 6.

het onderwerp : AUGUST STRACKÉ (1846-1935), EEN MERKWAARDIGE OOSTENDSE FIGUUR UIT DE BELLE ÉPOQUE

de spreker : de heer G. BILLIET

August Stracké, een arme Duitse jongen uit Hessen, heeft door zijn bijzondere aanleg, zijn eerlijkheid en zijn energie een verbluffende carrière gemaakt. Van onooglijk kegelzettertje in Mainz bracht hij het in zijn adoptiestad tot een welgesteld

hotelier die zeer goed aangeschreven stond bij vele vorstelijke families in Europa en die o.m. de gunst genoot van Leopold II en van prins Albert.

Over deze merkwaardige figuur en zijn schitterende carrière spreekt de heer Germain BILLIET, effectief lid van onze Kring en geboren Oostendenaar (28.05.1910). Hij is doctor in de klassieke filologie en licenciaat in de Germaanse filologie. Hij is ere-leraar van het Kon. Atheneum Oostende waar hij 39 jaar les heeft gegeven. Sinds 1976 schrijft hij bijdragen voor De Plate (o.a. een diepgaande studie over August Stracké). In 1985 gaf hij een fel gewaardeerde voordracht over "Het Beleg van Oostende 1601-1604".

Als een eenvoudig en degelijk spreker, die zijn onderwerp en zijn taal volledig beheerst, weet hij zijn toehoorders te boeien. Een voordracht die U zeker niet moogt missen. Zoals altijd is de toegang vrij en kosteloos ook voor niet leden.

C. EERSTE ACTIVITEIT IN DECEMBER

JAARLIJKS SOUPER GEVOLGD DOOR DE KLEINKUNSTAVOND die doorgaat op

VRIJDAG 11 DECEMBER 1987 OM 19.00 UUR

in het restaurant van het KONINGINNEHOF (Maria Hendrikapark)

Om 19.00 uur offreert de Kring, bij monde van zijn voorzitter, de heer VAN ISEGHEM, het aperitief.

De menu luidt als volgt :

Preisoep met gebakken korstjes

Kabeljauwfilet op z'n Oostends
met purée en rijst en gepocheerde groenten

Ijscoupe Dame blanche

Moka

Om 21.00 uur optreden van het CAMERLINCKX-KOOR onder leiding van de heer Walter TAECKENS.

Dit gekende koor brengt ons onder de titel

LIEDEREN ALOVER DE ZEE

een dozijn liederen die zij in een zeecantate hebben opgezet. Achtereenvolgens komt het visje, de minnelyriek en de zeeman aan zijn trekken.

De deelname in de kosten voor deze uitstekend geserveerde maaltijd en het prachtig optreden in het mooie kader van het "Laiterietje" bedraagt 550 F (vijhonderd vijftig F) per persoon. Hierin zijn begrepen de prijs voor de maaltijd en het optreden. De drank is hier uiteraard niet bij inbegrepen.

De inschrijvingen gebeuren door storting van de som op rekening
000-0507753-55
Jan Dreesen
Rode Kruisstraat 4 - Oostende
met vermelding : "Deelname aan souper en kleinkunstavond van X personen" en dit voor dinsdag 1 december 1987.

Wij rekenen stellig op uw aanwezigheid en elk zegge het voort.

J.B. DREESEN

MENSLIEVENDHEID IN DE OOSTENDSE REVUES

door Jef KLAUSING

Leonard REYNAARTS (1) was een geboren Gentenaar die eveneens te Antwerpen goed gekend was. Volgens J. VERSTAPPEN (2) werd hij in 1912 gehuldigd in het Antwerpse café-chantant bij Pepino, aan de Offerandestraat. Volgens VERSTAPPEN had REYNAARTS op dat ogenblik reeds twintig jaar lang "het hart van de vrouwen doen trillen".

Leonard speelde en zong mee in de troep van Herrietje VAN DAELE uit Gent die, na de eerste wereldoorlog regelmatig onze stad bezocht om er zijn "Gentse" revues op te voeren.

Leonard REYNAARTS vestigde zich naderhand te Oostende waar hij, volgens geburen uit die tijd, woonde boven de beenhouwerij VAN SIELEGHEM, op de hoek van de Rome- en Amsterdamstraat. Volgens mensen die hem goed gekend hebben zou hij het beroep van timmerman hebben uitgeoefend.

Hoe Leonard te Oostende verzeild geraakte heb ik (nog) niet kunnen uitvissen. Voortgaande op de hierboven aangehaalde gegevens van VERSTAPPEN omtrent zijn huldiging te Antwerpen, moet Leonard rond 1870 geboren zijn. Toen hij zich te Oostende vestigde moest hij bijgevolg rond de vijftig jaar geweest zijn.

° Ø Ø Ø °

Het is wel interessant op te merken dat Oostende een zekere aantrekkingskracht heeft uitgeoefend op café-chantantzangers en lieddichters uit Antwerpen. In 1912 dichtte ene Julien BULLAERT het lied over het vergaan van de "West Hinder" dat in het café-chantant bij "neuze" NEYT, in de Kapellestraat kon aangeleerd worden (3). BULLAERT, in 1877 te Gent geboren, was uitbater van het café-chantant "De Nootschelp" te Antwerpen waar hij in 1922 gevierd werd om zijn 25-jarig jubileum als artiest (4).

Een ander lied uit het Oostendse café-chantant repertorium was het lied "Visscherswee", voorgedragen door het duo RANSART, de woorden waren van een zekere Mijnheer PALIER uit Antwerpen (5).

° Ø Ø Ø °

Om welke reden Leonard zich te Oostende vestigde is me nog niet duidelijk geworden. Mogelijks had hij door zijn herhaald optreden hier met de revues van Herrietje VAN DAELE kennis gemaakt met onze stad en meende hij als timmerman zijn brood te kunnen verdienen bij de wederopbouw van onze door de oorlog sterk geteisterde stad. Vast staat dat hij spelend lid en zelfs toneelmeester werd bij de plaatselijke toneelmaatschappij "Door Ons, Voor Ons", waarvoor hij ook de teksten van de jaarlijkse revue op zijn rekening nam.

In 1953, bij de finale van het "Festival van het Visserslied" in het Hotel "Stella Maris", trad Leonard nog eens op - buiten wedstrijd - met zijn eigen liederen die flink werden meegezongen door de menigte. Hij moet toen om en bij de 80 jaar oud geweest zijn.

Van hem getuigde Camille GEZELLE, die hem zeer goed gekend had (6) : "niettegenstaande zijn gevorderde leeftijd bezocht hij nog dagelijks

de zieken in het hospitaal om door het verkopen van zijn kwinkslagen de mensen wat op te beuren.

° Ø Ø Ø °

De vierde Oostendse revue van de toneelmaatschappij "Door Ons, Voor Ons" werd opgevoerd in 1927, zodat we mogen veronderstellen dat Leonard reeds in 1923 de teksten voor de Oostendse revue nr. 1 van deze maatschappij schreef en voor de opvoering zorgde.

Het is Leonard die, ondermeer, het lied "Op de vismarkt ben ik geboren" in een van zijn revues bracht. Het werd eigenlijk oorspronkelijk geschreven door Henri VAN DAELE, speciaal om gezongen te worden door Helène MARÉCHAL in een van de Gentse revues. De tekst die Leonard in zijn revue bracht wijkt enigszins af van de tekst die Henri VAN DAELE schreef (7).

Uit de toneelmaatschappij "Door Ons, Voor Ons" ontstond op 29 maart 1930 de toneelkring "De Leonard's Vrienden", de stichting gebeurde in het "Hotel de Roulers" te Oostende. Op dat ogenblik telde de kring 37 ereleden en 8 spelende leden waaronder 3 dames. Leonard was vanzelfsprekend de toneelmeester van de groep die zijn naam droeg en was tevens de tekstschrijver van de revues die ze zouden brengen (8).

Wat de juiste reden moet geweest zijn voor het stichten van een afzonderlijke groep heb ik niet kunnen achterhalen. Is er oppositie geweest tegen het feit dat een Gentenaar, oud Antwerpse café-chantant zanger de "baas" begon te spelen in de Oostendse vereniging "Door Ons, Voor Ons" ? En heeft Leonard tengevolge hiervan met zijn "fans" hun eigen toneelvereniging opgericht ? Hierbij valt op te merken dat niemand van het bestuur van "Door Ons, Voor Ons" zetelt in het bestuur van de "Leonard's vrienden".

Dat er ruzie moet geweest zijn in het straatje blijkt eveneens uit een lezersbrief die "De Zeewacht" niet wil publiceren omdat deze niet ondertekend is, maar waarin er insinuaties gemaakt worden op toneelgroepen die hun betalende leden optredens met eigen muzikanten beloven en het tenslotte niet kunnen betalen zodat het bijgevolg een povere vertoning geweest is.

Goed mogelijk dat de "Leonard's vrienden" voor hun eerste optreden geen muzikanten konden vinden omdat ze, bedreigd door de "concurrentie", hun instrumenten niet dierven bespelen bij het eerste optreden van de nieuwe groep.

Wat er van zij, het was de bedoeling van de "Leonard's vrienden" om op 30 oktober 1930 voor de eerste maal voor het voetlicht te komen met de nieuwste pennevrucht van hun schrijver, toneelmeester, speler en zanger, de "Jubel" revue : "Wa ga't zijn ?".

Deze jubelrevue kreeg enkel haar naam door het feit dat ze samenviel met de honderdste verjaardag van het koninkrijk België !

° Ø Ø Ø °

Het goed hart van onze toneelliefhebbers kwam onder meer tot uitdrukking tijdens de stichtingsvergadering van de nieuwe maatschappij "De Leonard's vrienden" : er werd een bedrag van 50 ₣ rondgehaald ten bate van de teringlijders (9).

Maar reeds in 1927 - en heel zeker ook bij andere gelegenheden en optredens - werd de aandacht van de liefdadige Oostendenaars

getrokken op de vreselijke ziekte van toen, de T.B.C.

Een van de vele liefdadigheidsmaatschappijen die Oostende in die tijd telde was die van de "Lustige Zigomars". Voor ieder liefdadig doel waren ze door alle weer en wind in hun eigenaardige tenue op de been met collectebussen. Het kwam zover dat de Oostendenaars de maatschappij een nieuwe titel gaven : "De Lustige SCHOOIERS" !

In een van Leonard's revues kwamen ze op het toneel om uitleg te geven omtrent een van hun liefdadige doelen.

Hieronder laten we nog eens Camille GEZELLE aan het woord (10) : "Het decor schoof open en het toneel veranderde in een ziekenzaal waar enkele tengere jongens halfnaakt rechtop zaten in hun bed. Alles gebeurde onder gedempt licht. Boven de ziekenzaal was de Dood aangebracht die met zijn zeis het leven wegmaaide. En achter de schermen zong men het volgende lied" :

Als bloemen op het veld
Ziet men die arme kleinen
Van het wereldpad verdwijnen
Bleek, zwak en ongesteld.
Voor hen is het dat wij al bedelend verschijnen,
Smekend met dankbaarheid
Uwe liefdadigheid.
O ! wil ze toch gedenken
Die engels zo zoet,
Uw ondersteuning schenken,
't Is immers Belgisch bloed
Dat men wil doen herleven.
Ze zullen U dankbaar zijn
Wil ieder 't zijne geven,
Verzacht hun smart en pijn.

Komt dit lied uit de "jubel" revue ? We zouden het wel kunnen geloven, er is immers sprake van "Belgisch bloed" dat men wil doen herleven....

Wat er ook van zij, in de revue van 1927 (11) kwamen de teringlijders terug op het toneel en werd eveneens beroep gedaan op de liefdadigheid van de toeschouwers. Op de melodie "Million d'Arlequin" (sic) zong Mevrouw BULLAERT het lied : "Vergeet de Teringlijders niet", waarvan Leonard de tekst had verzorgd.

Ziet gij die arme kleine
Hoe mager, bleek, doorschijnend
Hunne weezentjes zijn
Hoe uitgemergeld kwijnen
't Is als de sneeuw voor de zon
Of bloemen geknakt op het veld
Snakken naar nieuwe levensbronnen
Voor hunne longen, deze jongen.

Refrein :

O helpt, ondersteunt en geeft
Opdat de jeugd weer herleeft
Opent uw medelijdend hart
O geeft en lenigt hun smart
Toont dat gij liefdadig zijt
Door uw mildadigheid
Blijf geen hartelooze,
voor Tuberculoozen ! (11)

Maar het waren niet alleen de tuberculozen voor wie Leonard en zijn "vrienden" een bijzonder gevoel van medelijden hadden en opriepen tot mildadigheid, ook de visserij kreeg hun aandacht.

Het tiende tafereel van het eerste bedrijf uit de revue van 1927 was een "tableau vivant". Volgens Camille GEZELLE (12) stelde het toneel het havenhoofd met een zinkende boot tijdens een storm voor. Op het havenhoofd daagt wel hulp op, te vergeefs evenwel, want de schipbreukelingen moest men aan hun lot overlaten.

En intussen zong Leonard zelf, op de melodie van "Le Crédo du Paysan" de woorden van het lied "Visscherswee" dat hij zelf geschreven had (13).

Gevloekte zee met al haar wreede rampen,
Wat al gevaar brengt ze toch niet aan
Waartegen 't menschdom dag'lijks heeft te kampen
Als onderhoud om te kunnen bestaan
De visscher op de wreede woeste baren
Trotseerd (sic) waarlijk met een heldenmoed
Al de storm, al de groote gevaren
Die hij zoo menigmaal bekampen moet.

Refrein :

Menig orkaan komt zijn gezin te krenken
Brengt hem de dood,
Dompelt 't gezin in zware rouw
Wil de slachtoffers der zee toch gedenken
En helpt de arme wees, kom steun de weduwe (bis)

Aldus werd met een lach en een traan de Oostendenaar herinnerd aan het ziekbed van de teringlijders en het droevig bestaan van weduwen en wezen van de vissers die op de zee omgekomen waren.

Of er bij dergelijke gelegenheden nog een omhaling gedaan werd in de zaal kan niet met zekerheid verteld worden, maar het zou me niet verwonderen moest dit het geval geweest zijn en dat er flinke sommen opgehaald werden !

NOTEN

(1) Ook soms geschreven ReynaErts.
(2) J. VERSTAPPEN : Volksleven rond Antwerpse cafe-chantants. (De Nederlanden, Antwerpen 1983).
(3) R. VERBANCK : "Volkse Liedekens". (Jaarboek Ter Cuere, 1979).
(4) J. VERSTAPPEN : op. cit.
(5) R. VERBANCK : op. cit.
(6) "Uit oude Oostendse revues". (Jaarboek Ter Cuere, 1979).
(7) Helène MARÉCHAL : "Een Leven vol Muziek".
(8) De Zeewacht, 5 april 1930.
(9) id.
(10) "Uit oude Oostendse revues" (Jaarboek Ter Cuere, 1979).
(11) Programmaboekje Oostendse Revue "Da's Juuste" (1927).
(12) "Uit oude Oostendse revues". (Jaarboek Ter Cuere, 1979).
(13) Programmaboekje Oostendse Revue "Da's Juuste" (1927).

OOSTENDSE MUZIEKGESCHIEDENIS - XXXVI

DE VASTE DIRIGENTEN VAN HET SYMPHONIEORKEST VAN HET KURSAAL (2)

door Ann CASIER

2. JEAN-BAPTISTE SINGELÉE (1812 - 1875)

De naam van Jean-Baptiste SINGELÉE dook voor het eerst op in de Oostendse kranten bij een liefdadigheidsconcert in het Casino in 1867. Hij verleende daar zijn medewerking als dirigent van het symphonieorkest van het Kursaal en instrumentale falanx (1).

J.B. SINGELÉE werd geboren te Brussel op 25 september 1812. Reeds van jongsaf was hij begaafd en kreeg vioolles van zijn broer. In 1828 werd hij als leerling toegelaten aan het Koninklijk conservatorium van Brussel, leerling bij WÉRY, waar hij reeds in 1829 een eerste prijs behaalde.

Toen trok hij naar Parijs waar hij speelde in de orkesten van tweederangstheaters, onder meer in het Théatre Nautique onder leiding van Chr. L. HANSSENS dat echter failliet ging. Zo zag SINGELÉE zich verplicht bij de Opéra Comique te gaan. Hij was gedurende enkele jaren een der violisten aan het Koninklijk Theater te Brussel, waar hij op 14 oktober 1839 L. MEERTS opvolgde als eerste viool-solo, een plaats die hij gedurende zestien jaar bekleedde (2). Hij dirigeerde achtereenvolgens theaterorkesten van Gent, Antwerpen en Brussel en leidde in laatstgenoemde de concerten van de "Association des artistes-musiciens" (3). Hij volgde te Parijs vioolles bij BAILLOT en bekleedde ook de functie van orkestchef aan het Theater van Marseille en de "Waux-hall" concerten en daarbij nog de concerten van de Jardin Zoölogique te Brussel (4). Hij werd tot orkestchef aan het Casino van Gent benoemd in 1852 (5) en was er nog steeds in 1863 (6).

Hij adopteerde een meisje dat hij opleidde tot violiste. Als componist schreef hij twee vioolconcerti en veel fantasieën met pianobegeleiding onder meer (7) :

- Fantasie élégante sur le Pirate, op. 13 (Mayence & Schott, Brussel)
- Id., op Lucie de Lammermoor, op. 14 (ib.)
- Id., op La part du diable, op. 16 (ib.)
- Id., op La sirène, op. 18 (ib.)
- Id., op Les Mousquetaires de la Reine, op. 21 (ib.)
- Id., op Les Pré-aux-Clercs, op. 24 (ib.)
- Id., op Le val d'Adorre, op. 25 (ib.)

Ook verschenen van hem nog enkele werken, meestal kleine fantasieën, gepubliceerd bij Schott & Katto te Brussel (8). Zijn composities voor viool bedroegen een 150-tal, verder had hij nog ouvertures en zeer opgemerkt werd ook het ballet "Arsène, ou la baguette magique", opgevoerd te Brussel in 1845 (9). Ook de "Fantaisie sur Faust" werd tot zijn beste gerekend en werd dan ook regelmatig uitgevoerd (10). Het eerste programma in Echo d'Ostende afgedrukt, waarin het orkest onder leiding van SINGELÉE optrad, bevatte (14) :

1. Lohengrin, grote mars	R. Wagner
2. Haydée, ouverture	D. Auber
3. Mia cara, polka mazurka	C. Faust
4. Don Carlos, fantaisie	G. Verdi
5. Le voyage en Chine, ouverture	F. Bazin
6. Air varié voor orkest	J. Demersseman
7. Les Huguenots, fantaisie	J.B. Singelée

Hij nam dikwijls deel aan de concerten in het Casino en moest zich dus veelvuldig verplaatsen met het gans orkest.

De Echo d'Ostende vond dat het orkest van SINGELÉE zich wonderwel aan het publiek aanpaste. Ze brachten gekende aria's en melodieën en hadden een uitstekend repertorium. Hij haalde zoveel mogelijk uit zijn orkest en de zeer goede solisten evenals het publiek schonken veel aandacht aan hem (12). "Le Courrier des Bains", de nieuwsjesrubriek in de marge van Echo d'Ostende, meldde dat SINGELÉE een symfonisch repertorium wou laten horen uit de moderne school : ROSSINI, AUBER, GOUNOD, DONIZETTI. Dit was pas echte muziek en kon daarbij rekenen op een schitterende uitvoering (13). Zoals vroeger reeds vermeld, deed SINGELÉE in 1873 het orkest stoppen, midden het concert, wegens teveel kabaal in de zaal (14).

Midden het concertseizoen 1875 moest SINGELÉE vervangen worden wegens ziekte (15) en op 29 september van datzelfde jaar stierf hij na een langdurige ziekte op 63-jarige leeftijd (16). Hij werd begraven op het kerkhof van Schaarbeek op 3 oktober 1875. Het was G. SINKEL die de rouwrede hield en niets dan lovende woorden had voor deze werkzame musicus (17).

Het orkest van het Oostendse Kursaal speelde heel wat fantasieën van hem, meestal geïnspireerd op werken van operacomponisten zoals GOUNOD, MEYERBEER, ROSSINI, WAGNER... Een uitzondering op de regel was de "Fantaisie pastorale sur un thème de L. van Beethoven" voor saxo.

---

(1) E.O., 10.08.1867.
(2) F.J. FETIS, Biographie universelle des musiciens et bibliographie générale de la musique, dl. 8, 2de uitg., 1865, p. 46.
(3) E. GREGOIR, Les artistes musiciens belges aux XVIIIième et au XIXième siècle, Brussel-Parijs, 1885, p. 377.
(4) Id., Galerie biographique des artistes musiciens belges du XVIIIième et du XIXième siècle, Brussel-Antwerpen, 1864, p. 159.
(5) F.J. FETIS, op. cit., p. 46.
(6) E. GREGOIR, Supplément et complément au volume : les artistes musiciens belges au XVIIIième et au XIXième siècle, Brussel-Parijs, 1887, p. 250.
(7) F.J. FETIS, op. cit., p. 46.
(8) E. GREGOIR, Galerie, op. cit., p. 159.
(9) Id., Artistes, op. cit., p. 377.
(10) Riemann Musiklexicon, Personenteil, o.l.v. W. GURLITT, dl. 2, Mainz-Londen, 1961.
(11) E.O., 02.09.1867.
(12) E.O., 30.07.1871.
(13) E.O., 28.07.1872.
(14) E.O., 15.08.1873.
(15) E.O., 16.07.1875.
(16) E.O., 30.09.1875.
(17) E. GREGOIR, Artistes, op. cit., p. 377.

EX LIBRIS : UIT EEN PROVINCIAAL ARCHIEF

door Ivan VANHYFTE

Ambtelijke verslagen of dor-administratieve neerslagen van een of andere openbare zitting zijn niet bepaald vakantieliteratuur. Maar wanneer ze een levendig beeld oproepen of een of andere eigennaam verbinden met een gebeurtenis in je stad, wordt het plots leuk, zelfs met cijfers.

Onze provincie heeft in het rapporteren van zijn acitiviteiten een lange traditie. Hun jaarlijkse "Memoriael administratief der Provincie West-Vlaanderen" mogen nog zo onder een fijn laagje stof zitten, ze bevatten, van kort na de onafhankelijkheid, een rijke schat Ostendiana.

Eén heb ik doorgelicht, namelijk die uit 1848.

Vooreerst de medische sektor. Oostende telde 4 (alle te Brugge) gediplomeerde vroedvrouwen : Antoinette SCHIETS, Jeanne PASSCHIER, Jeanne FOCKEDEY en Jeannette BROUCKXON. Het autonome Stene zelfs één, namelijk Anne GALLIOT. Artsen werden opgesplitst in : A : "Docteurs en médicine" - B : "Docteurs en chirurgie" - C : "Docteurs en l'art des accouchements" - D : "Chirurgiens de ville" - E : "Chirurgiens de campagne". Even hun namen met de corresponderende letter als functie : Henri NOPPE (A-B-C), Adolphe JANSSENS (A-B-C), Guillaume HARTWIG (A), Edouard BLUNDELL (A-B-C), Ferdinand FILLEUL (D), Louis VERHAEGHE (D-E), en Désiré DE JUMNÉ (E). Deze heren, die gevolmachtigd waren om een praktijk uit te oefenen, konden hun patiënten sturen naar 4 apothekers : Louis LANSZWEERT, Charles BOUCHERY, Philippe VERMEULEN en Jacques FREYMAN.

Enkel Brugge en Nieuwpoort (in 1838) hadden een kraamkliniek. 9 steden (waaronder Oostende) en een landelijke gemeente (Damme) konden een beroep doen op de diensten van een burgelijk hospitaal. In 1847 waren er 345 opnamen, waaronder er 273 huiswaarts keerden "par guérison" en er 48 overleden. Ieder kerkhof moest gelegen zijn op het grondgebied zelf van de gemeente. 3 steden (Oostende, Nieuwpoort en Brugge) maakten hierop een uitzondering en hadden een begraafplaats in een nabijgelegen gemeente.

Van een schoolstrijd (cfr. 1879) was nog niets te bespeuren toen het Oostends college in 1848 70 leerlingen telde die les kregen van 7 leraars. In de Zeevaartschool liepen 85 jongens rond waarvan er 11 gediplomeerd werden, dank zij de onverdroten inzet van een VERRAERT en zijn adjunct Jean DOUDE. In de Akademie voor Schone Kunsten waren 112 leerlingen ingeschreven : 35 in "architecture" en 77 in "figures et têtes d 'après gravures".

Ook politiek nam alles nog niet zo'n vaart. De gouverneur stuurde op 24 mei 1848 een lijst van personen die dit jaar kiesbaar waren in de senaat. Op 105 gegadigden waren er 3 Oostendse "propriétaires". Een visser had de mogelijkheden niet om een cijns te betalen wat hem alzo zijn elementair burgerrecht verleende. Reken maar om in de huidige munt. Jacques DERIDDER (°24-2-1762) betaalde 2.116 ₣ en 40 ct, Pierre ROELANDTS (°22-11-1779) 1.107 ₣ 79 ct en Edouard VANDERHEYDE (°31-10-1802) 1.583,63 ₣ om een zetel te veroveren in Brussel.

Wanneer die visser stierf, kreeg zijn weduwe een pensioen van om en bij de 72 ₣; oude zeelui raapten 31 ₣ op en hun vrouwen, eenmaal ouder dan 65 jaar, 8 ₣. Op 116 sloepen zaten 696 zeelui. Niet alleen voor hen, maar ook voor de koopvaardij werd alles

in het werk gesteld om optimaal de voorhaven en de handelsdokken te kunnen binnenvaren. Dit deden ondermeer de Engelsen, Fransen, Denen, Pruisen, Hollanders, Zweden en Noren die samen met Duitsers uit Hamburg, Hannover, Bremen en Mecklemburg, goed waren voor 619 schepen en alzo een internationale allure gaven die sinds de Compagnie en de Vrijhaven niet meer werd geëvenaard. Zout, katoen, suiker, koffie, hout, wijn, vis, linnen, kolen en ijzer werd vooral aangevoerd. Of onze Oostendenaars alzo een graantje van die handel hebben meegepikt !

Doorstoten naar het hinterland kon ook al, via de spoorlijn, die een heel commercieel en industrieel leven op gang schoot. Hele families bedienden en werklui leefden van "den iezerweg". 96.745 reizigers kwamen hier aan, wellicht niet om toeristische redenen. Onder hen zat wel eens een rare snuiter die in één van de 9 Westvlaamse "maisons de dépot et de passage" mocht brommen en waar van allen het meubilair te wensen overliet, behalve in.... Oostende (vermeldt de bron).

Sociale, demografische en ongetwijfeld ekonomische faktoren zullen een rol gespeeld hebben in het bevolkingsaantal van het agrarische West-Vlaanderen. Ziekte (typhys !), plattelandsvlucht en de lok naar het industriële Zuiden werkten schommelend in op de bevolking. Ieper was toen groter dan Oostende ! Ons arrondissement was op één na het kleinste. Op 31 december 1847 woonden er volgens de stadsautoriteiten, 14.400 mensen. 445 zagen het levenslicht, 33 werden doodgeboren en 324 maakten een nieuw jaar niet mee. 103 beloofden het ja-woord en van de 2 Westvlamingen die uit mekaar gingen, was er 1 Oostendenaar. 366 "spoelden" er aan om er te blijven en 323 snoven, om god-weet-wat-voor redenen, een andere lucht.

BOEKBESPREKING

A. FAUCONNIER & P. ROOSE, Het historisch orgel in Vlaanderen, deel IVa : Provincie West-Vlaanderen (Arrondissementen Brugge en Oostende), Brussel (Bestuur voor Monumenten en Landschappen), 1986.

"De Plate" heeft in het verleden reeds een grote inspanning geleverd op gebied van de historiografie van de orgels die in gebruik zijn of waren in kerken en openbare gebouwen binnen de grenzen van "groot-Oostende", nl. de vele bijdragen van Robert HOSTYN en de occasionele bijdragen door J.P. FELIX en Norbert HOSTYN.

Nu verscheen een officiële inventaris van wat er momenteel aan pijporgels bestaat in alle PAROCHIEKERKEN van de arrondissementen Brugge en Oostende. Een boekdeel dat kadert in een reeks die mettertijd het hele Vlaamse gewest zal omvatten. Uiteraard is dit boeiende lectuur voor de kenners, ietwat technisch misschien voor de leek.

In de delen die Oostende betreffen citeren de beide auters in hun literatuuropgave heel vaak de bijdragen in "De Plate" ! Het stemt me als voorzitter dan ook tot fierheid dat "De Plate" ook van uit organologische hoek gewaardeerd wordt !

Uiteraard is dit boek aanwezig in het fonds "Ostendiana" van de Stedelijke Openbare Bibliotheek. Het is te bestellen à 650 Bf bij het Bestuur voor Monumenten en Landschappen, Belliardstraat 14-18, 1040 Brussel.

August VAN ISEGHEM

MEER OVER HET ONTSTAAN VAN DE SINTE-CATHARINA PAROCHIE

door Jan DREESEN

Toen we voor enkele jaren het boek over de Sinte-Godelieveparochie uitgaven, situeerden we het ontstaan van haar voorganger de Sinte-Catharinaparochie in 1265. Hiervoor baseerden we ons op de oudste vermelding zoals die voorkwam in de "Toponomie" van DE FLOU.

DE FLOU refereerde naar twee teksten, een Franse en een Latijnse. De Franse tekst, die in feite een vertaling was van de oorspronkelijke Latijnse tekst, kwam voor in de "INVENTAIRE GODEFROY" (blz. 567) een stuk uit de "INVENTAIRE ANALYTIQUE ET CRONOLOGIQUE DES ARCHIVES DE LA CHAMBRE DES COMPTES A LILLE (Paris-Lille 1865, un volume, en 4°). De Latijnse tekst kwam voor in FRAGMENTA, een uitgave die in de twee helft van de vorige eeuw te Brugge verscheen en waarin voornamelijk teksten voorkwamen met betrekking tot de geschiedenis van West-Vlaanderen.

In de twee teksten bevestigde Margareta, gravin van Vlaanderen, in december 1265, de koop gedaan door de abdij van Vicoigne jegens Diederik van Beveren, kasteelheer van Diksmuide, van de tienden en hun toebehoren van Bredene en Sinte Catharina.

Bij een nauwkeurige lezing van de twee teksten blijkt dat deze koop gebeurde toen Ferrand van Portugal, echtgenoot van Johanna, zuster van Margareta, gevangen zat. De gevangenschap van Ferrand van Portugal duurde van 27 juli 1214 tot omtrent Kerstdag 1226. Het was dus in die periode dat Diederik, heer van Beveren, de tienden van Bredene en Sinte Catharina verkocht aan de Vicogne-abdij.

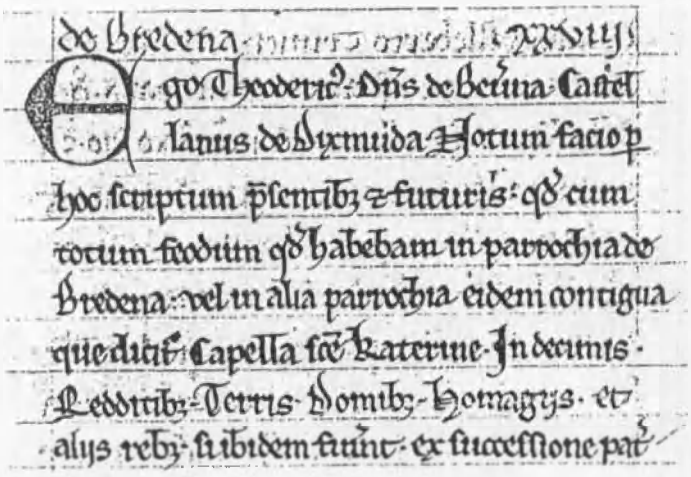
In zijn monumentaal werk "DE VLAAMSE ADEL VOOR 1300" (deel 1, blz. 355 uitgegeven 1968) spreekt Dr. E. WARLOP over de financieële moeilijkheden die sommige Vlaamse edelen in die tijd hadden. Normale verplichtingen, militaire expeditïes, overdreven weelderige en losbandige levenswijze en slecht beheer van de familiegoederen veroorzaakte omstreeks 1200 een chronische geldnood bij de Vlaamse adel. Om hieraan te verhelpen begonnen zij te verpanden en te verkopen. Eerst tienden en kleine rechten, dikwijls met een welbepaald doel. Dr. WARLOP citeert hierbij als voorbeeld, hoe Diederik III van Beveren, burggraaf van Diksmuide, in 1222 een tiende en andere goederen verkocht die hij in Bredene en Knokke in leen hield van Gotfried, heer van Schoten en Breda, aan de abdij van Vicoigne voor 3640 ponden vlaamse. Een deel van de som was bestemd om als bruidschat meegegeven te worden aan zijn zusters in plaats van het deel van de vaderlijke erfgoederen dat hen toekwam. Het gaat hier dus ook over de voordien reeds aangehaalde verkoop van grond door Diederik van Beveren.

Dr. WARLOP, meende in zijn boek, dat het hier om de parochie Sinte-Catharina-ten-Knokke ging. Het is daarom dat hij in zijn tekst spreekt van "te Bredene en te Knokke".

Dank zij historicus Maurice COORNAERT werd deze misvatting rechtgezet. Volgens hem werd de parochie Knokke, en meegaande Sinte-Catharina-ten-Knokke kapel, eerst in 1253 van de oorspronkelijke parochie Koudekerke afgescheiden, wat maakt dat in 1222 de kapel van Sinte-Catharina-ten-Knokke, indien ze toen reeds bestond, nog aan de parochie Koudekerke ondergeschikt was. Op basis van een nauwkeuriger vertaling van de Latijnse tekst van de verkoopacte kwam hij tot het besluit dat de "Capilla Sancte Katerine",

waarvan sprake en die aan Bredene paalde, alleen maar Sinte-Catharina bij Oostende kon zijn.

De tekst van deze verkoop komt voor in een acte in de CARTULAIRE DE L'ABBAYE DE VICOIGNE (coté 59 H 96). Deze acte is gedateerd "augustus 1222". Wij geven, hiernavolgende, een reproductie van de passage uit de originele tekst waarin er sprake is van de kapel van Sinte-Catharina.

De vertaling luidt : Ik, Diederik, heer van Beveren, burggraaf van Diksmuide enz... heel het leen dat ik bezat in de Parochie Bredene en in een ander daaraan palende parochie die Sinte-Catharinakapel wordt genoemd....

Dit is, voor het ogenblik, de oudste geschreven vermelding van de voorgangster van onze parochie. In zijn bijdrage tot de "HISTORISCHE GEOGRAFIE VAN HET WESTVRIJE" (Tijdschrift WESTVLAAMSE ARCHEOLOGICA, 1ste jaargang 1985) schrijft Maurice COORNAERT, sprekende over de parochies in s' Heer Woutermansambacht : .... Nadat de gewonnen grond onder de belangstellenden verdeeld was, begonnen deze hun percelen te ontginnen en te bewerken. De uitbating kon echter niet gebeuren zonder het bouwen van hoeven. Naarmate vervolgens de bevolking aangroeide stichtte men, van de aangrenzende Zandstreek uit, nieuwe parochies. Hoewel Zandvoorde pas in 1249 uit de geschreven bronnen opduikt (DE FLOU - 1914-32 XVIII blz. 282) geloven we toch dat dit dorp uit Woutermansambacht de oudste parochie vormde. Zandvoorde staat 2,5 km ten noordwesten van Oudenburg en kwam waarschijnlijk uit die parochie voort.

Vermoedelijk is Sinte-Catharina als eerste dochterparochie uit Zandvoorde afgesplitst. Dit dorp ontstond op de zuidoever van de Terstreepvliet circa 5 km ten noordwesten van Zandvoorde. De parochie CAPELLA SANCTA CATHARINA verschijnt in 1222 (WARLOP 1968 blz. 355 en COORNAERT 1974 blz. 391). Om de genoemde parochie te onderscheiden van St-Katerina bij Assebroek en St-Katerina buiten Damme gaf men haar een bijzondere bepaling SINTE-CATHARINA-WEST (Fonds Burg, Brugge 1365 f. 2620 en 2720)....

Tot daar Maurice COORNAERT.

Dus SINTE-CATHARINA-WEST bestond als zelfstandige parochie in 1222 en waarschijnlijk reeds vroeger. Dit brengt ons meteen dicht bij het ontstaan van de parochie Oostende, die vermoedelijk omstreeks 1200 werd gesticht, waarschijnlijk op grondgebied dat oorspronkelijk het noordelijk deel van de parochie Sinte-Catharina-West vormde.

JAN DE CLERCK. KUNSTSCHILDER (3)

door Norbert HOSTYN

1908

Deelname aan het zomersalon 1908 in het Oostendse Kursaal. Volgens de chroniqueur van "La Saison d'Ostende" vielen DE CLERCK's "Sous-bois te Spa" en "Steegje te Oostende" bijzonder in de smaak van het publiek (1). "La Saison d'Ostende" oordeelde overigens bijzonder gunstig over Jan DE CLERCK (2) :

> Ce n'est pas seulement par l'ensemble d'initiatives rassemblées sous ce nom et dont l'honneur immense revient à la Directions des Bains et à Edmond PICARD, qu'Ostende s'affirme "Centre d'Art" : les expositions ouvertes au Kursaal, au Continental et au Splendid hôtel, témoignent de l'activité de nos si remarquables peintres ostendais. En examinant de près leurs nombreuses oeuvres de cette année, l'on est frappé de l'intérêt exceptionnel présenté par la plupart de celles qu'ils ont produites. Celles de Jan De Clerck méritent entres toutes d'être signalées. Le jeune artiste se crée décidément une place absolument à lui et très enviable dans l'école belge, aussi bien par l'originalité de sa composition et la science de sa technique, que par l'originalité du style et la puissance de l'émotion.
>
> Les nombreuses toiles qu'il a exposées au salon officiel du Kursaal et dans son salonnet particulier du Splendid, lui font récolter déjà les plus beaux succès. Ostende peut être fière du jeune artiste, qui ouvre vraiment une nouvelle route dans laquelle bien d'autres jeunes ne tarderont pas à le suivre.
>
> Il comprend à ravir le pittoresque des vieilles rues flamandes et sait donner la vibration violente de leurs couleurs multipliées. Divisant parfois la touche, employant les pâtes les plus fougueuses, il reste, cependant, toujours maître de sa technique, et, soit dans la figure ou le paysage, se montre artiste audacieux en même temps qu'habile et puissant.

Naast zijn deelname aan het Kursaalsalon had Jan DE CLERCk tijdens de zomermaanden ook nog een individuele tentoonstelling lopen in het Splendid Hotel. En ook deze kreeg een gunstige pers (3) :

> La galerie des oeuvres exposées au Splendid Hôtel se compose d'un trentaine de toiles, pastels et gouaches, d'une facture fort originale bien qu'ayant, parfois, quelque analogie avec le faire des impressionistes de la dernière heure. La touche de De Clerck est difficilement analysable, et encore moins critiquable ! Elle ressemble à ce sourire d'ingénue, qui n'engage à rien ! Mais De Clerck est un audacieux coloriste, et si dans quelques une de ses peintures, les perspectives linéaires et aëriennes, sont parfois sacrifiées au profit de l'éclat des couleurs, il y règne cependant beaucoup d'air, et l'on y devine un grand souci de sincérité dans l'observation de la nature.
>
> Citons "un dessous de moulin", très original, quelques "rues ensoleillées", fort lumineuses, "une marine" (en gouache), "un sous bois" et plusieurs "paysages" traités avec vigueur.
>
> En résumé, c'est une exposition très intéressante, dont nous conseillons la visite aux amateurs d'art pictural.

Later volgde in hetzelfde blad nog een meer uitgewerkte studie over hem (4) :

> Ce peintre serait-il porté à la misanthropie, puisque la plupart de ses tableaux, il exclut l'homme, ce petit animal pervers et destructeur, ce primate capricieux aux instincts mauvais, dissimulés sous des semblants de bonté mielleuse ! Toujours est-il qu'à l'homme, il préfère la nature toujours grande, jamais pauvre ni mesquine; il célèbre la flore géante, avec ses arbres puissants, ses épais fourrés, les religieux silences de ses bois et les impénétrables océans de cette verdure que parcourt la riche coulées des sèves fraîches et odorantes; chez lui, ce n'est pas la flore des pusillanimes guirlandes, des artistiques bouquets, des mièvres fleurs se bousculant en touffe épaisse dans les jardinières de Sèvres, ou des tristes roses se penchant, éplorées, sur le godron ondulé d'un vase aux reflets de nacre; non, rien de tout cela : ce qu'il peint, disons-nous, c'est le sauvage décor des troncs lisses et tordus soutenant les verdoiements serrés que les brises font frémir de frissons myriadaires; ce qu'il nous fait aimer, c'est la calme torpeur où s'enveloppent les lassitudes de la nature pensive; et il connait le secret de nous faire deviner les souffles mystérieux de l'esprit du jeune univers, qui circulent avec une majestueuse indolence autour des mouvantes formes des végétaux superbes. Jan De Clerck est poète; et à regarder ses toiles, on s'emplit l'âme du silence impassible des bois solitaires qui s'épanouissent au milieu des splendeurs de l'été ou de l'automne.
>
> Comme coloriste, le jeune peintre trouve des tous exquis d'une clarté transparente et légère; sa palette est prodigue en jaunes et en ocres, en verts et en bleux; mais elle néglige les crudités du rouge, que l'artiste n'emploie que pour infuser aux autres tons plus froids, des chaleurs fauves et rousses, et faire courir dans les ramées trop fraîches des rutilements voluptueux et fous. Dans tous ses sous-bois, vous trouverez ce coloris original et poétiquement évocateur. Tenez, nous voici à Wiembodon : un chemin creux s'allonge, traînée rocailleuse, encaissée entre deux talus ébouriffés de profond taillis d'où s'échappent des troncs argenté qui portent bien haut dans l'air tranquille les molles frondaisons; un rayon d'ardent soleil fait ruisseller de l'or dans un large pli de cette verdure, juste au-dessus du chemin creux où les cailloux prennent des teintes rosées, et dans l'allée pierreuse, semble s'écrouler une magnifique cascade d'étoiles. Le tout est clair et frais comme un vitrail d'église, et l'on dirait qu'un énigmatique lumière vient palpiter derrière le tableau pour donner aux couleurs des rayonnements d'apothéose... Tel autre sous-bois, pris dans les contrées spadoises, nous ferait croire que l'artiste a peint son ciel avec de la liqueur d'améthyste, et ses feuillées avec des émeraudes et des topazes fondues par quelque habile alchimiste.
>
> Enfant d'Ostende, Jan De Clerck ne pouvait manquer non plus de nous montrer de vieilles rues de sa vieille ville, comme par exemple cette impasse du quartier des pêcheurs, impasse solitaire et vide, des pavés gras, des façades banales, des couleurs criardes et hostiles, du vert gazon, du bleu Reckit, du jaune mastic et de l'ocre crasseux; le tout éclairé violemment par des éclats de lumière vibrante; le dessin est très laid, rudimentaire, presque d'un enfant; et malgré tout, nous

sommes touchés en voyant ce silencieux cul-de-sac, pauvre, esseulé, où triomphe le mauvais goût des marins pour les couleurs tapageuses, où règne la banalité désespérante des lignes droites d'une architecture sans aucun désir esthétique : c'est beau par sa simplicité même et sa vérité brutale. Vivant près de la mer, De Clerck devait peindre aussi des marines : pastels, gouaches ou tableaux à l'huile. Remarquons surtout une mer morne, en grisaille, où rien ne rappelle l'homme, ni barque, ni bouée, ni morceau d'épave; l'abandon immense, le tourment éternel des vagues, la course grise et muette des nuages qui s'étirent. A côté de la grisaille, s'accrochent un beau camaïeu d'un beau bleu doux et caressant, pareil aux teintes bleues des faïences de Delft : le pied d'un moulin à vent, au milieu des terres endormies qui s'étendent au loin dans le vaste baiser de la molle buée bleuâtre.

Lecteur, tu ricanes, et tu dis sarcastiquement : "Voice donc un nouveau maître, un vrai peintre, un grand chef d'école en herbe ! etc." Oh ! que non pas. De Clerck est très jeune, il n'est ni grand, ni chef d'école, et il n'a d'ailleurs pas la prétention de le jamais devenir. Il est peintre, coloriste et poète, oui ! Mais il lui manque encore ceci : le style, le travail; il est peu dessinateur; il semble négliger la perspective des formes et se moquer de la dégradation des tons et de l'orchestration des couleurs; il fait fi de la perspective aérienne, et se soucie fort peu des couches d'air interposées entre sa rétine et l'objet lointain qu'il peint... En tout cela, il a tort, très grand tort. Mais il peint de beaux tableaux quand-même ! des oeuvres qui méritent d'être regardées sympathiquement et même admirés.

STICHTING VAN DE "CERCLE ARTISTIQUE"

Na het vlugge doodbloeden van de in 1894 gestichte "Cercle des Beaux-Arts", was het "Ostende - Centre-d'Art", een initiatief van Edmond PICARD, dat instond voor de artistieke animatie van de bloeiende badstad (5). Dat culmineerde in de belangwekkende Salons van 1905 , 1906 en 1907 die in het Kursaal werden ingericht en waarvan Robert PICARD en Guillaume VAN STRIJDONCK de organisatie in handen hadden. In de catalogi van die salons vinden we de beste Belgische kunstenaars van het ogenblik terug.

Bij deze belangrijke manifestaties was Jan DE CLERCK enkel toe schouwer. Zijn naam is niet één keer terug te vinden op de lijsten van de exposanten. Wat de Oostendenaars betreft hadden alleen James ENSOR, Henri PERMEKE, de nog jonge Constant PERMEKE, Oscar HALLE en Emile BULCKE werken in die salons weten te krijgen.

Dit detail licht even de sluier van de malaise in de toenmalige Oostendse kunstwereld : de meeste kunstenaars uit Oostende bleven uitgesloten van die prestigieuse Kursaalsalons. Noodgedwongen exposeerden de meesten in één of ander winkeluitstalraam of in de hall van een groot hotel, waar ze uiteraard niet dié belangstelling genoten die ze redelijk in het Kursaal mochten verwachten.

Jan DE CLERCK zou de eerste stappen zetten om daar wat aan te gaan veranderen. Hij werd de grote bezieler van een nieuwe "Cercle Artistique d'Ostende" die op 5 november 1908 in zijn atelier werd gesticht (6).

Op 10 november organiseerde de kersverse kring een eerste algemene vergadering in het Oostendse Stadhuis.

De "Cercle Artistique d'Ostende" groepeerde vooral amateurkunstschilders uit het Oostendse, benevens enkele professionle kunstenaars : Louis en Pierre Nicolas BOEL, Oscar CORNU, Maurice DESFORGES, Oscar DE CLERCK, Karel DEKESEL, Madeleine DE PAPE, Eugène-Achille GERBOSCH, Louis en Lucie ROYON, Emile SPILLIAERT, Michel en Octave VAN CUYCK...

In den beginne werd het erevoorzitterschap waargenomen door Baron RUZETTE, Gouverneur der Provincie West-Vlaanderen; voorzitter werd E. DE CUYPER, Directeur-Generaal der Buurtspoorwegen; Dr. MOREAUX en Kapt-Comd. L. CONSTANT werden vice-voorzitters. E.A. GERBOSCH nam het secretariaat op zich en als commissarissen fungeerden naast Jan DE CLERCK verder Madeleine DE PAPE, Louis ROYON en Jef DE BROCK (7).

Het devies van de nieuwe "Cercle Artistique" loog er niet om : "nulle dies sine linea".

Er werd niet getalmd om met de activiteiten te beginnen. Van 25 tot 27 december 1908 hielden ze al een Kerstsalon onder auspiciën van "Ostende - Centre-d'Art". Jan DE CLERCK toonde er volgende schilderijen : "Grote weg; sneeuweffect", "Mist", "Sous-bois", "Ijzige dag", "Gezicht te Buezinge" (8).

(vervolgt)

---

(1) La Saison d'Ostende, 6 september 1908.
(2) NEMO, in La Saison d'Ostende, 15 augustus 1908.
(3) G.E.T., L'exposition J. DE CLERCK, in La Saison d'Ostende, 5 juli 1908.
(4) SPIROU, Jan De Clerck, in La Saison d'Ostende, 17 juli 1908.
(5) (Edmond PICARD), Ostende - Centre-d'Art. Trois saisons d'activité 1905, 1906, 1907, Brussel (LARCIER), 1907.
(6) POTARD, Un mouvement artistique, in Le Carillon, 31 october 1908.
(7) Eigenaardig hoe we bepaalde Oostendse kunstenaars niet als leden van de "Cercle" terugvinden : James ENSOR, Henri en Constant PERMEKE.
(8) Au Cercle Artistique et Littéraire, in Le Carillon, 29 december 1908.

ONZE KURSAALMAKETTE GERESTAUREERD

U was toch ook in de expositie "Te kust en te kuur" ? ? ? Dan zag je beslist de veel bewonderde Kursaalmakette, origineel opgesteld, omringd door spiegelglas waarin dit werkstukje zich eindeloos weerkaatste.

Deze absolute blikvanger was inderdaad "onze" makette, die uitzonderlijk het museum verliet voor deze al even uitzonderlijke expositie. Speciaal voor die gelegenheid werd ze door onze duivel-doet-al Gilbert VERMEERSCH, met zijn spreekwoordelijk geduld gedemonteerd, verstevigd, hersteld en van een frisse verflaag voorzien. Een geduldwerkje van màánden. Onbetaalbaar in feite.

Merci Gilbert !

A. VAN ISEGHEM

BOEKBESPREKING : TE KUST EN TE KUUR. BADPLAATSEN EN KUUROORDEN IN BELGIE, 16de-20ste EEUW (tentoonstellingscatalogus)

Als stadsarchivaris heb ik kunnen constateren met welk een enthousiasme en professionele aanpak de voorbereidingen voor de tentoonstelling "Te Kust en te Kuur" verlopen zijn.

Zowat twee jaar voor datum begon het werk ten velde. Zo ook werd het Oostendse stadsarchief, de collecties van "De Plate" en de schilderijenverzameling van het museum doorploegd, wat ten slotte zou resulteren in niet onaanzienlijke bruiklenen voor de expositie. En het was de moeite waard.

De tentoonstelling zelf (1) was schitterend van concept en lay-out (wij als Plate-mensen kunnen er een lesje aan leren), maar ook het gebruik van audiovisuele technieken sprak aan. Inhoudelijk was de expo rijk gevarieerd en welgeproportioneerd qua materiaalkeuze. Blikvangers waren "onze" kursaalmakette, de evocatie van een bazaartje, het koperen "brobbelbad", het nagebouwde stukje strand met kabine.

De catalogus, een turf van meer dan 300 blz., bestendigd wat in die expositie tijdelijk was samengebracht. De bibliografie alléén al, 5 blz. in kleine letterdruk getuigt van de ernstige aanpak. De bijdragen - en we vermelden hier enkel wat de kust aanbelangt - zijn stuk voor stuk van de hand van specialisten, mensen samengebracht en gecoördineerd door samensteller Ronny GOBYN, die ook het kapitale artikel schreef, nl. "Kuuroorden en badplaatsen in België, 16de-20ste eeuw".

Marc CONSTANDT, dé autoriteit wat de historiek van het toerisme van de kust en West-Vlaanderen betreft, heeft het over de evolutie van het hotelwezen (111-120) en over de promotie van het kusttoerisme doorheen de behandelde periode (137-146).

Frank WELVAERT, die met zijn wetenschappelijk werk ongeveer op hetzelfde spoor zit als CONSTANDT, belicht de historiek van het ontspanningsleven - zowel het mondaine als het meer volkse vermaak (121-136).

Piet LOMBAERDE, die reeds meerdere malen in "De Plate" publiceerde, belicht de urbanisatie en de architectuurontwikkeling van Oostende vanuit de kuuroord-optiek. Marc DUBOIS dan, belicht in zijn bijdrage de kustarchitectuur meer in het algemeen (175-194, resp. 219-238).

Karel VELLE behandelt het medisch aspect : het thermalisme met figuren als Henri NOPPE, François JANSSENS, Louis VERHAEGHE en Jules FELIX (103-110).

Robert HOZEE, Conservator van het Museum te Gent, selecteerde schilderijen van 19de eeuwse Belgische meesters met de kust en het kusttoerisme als thema. Fier hier grote Oostendse namen te vinden : MUSIN, FINCH, ENSOR, SPILLIAERT (239-269).

We hadden persoonlijk iets evenwaardigs voor Spa verwacht, maar dat was helaas niet het geval. Nochtans kende Spa zijn "Vallée des Artistes", en is het locale museum goed gestoffeerd met kwalitatieve, streekgebonden landschappen.

---

(1) A.S.L.K. Brussel, maart-juni 1987.
Casino-Kursaal Oostende, zomer 1987.
voor de laatkomers : Spa, zomer 1988.

Een défile met historische overzichten van alle badplaatsen en kuuroorden, met teksten van diverse auteurs, besluit de catalogus. Hier vinden we dan ook eindelijk - de naam terug van Daniël FARAZYN.

Bij dit alles is het schitterende fotomateriaal (met tal van ANTONY's) zeker niet de minste verdienste.

Norbert HOSTYN

P.S. Waarom het kust-gedeelte niet een permanente vorm geven in een soort "Museum van het Kust-toerisme". Ware een gerestaureerde "Pilotage", of het Domein van Prins Karel, of.... een nieuwbouw achter de gevels van het E. Feysplein geen gedroomde locaties ? ? ?

DE KAPUCIJNENKERK TE OOSTENDE

Naar aanleiding van de (zeer interessante) studie van A. DE GROEVE over de "Geschiedenis van de Kapucijnen en de Kapucijnenkerk te Oostende" - met beschrijving van het interieur door J.P. FALISE (De Plate - september 1987), rezen bij mij nog enkele vragen waarover, indien mogelijk, graag meer informatie.

1. Ik heb altijd horen vertellen dat het hoofdaltaar van de Kapucijnenkerk uit Indië naar hier zou overgebracht zijn geweest. Wie het hoofdaltaar aandachtig bekijkt zal het wel opvallen hoe het gedeelte met het tabernakel sterk afsteekt bij de retabel, zowel in stijl als voor wat de gebruikte houtsoorten betreft. Zou dit tabernakel misschien uit Indië naar hier overgebracht zijn geweest ?
   Anderzijds stond er vroeger op de lijst boven de beelden en het schilderij het volgende (of omtrent) chronogram in grote vergulde letters : aLtare InDIa preVILegIatUM"
   .....wat ons naar het jaartal 1614 brengt.
   Dit jaarschrift is na de kuisbeurt verdwenen. Waarom ?
2. Wat het orgel betreft heb ik destijds uit goede bron vernomen dat het enkel getroffen is geweest door een brandbom die niet tot ontbranding is gekomen. Naderhand, in plaats van het oude orgel in zijn oude staat te laten herstellen zou "men" er de voorkeur aan gegeven hebben een electronisch orgel te kopen aan dezelfde prijs !

Jef KLAUSING

N.V.D.R. In één van de volgende nrs. komt het orgel van de Kapucijnenkerk aan bod.

BIJ DE FOTOBLADZIJDE

Twee opnamen in het Heemkundig Museum dat in de jaren 1948-1950 ingericht was in de Kon. Gaanderijen.

Het museum opende op 15 juni 1948, maar sloot reeds op 31 october 1950 met het oog op herstelling van de Gaanderijen.

De tentoongestelde collectie bestond in hoofdzaak uit stukken die gerecupereerd waren uit het vooroorlogse museum in het Fort Napoleon.

OOSTENDS HEEMKUNDIG MUSEUM IN DE KONINKLIJKE GALERIJEN - 1948

87/286

(Foto's: S.A.O.)

BOUWERS MECHANISCHE INSTRUMENTEN (Oostende)

In het tijdschrift "De Plate" (1) werd reeds Louis FRETIN vermeld met de vraag naar eventueel meer inlichtingen.

In een bijdrage van St. GODFROID in het Vde Jaarboek van het Volksmuziekatelier (2) komen 2 Oostendenaars voor :

op p. 63 :

GENIN, F. (Fl.* Oostende, 1924)
Bouwer van piano's, automatische piano's.

In 1924 is mevrouw F. GENIN zaakvoerder van een atelier waar buffet- en vleugelpiano's en automatische piano's gebouwd werden. De werkplaats is gesitueerd aan de Kapellestraat te Oostende. Het is niet uitgemaakt of F. GENIN eigenhandig instrumenten bouwt, herstelt dan wel verkoopt, dan wel of hij buitenhuis vervaardigde toestellen in bestaande piano's inbouwt.

Bibliografie : Annuaire général du spectacle, 1924, blz. 363, 369.

op p. 107 :

TABARY, Alfred (Fl.* Oostende, 1924-1926)
Bouwer van piano's, automatische piano's.

In 1924 is Alfred TABARY aan de Langestraat 70 te Oostende gevestigd als bouwer van buffet- en vleugelpiano's en automatische piano's. Hij is tevens actief in de sector "harmoniums en kerkorgels".
Het is niet uitgemaakt of Alfred TABARY eigenhandig deze instrumenten bouwt, herstelt dan wel verkoopt, dan wel of hij buitenhuis vervaardige toestellen in bestaande piano's inbouwt.

Bibliografie : Annuaire général du spectacle, 1924, blz. 365, 369; 1926, blz. 286.
Bulletin de la fédération, 1925, nr. 20, blz.20.

---

(1) De Plate, 14 (1985), nr. 11, p. 5.
(2) St. GODFROID : Bouwers van automafonen in Vlaanderen. Proeve van Catalogus, pp. 25-125 in hoger vermeld jaarboek. Uitgave van het Provinciaal Trefcentrum Baljuwhuis Galmaarden, 1987, 176 blz., ill., gen. : 550 Fr.

*Fl. = floruit (was werkzaam tijdens of te....)

Wilfried VERLONJE

ø Ø Ø Ø ø

Ter aanvulling bij het artikel van vriend W. VERLONJE, nog enkele gegevens die we in de loop der jaren bijeensprokkelden :

° In "La Flandre Maritime", een nr. uit juli 1851, lezen we volgenannonce :

H. MARTENS
FACTEUR ET ACCORDEUR DE PIANOS, DE BRUXELLES
2, RUE DES SOEURS BLANCHES
OSTENDE

° En in BOCHART's "Ostende Ancien et nouveau" (1860) lezen we (vertaald)

J. BUFFA - Over de Prinsenhof in Oostende. Verkoop van optiek, prenten, rookgerief. Ook verkoop en verhuur van piano's.

N.H.

VERHUISTRIBULATIES VAN HET HEEMMUSEUM DE PLATE

door Jean Pierre FALISE

Waarschijnlijk zijn veel van onze lezers op de hoogte van de verhuistribulaties van het heemmuseum De Plate. Ik citeer slechts enkele data :

1948 : inrichting van een klein heemmuseum in de koninklijke gaanderijen op de zeedijk
1950 : sluiting van het museum. De collectie verhuist 3 X van plaats
1963 : museum in lokaal "Chez Pan"
1965 : verhuis naar de 2de verdieping van het stadhuis
1970 : verhuis naar de 1ste verdieping van het Feest- en Cultuurpaleis

Maar wist u dat het heemmuseum bijna gehuisvest was in een gebouw aan de Fregatstraat ? Toevallig vond ik volgend artikel in het "Nieuwsblad van de Kust" van 1 juni 1961.

> Sinds vele jaren wordt de oprichting van een folkloremuseum te Oostende aangekondigd. De aktieve heemkring "De Plate" heeft reeds enorm veel materiaal verzameld voor dit museum en er werd alleen gewacht op de inlossing van een jaren-oude belofte vanwege de stad om een lokaal ter beschikking te stellen.
>
> Tijdens de jongste gemeenteraadszitting heeft burgemeester PIERS medegedeeld dat deze belofte spoedig zal ingelost worden : het folkloremuseum zal gehuisvest worden in het gebouw aan de Fregatstraat waar thans de verkeersbrigade van de politie gehuisvest is.
>
> Nu weten we wij niet wat De Plate van deze oplossing denkt maar wij vinden ze verre van ideaal. Een folkloremuseum zou toch moeten ingericht worden midden het toeristisch centrum van de stad en dit kan men bezwaarlijk zeggen van de Fregatstraat. Men weet niet wat gedaan met al de ruimte in het Feestpaleis op het Wapenplein. En nu komt het gebouw op de hoek van de Vlaanderenstraat en Van Iseghemlaan, waar vroeger het Museum voor Schone Kunsten en de Stadsbibliotheek gehuisvest waren ook vrij. In ieder geval ware dit de ideale plaats geweest om een folkloremuseum te installeren. In de Fregatstraat zal dit Museum nooit de belangstelling kennen die het zeker zou verdienen.

Klaarblijkelijk heeft men naar deze goede raad geluisterd. De gebouwen in de Fregatstraat werden nooit in gebruik genomen en twee jaar later, op 27 april 1963, werd het heemmuseum ingehuldigd op de 1ste verdieping van het lokaal "Chez Pan" (hoek Vlaanderenstraat - Van Iseghemlaan).

Laatste bemerking. 25 jaar geleden wist men niet wat gedaan met al de ruimte in het Feestpaleis. Nu kampt men er met plaatsgebrek. Denk maar eens aan de Stedelijke Bibliotheek !

Wie zegde ooit weer "het kan verkeren" ?

ZAG U REEDS ONZE THEMATENTOONSTELLING OMTRENT

OUD SPEELGOED ?

NIET TE MISSEN
NOG TOT 3 JANUARI 1988
TOEGANG VRIJ VOOR LEDEN

Most up to date
American patterns

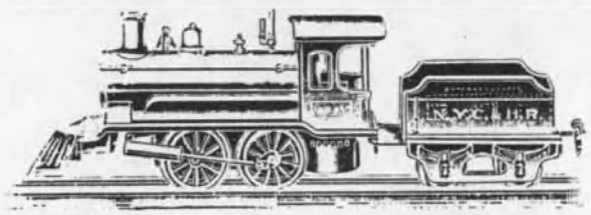
Steam Locomotives and Railroads

Unexcelled
efficiency.

Locomotives with steel blue burnished boilers of solid brass. Tested on high pressure. Efficient spirit heating.
Carriages finely chromo lithographed: { Pennsylvania Railroad colours: brown. New York Central Line colours: green.

Gauge 0 = 1¼ inches.

Locomotives
with oscillating cylinders.

A 4030 A 4031

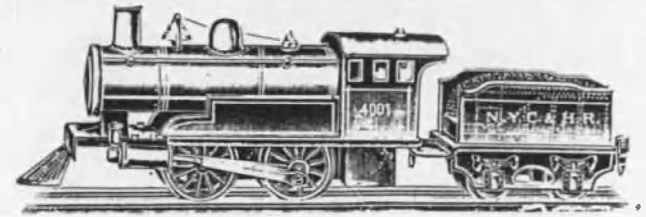
Steam Locomotives, 2 axles, forwards only with safety valve, steam whistle.

Gauge 0	A 4030	Length with tender . . . 11½ inches.	Price Mk.	8.50	each
„ I	A 4031	„ „ „ . . . 16 „	„ „	16.20	„

Gauge I = 1¾ inches.

Locomotives
with fixed cylinders.

A 4000 AR 4000
A 4001 AR 4001

Steam Locomotives, 2 axles, with slip eccentric reversing motion.

With steam whistle, safety valve.

Gauge 0	A 4000	Length with tender . . . 12½ inches.	Price . . . Mk.	14.50	each.
„ I	A 4001	„ „ „ . . . 17½ „	„ . . . . „	22.50	„

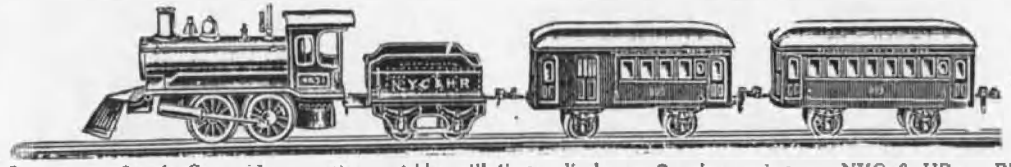
Steam Locomotives, 2 axles, with steam whistle, safety valve.

Reversing from the cab.

Gauge 0	AR 4000	Length with tender . . . 13 inches.	Price . . . Mk.	21.—	each.
„ I	AR 4001	„ „ „ . . . 17 „	„ . . . . „	29.50	„

Gauge 0 1¼ inches.

Circle 8 rails, 29½ in. diam.

Gauge I = 1¾ inches.

Circle 8 rails, 38½ in. diam.

A 4030/43/2 2 axle Steam Locomotives with oscillating cylinders. 2 axle carriages. NYC & HR or PRR. A 4031/43/2

A 4030/43/2 Steam train, forwards only.

Locomotive with tender, 2 carriages, oval set of 12 rails 1620.

Length of train 26 inches. Price Mk. 15.50 each

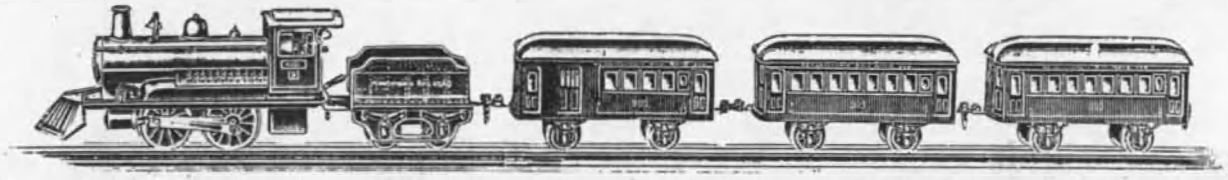
A 4031/43/2 Steam train, forwards only.

Locomotive with tender, 2 carriages, oval set of 12 rails 1651.

Length of train 35½ inches. Price Mk. 27.50 each

Gauge = 1¼ inches.

Circle 8 rails,
29½ in. diam.

Gauge I = 1¾ inches.

Circle 8 rails,
37½ in. diam.

A 4000/43/3 AR 4000/43/3 2 axle Steam Locomotives with fixed cylinders. 2 axle carriages. NYC & HR or PRR. A 4001/43/3 AR 4001/43/3

A 4000/43/3 Steam train, reversing by slip eccentric motion.

Locomotive with tender, 3 carriages, oval set of 12 rails 1620.

Length of train . . . 34 inches. Price . . . Mk. 23.— each.

AR 4000/43/3 Steam train, with brake reversing by hand lever.

Locomotive with tender, 3 carriages, oval set of 11 rails 1620, 1 ½ rails D. 1 brake rails DU.

Length of train . . . 34 inches. Price . . . Mk. 29.50 each.

A 4001/43/3 Steam train, reversing by slip eccentric motion.

Locomotive with tender, 3 carriages, oval set of 12 rails 1651, 1 ½ rail, 1 brake and permutating rail DAU.

Length of train . . . 47 inches. Price . . . Mk. 43.30 each.

Accessories: Cup, funnel, washers, cylinder oil.

Aflaten en Gratien aan de Kerken van de Zusters toegestaan

& 4
Aflaat van de Kerk op den 1sten Zondag na de feestdag van SS. Petrus en Paulus

Z.H. Nicolas de Haudion verleende op 9 februari 1643 een aflaat van 40 dagen alle jare te verdienen op den 1ste zondag na de feestdag van SS. Petrus en Paulus. Deze aflaat wierd gegeven ter gelegenheid der wijding der kerk van de Zwarte Zusters.

& 5
Aflaat vergunt aan den Autaar

Alexander VII Paus, heeft gejunt den 5 januari 1663 aan den autaar der Zwarte Zusters een aflaat op Allerzielendag en deszelf octave, ook ieder vrijdag van het jaar.

& 6
Alfaat aan het lezen der litanien van O.L.V.

Paus Alexander VII verleende op 5 januari 1663 eenen aflaat aan de Zwarte Zusters voor het lezen der litanien van O.L.V., in de kerk of in de kapelle, mits biddende voor de eendragt der christene prinsen, de uitrooying der ketterijen en de verheffing van onze moeder de Heilige Kerk. Voor 7 jaren.

Gunsten aan de Zusters

& 1

Op 15 maart 1644 wierd vergund aan de moeder Petronilla Janssens, door de Minister Generaal der Paters Capucijnen, Broeder Casianus Van Geldre, geteekend in het Capucijnen klooster van Oostende, deelachtig te wezen van alle goede werken van het Capucijnen orde : acht nemende (zegt dezelve Minister) op de bezondere goetgonstigheyt die Uw. Eerw. tot onzer ordre is draghende, ontvangen wij onder het getal der gheestelijcke kinderen haere Eerw. Ende Zuster Françoise Marcrè makende V.L. deelachtigh van alle de missen, gebeden, mortificatien, penitentien ende andere goede werken die door de gracie Ons Heeren Jesu-Christi van de religieusen onzer Nederduytsche provincie gedaen worden.

& 2

In 't jaar 1654 schonk de Minister Generaal F. Fortunatus a Cadoro aan moeder Catharina Hovelt ende andere zusters van het Zwarte Nonnen klooster, ook deelachtig te mogen wezen van alle de goede werken, missen enz. die in het Capucijnen orde gedaen worden. De brieven zijn geteekend in het Capucijnen klooster te Oostende.

Spaarpot der Zwarte Zusters van Oostende

Alle kloosters waren zeer rijk voor de franschen tijd, de Zwarte Zusters waren het zeker ook !

De Zusters zijn allen gestorven, waar zijn hunne rijkdommen gegaan ?

Deze en diergelijke gezegden worden als door de hel, tegen de kloosters en religieuzen geheele dagen gedrukt en verspreid in boeken en gazetten.

Wij zullen trachten u te doen zien, wat met het klooster van Oostende gebeurd is, en in hunne historie zult gij lezen wat met de anderen ook voorenviel.

Voor eerst Oostende's klooster had door de verschillige bombardementen zoo beschadigd, om niet te zeggen vernietigd geweest, dat de Zusters verscheidene maal verplicht zijn geweest te moeten gaan bedelen.

Daar is de eerste der rijkdommen !

De eer hadden de Zusters te mogen sparen, maar bezitten en genieten mochten zij niet, de deugenieten hadden de stoutigheid, alles wat zij gespaard hadden te stelen, de zusters buiten te jagen zonder geld of goed, en ook zonder woonst.

Waarlijk nog schone en groote rijkdommen !

'T is hetgeen nogtans gebeurde op den 5 februari 1798, dag dat het klooster gesloten wierd en de Zusters er uitgedreven zijn geweest, verplicht zijnde schuilplaatsen bij de inwooners te moeten gaan zoeken.

Niet waar dat zijn groote rijkdommen !

En dat gebeurde al in naam van Vrijheid
Gelijkheid
en Broederlijkheid

Ziet hier nog verdere uitleg van wat er geschiede. De deugnieten, om een middel de vinden om in bezit te geraken van alle penningen van Kloosters, gestichten en van weezen, gaven zij verlof om deze gelden te geven op intrest in hunne openbare leeningen of lichtingen. De valschaards wisten zulke schoone voorwaarden en conditien aan de geldstorters wijs te maken, dat ieder een op deze gezegden geloofde zijn geld in zekerheid te hebben met het zelve te beleggen in deze leeningen. Het geld wierd gestort en zij hadden het vast, om er nooit iets van weder te geven.

De schoone beloften zijn verdwenen en van al de penningen in deze leningen gegeven is er niets anders overgebleven voor de Zusters, dan de tytels of Rente Brieven.

Voorwaar, nog eens kostelijke rijkdommen !

In deze leeningen hadden de Zwarte Zusters van Oostende ook gespaarde penningen gegeven. Er blijft nu te zeggen wat er in bijzonder met de inhoud van de spaarpot geschiede en hoeveel er in was. Op volgende bladzijde geven wij een staat volgens de origineele brieven.

SCHOOLBEZOEK AAN ONS MUSEUM

Op dinsdag 23 juni 1987 bezocht het 4de leerjaar van de Rijksbasisschool Middelkerke, het Heemmuseum De Plate.

De begeleidende leerkracht stelde volgende vraag aan de leerlingen : "Wat vond je het interessantst tijdens de rondleiding ?"

Hieronder vindt U de schriftelijke antwoorden van de leerlingen. Wij hebben ze overgenomen zoals de leerlingen ze neerpenden.

Benny (9 jaar)

Ik vond het mooist : de inrichtingen van herberg en huiskamer, de kleren uit de Belle-Epoque met het zwempak, de opgravingen met schoenen, vazen en klompen, de oude ijskreemkar en andere karren. Ook de kapel was leerzaam.

Xavier (9jaar)

Het mooiste waren die geweren die aan de muur hangden. Interessant was dat grote schip. Ook die vissersfamilie was mooi. Tof waren die olielamp en het Brits kanon.

Jill (10 jaar)

Ik vond die kroeg mooi en dat huisje van vroeger. Ook dat frietkotje was interessant. Ook die lessenaar en dat bord. En die spaarpot van 100 kg was komiek. Die patachons waren ook zeer mooi.

Vicky (11 jaar)

Mooi waren die schoolbank en het leesbord. Ook de ijskar en scheresliep. Ook de modellen van boten met die vogels erop. Ook de oude drukkerij met letterkasten. En het mooist waren de mannequins die een model toonden.

David (10 jaar)

Mooi was die ingerichte kamer. Interessant waren die spaarpot van 100 kg, die prent van de walvis, die kleine kanonnen en ook die patachons. Mooi was ook die herberg met spuwbakken.

Nancy (12 jaar)

Ik vond het mooist de oude fietsen van voor 1900. Interessant waren de spaarpot van 100 kg, de stenen patachons, de oude muizenval en het kapelletje van de vismarkt.

Wesley (10 jaar)

De schepen waren het mooist, van groot tot zeer klein. Ook alles wat ze nodig hadden om schepen te maken. Interessant was die aangespoelde walvis.

Noël (9 jaar)

Interessant waren de kanonskogels. De medailles waren ook mooi. De viskar en de ijskar waren heel mooi. Leuk waren het schip en het kapelletje.

Valérie (10 jaar)

Mooi waren de houten fietsen. Ook de oude muizenval en spaarpot. De stenen deksels op de koeken noemt men patachon. Oostende was vroeger mooi.

Attilan (9jaar)

De schoolbank was mooi, maar in dat leesboekje was alles misgeschreven. Mooi waren die karretjes, scharsliep, viskar en ijskar. De letters van de drukkerij waren vreselijk groot, dik en zwaar.

Filip (10 jaar)

De schoolbank was mooi, maar de schepen waren mooier. Vooral de reddingsboten en de zeilen. Het mooist was die scheresliepkar. Het is fijn om te weten hoe de mensen vroeger leefden.

Els (9 jaar)

De bank waarin de kinderen vroeger leerden was mooi. Ook die schepen achter glas. Ook die slede die je in de sneeuw kon voortduwen.

Vanessa (10 jaar)

Mooi waren de schoolbank met inktpotten en het oude leesbord. Ook de man en vrouw met hun spaarpot. Deze die 100 kg moesten wegen om aan een club mee te doen. En het kapelletje van de vismarkt.

Pascale (9 jaar)

Ik vond het mooist het ijskraam om ijs te eten. Ook dat de mensen cabines moesten huren om een lange zwembroek aan te doen. Ook hoe de kinderen moesten leren lezen en schrijven. Komiek was hoe de vliegen werden gevangen. Ook waar de mensen zich moesten in wassen.

Patrick (11 jaar)

Mooi was die burgemeester in uniform. Ook het oude schoolbord. In die café waren de gedroogde vissen komiek. Zeer mooi waren de karren van ijs en de scheresliep.

OVER DE PORCELEINVERZAMELING VAN DE PLATE

In een boekje "Seefahrer-Souvenir - Steingut, Fayence und Porcellan us 3 Jahrhunderten" uitgave 1982 bij Edition Leipzig, Lizenz nr : 600/43/82, heb ik het volgende gelezen en gezien :

prent 58 : Krug aus englischen Bilderware, möglicherweise aus einer Ostender Seefahrerfamilie stammend. Heemkundig Museum De Plaete Oostende.

prent 97 : englische Kaminfigur "Flight to Egypt" von der flandrische Küste. Heemkundig Museum De Plaete Oostende.

L. VANDE CASTEELE

VRAAG

De heer PatricK GRIFFITHS, die in 1944-45 op Britse mijnenvegers te Oostende diende is op zoek naar afdrukken van foto's van die mijnenvegers in de Oostendse haven, gemaakt door "Photo Express", Kapellestraat 8.

Graag uw hulp !

Patrick Griffiths
43, Brox Burn Road
GB - Warminster, Wiltshire
BA 12 8EY

MODERNE FOLKLORE

Straatzangers of troubadours... ze horen van oudsher tot het zomerse straatbeeld van onze badstad.

Er ook al op gelet hoe ze met ons elektronisch tijdsperk mee-evolueren ? ? ?

Zo zagen we in de (natte) zomer van 1987 ondermeer een duo trompettist/draagbaar elektronisch klavier, een solosaxofonist die zijn begeleiding zorgvuldig voorverpakt had op een cassette-recorder, en een gitarist die zijn ritmische begeleiding uit een draagbare "ritme-box" toverde.

O ja, en dan zijn er nog die zgn. "draaiorgeltjes" die echter niet meer zijn dan een kastje om een cassette-recorder en luidspreker te verbergen. Nep dus.

Nieuwe perspectieven voor onze troubadours !

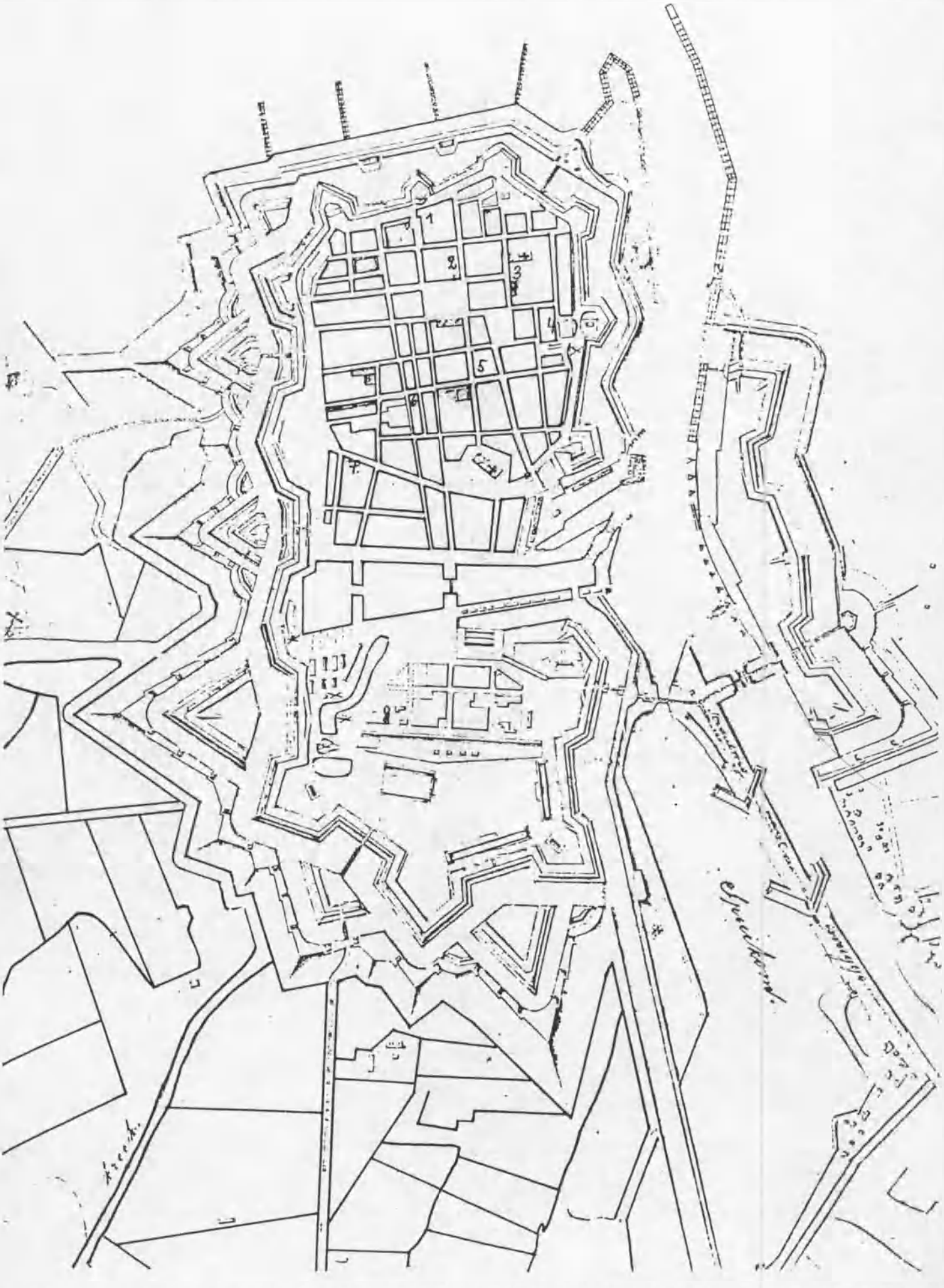
N. HOSTYN

DE OOSTENDSE BROUWERIJEN IN HET JAAR 1837

Tijdens de voordracht op 30 april 1987 over "Bier en Streekbieren" werd volgende tekst van D. FARASYN, met begeleidende kaart verspreid.

Graag drukken wij ze hier voor u af :

1. "DE KLOKKE"
   Eigenaar-uitbater Weduwe VAN HALME
   Kalvermarkt, 2 (thans Vlaanderenstraat)
2. "SINT-MICHIEL"
   Eigenaar-uitbater DE KNUYT
   Comediestraat (thans Louisastraat)
3. "SINT-JORIS" of "DE CAPUCIENEN"
   Uitbater J. MACLAGAN
   Capucijnenstraat
4. "LA PROVIDENCE"
   Uitbater DUBRUX
   Franciscustraat
5. "HET LAMMEKEN"
   Uitbater Weduwe BALLION
   Kerkstraat
6. Zonder naamopgave
   Uitbater Thomas JANSSENS
   Sulferpriemstraat - hoek Christinastraat
7. "DE DUBBELE AREND"
   Uitbater F. PIETERS
   Aartshertoginnestraat
8. "L'ESPERANCE"
   Uitbater Gabriël JEAN
   Polderstraat

ENKELE REFLECTIES VAN PROF. ADRIAAN VERHULST, KENNER VAN DE GESCHIEDENIS DER KUSTVLAKTE

door Emiel SMISSAERT

"(...) Cursussen zoals historische geografie en retrospectieve menselijke aardrijkskunde overschrijden de middeleeuwen, o.m. omdat documenten van later met het oog op vroegere periodes moeten gebruikt worden. Stadstopografie slaat nogal aan bij studenten Middeleeuwen en Moderne Tijden. Ook voor de vroegste stadsgeschiedenis in samenhang met de archeologie bestaat belangstelling. Dat komt door het succes van de archeologie momenteel. Ik denk dat we daarom de interdisciplinaire aanpak (de samenwerking tussen geschiedenis, archeologie, geografie, toponymie, enz.) moeten stimuleren. Dat is natuurlijk veel moeilijker dan platgetreden paden te betreden (...)".

Eén van de gebieden waarop Adriaan VERHULST, hoogleraar aan de Rijksuniversiteit Gent, actief was, is de geschiedenis van de kustvlakte. "Vanwaar die belangstelling ?", vervolgt het interview dat onlangs van hem afgenomen werd.

"Dat heb ik aan Prof. Jan DHONDT (1915-1972) te danken. Hij was bevriend met Prof. R. TAVERNIER die een grote bodemkundige is, een man van Europees formaat, bekender in het buitenland dan hier. Die richtte te Gent in 1947 een instituut voor bodemkartering op. TAVERNIER was getrouwd met een docente Germaanse, mevrouw Cecile TAVERNIER-VEREECKEN, die zich toelegde op de plaatsnaamkunde (toponymie). Vandaar dat prof. TAVERNIER interesse had voor geschiedenis. Zo gaf hij in de "Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde" (Gent) een lezing over het ontstaan van de kustvlakte zoals hij dat als bodemkundige zag. DHONDT sigaleerde mij dat TAVERNIER op zoek was naar historici die, op grond van teksten, de overstromingen die hij uit de kleilagen constateerde, konden dateren. Ik ben daarmee begonnen. We organiseerden colloquia met bodemkundigen en historici. Ook in Nederland ontstond belangstelling via de grote overstroming van 1953. Zo kwam dat tot bloei, maar ik moet zeggen dat ik mij daar nu een beetje in voorbijgestreefd voel. De laatste jaren heb ik er ook niets meer aan gedaan. Er zijn nieuwe opvattingen bij de bodemdeskundigen gegroeid die ik mij eigen zou moeten maken. Er zij nu eenmaal periodes in het leven waarin bepaalde onderwerpen en richtingen bovenliggen en die ebben dan weer weg" (einde citaten).

BRON : "Het O.S.G.G. (= Oudstudenten geschiedenis Rijksuniversiteit Gent) sprak met Professor Dr. Adriaan Verhulst" in : Bulletin van het O.S.G.G., nr. 31, oktober 1986, p. 70-71.

KEUZE VAN PUBLIKATIES WAARNAAR INDIRECT VERWEZEN WORDT :

- Enkele historisch-geografische problemen in verband met de oudste geschiedenis van de Vlaamse kustvlakte : een colloquim van bodemkundigen en historici, door J. AMERYCKX en A. VERHULST. 1958.
- De bewoningsgeschiedenis van de kustgebieden van Nederland en België in het licht van de nieuwe opvattingen over trangsgressie, stormvloeden en klimaatwijzigingen, door A. VERHULST. 1980.
- Transgressies en occupatiegeschiedenis in de kustgebieden van Nederland en België : colloquium Gent, 5-7 september 1978 : handelingen. 1980.

OOSTENDE in het INTERNATIONAAL KRANTENMUSEUM te AKEN

Een unieke collectie van 125.000 "merkwaardige" kranten, afkomstig uit de ganse wereld en daterende van de XVIde eeuw tot op heden, bevindt zich in het INTERNATIONAAl KRANTEN MUSEUM te Aken. Een museum dat even uniek is als zijn collectie.

De basis van deze collectie werd door een zekere Oscar VON FORCKEN-BECK (1822-1898) vanaf 1854 aangelegd. Bij zijn dood liet hij de 80.000 kranten van zijn collectie na aan de stad Aken. Op basis van zijn collectie richtte de stad Aken in 1931 het genoemd museum op.

In een tijdperk dat de vacantieoorden nog niet overspoeld werden door het massatoerisme publiceerde men te Oostende (1850) een krantje met een "Liste des Etrangers arrivés à Ostende pour y passer en tout ou en partie la saison des bains".

Dit krantje is de enige vertegenwoordiger van Oostende in de verzameling van dit museum.

J.B. DREESEN

VEILING 1988

Op donderdag 29 januari 1988 gaat de jaarlijkse Veiling van De Plate door onder leiding van de heer O. VILAIN.

Personen die wensen stukken te laten veilen mogen de lijst van de te veilen stukken (zo gedetailleerd mogelijk) binnenbrengen bij de heer O. VILAIN, Rogierlaan, 38 bus 11, Oostende.

De stukken (boeken, foto's, affiches, plannen enz., maar geen breekbare voorwerpen) moeten wel betrekking hebben op Oostende of de kuststreek.

ø Ø Ø ø

LIDGELD 1988

Het lidgeld voor het lidmaatschap bij de Heemkring DE PLATE is voor 1988 vastgesteld als volgt :

Aangesloten lid :	350 Fr
Steunend lid :	500 Fr
Beschermend lid (vanaf) :	1.000 Fr

Mogen wij vragen gebruik te maken van het hierbijgevoegd stortingsbulletin. Alleen diegenen die tot nu toe niet gestort hebben (laatste storting door ons ontvangen op 19 november) vinden hierbij een stortingsbulletin.

Belangrijke opmerking

De leden die storten vóór 1 december zullen samen met het december nummer van het tijdschrift ook de Platekalender 1988 ontvangen. Zoals ieder jaar wordt die kalender ons kosteloos aangeboden door het Grafisch Bedrijf LAMMAING en samengesteld door onze ondervoorzitter de heer Omer VILAIN. Als thema werd dit jaar "OUDE HERBERGEN TE OOSTENDE EN OMGEVING" gekozen.

De leden die storten na 1 december ontvangen de kalender samen met het januarinummer (of eventueel februarinummer) van het tijdschrift.

Jean Pierre Falise
Penningmeester

IN DIT NUMMER

blz. 269 : J. KLAUSING : Menslievendheid in de Oostendse revues.
blz. 273 : A. CASIER : Oostendse muziekgeschiedenis - XXXVI.
blz. 275 : I. VANHYFTE : Ex libris : uit een provinciaal archief.
blz. 276 : A. VAN ISEGHEM : Boekbespreking - het historisch orgel in Vlaanderen.
blz. 277 : J. DREESEN : Meer over het ontstaan van de Sinte-Catharina parochie.
blz. 279 : N. HOSTYN : Jan De Clerck, kunstschilder (3).
blz. 283 : N. HOSTYN : Boekbespreking - Te kust en te kuur (tentoonstellingscatalogus).
blz. 284 : J. KLAUSING : De kapucijnenkerk te Oostende.
blz. 287 : W. VERLONJE : Bouwers mechanische instrumenten.
blz. 288 : J.P. FALISE : Verhuistribulaties van het heemmuseum De Plate.
blz. 290 : De Zwarte Nonnen te Oostende - een historiek (deel 17).
blz. 292 : Schoolbezoek aan ons museum.
blz. 293 : L. VANDE CASTEELE : over de porceleinverzameling van De Plate.
blz. 294 : N. HOSTYN : Moderne folklore.
D. FARASYN : De Oostendse brouwerijen in het jaar 1837.
blz. 296 : E. SMISSAERT : Enkele reflecties van Prof. A. Verhulst.
blz. 297 : J. DREESEN : Oostende in het internationaal krantenmuseum te Aken.

TEKST OVERNAME STEEDS TOEGELATEN MITS BRONOPGAVE

DE PLATE

TIJDSCHRIFT VAN DE OOSTENDSE HEEMKRING "DE PLATE"

Vormings- en ontwikkelingsorganisatie en Permanente Vorming.
Aangesloten bij de KULTURELE RAAD OOSTENDE en het WESTVLAAMS VERBOND VAN KRINGEN VOOR HEEMKUNDE

Statuten gepubliceerd in de Bijlagen tot het Belgisch Staatsblad dd. 1-2 mei 1959, nr. 1931 en gewijzigd volgens de Bijlagen tot het Belgisch Staatsblad dd. 15 mei 1975 nr. 3394 en nr. 3395 en de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad van 4 december 1986 nr. 31023.

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER:	SECRETARIS:	PENNINGMEESTER:	REKENING:
A. VAN ISEGHEM	**J.B. DREESEN**	**J.F. FALISE**	750-9109554-54 of
IJzerstraat 1	Rode Kruisstraat 4	H. Serruyslaan 78/19	000-0788241-19
8400 OOSTENDE	8400 OOSTENDE	8400 OOSTENDE	

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen getekende bijdragen.

JAARGANG 16 **Nr.** 12 december 87

VOOR DE INHOUDSTAFEL VAN DIT NUMMER, ZIE DE LAATSTE BLADZIJDE.

DECEMBER en EERSTE JANUARI - ACTIVITEITEN

De Oostendse Heemkring "De Plate" heeft de eer en het genoegen zijn leden en belangstellenden uit te nodigen op de hiernavolgende activiteiten.

A. JAARLIJKS SOUPER GEVOLGD DOOR DE KLEINKUSTAVOND op

vrijdag 11 december 1987 om 19 uur

in het restaurant van het Koninginnehof.

Details van deze activiteit en inschrijvingsvoorwaarden zijn verschenen in ons novembernummer. Deze aankondiging dient enkel als herinnering.

B. DECEMBER AVONDVOORDRACHT op

donderdag 18 december om 20u30

in de Conferentiezaal van de V.V.F. Oostende, Dr. Colenstraat 6.

het onderwerp : DE GROTE VLOEIING VAN 1584 of HET ONTSTAAN VAN DE HUIDIGE (EN TWEEDE) HAVEN VAN OOSTENDE

de spreker : de heer J.B. DREESEN

Het ontstaan van onze GEULE moet in haar tijd geen ophefmakende gebeurtenis zijn geweest want de meeste schrijvers spreken wel over de gevolgen van het doorsteken van de duinen aan de oostkant van onze stad maar nooit over het gebeuren zelf. Zelfs de Oostendse kronieker bij uitstek, Jacobus BOWENS, schrijft in zijn werk over Oostende : "Den nederlandschen Historieschrijver VAN METEREN verklaert, dat de zee door het afbreken van die Zand-bergen of Duinen, een nieuwe inbreuk langs het Oosten zou gemaakt hebben (c) dewelke men de GEULE naemde, welke Geule de tegenwoordige staande haven is, maar ik kan niet vinden in wat jaar d'eerste Inbreuk van die Geule zou geschiedt zijn....
(c) Van Meteren blz. 455".

VLIETINCK is de enige die op basis van een reeks geschriften een jaartal bepaalde. Al deze referten werden critisch nagetrokken en in hun juiste tijdsgebeuren geplaatst. Voorzien van een aanloop tot en een overgang naar krijgt U hier een merkwaardig beeld van hoe een strategisch obstakel uitgroeide tot een bruikbare haven.

Een hoogst interessante uitdieping van een boeiend Oostends onderwerp dat U niet moogt missen. Zoals steeds is de toegang vrij en kosteloos en zijn ook niet-leden van harte welkom.

C. EERSTE JANUARI-ACTIVITEIT in de reeks "Ken Uw Stad" op

zaterdag 9 januari 1988 om 17 uur

Geleid bezoek aan de RETROSPECTIEVE EMIEL BULCKE
in het Museum voor Schone Kunsten op de tweede verdieping
van het Feest- en Cultuurpaleis, Wapenplein, Oostende

onder leiding van onze Stadsconservator de heer Norbert HOSTYN.

Emiel BULCKE, de Oostendse portretschilder bij uitstek, is lang een miskend kunstenaar geweest in zijn eigen stad. Dank zij de inzet van de heer HOSTYN, Stadsconservator en bestuurslid van onze Kring, wordt Emiel BULCKE "Sant in eigen land" gemaakt. Dit is een enige gelegenheid om, onder deskundige leiding, een inzicht te krijgen in het gevarieerde werk van deze Oostendse Meester.

Wij verwachten U stellig op deze unieke rondleiding.

August VAN ISEGHEM

OP ZOEK NAAR OUDE AARD- EN HEMELGLOBES

Wij kunnen het begrip "globe" omschrijven als een bol (van koper, hout, papier enz.) die in een zogenaamde stoel om zijn as beweegbaar is en waarop hetzij de oppervlakte der aarde ("aardglobe"), hetzij de sterrenhemel afgebeeld is ("hemelglobe"). In de totale Nederlandse globeproductie was het aandeel van de Zuidelijke Nederlanden niet gering. Over het aantal in België aanwezige globes, hun herkomst en hun huidige lokalizatie zijn lang niet alle gegevens bekend. Daarom loopt momenteel in België, ongeacht hun herkomst, een onderzoek naar de oude aard- en hemelglobes. De K.U. Leuven startte in 1982 met een grondige inventarisatie, onder leiding van Prof. Dr. Frans DEPUYDT, hoofd van de Dienst Kartografie en een telg uit de kustvlakte.

Door middel van een enquête konden een vijftigtal interessante aard- en hemelglobes en globesegmenten uit de periode vóór 1850 gelokalizeerd worden. Langs deze weg richt de K.U. Leuven zich tot iedereen die kan helpen. De aandacht van de kartografische dienst gaat op de eerste plaats uit naar aard- en hemelglobes die vóór 1900 vervaardigd werden. Ook armillaria, dit zijn geheel uit ringen bestaande hemelglobes, en de nog niet op bol gemonteerde segmenten komen in aanmerking, evenals kunst- of gebruiksvoorwerpen in globevorm. Gelet op de bijzonder grote waarde van deze voorwerpen wordt volledige discretie gewaarborgd. Wie informatie kan bezorgen, wordt verzocht een seintje te geven aan Leen LEEMAN, Instituut voor Aardwetenschappen, Dienst Kartografie, Redingstraat 16 bis, te 3000 Leuven (tel. : 016/22.69.20).

Emiel SMISSAERT

¶ ¶ ¶ ¶ ¶ ¶ ¶ ¶ ¶ ¶ ¶ ¶ ¶

HET BESTUUR VAN DE HEEMKRING "DE PLATE" WENST U ALLEN

PRETTIGE EINDEJAARSFEESTEN !

JAN DE CLERCK. KUNSTSCHILDER (4)

door Norbert HOSTYN

De "Cercle Artistique" kende heel wat moeilijkheden om een geschikt lokaal te vinden. Van 1908 tot 1912 was het een sukkeltocht. We vinden ze in die paar jaar tijd op maar liefst vijf adressen terug : Ibis Hotel, Cinéma Pathé, Hotel Saint-Georges, Hotel National en Hotel Windsor Castle.

Dit alles vinden we op een grappige manier omschreven in een groots gedicht, samen met fijne pentekeningen en foto's gevat in een omlijsting (Oostende, Heemmuseum).

1.

Tous les ostendais, chevaliers de la palette
Reçurent un beau jour une convocation.
Brocka, Gerbosch, Jan D'Ostende, Trois esthètes
Faisaient, au nom de l'art, un "grand" réunion.
Vers l'Hôtel de Ville
Ensemble portant nos pas
Jan comme chef de file
Suivaient Gerbosch et Brocka
Les aquarellistes
Les peintres et les sculpteurs
Bref tous les artistes
accouraient pleins d'ardeur.

2.

Après quelques séances tenues Salle des Milices.
Le cercle fut formé, le comité nommé
Il porta ses pénates à l'Hôtel de l'Ibis...se
Où, de vite s'installer, le grand art fut sommé.
Mais, rébarbative,
a peine fut-elle entrée
que, vindicative,
La peinture voulut quitter.
En chambre garnie
Du grand Cinéma Pathé
Pour tout la vie
Crut aller s'abriter.

3.

Pour s'installer là-bas, on mit la forte somme
On renouvela tout, rideaux, papier, vernis,
mais au bout de trois mois, le baas, un fort brave homme !
Nous mit, très poliment, à la porte du logis.
Au milieu des rues
Le cercle déambulant
a dia ou à hue
avait l'air d'un juif-errant.
Tous, à pleines gorges
Imploraient chaque passant,
Quand l'Hôtel St. Georges
Dit : entrez, mes enfants !

4.

Ah qu'on était bien là pour un cercle artistique !
Tir au rez-de-chaussée; sall'de dance au premier,
un piano cass'role, un local esthétique
Pour sûr ce changement, c'était bien le dernier !

mais la politique
Qui gâte tous les métiers
S'mèla d'la boutique :
il fallut r'déménager !
de l'association
Libéral c'était l'local...
Et nous rembarquions...
Pour l'Hôtel National

5.

C'était un vrai musée de peintures murales
Sur chacun des panneaux y avait bien dix tableaux
Portraits, natures mortes, marines ou batailles,
Tout sentait le grand art, tout respirait le beau !
O ! cercle artistique,
Pourquoi les as-tu quittés
Ces lieux esthétiques
Que l'art a si bien traités ?
Prekstoel que tu guettes
Résiste à ton fol amour
Et Windsor, coquette,
T'abrite pour un jour

6.

Windsor Castle Hôtel, vraie chamb' de jeune fille
Nous serons pour toi, j'espère, un plus fidèle amant
Tu nous plais, nous t'aimons, mais fol est qui se fie
A ceux qui sont un vrai cercle d'art ambulant !
Le cercle artistique
Ici s'arrête un instant...
mais je suis sceptique !
Sera ce pour bien longtemps !
car je vois, confréres,
Dans un bel encadrement
La vieill' tour St. Pierre
Et Paul qui nous attend....

14 mars 1912.

1909

Met Pasen hield de jonge "Cercle Artistique" haar 2e Salon in het Kursaal. Jan DE CLERCK exposeerde er twee olieverven, "Zonnig Straatje" en "Sous-bois nabij Spa", een aquarel "Sous-bois te Wimbledon" en een pastel "Brugs hoekje" (1).

Meteen weten we dat DE CLERCK toen al in Engeland geweest moet zijn.

Naar het zomersalon 1909 in het Kursaal stuurde hij een "Landschap" dat een welwillende kritiek kreeg :

> Le public lui tient compte de la patience et de la sincérité de ses études. Son dessin est correct, son coloris a de la fraicheur. Il est sur la voie qui doit le conduire aux succès sérieux, si son inspiration, en puissant de nouvelles forces dans le travail s'élève graduellement vers cette vérité idéale qui est le but des peintres comme celui des poètes.

Nog in dat jaar stuurde DE CLERCK een "Gezicht te Brugge" en een "Nevel te Oostende" naar het Salon te Wien.

KUNST GENEGEN

Om het belang van "Kunst Genegen" in verband tot Jan DE CLERCK te begrijpen is een woordje uitleg over de figuur van "Paster PYPE" nodig. Deze priester, aalmoezenier van de visserij, stelde zijn leven ten dienste van de armere vissersbevolking en ondernam tal van initiatieven tot verbetering van hun lot. Hij deed dat via zijn visserijschool, maar ook via zijn "Vissersgilde" van waaruit hij zijn sociale werking verzorgde en de elementaire opvoeding van het vissersvolk bewerkte, ondermeer via een toneelkring.

Jacques ASAERT, leerling van Jan DE CLERCK, maakte als kleine jongen de geboorte en latere wel en wee van "Kunst Genegen" van dichtbij mee. Zijn grootouders hielden immers het café van Paster PYPE's "Vissersgilde" open.

J. ASAERT herinnert zich nog levendig een sentimenteel volks toneelstuk "Einde eens werkstakers", waarbij op het einde de doden de scène bedekten !!!

Op zekere dag in 1909, aldus ASAERT, kwam er een bende artisten de Gildezaal binnen. Het waren "echte artisten" : gehuld in zwierige, zwarte kapmantels, brede hoeden op de hoofden, baarden en snorren... Eén van hen was Jan DE CLERCK. En al gauw enthousiasmeerde die zich voor de zaak van deze gewone mensen. Op verzoek van Paster PYPE ging hij zich inlaten met de toneelkring om die op een wat hoger peil te brengen. Samen met enkele vrienden stichte Jan DE CLERCK er zo de groep "Kunst Genegen".

Het eerste toneelstuk dat zo opgevoerd werd, zou "Kermisklok, Doodsklok" zijn geweest; een romantisch drama over het bohémienleven van kunstschilders en beeldhouwers. Om het decor er zo echt mogelijk te laten uitzien, voerde DE CLERCK requisieten uit zijn eigen atelier en uit dat van broer Oscar aan.

Het was op slag een ander soort toneel geworden en dat had veel succes bij die eenvoudige lieden. Daarnaast bestond er toen ook al een koorafdeling en was er een orkestje nodig, dan recruteerde Jan de muzikanten in zijn vriendenkring en in die van zijn broer Georges.

Jan DE CLERCK kwam zo vele avonden samen met die eenvoudige mensen om er hen wat zang en toneel aan te leren.

Deze nobele activiteiten vormden ongetwijfeld de voedingsbodem voor zijn latere, door hemzelf als "folkloristische" omschreven schilderijen waarvoor hij de thema's uit het vissersmilieu koos. Jan DE CLERCK zag een symboliek achter die werken : hij plaatste zijn figuren als typen op het voorplan, omgeven van duidelijke contouren, het geheel uitgewerkt in frappante kleuren. Hij toonde de Oostendse volksmens, peilde naar hun gemoed, dacht er niet aan petieterige anecdoten of fait-divers weer te geven. Hij betrachtte die volksaard in zijn folkloristische doeken te synthetiseren.

De schilderijen "Paster Pype en zijn vissers" (Oostende, Vrije Visserijschool Paster Pype), "Oude Vismijn", "Grote zus", "Moeilijke berekening" (Oostende, Museum voor Schone Kunsten) en nog andere zijn daar resultaten van.

"Kunst Genegen" floreerde zo tot aan het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog, geschraagd door Jan DE CLERCK's idealisme.

---

(1) Salon des Beaux-Arts d'Ostende. Catalogue. Kursaal 11 au 25 avril 1909, Oostende, 1909, p. 13, nrs. 29-32.

(wordt vervolgd)

OOSTENDSE MUZIEKGESCHIEDENIS - XXXVI

DE VASTE DIRIGENTEN VAN HET SYMPHONIEORKEST VAN HET KURSAAL (3)

door Ann CASIER

3. ROGIER

ROGIER was chef van het dansorkest in het Casino en tevens tweede dirigent van het orkest van het Kursaal. Vanaf het jaar 1871 heeft hij SINGELÉE, toen eerste dirigent, regelmatig vervangen. Hij was van 1870 tot 1872 in het Kursaalorkest werkzaam.

4. HYPOLITE-JEAN DUHEM (1828-1886)

Hypolite DUHEM werd te Parijs geboren uit Belgische ouders op 01 december 1828. Hij was een goed trompettist, verbonden aan de Concerts populaires. In 1846 behaalde hij zijn eerste prijs trompet aan het Koninklijk conservatorium te Brussel als leerling van ZEISS die hij in 1860 dan ook opvolgde. Hij ondernam talrijke reizen, onder andere naar Schotland en Amerika met het beroemde orkest van JULIEN en liet zich ook horen in Denemarken en Nederland met heel wat succes. In 1848 stond hij als trompetsolist bij het orkest van de Gidsen vooraan in het Munttheater.

Het is te Londen dat meerdere van zijn composities voor trompet en cornet gepubliceerd werden. "24 études progressives pour cornet et bugle" werd nochtans te Brussel uitgegeven. Samen met professor BERNIER, eveneens professor aan het Koninklijk conservatorium te Brussel, werd hij tot Ridder in de Leopoldsorde benoemd (1).

In 1870 kwam hij terecht in het Kursaalorkest, dat toen onder leiding van SINGELÉE speelde. Hij werd er als "cornet-solo van de koning" naar waarde geschat (2). Hij scheen zelfs tot de uitzonderingen te behoren die bij een solo-uitvoering, in casu "Carnaval de Venise" van A. THOMAS, de zaal muisstil kreeg (3). Wanneer SINGELÉE in 1875 ziek werd, kon men er moeilijk toe besluiten één dirigent aan te stellen. De keuze viel op het duo DUHEM en DUMON (zie verder) die beurtelings zouden dirigeren (4). De plaatselijke krant nam uit het blad "Fédération Artistique" de volgende omschrijving van hen over : "DUHEM en DUMON, twee vermaarde solisten, die het muziekpeil erg hoog brachten en in het Kursaal grote successen boekten als dirigent en solist" (5).

Nochtans was kort voordien in de Oostendse kranten een felle polemiek rond hen losgebarsten (zie verder) wat resulteerde in het ontslag van beide als dirigent, nadat ze zich eerst fel verdedigd hadden (6).

Hypolite DUHEM stierf nabij Luik op 14 augustus 1886 (7).

(vervolgt)

---

(1) E. GREGOIR, Les artistes musiciens belges au XVIIIième et au XIXième siècle, Brussel-Parijs, 1885, p. 152-153.
(2) E.O., 15.07.1870.
(3) E.O., 30.07.1870.
(4) E.O., 16.07.1875.
(5) E.O., 20.01.1878.
(6) E.O., 23.12.1877.
(7) E. GREGOIR, Galerie biographique des artistes musiciens belges du XVIIIième et du XIXième siècle, Brussel-Antwerpen, 1862, p. 64. Werd in de marge geschreven op het exemplaar in de Brussel Albert I-bibliotheek bewaard.

DE CERCLE DES SPORTS

door Ivan VAN HYFTE

Oostende kent een lange traditie van "elitaire" sporten. Wie de publiceitsbrochures, ansichtkaarten, plaatselijke pers of andere tijdsadvertenties er op na slaat, ontdekt heel wat sportdisciplines. Waar comtes, chevaliers, barons en andere militaire hoogwaardigheidsbeklederS iets lieten zien om gezien te worden. Onze "Koninklijke" bood hen uiteindelijk meer dan flaneren op de zeedijk tijdens een bloemenfeest of je op de hoogte houden van het politiek gebeuren, in de tientallen kranten van de leezaal van het Kursaal.

Voor de sportievelingen was er de Raid militaire international Bruxelles-Ostende of een militair schermtornooi achter de gaanderijen. Of de polo-vlakte vóór het Palace Hotel, of de Tir aux Pigeons (vanaf 1899).

Opwindend waren de zeilraces Dover-Oostende, gevolgd vanop een pakketboot. Net zoals de Engelsen in 1830 de paardenrennen introduceerden, zo ook kwam het golfspel vanuit Albion overgewaaid. De opgestropte golbroek, de lang-witte tennisbroek en het tennisracket stond chic. Al dit aanbod voor wie zich nóg mocht vervelen, werd aangevuld met cricket, atletiekwedstrijden op het strand, hockey en automobielsport met de jaarlijkse befaamde Semaine automobile d'Ostende.

Helemaal in die sfeer begrijpen we dan ook de oprichting, op 20 april 1903, van een privé-sociëteit, de CERCLE DES SPORTS, gevestigd in de Avenue de Stuers, met het doel zijn leden een sportief verenigingsleven aan te bieden, dat waardig was aan hun status. Naast de ontmoetingsfactor (belangrijk voor die kringen) was het sporten in openlucht hoofdzaak : regatta à voile et à l'aviron (cfr. de Sport Nautique), duivenschieting, lawntennis, polo, golf, venetiaanse feesten, jachting... Ook de deelname aan Belgische en Kongolese weldadigheidswerken werd aanbevolen.

Onder de ereleden citeren we uit de statuten : Sa Majesté Impériale le Sjah de Perse, Son Altesse Royale Monseigneur le Duc d'Orléans, Sa Grâce le Duc de Westminster. Naast een 30-tal stichtende leden was het aantal permanente leden onbeperkt. Wie er 21 was, diende schriftelijk een aanvraag in. Twee stichtende leden aanvaardden het peterschap waarna alle namen, 2 dagen vóór de stemmming werden geafficheerd. 3/4 van de uitgebrachte stemmen waren nodig om verkozen te zijn. Eenmaal lid kregen ze met hun dame toegang tot de salons die gereserveerd waren voor leden. Ambassadeurs en vreemde ministers werden op eenvoudige aanvraag toegelaten. Een reglement van interne orde werd jaarlijks uitgehangen in het lokaal van de Cercle. Het jaarlijkse lidgeld bedroeg 50 ₣. Uitstoting kon gebeuren bij ernstige feiten, dit na een 2/3 meerderheidsbeslissing.

De Salons waren iedere dag van 10 u 's morgens open tot 1.30 u na middernacht. Daar lag ook een register om mogelijke grieven kwijt te kunnen. Ik bezit een ledenlijst van 1906. Typerend is de herkomst van de heren die vanuit allerlei Europese grootsteden Oostende als le continentale badplaats blijkbaar goed kenden en er vaak moeten gelogeerd hebben. Let op de titel bij de voorbeelden : Londen (Lord Aberdair), Madrid (Duc d'Albe), Budapest (Son Excellence Comte Géza ANDRASSY), Parijs (Baron Marcel BAYENS), Sint-Petersburg (Prince Anatole BARIATINSKY), Wenen (Prince Francois Joseph de BRAGANCE, Infant de Portugal), Warchau (Prince

Wladimir Swiatopolk CZETWETINSKY), Praag (Carl MENZEL), Teheran (Son Eminence Hakimel MOLK, médicin particulier de S.M.I. le Sjah de Perse), Berlijn (Comte Elie de TALLEYRAND de PÉRIGORD), Caïro (Prince Djemel TAUSSAN)... Opvallend veel Parijzenaars en Londenaars in dit gezelschap van "gekroonde" hoofden. Het bezoek van de Europese high live moet beslist van bijzonder groot belang geweest zijn voor de populariteit en de ontwikkeling van Oostende, sedert Leopold I jaarlijks in onze binnenstad vertoefde.

In de marge van het verhaal nog een persoonlijke bedenking die ik kwijt wil : wie stelt ooit nog eens een volledige inventaris op van de toenmalige V.I.P.'s die Oostende, vóór 1914, met een bezoek vereerd hebben ?

OOSTENDSE NUMISMATIEK

door Edwin LIETARD

VERGROTING & VERBETERING VAN DE OOSTENDSE HAVEN IN 1783

Op 11 juni 1781 kwam Jozef II van Oostenrijk in onze stad aan bij een bezoek aan onze gewesten.

Op 12 juni bezocht hij, in aanwezigheid van de Burgemeester Thomas RAY en het volledig gemeenteraadscollege en in het gezelschap van Generaal de TERCY en van verschillende ingenieurs, de haven van Oostende en het dok, het arsenaal en eveneens de magazijnen van de haven. Bij dit bezoek beloofde Jozef II verschillende verbeteringen aan de haven van Oostende.

Op 13 juni 1781 ontving de magistratuur van Oostende een decreet, gedagtekend op 11 juni (de dag van de aankomst van Jozef II) dat werd uitgevaardigd, waarbij de haven van Oostende tot "VRIJE HAVEN" werd verklaard.

Na dit decreet kende Oostende een ongekende opbloei, een nieuwe stad werd gebouwd buiten de vorige en afgebroken stadswallen en dit op het gebied tegenwoordig gekend als de wijk "HAZEGRAS".

Grote werken werden eveneens uitgevoerd aan de bestaande en gedeeltelijke verzande haven, 2 nieuwe dokken werden gegraven en voorzien van stevige stenen kaaimuren en een nieuwe scheepswerf werd terzelfde tijde opgericht.

De inhuldiging van deze nieuwe haveninstallaties gebeurden op 13 augustus 1783 door Prinses Marie-Christina (dochter van Maria-Theresia van Oostenrijk) en van haar gemaal Prins Albert van Sachsen-Teschen (zoon van August III Koning van Polen) Aartshertogen en Algemene Gouverneurs van de Oostenrijkse Nederlanden.

Deze plechtige intrede gebeurde per sloep in de nieuw gegraven dokken in gezelschap van vele bontgekleurde vaartuigen.

Op de aanpalende scheepswerf werd een pyramide opgericht met het borstbeeld van Jozer II dat werd ingehuldigd. Op deze pyramide was de vermelding van het bezoek van Jozef II op 11 juni 1781 vermeld en tevens de toelating voor deze havenuitbreiding.

Om deze gelegenheid te herdenken werden 464 zilveren medailles geslagen voor een totale som van 1587 florijnen 8 sols en 6 denieren.

1783 ZILVEREN MEDAILLE IN ZESHOEK VI. 92

R. Een randschrift :
MAR.CHRIST.AVST.ALB.CAS.SAX.DVX.BELG.PRAEF.
2 busten van de prinsen naar elkaar gekeerd.

V. Bovenaan een hoorn des overvloeds en onderaan een takkenbundel met midden in een tekst in 5 lijnen :
PORTVS OSTENDANVS/IN LITTORE BELGICO/AMPLIORI NAVIVM/RECEPTACVLO INSTRUVCTVS/MDCCLXXXIII
(Haven van Oostende aan de Belgische kust uitbreiding van dokken, toegerust met stapelplaatsen.)

De hieronder afgebeelde medaille werd geschonken aan de aanwezige personaliteiten en diende ook als nieuwjaar medaille voor 1784.

VERGETEN OOSTENDSE KUNSTSCHILDERS. . . . . AANVULLINGEN

F. KREUZER

Behaalde in de Oostendse Tekenschool tijdens het schooljaar 1868-1869 een 2e Prijs "Dessin d'après estampes".

Het hem toegekende eremetaal n.a.v. zijn prestatie berust in een Oostendse privéverzameling.

Sarah SMET

Echtgenote Alphonse VAN ISEGHEM. Oostendse dilettante schilderes uit de eeuwwisseling.

Van haar kennen we een prachtige aquarel op de ruïne en toren van de afgebrande St. Pieterskerk (1896), geschilderd uit een ietwat ongewone, hoge gezichtshoek (Oostende, privéverzameling).

ø Ø ø

Volgende personen waren in 1829-1830 leerling aan de Ecole d'Architecture et de Dessin, kortom de toenmalige Oostendse kunstacademie annex "vak"school :

DE BROCK, Hypolite
DEMANT, F.
DESORGHER, Jacques
DOURLENS, Théophile
DUTREMEZ, Louis
LIEBAERT, Aimé
MAERTENS, Jean
MINNE, Charles
PRIEM, P.
SARRON, Pierre
TRATSAERT, Pierre
VANDERHEYDE, J.
VANDERHEYDE, Philippe
VANDIERENDONCK, Jean
VAN LEIRBERGHE, E.
VAN TYGHEM, Jean

Norbert HOSTYN

OOSTENDE AL 250 JAAR EEN VUILE STAD

door Omer VILAIN

Men hoort bijna dagelijks klagen dat Oostende een erg vuile stad geworden is. Maar Oostende had 250 jaar geleden ook al deze triestige reputatie.

Zo liet Burgemeester DE GRYSPERRE op 14 juli 1746 een aanplakbrief op de muren van de stad aanbrengen met volgende ordonnantie :

"Onaengesien de menighvuldige precautiën by voorgaende ordonnantien tot suyver houden vande straten deser Stede gestatueert, ende niet jegenstaende de overgroote oncosten, die de Stadt tot dies t'sedert ettelycke jaeren selfs heeft moeten draeghen, vrughteloos worden bevonden, soo J'st dat den Heere ende Weth, by seceurder middel daer inne willen voorsien, heeft gheordonneert ende gestatueert, soo sy ordonneren ende statueren mits desen, dat alle ende een jegelycken Borgher ende Ingesetenen alle daeghe s'morgens, uytgesondert Sondaegen ende Heiligh-daeghen, te weten gedurende de Somer-maenden vanden eersten April tot den lesten September, s'morgens met het slaen vanden seven Uren, ende van den eerste October tot den lesten Maerte ten acht Uren, hunne Voorlanden, goote, ende straete voor elk hunne respective Huysen ende Erfven sullen hebben door-te-vaeghen, suyveren ende de vuyligheyt op te hoogen, op dat Stadsts Carren, die can wegh voeren, sonder voorder eenighe vuyligheyt (geduerende het resterende van den dagh) op straete te moghen werpen, op peine van voor ider contraventie te incurreren de boete van drye ponden parasyse, ten proffijte vanden Heere, instantelyck by parate executie sonder dissimulatie te verhaelen ten laste van Meesters ofte Meestressen ofte hunne meublen, die hun regres vermoghen te haelen op hunne Domistiquen, die ten dier causen plichtigh sullen bevonden worden".

Actum in 't Collegie desen 12. July 1746. ondert. De Grysperre

Bovenvermeld stuk, van dewelke er nog een exemplaar aanwezig is in de Stadsbibliotheek werd gedrukt bij Jacobus VANDE KERCKHOVE in 1746. In handschrift werd er op dit document bijgeschreven :

"ende erpubliceert op den tweeden december daernaer..."
"erpubliceert door den Stadtsboode benevens den Drucker rondom de Stadt. Deser 24 july 1747."
"erpubliceert op 6 may 1750 door den onderschreven griffier...".

Zoals men ziet niets nieuws onder de zon en Oostende blijft trouw aan haar verleden, helaas niet altijd in positieve zin.

COPIJ VOOR "DE PLATE"

Copij voor "De Plate" kunt u steeds ter beoordeling toesturen aan de redactie, bestaande uit N. HOSTYN en E. SMISSAERT, op volgend adres : "De Plate"
p/a Heemmuseum "De Plate"
Feest- & Cultuurpaleis
Wapenplein - 8400 Oostende

Originele bijdragen over historische aspecten van Groot-Oostende (dus ook Mariakerke, Stene, Zandvoorde...), liefst weg van de "begane paden" zijn welkom.

De Redactie

MERWAARDIGE STUKKEN UIT ONZE VERZAMELING

door Gilbert VERMEERSCH

Deze keer weer 4 objecten, die tot de permanente expositie behoren.

° UITHANGBORD VAN BARBIER BARAT

Metalen uithangbord, in rood geverfd.
In witte verf, in kapitalen staat aan weerzijden :
BARRAT BARBIER

Aan het uithangbord hangt een koperen barbiersschoteltje.

Herkomst : Barbier BARRAT, Vrijhavenstraat Oostende.
Gift van Wwe. BARRAT.

° EMBLEEM "HORLOGER DU ROI"

Voorstellende het wapenschild van België. Op de basementlijst het opschrift "HORLOGER DU ROI".

Gietijzer; 50 x 71 (uiterste maten).

Herkomst : Afkomstig van de winkel van edelsmid-horlogist A.DISPERSYN Kapellestraat 5, Oostende. Huis gesticht in 1850.
(A. DISPERSYN : "Horloger du Roi, de la Ville et de la Marine de l'Etat").

° VERKEERSREGLEMENTPAAL

"REGLEMENT VAN 3 JUNI 1870 / ART. 89 / VERBOD"

Deze gietijzeren paal met het reglement van verkeer voor paardekarren stond vanaf 1870 aan de oprit van de Kapellebrug, kant Vindictivelaan. Ze werd eind 1971 verwijderd.

Herkomst : Door het Bestuur van Bruggen en Wegen geschonken aan "De Plate".

° BEELDJE VAN SINT-ELOOI

Beeldje van Sint Elooi uit de "GILDE VAN PIETER PILAEIS" Zuidlaan, 69 Oostende.

Het beeldje stond in het lokaal der Gilde. Als een lid binnen kwam, moest hij trekken aan het kettinkje die de arm liet vallen. Het hamertje liet dan het aambeeld klinken. 19e eeuws.

Petrus PILAEIS was deken van de Gilde.

Herkomst : Gift

VRAAG

De Heer G. LERNOUT,
Universitaire Instelling Antwerpen
Universiteitsplein 1
2610 Antwerpen

zoekt inlichtingen over een tandarts Juda de VRIES, die ca. 1926 te Oostende werkte en er bevriend was met James JOYCE die hier verbleef in september 1926.

& 1

In de lichting door de stad Oostende gedaan

Nummer van de rente brief	Namen der personen en gestichten die de storting gedaan hebben	Dag der stor-ting	Beloop der storting	Beloop der intrest	Uittrek uit de Octroyen
34	Suster Anna Dillebeke Moeder der Religieusen Zwarte Zusters binnen Oostende	30 xber 1775	1800	72	Burghmeester ende Schepenen doen te weten dat zij uyt Krachte van letteren van octroy van 26 januari 1765 zijn geautho-riseert tot het maken van een calsyeweg van Oostende op Wijnendaele ter beosting van diere te lichten de nodige penning-gen... Gene-raele Hypothe-que op alle Stads inkomen. Dat deze Renten noyt onderwor-pen en zullen zijn aen eenige reductie. Dat alle voogden zullen mogen employeren de penningen van hunne weezen. En de gemeenten de fonds vanaf zij zouden mo-gen wezen voorzien
38	Religieusen Zwarte Zusters	25 April	1000	40	
39	Suster Anna Dillebeke synde voor de fondatie van dheer Dionisi-us Reubens	16 Maart 1778	1200	48	
40	Suster Anna Dillebeke Moeder der Zwarte Zusters	16 Maart 1778	3000	120	
41	Suster Anna Dillebeke Moeder der Zwarte Zusters	16 Maart 1778	1400	56	
6	De Religieusen Zwarte Zusters te Oostende	9 ober 1780	1200	48	
Totaal Guldens sterck Wisselgeld			9600	384	

& 2

Lichtinge Don Gratuit 1779

Nummer van de rente brief	Namen der personen en gestichten die de storting gedaan hebben	Dag der stor-ting	Beloop der storting	Beloop der intrest	Uittrek uit de Octroyen
Overgebracht Guldens			9600	383	
14	De religieusen Zwarte Zusters tot Oostende	20 ober 1779	1800	72	De Provintie van Vlaanderen. Dat tot acquisitie zullen mogen gebruikt worden de penningen van weezen, pieusefondation, Geestelijke gemeenten.

& 3.

Lichtinge tot de Reductie sedert 1 Januari 1780

712	D'Eerweerde moeder van het Klooster der Zwarte Zusters tot Oostende	1 ober 1780	700	24 G. 10 S.	De gedeputeerde der Staeten van Vlaanderen datzij van Z.K.H. bij decreet van 10 feb belast zijn te reduceren alle de obligatien en
1041	De Zeer Eerweerde moeder van het klooster der Zwarte Zusters tot Oostende	1 mei 1783	6000	210	renten soo ten laste van het subsidie als ten laste van alde middelen der Provincie op een gelijke en uniforme intrest van 3 1/2 ten honderd.

& 4.

Credit - Leeninge 1788

545	Het convent der Zwarte Zusters tot Oostende	20 fbr 1789	3000	120	Joseph II 4 ober 1788. Les besoins extraordinaires Nous ayant engagé à

Nummer van de rente brief	Namen der personen en gestichten die de storting gedaan hebben	Dag der stor ting	Beloop der storting	Beloop der intrest	Uittrek uit de Octroyen
001	De weerde moeder ende Religieu-sen van het Klooster der Zusters tot Oostende	30 fber 1789	1000	40	recourir au zele de notre Province de Flandre nous ont consenti un emprunt de 3000000 florins de changer....
002	De weerde moeder ende Relgieu-sen van het Klooster der Zusters tot Oostende	30 fber 1789	1000	40	Pouront être employés à l'acquisition des rentes les deniers des mineurs, des des fondations pieuses ou de communautés Ecclesiastiques et ne pourront être reduites en aucun temps; déclaront finalement quelles seront libres et exemptes à toujours de tous dixieme, vingtieme, centieme et de toutes autres charges et impositions quelconques, établiés ou a établir

& 5.

Lichtinge 179 1/2 (1791-1792)

360	D'eerweerde moeder van het Kloos-ter der Zwarte Zusters tot Oostende	31 mrt 1792	2000	80	Leopold II 28 xbre 1791. Ayant reçu l'humble supplications des Etats de Flandre. Ils ont reçu pour faire face aux dettes Province qu'il fallait une levée

Totaal Guldens	25100	970 G. 10 S.	a Rentes pour un million de florins

Alzoo wierden de gespaarde en vergaarde
25100 Guldens
der Zwarte Zusters van Oostende
ontnomen en gestolen !

LIDGELD

Wie in zijn tijdschrift een stortingsbulletin vindt is nog niet in orde met zijn bijdrage 1988 (laatste storting door ons ontvangen op 3 december).

Indien u verder wenst lid te blijven van "De Plate" en ons tijdschrift te ontvangen vragen wij de som van

350 Fr als aangesloten lid
500 Fr als steunend lid
1.000 Fr als beschermend lid

te willen storten op rekening 750-9109554-54.

ø Ø ø

VEILING 1988

Op donderdag 29 januari 1988 gaat de jaarlijkse Veiling van De Plate door onder leiding van de heer O. VILAIN.

Personen die wensen stukken te laten veilen mogen de lijst van de te veilen stukken (zo gedetailleerd mogelijk) binnenbrengen bij de heer O. VILAIN, Rogierlaan, 38 bus 11, Oostende.

De stukken (boeken, foto's, affiches, plannen enz., maar geen breekbare voorwerpen) moeten wel betrekking hebben op Oostende of de kuststreek.

ø Ø ø

ONS HEEMMUSEUM

ZAG U REEDS ONZE THEMATENTOONSTELLING OMTRENT

OUD SPEELGOED ?

NIET TE MISSEN
TOEGANG VRIJ VOOR LEDEN

Het museum is geopend iedere zaterdag van 10u tot 12u en van 15u tot 17u.

HET IS EVENEENS GEOPEND OP DEZELFDE UREN VAN 21 DECEMBER TOT EN MET 3 JANUARI UITGENOMEN OP 22, 25 EN 29 DECEMBER EN 1 JANUARI.

OORLOGSDAGBOEK 1940 - 1944

Opnieuw kwamen wij in het bezit van een oorlogsdagboek 1940-1944 over Oostende.

Alhoewel het niet ondertekend is zijn wij van oordeel, afgaande op het schrift, dat het van de hand is van Carlos LOONTIENS.

Het vormt een aanvulling op het oorlogsdagboek dat verscheen in de jaargangen 11, 12 en 13 van ons tijdschrift.

De Redactie

Vrijdag 30 augustus 1940

Die namiddag waren schietoefeningen aan de gang, welke voor doel schenen te hebben onze haven tegen een gebeurlijke aanval van uit zee te beschermen. De bevolking was trouwens door aanplakbrieven verwittigd geworden, dat zulke oefeningen zouden plaatshebben en van in de morgen hoorde men inderdaad het zwaar geschut.
's Namiddags echter schenen de schoten zo nabij te komen dat menigeen in zijn kelder of in een openbare schuilplaats zijn toevlucht zocht. Toen gebeurde het dat drie schoten werden gelost die midden in de oude stad vielen, de ene op de puinen van het huis van Dr. MERCHIER en van daar in de Kapucijnenkerk, waar het orgel vernield werd, de andere verder in dezelfde straat, waar enige huizen zwaar werden beschadigd, en de derde, naar men beweerde, op het Osbornehotel, waar in elk geval een gedeelte van het dak weggeworpen werd om er een batterij te plaatsen.

Donderdag 15 augustus 1940

Op die schone namiddag van O.L.Vr. Hemelvaartdag, terwijl iedereen aan het wandelen was in de overtuiging dat Oostende thans voor goed van het oorlogsgeweld bevrijd zou blijven, kwart na 4 uur gebeurde op de Cockerillkaai een ontploffing, waardoor op het Sas, het Hazegras en de Opexwijk veel vensterruiten werden ingedrukt en andere belangrijke schade aan de huizen werd gebracht. De loods van de Cockerillboten werd bijna totaal vernield. De ontploffing zou, naar beweerd werd, gebeurd zijn bij de inscheping van torpilles op de snelboten die daar meren. Ontploffende torpedo's vlogen tot over de laan. De pompierskazerne werd zo zwaar beschadigd, dat van het gebruik er van moest afgezien worden.

Zaterdag 7 september 1940

Gisteravond omstreeks 9 uur is een Engels vliegtuig boven de stad gevlogen en heeft op de wijk Conterdam een achttal bommen laten vallen, waarschijnlijk met het doel de werven van Beliard & Crighton en die van Seghers bij het zwaaidok en de locomotieven van het nabijgelegen station te treffen. Een bom vernielde een reeks arbeidswoningen, waarbij gelukkiglijk slechts één persoon gewond werd.

Zondag 8 september 1940

Verleden nacht heeft de stad weer het bezoek ontvangen van Engelse vliegers, die twee uur lang rondcirkelden en talrijke bommen lieten vallen. In de Stuiverstraat, voorbij de Elisabethlaan, werden verscheidene huizen verwoest en zes inwoners gedood, terwijl ook nog velen werden gekwetst.
s' Namiddags kwamen drie Britse vliegtuigen plots uit de wolken boven onze stad, doch een er van werd door het Duitse luchtafweergeschut zo juist getroffen dat het weldra brandend neerstortte. Het viel in zee, waar twee leden der bemanning nog konden gered worden.

Maandag 9 september 1940

In de nacht zijn de Britse vliegers weergekeerd, maar zij werden door een zo hevig afweergeschut onthaald, dat ze hun bommen liever hebben laten vallen op de buitenwijken, op de wijk Meiboom, te Bredene en bij Oudenburg.

Woensdag 11 september 1940

Omstreeks middernacht stortte een Brits vliegtuig dat door het afweergeschut getroffen was, neer in het spuidok, waar het door de brandweer, die voor een eventuele redding van de bemanning opgeroepen was, niet kon bereikt worden.

Donderdag 12 september 1940

Verleden nacht had onze stad het weer kwaad te verduren van de Engelse vliegers die op de Opexwijk een dertigtal bommen wierpen, waaronder talrijke brandbommen. Hierdoor zijn na middernacht twee huizen van deze wijk totaal uitgebrand, allebei behorend aan vissers, terwijl in de Frère-Orbanstraat de bovenverdieping van de magazijnen van de gasdienst door bommen in brand werd gestoken. Slechts om 4u30 kon de brandweer de hevige brand meester worden.
Even na 8 uur werd een zwaar bombardementsvliegtuig van he type Bristol-Blenheim door het afweergeschut neergeschoten. Het viel op het plein bij het politiekantoor van het Hazegras. Het had nog een ganse bommenlading en werd door het springen van deze totaal verwoest.

Zaterdag 14 september 1940

In de nacht kwamen de Britse vliegers terug om hier hun gevaarlijke last uit te werpen, maar zij werden door zulk een hevig afweergeschut onthaald, dat zij zich ijlings terugtrokken zonder hun bommen op de stad en de haven te hebben uitgegooid. Op de Zeedijk werden nochtans twee villa's getroffen, een werd vernield en het ander zwaar beschadigd.

Zondag 15 september 1940

Verleden nacht, om 11 uur kwamen de Britse vliegers weer en wierpen brandbommen op de wagons van het station te Zandvoorde, waar een er van, die met kurk geladen was, vuur vatte. Met water gepompt uit de Brugse vaart kon deze wagon na middernacht van gehele vernieling gered worden.

Woensdag 18 september 1940

Om 11 uur is verleden nacht een Brits vliegtuig boven de Ste-Catharinaplaats komen rondcirkelen en wierp een bom op een huis van de Dr. Verhaeghestraat, waar twee mensen gedood en twee zwaar gekwetst werden. Vele huizen in het omliggende werden beschadigd en hier veroorzaakten de bomscherven nog vele, gelukkig slechts lichte, verwondingen.

Donderdag 19 september 1940

De aanval van verleden nacht was voorzeker de hevigste die Oostende tot nu toe te verduren kreeg. Het eerste Brits vliegtuig dat even voor 8 uur opdaagde, werd echter kort na 10 uur, in een lichtstraal gevat en weldra neergeschoten. Het kwam in zee terecht. Kort doorop werd het gevolgd door een ander vliegtuig dat zijn bommen in het wilde wegwierp en veel schade aan huizen veroorzaakte. Een bom kwam neer bij het ruiterstandbeeld van Leopold II dat evenals de rotonde van de koninklijke gaanderijen, lichtelijk

beschadigd werd. Bommen vielen ook in de Frère-Orbanstraat en in de Grachtstaat, waar twee huizen totaal werden vernield. Gelukkig waren er geen slachtoffers.

Dinsdag 1 october 1940

Deze nacht werden in en bij het Leopoldpark verscheidene bommen geworpen, waarschijnlijk met het doel de vrachtauto's te treffen, die daar onder het loof weggestopt waren door de Duitsers. De huizen staande langs het park, in de Euphr. Beernaertstraat, tussen de Stockholmstraat en de Ieperstraat, werden zwaar beschadigd en de gondel in beton door de stedelijke dienst der beplantingen nog maar pas opgericht ter versiering van de vijver, werd totaal vernield.

Zaterdag 12 october 1940

Gisteravond om 9 uur zijn weer Britse vliegtuigen afgekomen en hebben gedurende verscheidene uren over stad gevlogen. Bommen werden geworpen, waarvan één juist voor de ingang van het O.L.Vrouwcollege viel en veel schade verrichtte. Een brandbom is ook gevallen op het "Hotel de la Couronne", waar een felle brand ontstond (na middernacht) in een kamer van de derde verdieping. In het ijzermagazijn van Valcke in de Sint-Jorisstraat werd een begin van brand spoedig overmeesterd, zo ook in het appartement van Wwe. BOURGON in de Kapellestraat.

Maandag 14 october 1940

Van 9 uur tot na middernacht vlogen Britse vliegers onophoudend boven de stad en wierpen van tijd tot tijd bommen. De meeste vielen in de nabijheid van de spoorweg, één er van op de hoek van de Romestraat en de Hospitaalstraat, waar verscheidene huizen zwaar beschadigd werden.

Vrijdag 25 october 1940

Drie bommen werden in de afgelopen nacht, om half vier, geworpen op het huizenblok gelegen tussen de Koningstraat, de Van Iseghemlaan en de Kemmelbergstraat. Een bom drong door drie verdiepingen in een huis van de Koningstraat en ontplofte slechts vanmorgen om 8 uur. Een bom viel in de kelder van het huis van Mr PORTA en de derde in het achterhuis van een pension. De bewoners van deze en de aanpalende huizen werden verwijderd tot alle gevaar geweken was.

Zaterdag 23 november 1940

Gedurende de laatste nachten hebben de Engelse vliegers van het maanlicht gebruik gemaakt om de stad te overvliegen en in de nanacht was het weer zo, doch nu hebben ze om 6 uur 's morgens veel zware en brandbommen laten vallen zowel bij de H. Hartkerk als bij het postkantoor en de schouwburg. De kerk werd langs de zuidoostkant beschadigd en een bom viel juist in het midden van het postkantoor, zoals er ook één de schouwburg trof langs de zuidoostkant, waar de schermen stonden. Deze geraakten weldra in lichterlaaie en de brand duurde gans de morgen. In de Adolf Buylstraat en de Poststraat werden huizen getroffen die tot in de grond vernield werden en ook in de Witte Nonnenstraat en de Sint-Sebastiaanstraat was veel schade. Gelukkig werd niemand gedood noch zelfs gekwetst.

Zondag 10 december 1940

Gisteravond zijn een viertal Britse vliegtuigen boven de stad komen cirkelen, heftig aangevallen door het afweergeschut, tot plots een vliegtuig naar beneden dook, in de richting van het

vliegveld van Stene. Het heeft echter in zijn vlucht telefoondraden geraakt en stortte neer op de wijk Meiboom, na eerst een huis te hebben weggeworpen. De inwoners die zich in de kelder verscholen hadden, bleven ongedeerd doch de zes inzittenden van het vliegtuig, jonge Canadezen, werden aan stukken gereten, terwijl hun machine opbrandde.

Hier komt het dagboek terug naar de maand september 1940, wat ons doet besluiten dat de auteur niet chronologisch tewerk gegaan is. Waarom niet ? Dit zullen we wel nooit weten. Misschien werden zijn bevindingen eerst in het klad geschreven en heeft hij nadien, bij het netjes overschrijven in een "cahier", de datums door elkaar gehaald.

Zaterdag 21 september 1940

Opnieuw heeft onze stad het ongewenste bezoek van Britse vliegers ontvangen. Het spel begon deze nacht om 11 uur, toen bommen geworpen werden op Bredene en Slijkens. Een vliegtuig kon echter neergeschoten worden en viel brandend neer bij Raversijde. Te middernacht werden bommen geworpen op het Marie-Joséplein en in de Sint-Sebastiaanstraat en de Witte Nonnenstraat. Op de Marie-Joséplaats werd het groot gebouw getroffen dat de hoek vormt van de Ad. Buylstraat en ook van de Sint-Sebastiaanstraat. Op de hoek van deze laatste viel het torentje op straat en gedeeltelijk over het recht er over staande huis. Een grote brand ontstond in de garage van het Sint-Sebastiaanhotel, waar veel vrachtauto's vernield werden. De stadschool voor meisjes in de Witte Nonnenstraat werd erg beschadigd en een vijfde bom viel op het café Wilhelmine in dezelfde straat. Door scherven van deze bom werd de winkeljuffrouw gedood van de melkerij Sinte-Godelieve. Ook het postkantoor werd beschadigd.
Bommen werden eveneens geworpen op het Hazegras, waar de stadsschool insgelijks beschadigd werd en de brandvensters van de kerk, rond het koor, werden uitgeslagen. De koordenfabriek van Decrop bij de Brugse vaart werd door brandbommen getroffen en ging grotendeels in de vlammen op.

Zondag 22 september 1940

Verleden nacht moesten de bewoners van de Maria-Theresia- en de Wellingtonstraat het ontgelden. Er vielen daar vier bommen, waarvan één in de kelder drong van een huis en twee jongens doodde, terwijl hun ouders, die eveneens in de kelder sliepen, doch achteraan, ongedeerd bleven.
Een tweede aanval was gericht op de Opexwijk, waar een huis in de Voorhavenlaan en een in de Jacob Besagestraat gans vernield werden en verscheidene andere erg beschadigd. Werk- en pakhuizen van enige aannemers werden op het Sas-Slijkens eveneens vernield.

Maandag 23 september 1940

Het luchtalarm heeft feitelijk gans de nacht geduurd. Bommen werden geworpen op de Opexwijk en het Sas-Slijkens. Rond 4 uur 's morgens zijn er gevallen op de vismijn, waar grote hoeveelheden munitie opgestapeld liggen en waar dan ook een grote ontploffing ontstond, die zo hevig was dat in de stad en vooral langs de kaai veel vensters werden ingedrukt door de luchtverplaatsing.

Dinsdag 24 september 1940

Na middernacht zijn Britse vliegtuigen gekomen en eerst hebben ze bommen geworpen op het postkantoor en in het Leopoldpark, waar de

fontein van het Bocqwater vernield werd, ook de gevel van het posthotel werd beschadigd. Later vielen bommen op de Groentenmarkt, waar twee huizen, waaronder de bakkerij COSTENOBLE, zwaar beschadigd werden. Een vrouw werd licht gekwetst. Om half vier kwamen de vliegers terug en wierpen bommen bij het Ijzerpanorama, waar een garage werd getroffen in de Stockholmstraat. Maar ook de muur van het vroeger gasgesticht werd vernield en het nieuw gerechtshof had veel verbrijzelde ruiten, vooral langs de zuidkant.

Woensdag 25 september 1940

Deze morgen, vóór 6 uur, viel een bom vóór een villa op de zeedijk en doodde er een man, wiens vrouw naast hem zwaar werd gekwetst. De villa en de nabijgelegen gebouwen werden grotendeels verwoest. Ook in de Jozef II straat viel een bom, die aldaar een slagerswinkel vernielde, terwijl in de Aartshertoginnestraat een garage getroffen werd, zodat hier verscheidene vrachtauto's tot splinters werden geslagen.

Maandag 30 september 1940

In de afgelopen nacht moest Oostende weer drie luchtaanvallen ondergaan. De eerste had Mariakerke voor doel. Vier grote bommen werden hier geworpen en twee huizen werden zwaar beschadigd, waar twee personen de dood vonden en drie andere ernstig werden gekwetst. Drie bommen vielen in hofjes en richtten geen schade aan. Gedurende de derde aanval vielen bommen in de Metsersstraat waar een zwangere vrouw door een scherf de hals werd doorgesneden. Twee andere bommen vielen bij een garage, die erg beschadigd werd.

Hier gaat het dagboek verder met de maand december 1940.

Zaterdag 21 december 1940

Gisteravond om 9 uur werd een lichtbal boven de stad door een vliegtuig afgeworpen en begon het afweergeschut te vuren. Deze morgen om 6 uur werden een reeks bommen gesmeten en de luchtaanval duurde tot 8 uur. Op de hoek van de Euphr. Beernaertstraat en de Ieperstraat, in de Kapellestraat bij de Jozef II straat, in de Christinastraat en in de Albertschool, voorlopig gevestigd Sint-Petersburgstraat, vielen bommen en tevens werden brandbommen afgeworpen, die op en bij de Alfons Pieterslaan terecht kwamen evenals in het Burgerlijk Hospitaal waar twee kinderen gedood werden. De schade door deze luchtaanval berokkend is buitengewoon groot. Het huis op de hoek van de Euphr. Beernaertstraat en de Ieperstraat is totaal vernield. Het klein College en de kapel van het groot College aan de overzijde hadden het erg te verduren. Het huis van de wisselagent REYNAERTS in de Kapellestraat werd tot op de eerste verdieping ingeslagen.

Zondag 22 december 1940

Weer hebben de Britse vliegers bommen geworpen in de vroege morgen, thans op de wijk Meiboom, waar verscheidene huizen vernield werden, naar beweerd wordt.

Dinsdag 11 februari 1941

Rond middernacht is het afweergeschut in actie getreden tegen vliegers, maar weldra moesten ook de kustbatterijen een beschieting van uit zee bestrijden. Een veertigtal schoten werden door de Engelse schepen gelost en een van de eerste trof de Sint-Antoniuskerk op de Opexwijk, waar juist een onderstand is voor de

bevolking. De sacristij aan de oostkant van de kerk gelegen, werd gans vernield. Verder werd, naar het schijnt, de nieuwe vismijn zwaar beschadigd, maar die is toch al sinds lang gans in puin.

Zaterdag 22 februari 1941

Het borstbeeld van James ENSOR, door de VALERIOLA in wit warmer gebeeldhouwd, werd in een kelder van het gerechtshof-stadhuis geborgen om het tegen bomscherven van luchtaanvallen te beveiligen. Terzelfdertijd werd het marmeren borstbeeld van Tieleman SUYS (door VAN DENBERG) dat in de gang van het gerechtshof op een marmeren zuil stond, naar de kelder gebracht.

Maandag 24 februari 1941

Het wapen van de stad in wit steen gebeeldhouwd en onder de erker van de toren van het afgebrand stadhuis geplaatst, werd voorzichtig uitgekapt en naar het oud gerechtshof gevoerd.

Maart 1941

De vuurtoren waarop rode banden geschilderd waren, heeft thans (voor camouflage) nog gele en groene kleuren bijgekregen, zodat hij voorzeker niet meer van uit zee gemakkelijk te herkennen is. Op de zeedijk, bij het Osbornehotel, werd een gebouw in beton opgetrokken dat thans klaar is en dienen zal om als uitkijkpost en telemetrisch observatorium te dienen bij een aanval uit zee.

Woensdag 30 april 1941

Gisteravond, tussen 11 u 30 en middernacht, hebben Engelse vliegers brandbommen geworpen op verscheidene villa's van Mariakerke en Raversijde, waar felle branden ontstonden, die echter spoedig door de Duitse brandweer geblust werden.

Woensdag 14 mei 1941

Heden, om half vier 's namiddags is een Duitse veldmaarschalk met zijn staf onze stad komen bezoeken en alle straten waren door schildwachten op de hoeken bewaakt. Geen gerij werd op de doortocht van de hoge gasten toegelaten.

Woensdag 18 juni 1941

Deze nacht, om half drie, zijn verscheidene bommen gevallen in en rond het Leopoldpark, waardoor aan de huizen in de omgeving heel wat schade, vooral aan de ruiten en dakpannen werd gebracht.

Dinsdag 24 juni 1941

Weer werden deze nacht bommen geworpen, doch thans verder in het centrum, op de haven, in de grote dokken, waar een binnenlander getroffen werd. De schipper en zijn zoon konden zich redden, doch de vrouw met een kind is verdronken. Zaterdag werden overal radio's bij de voornaamste ingezetenen weggehaald : zelfs bij de heer Burgemeester werd de radio weggenomen. Alle toestellen worden in "Chez Pan" ondergebracht. Vandaag nog zijn de verbeurdverklaringen aan de gang.

Dinsdag 8 juli 1941

Deze nacht, om 2 uur, werden bommen geworpen op de wijk Conterdam, bij de spoorweg, waar verscheidene huisjes werden geteisterd en een vrouw gekwetst.

Vrijdag 10 juli 1941

De fietsen worden langs de banen opgeëist. Het ontvangstbewijs spreekt van een lening voor 5 dagen.

Maandag 14 juli 1941

Deze nacht, om 2 uur, werden een aantal bommen geworpen op de kazerne, de spoorbaan bij het oud station en op het Vogelenplein dicht bij het goederenstation. Hier werd evenals in de stedelijke werkhuizen aan de overzijde van de sporen heel wat glas gebroken. Slechts een burger werd licht door glasscherven gewond.

Woensdag 23 juli 1941

Eergisteren nacht werd een bombardementsvliegtuig omstreeks middernacht door het afweergeschut neergeschoten en viel brandend neer bij het station van Snaaskerke, twee huisjes vernielend, waar een jongen levend werd verbrand. Een vrouw kon tijdig uit het venster springen om aan de vuurpoel te ontsnappen. Deze nacht zijn er weer vliegers gekomen en hebben bommen geworpen op de Opexwijk waar verscheidene huizen werden vernield en een vrouw met haar kind in een kelder werden gedood, het kind versmoord door een barst van een waterleiding, die de kelder onder water zette.
Aanhouding van Jos WITTEVRONGEL, Gust PLOVIE, Nester VANHOORNE.
Sluiting van de boekhandel CORMAN.

Maandag 28 juli 1941

De heer Burgemeester en politiecommissaris SEYS werden door de goeverneur a.i. BULCKAERT ontboden die hen een brief toonde, hem bevelend bij hen aan te dringen opdat zij ontslag zouden indienen, hetgeen beiden weigerden.

Dinsdag 19 augustus 1941

Vannacht, om half twee, werden bommen geworpen, waarvan één het westelijk paviljoen van het koninklijk chalet heeft getroffen en een andere het bijgebouw van een huis gelegen Nijverheidstraat, waar eveneens veel schade werd aangericht.

Zondag 21 september 1941

Gisteravond, om 10 uur, werden verscheidene bommen geworpen bij de huizengroep van de Oostendse Haard, dicht bij het Sinte-Catharinaplein, waardoor veel glasschade ontstond. Op de Nukkerwijk echter werd een huisje vernield, waar zeven mensen aldus de dood vonden.

Donderdag 2 october 1941

Gisteravond, om 10 uur, werden drie bommen geworpen bij de kliniek van de Frère Orbanstraat, op de hoek van de Zwaluwenstraat en de Stenestraat, waardoor een achterhuis werd beschadigd en verder veel glasschade ontstond. Gelukkig zijn er geen doden te betreuren.

Vrijdag 3 october 1941

Heden namiddag werden bommen geworpen bij de Purfina, waar een man door de luchtverplaatsing werd gedood en verscheidene andere werden gewond. Ook een brand ontstond, die echter spoedig kon worden geblust.

Donderdag 9 october 1941

Heden werden een dertigtal personen, waaronder hoofdcommissaris SEYS, politiecommissarissen AMEEL, PINTELON en BEAUPREZ, de hh. VERVAECKE, REICH, enz. gevangen genomen en met een autobus weggevoerd. Beweerd wordt dat CORMAN, de voortvluchtige boekhandelaar, ter dood werd veroordeeld.

Zaterdag 18 october 1941

Heden werden alle dienstoversten en schoolhoofden opgebeld om aanstonds voor het Schepencollege te verschijnen. Daar werd hen lezing gegeven van een brief waarbij aan de heer SERRUYS ontslag werd verleend als burgemeester. Als afscheidsgroet gaf deze aan alle aanwezigen de hand, ook dus aan de hh. HUYS, TANGHE, VANDE CASTEELE en VAN PRAET, die alhoewel door de gemeenteraad afgezet, weer in dienst zijn, terwijl de heer SERRUYS die destijds hun afstelling eiste, thans zelf is ontslagen.

Zaterdag 25 october 1941

Gisteravond, om 11 uur werd een vliegtuig neergeschoten, dat eerst zeer laag over de stad kwam gevlogen om ten slotte te Slijkens, bij de gasketels, in de vaart te vallen. Het had voor de bevolking gevaarlijker kunnen worden.

Zaterdag 8 november 1941

Zoals bijna iedere Vrijdagavond, zijn de Engelse vliegers gisteravond weer gekomen en hebben hier veel scherf- en brandbommen geworpen. Op de hoek van de Amsterdam- en Ieperstraat werden verscheidene huizen vernield, terwijl brandbommen veel schade aanrichtten op de hoek van de Alf. Pieterslaan en de Ieperstraat en nog verder in deze laatste straat. In de Kapellestraat, voor de apotheek VANDE WEGHE werd het huis CORNELLIE vernield en in de Kaaistraat, bij de Groentenmarkt, het huis nevens de hoek. Brandbommen vielen in het huis nevens de hoek van de Wapenplaats en de Sint-Sebastiaanstraat, en in deze straat op de drukkerij SMISSAERT. In de Hofstraat viel een bom op het voetpad, zoals in de Kaaistraat, en veroorzaakte daar eveneens veel glasschade. Slechts een burger werd gedood : een meisje van 14 jaar in de Amsterdamstraat.

Woensdag 17 december 1941

Alsof zij zich hebben willen wreken op het afweergeschut, dat in de laatste nachten er in gelukt is twee Engelse vliegtuigen neer te schieten, zijn de Britse vliegers gisteravond weer, voor de derde maal, heel vroeg, om 7 uur 15 gekomen, thans echter op zeer grote hoogte blijvend, maar om half acht werden zes luchttorpedo's geworpen, die juist over de Maria Theresiastraat insloegen in de huizen aan de zuidkant van de Nieuwpoortsesteenweg. Hier werden vier huizen totaal vernield. Er zijn thans reeds negen doden gekend, waaronder de apotheker DE KETELAERE en zijn dochtertje, die op straat gedood werden.

Zaterdag 28 februari 1942

Deze namiddag, om vijf uur, hebben Britse vliegers bommen geworpen op het zeestation waar zes burgers gedood werden. Een bom viel ook bij het politiebureau van het Hazegras en trof een gasleiding, zodat hier een hoge vlam opsloeg. De trein naar Brussel die in het station vertrekkensgereed stond en vol volk zat, werd gelukkig niet getroffen. Er is ook veel glasschade langs de dokken.

Woensdag 1 april 1942

Deze nacht, na één uur, kwamen vliegers over de stad en van op grote hoogte wierpen zij lukraak bommen weg, waarvan er één viel op een huis in de Ieperstraat, ten zuiden van de Cairostraat, waarbij acht burgers werden gedood. Een bom in het tennisplein gevallen veroorzaakte veel glasschade in de huizen van de Prinsenlaan.

Maandag 27 april 1942

Deze namiddag, om half drie, hebben vliegers bommen geworpen op de werkplaatsen van de Slaapwagenmaatschappij en op de stapelplaatsen van SNAUWAERT, waar twee werklieden gedood werden en een andere zwaar gekwetst. Een vliegtuig werd neergehaald.

Woensdag 30 april 1942

Deze nacht, kort na middernacht, werden veel bommen geworpen op de stad, vooral bij de H. Hartkerk, waar zeven mensen werden gedood en veel schade werd aangericht. In de kerk zelf waren de verwoestingen zeer groot. Een bom was trouwens in het gebouw ontploft.

Donderdag 7 mei 1942

Deze avond, om half acht, zijn vliegers boven de stad gekomen en hebben bommen geworpen op het Sas, waar enige huisjes bij de electriciteitsfabriek vernield werden en een vijftal burgers gedood. Een vlieger moest met zijn valscherm uit een vliegtuig springen, dat nochtans voortvloog. Bij het luchtbombardement werden ook een twintigtal burgers gekwetst.

Zaterdag 29 augustus 1942

Om half twaalf hebben vliegers bommen geworpen in en vóór de kazerne en in de haven, waar een scheepje getroffen werd en zonk. Vóór de kazerne viel een bom op de tramriggels, zodat het verkeer langs de kust voor verscheidene uren onderbroken werd. Het oorlogsmonument van het 3e en 23e Linieregiment werd omvergeworpen, zodat de afbraak van het puin vereist is.

November 1942

De kursaal wordt afgebroken. Het bronzen medaillon voorstellend Léon RINSKOPF en vervaardigd door THEUNIS, dat aan de ingang van de speelzaal geplaatst was, werd in veiligheid gebracht naar het muziekconservatorium. De schilderijen van PRIVAT LIVEMONT die de plafonds van de rotonde en de speelzaal versierden, werden opgerold en weggeborgen.
Het huis in de Witte Nonnenstraat met de oude arduinstenen deuromlijsting van 1763 werd (door aannemer DEWULF) afgebroken. De omlijsting werd door de eigenaar, dhr. SERRUYS, zorvuldig weggevoerd.

Vrijdag 14 mei 1943

Kwart voor één werden twee Amerikaanse vliegtuigen neergeschoten en zeven vliegeniers zakten met hun valscherm neer. Een er van viel op de hoek van de Cairostraat en de Edith Cavellstraat op een dak. Een grote massa nieuwsgierigen stroomde er naar toe om zijn redding bij te wonen.

Donderdag 2 Maart 1944

Een vliegtuig werd rond de middag door de afweer getroffen en viel brandend neer in het achterhuis van een gebouwtje van de Duivenhokstraat, waardoor drie huizen vernield werden. Een vlieger viel te pletter bij het Cenakel.

Vrijdag 31 maart 1944

Gisternacht, rond 12 uur 30, heeft een vlieger zijn bommenlast laten vallen op de wijk rond de Vlaamse Plaats. In het noordelijk einde van de Tarwestraat zijn veel huizen verwoest. Men spreekt van 30 doden. De schade is zo groot dat men het hoger schat dan die in Mei '40 geleden.

Donderdag 8 juni 1944

Het voetstuk van het gedenkteken van BEERNAERT wordt door de stadswerklieden in de grond gestopt op bevel van de overheid; reeds zijn gebeeldhouwde gedeelten geschonden. Ook de balustrade rond het dak van het postkantoor is gedeeltelijk afgebroken.

Dinsdag 27 juni 1944

De afbraak van het postgebouw verwekt veel ontstemming bij de bevolking, die wel aangenomen heeft dat voor de verdediging de Kursaal en zelfs ook de hippodroom vernield werden en dat het bos uitgeroeid werd, maar door de ontploffingen welke de gevels doen springen, ook zelf veel schade lijdt.

Hier eindigt het oorlogsdagboek. Enkele maanden later, op 8 september werd de stad bevrijd.

KLACHT VAN DE OOSTENDSE MEISJES

door Jef KLAUSING

Volgens A. DE GROEVE (Geschiedenis van de Kapucijnen en de Kapucijnenkerk te Oostende - De Plate, September 1987, p. 181) zouden de oorlogsbodems die normaal hun basis hadden te Oostende, rond 1630 naar Duinkerke zijn overgebracht.

J. BOWENS (Beschrijving der oude zeestad Oostende - deel I, p. 111) deelt in dit verband het volgende mede : "In het begin van het volgende jaer 1632... Men had binnen Duynkerke eene Koninglijke Vlote toegerust, waer over den Graeve VAN WAEKEN Admirael was...."

Dit vertrek voor de vloot moet zeker wel een grote indruk hebben nagelaten op een bepaalde categorie van de Oostendse bevolking want op een vliegend blad uit het begin van de XIXe eeuw, komt volgend lied voor :

"EEN NIEUW LIED OF KLACHT VAN DE MEISJES OVER HET UITZEILEN VAN DE FLOTTIELJE UIT DE HAVEN VAN OOSTENDE NAAR DUINKERKE"

(enkel de laatste strofe heb ik teruggevonden en die luidt als volgt :)

Adieu dan Oostendische meisjes zoet
Wij verlaten u met spoed
Schep goede moed.
Wij kunnen jou niet nemen mee
Wij moeten naar die woeste zee
Naar Duinkerke voorwaar
Daar leidt ons flottielje klaar.

Dit lied heeft wel navolging gekregen. In 1960 nam Ate DOORNBOSCH (Onder de Groende Linde, Hilversum 4 - 24/5/87) te Hoorn op het Nederlandse eiland Terschelling het volgende lied op :

Nu adieu, Terschellinger meisjes zoet
Wij verlaten u met spoed
Schep goeden moed.
Want wij kunnen nu niet meer wijlen
Wij gaan weg naar de woeste baren der zee
Naar Doggersbank voorwaar
Dan komen wij weer bij elkaar.

... Of hoe een volks liedje reizen kan !

WILLIAM GOOLD

door D. VERSTRAETE

William GOOLD was een handelaar en reder herkomstig van Cork in Ierland. Hij was actief te Oostende en te Brugge, op het einde van de 17de eeuw en in het begin van de 18de eeuw (1). Er verbleven toen nog andere Ieren in die steden : zo worden in 1678 Ignatius en John GOOLD vermeld en begin 18de eeuw zorgt Edmond GOOLD, een neef, in Ierland voor de zaken van William (2).

Het zal wel rond 1681 geweest zijn dat William zich te Oostende vestigde. Hij was toen reeds een voorname handelaar in huiden en boter, wellicht in zijn geboortestad Cork, met een krediet van meer dan twintig duizend gulden en een debiet van meer dan vijfentwintig duizend gulden. Hij betrok huiden van Rouen, verkocht ze aan Engelse handelaars en stuurde er zelfs naar Parijs. De boter kwam van Belfast en van Limerick. Hij had ook 65 balen peper ingevoerd die hij ook grotendeels uit Cork naar Parijs deed vervoeren. Daaraan had hij echter meer verlies dan winst en hij zal dat artikel dan ook niet meer verkopen.

Op 7 juli 1681 is William GOOLD te Oostende gevestigd en hij begint daar zaken te doen. Hij huwde met Anges, de dochter van Rogier BAUWENS, ook een handelaar te Oostende en verwant met Carlo en Paulo BAUWENS. Zo komt hij in betrekking met nog andere handelaars of reders zoals Christiaan en Johannes BACHUSIUS, Thomas en James HAMILTON, Pieter WOELAERT, Robert MUTLOW en nog anderen die te Oostende of te Brugge een rol speelden in die tijd. Hij stond reeds van vroeger op goede voet met een ganse reeks Engelse handelaars en reders zoals Edward en Richard HOARE te Londen, Daniël ARTHUS, Roger HEREFORT en John Fils GERALD ook te Londen, James GALLWAY en Edmond GOOLD te Cork of te Dublin, John MULLIDY te Dublin, Richard DASHWOOD te Kinsale, Nicolaas LINCOLN te Duinkerke, Andrew WISE te Rouen en Henry BRAYBROOK te Gent.

In oktober 1683 liep "The Red Bricke" de haven van Oostende binnen met 202 vaten boter. Dat vertegenwoordigde een gewicht van 41.883 pond of 207 pond per vat. In ons gewicht zou zo een vat boter een kleine honderd kilo gewogen hebben. Het schip kwam van Castlehaven bij Cork. Het was besteld door Thomas HAMILTON en geladen onder toezicht van Richard DASHWOOD maar William GOOLD had daar ook zijn deel in. Pieter WOELAERT kocht de ganse lading te Oostende. Hij betaalde 13 gulden per vat. Ondertussen laadde Paulus BAUWENS tien zakken hoppe en 3.000 gulden op het schip "The Mary" dat Vlissingen als thuishaven had. Dat schip werd naar Cork gestuurd waar de koopman Francis ROGERS met dat geld ossenhuiden zou kopen. Dit gebeurde voor de helft op rekening van William GOOLD en de helft op rekening van Paulus BAUWENS. De huiden, 210 stuk, kwamen op 28 december 1683 te Oostende aan met "The George and Esther", een schip dat Northern als thuishaven had en dat onder bevel stond van kapitein Robert FOLLETT. Het had terzelvertijd 280 kisten boter aan boord en dat was allemaal geladen te Kinsale onder het toezicht van Richard DASHWOOD. Zo een huid kostte 19 schellingen en de boter kostte 20 schellingen per honder pond. Dat werd allemaal betaald door William GOOLD en door Thomas HAMILTON die het aandeel van Paulus BAUWENS had overgenomen.

HAMILTON had reeds enkele dagen vroeger door Richard DASHWOOD "The Gray Hound" doen bevrachten met 219 vaten boter en 93 huiden.

"The Grey Hound" was afkomstig van Watchett aan het kanaal van Bristol maar de bevrachting gebeurde te Baltimore. Robert DASHWOOD, broer van Richard, was de kapitein van het schip. De lading werd ook grotendeels door William GOOLD gekocht. Hij had zich dan wel een beetje te ver gewaagd want hij moest een groot deel van zijn boter en huiden eerst verkopen vooraleer hij de rekening kon betalen. Hij doet het dan ook kalmer aan in de jaren 1684, 85 en 86. Hij voerde trouwens een proces tegen Robert MUTLOW in verband met een wissel van 5.000 gulden. MUTLOW mocht daarmee huiden kopen in Zeeland maar hij had weinig succes en het geld verdween in andere betalingen.

In mei 1686 ondernam William GOOLD een reis naar Nederland. Zijn vrouw vergezelde hem. De 16de van die maand schrijft hij een brief naar Paulo BAUWENS, postmeester te Oostende. Hij laat weten dat hij te Rotterdam aangekomen is na een verblijf in Middelburg. De reis was niet goed verlopen, er was veel tegenwind en zijn vrouw was zeer ziek. Hij vraagt aan zijn schoonbroer (Paulo BAUWENS was de broer van zijn vrouw) te zorgen dat zijn moeder en zuster goed zorg dragen voor zijn twee kinderen (Thomas en Belleken).

Ierse kapiteins vertellen hem dat verschillende Ierse schepen in de haven van Rotterdam lagen maar dat er weinig vraag was naar Ierse goederen. Men krijgt slechts 10 gulden per 100 pond boter. Op 26 mei 1686 schrijft Paulus BAUWENS ook een brief naar GOOLD die nu met zijn echtgenote logeert ten huize van Francis ROOTH te Rotterdam. Het gaat over zaken in Ierland. De dochter van GOOLD schrijft op die brief dat zij en haar broeder gezond zijn en dat zij hun ouders verwachten. Er volgt dan nog een brief van GOOLD uit Rotterdam waarin hij handelt over tegenslag van jonge mensen te Duinkerke. De handelaar Nicolaas LINCOLN is daar in grote schulden geraakt en hij werd gevangen genomen. GOOLD raadt BAUWENS af van zich in die aangelegenheid te moeien. De 29e mei is hij op terugreis te Antwerpen en hij zal kort nadien wel te Oostende aangekomen zijn. Alles gebeurde per schip en er werd heel wat ingeladen. Mevrouw GOOLD kocht veel zaken in Rotterdam : specerijen, suiker, zoetekoeken, satijn, kousen, een overtrek voor de hoed van haar man, katoen, muiltjes en schoentjes voor de kinderen, een muts voor Thomas, een kussen, een cornette voor haar zelf, twee braadpannen, weegschaal en gewichten, een fontein (dat wil zeggen een lavabo), een lamp, specerijdoos, drie kinderhoedjes, twee poppen, borstels, kammen, borden, een geldbeurs, schaaltjes, kommetjes en nog ander gerief. Voor "moeder abdis" kocht zij te Antwerpen twee honderd stopnaalden, zes pakken paletten, papieren beeldekens en 50 parrementen. Wie die "moeder abdis" is, wordt niet gezegd.

Eenmaal terug in Oostende herbegint GOOLD zijn boterhandel. Soms komt er ook wat vlees, wat zalm of andere vis. Dat werd allemaal gestokkeerd in het magazijn van Jacobus van GINDERTAELE. Van augustus 1687 tot december 1689 werden daar 5.534 vaten boter opgeslagen. Die vaten hadden verschillende gewichten maar als wij aannemen dat zij door elkaar vijftig kilogram wogen dan mogen wij besluiten dat in die drie jaar meer dan 275.000 kgr boter te Oostende ingevoerd werd !

De schepen die deze boter brachten worden niet genoemd, alleen de kapiteins. Het zou te lang duren om hun namen hier af te schrijven. In totaal zijn dat 29 namen, dus evenveel schepen, maar drie ervan zijn binnenlanders. Het zal wel zo geweest zijn dat het grootste deel van de boter uit Ierland kwam maar GOOLD betrok dus ook boter uit het binnenland. Hij deel wel goede zaken en hij

had een goede naam. Op bevel van JACOBUS II wordt hij, op 22 februari 1687, door het Hof van de Exchequer als commissaris aangesteld in een ruzie over niet betaalde wissels. Hij had dus ook in Engeland een goede naam. GOOLD blijkt dan een tijd in Engeland vertoefd te hebben. Maar in 1689 is hij terug te Oostende. Op 2 februari 1689 reist hij naar Duinkerke om een accoord te maken met Peter DATON, kapitein op de "St-Nicolas" met Ross als thuishaven. DATON zou naar Nantes of naar Bordeaux varen om wijn en van daar naar Londen. GOOLD gaf hem 113 pond groten mee, hij betaalde de bevoorrading en ook de verzekering. Einde augustus van dat jaar helpt hij Joannes BACHUSIUS in het uitrusten van het Engels pinkschip "The Friends Rescue" met Stephen SAMSON als schipper. Dit schip moest koopwaar in Ierland afhalen maar het werd waarschijnlijk gekaapt want er wordt niet meer over geschreven. Ook de "Sinte-Barbara" met Karel PEETERS als schipper onderging dit lot. James GALLWAY had nochtans vanuit Cork naar GOOLD geschreven, op 8 juni 1690, over de lading die bestond uit 31 pakken gekamde wol en 22 vaatjes boter. Ook huiden waren ingescheept. GOOLD had de "Sinte-Barbara" in april naar Cork gestuurd met hoppe en stoffen. Nu dat het schip door de Fransen gekaapt was, weigerde GOOLD zijn aandeel in de lading te erkennen. Dat zou een vierde van de waarde geweest zijn. Die lading werd door de kapers in beslag genomen maar zij lieten het schip terugkeren naar Cork.

James GALLWAY had dan alle onkosten voor zijn rekening. Hij stelde voor de "Sinte-Barbara" met een lading tabak naar Oostende te sturen maar GOOLD moest daarvoor 500 gulden betalen. Of GOOLD dat aangenomen heeft, is mij niet bekend. Hij zal in een onaangenaam proces verwikkeld geweest zijn want het duurt tot 1692 vooraleer wij nog iets over hem horen. GOOLD bestelt dan stoffen te Rijsel, lijnwaad, garen, picottes (mij onbekend) en die worden dan door wagens over Menen naar Brugge of naar Gent gebracht. Wanneer zij daar aankwamen werden ze op de barge ingescheept voor Oostende.

In oktober 1692 werden die stoffen op de "Markies de Castanago" geladen en dit schip vertrok dan naar Cadiz met Matthijs VAN DEN BERGHE als kapitein. De goederen waren bestemd voor Richard HOARE die te Cadiz verbleef. Zij stonden voor de helft op rekening van Lukas HOARE, voor een vierde op rekening van John Fils GERALD uit Londen en voor een vierde op rekening van GOOLD. De volledige lading kostte 4.816 gulden maar daar zaten dan ook meer dan 6.000 ellen ruw linnen in, meer dan 2.700 ellen gebleekt linnen, een pak kant die te Gent gekocht was en twee honderd piccotés en lampellas (mij dus onbekend). Men moet dan nog de douanerechten rekenen en het vervoer. Ook "De Eendracht", een schip van Vlissingen met Joos DE CLERKE als kapitein, werd zo naar Cadiz gestuurd met een lading lijnwaad, lamprellas, piccotés en barracans. Voor die lading en voor het vervoer werden 4.880 gulden betaald.

In april 1693 was GOOLD schepen te Oostende. Tot dan toe woonde hij in een huis van Marie Catherine VAN NUYS te Oostende (3) maar in dat jaar kocht hij een woning in de Vlamingstraat te Brugge. Dat huis heette "De Meerminne" maar GOOLD noemd het "Het Land van Belofte". Mevrouw deed daar allerlei herstellingswerken uitvoeren door de metselaar GODDIJN en de timmerman VLAMINCK. Zij deed ook 100 sparren kopen die moesten dienst doen als stokken om het lijnwaad op te hangen. Dan bracht zij al haar meubels naar de nieuwe woning en uit een lange lijst blijkt dat het gezin GOOLD goed bemiddeld was. Mevrouw schatte haar inboedel met ondergoed,

linnen en kleren erbij, op 6.000 gulden. Men vraagt zich af waarom GOOLD naar Brugge kwam wonen terwijl hij zijn zaken meestal te Oostende moest afhandelen. Het enige antwoord hiervoor is dat GOOLD Brugge voornamer vond dan Oostende. Daar zetelde de Kamer van Koophandel en daar ook kreeg GOOLD in 1693 een bewijs van goed gedrag door de meester en de officieren van "The Ancient Company des Gens de la Grande Bretagne" verblijvende te Brugge. Brugge zag niet graag de bloei van Oostende en men trachtte zoveel mogelijk schepen binnen te krijgen in de Kom (4). William GOOLD ging daar niet zo diep op in. Hij was een zakenman die alleen zijn voordeel nastreefde. Terwijl hij nu te Brugge woonde deed hij ook zaken met Gentse kooplieden als Laurentius HOYS en Henry BRAYBROOKE. Deze laatste bestelde bij GOOLD, in februari 1693, 500 tot 1.000 vaatjes boter en in april van dat jaar vroeg hij er nog eens 600 tot 1.000. Hij had gehoord dat verschillende schepen verwacht werden uit Ierland. Hij wilde ook twintig tot dertigduizend pond lood kopen. Voor zo'n grote bestelling reisde GOOLD naar Cork waar hij de fluit "De Noordse Bergman" kon charteren, een schip uit Drammen in Noorwegen. Dat schip werd geladen met 2.416 vaatjes boter, met huiden, serge, baai en ander gerief. Voor William GOOLD waren daar 111 vaatjes boter bij en 100 huiden.

Het schip verliet de haven van Cork op 10 oogst 1693 en de 15de van die maand werd het door de Franse kaper Thomas BETT genomen en opgebracht in de Havre de Grace. Nicolaas en Lundert VAN GOUDSTWART, kooplieden te Le Havre en Hieronimus BRUGMAN van Drammen deden veel onkosten om de scheepsgoederen op te eisen. Het vertrok uit Le Havre de 25ste mei en bereikte drie dagen later Oostende. De lading was gered alhoewel 67 vaatjes boter in sequester te Le Havre moesten blijven. Er waren echter veel onkosten te betalen. Het salaris van de bemanning moest betaald worden voor negen maanden en tien dagen te Le Havre en een halve maand te Oostende. Het verblijf van die bemanning in een herberg te Le Havre moest ook betaald worden en er waren drie invloedrijke mensen die zware rekeningen binnenbrachten. In totaal was er voor 2.561 pond groten schade. Die grote som moest dan betaald worden door de mensen die de lading besteld hadden en dat bracht nog eens betwistingen en onkosten mee.

(vervolgt)

VRAAG

De heer Pierre CLAES, fel geboeid door de historiek van de oude SS. Petrus & Pauluskerk zoekt foto's van dit gebouw, zowel interieur als exterieur, die dateren van vóór de brand van 1896.

Adres : Kerkstraat, 44 Oostende.

INDEX 1987

Traditiegetrouw publiceert "De Plate" voor de geinteresseerde lezers een inhoudstafel & indices op de voorbije jaargang.

U kunt ze bestellen door 100 ₣ te storten op rekening 750-9109554-54 van "De Plate" met vermelding "Index 1987". U kunt uiteraard ook rechtstreeks terecht in de museumshop.

Index 87 verschijnt in de loop van de maand Januari.

MONUMENTEN, BEELDEN & GEDENKPLATEN TE OOSTENDE

door Jean Pierre FALISE

XLIII - GEDENKPLAAT JAN DE CLERCK

Op initiatief van de V.Z.W. "De Vrienden van Jan De Clerck" en met steun van Rotary Club Oostende werd op zaterdag 24 october 1987 een gedenkplaat Jan De Clerck (1) onthuld aan de gevel van het woonhuis Edith Cavellstraat 4, Oostende.

Het plaket werd ontworpen door kunstbeeldhouwer August MICHIELS (2).

Het draagt als tekst

Hier woonde en werkte de
Oostendse Kunstschilder
Jan De Clerck
van 1910 tot 1930

Links onder staat het Rotary-embleem met de tekst Rotary Oostende. Rechts, over de ganse hoogte, het hoofd van de kunstschilder in profiel.

---

(1) Over Jan DE CLERCK verschijnt voor het ogenblik een reeks in "De Plate".

(2) August MICHIELS : "De Plate" 15e jaargang, blz. 86-273.

HONDERDJARIGEN TE OOSTENDE (1749-1977)

(naar een anonieme lijst uit ons archief)

1749 Uitteksel van het ANTWERPS ALMANAK. "Oostendse zeevaarder overleden van 100 jaar en 6 maanden. Geboren in 1648.

1767 Hendrik TILLY (105 jaar). Geboren te Oostende in 1662. Gestorven te Haarlem in 1767.

1782 Elisabeth VAN DE KARRE - PRCIES (101 jaar). Geboren in 1681. Huwde op 42 jarige leeftijd met Peeter VAN DE KARRE. Op 56 jarige ouderdom bracht zij haar ELFDE kind ter wereld. (Ref. : GROOTEN BRUSSELSCHEN ALMANAK).

1870 Uitteksel van het ADVERTIENTIEBLAD van VEURNE (Dato 6 april 1870). "Maandag laatstleden is te Oostende overleden, in de Carnegiestraat nummer 11, een bijna honderdjarige dame, de genaamde Joanna Petronella LASSÉ (weduwe van Scheepskapitein Pieter VAN WAEFELGHEM)". Geboren te Oostende op 23 juli 1770.

1932 Johanna DELAERE - SYMOENS (102 jaar). Geboren te Zuyenkerke op 2 augustus 1832. Overleden in 1934.

1955 Joséphine COQUEL - TAELEMANS (100 jaar min 1 maand). Geboren op 31 juli 1855. Overleden 1 maand vóór haar 100ste verjaardag op 25 mei 1955.

1956 Mathilde DEWEERT - DESMET (102 jaar). Geboren in 1856. Overleden in 1958.

1957 Sylvie STALMANS - FOCKEDEY (101 jaar). Geboren te Brugge op 10 oktober 1857. Overleden te Brugge in 1958. Woonde bijna gans haar leven te Oostende.

1958 Octavie VAN ZIELEGHEM - MORTELEZ (102 jaar). Geboren te Oostende in 1858. Overleden te Oostende in 1960. Woonde in de Timmermanstraat.

1961 Francisca LINGIER - VERMEERSCH. Geboren in 1861. Woonde op de Opexwijk. Was bekend als "Meetje" LINGIER.

1962 Hortense DEMEY - OPSTAELE (103 jaar). Geboren te Middelkerke in 1862. Overleden te Oostende in januari 1965. Woonde op een appartement op de Van Iseghemlaan.

1969 Alfons DECKMIJN. Oud visser. Geboren in 1869. Overleden in 1971.

1969 Léon VAN OVERSCHELDE (100 jaar). Geboren te Keiem in 1869. Overleden te Oostende op 11 januari 1969. Zat op een klapstoeltje aan de spekkewinkel naast de cinéma Rialto in de Langestraat.

1969 Césarine CLOET - EEREBOUT (102 jaar). Geboren in 1869. Overleden in 1971.

1972 Maria DEFLOOR - VAN DOORSELAAR (101 jaar). Geboren te Sint-Gilles Dendermonde op 15 februari 1872. Overleden te Oostende op 16 september 1973.

1974 Victorine DEVRIENDT (Weduwe Léon MADELEIN - + Oostende 5 november 1923). Woonde in de Witte Nonnenstraat 55. Uitbaters van Café MON BIJOU van 1904 tot 1914. Na 1914 werd Leon MADELEIN een zelfstandige meubelmaker en later nachtwaker in de Rijkswachtkazerne van Blankenberge.

1977 Urbanie WICKE - RABAYE. Geboren te Izenberge op 6 april 1877. Huwde op 18 mei 18.. met Robrecht WICKE. Vóór 1909 woonden zij te Veurne doch verhuisden in dat jaar naar Oostende waar zij in de Dorpstraat woonden. Tijdens de oorlog 14/18 verhuisden zij onderscheidelijk naar Nieuwpoort, Veurne en Izenberge. Na de oorlog keerde het echtpaar terug naar Oostende waar zij een pension uitbaatten in de Koninginnelaan. Robrecht WICKE overleed te Oostende op 16 april '58 en zijn vrouw verhuisde naar de Rogierlaan.

1977 Petrus (Pito) Josephus DELEY. Geboren te Oostende op 27 juni 1877. Huwde een eerste keer op 28 december 1899 te Oostende met Emma CHAPEL (Weduwe van Isidoor VERMEIRE). Zijn vrouw overleed op 2 april 1940. Hertrouwde te Oostende op 28 september 1940 met Joséphine LUST uit Gistel. Zijn tweede vrouw overleed op 5 april 1958.
Petrus DELEY was roeier bij het Belgisch Loodswezen te Vlissingen. Hij vestigde zich in deze stad in 1909. Later werd hij loods. Tijdens de oorlog 14/18 vluchtte hij naar Engeland. Vrouw en zijn zes kinderen bleven achter. Op 1 april 1972 nam Petrus DELEY zijn intrek in Godtschalck.

DE SPOORWEG OOSTENDE - TORHOUT

Deze spoorweg werd in 1985, na lange discussies, afgebroken. Zijn ontstaan situeert zich op 17 juni 1863. Op die dag werd de "S.A. COMPAGNIE DU CHEMIN DE FER d'OSTENDE A ARMENTIERES" door de belastingsinspecteur Louis-François Joseph HERLA uit Sint-Joost-ten-Node en Désiré MARECHAL, een burgerlijk ingenieur uit Brussel opgericht. Het traject van de spoorweg zou over Gistel, Eernegem en Wijnendale naar Torhout lopen.

Bron : Ernigahem nr 1/85 J.B. DREESEN

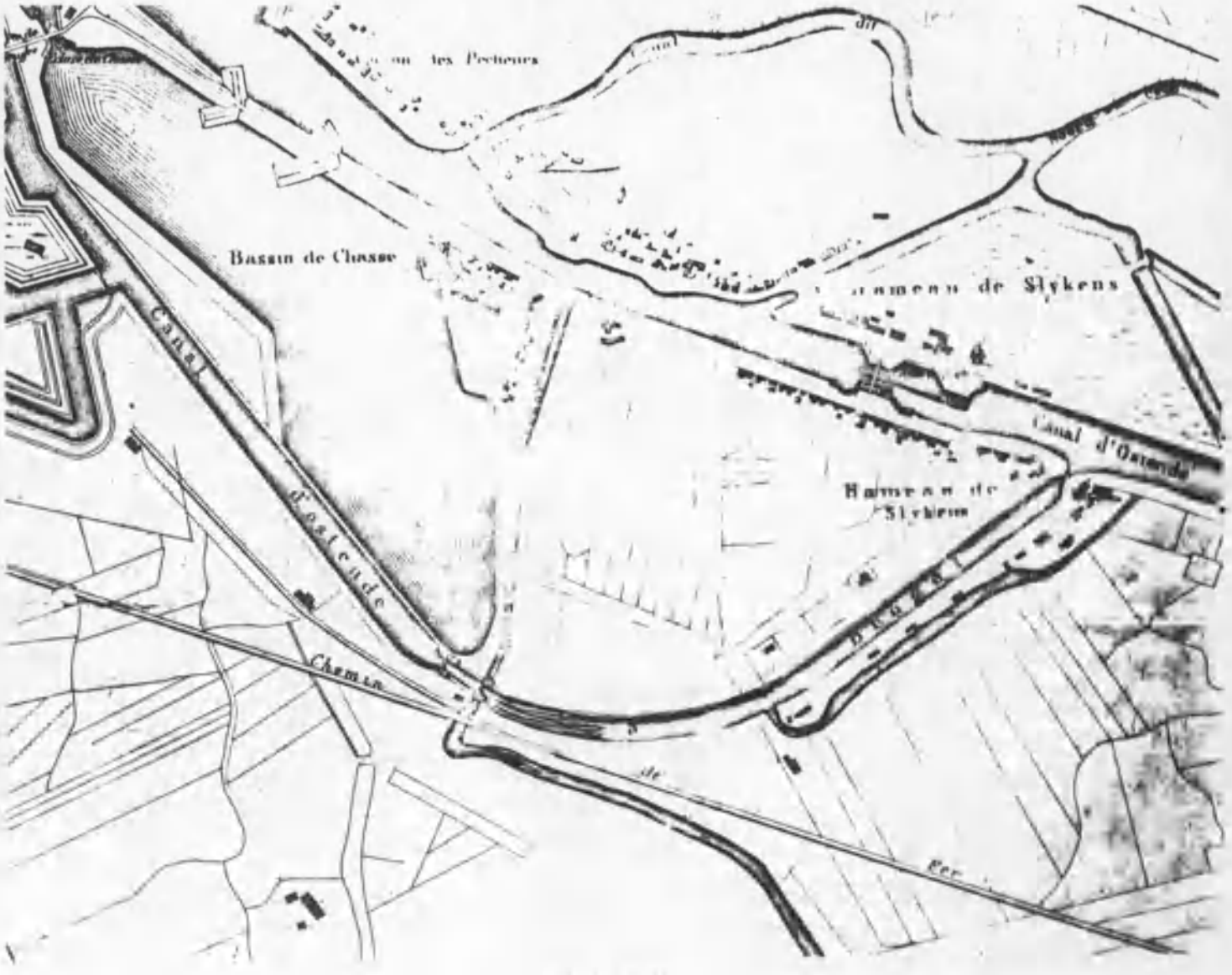
IN DIT NUMMER

blz. 301 : N. HOSTYN : Jan De Clerck, kunstschilder (4).
blz. 304 : A. CASIER : Oostendse muziekgeschiedenis XXXVI.
blz. 305 : I. VANHYFTE : De Cercle des Sports.
blz. 306 : E. LIETARD : Oostendse numismatiek.
blz. 307 : N. HOSTYN : Vergeten Oostendse kunstschilders...aanvullingen.
blz. 308 : O. VILAIN : Oostende al 250 jaar een vuile stad.
blz. 309 : G. VERMEERSCH : Merkwaardige stukken uit onze verzameling.
blz. 310 : De Zwarte Nonnen te Oostende - een historiek (deel 18).
blz. 314 : Oorlogsdagboek 1940-1944.
blz. 323 : J. KLAUSING : Klacht van de Oostendse meisjes.
blz. 324 : D. VERSTRAETE : William Goold.
blz. 328 : J.P. FALISE : Monumenten, beelden & gedenkplaten te Oostende - XLIII.
Honderdjarigen te Oostende (1749-1977).
blz. 329 : J.B. DREESEN : De spoorweg Oostende-Torhout.

TEKST OVERNAME STEEDS TOEGELATEN MITS BRONOPGAVE

SAS SLIJKENS ANNO 1839

detail uit "Plan de la Ville et des Environs d'Ostende", uitg. A. AVANZO, Brugge; Lith. S. AVANZO, Brussel.

Plaatsingen op korte termijn bij

ANHYP

SPAARBANK

Kantoor Oostende :
Wapenplein 8 - 8400 Oostende - Tel. 059/50 49 11 (6 1)

geven U:

* **voordelige rente**
* **vrijstelling van roerende voorheffing (tot 50.000 F. intrest)**
* **onmiddellijk volledig opvraagbaar**
* **ongevallenverzekering**

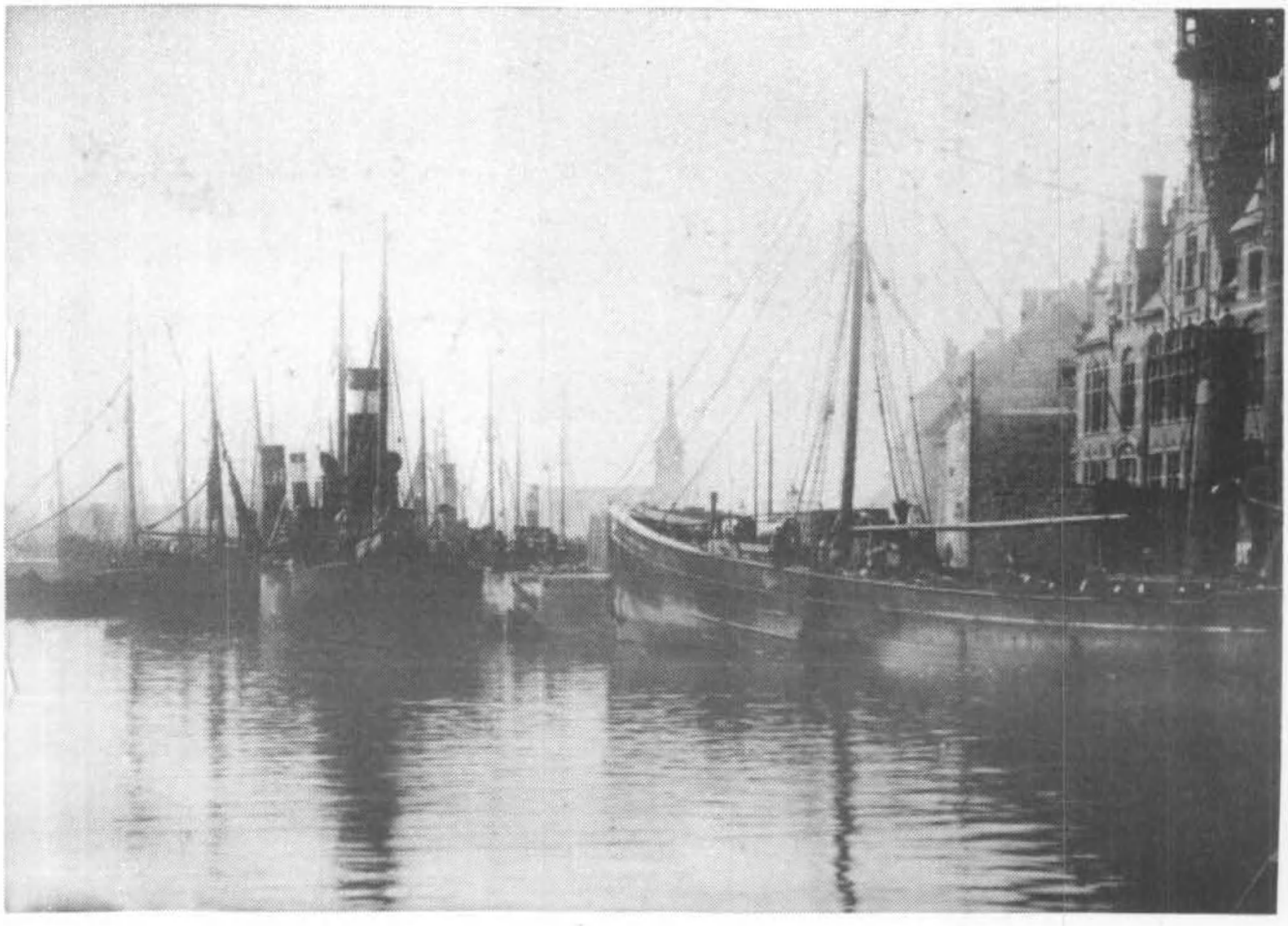
Een vriendelijk onthaal en een persoonlijke service zullen U te beurt vallen.

Privé parking voor kliënten

Elke dag open van 9 tot 12.30 uur en van 14 tot 17.30 uur
Zaterdag van 9 tot 12 uur

Ook onze agenten in de stad staan steeds tot uw dienst !

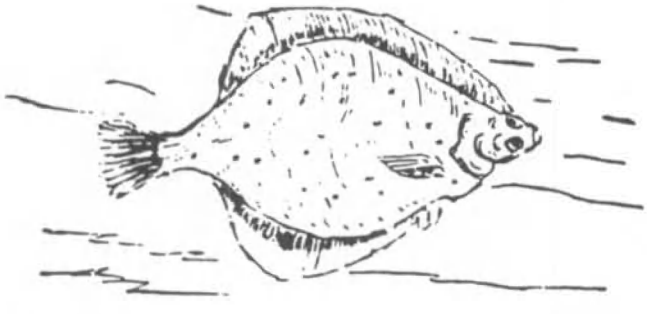
76.87

DE PLATE

MAANDBLAD

- APR. 1987

ANHYP
SPAARBANK

A. VAN ISEGHEM
Stockholmstraat 47a
8400 Oostende
Tel. 059/70 35 73

"DE PLATE"
tijdschrift van de
Oostendse Heemkring
"DE PLATE"
v.z.w.

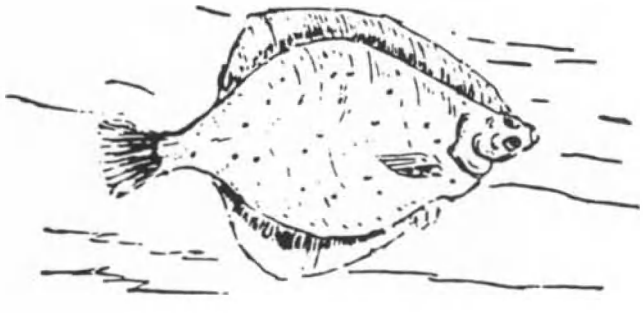
tijdschrift onder redactie van :

Norbert HOSTYN
Emile SMISSAERT

Jean-Pierre FALISE

Inhoudstafel & Registers op de 16de jaargang

1987

ANONIEM

- Oostendse hotels in poësie anno 1878 : p. 4
- De Zwarte Nonnen te Oostende - Een historiek

  deel 15 : p. 60-61
  deel 16 : p. 92-94
  deel 17 : p. 290-291
  deel 18 : p. 310-313

- Het Karolinenhof : p. 115-116
- Gebouwen op de Zeedijk anno 1904 : p. 147-149
- Schoolbezoek aan ons Museum : p. 292
- Oorlogsdagboek 1940-1944 : p. 314-323
- Honderdjarigen te Oostende 1749-1977 : p. 328-329

BILLIET GERMAIN

- Uit het ijzige water van de "Ijsput" gered. Een voorval uit 1902 : p. 35-36
- Karel Jonckheere & Ferdinand Vercnocke 80 jaar ! : p. 127-129
- Over de exploitatie van het Splendid Hotel 1908-1914 : p. 136-147

CASIER ANN

- Oostendse muziekgeschiedenis :

  XXXV - Instrumentalisten in het Kursaalorkest vóór 1914

  ° Geza De Krezs, violist : p. 10
  ° Edouard Limbor, altviolist : p. 10
  ° Edmond Lapon, altviolist : p. 10
  ° Charles Haes, cellist : p. 10
  ° Hypolite Van Acker, cellist : p. 49
  ° Albertus Smit, cellist : p. 49
  ° Louis Miry, cellist : p. 49
  ° Edouard Jacobs, cellist : p. 49
  ° Emile De Vlieger, cellist : p. 69
  ° Willame, fluitist : p. 69
  ° Vuylsteke, fluitist : p. 69
  ° Achille Vlaminck, fluitist : p. 69
  ° Matthys, fluitist : p. 70
  ° Auguste Strauwen, fluitist : p. 70
  ° Michiels, klarinettist : p. 121
  ° Dejean, hoboïst : p. 121
  ° Louis Mouquë, trombonist : p. 121
  ° Charles Heylbroeck, hoornist : p. 121
  ° Clara Eissler, harpiste : p. 121
  ° Marguerite Stroobants, harpiste : p. 121
  ° Louis Coenen, pianist : p. 122
  ° Gustave Louis Kefer, pianist : p. 122
  ° Steiger, pianist : p. 122
  ° Jef Keurvels, pianist-begeleider : p. 122

  XXXVI - De vaste dirigenten van het symphonieorkest van het Kursaal

  ° L.H. Merck : p. 156
  ° J.B. Singelée : p. 273
  ° Rogier : p. 304
  ° H.J. Duhem : p. 304

COOPMAN FRANS

- De zeewijding te Oostende : p. 37-39

DE GROEVE A & FALISE J.P.

- De geschiedenis van de Kapucijnen en de Kapucijnenkerk te Oostende : p. 169-230 (zie ook p. 284)

DEWULF LIONEL

- Een merkwaardige gedenkzuil : p. 75
  (aanvulling door J.B. DREESEN : p. 130-131)

DREESEN JAN-BAPTIST

- Jaarprogramma 1987 : p. 2-3
- Jaarverslag 1986 : p. 24-30
- Een Oostendenaar op de Falklandeilanden : p. 23
- Het O.L.V. Kapelletje te Mariakerke : p. 42-43
- Herdenkingspenning 100 jaar Kon. Maatschappij der ex-onderofficieren Oostende : p. 64
- Het Kanaal Brugge-Sluis, gegraven in de XIXde eeuw : p. 65
- S.S. Oostende : p. 68
- Weer- of donderglazen te Oostende : p. 79-82
  (aanvulling door W. VERLONJE : p. 152)
- Het wapenschild van de stad Oostende : p. 100
- De Kon. Maatschappij van ex-onderofficieren van Oostende : p. 162
- Oostende en het Belgisch vorstenhuis (Albert I, 1918) : p. 235
- Scheepsbouw te Oostende (werklijst N.V. Mercantile-Beliard 1946-1985) : p. 255-258
- Meer over het ontstaan van de Sinte-Catharina parochie : p. 277
- Oostende in het Internationaal Krantenmuseum te Aken : p. 297
- De spoorweg Oostende-Torhout : p. 329

DUFAIT FREDDY

- Ensor in Amsterdam : p. 112-114

FALISE JEAN-PIERRE

- Oostende in 1837 (tekst van V. Hugo) : p. 31
- Straatnamen te Oostende : p. 89-91
  p. 100
  p. 124-126
- Monumenten, beelden & gedenkplaten te Oostende :

  XLII : Gedenkplaat Royal Navy, Section Belge : p. 163-164
  XLIII : Gedenkplaat Jan De Clerck : p. 328
- Verhuistribulaties van het Heemmuseum "De Plate" : p. 288
- zie ook op DE GROEVE

FARASYN DANIËL

- De eerste stoommachine in West-Vlaanderen stond op het Oude Mijnplein te Oostende : p. 39-42
- Oostendse milieuproblemen : p. 101-107
- Oostendse brouwerijen in 1837 (met plattegrond) : p. 294-295

HOSTYN NORBERT

- Reeks "Monumenten, beelden & gedenkplaten te Oostende" :

XXXV - De "4 elementen" van Oscar Jespers op de luifel van het Kursaal : p. 11-12
z. n. - Herdenkingsplaat "Raid op Walcheren" : p. 12
XXXVI - 4 beelden in de Koninginnelaan : p. 52
XXXVII - "Geboorte" van Irenée Duriez : p. 53
- Aanvullingen bij vorige bijdragen : p. 53
XXXVIII - Het Memoriaal J.T.H. Bauwens : p. 86
XXXIX - Herdenkingsplaat James Ensor - 1935 : p. 86
XL - Het Montgomery Gedenkteken - 1948 : p. 116-117
XLI - Herdenkingsplaket Constant Permeke - 1984 : p. 119
XLII & XLIII - zie onder J.P. FALISE

- Reeks "Vergeten Oostendse kunstschilders" :

CLXV - René Van Den Berghe : p. 63
CLXVI - F. Kreuzer : p. 307
CLXVII - Sarah Smet : p. 307
CLXVIII - Leerlingen Tekenschool 1829 : p. 307

- Reeks "Orgels in groot-Oostende" :

deel 14 : het verdwenen Kursaal-orgel : p. 154-155

- Overige bijdragen :

° Ensoriana : p. 19
p. 59

° Kunstschilder Jan De Clerck : p. 76-78
p. 108-110
p. 279
p. 301-303

° Kunstschilder Andreas Achenbach en de Vlaamse kust : p. 135

° Bibliografie van Dokter Henri Noppe, thalassatherapeut (1810-1876) : p. 250

° Moderne foklore : p. 294

KLAUSING JEF

- Oostende in de Belle-Epoque : p. 21

- Frans Jacobs. Was hij marktzanger of café-chantant artiest ? : p. 153

- Menslievendheid in de Oostendse revue : p. 269

- Klacht van de Oostendse meisjes : p. 323-324

LAUREYS ALFONS

- Het "Tolerantie" edikt van Jozef II en de gevolgen voor het protestantse gemeenschap te Oostende : p. 157-161

LIETARD EDWIN

- Reeks "Oostendse aandelen" :

° S.A. Pêcheries à vapeur : p. 15-18
° Société pour l'exploitation d'industries hotelières : p. 54-56

- Reeks "Oostendse numismatiek" :

° Inhuldiging van de vaandels of vaandelfeesten : p. 72-75
° Vrije zwemmers : p. 259-263
° Vergroting en verbetering van de Oostendse haven in 1783 : p. 306-307

LOMBAERDE PIET

- De vestingbouwkundige werken van Oostende 1572-1865 : p. 236-249

PIETERS FERDINAND

- Vondstmelding (Indisch beeldje) : p. 20

SMISSAERT EMILE

- "Kuifje" voor de film gezocht en gevonden te Oostende : p. 61-63
- Het "tolerantie"-edikt en haar weerslag te Oostende : p. 95-96
- Even voorstellen : het Vlaams Centrum voor Genealogie en heraldiek : p. 114-115
- Samenstelling van de voornaamste fondsen van het Oostendse "Oud Archief" (voor 1940) : p. 164-165
- Licenciaatsverhandelingen K.U.L. over Oostende en de kuststreek 1934-1980 : p. 263-264
- Enkele reflecties van Prof. Adriaan Verhulst, kenner van de geschiedenis der kustvlakte : p. 296
- Op zoek naar oude aard- en hemelglobes : p. 300

VANCRAEYNEST RAYMOND

- Een visvoerder uit Oostende in 1506 : p. 95
- Toevallige vondsten in de parochieregisters van Oostende : p. 123

VANDAMME GERARD

- Andreas Lanszweert : de indijking van de Sinte-Catharinepolder en de bouw van het "Blauw Kasteel" : p. 83-85

VANDE CASTEELE LOUIS

- Nog over S.S. Oostende : p. 255

VANDENABEELE PATRICK

- Reeks Oostendse drukkers werkzaam tussen 1850 en 1914

  IV Adolphe Wahlen-Fierlants : p. 5-6
  V Jean-Baptiste Godtfurneau : p. 6
  VI Imprimerie du Journal "La Flandre Maritime" : p. 6-7
  VII Leopold Mollet-Verbrugge : p. 44-47
  VIII Emile Dubois-Vanpoelvoorde : p. 47
  IX Andre Lacour-Bourgoignie
  X Weduwe Andre Lacour-Bourgoignie : p. 48

VAN HYFTE IVAN

- 3 jaar wachten op een chalet de nécessité : p. 19
- Ex Libris : (Ch. Hervy-Cousin) "Pour notre marine et pour nos marins" (1918). Perikelen met en op de paketboten : p. 253-255
- Ex Libris : Uit een provinciaal archief (Memoriael administratief der Provincie West-Vlaanderen 1848) : p. 275-276
- De Cercle des Sports : p. 305-306

VERLONJE WILFRIED

- Weer- of donderglazen te Oostende (aanvulling) : p. 152
- Bouwers mechanische instrumenten : p. 287

VERMEERSCH GILBERT

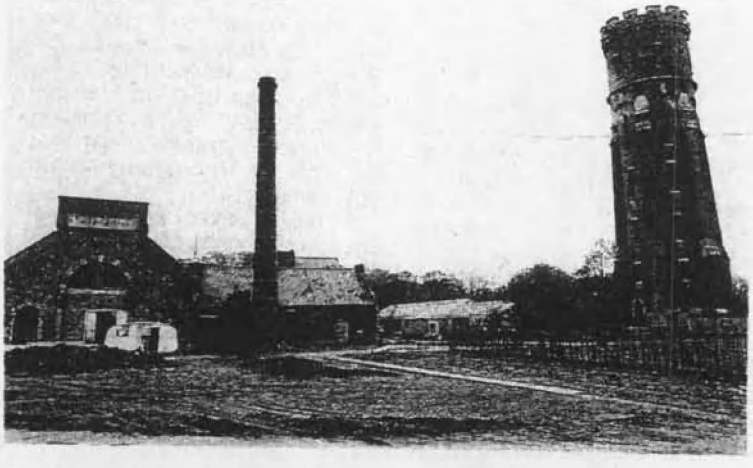
- Merkwaardige stukken uit onze verzameling : p. 309

VERSTRAETE DAN

- Het sterfhuis van Pieter Wilzoet : p. 57-59
- William Goold : p. 324-327

VILAIN OMER

- Kunstcynisme : p. 51
- De verkiezingen van 1792 te Oostende : p. 129
- Oostende al 250 jaar een vuile stad : p. 308

De watertoren blijft staan, hij tréft het... (Foto Dirk Vanoverbeke)

Op deze plaats moet de grote stoeiweide komen, waaronder de 15-tal paviljoentjes geplaatst zullen worden. (ljs)

BOEKBESPREKINGEN

- B. COX : De logistiek van Nieuwpoort 1600
(I. Van Hyfte) : p. 22-23

- J. GHEERAERT : Bericht uit Bredene (1986)
(E. Smissaert) p. 96

- J.J. SOENEN : Foto's (1987)
(N. Hostyn) : p. 250

- A. FOUCONNIER & P. ROOSE : Het historisch orgel in Vlaanderen deel IVa (1986)
(A. Van Iseghem) : p. 276

- Te Kust en te Kuur (1986)
(N. Hostyn) : p. 283

Eerherstel voor de gewezen „zwemschool" (foto Soenen)

ICONOGRAFIE

- Drukwerk drukkerij J.B. Godtfurneau : p. 8-9
- Herdenkinsplaat Raid op Walcheren : p. 12
- Turnkring K.V.G.O. in Italië 1924 : p. 13
- Plattegrond Oostende tijdens het beleg : p. 14
- Aandeel "Société du Pavillon et des bains de mer d'Ostende" : p. 32
- Drukkerij Lacour-Bourgoignie : p. 45
- Cavalcade de la Baleine 1885 : p. 66
- Het 2de Kursaal in opbouw, mei 1877 : p. 87
- Publiciteit "L'Aviso" 1887 : p. 98
- Pavillon des Bains 1834 : p. 111
- Montgomery-gedenkteken 1948 : p. 117
- Oostende in 1720 (Verbouwe) : p. 132
- Schoolgebouwen in Schipperstraat, Graaf de Smet de Naeyerlaan en Sacré-Coeur) : p. 151
- Villa door architect H. Van De Velde 1897 : p. 151 bis
- Plattegrond van Oostende 1737 : p. 166
- Detail uit "Gezicht op Oostende" van J. Peeters ca. 1654 : p. 179
- Detail uit Plan Gyselinck. Oostende 1778 : p. 185
- Kapucijnenkerk : p. 189-191
- Toeristisch stadsplan Oostende 1905 : p. 232
- Oostende. Kaart uit 1600 : p. 237
- Oostende. Plattegrond uit Sanderus : p. 239
- Oostende. Plan wederopbouw 1604 : p. 244
- Oostende en hinterland. Plan uit 1662 : p. 243
- Fort St. Philippus (plan) : p. 244
- Luchtfoto Oostende 1918 : p. 251
- Affiche Toneelvoorstelling 1782 : p. 266
- Heemkundig Museum 1948 : p. 283
- Zeilwagen 17de eeuw : p. 298
- Sas-Slijkens/Molendorp 1839 : p. 330

INDEX OP DE TREFWOORDEN

Aandelen : 15, 54
Archief : 164
Architectuur : 151

Badwezen : 32, 111
Blauw Kasteel : 83
Brouwerijen : 294

Carnaval : 66

Donderglazen : 79, 152
Drukkers : 5, 44

Gezegden : 86

Heemmuseum : 285, 288, 292, 308
Honderdjarigen : 328
Hotels : 4, 136, 147

Ijsput : 35

Kanaal : 65
Kapucijnen : 169
Kapucijnenkerk : 186
Karolinenhof : 115
Kloosterwezen : 60, 92, 169, 290, 310
Kunstschilders : 63, 307
Kursaal : 87, 154

Maatschappijen :
° Club Viennois : 98
° Cercle Artistique : 301
° Cercle des Sports : 305
° Kon. Maatschappij Ex-Onderofficieren van Oostende : 162
° Van Neste genootschap : 13
Mariakerke : 42
Marktzangers : 153
Molens : 111
Monumenten :
° 4 elementen (Jespers) : 11
° Herdenkingsplaket Raid op Walcheren : 12
° Beelden Koninginnelaan : 52
° Geboorte (Duriez) : 53
° Zuil met Tamil-opschriften : 75, 130
° Memoriaal J.T.H. Bauwens : 86
° Huldeplaket J. Ensor : 86
° Montgomery-gedenkteken : 116
° Plaket C. Permeke : 119
° Plaket R.N.S.B. : 163
° Plaket aan de "Vlaggestok" : 168
° Plaket Jan De Clerck : 328
Muziekgeschiedenis : 10, 49, 69, 121, 156, 273, 304
Muziekinstrumenten - bouwers : 287

Numismatiek : 64, 72, 259, 306

O.L.V. Kapel-Mariakerke : 42
Onderwijs : 151
Oorlogsdagboek 1940-45 : 314
Oostende 1737 : 166
1848 : 275
1905 : 232
1918 : 251
Oostense revue : 269
Orgels : 154

Paketboten Oostende-Dover : 253
Pêcherie à vapeur : 15
Protestanten : 161

Reinigingsdienst : 101, 308

Sanitair : 19
Sas-Slijkens : 330
Scheepswerven : 255
Scholen : 151
Sinte-Katharinapolder & -parochie : 83, 277
Société du Pavillon : 32, 96
Société pour l'exploitation d'industries hôtelières : 55
S.S. Oostende : 68, 255
Stoommachines : 39
Straatnamen : 89, 124

Thalassotherapie : 250
Theater : 266
Tolerantieedict : 95, 157
Toneel 266

Verkiezingen 1792 : 129
Vervuiling : 101, 308
Vestingbouw : 236
Volkszang : 323
Volkszanger : 153
Vondsten : 20

Wapenschild - Oostende : 100
Weerglazen : 79, 152

Zeewijding : 37
Zeilwagen : 298
Zwarte Nonnen : 60, 92, 290, 320

INDEX OP DE PERSOONSNAMEN

Niet opgenomen :

° Componisten wiens werken werden gespeeld in het Kursaal
° Straatnamen naar personen
° Eigenaars Zeedijkvilla's

A

ACHENBACH, Andreas : 135
ADAMSON, James : 161
ALBERT van SACHSEN-TESCHEN : 306
ALLAERDT, Joos : 58
AMEEL : 320
AMPE, François : 59
ANDREA, F. : 206
ARTHUS, Daniël : 324
ASAERT, Jacques : 303

B

BACHUSIUS, Christiaan : 324
BACHUSIUS, Johannes : 324
BAERT, C.L : 164
BAES, Anna-Theresia : 93
BALLION : 294
BARAT : 309
BARTHÉ, Jakob : 182
BARTHIAU, Jakob : 182
BASTIN : 254
BAUWENS, N.N. : 213
BAUWENS, Carlo : 324
BAUWENS, John : 15
BAUWENS, J.T.H. : 86
BAUWENS, Paulo : 324
BAUWENS, Raymond : 15
BEAUPREZ : 320
BEAUVAL, Ludovic : 16
BELLEROCHE, Frédéric : 161
BERTHEAUX, Jacques : 174
BETT, Thomas : 327
BILLET, V.G.L. : 164
BITTNER, Fr. : 143
BLOES, Danny : 43
BLUNDELL, Edouard : 275
BLY : 255
BODART, X. : 4
BOELS, Joseph : 43
BOGAERT, Aernaud : 59
BOLLER, E. : 142
BONHEURE : 164
BORREY, Frans : 34
BOSSCHEM, Willy : 12, 51, 120
BOUCHERY, Charles : 275
BOUCKAERT, Anna : 197
BOURGOIGNIE, Guillaume : 47
BOURGOIGNIE, Jeanne : 47
BOURGOIGNIE, Louise : 48
BOUSSEN, Mgr. : 222, 224

BOYD, Walter : 161
BRAYBROUKE, Henry : 326
BRICX, B.D. : 129
BROUCKXON, Jeannette : 275
BUFFA, J. : 287
BULCKAERT : 320
BULLAERT, Julien : 269

C

CASTEELS, Henri : 36
CHAPEL, Emma : 329
CHAZAL : 247
CLAES : 255
CLEGG, Abraham : 123
CLOUWÉ, Anna-Theresia : 60
COPPIETERS, Jan-Bapt. : 84
CORTALIS, Catharina : 92
CHEDANNE, Georges : 149
CHASTENIER, Anna : 143
CLEMENS, Vicaris : 185
COBERGER, Wenceslas : 240
COENEN, Louis : 122
COQUEL-TAELEMANS, Joséphine : 328
CORMAN : 320
CORNELLIE : 321, 255
COUCKE : 255
COUSSEMENT, Adolf : 23
COUVREUR : 255
CRICKILLIE, N.N. : 213
CUPERS, Cornelia : 57

D

DASHWOOD, Richard : 324
DAVOUT : 246
DEBAEDTS, Carlo : 164
DE BAILLENCOURT, Mgr. : 204
DEBAL, 217
DEBAL, Frans : 220
DE BARELA, Franciscus : 208
DE BARSÉÉ : 107
DE BÉRULLE, Kardinaal : 197
DE BLONDE, Isabella : 123
DE BRANDT, Maurus : 220
DEBRANDT, Joanna-Francisca : 60
DE BROCK, Hypolite : 307
DE BROCK, Philippe : 65
DE CAMPO, Marchio : 205
DE CARON, Jacobus : 93
DE CARTIER DE MARCHIENNE, J.F.A. : 164
DECIO, Diégo : 183
DECLERCK, August : 136
DE CLERCK, Anna : 76
DE CLERCK, Constant : 76
DE CLERCK : Daniël : 76
DE CLERCK, Emma : 76
DE CLERCK, Georges : 76
DE CLERCK, Jan : 76
DE CLERCK, Pierre : 23

DE CLERKE, Joos : 326
DECLOEDT, Raymond : 15
DECKMIJN, Alfons : 329
DE COMBEL, Maria-Godelieve : 60
DECOMMINES, Léonie : 6
DECOSTER, Michel : 136 162
DE CROY, Anna : 177
DE DUUCQ, Hans : 236
DEFEVER, Pieter : 43
DEFOOR, Octave : 163
DE GOMER DE SPINOSA, Diego : 204
DE GRAEVE : 255
DE GRAEVE, J. : 115
DE GRISON, Eustachius : 177
DE GRYSPERRE : 308
DE GRYSPERRE, A : 129
DE GRYSPERRE, Thomas : 105
DE HAUDION, Bisschop : 195
DE HONDT, Joannes : 93
DE HOUST : 254
DEJEAN : 121
DE JUNMÉ, Désiré : 275
DE KETELAERE : 321
DE KEYSER, Jean : 219
DE KNUYT : 294
DE KREZS, Geza : 10
DELAERE-SYMOENS, Johanna : 328
DELEY, Petrus-Josephus : 329
DELFORGE : 164
DE LONGPREY, Aliane : 202
DE LOOSE, J.B. : 105
DE LOS RIOS, Marchio : 207
DEMANT, F. : 307
DE MONTMORENCY, Raoul : 227
DE MULDER, Petrus : 123
DE MUNTER : 213
DE MUYNCK, Hilbertus : 213
DEONNA, Guillaume : 161
DEPIERE : 255
DE POORTER, Laureis : 182
DE POORTER, Michel : 15
DE PRECIPIANO, Mgr. : 204
DEPREZ, Henri : 222
DE PRUYSSENAERE, Michaël : 215
DERIDDER, Jacques : 275
DERYCKERE : 162
DE SMET, Hermengilde : 213
DE SMET, S. : 220
DESORGHER, Jacques : 307
DE STIERMAN, Pierkin : 202
DES TROMPES, Jehan : 202
DE TERCY, Generaal : 306
DEVESTELE, Joseph : 15
DEVISSCHER, Anna-Theressia : 61
DE VLIEGER, Emile : 69
DEVRIENDT, Victorine : 329
DEWEERT-DESMET, Mathilde : 328
DHAESE, Severinus : 213
DHONDT, Placidus : 93
DILLEBEKE, Anna : 310

GROSSHIETER, E : 143
GUÉNAULT, Apollinaire : 143
GUILLAUME, Jean : 161

H

HAES, Charles : 10
HALLEMEERSCH, Charles-Louis : 35
HAMILTON, James : 324
HAMILTON, Thomas : 324
HAMMERMAN : 212
HARTWIG, Guillaume : 275
HEREFORT, Roger : 324
HERGÉ : 61
HERLA, Louis : 329
HERRIES : 105
HERRIES, Guillaume : 159
HERRIES, Robert : 160
HERRIES, Willem : 199
HEYLBROECK, Charles : 121
HEYNS, Jan : 58
HOARE, Edward : 324
HOARE, Richard : 324
HOMBLE, Catharina : 92
HOPE : 266
HOUTTER, Maria-Josepha : 60
HOYS : 213
HOYS, Jacques : 199
HOYS, Laurent : 326
HUSSEIN, Achmed : 140
HUYS : 321

J

JACOB, Abdoe : 140
JACOBS, Edouard : 49
JACOBS, Frans : 153
JACQUE, Jules : 15
JANS, Mathieu : 42
JANSSENS, Adolphe : 275
JANSSENS, Joseph : 39
JANSSENS, Thomas : 294
JEAN, Gabriël : 294
JESPERS, Oscar : 11
JONCKHEERE, Claes : 57
JONCKHEERE, Karel : 127
JONSEN, J.C. : 164
JOZEF II : 306
JURING : 213

K

KEFER, Gustave : 122
KEILIG, Edward : 248
KEITH, George : 160
KENETTENORF, Marie-Josephe : 6
KEURVELS, Jef : 122
KEYES, Roger : 235
KNOCKAERT, Augustinus : 208
KRUEZER, F. : 307
"KUIFJE" : 61
KULTZAU, Eitel : 140

DINGHELE, Cornelis : 202
DISPERSYN, A. : 309
DOBBELAERE : 254
DOUDE, Jean : 275
DOURLENS, Théophile : 307
DRUYVIUS, Abt : 180
DUBOIS : 254
DUBOIS, Emile : 47
DUBRUX : 294
DUCLOS, Allesandri : 32
DUHEM, Hypolite-Jean : 304
DUQUENNE, Jean-Pierre : 16
DURANTON, J. : 143
DURET, Johannes : 205, 206
DURIEZ, Irénée : 53

E

EBERHARDT : 255
EEREBOUT, Césarine : 329
EGBERT, Marie : 92
EGGERMONT, Sulpitius : 213
EISSLER, Clara : 121
ENSOR, James : 19, 59, 86, 112
EPIPHANUS, Pater Gardiaan : 211, 212
EVANGELISTI, Ali-Albert : 141

F

FARNESE, Alexander : 236
FERABOLI, G. : 143
FERNANDES, Alonso : 203
FILLEUL, Ferdinand : 275
FOCKEDEY, Jeanne : 275
FOLLETT, Robert : 324
FORREZ, Camiel : 42
FOX : 266
FRAZER : 266
FRETIN, Louis : 287
FREYMAN, Jacques : 275
FUNCK, Pierre : 16

G

GALLIOT, Anne : 275
GALLWAY, James : 324
GEERALDYN, Georges : 194
GEIRNAERT : 164
GENIN, F. : 287
GERALD, John : 324
GHYSSENS, M. : 54
GODTFURNEAU, Jean-Baptiste : 6, 8, 9
GODTFURNEAU, Jacques-André : 6
GOEKINT, Julien : 12
GOOLD, Edmond : 324
GOOLD, John : 324
GOOLD, William : 324
GOOSSENS, M. : 54
GRAYET : 255
GREGOIRE, Georges : 161

L

LACOUR, André : 47
LACOURT, Alphonse : 15
LA CROIX : 236
LAGAE, Jules : 52
LAMME, Herman : 222
LANSZWEERT : 221
LANSZWEERT, Andreas : 83
LANSZWEERT, Filips : 85
LANSZWEERT, Louis : 275
LAPON, Edmond : 10
LAROCK : 255
LASSE, Joanna-Petronella : 328
LAUWEREINS : 254
LEDEL, Dolf : 86
LEFEBURE, Constantia : 92
LEHMANN, G. : 143
LEISSLE, Fr. : 143
LEO XIII, Paus : 187
LIBERTY, H. : 142
LIEBAERT, Aimé : 307
LIMBOR, Edouard : 10
LIPPENS, J.B. : 220
LIPPENS, Jan-Filips : 83
LONCKE, Charlotte : 76
LOOT : 213
LUST, Joséphine : 329
LUTENS : 254

M

MACLAGAN, J. : 294
MACLAGAN-JANSSENS : 39
MADELEIN, Léon : 329
MAERTENS : 218
MAERTENS, Jan : 307
MAERTENS, Pater Oratoriaan : 212
MAES : 212
MAES, Jehan : 202
MAIDSTONE : 266
MALOU, Mgr. : 217, 224
MARCEL, Alexandre : 235
MARÉCHAL, Désiré : 329
MARÉCHAL, Hélène : 270
MARIE-CHRISTINA, Prinses : 306
MAROCCO, F. : 143
MARTENS, H. : 287
MARYSSAEL : 218
MATTHYS : 70
MEERSEMAN, Gregorius : 220
MEERSSEMAN, Georges : 213
MERCHIER, Dr. : 314
MERCK, L.H. : 156
MESSERLI, Rud. : 143
MEYER : 217
MICHIELS, August : 328
MICHIELS, J. : 121
MINNE, Charles : 307
MIRY, Louis : 49

MOLLET, Leopold : 44
MONTGOMERY : 116
MORTELEZ, Octavie : 329
MOUQUÉ, Louis : 121
MULLIDY, John : 324
MUTLOW, Robert : 324

N

NAGEL, Flora : 93
NAVEAU, Anna-Thérésia : 93
NOB, Maria : 123
NOLLET, Joos : 177
NOPPE, Henri : 250, 275
NYSSEN, Jules : 23

O

OCKET, Pieter : 217, 220
OLLEVIERS, Joseph : 84
OPSTAELE, Hortense : 329
OSBORNE : 266

P

PAHLKE, O. : 142
PASSCHIER, Jeanne : 275
PAUWELS, Elodie : 143
PEARSON : 266
PECCI, Vincenzo : 187
PECTOOR : 227
PEETERS, Karel : 326
PERIER, Emile : 69
PERMEKE, Constant : 119
PERNEEL, Paul : 52
PETER, John : 157
PIERS, Jacob : 202
PIERS, Jan : 164
PIETERS, D. : 106
PIETERS, F. : 294
PILAEIS, Petrus : 309
PINTELON : 320
PLATTEAU, Johan : 222
PLOVIE, Gust : 320
POPHAM, John : 123
POPHAM, Maria-Genoveva : 123
PRECIES, Elisabeth : 328
PRIEM, P. : 307
PYPE, Henri : 303

R

RABAYE, Urbanie : 329
RACKMANN : 221
REICH : 320
REYNAARTS, Léonard : 269
REYNAERTS : 318
RHOTEN, Adolphe : 145
RIGAMONTI, R. : 143
RODENBACH, J. : 266
RODOAN, Mgr. Carolus-Philippus : 174, 177

ROELANDTS, Pierre : 275
ROGERS, Francis : 324
ROGIER : 304
ROHAERT : 254
ROMBOUTS : 254
ROSSELT : 215
ROYON : 254
RUYSSEN : 229
RYEZ : 254

S

SAMSON, Stephen : 326
SANDELÉ, Ed. : 142
SANTANDER, Mattheo : 203
SANTANGELO, V. : 143
SARRON, Pierre : 307
SCHIETS, Antoinette : 275
SCHOONHEERE, Louise : 60
SCHREINER, Cath. : 143
SCHWITZING, L. : 142
SCRAGGS : 266
SEMAESSE, Maria-Josepha : 61
SERRUYS : 321
SERVAIS : 254
SERVETTI, G. : 143
SEYS : 320
SCHEEN : 266
SHIELDS, Joanna : 123
SIGAULT, Catharina : 92
SINGELÉE, Jean-Baptiste : 273
SLOSSE : 222, 224
SMET, Sarah : 307
SMISSAERT : 321
SMIT, Albert : 49
SOENEN, Jean-Jacques : 250
SPANOGHE, Epiphanus : 213
SPRIET, André : 42
STAESSEN, Laurentia : 93
STALMANS-FOCKEDEY, Sylvie : 328
STASAERT, Guido : 174
STASENS, Isidorus : 93
STASSAERT : 177
STEIGER : 122
STEVENS, J.B. : 218
STEVENS : 213
STOCKINGER, Ant. : 143
STRAUWEN, August : 71
STROOBANTS, Marguerite : 121

T

TABARY, Alfred : 287
TALBOT, Jean-Pierre : 60
TANGHE : 164, 321
THIELMAN : 174
THIERIN : 174
TILLY, Hendrik : 328
TIMMERMANS : 255
TRATSAERT, Pierre : 307
TREVOR : 159

TRIEST, Mgr. Antonius : 178
TURLOT : 254

V

VALCKE, Casimir : 107
VAN ACKER, Hypolite : 49
VAN AUDENHOVE, Gaston : 164
VAN BRUSSEL, Gislenus : 195
VAN BUGGENHOUT, Jaak : 42
VAN CUYL, Ed. : 23
VAN DAELE, Henri : 270
VANDE CASTEELE : 321
VAN DE KARRE-PRCIES : 328
VANDE KERCKHOVE, Jacobus : 308
VAN DEN BERGHE, René : 63
VAN DEN BERGHE, Matthys : 326
VANDENDRIESSCHE : 225
VAN DEN KERKHOVE : 254
VANDEPITTE, Irma : 35
VANDERHEYDE, Edouard : 275
VANDERHEYDE, J. : 307
VANDERHEYDE, Philippe : 307
VAN DE STEENE, Josepha : 61
VAN DE VELDE, Henry : 151
VANDEWALLE, Joseph : 168
VANDE WEGHE : 321
VANDIERENDONCK, Jean : 307
VAN DIKKELVENNE, Léonard : 185
VAN DOORSELAAR, Maria : 329
VAN DOORSELAERE, Januarius : 213
VAN EDINGEN, Bonaventura : 206
VAN ELSLANDER, Guillaume : 214
VAN ENGHIEN, Maximiliaan : 177
VAN GENT, Alexander : 199
VAN GENT, Edmondus : 195
VAN GINDERTAELE, Jacobus : 325
VAN GORKUM, J.E. : 247
VAN GOUDSTWART, Lundert : 327
VAN GOUDSTWART, Nicolaas : 327
VAN HALME : 294
VAN HALTEREN, Ed. : 54
VAN HARELBEKE, Isidoor : 194
VAN HAVERBEKE, Peter : 194
VAN HERCK, Daniël : 185
VAN HEULE, Jacobus : 215
VANHOORNE, Nestor : 321
VAN IEPER, Columbanus : 195
VAN ISEGHEM, J. : 23
VAN ISEGHEM, Thomas : 80
VAN KAMERRIJK, Filips : 174
VAN LEIRBERGHE, E. : 307
VAN LEUVEN, Mattheus : 197
VAN LEUVEN, Valentius : 183
VAN LOO, Heer- : 203
VAN MENEN, Melchior : 196
VAN MOERBEKE, Callixtus : 197
VAN NUYS, Marie-Catherine : 326
VAN OVERSCHELDE, Léon : 329
VANPOELVOORDE, Jean-Baptiste : 44

VAN PRAET : 321
VAN 'S HERTOGENBOSCH, Hieronymus : 195
VAN SUSTEREN, Mgr. : 205, 208
VAN TYGHEM, Jean : 307
VAN VEURNE, Guillelmus : 197
VAN ZYPE, Joos : 193
VASARHELYI, Ch. : 142
VERBRUGGE, Constantia : 44
VERBRUGGEN, Guilhelmus : 213
VERCNOCKE, Ferdinand : 127
VERCRUYSSE, Laurentia : 92
VERHAEGHE, Louis : 275
VERHAEGHE, Pastoor : 212
VERHULST, Adriaan : 296
VERLENDE : 254
VERMEERSCH, Francisca : 329
VERMEIRE, August : 84
VERMEULEN : 213
VERMEULEN, Philippe : 275
VÉROS, E. : 143
VERRAERT : 275
VERSLUYS, Joanna : 60
VERVAECKE : 320
VERVLIET, A.M. : 164
VIAENE, Raymond : 34
VIDAL, Franciscus : 210
VILAIN, Léandre : 155
VLAMINCK, Achille : 69
VLEESHOUWER : 174
VLEESHOUWER, Frans : 174
VREVEN, Raoul : 42

W

WAHLEN-FIERLANTS, Adolphe : 5
WATTEEUW : 221
WEYNS, Jef : 58
WIEGAND, Auguste : 155
WIELAND, Aug. : 41, 161
WILLAERT : 212
WILLAME : 69
WILLEMANS, Willem : 93
WILLEMS, Catharina : 60
WILZOET, Pieter : 57
WITTEVRONGEL, Jos : 320
WOELAERT, Pieter : 324
WULLAERT, Félix : 210
WYTIN, Meeuw : 202

INDEX OP DE STRAATNAMEN

De straatnamen vermeld in het artikel van J.P. FALISE over straatnamen met persoonsnamen zijn NIET verwerkt in deze index.

Aartshertoginnestraat : 294
Albert I wandeling : 54, 136, 147
Alfons Pieterslaan : 309

Bauwensplein : 42
Brabantstraat : 103

Christinastraat : 5, 294
Cirkelstraat : 169
Cockerillkaai : 314

De Stuerslaan : 305
Dr. Verhaeghestraat : 315
Duivenhokstraat : 322

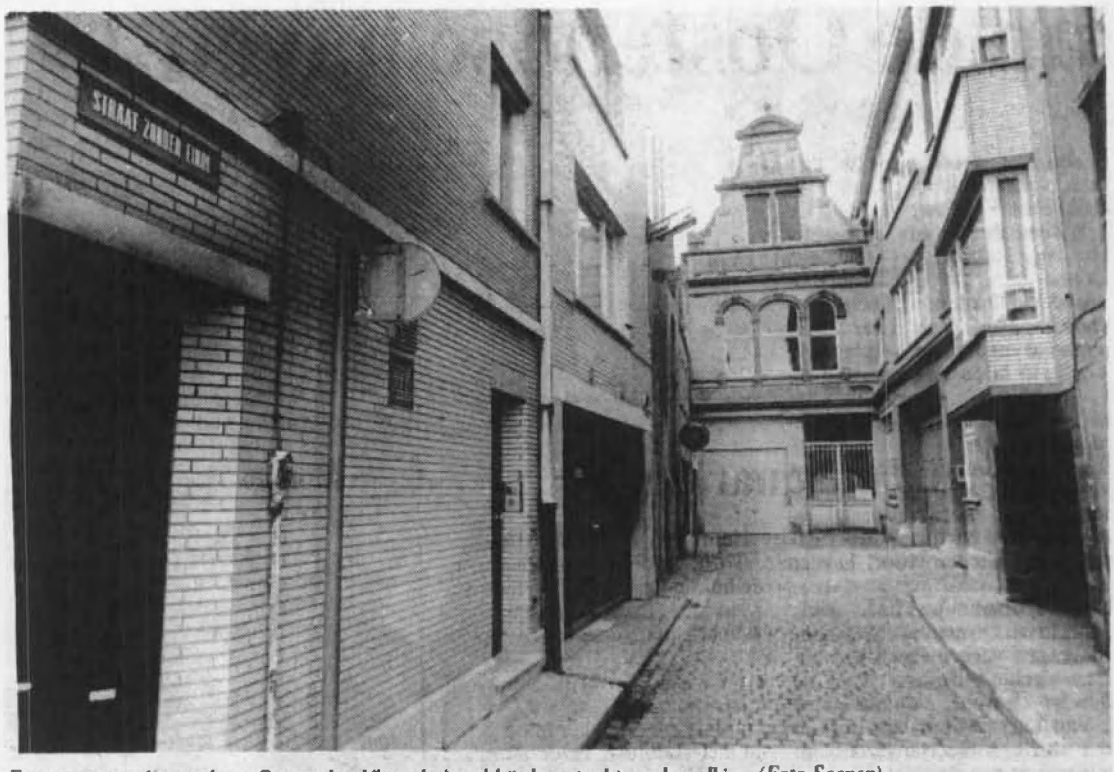
Edith Cavellstraat : 75, 328
Elisabethlaan : 321
Euphr. Beernaertstraat : 76, 316, 318

Franciscusstraat : 294
Frère-Orbanstraat : 315, 316, 320

Grachtstraat : 315
Graaf de Smet de Naeyerlaan : 151, 163
Groentenmarkt : 318

Hendrik Baelskaai : 15
Hendrik Serruyslaan : 106
Hofstraat : 5, 6
Hospitaalstraat : 316

Ieperstraat : 318, 321

Een straat zonder einde te Oostende. Alleen bekend bij de autochtone bevolking. (Foto Soenen)

Jacob Besagestraat : 317

Kaaistraat : 44-55
Kaïrostraat : 322
Kapellestraat : 309, 316, 318, 321, 387
Kapucijnenstraat : 103, 169, 294, 314
Kemmelbergstraat : 316
Kerkstraat : 92-93
Koningstraat : 316
Koninginnelaan : 52, 151, 329

Langestraat : 6, 119, 287, 329
Lijndraaiersstraat : 105
Louisastraat : 294

Metselaarsstraat : 318
Monacoplein : 11, 87

Nieuwpoortsesteenweg : 35

Oosthelling : 54
Oud Mijnplein : 107, 139, 169

Polderstraat : 294
Prinsenlaan : 321

Romestraat : 316

Schippersstraat : 151
Schorrestraat : 20
Sint-Catharinaplein : 315, 320
Sint-Sebastiaanstraat : 321
Stuiverstraat : 314

Er waren al een pak buurtbewoners die meer schrik hadden van het verdwijnen van de Haring dan wel van het verdwijnen van de Kerk. De tempel waar de dorstigen gelaafd worden blijft echter staan. (jjs)

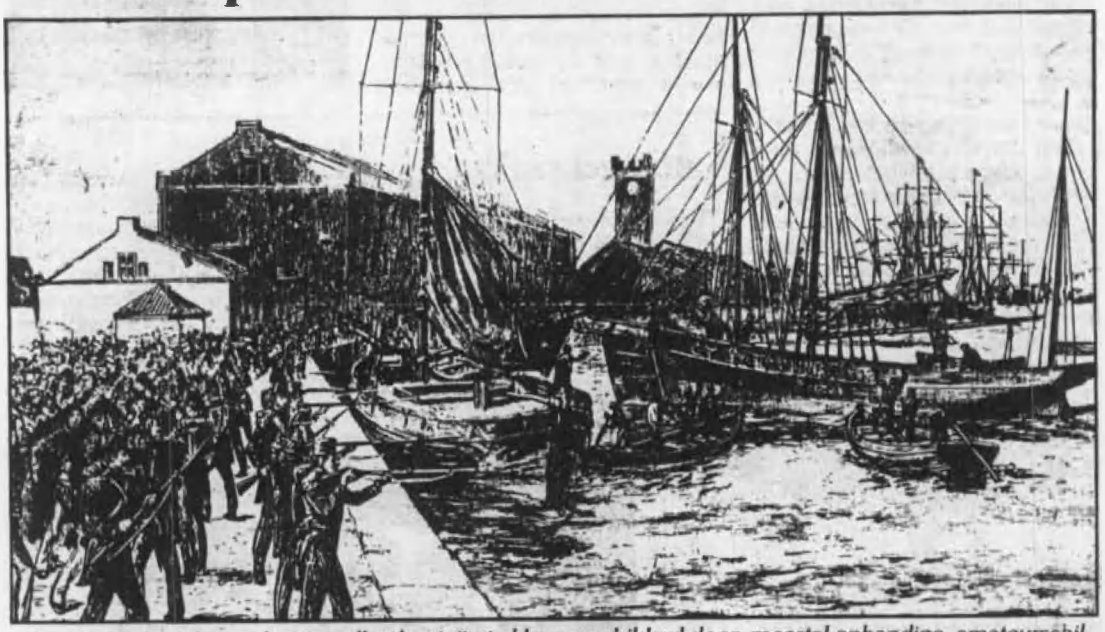
Tarwestraat : 322

Vindictivelaan : 103
Visserskaai : 12, 116-117
Vissersplein : 117
Vlaams plein : 322
Vlaanderenstraat : 6 , 8, 9, 86, 294
Vogelmarkt : 320
Vrijhavenstraat : 309

Wellingtonstraat : 116

Zeedijk : 151

Vissersopstand bracht dood en ellende

Van deze tekening werden tientallen kopieën in kleur geschilderd door, meestal onhandige, amateurschilders. Men vond ze terug in de herbergen en in veel huizen van vissers. Het museum van De Plate bezit er twee, in het VVF lokaal hangt er ook een.

INDEX OP DE MAATSCHAPPIJEN

Beenhouwersbond : 73
Bond der Politiebeambten : 73

Cercle Artistique : 281, 301
Cercle des Sports : 305
Cercle Dramatique et Musical : 73
Club Viennois : 98

Deutscher Club Concordia : 74
Door Strijd tot Zege : 75

Gilde van Pieter Pilaeis : 309

Harmonie Euterpe : 72
Hendrik Conscience's Vrienden : 74

Kon. Maatschappij van Ex-Onderofficieren - Oostende : 162
Kon. Vanheste Genootschap - Turnen : 13

Leonard's vrienden : 270
Lijnvissers "Oplettendheid & Geduld" : 73

Neeringdoendersbond Oostende-Vuurtoren : 74

Oog in 't Zeil : 72
O.P.S.K. : 75
Oude Wasschers : 72

S.A. Pêcheries à Vapeur : 15
Société pour l'Exploitation d'Industries Hôtelières : 54
Société du Pavillon et des Bains de mer : 32
Stadswerklieden bond : 75
Stokersbond "Ondersteunt elkander" : 75

Union Belge des Employés d'hotel : 74

Vereniging van Machinisten en Stokers : 74
Vooruit in de Toekomst : 73
Vrije Zwemmers : 259

Whist-maatschappij "L'Aigle" : 75

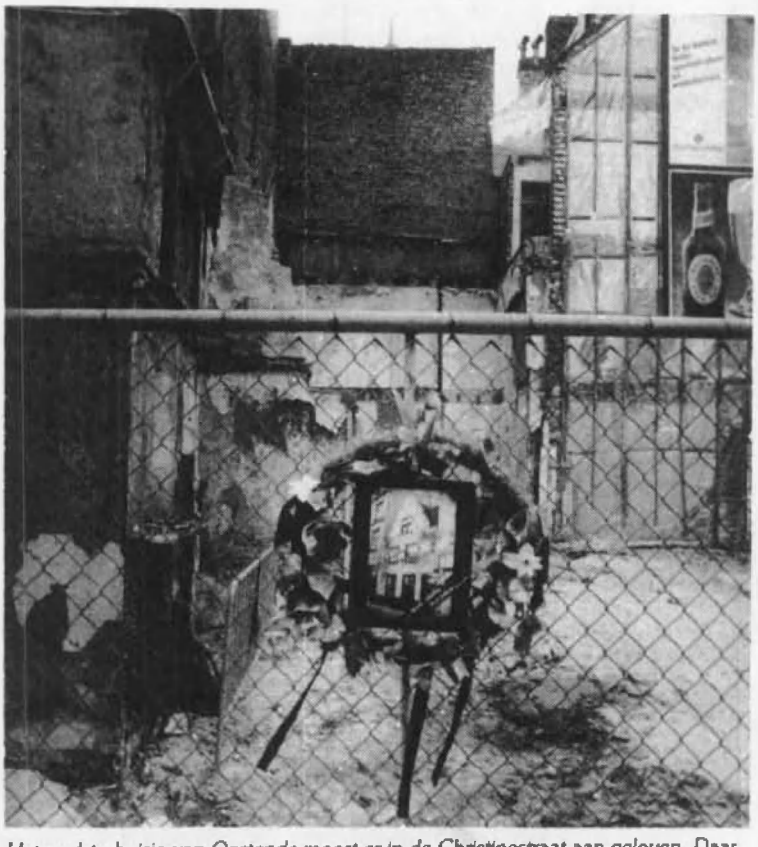
Zadamab : 85

Paulusfeesten te Oostende : een volwassen festival

Paulusfeesten '87 : 't is als Brussel zonder de Marollen, als Parijs zonder de clochards. (foto Mark van Middelem)

Rouwkrans voor oudste huisje

Het oudste huisje van Oostende moest er in de Christinestraat aan geloven. Daar waar eerst gezegd geweest was dat het steentje per steentje zou afgebroken worden, ging men er met de grove middelen tegenaan. Bull-dozer erin, de kamion op en wegwezen. Aan de afsluiting bevestigden onbekenden een rouwkrans met een beeltenis van het ter ziele gegane huisje. Wordt het nog ooit opnieuw in zijn oorspronkelijke staat heropgetrokken ? (foto JJ. Soenen)